Világ proletárjai egyesüljetek!

LENIN

MŰVEI

19

AZ OROSZNYELVŰ KIADÁS
AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSÁNAK
ÉS A SZOVJETEK
II. ÖSSZSZÖVETSÉGI KONGRESSZUSÁNAK
HATÁROZATA ALAPJÁN JELENIK MEG

V. I. LENIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

V. I. LENIN

MŰVEI

19.

KÖTET

1913 március—december

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1955

Az orosz eredeti címe:

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА ПРИ ЦК ВКП(б)

В. И. ЛЕНИН. СОЧИНЕНИЯ

ИЗДАНИЕ ЧЕТВЕРТОЕ. ТОМ 19. ГОСПОЛИТИЗДАТ 1952.

Lenin műveinek magyar kiadása a moszkvai Marx—Engels—Lenin Intézet által sajtó alá rendezett negyedik orosznyelvű kiadás nyomán, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

ELŐSZÓ

A tizenkilencedik kötet Leninnek azokat a műveit tartalmazza, amelyeket 1913 márciusa és decembere közt, az oroszországi forradalmi mozgalom újabb fellendülésének időszakában írt. A kötet jó részét azok a cikkek alkotják, amelyek a legális bolsevik sajtóban — a „Pravda", a „Nas Puty" c. napilapokban és a „Proszvescsenyije" c. folyóiratban jelentek meg.

„A marxizmus három forrása és három alkotórésze", „Joseph Dietzgen halálának huszonötödik évfordulójára", „Az osztályharc liberális és marxista fogalmáról", „Marx és Engels levelezése" c. írásokban Lenin a marxizmus elméletének alapvető kérdéseit fejti ki és fejleszti tovább.

A nemzeti kérdés bolsevik programja kidolgozásával és megindokolásával foglalkoznak „Az OSzDMP nemzeti programjáról", „A munkásosztály és a nemzeti kérdés" című cikkek és más írások.

Jelentős helyet foglalnak el a kötetben azok a cikkek, amelyek a likvidátor mensevikek, trockisták, bundisták és eszerek ellen irányulnak, s a bolsevik párt megerősítéséért és a munkásosztály egységéért vívott harc kérdéseit elemzik. Ezek a következők: „Vitás kérdések", „A munkásegységről", „Bebizonyította-e a «Pravda» a bundisták szeparatizmusát?", „Egy szintén-trudovik", valamint az OSzDMP Központi Bizottságának a pártfunkcionáriusokkal tartott poronini „nyári" tanácskozásán hozott határozatok.

„A forradalmi proletariátus május elsejei ünnepe", „Az 1912. évi sztrájkok eredményessége összehasonlítva a múlttal", „A rendek és az osztályok szerepe a szabadság-

mozgalomban", „A liberálisok a IV. duma védelmezőinek szerepében" c. írásokban Lenin megvilágítja az országos méretű oroszországi politikai válság érlelődésének kérdését, megmutatja a proletariátus vezető szerepét a növekvő forradalmi mozgalomban és leleplezi a liberális burzsoázia ellenforradalmiságát.

A „Javul-e a parasztság helyzete vagy romlik?", „A földbirtokrendezés és a falusi szegénység", „Az agrárkérdés és Oroszország mai helyzete" c. cikkekben Lenin feltárja a parasztság zömének a sztolipini agrárpolitika által előidézett elszegényedését és tönkremenetelét, és feladatul tűzi a bolsevik párt és a munkásosztály elé a parasztságnak az önkényuralom elleni aktív harcba való bevonását.

A kötetben szerepelnek olyan dokumentumok, amelyek megmutatják, miként irányította Lenin a IV. Állami Duma bolsevik frakciójának munkáját: beszédvázlatok — „A népoktatásügyi minisztérium politikájának kérdéséhez", „A mostani kormány (általános) agrárpolitikájának kérdéséhez"; cikkek — „A dumabeli «hetes csoport»", „Adatok a szociáldemokrata duma-frakción belüli harc kérdéséhez" stb.

A cikkek egy csoportja — „Civilizált barbárság", „A technika nagy győzelme", „A fegyverkezés és a kapitalizmus", „«Kinek van haszna belőle?»", „Ázsia ébredése", „Az angol opportunisták leleplezése" — a világgazdaság és a világpolitika kérdéseit elemzi. Lenin ezekben az írásokban rávilágít a kapitalizmus rothadására, a fegyverkezési hajszára, az imperialista háború előkészítésére, a gyarmati népek ébredésére, s bírálja a nemzetközi munkásmozgalomban észlelhető fokozódó opportunizmust.

A kötetbe kilenc olyan dokumentum van felvéve, amelyek első ízben szerepelnek Lenin Műveiben. „A mai Oroszország és a munkásmozgalom" c. beszámolóban és a „Beszélgetés", „A «Lucs» és a «Pravda» olvasóinak figyelmébe", „Ez nincs rendjén!", „Munkástömeg és munkásértelmiség", „Az Iroda határozatainak a kérdéséhez" c. cikkekben Lenin megbélyegzi az illegális szociáldemokrata párt megsemmisítésére törekvő likvidátorokat,

mint a munkásosztály nyílt ellenségeit. „A szakadás az orosz szociáldemokrata duma-frakcióban“ c. írásban Lenin a nemzetközi szocialista sajtóban leleplezi azokat a rágalmakat, amelyeket a likvidátorok és a trockisták terjesztettek a bolsevik pártról. „Az «olajínségről»“ és „A kadet Maklakov beszédéhez“ c. cikkekben Lenin feltárja az orosz burzsoázia ellenforradalmi szerepét, és megmutatja, hogyan fékezte ez a feudális földesurakkal szövetséges burzsoázia Oroszország gazdasági fejlődését.

[1

ПРОСВѢЩЕНІЕ

Ежемѣсячный журналъ.

№ 3.

Мартъ.

СПБ. 1913 годъ.

A „Proszvescsenyije“ 1913 márciusi, 3. számának címlapja; ebben a számban jelent meg Lenin „A marxizmus három forrása és három alkotórésze“ c. tanulmánya és Sztálin „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia“ c. munkájának három első fejezete

Kisebbítve

A MARXIZMUS HÁROM FORRÁSA ÉS HÁROM ALKOTÓRÉSZE[1]

Marx tanítása a civilizált világon mindenütt a legnagyobb ellenségeskedést és gyűlöletet váltja ki az egész polgári tudományból (mind a kincstári, mind a liberális tudományból), amely holmi „ártalmas szekta"-félét lát a marxizmusban. A burzsoá tudománytól más nem is várható, mert „elfogulatlan" társadalomtudomány osztályharcon felépülő társadalomban nem lehetséges. Így vagy amúgy, de az *egész* kincstári és liberális tudomány *védelmezi* a bérrabszolgaságot, a marxizmus viszont könyörtelenül hadat üzen neki. A bérrabszolgaság társadalmában elfogulatlan tudományt várni éppolyan ostoba együgyűség volna, mint elfogulatlanságot várni a gyárosoktól abban a kérdésben, hogy fel kell-e emelni a munkások bérét a tőke profitjának a rovására.

De ez még nem minden. A filozófia története és a társadalomtudomány története teljes világossággal mutatja, hogy a marxizmusban nyoma sincs semmiféle „szektásságnak", holmi begubózott, megcsontosodott tanításnak, amely az egyetemes civilizáció fejlődésének országútjától *távol* jött létre. Ellenkezőleg, Marx lángelméje éppen abban nyilatkozik meg, hogy azokra a kérdésekre adott választ, amelyeket az emberiség haladó elméi már felvetettek. Marx tanítása a filozófia, a politikai gazdaságtan és a szocializmus legnagyobb képviselői tanításának egyenes és közvetlen *folytatásaként* jött létre.

Marx tanítása mindenható erejű, mert igaz. Teljes és következetes tanítás ez, amely az embereknek egységes világnézetet ad, olyat, mely semmilyen babonával, semmilyen reakcióval, a burzsoá elnyomás semmilyen védel-

mezésével nem egyeztethető össze. Jogos örököse a legnagyobb értékeknek, melyeket az emberiség a XIX. század folyamán alkotott: a német filozófiának, az angol politikai gazdaságtannak, a francia szocializmusnak.

A marxizmusnak erről a három forrásáról és egyben három alkotórészéről fogunk röviden beszélni.

I

A marxizmus filozófiája *a materializmus*. Európa egész újabbkori története folyamán és különösen a XVIII. század végén Franciaországban, ahol döntő ütközet játszódott le minden középkori limlom ellen, az intézményekben és az eszmékben uralkodó hűbériség ellen, a materializmus bizonyult az egyetlen következetes filozófiának, mely összhangban van a természettudomány minden tanításával, s ellenségesen áll szemben a babonákkal, az álszenteskedéssel stb. A demokrácia ellenségei ezért minden erejükkel igyekeztek „megcáfolni", aláásni, megrágalmazni a materializmust, és védelmükbe vették a filozófiai idealizmus különböző formáit, amely valamiképpen mindig a vallást védelmezi vagy támogatja.

Marx és Engels a leghatározottabban síkraszálltak a filozófiai materializmus mellett és nemegyszer magyarázták, milyen nagy hiba minden eltérés ettől az alaptól. Nézeteiket a legvilágosabban és legrészletesebben Engels fejtette ki „Ludwig Feuerbach" és „Anti-Dühring" című műveiben, amelyeket, éppúgy, mint a „Kommunista Kiáltvány"-t, kézikönyvként forgat minden öntudatos munkás.

De Marx nem állt meg a XVIII. század materializmusánál, hanem előbbre vitte a filozófiát. Gazdagította a német klasszikus filozófia eredményeivel, különösen a hegeli rendszer eredményeivel, amely azután Feuerbach materializmusára vezetett. Ezek közül az eredmények közül a legfontosabb a *dialektika*, vagyis a fejlődésről szóló tanítás legteljesebb, legmélyebb és minden egyoldalúságtól mentes formája, az örök fejlődésben levő anyagot tükröző emberi tudás viszonylagosságáról szóló tanítás. A természettudomány legújabb felfedezései — a rádium, az elektro-

nok, az elemek átalakulása — fényesen igazolták Marx dialektikus materializmusát, szemben a polgári filozófusok tanaival, akik „újra“ visszatérnek a régi, rothadt idealizmushoz.

Marx a filozófiai materializmust elmélyítette, tovább fejlesztette és következetesen végigvitte: a természetre vonatkozó megismerését kiterjesztette az *emberi társadalom* megismerésére. Marx *történelmi materializmusa* a tudományos gondolkodás hatalmas vívmánya volt. A történelemre és a politikára vonatkozó nézetekben addig uralkodó káosz és önkény helyébe bámulatosan egységes és következetes tudományos elmélet lépett, amely megmutatta, hogyan fejlődik a társadalmi élet egyik formájából, a termelőerők növekedése következtében, egy másik, magasabbrendű forma,—például a feudalizmusból a kapitalizmus.

Mint ahogy az emberi megismerés a tőle függetlenül létező természetet, vagyis a fejlődő anyagot tükrözi, éppúgy az ember *társadalmi megismerése* (azaz a különböző filozófiai, vallási, politikai stb. nézetek és tanítások) a társadalom *gazdasági szerkezetét* tükrözi. A politikai intézmények a gazdasági alapon emelkedő felépítmények. Látjuk például, hogy a modern európai államok különböző politikai formái arra szolgálnak, hogy megszilárdítsák a burzsoáziának a proletariátus feletti uralmát.

Marx filozófiája következetes filozófiai materializmus, amely az emberiségnek, különösen pedig a munkásosztálynak a megismerés nagyszerű eszközeit adta.

II

Marx, miután felismerte, hogy a gazdasági szerkezet az alap, amelyen a politikai felépítmény emelkedik, a legnagyobb figyelmet ennek a gazdasági szerkezetnek a tanulmányozására fordította. Fő művében, a „Tőké“-ben, Marx a modern, vagyis a kapitalista társadalom gazdasági szerkezetét tanulmányozta.

A Marx előtti klasszikus politikai gazdaságtan Angliában, a legfejlettebb kapitalista országban alakult ki. Adam Smith és David Ricardo, a gazdasági szerkezetet

tanulmányozva, megvetették a *munkaértékelmélet* alapját. Marx folytatta művüket. Szilárdan megalapozta és következetesen tovább fejlesztette ezt az elméletet. Kimutatta, hogy minden áru értékét az áru termelésére fordított társadalmilag szükséges munkaidő mennyisége határozza meg.

Ott, ahol a polgári közgazdászok tárgyak közötti viszonyt láttak (áru cseréje árura), Marx *emberek közötti viszonyt* tárt fel. Az árucsere az egyes termelők között fennálló kapcsolatot fejezi ki, amely a piac közvetítésével jön létre. A *pénz* azt jelenti, hogy ez a kapcsolat egyre szorosabbá válik és bonthatatlan egységbe fűzi az egyes termelők egész gazdasági életét. A *tőke* ennek a kapcsolatnak további fejlődését jelenti: az ember munkaereje válik áruvá. A bérmunkás eladja munkaerejét a föld, a gyár, a munkaeszközök tulajdonosának. A munkás munkanapjának egy részét arra használja fel, hogy fedezze önmaga és családja fenntartásának költségeit (munkabér), a munkanap másik részében pedig ingyen dolgozik, a kapitalistának termeli az *értéktöbbletet*, a profit forrását a tőkésosztály gazdagságának forrását.

Az értéktöbbletről szóló tanítás Marx gazdasági elméletének sarkköve.

A tőke, melyet a munkás munkája hozott létre, elnyomja a munkást, tönkreteszi a kistulajdonosokat, és létrehozza a munkanélküliek hadseregét. Az iparban a nagyüzem diadala első pillantásra megmutatkozik, de a mezőgazdaságban is ugyanezt a jelenséget látjuk: a nagyüzemi kapitalista földművelés fölénye egyre nő, egyre nagyobb mértékben alkalmaznak gépeket, a parasztgazdaság a pénztőke hálójába kerül, hanyatlik és tönkremegy az elmaradt technika nyomása alatt. A mezőgazdaságban mások a kisüzemi termelés hanyatlásának formái, de maga a hanyatlás kétségtelen tény.

A tőke ugyanakkor, amikor tönkreteszi a kisüzemi termelést, fokozza a munka termelékenységét, és monopolhelyzetet teremt a legnagyobb tőkések egyesülései számára. A termelés maga egyre nagyobb mértékben társadalmivá válik, a munkások százezrei és milliói tömörülnek tervszerű gazdasági szervezetben, — de a közös munka termékét maroknyi tőkés sajátítja el. Nő a termelés anarchiája, egymást

érik a válságok, egyre veszettebb a hajsza a piacok után, egyre bizonytalanabb a lakosság tömegeinek a megélhetése.

A tőkés rendszer fokozza a munkásoknak a tőkétől való függését, de egyszersmind létrehozza az egyesített munka óriási hatalmát.

Marx végigkísérte a kapitalizmus fejlődését az árugazdaság első csíráitól, az egyszerű cserétől, legmagasabb formájáig, a nagyüzemi termelésig.

S valamennyi kapitalista ország tapasztalatai, a régieké és az újaké egyaránt, évről évre több és több munkásnak mutatják meg szemléltetően Marx e tanításának igazságát.

A kapitalizmus győzött az egész világon, de ez a győzelem csak előjátéka a munka győzelmének a tőke fölött.

III

Mihelyt a jobbágyrendszert megdöntötték és világrajött a *„szabad"* kapitalista társadalom — kitűnt, hogy ez a szabadság nem más, mint a dolgozók elnyomásának és kizsákmányolásának új rendszere. Nyomban különféle szocialista tanok keletkeztek mint ennek az elnyomásnak a tükröződései és mint tiltakozás ellene. De a kezdeti szocializmus *utópikus* szocializmus volt. Bírálta, elítélte, átkozta a kapitalista társadalmat, megsemmisüléséről álmodozott, egy jobb rendről szőtt ábrándokat, igyekezett meggyőzni a gazdagokat a kizsákmányolás erkölcstelenségéről.

De az utópikus szocializmus nem tudta megmutatni az igazi kivezető utat. Nem tudta sem a kapitalista bérrabszolgaság lényegét megmagyarázni, sem a kapitalizmus fejlődésének törvényeit feltárni, sem azt a *társadalmi erőt* megtalálni, amely képes arra, hogy egy új társadalom alkotója legyen.

Közben azok a viharos forradalmak, amelyek Európában mindenütt és főleg Franciaországban a hűbériség, a jobbágyrendszer bukását kísérték, mind világosabban feltárták az egész fejlődés alapját és mozgatóerejét: *az osztályok harcát.*

A hűbérurak osztálya felett a politikai szabadság egyetlen győzelmét sem aratták anélkül, hogy kétségbeesett ellenállásra ne találtak volna. Egyetlen kapitalista ország sem alakult ki többé vagy kevésbé szabad demokratikus alapon anélkül, hogy a tőkés társadalom különböző osztályai élethalálharcot ne vívtak volna egymással.

Marx zsenialitása abban áll, hogy bárki másnál előbb le tudta ebből vonni és következetesen érvényesíteni tudta azt a következtetést, amelyre a világtörténelem tanít. Ez a következtetés az *osztályharcról* szóló tanítás.

A politikában az emberek mindig együgyű áldozatai voltak és mindig is együgyű áldozatai lesznek az ámításnak és önámításnak, amíg meg nem tanulják, hogy bármely erkölcsi, vallási, politikai és szociális frázis, nyilatkozat, ígéret mögött a különböző osztályok *érdekeit* kell keresni. A régi védelmezői mindig rá fogják szedni a reformok és javítgatások híveit, amíg ezek meg nem értik, hogy minden régi intézmény, bármily képtelennek és rothadtnak lássék is, valamelyik uralkodó osztály erejére támaszkodik. Arra pedig, hogy ezeknek az osztályoknak az ellenállását megtörjük, *csak egy* mód van: magában a környező társadalomban meg kell találni, fel kell világosítani és harcra kell szervezni azokat az erőket, amelyek a régit elsöpörni és az újat megteremteni képes erővé válhatnak, és társadalmi helyzetüknél fogva azzá is *kell* válniok.

Csakis Marx filozófiai materializmusa mutatta meg a proletariátusnak a kivezető utat abból a szellemi rabságból, amelyben eddig az összes elnyomott osztályok tengődtek. Csakis Marx gazdasági elmélete magyarázta meg a proletariátus valódi helyzetét a kapitalizmus általános rendjében.

Szerte a világon — Amerikától Japánig és Svédországtól Dél-Afrikáig — sokasodnak a proletariátus önálló szervezetei. A proletariátus osztályharca során felvilágosodik és nevelődik, megszabadul a polgári társadalom előítéleteitől, egyre szorosabbra zárja sorait, s megtanulja helyesen felmérni sikereit, megedzi erőit és feltartóztathatatlanul növekszik.

„Proszvescsenyije“ 3. sz.
1913 március.
Aláírás: V. I.

A KÍNAI KÖZTÁRSASÁG NAGY SIKERE

Tudjuk, hogy a nagy kínai köztársaság, amelyet az ázsiai néptömegek haladó demokráciája olyan nagy áldozatok árán hozott létre, az utóbbi időben a legnagyobb pénzügyi nehézségekkel küszködött. Az a hat „nagyhatalom", amelyeket civilizált államoknak tartanak, de amelyek a valóságban a legreakciósabb politikát folytatják, pénzügyi konzorciumot (társaságot) alakított, amely megakadályozta, hogy Kína kölcsönt vegyen fel!

A dolog úgy áll, hogy a kínai forradalom az európai burzsoázia körében nem keltett lelkesedést a szabadság és a demokrácia ügye iránt — ilyen érzésekre képes a proletariátus, de képtelenek a nyerészkedés lovagjai —, hanem felébresztette benne azt a törekvést, hogy *kirabolja* Kínát, megkezdje Kína felosztását, területeket csikarjon ki Kínától. A hat állam (Anglia, Franciaország, Oroszország, Németország, Japán, az Egyesült Államok) „konzorciuma" azon iparkodott, hogy csődbe juttassa Kínát, s így meggyöngítse és tönkretegye a köztársaságot.

Az egész világ dolgozó tömegei rokonszenvét bíró fiatal köztársaságnak nagy sikere volt e feketeszázas konzorcium *bukása*. Az Amerikai Egyesült Államok elnöke kijelentette, hogy kormánya nem támogatja többé ezt a konzorciumot és a közeljövőben hivatalosan *elismeri* a kínai köztársaságot. Az amerikai bankok most *kiléptek* a konzorciumból. Amerika most meg fogja adni Kínának az annyira szükséges pénzügyi segítséget, megnyitva a kínai piacot az amerikai tőke előtt és elősegítve Kínában a reformok ügyét.

Amerika befolyására Japán is megváltoztatta Kíná-

val szemben követett politikáját. Eleinte Japán még arra sem volt hajlandó, hogy Szun Jat-szennek beutazási engedélyt adjon Japánba!

Most Szun Jat-szen odautazott, Japánban az összes demokraták lelkesen üdvözlik a köztársasági Kínával való szövetséget; napirendre tűzték a Kínával való *szövetség* megkötését. A japán burzsoázia, akárcsak az amerikai, megértette, hogy előnyösebb számára a Kínával való béke politikája, mint a kínai köztársaság kifosztásának és felosztásának a politikája.

A rabló konzorcium bukásával természetesen Oroszország reakciós külpolitikája is jelentős vereséget szenvedett.

„Pravda" 68. sz.
1913 március 22.
Aláírás: W.

A LIBERALIZMUS RÉGI FELADATAI ÉS AGGKORI VÉGELGYENGÜLÉSE

Az egyik legtekintélyesebb kadet, Singarjov képviselő, nemrégiben előadást tartott Pétervárott erről a kérdésről: „Az új duma és a régi feladatok".

Időszerű, érdekes, eleven téma.

Kadetunk, mint az már szokás, támadta az októbristákat. „Az októbristák — kiáltotta — restellnek a jobbszárnyhoz csatlakozni, de nem mernek csatlakozni a baloldaliakhoz sem" („Recs"[2], 70. sz.). A „baloldaliakhoz" vitéz (a demokratikus hallgatóság előtt vitéz) kadetunk nyilvánvalóan a progresszistákat sorolta. Arról hallgatott Singarjov úr, hogy a kadetoknak ezek a legkedvesebb barátai és politikai fegyvertársai ¾ részben maguk is októbristák.

Singarjov úr azt akarja, hogy a demokrácia „baloldaliaknak" tekintse a kadetokat, *jóllehet* a kadetok állandó jellegű és igen szoros blokkban vannak a progresszistákkal, akik a kadetok és az októbristák közt *középen* állnak! Más szóval: a kadetok magukhoz akarják édesgetni a demokráciát, holott őket valójában a közismerten *anti*-demokratikus progresszisták tartják a kezükben.

„Az unalom — mondta Singarjov úr a IV. dumáról — az olyan vonat utasainak az állapotára emlékeztet, amely elakadt egy istenhátamögötti állomáson. Hogy elűzzék unalmukat és mozgásba hozzák a vonatot, maguk az utasok láttak hozzá az út megtisztításához. Ámde ahhoz, hogy a törvényhozás nehéz gépezetét mozgásba hozzuk, nem csupán az utasok erőfeszítésére van szükség. A mi reformjaink három lakattal vannak elzárva, — e három lakat: a június 3-i törvény, a felsőház és az a körülmény, hogy a végrehajtó hatalom nem

tartozik felelősséggel senkinek. Hogy ezek a lakatok miként fognak megnyílni, — csendben és békésen avagy másképp, azt a történelem fogja megmutatni. A kortársak nem maradhatnak teljesen közömbösek; közös erővel kell húzniuk az evezőket" („Recs", 70. sz.).

Kényelmes dolog a történelemre hivatkozni! Singarjov úr és a kadetok *úgy* hivatkoznak a történelemre, mint azok, akikről Marx azt mondta, hogy azon az alapon védelmezik a korbácsot, hogy az — történelmi korbács[3].

„A történelem meg fogja mutatni, *miként* nyílnak meg a lakatok", ez vitathatatlan és meddő igazság. Ez az aggkori végelgyengülés kibúvója. A politikusnak arra a kérdésre kell válaszolnia, hogy *melyik* osztálynál vannak a lakatok, és *mely* osztályoknak, *milyen* eszközökkel kell őket kinyitniuk.

„A történelem meg fogja mutatni" azt, amit megmutatott már hét és fél évvel ezelőtt, vagyis azt, mennyire meddő a liberális reformizmus, mennyire meddők a „lakatokat" kezében tartó osztállyal való békéről szőtt liberális álmok.

„Pravda" 71. sz.
1913 március 26.
Aláírás: M.

AZ „OLAJÍNSÉGRŐL“[4]

Az „olajínség“, a kőolaj mértéktelen drágítása, az olajmágnásoknak a fogyasztók megkopasztására irányuló bűnös sztrájkja teljesen jogos érdeklődést és teljesen érthető felháborodást keltett a dumában, de még inkább a dumán kívül.

A szindikátusok fejeit, az olajkirályokat némileg palástolt formában *védelmező* kereskedelem- és iparügyi miniszter úr párbaja Markov II úrral, aki szenvedélyes és lángoló szavakban juttatta kifejezésre a nemeslelkű feudális földesurak sértődöttségét, ez a párbaj (az Állami Duma március 22-i ülésén) megérdemli, hogy a munkásosztály és az egész demokrácia a legnagyobb figyelmet szentelje neki. Ez a párbaj éles fényt derít Oroszország két „uralkodó“ osztályának egész viszonyára, a két úgynevezett „felső“ (valójában igen alantas, aláváló, rabló) osztálynak, a feudális földesurak osztályának és a pénzmágnások osztályának a viszonyára.

A kőolaj-szindikátus kérdése az első pillantásra részletkérdésnek látszik. De nem így áll a dolog. Valójában ez csupán egyik megnyilvánulása annak az általános és alapvető kérdésnek, hogy a két uralkodó osztály miként kormányozza (jobban mondva — miként rabolja ki) Oroszországot. Markov II beszéde a zsákmány elosztásakor megsértett *bölény* szempontjából remek válasz volt az „olajkirályok“ védelmezőjének. Nem csoda, hogy Markov II eközben nem tudott „önmagára figyelni“, nem látta önmagát (és földbirtokos barátait) a tükörben. Igyekszem szolgálatot tenni Markov II úrnak; elébe teszek egy tükröt. Megrajzolom neki az arcképét. Megmutatom, hogy

Markov II és Hvosztov „civakodása" az olajkirályokkal, a petróleumszindikátus uraival, a bakui milliomosokkal *családi* perpatvar, a népvagyon *két* fosztogatója közötti perpatvar. „Barátságban egy kis veszekedés olyan, mint ételben a bors." A miniszter úr meg Nobel úr és társai az egyik részről, Hvosztov és Markov urék meg a Szenátusban és az Államtanácsban stb. ülő cimboráik — *„barátságban"* vannak. Csakhogy sok millió oroszországi munkás és tönkretett paraszt issza meg a levét ennek a kedves és meghitt barátságnak!

Mi a kőolaj-kérdés lényege?

Mindenekelőtt az, hogy a kőolajipari vállalkozó uraságok szemérmetlenül felsrófolják az olajárakat, s ugyanakkor a tőkés nyerészkedés e „lovagjai" mesterségesen *csökkentik* az olajkutak és a feldolgozó üzemek termelését.

Az ezekre a pontokra vonatkozó legfőbb adatokat a dumában már ismertették, de röviden mégis el kell ismételnem őket, hogy további fejtegetésem teljesen világos legyen. 1 pud kőolaj ára 1902-ben 6 kopejka volt. 1904-ben 14 kopejkára emelkedik. Azután az árak még „vidámabban" „szöknek fel", úgyhogy a kilencszázötös forradalom után 1 pud ára 1908—1909-ben 21 kopejkáig, 1912-ben pedig *38 kopejkáig* emelkedik.

Tíz év alatt tehát *több mint hatszoros* áremelkedés! A kőolaj-termelés pedig ez alatt az idő alatt az 1900—1902. évi 600—700 millió pudról 1908—1912-ben 500—585 millióra *csökkent.*

Érdemes ezeket a számokat megjegyezni. El kell rajtuk gondolkodnunk. A termelés csökken abban az évtizedben, amikor világszerte hatalmas ugrásokkal nő a termelés, s az árak *több mint hatszorosukra* emelkednek.

A kereskedelem- és iparügyi miniszter úr az egy húron pendülő kereskedők és nagyiparosok védelmében olyan érveket hozott fel, amelyek valószínűtlenül szánalmasak.

Növekszik az üzemanyag iránti kereslet — mondotta —, növekszik az automobil- és repülőgépiparnak kőolaj iránti kereslete, ez „világjelenség", vigasztalt bennünket és az orosz népet a miniszter úr.

Hát Amerikában? — kérdezzük. Ez a kérdés önként felmerül, hiszen köztudomású, hogy Amerika Oroszország

egyetlen komoly versenytársa a kőolaj-termelésben. 1900-ban Oroszországra és Amerikára együtt a világ olajtermelésének több mint $^{9}/_{10}$-e, 1910-ben pedig több mint $^{8}/_{10}$-e jutott.

Ha „világjelenségről“ van szó, miniszter úr, akkor Amerikában bizonyára *ugyanez* a helyzet. Nos, az egy húron pendülő olajbanditákat védelmező miniszter úr, hogy *hatást gyakoroljon* a figyelmetlen hallgatókra, idézett Amerikára vonatkozó számadatokat... *de csak két évről!!* A két utolsó évben a kőolaj ára Amerikában megkétszereződött, úgyszintén Romániában.

Nagyon helyes, miniszter úr! De miért nem viszi végig az összehasonlítást? Ha már összehasonlítunk, csakugyan hasonlítsunk össze. Nem szabad játszani a számokkal. Amerikáról *ugyanarra az időre* vonatkozó adatokat kell közölni, mint Oroszországról. Vajon nem nyilvánvaló-e, hogy ez a legalapvetőbb, legelemibb, legtermészetesebb feltétele a statisztika minden lelkiismeretes felhasználásának?!

Oroszországban az árak tíz év alatt több mint *hatszorosukra* emelkedtek ahhoz az 1902-es legalacsonyabb árhoz képest, amelyet a miniszter úr maga említett. S Amerikában? Szó sem volt semmiféle *ehhez* hasonló áremelkedésről. 1900-tól 1910-ig az árak Amerikában *csökkentek*. Az utolsó években az árak stagnáltak.

Mindezt összegezve, mit látunk? Az árak Amerikában megkétszereződtek és Oroszországban *meghatszorozódtak*. A kőolaj-termelés pedig Amerikában 1900-ban *kisebb* volt, mint Oroszországban, 1910-ben viszont *háromszor akkora*, mint Oroszországban!!

Az olajmilliomosok sztrájkját ügyetlenül védelmező miniszter úr ezt nem óhajtotta megmondani. De a tények beszélnek. Akármilyen számadatokat veszünk is, kétségtelen, hogy Amerikában a drágulás az utolsó évtized folyamán *hasonlíthatatlanul kisebb*, mint Oroszországban, a termelés pedig *óriási* méretekben növekedett, míg Oroszországban szégyenletesen stagnál, sőt visszaesett.

Most már láthatjuk, milyen kevés igazság és milyen sok hazugság van abban, amikor miniszterünk arra hivatkozik, hogy a drágulás „világjelenség“. Igen, mindenütt

van drágulás. Igen, vannak általános kapitalista okok, amelyek drágulást idéznek elő.

De Oroszországban a helyzet éppen azért *elviselhetetlen*, mert nálunk a drágulás mérhetetlenül nagyobb éppen kőolajban, a termelés növekedése helyett pedig stagnálást tapasztalunk. Oroszországban a helyzet *abszolút elviselhetetlen*, éppen azért, mert a kapitalizmus széleskörű, szabad, gyors fejlődése helyett pangást és rothadást látunk. Ezért nálunk ugyanaz a drágaság százszorta baljóslatúbb jelenség.

Oroszország lakossága 170 millió, Amerikáé 90 millió, vagyis valamivel több mint a fele. De Amerikában most *háromszor* annyi kőolajat termelnek, mint nálunk, és *tizennyolcszor* annyi kőszenet. Az életszínvonal Amerikában, a munkások keresete alapján ítélve, *négyszer* olyan magas, mint Oroszországban.

Hát nem világos, milyen szemenszedett hazugság a miniszter úrnak az az állítása, hogy ez a baj — világjelenség? A baj négyszerte, ha ugyan nem tízszerte *súlyosabban* nehezedik Oroszországra.

A megírás ideje:
legkorábban 1913 március 26 (április 8).

Először megjelent:
„Pravda" 21. sz. 1940.

KADET TÖRVÉNYJAVASLAT A GYŰLÉSEKRŐL

A szabadságjogokról az Állami Dumába beterjesztett kadet törvényjavaslatok közt van egy törvényjavaslat a gyűlésekről.

A kadetok demokratikus pártnak tekintik magukat. Okvetlenül tudniuk kell, hogy a gyűlésekről a IV. Állami Dumába beterjesztett törvényjavaslatnak kizárólag propaganda jellege van, azaz a beterjesztés célja — a gyülekezési szabadság elveinek propagálása, terjesztése, magyarázása. Éppen ebből a szempontból kell hát megítélni a kadet törvényjavaslatot: elősegíti-e azt, hogy *megmagyarázzuk* Oroszország lakosságának, milyen jelentős és fontos a gyülekezési szabadság és milyen feltételekkel lehet kivívni?

Nem segíti elő. A törvényjavaslatot *nem* demokraták, hanem liberális hivatalnokok állították össze. Tömérdek formális, ostoba bürokratikus szabályt tartalmaz, s nincs meg benne az, ami a demokrácia szempontjából szükséges.

Megtiltja a gyülekezést a vasúti vágányok közelében (3. §), az Állami Duma üléseinek helyétől számított egy versztnyi körzetben stb. (4. §); megkívánja az előzetes bejelentést a városokban, de nem kívánja meg falun (6. és 7. §) és így tovább, — mi a csuda ez? Mire jó ez az egész szánalmas, nevetséges, nyomorúságos bürokratikus limlom?

Mindezt az európai *ellenforradalmi* törvényekből másolták, minderre erősen rányomták bélyegüket a demokráciával szemben érzett bizalmatlanság korszakai, a demokrácia elnyomásának korszakai, mindez pokolian elavult. Például éppen a városokban az újságok közzéteszik a nyilvános gyűlések időpontját, — mire való hát a „bejelentések" idióta huzavonája?? Csakis arra, kizárólag arra, hogy bebizonyítsa

a hatalom birtokosainak, hogy mi, kadetok, úgymond, az „állami“ álláspontot képviseljük, mi a „rend hívei“ (azaz a demokrácia ellenségei) vagyunk, mi „szintén meg tudjuk becsülni“ a hivatalnoki csűrés-csavarást.

Olyasmit azonban nem tartalmaz a törvényjavaslat, ami a mai demokrácia számára fontos és jelentős volna. A tömegnek fontos, hogy legyen helyisége, ahol gyűléseket tarthat. Szükség van egy olyan *törvényre*, amely szerint például meghatározott, nem nagyszámú állampolgár kívánságára *minden* középületet, iskolát stb. esténként — és általában ha nincs rá szükség — gyűlések céljaira díjtalanul és minden akadály nélkül a nép rendelkezésére *kell* bocsátani. Franciaországban ezt teszik, s a Puriskevicsek barbárságán kívül más akadálya e demokratikus szokás bevezetésének nem lehet.

De éppen az a lényeg, hogy a szabadságjogokról szóló kadet törvényjavaslatnak egész szelleme, egész tartalma *nem* demokratikus, hanem liberális-bürokratikus.

„Pravda“ 72. sz.
1913 március 27.

A BALKÁNI HÁBORÚ ÉS A BURZSOÁ SOVINIZMUS

A balkáni háború vége felé közeledik. Adrianopolisz bevételével a bolgárok döntő győzelmet arattak, s a kérdés súlypontja végleg áttevődött a hadszíntérről az úgynevezett nagyhatalmak marakodásának és intrikáinak a színterére.

A balkáni háború egy láncszem azoknak a világeseményeknek a láncolatában, amelyek Ázsiában és Kelet-Európában a középkori viszonyok összeomlását jelzik. Egyesült nemzeti államok megteremtése a Balkánon, a helyi feudálisok elnyomásának megdöntése, a különféle nemzetiségű balkáni parasztok végleges felszabadítása a földesúri iga alól — ez volt az a történelmi feladat, amely a balkáni népek előtt állott.

A balkáni népek ezt a feladatot tízszerte könnyebben és százszorta kisebb áldozatokkal megoldhatták volna, mint most, ha megalakították volna a föderatív balkán köztársaságot. Sem a nemzetiségi elnyomás, sem a nemzetiségi marakodás, sem a vallási ellentétek felszítása nem lett volna lehetséges teljes és következetes demokratizmus esetén. Biztosítva lett volna a balkáni népek valóban gyors, széleskörű és szabad fejlődése.

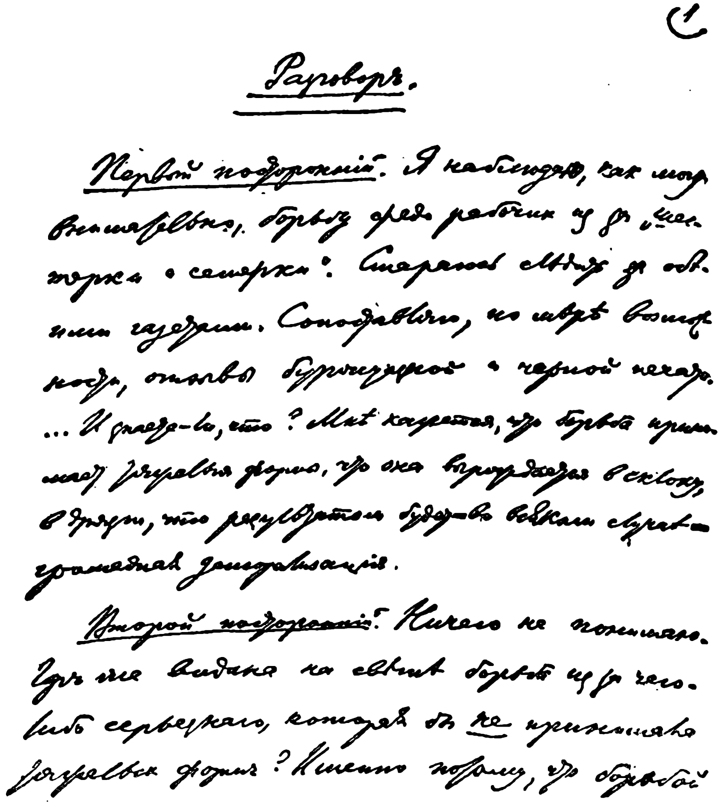
Mi a történelmi oka annak, hogy a Balkán létkérdéseit egy burzsoá és dinasztikus érdekek diktálta háború döntötte el? A fő oka ennek a balkáni proletariátus gyöngesége, s ezenkívül a hatalmas európai burzsoázia reakciós befolyása és nyomása. Ez a burzsoázia fél az igazi szabadságtól mind otthon, mind a Balkánon, csakis arra törekszik, hogy mások rovására nyerészkedjen, szítja a sovinizmust és a nemzetiségi viszályt, hogy megkönnyítse magának

a fosztogatás politikáját, s megnehezítse az elnyomott balkáni osztályoknak a szabad fejlődést.

A balkáni eseményekkel kapcsolatban lángra lobbanó orosz sovinizmus nem kevésbé visszataszító, mint az európai. A kadetok kendőzött, kipingált, liberális frázisokkal átmázolt sovinizmusa pedig még visszataszítóbb és még ártalmasabb, mint a feketeszázas lapok durva sovinizmusa. Ezek a lapok nyíltan uszítanak Ausztria ellen, — ebben a valamennyi európai ország közül a legelmaradottabb országban a népeknek (zárójelben megjegyezve) hasonlíthatatlanul nagyobb szabadságuk van, mint Oroszországban. A kadet „Recs" viszont Adrianopolisz bevételekor ezt írta: „az új körülmények teljes mértékben lehetővé teszik az orosz diplomácia számára, hogy állhatatosabb legyen..."

Szép kis „demokraták", akik úgy tesznek, mintha nem értenék, hogy csakis a soviniszta célok követésében mutatkozó állhatatosságról lehet szó! Nem csoda, hogy azon az ebéden, melyet Rodzjanko március 14-én adott, Miljukov és Jefremov, Gucskov, Bennigszen, Krupenszkij és Balasov a legnagyobb egyetértésben tárgyaltak. Nacionalisták, oktobristák, kadetok — mindezek csupán különböző árnyalatai a förtelmes, a szabadsággal visszavonhatatlanul szembefordult burzsoá nacionalizmusnak és sovinizmusnak!

„Pravda" 74. sz.
1913 március 29.
Aláírás: V. I.

1

Разговоръ.

Первый подписчикъ. Я наблюдаю, какъ многіе внимательно борьбу среди рабочихъ изъ-за «шестерки» и «семерки». Сторонники «Луча» за объединеніе газетъ. Слѣдовательно, [illegible] [illegible] возмож-ности, отбросивъ буржуазной и черной печати. ... И слѣд-но, что? Мнѣ кажется, что борьба принимаетъ уродливыя формы, что она выражается въ склокахъ, въ дрязгахъ, что результатомъ будетъ во всякомъ случаѣ громадная деморализація.

Второй подписчикъ. Ничего не понимаю. Гдѣ же видана на свѣтѣ борьба изъ-за чего-либо серьезнаго, которая бы не принимала уродливыхъ формъ? Именно потому, что борьбой

Lenin. „Beszélgetés". A kézirat első oldala. — 1913 március—április

Kisebbítve

BESZÉLGETÉS

Első kívülálló. Figyelemmel kísérem, amennyire tudom, a munkások közt a „hatos csoport" és a „hetes csoport" körül folyó harcot. Igyekszem szemmeltartani mindkét lapot. A lehetőséghez képest összehasonlítom a burzsoá és a feketeszázas sajtó nyilatkozatait... És tudja, mit mondok? Az a véleményem, hogy a harc aggasztó formákat ölt, hogy perpatvarrá, marakodássá fajul, hogy az eredmény — mindenesetre — szörnyű demoralizálódás lesz.

Második kívülálló. Egy kukkot sem értek az egészből. Hát látott már ember olyan harcot, amely valami komoly dologért folyt, és *nem* öltött aggasztó formákat? Éppen azért, mert a harcban komoly kérdés dől el, „apró" „civakodással" nem intézhető el a dolog. Azok, akik tagadni szokták és továbbra is tagadják a pártépítés elveit, nem fogják megadni magukat a legkétségbeesettebb ellenállás nélkül. A kétségbeesett ellenállás mindig és mindenütt „aggasztó formákra" és olyan *kísérletekre* vezet, amelyek arra irányulnak, hogy a vitát az elvek területéről a marakodás területére vigyék át. Hát aztán? Talán azt óhajtaná, hogy ezért mondjunk le a pártépítés alapelveiért vívott harcról?

Első kívülálló. Ön kissé kitér az általam felvetett kérdés elől, és túlságosan gyorsan „megy át támadásba". Mindkét oldalon mindegyik munkáskör sebtiben „összecsap" egy határozatot, s eközben majd hogy versenyre nem kelnek azért, hogy ki tesz túl a másikon erős kifejezések használatában. Ez a sok szitkozódás tömegével riasztja el a munkássajtótól a szocialista világosságot kereső munkásembereket, akik talán félredobják a lapot, vagy mert meg-

ütköznek rajta, vagy pedig azért, mert valahogy szégyenkeznek a szocializmus miatt... Talán hosszú időre még ki is ábrándulnak a szocializmusból. A szitokverseny valamiféle „természet*ellenes* szelekció“ feltételeit teremti meg, amely a „boxolás bajnokait“ állítja az első helyre... Mindkét oldalon virtust csinálnak az ellenfél felpofozásából. Hát *ilyen* nevelésben kell a szocialista pártnak részesítenie a proletariátust? Vajon ez nem az opportunizmus helyeslése vagy legalábbis eltűrése, mert hiszen az opportunizmus nem egyéb, mint a munkásmozgalom *alapvető* érdekeinek feláldozása a pillanatnyi siker kedvéért. A munkásmozgalom alapvető érdekeit mindkét fél feláldozza a pillanatnyi siker kedvéért... Ahelyett, hogy örülnének a szocialista munkának, át lennének hatva tőle, komolyan vennék, az a helyzet, hogy a szocialisták elriasztják a tömegeket a szocializmustól. Önkéntelenül is eszembe jutnak azok a keserű szavak, hogy a proletariátus a szocialisták *ellenére* fog eljutni a szocializmushoz.

Második kívülálló. Mi mindketten kívülállók vagyunk, vagyis nem veszünk részt közvetlenül a harcban. Ámde a kívülállók, amikor el akarnak igazodni abban, hogy mi megy végbe szemük előtt, kétféleképpen foglalhatnak állást a harcot illetően. Lehet úgy is kívülről nézni a dolgot, hogy az ember a harcnak csak mintegy a külső oldalát látja: képletesen szólva, láthat valaki csak összeszorult öklöket, eltorzult arcokat, rút jeleneteket; lehet mindezt elítélni, sírni és sóhajtozni miatta. De lehet úgy is kívülről nézni a dolgot, hogy az ember megérti a szeme előtt folyó harc *értelmét*, amely egy kicsikét, már megbocsásson, értékesebb és történelmi szempontból jelentősebb, mint a harcban tapasztalható úgynevezett „túlzások“ vagy „szélsőségek“ kis jelenetei és képei. Harc nincs túlzások nélkül. Túlzások nincsenek szélsőségek nélkül; s ami engem illet, a legjobban azokat az embereket gyűlölöm, akik az osztályok, pártok, frakciók harcában mindenekelőtt „szélsőségeket“ látnak. Mindig nagy kedvem volna, már bocsásson meg, odakiáltani ezeknek az embereknek: „tőlem akár a fejed tetejére állhatsz, csak érts a dologhoz.“

Márpedig itt nagy jelentőségű dolog, történelmi mértékkel mérve nagy jelentőségű dolog van készülőben.

Kialakulóban van a munkáspárt. A munkás önállóság, a munkások befolyása *saját* frakciójukra, az, hogy maguk a munkások döntenek pártjuk kérdéseiben — ez a nagy történelmi jelentősége annak, ami végbemegy, ez az, ami szemünk láttára jámbor óhajból *ténnyé* válik. Önt megrémítik és elszomorítják a „szélsőségek", én pedig gyönyörködve figyelem a harcot, amelyben valóban érik és felnő Oroszország munkásosztálya, csak az bosszant, hogy én — kívülálló vagyok, hogy nem vethetem magam a harc kellős közepébe...

Első kívülálló. És a „szélsőségek" kellős közepébe, ugye? S ha a „szélsőségek" határozatok gyártásáig fajulnak, ön szintén „gyűlöletet" hirdet majd azok iránt, akik rámutatnak erre, felháborodnak ezen, s azt követelik, hogy ennek, ha törik, ha szakad, vessenek véget?

Második kívülálló. Ne ijesztgessen, kérem! Ne ijesszen meg! Ejnye, ejnye, ön kezd hasonlítani azokhoz, akik hajlandók a nyilvánosságot kárhoztatni, ha hazug információkat közölnek. Emlékszem, egyszer a „Pravdá"-ban[5] megjelent egy hír egy szociáldemokrata politikai megbízhatatlanságáról, s ezt a hírt jóval később megcáfolták. Képzelem, mit élt át ez a szociáldemokrata a hír megjelenésétől a cáfolatig! De a nyilvánosság olyan kard, amely maga gyógyítja meg az általa ejtett sebeket. Határozatokat fognak gyártani? A hamisítókat majd leleplezik és kidobják. Ennyi az egész. Nincsenek komoly harcok úgy, hogy a csatamező körül ne volnának kórházak. De teljességgel megbocsáthatatlan, ha valaki begyullad vagy idegeskedni kezd a „kórházi" jelenetektől. Aki fél a farkastól, ne menjen az erdőbe.

Ami pedig az opportunizmust illeti, vagyis a szocializmus alapvető céljairól való megfeledkezést, ön rossz helyen tapogatódzik. Ön úgy tünteti fel a dolgot, hogy ezek az alapvető célok — afféle „angyali eszmények", amelyek nem függnek össze a napi feladatért, az adott pillanat fő kérdéséért folyó „bűnös" harccal. Aki így fogja fel a dolgot, az érzelgős frázissá, émelyítő édességgé változtatja a szocializmust. Bármely harcban, bármely napi kérdésért folyjon is az, meg kell lennie az alapvető célokkal való *bonthatatlan kapcsolatnak.* Csak ha így fogjuk fel a harc

történelmi jelentőségét, válik lehetővé, hogy elmélyítve és kiélezve a harcot, kirostáljuk azt, ami rút, ami „virtuskodás“, ami „boxolás“, s ami elkerülhetetlen mindenütt, ahol tömeg, lárma, kiabálás, tolongás van, de ami magától kihull a rostán.

Ön a proletariátust nevelő szocialista pártról beszél. Nos, ebben a harcban *éppen* arról van szó, hogy megvédjük a pártosság *alap*elveit. Minden munkáskör előtt éles, kérlelhetetlen, azonnali és egyenes választ követelő formában felmerül a kérdés, *milyen* politikát akar folytatni *ez* a kör a dumában, miként foglal állást *ez* a kör a nyílt párt és az illegalitás kérdésében, a duma-frakciót a párt *fölött* állónak tekinti-e, vagy megfordítva. Hiszen mindez a párt létének az ábécéje, hiszen ez a párt létének vagy nem létének a kérdése.

A szocializmus nem kész rendszer, amellyel majd az emberiséget boldogítják. A szocializmus a mostani proletariátus osztályharca, a proletariátusé, amely fő célja *nevében* ma az egyik célt követi, holnap a másikat, s mindennap *közelebb kerül* a fő célhoz. A szocializmus ma abban az országban, amelynek neve Oroszország, azon a szakaszon megy át, amelyben maguk az öntudatos munkások befejezik a munkáspárt építését a liberális értelmiségnek és a „dumabeli szociáldemokrata értelmiségnek“ az építés *meghiúsítására* irányuló kísérletei ellenére.

A likvidátorok meg akarják *gátolni*, hogy a munkások felépítsék munkáspártjukat — ez az értelme és jelentősége a „hatos csoport“ és a „hetes csoport“ közti harcnak. De nem fogják meggátolni. A harc nehéz, de a munkások győzelme biztosítva van. Ám inogjanak meg a gyengék vagy az ijedősek a harc „szélsőségei“ láttán — holnap majd maguk is meglátják, hogy ha ezt nem vészeltük volna át, egy lépéssel sem juthattunk volna előbbre.

A megírás ideje:
1913 március—április.

Először megjelent:
„Pravda“ 123. sz. 1932 május 5.
Aláírás: K—v.

A MAI OROSZORSZÁG ÉS A MUNKÁSMOZGALOM[6]

ÚJSÁGBESZÁMOLÓ

Néhány nappal ezelőtt Krakkóban az orosz szociáldemokrácia egyik legkiválóbb vezetője, Lenin elvtárs beszámolót tartott. Összefoglaljuk a beszámoló rövid tartalmát, s ezzel kapcsolatban a galiciai olvasók tájékoztatására megjegyezzük, hogy Lenin az orosz szociáldemokrácia úgynevezett „bolsevik", vagyis legradikálisabb, intranzigens irányzatának a vezetője.

Az előadó az oroszországi munkásmozgalmat jellemezve hangsúlyozza, milyen nagy jelentősége van ennek a mozgalomnak a nyugati országok szempontjából is, mert kétségtelen, hogy a szocialista forradalmak időszakában ott is lesznek az oroszországiakhoz hasonló jelenségek. Példaképpen az előadó a viszonylagos nyugalomról a tömegmozgalmak keletkezésére való hirtelen átmenetet említi fel. 1895-ben Oroszországban csak 40 000 sztrájkoló volt, 1905-ben csupán január hónapban 400 000-en sztrájkoltak; az egész év folyamán pedig ez a szám 3 millióra emelkedett.

A mostani oroszországi politikai helyzet a forradalom tapasztalatai, a forradalom idején lejátszódott osztályütközetek tapasztalatai alapján alakult ki. Egy japán az orosz forradalmat így nevezte: „erőtlen forradalom egy tehetetlen kormány alatt." Ám a kormány teljes egészében felhasználta a forradalom tapasztalatait. Elég, ha a kormánynak a parasztokkal szemben elfoglalt álláspontjára emlékeztetünk. Kezdetben, amikor az I. duma választásaira vonatkozó törvényt készítette, a kormány bizonyos reményeket fűzött a parasztsághoz mint nyugodt, patriarchális elemhez. De amikor kiderült, hogy a földért harcoló

orosz paraszt természeténél fogva ugyan nem szocialista, mint azt néhány narodnyik utópista gondolta, de mindenesetre demokrata, — akkor a kormány államcsínyt hajtott végre: megváltoztatta a választási törvényt[7].

A jelenlegi duma — nem játékszer, hanem a reakciós rétegek, a feudális földesurakkal és a burzsoázia felső rétegeivel egyesült cári bürokrácia hatalmi szerve.

Mi volt az orosz liberálisok szerepe? Az I. és a II. dumában a liberálisok igyekeztek a parasztot megnyugtatni, a forradalmi útról az úgynevezett alkotmányos útra terelni. Mindamellett nyilvánvaló, hogy a földesúri földek egy részének a kadetok által javasolt megváltása csupán újabb kísérlet volt az orosz paraszt kifosztására, becsapására. Hogy ez nem sikerült, az főleg a szociáldemokraták dumabeli taktikájának köszönhető, akik állandóan balra tolták a parasztokat.

Az októberi sztrájk fordulópontot jelentett az orosz liberalizmus számára. A forradalom előtt a liberálisok azt mondták, hogy „a forradalomnak hatalommá kell válnia" (Sztruve); később más hangon beszéltek, mert állítólag féltek a forradalom túlkapásaitól, holott jól tudták, hogy „túlkapásoktól" csak a kormány részéről kell tartani. Az oktobristák elszakadtak a liberalizmustól, és nyíltan a kormány mellé álltak, hajlandók voltak lakájmódra kiszolgálni a kormányt. Akkor éppen Gucskov, az oktobristák vezetője azt írta Trubeckoj hercegnek, hogy a további forradalmi robbanások a burzsoázia jólétét veszélyeztetik.

Ez a mai ellenforradalom osztályalapja. Nyíltan megszegik a törvényt, a kormány osztályarculata lelepleződött. A forradalmi elemekkel szemben elkövetett törvénytelen cselekedeteket a kormány megdicséri és rendjelekkel jutalmazza. Így például nemrégiben Petrovszkij elvtársnál, a képviselőnél tartott házkutatás alkalmával Petrovszkij elvtársat törvényellenesen bezárták a szobába, s amikor ezzel kapcsolatban interpelláltak a dumában, a miniszter kijelentette, hogy elismeréssel kell adóznunk a rendőrségnek buzgalmáért.

Sztolipin, felhasználva a forradalom idején lejátszódott osztályütközetek tapasztalatait, megkezdte hírhedt

agrárpolitikája végrehajtását, melynek során a parasztok jómódú kisburzsoáziára és félproletár elemekre rétegződnek. Ez az új politika Katkov és Pobedonoszcev régi „patriarchális jelszavainak“[8] kigúnyolása volt. De a kormány nem cselekedhetett másként.

A kormány tehát a jelenlegi ellenforradalmi rendszer bevezetésekor a földesurakra és a megrémült burzsoáziára támaszkodott. Igaz, az „egyesült nemesség“[9] már 1906-ban követelte a duma feloszlatását, de a kormány akkor még késlekedett az államcsínnyel, várta, milyen eredményei lesznek a parasztok körében agrárpolitikájának, és várta, hogy megváltozzék a forradalomtól megrémült burzsoázia gondolkodása.

Most ez az ellenforradalmi rendszer *kimerítette önmagát*, kimerítette szociális erőit. A körülmények úgy alakultak, hogy a mai Oroszországban semmiféle reform sem lehetséges. A duma apró-cseprő kérdésekkel foglalkozik; ha pedig hoz is valamiféle határozatot, az Államtanács és az udvar nem hagyja jóvá vagy a felismerhetetlenségig megváltoztatja. *Reform-lehetőségek a mai Oroszországban nincsenek.* Ezért világos a kadetok taktikájának demagógiája, akik különféle „elvi“ javaslatokat nyújtanak be különböző szabadságjogokra vonatkozóan; éppen azért nyújtják be őket, mert tudják, hogy ezeket a duma semmiképpen sem fogadhatja el. „Nálunk, hála istennek, van alkotmány!“ — kiáltott fel Miljukov. De semmiféle reformok a fennálló rendszerben nem lehetségesek, bár Oroszország belső helyzete annyira siralmas, hogy elmaradottsága még Ázsiához képest is nyilvánvaló. Még az oktobrista sajtó is azt írja, hogy „így tovább nem lehet élni“.

Világos tehát, melyek az *új forradalom előtt* álló proletariátus feladatai. Egyre izzóbbá válik a hangulat. 1910-ben a sztrájkolók száma a hivatalos statisztika szerint csak 40 000 volt, 1912-ben pedig már 680 000; ebből 500 000 jut a politikai sztrájkokra.

Világos tehát az oroszországi szociáldemokrácia taktikája. Erősítenie kell a szervezést, a sajtót stb.; ez a nyugati szocialistáknak, elsősorban a német szociáldemokráciának rég kidolgozott taktikai ábécéje. De az OSzDMP legelső feladata az, hogy *a demokratikus forradalomra*

nevelje a tömegeket. Nyugaton már nem ez a feladat, ott egészen más feladat van napirenden — a mozgósítás feladata —, az, hogy a tőkés rendszer felszámolására toborozzák, neveljék, szervezzék a nagy tömegeket.

Ha az Oroszországban közelgő forradalomra és a forradalomban a szociáldemokrácia előtt álló feladatokra összpontosítjuk figyelmünket, megértjük, mi a lényege az orosz szociáldemokraták táborában az úgynevezett „likvidátorokkal" folyó vitáknak. A likvidátorság korántsem az orosz szociáldemokraták egy részének találmánya; az első likvidátorok a „narodnyikok" voltak, akik a „Russzkoje Bogatsztvo"[10] című lapban már 1906-ban kiadták a jelszót: le az illegalitással, le a köztársasággal! A likvidátorok szeretnék felszámolni az illegális pártot és egy nyílt pártot akarnak alapítani. Ez nevetséges, főként ha figyelembe vesszük, hogy még a „progresszisták" (akik az októbristák és a kadetok kereszteződéséből születtek) sem merték kérni a legalizálást. Ilyen feltételek mellett a likvidátor jelszavak hangoztatása nyílt árulás! Persze, az illegális pártnak fel kell használnia az összes legális lehetőségeket: a sajtót, a dumát, még a munkásbiztosításról szóló törvényt[11] is, — de csakis az agitáció és a szervezés kiszélesítése érdekében; az agitáció lényegének viszont továbbra is forradalminak kell lennie. *Küzdeni kell az olyan illúzió ellen, hogy Oroszországban alkotmány van, és a reformista jelszavakkal szembe kell állítani a forradalom, a köztársaság jelszavát.*

Ez volt a tartalma Lenin elvtárs beszámolójának. Amikor az egyik hallgató megkérdezte, mi a véleménye a nemzeti kérdésről, az előadó azt válaszolta, hogy az orosz szociáldemokrácia teljes mértékben elismeri minden nemzet jogát az „önrendelkezésre", a sorsa fölötti döntésre, még az Oroszországtól való különválásra is. Mert az orosz forradalom, a demokrácia ügye egyáltalán nincs kapcsolatban (amint Németországban volt) az egyesülés, a központosítás ügyével. Oroszország demokratizálása nem a nemzeti kérdésen, hanem az agrárkérdésen fordul meg.

Lenin elvtárs ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az ország teljes demokratizálásáért vívott harcban a különböző nemzetiségek proletariátusa forradalmi hadseregének

teljes egységére van szükség. Csak ezen az alapon lehet megoldani a nemzeti kérdést, ahogy azt Amerikában, Belgiumban és Svájcban megoldották. Az előadó polemizál Rennernek a nemzeti kérdésben felállított téziseivel, és erélyesen fellép a kulturális-nemzeti autonómia jelszava ellen. Oroszországban egyesek azt állítják, hogy Oroszország további fejlődése osztrák úton, ezen a rothadt és lassú úton fog haladni. De nekünk óvakodnunk kell minden nemzetiségi harctól a szociáldemokrácián belül, mert ez semmivé tenné a forradalmi harc nagy feladatát; e tekintetben az ausztriai nemzetiségi harc szolgáljon számunkra figyelmeztetésül[12]. Mintaképünk a kaukázusi szociáldemokrácia legyen, amely egyidejűleg folytatott propagandát grúz, örmény, tatár és orosz nyelven[13].

Megjelent: „Naprzód" 92. sz.
1913 április 22.

Orosz nyelven először e kötet
orosz nyelvű kiadásában jelent meg.

MŰVELT KÉPVISELŐK

Az április 2-i esti ülésen L. G. Ljuc oktobrista, válaszolva a munkásképviselőknek arra a követelésére, hogy tárgyalják meg a lénai eseményekkel kapcsolatos interpellációt, ezt mondotta:

„Két nap múlva lesz a lénai események évfordulója. A szociáldemokraták törekvése szemmelláthatóan ez: *haragítani* (будировать) a munkások érzéseit abból a célból, hogy valamiféle túlkapásokra késztessék őket . . .“

A francia „bouder“ szó, amelyet az orosz a „будировать“ szóval fordít, azt jelenti — haragudni, duzzogni. Ljuc úr azonban ezt a szót nyilvánvalóan a „будоражить“ (felizgatni) vagy talán a „возбудить“ (felkelteni) szóból származtatja. Hogy kacagtak a burzsoá képviselő urak és a burzsoá sajtó, amikor az I. dumában egy paraszt a „prerogativa“ szót a „рогатка“ (torlasz) értelmében használta! Holott a hiba annál megbocsáthatóbb volt, mert az uralkodó rétegek különféle „prerogativái“ (vagyis kivételes jogai) csakugyan az orosz élet torlaszai. De Ljuc úr műveltsége nem „keltette fel“ művelt barátainak és sajtójuknak kacaját.

„Pravda“ 83. sz.
1913 április 10.
Aláírás: B.

„KINEK VAN HASZNA BELŐLE?"

Van egy latin mondás: „cui prodest" — „kinek van haszna belőle?" Ha nem látjuk azonnal, hogy milyen politikai vagy társadalmi csoportok, erők, tényezők védelmeznek bizonyos javaslatot, intézkedést stb., mindig fel kell tennünk ezt a kérdést: „Kinek van haszna belőle?"

Nem az a fontos, hogy *ki* védelmez közvetlenül egy bizonyos politikát, — mert a kapitalizmus jelenlegi dicső rendszerében bármely pénzeszsák mindenféle nézetek védelmére mindenkor „felbérelhet" vagy megvásárolhat vagy felhasználhat tetszés szerinti számú ügyvédet, írót, sőt képviselőt, professzort, papot, és így tovább. Üzleties időkben élünk, amikor a burzsoázia nem restell kereskedni a becsülettel sem, a lelkiismerettel sem. Vannak egyszerű lelkek is, akik meggondolatlanságból vagy ostoba megszokásból védelmeznek bizonyos polgári környezetben uralkodó nézeteket.

Nem, a politikában nem olyan fontos, *ki* védelmez közvetlenül bizonyos nézeteket. A fontos az, *kinek van haszna* ezekből a nézetekből, ezekből a javaslatokból, ezekből az intézkedésekből.

Például „Európa", a magukat „civilizáltaknak" nevező országok most veszett akadályversenyt folytatnak a fegyverkezésért. Ezer hangnemben, ezer újságban, ezer szószékről kiabálnak és üvöltenek a honszeretetről, a kultúráról, a hazáról, a békéről, a haladásról, — s mindezt annak igazolására, hogy ismét tízmilliókat és százmilliókat költenek mindenféle öldöklő fegyverre, ágyúkra, „dreadnought"-okra (legújabb típusú páncélos hajók) stb.

Kedves közönség! — ezt szeretnénk mondani a

„hazaffyak“ e frázisai hallatára. Ne higgyetek a frázisoknak, nézzétek meg jobban, *kinek van haszna belőle!*

Nemrégiben az „Armstrong, Whitworth és Társa“ nevű híres angol cég közzétette évi jelentését. A cég főként különféle fegyverkezési cikkeket gyárt. A mérleg 877 000 font sterlinggel zárult, vagyis mintegy *8 millió rubellel*, *12½ százalékos* osztalékkal!! Mintegy 900 000 rubelt tartaléktőkének vettek stb. stb.

Ide kerülnek hát azok a milliók és milliárdok, amelyeket a munkásokból és a parasztokból fegyverkezésre kipréselnek. 12½ százalékos osztalék — ez a tőke *megkétszereződése* 8 év alatt. S akkor még nem is számítjuk az igazgatók stb. különféle prémiumait. Armstrong Angliában, Krupp Németországban, Creuzot Franciaországban, Cockerill Belgiumban, s hányan vannak még a „civilizált“ országokban? Hát a szállítók tömege?

Látjuk, *kinek van haszna* a sovinizmus felszításából, a „patriotizmusról“ (ágyú-patriotizmusról), a kultúra védelméről (a kultúrának irtó fegyverekkel való védelméről) stb. hangoztatott frázisokból!

„Pravda“ 84. sz.
1913 április 11.
Aláírás: V.

ANGLIÁBAN

(AZ OPPORTUNIZMUS SZOMORÚ EREDMÉNYEI)

Az Angol Munkáspárt[14] — amelyet meg kell különböztetni Anglia *mindkét* szocialista pártjától, a Brit Szocialista Párttól [15] és a Független Munkáspárttól[16] — a legopportunistább és a liberális munkáspolitika szellemétől leginkább áthatott munkásszervezet.

Angliában teljes politikai szabadság uralkodik, s a szocialista pártok teljesen legálisan működnek. De a „Munkáspárt" a részben nem politikai jellegű, részben liberális munkásszervezetek parlamenti képviseleti szerve, valami olyasféle vegyülék, amilyet az „illegalitást" szidalmazó likvidátoraink akarnak.

Az Angol Munkáspárt opportunizmusa azokban a sajátságos történelmi viszonyokban leli magyarázatát, amelyek a XIX. század második felében jellemezték Angliát, amikor a „munkásarisztokrácia" bizonyos mértékben részesedett az angol tőke különösen nagy profitjaiból. Ma ezek a viszonyok már a múlt birodalmába tartoznak. Még a „Független Munkáspárt" — vagyis az angliai *szocialista* opportunisták pártja — is látja, hogy a „Munkáspárt" mocsárba süllyedt.

A „Labour Leader"-nek[17], a „Független Munkáspárt" lapjának utolsó számában a következő tanulságos hírt olvashatjuk. Az angol parlamentben a tengerészeti minisztérium költségvetését vitatják meg. A szocialisták javaslatot tesznek a költségvetés *csökkentésére.* A burzsoázia természetesen elgáncsolja ezt a javaslatot, s a kormány *mellett* szavaz.

Hát a „Munkáspárt" képviselői?

Tizenöten a csökkentés mellett, vagyis a kormány

ellen szavaznak; 21 *nincs jelen;* 4 *a kormány mellett*, vagyis a csökkentés ellen szavaz!!

E négy közül ketten azzal mentegetőznek, hogy az ő választókörzetükben a munkások keresetét éppen a fegyvergyártás biztosítja.

Íme egy szemléltető példa a szocializmus *elárulására*, a munkások ügyének elárulására, — ide vezet az opportunizmus. Mint már említettük, Anglia szocialistái közül egyre többen elítélik ezt az árulást. Az idegen hibákból az orosz munkásoknak is meg kell érteniük, hogy mennyire ártalmas az opportunizmus és a liberális munkáspolitika.

„Pravda" 85. sz.
1913 április 12.
Aláírás: W.

MŰVELT EURÓPAIAK ÉS BARBÁR ÁZSIAIAK

Rothstein, egy ismert angol szociáldemokrata a német munkássajtóban beszámol egy tanulságos és tipikus eseményről, amely Brit-Indiában játszódott le. Ez az esemény minden érvnél világosabban feltárja, miért érlelődik a forradalom olyan gyorsan ebben a több mint 300 millió lakosú országban.

Arnold, egy angol újságíró, aki lapot ad ki Rangunban, egy indiai tartomány nagy városában (több mint 200 000 lakossal), cikket írt a következő címmel: „A brit bíróság megcsúfolása". A cikk leleplezte Andrewt, a helybeli angol bírót. Arnoldot ezért a cikkért egyévi börtönbüntetésre ítélték, de ő tovább vitte az ügyet, s mivel voltak Londonban kapcsolatai, „eljutott" a londoni felsőbb fokú bírósághoz. Az indiai kormány gyorsan maga is négy hónapra „szállította le" a büntetést, s Arnoldot szabadlábra helyezték.

Miért tört ki a csetepaté?

MacCormicknak, az angol hadsereg ezredesének, volt egy szeretője, ennek pedig volt egy Anna nevű 11 éves indiai szolgálólánya. A kultúrnemzet kiváló képviselője magához csalta Annát, erőszakot követett el rajta, s bezárta a házába.

Anna apja történetesen halálos ágyán feküdt, és elküldött lányáért. Akkor a faluban híre ment az egész históriának. A lakosság magánkívül volt felháborodásában. A rendőrség kénytelen volt elrendelni MacCormick letartóztatását.

De Andrew bíró szabadlábra helyezte őt letét ellenében, majd pedig, sorozatosan szemérmetlenül csúfot űzve

a törvényből, felmentette MacCormickot! A kiváló ezredes azt állította, amint azt már hasonló esetekben az ilyen nemes urak szokták, hogy Anna prostituált, s ennek bizonyítására 5 tanút állított. Azt a 8 tanút viszont, akit Anna anyja nevezett meg, Andrew bíró még kihallgatni sem óhajtotta!

Amikor Arnold újságírót rágalmazásért elítélték, a törvényszék elnöke, „Sir" („Őméltósága") Fox nem engedte meg Arnoldnak, hogy tanúvallomások alapján megvizsgálja az ügyet.

Mindenki előtt világos, hogy hasonló esetek ezer- és milliószámra fordulnak elő Indiában. Csak teljesen rendkívüli körülmények tették lehetővé a „rágalmazó" Arnoldnak (egy befolyásos londoni újságíró fiának!), hogy kiszabaduljon a börtönből és elérje az ügy nyilvánosságra hozatalát.

Ne felejtsük el, hogy India kormányzatának élére az angol liberálisok „legjobb" embereiket állítják. Nemrég India alkirálya, a MacCormickok, Andrewk és Foxok fölöttese, John Morley ismert radikális író volt, az „európai tudomány csillaga", „köztiszteletben álló férfiú" minden európai és orosz liberális szemében.

Ázsiában már felébredt az *„európai"* szellem: Ázsia népei demokratikus tudatra ébredtek.

„Pravda" 87. sz.
1913 április 14.
Aláírás: W.

ÜZLETI SZÁMÍTÁSOK

A pénzmágnásokat, nagyiparunk vezércsillagait „az ipar és a kereskedelem képviselőinek kongresszusi tanácsa" egyesíti. Ez a kongresszusi tanács kiad egy időszaki folyóiratot „Promislennoszty i Torgovlja"[18] címmel. Ennek a folyóiratnak nehézkes, dagályos és jórészt műveletlenségre valló cikkei Kit Kiticseink érdekeinek a védelmében íródtak.

Különösen elégedetlenkednek a zemsztvo-képviselet és a zemsztvo-adóztatás igazságtalanságai miatt. A feudális földesúr folyton csak bántja szegény jó Kit Kiticset! Közlünk egy tanulságos táblázatot a kerületi zemsztvogyűlések tanácsnokainak az összetételéről („Promislennoszty i Torgovlja", 1913. 3. sz.):

	Tanácsnokok száma	%
Az első választógyűlésen választottak (nemesi földbirtokosok)	5 508	53,4
A második választógyűlésen választottak (kereskedelmi-ipari vállalkozók stb.)	1 294	12,6
Az első és a második választógyűlésről együtt választottak	290	2,8
A faluközösségek részéről választottak	3 216	31,2
34 zemsztvo-kormányzóságban összesen	10 308	100,0

A zemsztvo-képviselettel kapcsolatban csakugyan égbekiáltó igazságtalanságok történnek. Ebből világosan és vitathatatlanul adódik a következtetés: az oroszországi zemsztvókat teljesen a feudális földesurak tartják kezükben.

Ezek az érdekes adatok minden értelmes embert gondolkodóba ejtenek, hogy milyen körülmények idézik elő a képviselet egyenlőtlenségét.

Természetesen nevetséges volna azt várni, hogy a Kit Kiticsek és bértollnokaik általános politikai kérdéseken gondolkodjanak és politikai ismeretek iránt érdeklődjenek. Kit Kiticset csupán az érdekli, hogy ő „sokat" fizet, a nemes meg — „keveset". A Kit Kitics által felbérelt író közli az első választógyűlés által lerótt zemsztvo-adók (pótadók) összegét — 24 ½ millió rubel 34 zemsztvo-kormányzóságban; a második választógyűlés által lerótt adók összege 49 millió rubel, a faluközösségek által lerótt adóké pedig 45½ millió rubel. Ezeket az adókat elosztja a tanácsnokok számával, és ily módon kiszámítja „egy cenzus árát"!! Kiderül, hogy egy nemesi cenzus 4500 rubelbe, egy kereskedői 38 000 rubelbe, egy paraszti pedig 14 000 rubelbe „kerül".

Így okoskodnak a kereskedők felbérelt védelmezői: a választójogot nyugodt lélekkel úgy tekintik, mint adás-vétel tárgyát. Mintha a zemsztvo-pótadók fizetésével *megvásárolnák* azt a jogot, hogy tanácsnokokat küldjenek ki maguk közül!

A zemsztvo-adók egyenlőtlensége persze valóban kirívó. De ennek az egyenlőtlenségnek egész súlya nem a nagyiparosokra, hanem a *parasztokra* és a munkásokra nehezedik. Ha a parasztok rossz, kimerült, kiuzsorázott földjeik után 45½ millió rubelt, a földesurak pedig 24½ millió rubelt fizetnek, akkor ez nyilvánvalóan azt jelenti, hogy a „muzsik népségtől" zemsztvo-adók formájában tíz- és tízmillió rubel *sarcot* szednek, minden egyébben kívül!

A Kit Kiticsek ezt nem látják. Ők csupán azt kívánják, hogy ne csak a nemeseknek legyenek kiváltságaik, hanem „egyenlő mértékben" a kereskedőknek is.

„Pravda" 90. sz.
1913 április 20.
Aláírás: V. F.

A TECHNIKA NAGY GYŐZELME

William Ramsay, a világhírű angol vegyész, feltalálta, hogyan lehet a kőszén-rétegekből közvetlenül gázt nyerni. Ramsay már tárgyal egy szénbánya-tulajdonossal a dolog gyakorlati megvalósításáról.

A modern technika egyik nagy feladata ily módon megoldásához közeledik. Megoldása óriási átalakulást fog előidézni.

Jelenleg ahhoz, hogy kihasználjuk a kőszénben rejlő energiát, a kőszenet az ország legkülönbözőbb részeire szállítják és számos üzemben és háztartásban égetik el.

Ramsay találmánya óriási technikai forradalom a tőkés országoknak ebben az alighanem legfontosabb termelési ágában.

Ramsay feltalált egy eljárást, amellyel a szén gázzá alakítható át még a lelőhelyén, anélkül, hogy a szenet a felszínre kellene hozni. Hasonló eljárást, csak sokkal egyszerűbbet, alkalmaznak olykor a sótermelésben: a sót nem hozzák közvetlenül felszínre, hanem vízben feloldják, s már a sóoldatot hozzák fel csövek segítségével.

Ramsay módszere a szénbányákat mintegy óriási desztillációs apparátusokká változtatja, amelyek a gáz gyártására szolgálnak. A gáz hozza mozgásba a gázmotorokat, amelyek a kőszén energiájának *kétszerte nagyobb* fokú kihasználását teszik lehetővé, mint a gőzgépek. A gázmotorok aztán az energiát villamossággá alakítják át, s ezt a technika már most óriási távolságokra tudja továbbítani.

Egy ilyen technikai forradalom a villanyáram árát a jelenleginek *egyötödére*, sőt talán *egytizedére* csökkentené. Rengeteg emberi munkát takarítanánk meg a kőszén

termelésénél és szállításánál. Még a legszegényebb és most kiaknázatlan kőszén-lelőhelyeket is fel lehetne használni. A háztartások világítási és fűtési költségei jelentős mértékben csökkennének.

Az iparban ez a felfedezés óriási forradalmat fog előidézni.

Csakhogy a jelenlegi kapitalista rendszerben ez a forradalom egyáltalán nem jár majd olyan következményekkel az egész társadalmi életre nézve, mint amilyenekre ez a felfedezés a szocializmusban vezetne.

A kapitalizmusban a széntermeléssel foglalkozó sok millió bányász munkájának „felszabadulása" elkerülhetetlenül tömeges munkanélküliségre, a nyomor óriási fokozódására, a munkások helyzetének rosszabbodására vezet. A nagy felfedezés hasznát pedig a Morganok, Rockefellerek, Rjabusinszkijok, Morozovok vágnák zsebre — ügyvédekből, igazgatókból, professzorokból és a tőke egyéb lakájaiból álló szolgahadukkal egyetemben.

A szocializmusban Ramsay eljárásának alkalmazása, amely „felszabadítja" sok millió bányász stb. munkáját, azonnal lehetővé teszi majd, hogy a munkanapot *mindenki számára* leszállítsák teszem azt 8 óráról 7 órára, vagy még kevesebbre. Az összes gyárak és vasutak „villamosítása" higiénikusabbá teszi a munkafeltételeket, megszabadítja a munkások millióit a füsttől, portól és piszoktól, meggyorsítja a piszkos, undorító műhelyeknek tiszta, világos, emberhez méltó laboratóriumokká való átalakítását. Ha minden házban villanyvilágítás és villanyfűtés lesz, sok millió „házi rabszolga" szabadul meg attól a kényszerűségtől, hogy életének háromnegyed részét egy bűzös konyhában élje le.

A kapitalizmus technikája napról napra egyre jobban és jobban *túlnő* azokon a társadalmi viszonyokon, amelyek a dolgozókat bérrabszolgaságra kárhoztatják.

„Pravda" 91. sz.
1913 április 21.
Aláírás: I.

EGYET-MÁST AZ EREDMÉNYEKRŐL ÉS A TÉNYEKRŐL

A „Pravda“ évfordulóján minden öntudatos munkás (és tegyük hozzá, minden öntudatos demokrata) önkéntelenül arra gondol, hogy milyen *eredményeket* ért el munkájával ez a lap, a következetes demokraták és marxisták lapja.

Az eredmények kérdése természetszerűleg összefügg azzal a kérdéssel, hogy vajon az oroszországi élenjáró munkások zömükben a „Pravda“ mellett állanak-e. Mert míg a burzsoá előfizetőknek a lap az árusítás szempontjából fontos — egyre megy, hol adják el, egyre megy, tömörít-e egy bizonyos osztályt, és melyik osztályt tömöríti, — a marxista és a következetes demokrata számára a lap azért fontos, mert a valóban haladó osztályok *felvilágosításának* és *tömörítésének* az eszköze.

Számunkra nem közömbös, hogy hol és hogyan árusítják a lapunkat. Nekünk igen fontos *tudnunk* azt, hogy lapunk valóban szolgálja-e Oroszország élenjáró osztályának, vagyis a munkásosztálynak felvilágosítását és tömörítését.

Hogy ezt *megtudjuk*, keresnünk kell olyan *tényeket*, amelyek megadhatják erre a kérdésre a választ.

Különböző emberek mást és mást neveznek tényeknek. A burzsoá újságírók szemérmetlenül hazudnak, s nem hoznak fel egyetlen *pontos*, világos, ellenőrizhető tényt sem.

A burzsoá újságírók példáját követik a liberális munkáspolitikusok, a likvidátorok. Egyikük, mégpedig nem is „akárki“, hanem maga F. D.[19] a „Lucs“[20] 57. (143.) számában ezt írta:

„... Nem tagadható le az a tény, amelyet büszkén érzünk (lám, milyen érzőszívű emberek!) napi munkánkban, hogy tudniillik lapunk (a „Lucs“) csakugyan Oroszország élenjáró, öntudatos munkásai jó kilenctized részének a lapja.“

Ezt a Hlesztakovot vagy Nozdrjovot érdemes nevetségessé tenni, és a „Pravda“ ezt már meg is tette. De ez magában nem elég. A munkásoknak meg kell tanulniok, hogy *maguk* elemezzék és ellenőrizzék a tényeket, hogy a Nozdrjovok ne szedhessék rá sem őket, sem pedig kevéssé fejlett társaikat.

De hogy is deríthetjük ki és ellenőrizhetjük a tényeket? A legjobb volna megtudni, mennyire terjedt el a „Pravda“ és a „Lucs“ a *munkások* között (és nem a liberális értelmiség között, amely csaknem teljes egészében likvidátor). Csakhogy ilyen tények nincsenek.

Keressünk más tényeket.

Vegyük szemügyre azokat az adatokat, amelyek a „Pravdá“-t és a „Lucs“-ot önkéntesen segélyező *munkáscsoportokra* vonatkoznak. Ezeket az adatokat mindkét lap *közzéteszi*. Ezek *tények*. S mindenki ellenőrizheti őket, s e tények tanulmányozása alapján mindenki leleplezheti a Nozdrjovokat, akikből olyan sok akad az újságírók között.

A „Pravda“ egy ízben már közölte (lásd 1912. 80. sz.*) ezeket a tényeket egy fél évre vonatkozóan, mégpedig 1912 első felére vonatkozóan, és senki sem tudta megcáfolni. Idézzük ezeket a tényeket most az *egész* 1912-es esztendőre és 1913 elejére vonatkozóan.

Év	A csoportos munkásgyűjtések száma a „Pravdá“-nak	a „Lucs“-nak	a moszkvai munkásújságnak[1]
1912 1. negyedév ...	108	7	—
« 2. « ...	396	8	—
« 3. « ...	81	9	—
« 4. « ...	35	65	5
1913 1. « ...	309	139	129
« április 10 napja	93	28	43
Összesen ...	1 022	256	177

* Lásd *Lenin* Művei. 18. köt. 1955. 188—192. old. — *Szerk.*

Minden olvasó ellenőrizheti ezeket az adatokat, ha kezébe veszi a „Pravdá"-t és a „Lucs"-ot, és kiigazíthatja a számítást, ha hibákra akad benne.

Ezek valóban *tények*, amelyeket nem árt megkülönböztetni F. D. úrék és egyéb „lucsisták" dicsekvésétől és hazugságaitól.

Ugye, milyen pompásan igazolják ezek a tények a „Lucs" nozdrjovi hivatkozását a kilenctizedre?

A „Lucs"-nak „kilenctizedet" kitevő hívei, akik közé nyilvánvalóan és nyíltan hozzászámítják a bundistákat és a lettek „vezető rétegeit", a „Lucs" működésének több mint *fél esztendeje alatt* (1912 negyedik negyedéve és 1913 első negyedéve plusz április 10 napja) *feleannyian* sem voltak, mint a „Pravda" és a későbbi moszkvai lap hívei. Nos, hát nem Nozdrjovra valló eljárás-e ezt a nyilvánvaló *kisebbséget* „kilenctizeddé" változtatni?

A munkásokat a burzsoá lapokban minden oldalról a hazugság olyan tengere veszi körül, hogy bármi áron is küzdeniük kell az igazságért, meg kell tanulniuk felismerni és megcáfolni a hazugságot. A munkásosztály likvidátorainak hibás nézeteit nyugodtan *meg kell cáfolni*. De a nozdrjovi pimasz hazugságot, mely szemérmetlenül korrumpálja a munkásokat, meg kell bélyegezni, a hazudozókat pedig ki kell kergetni a munkások köréből.

A munkások azt akarják, hogy akcióik egységesek legyenek. A munkásoknak igazuk van. Akcióegység nélkül a munkások számára nincs menekvés.

De gondoljuk meg, hogy vajon *hogyan* lehetséges egység, ha a kisebbség nem veti alá magát a többségnek? Mindenki meg fogja érteni, hogy enélkül egység nem lehetséges.

Eszerint, még ha a likvidátorok nem a párt likvidátorai volnának is, a munkásoknak tudniuk kellene, milyen *nézeteket* vall a többség. Ha a munkások ezt nem tudják, akkor nem biztosíthatják az *akcióegységet* (mert a párttagoknak és a párton kívüli munkásoknak gyakran együtt kell fellépniük).

A munkások nem építhetik *saját* pártjukat, ha nem küzdenek kíméletlenül a párttal kapcsolatos minden hazugság ellen. Hogy pedig leleplezhessük a hazugságot, *pontos*

tényeket kell keresnünk, ellenőriznünk kell őket, s gondolkodnunk kell az ellenőrzöttek jelentőségén.

Az öntudatos munkások, a likvidátorság ellenfelei, vitathatatlan elsőbbséget vívtak ki maguknak a munkássajtó megteremtésében. Kivívták maguknak a vitathatatlan, túlnyomó többséget. Minden hazugságot, melyet ebben a komoly és fontos kérdésben terjesztenek, felháborodva és megvetéssel utasítanak vissza.

„Pravda" 92. sz.
1913 április 23.
Aláírás: K. P.

AZ ÁTTELEPÍTÉS JELENTŐSÉGE

Köztudomású, hogy 1905 után a kormány az Európai-Oroszországban folytatott „új" agrárpolitikájával kapcsolatban különösen nagy erőfeszítést tett annak érdekében, hogy fokozza a parasztok Szibériába való áttelepítését. A földbirtokosok úgy vélték, hogy ezek az áttelepítések, mondhatni, megnyitják a szelepet és „tompítják" a Közép-Oroszországban megmutatkozó ellentéteket.

S mi az eredmény? Vajon tompultak-e az ellentétek, vagy pedig kiéleződtek és szélesebb színtérre helyeződtek át?

Ismertessük mindenekelőtt azokat az általános adatokat, amelyek a parasztoknak Szibériába való áttelepítésére vonatkoznak.

1861-től 1885-ig mintegy 300 000 parasztot telepítettek át, vagyis évente 12 000-t; 1886-tól 1905-ig mintegy 1 520 000 parasztot, vagyis évente mintegy 76 000-t; 1906-tól 1910-ig 2 516 075 parasztot, vagyis évente mintegy 500 000-t.

Az ellenforradalmi időszakban az áttelepítések száma óriási arányban növekedett. Nem kétséges, hogy ezzel együttjárt a légkör *időleges* „ritkulása" Közép-Oroszországban.

De *mennyi* időre és *milyen áron*?

Erre válaszolnak azok az adatok, melyek az áttelepítés ütemének 1909-ben kezdődő *lassulásáról* és a visszatelepülők számának elképesztő *növekedéséről* tanúskodnak. Ezek az adatok a következők:

Év	Az áttelepülők száma (ezerben)	A visszatelepülők %-a
1905	39	10
1906	141	4
1907	427	6
1908	665	6
1909	619	13
1910	316	36
1911*	183	60

Eszerint tehát az áttelepítéseket hivatalosan ösztönző uraknak mindössze *négy* évre (1906—1909) sikerült biztosítaniuk a légkör ritkulását. Utána már *újabb válság* kezdődik, hiszen az áttelepülők számának óriási esése és a „visszatelepülők" számának hihetetlen növekedése — 36% és 60% — kétségtelenül a válság jele, mégpedig roppant komoly, mérhetetlenül szélesebb színtérre kiterjedő válságé. Harminchat és hatvan százalék visszatelepülő, — ez a válság kiéleződése mind Oroszországban, mind Szibériában. Oroszországba a szegényparasztok térnek vissza, a legszerencsétlenebbek, akik mindent elvesztettek és el vannak keseredve. Szibériában a földkérdésnek nagyon ki kellett éleződnie ahhoz, hogy — a kormány kétségbeesett erőfeszítései ellenére — több százezer áttelepülő elhelyezése lehetetlennek bizonyuljon.

A közölt adatok tehát vitathatatlanul bizonyítják, hogy az 1905-ös oroszországi agrárválságnak az áttelepítések útján való leküzdése érdekében folyó harc csupán nagyon rövid időre tudta *elodázni* a válságot, s ennek is az volt az ára, hogy most a válság hasonlíthatatlanul jobban kiéleződött és színtere kiszélesedett.

A kormány száraz statisztikai adataiból levont következtetésünk érdekes igazolása „Az igazság az áttelepítésekről" (Szentpétervár 1913. Ára 60 kop.) című könyv, amelyet A. I. Komarov úr, az erdészeti hivatal egy volt tisztviselője írt, aki 27 évet töltött szolgálatban, és különösen jól ismeri a szibériai áttelepítés problémáit.

A könyv főként azokból a tárcákból áll, amelyeket a szerző (álnéven) 1908—1910 közt a „Novaja Rusz" című újságba írt, és amelyekben „jóindulatúan tréfás" hangnem-

* 11 hónapra vonatkozó adatok.

ben beszámol „a szibériai földek olyan állami elrablásáról, illetve helyesebben pusztításáról, amelyhez képest a baskír földek annak idején történt elrablása semmiség“.

A szerző a jószándékú hivatalnok álláspontján van, akit kétségbeesésbe kergetett az „áttelepítési zűrzavar“ (ez volt a címe újságtárcáinak), a rablás, az, hogy a régi lakosok és az áttelepülők tönkremennek és elszegényednek, hogy „teljesen elpusztul az, amit racionális erdőgazdálkodásnak neveznek“, hogy az áttelepülők visszamenekülnek Oroszországba, és a „földönfutó Oroszország“ „százezres“ hadserege alakul meg, s végül, hogy az egész ügy végrehajtásában párját ritkító ostobaság, bürokratizmus, a feljelentések rendszere, sikkasztás és zűrzavar uralkodik. Jóllehet a tárcák „jóindulatúan tréfás“ hangon íródtak, jobban mondva *éppen azért*, egy könyvbe összegyűjtve rendkívüli erővel idézik fel a régi, feudális bürokrácia nyomasztó, fülledt, fojtogató légkörét. Az olyan új, burzsoá agrárpolitika, amelyet ilyen eszközökkel és módszerekkel hajtanak végre, amelyet ilyen szociális elemek irányítanak, és amely ilyen körülmények közt valósul meg, nem vezethet semmi egyébre, mint csődre.

Itt van Sztolipin miniszterelnök és Krivosein úr, földművelési és földbirtokrendezési főigazgató 1910 augusztusi szibériai útjának a leírása. A „Tajga“ állomáson a miniszteri vasúti kocsi peronjáról tartott beszéd. . . „minden pompásan halad, minden rendben van“.

„Ez a bohózatba illő utazás — írja a régi tisztviselő —, ez az út roppantul hasonlít Nagy Katalin újoroszországi utazásához, s Potyomkin szerepét ezúttal, pétervári utasításra Suman úrnak kellett eljátszania, aki Tomszk kormányzóságban az áttelepítés és földbirtokrendezés vezetője . . . nos, ez az utazás adta az utolsó lökést ahhoz, hogy otthagyjam állásomat és kiadjam ezt a brosúrát.“

Szegény kis jószándékú hivatalnok: nem bírta tovább! Íme az áttelepítési zűrzavar leírása abból az időpontból, amikor az áttelepítési hullám a legmagasabbra csapott.

„A parcellák nincsenek készen, utakat nem vágtak hozzájuk, az áttelepítési központok még csak most épülnek . . .

Megkezdődtek az önkényes letelepedések az erdészkerületeknek az áttelepülők által kiszemelt helyeire, elfoglalták a bérelt földeket, azokat a tartalék-parcellákat, amelyeket annak idején nemesi birtokok céljaira jelöltek ki Szibériában stb., s azután természetesen megkezdődött az önkényes letelepülők kilakoltatása azoknak a szomorú és gyakran kegyetlen jeleneteknek a kíséretében, amelyeket felesleges volna leírni." Az áttelepítést intéző hivatalnokok kénytelenek „széjjelszedni az újonnan létesített kincstári erdészkerületeket". „Elvették darabonként, elvettek mindent, amit csak láttak, — csakhogy elhelyezzék őket, csakhogy megszabaduljanak a sok elgyötört, kimerült embertől, akik össze vannak zsúfolva az áttelepítési központokon, órákon át álldogálnak az áttelepítési igazgatóság előszobájában, ördög tudja miért csapatostul vonulnak a kormányzósági hivatalba, és általában nem hagynak nyugton egyetlen hivatali szervet sem."

Szétlopkodnak és hiábavalóan eltékozolnak „sok százmillió rubelt". „Önként adódik az egyik következtetés, nevezetesen az, hogy az áttelepítési ügyeket át kell adni a majdani szibériai zemsztvo kezébe." „Becsületes" naiv orosz hivatalnok, azt képzeli, hogy az ilyen „Triska kaftánját" meg lehet foltozni... a zemsztvóval.

Az erdőgazdaság a következő képet nyújtja: egyes áttelepülőknek, akik „a szerencse fiai", megengedték, hogy erdőterületet eladjanak; 300 gyeszjatyina évszázados szálerdőt eladtak gyeszjatyinánként 17 rubelért. Az épületfát adó erdő gyeszjatyinája még szibériai árakon is legalább 200 rubel. Még egy kép: az áttelepülők eladnak Zsogoljev vállalkozónak 25 000 db talpfát darabonként 4 kopejkáért. A felvágásért fizet 5 kopejkát, az elszállításért 25 kopejkát, a gőzhajón való szállításért 10 kopejkát, és a kincstártól kap *80 kopejkát egy talpfáért*... Íme, az eredeti felhalmozás korszakának októbrista kapitalizmusa, amely mindenképpen össze akar férni a Puriskevicsekkel és az oroszországi élet puriskevicsi viszonyaival!

A földbirtokrendezést leíró képek hosszú sora következik. A minuszinszki kerület — a „szibériai Itália". A minuszinszki régi lakók fejenként 4 gyeszjatyinát kaptak, és „megismerték a szent tulajdonjogot". Elvettek tőlük több tízezer gyeszjatyina igen jó földet, amelyet eddig használtak.

„Az utóbbi időben ezt az Itáliát, az államgazdaság általános helyzeténél fogva, igen gyakran sújtja, hivatalos nyelven kifejezve, «gyengébb termés»...“

„... A jenyiszeji kerületben van a hírhedt Ob—Jenyiszej csatorna, amelynek évek során jó sok kincstári milliót sikerült elnyelnie, de azért mégsem lehetett teherfuvarozásra használni, mert éppen ott ásták, ahol nem kellett volna...“

„A kurjai áttelepítési parcella... az altáji sólepárló üzemnél dolgozó másfajtájúak földjéből alakult. És ha a másfajtájúaknak keserű volt a soruk az után, hogy elvették tőlük a földet, az új telepeseknek meg éppen sok szenvedést kellett kiállniuk — egyáltalán nem volt ivásra alkalmas vizük. Kútásással semmire sem mentek. Akkor az áttelepítési igazgatóság furatott egy kutat, találtak is vizet, de az még sósabb volt. Most a telepesek a 7—8 versztnyire levő Jenyiszej folyóból hordják a vizet, úgy hogy «minden rendben van»...“

... Egy igen értékes fenyvest teljesen megevett a fenyő-szövőpille. Amikor észrevették a kárt, az erdésznek *egy írást* kellett *kiállítania* hitel kiutalása végett. Amíg Pétervárral leveleztek és tárgyaltak, az erdő elpusztult... „Az egész úgynevezett erdőrendezés — írja az öreg erdész — semmivé vált.“

A hivatalnokok köréből pedig besúgásokkal kiüldözik a valamelyest becsületes elemeket (118. old.), és a „fölöttes hatóságok“ a 35 éve szolgálatot teljesítő erdészeket, ha meg merik mondani az igazat, ilyen kiáltásokkal hallgattatják el: „csend!“ (121. old.) „Az aljasság és durvaság időszaka“ — háborog a derék Komarov úr, aki ennek az „időszaknak“ a kezdetét a „jó“ főnöknek rossz főnökkel való felváltásától számítja.

Képsorozata mérlegét a szerző e szavakkal vonta meg:

„... Ha az elmondottak anekdotaszerűen hatnak is, mindezek mégis a valóság anekdotái, amelyekre az oroszországi, tisztesség ne essék szólván, alkotmányos élet tanított minket; s vajon ez az egész mostani orosz élet egyéb-e, mint egy meglehetősen ocsmány anekdota.“

Ami a visszatelepülőket illeti, Komarov úr kineveti valami „merész“ orvosnak azt az állítását, hogy számuk mindössze 6%. Fentebb pontos adatokat közöltünk ezzel a kérdéssel kapcsolatban.

„Kit érdekel, kit nem — írja Komarov úr —, de az orosz földesurakat ez (a visszatelepülők száma) nagyon-nagyon érdekli. S ez érthető: olyasféle elemek térnek vissza, amelyek a jövőben szörnyű szerepet fognak játszani. Nem az tér vissza, aki egész életében zsellérsorban élt, és már nincs hozzászokva ahhoz, hogy neki, akár a mitológiai Anteusznak, valószínűtlen, gigászi erőt tulajdonítsanak. Az tér vissza, aki nemrég még gazda volt, az, akinek soha mégcsak meg sem fordult a fejében, hogy ő meg a föld külön is meglehetnek. S ez az ember, aki joggal van vérig sértve azért, mert nem tudták megfelelően elhelyezni, hanem csupán tönkretették, és volt gazdából és földművelőből nem csupán őt, hanem egész házanépét is senkiházivá tették, — ez az ember félelmetes minden államrend számára, bármilyen legyen is az. S a legjobb elmék, akiknek 1905-ben kinyílt a szemük, mindezt számon tartják."

1910 tavaszán a szerző Európai-Oroszországban meglátogatott egy nemesi elöljárót, egy igen konzervatív gondolkodású férfiút, akit a szerző tisztel, és akiben megbízik.

„Ó, számon tartjuk, de még mennyire számon tartjuk — mondotta ő nekem: nem hiába láttuk jobbnak a faluból kitakarodni a városba. A muzsik teljesen megvadult. Majd az egész fiatalság csavargóvá vált, s ráadásul még visszajönnek önöktől Szibériából olyanok, akiknek nincs mit veszteniük.

Különösen jól megértettem a kedves Pjotr Fjodorovicsot — folytatja a derék Komarov úr —, amikor más érdeklődők között, akik «a szibériai földecskéről» kérdezősködtek, felkeresett egy elfelejtett gyermekkori barátom, akivel valaha együtt bigéztünk és métáztunk, később meg birkóztunk. Bizony most már nem régi birkózó társamat láttam magam előtt, hanem egy éltes parasztembert, akinek hosszú szakállába ezüst szálak vegyültek, feje meg félig kopasz volt. Beszélgettünk, emlékeztünk a múltra, s én ráteréltem a szót 1905-re. Meg kell jegyeznem, hogy a mi kerületünk azok közé tartozott, ahol ebben az időben különösen sok földesúri kúriára szállt rá a vörös kakas, és különösen tönkretették a nemesi birtokokat, s részemről egészen természetes volt, hogy szemrehányást tettem barátomnak, ha jól emlékszem, körülbelül ilyenféleképpen:

— Mi az ördögöt csináltatok ti itt 1905-ben! Hát nem tudtátok volna okosabban elintézni a dolgot...

Amikor ezt mondottam, persze nem a szociáldemokrata és szociálforradalmár uraknak a földkérdésre vonatkozó

elméletére gondoltam, amelyet mindenki, aki csak egy kicsit jártas a politikai gazdaságtanban, tökéletesen elfogadhatatlannak tart, és ezt a választ kaptam:

— Jól mondod... Helyesen beszélsz... Nem így kellett volna csinálnunk.

— No lám, erről van szó, — mondottam én barátságosan, s örültem, hogy megértettük egymást.

— Bizony, bizony... Jól melléfogtunk... Senkit sem kellett volna futni hagyni...

— Hogy értsem ezt?

— Csak úgy, hogy tiszta munkát kellett volna végezni... Mind egy szálig...

S ez a kedves, mosolygós ábrázat, s a rokonszenves szarkalábak a világos, szelíd, gyermekien naiv, nevető szeme körül...

De őszintén bevallom, végigfutott hátamon a hideg, s alighanem minden hajam szála égnek meredt: ha ilyenek ezek a szelídek, akkor mit várhatunk azoktól a visszatértektől, akik elkótyavetyélték parcellájukat, és akik örökre ki vannak semmizve?!

Ó, a «tét az erősekre», amelyet a megboldogult miniszterelnök és az októbrista urak ajándékoztak Oroszországnak, az idők folyamán, az áttelepítési zűrzavarral kapcsolatban, sok szörnyűséget hozhat ránk" (75. old.).

A békés szándékú, derék értelmiséginek a barátságos, szelíd, naiv, éltes és kopasz muzsikkal folytatott beszélgetésével be is fejezzük cikkünket.

„Pravda" 96. és 99. sz.
1913 április 27 és május 1.
Aláírás: V. I.

A VEHISTÁK ÉS A NACIONALIZMUS

(EGY FOLYÓIRAT MARGÓJÁRA)

Unalmas folyóirat a „Russzkaja Miszl“[22]. Csak egyvalami érdekes benne. Ebbe írnak a *„vehista“* liberálisok, a „Vehi“ [23] című hírhedt renegát könyv munkatársai és hívei, amelyben a szabadság volt hívei szennyel és mocsokkal fröcskölték be a *tömegek szabadságharcát*, s a feketeszázasok elcsépelt módszerével az „értelmiség“ vezette nyájnak tüntették fel a munkások és parasztok demokratikus tömegeit.

Az orosz liberális „művelt társadalom“ szembefordulása a forradalommal, a demokráciával, nem véletlen jelenség, hanem elkerülhetetlen volt 1905 után. A burzsoázia megrémült a munkások önállóságától és a parasztok feleszmélésétől. A burzsoázia, kivált a leggazdagabb burzsoázia, kizsákmányoló helyzetét óva, úgy döntött, hogy jobb a reakció, mint a forradalom.

A pénzeszsáknak ezek az önző osztályérdekei hozták létre a liberalizmus körében azt a széles és mély *ellenforradalmi* áramlatot, azt a demokráciaellenes áramlatot, amely minden imperializmus, nacionalizmus és minden sötétfejűség védelmére kel.

Az öntudatos munkásokat nem fogja meglepni a liberálisoknak ez a hitszegése, renegátsága, mert a munkásoknak sohasem volt valami jó véleményük a liberálisokról. De hasznos dolog figyelemmel kísérni, mit hirdetnek a liberális renegátok, *milyen eszmékkel* akarnak harcolni általában a demokrácia, s különösen a szociáldemokrácia ellen.

„Az orosz értelmiségi társadalom — írja a „Russzkaja Miszl“-ben Izgojev úr — meg volt győződve, s zömében

most is meg van győződve arról, hogy az európai élet alapvető kérdése a proletariátusnak a burzsoázia ellen, a szocializmusért vívott harca..."

Izgojev úr ezt a gondolatot „elfogultnak és tévesnek" mondja, s arra hivatkozik, hogy a németországi lengyelek között, akik nemzeti önállóságukért harcolnak a németek ellen, kialakulóban és növekvőben van egy új középréteg, a „demokratikus középosztály".

Amikor Izgojev „intellektuelekről" beszél, valójában a szocialistákra és a demokratákra gondol. A liberálisnak *nincsen ínyére*, hogy a proletariátusnak a burzsoázia elleni harcát tekintik a legfőbb kérdésnek. A liberálisok igyekeznek lángra lobbantani és szítani a nemzetiségi harcot, hogy *eltereljék a figyelmet* a demokrácia és a szocializmus *fontos* kérdéseiről.

Valójában „az európai élet kérdései" között a szocializmus az első helyet foglalja el, a nemzetiségi harc pedig — a kilencediket, s amellett annyival gyengébb és ártalmatlanabb, minél következetesebben valósítják meg a demokratizmust. Nevetséges dolog még csak összehasonlítani is a proletariátusnak a szocializmusért vívott harcát, ezt a világjelenséget, Kelet-Európa egyik elnyomott nemzetének az őt elnyomó reakciós burzsoázia elleni harcával (a *lengyel* burzsoázia emellett minden kínálkozó alkalommal szívesörömest összefog a *német* burzsoáziával a proletariátus ellen).

„Proszvescsenyije" 4. sz.
1913 április.
Aláírás: V.

A LIBERÁLISOK ÉS AZ EGYESÜLÉSI SZABADSÁG

A bányaipari kongresszus állást foglalt az egyesülési szabadság mellett. A liberális burzsoázia egyik legtekintélyesebb lapja, a „Kievszkaja Miszl"[24] ezzel kapcsolatban a következőket írja:

„A kongresszusnak fő érdeme, hogy proklamálta a munkások szervezkedési jogát és támogatta a munkások egyesülési szabadságának követelését.

Amióta az 1908—1909-es megszakítás után Oroszországban újra felélénkült a munkásmozgalom, és fokozott mértékben és mind sűrűbben zúdultak rá a megtorló intézkedések, az egyesülési szabadság követelése egyre inkább a munkásosztály *tömegeinek* követelésévé válik. De eddig az egyesülési szabadság követelését csak a munkások ismerték el aktuális jelszónak. A liberális társadalom teljesen közönyös volt e jelszóval szemben. Most a kongresszus, amelyen elég sok ipari vállalkozó vett részt, kénytelen erkölcsileg támogatni a munkásosztály követelését."

Világosan látjuk itt, hogyan használják ki a liberálisok nagy elterjedtségnek örvendő, nyerészkedésre épülő sajtójukat arra, hogy *megnyirbálják* a munkásosztály követeléseit és jelszavait. A liberálisok nagyon jól tudják, hogy a munkások *„aktuális jelszavai"* mások, nincsenek megnyirbálva. A liberálisok a munkások *nyakába varrják* saját liberális szűkkeblűségüket, a munkás-„tömegek" véleményének tüntetik fel azt: régi, elcsépelt fogás ez, amikor az állítólag fejletlen tömegekre hárítják a felelősséget azért, hogy a liberális burzsoázia nem óhajt számolni a politikai kiváltságok és a politikai jogfosztottság valódi forrásaival! A „liberális" hűbérurak fogása ez, akik félévszázaddal ezelőtt azt mondták, hogy a földesurak kiváltságainak *teljes* eltörlése *nem* „aktuális jelszava" a „tömegeknek".

Jellemző, hogy a liberálisok maguk árulják el magukat. A kongresszus követelése nem teljes, — mondják. Miért? Hallgassák csak meg:

„A kongresszus, amidőn az egyesülési jog mellett foglalt állást, nem titkolhatta önmaga előtt, hogy ennek a szabadságjognak a megvalósítása szükségképpen számos jogi feltételhez van kötve. A szakmai szervezetek szabadsága nem biztosítható ott, ahol nincs általános egyesülési és társulási szabadság. A munkássajtó szabadsága csak ott teremthető meg, ahol a liberális és a demokratikus sajtó szabad. Az egyesülési szabadság nem valósítható meg ott, ahol az egyesüléshez a hatóság engedélye szükséges, és ahol a lakosság tömegei ki vannak rekesztve a törvényhozó testületek választásából. A kongresszusnak, ha következetes akart volna maradni, éppen arra kellett volna rámutatnia, hogy ezeket a feltételeket meg kell teremteni."

A kongresszus tehát nem következetes. Miben rejlik következetlensége? Abban, hogy *néhány* reformot nem sorolt fel — válaszolja a liberális.

No és önök, uraim, *mindent* felsoroltak?

Dehogyis! Önök egészen közel jutottak azokhoz a „*feltételekhez*", amelyek „elengedhetetlenek" az egyes szabadságjogok „*megvalósításához*", de nem jelölték meg ezeket a feltételeket. Megtorpantak előttük. Önök most félnek a „munkásosztály tömegeinek" jelszavától: nem *reformokat*, hanem „*reformot*". Önök lényegében Sztruve álláspontján vannak. Sztruve elfogadta ezt a jelszót az október 17 *előtti* tavaszon, de nem fogadja el most, mert az egész burzsoázia, még a legliberálisabb is, jobbra fordult.

Hasonló volt a helyzet a jobbágyság eltörlésekor. A következetes demokraták, Dobroljubov és Csernisevszkij, joggal gúnyolták a liberálisokat *reformizmusukért*, amelynek titkos rugója mindenkor az a törekvés volt, hogy szárnyát szegjék a tömegek aktivitásának és megvédjék a földesúri kiváltságok egy-egy darabját, mint például a megváltást és így tovább.

Hiába próbálják a liberálisok reformizmusuk szánalmas mivolta miatt a „munkásosztály tömegeit" hibáztatni!

„Pravda" 101. sz.
1913 május 4.

A „LUCS" ÉS A „PRAVDA" OLVASÓINAK FIGYELMÉBE

Mind a „Lucs"-ban, mind a „Pravdá"-ban többízben jelentek meg levelek, amelyekben a munkások azt kívánták e lapok szerkesztőségétől, hogy nyugodtan és világosan fejtsék ki a nézeteltérések lényegét. Ez jogos és természetes követelés volt, és érdemes megnéznünk, hogy a két szerkesztőség miként teljesítette ezt.

„Vitás kérdések"* címmel a „Pravdá"-ban megjelentek a kívánt magyarázó cikkek. Mi a tartalmuk? E cikkek kifejtik és megmagyarázzák a vitás kérdésekben hozott *pártdöntéseket*. A „Pravda" e cikkek szerzője révén kijelenti: hogy eldönthessük, kinek van igaza a vitában, hol az igazság — a párt történetéből kell keresnünk tényeket és dokumentumokat, ki kell küszöbölnünk minden személyes mozzanatot, mindent, ami véletlen jellegű, s meg kell értenünk a vita társadalmi gyökereit. „Nem egyes emberek rosszindulatáról van szó — mondja a „Pravda" a likvidátorokkal folyó vitáról —, hanem a munkásmozgalom történelmi helyzetéről"**. Azok, akik csakugyan tisztán akarnak látni ebben a vitában, iparkodjanak megérteni ezt a történelmi helyzetet.

„Meg kell értenünk — mondja a „Pravda" —, mi az *osztály*eredete a zűrzavarnak és a bomlásnak, hogy a nem proletár környezetnek milyen *osztály*érdekei táplálják a proletariátus barátai közt uralkodó zűrzavart"**.

Ez komoly kérdésfelvetés. Pontosan megfelel a munkások követelésének, hogy segítsük őket abban, hogy tisz-

* Lásd ebben a kötetben 133—142. old. — *Szerk.*
** Lásd ebben a kötetben 140—141. old. — *Szerk.*

tán lássanak a „Pravda“ és a „Lucs“ közt folyó komoly vitában. A munkások ezen az úton haladva, meg fognak ismerkedni a pártélet *tényeivel*, megtanulják megkülönböztetni ebben a vitában a helyeset és elvit a kicsinyestől és esetlegestől, keresni fogják a zűrzavar *osztály*gyökereit. Meglehet, hogy a munkás, ha megismerte a tényeket, elolvasta a dokumentumokat stb., végül is nem ért egyet a „Pravdá“-val, — ez aztán már tulajdon meggyőződésétől és tapasztalataitól függ. De mindenesetre, ha a „Pravda“ által kijelölt úton halad, sok mindent megtanul, és képet alkothat magának az egész vitáról.

Így felel a „Pravda“ a munkásoknak arra a követelésére, hogy ismertesse velük a fennálló nézeteltéréseket. S hogyan jár el a „Lucs“?

Ugyanakkor, amikor a „Pravda“ a „vitás kérdésekről“ írt cikkeket közli, a „Lucs“-ban megjelenik egy hosszú cikk ugyanerről a témáról. Ez a cikk egyetlen *tényt* sem említ, a szerző egyáltalán nem gondolkodik azon, mi a vita társadalmi tartalma, s egyetlen dokumentumot sem ismertet az olvasóval.

A két szám tárcarovatát kitöltő hosszú cikk elejétől végig teli van pletykákkal és személyes célzásokkal. Beszélnek a munkásolvasónak az egyik marxista „ingerlékenységéről“ és „elbűvölő elmésségeiről“, a másik „felsőbbséges“ modoráról, a harmadik „cinizmusáról“. Az összes vitákat „személyeskedésnek“, „a pozíciók miatti zsörtölődésnek“, a pártban való „hatalomért vívott harcnak“ tüntetik fel. Közben pedig azt a hivatalos sajtóhoz méltó kósza hírt terjeszti, hogy mindenben a forradalom holmi „mesterei“ a hibásak, akik attól félnek, hogy elvesztik befolyásukat, ha a munkások nagy tömegei akcióba lépnek.

Megzavarni az embereket pletykákkal, civakodással, személyes ügyekkel, hogy ne kelljen megmagyarázni álláspontjukat, ez a célja a szerzőnek és a művét nyilvánosságra hozó lapnak. De még hagyján, ha ez egyszerűen pletyka volna. Ez egy felbőszült renegátnak a pletykája — ez a lényeg. Olvassák el, mit ír a cikk második részének elején a „provokált és provokáló fellépésekről“, „a tömegeket cinikusan szemlélő felsőbbrendű embereknek a pártban gyakorolt diktatúrájáról“, olvassák el, hogy 1905 odaadó

pártmunkásairól úgy beszél, mint a „forradalmi ügyek mestereiről“, akik olyan tetteket követtek el, amelyek „csak valamennyire is kulturált környezetben teljesen megengedhetetlenek“. De hiszen ez a „Zemscsina“[25], a „Vehi“ hangja!..

S mindezt nem a „Novoje Vremja“[26] írja, hanem egy olyan lap, amely munkáslapnak tekinti magát, mindezt válaszként tálalja fel a munkásoknak arra a követelésére, hogy komolyan fejtse ki álláspontját! S ezek után a „Lucs“ még tiltakozni merészel a polémia éles formái ellen, és magát a jó modor példaképének merészeli feltüntetni, a „Pravda“ megszégyenítésére.

Feltétlenül azt tanácsoljuk azoknak a munkásoknak, akik még mindig azt hiszik, hogy a „Pravdá“-val szemben a „Lucs“ az a lap, amely az egyesülésnek és a belviszály megszüntetésének a híve, olvassák el a szóban forgó cikket, és hasonlítsák össze azzal, hogyan vizsgálja ugyanezeket a kérdéseket a „Pravda“.

„Pravda“ 102. sz.
1913 május 5.
Aláírás: A „Pravda“ és a „Lucs“ olvasója.

JOSEPH DIETZGEN HALÁLÁNAK HUSZONÖTÖDIK ÉVFORDULÓJÁRA

Huszonöt évvel ezelőtt, 1888-ban halt meg Joseph Dietzgen cserzőmunkás, a kiváló német szociáldemokrata filozófiai író.

Joseph Dietzgen munkái (amelyeket javarészt lefordították oroszra is): „Az emberi agymunka lényege" (megjelent 1869-ben), „Egy szocialista kiruccanásai az ismeretelmélet területére", „A filozófia acquisituma" és mások. Dietzgen jelentőségét, valamint a filozófia és a munkásmozgalom történetében elfoglalt helyét a leghelyesebben Marx határozta meg már 1868 december 5-én Kugelmannhoz írt levelében:

„Dietzgen már régen elküldött nekem egy részletet «a gondolkodás képességéről» szóló kéziratából, amely némi zavarosság és túlságosan gyakori ismétlések ellenére sok kitűnő, sőt — tekintve, hogy egy munkás önálló műve — csodálatra méltó gondolatot tartalmaz"[27].

Ez tehát Dietzgen jelentősége: egy munkás, aki önállóan eljutott a dialektikus materializmushoz, vagyis Marx filozófiájához. Rendkívül jelentős Dietzgennek, a munkásnak a jellemzése szempontjából, hogy nem tekintette magát iskolaalapítónak.

Joseph Dietzgen már 1873-ban, amikor kevesen értették Marxot, úgy beszélt Marxról, mint *egy irányzat vezéréről*. Dietzgen hangsúlyozta, hogy Marx és Engels „rendelkezik a szükséges filozófiai képzettséggel". És 1886-ban, jóval Engels „Anti-Dühring"-jének, a marxizmus egyik legfőbb filozófiai művének megjelenése után, Dietzgen úgy írt Marxról meg Engelsről, mint egy irányzat „elismert alapítóiról".

Ezt figyelembe kell vennünk, hogy helyesen ítélhessük meg a burzsoá filozófia, vagyis az idealizmus és az agnoszticizmus (közte a „machizmus") különböző követőit, akik Dietzgennek éppen ebbe a *„némi zavarosságába"* akarnak belekapaszkodni. Dietzgen maga kinevette és félrelökte volna az ilyen tisztelőit.

A munkásoknak, hogy öntudatosakká legyenek, olvasniuk kell Dietzgent, de egy pillanatra *sem szabad megfeledkezniük* arról, hogy Dietzgen *nem mindig helyesen* fejtette ki Marx és Engels tanítását, márpedig filozófiát csak Marxtól és Engelstől *tanulhatunk*.

Dietzgen olyan korszakban írt, amikor különösen széles körben elterjedt a vulgarizált, elsekélyesített *materializmus*. Ezért Dietzgen különösen hangsúlyozta a materializmus történelmi változásait, a materializmus *dialektikus* jellegét, vagyis azt, hogy a fejlődés álláspontján kell állnunk, meg kell értenünk minden emberi megismerés viszonylagosságát, meg kell értenünk, hogy a világ összes jelenségei sokoldalú kapcsolatban vannak egymással és kölcsönösen függnek egymástól, s a természettörténeti materializmust tovább kell fejlesztenünk a materialista történelemszemléletig.

Dietzgen, amikor hangsúlyozza az emberi megismerés viszonylagosságát, gyakran zavarossá válik, s helytelen módon engedményeket tesz az idealizmusnak és az agnoszticizmusnak. A filozófiai idealizmus többé-kevésbé kifinomult védelmezése a papi maszlagnak, annak a tanításnak, amely a hitet a tudomány fölé vagy a tudománnyal egy sorba helyezi, vagy általában helyet biztosít a hitnek. Az agnoszticizmus (a görög „a" *fosztóképzőből* és a „gnoszisz" — *tudás* szóból) ingadozás a materializmus és az idealizmus között, vagyis a gyakorlatban ingadozás a materialista tudomány és a papi maszlag között. Az agnosztikusokhoz tartoznak Kant követői (a kantisták), Hume követői (a pozitivisták, realisták stb.) és a modern „machisták". Ezért néhányan a burzsoázia legreakciósabb filozófusai közül, hírhedt ködlovagok és a papi maszlag nyílt védelmezői, megpróbálták „kihasználni" Dietzgen tévedéseit.

De egészben véve Dietzgen materialista. Dietzgen

ellensége a papi maszlagnak és az agnoszticizmusnak. „A korábbi materialistákkal — írta Dietzgen — csupán az köt össze bennünket, hogy mi elismertük az anyagot az eszme előfeltételének vagy ősalapjának.“ Éppen ez a „csupán“ a filozófiai materializmus *lényege*.

„A materialista ismeretelmélet veleje — írta Dietzgen — annak elismerése, hogy a megismerés emberi szerve nem áraszt magából semmiféle metafizikai fényt, hanem a természetnek egy darabja, amely a természet más darabjait tükrözi.“ Ez az a materialista elmélet, mely szerint az emberi megismerésben az örökösen mozgásban levő és változó anyag *tükröződik*, — az az elmélet, amely az egész hivatalos, professzori filozófia gyűlöletét és rémületét, rágalom- és hamisítási hadjáratát hívta ki maga ellen. S az igazi forradalmár mély szenvedélyével ostorozta és bélyegezte meg Dietzgen „a papi maszlag diplomás lakájait“, az idealista professzorokat, a realistákat stb.! „Az összes pártok közül“ — írta jogosan Dietzgen a filozófiai „pártokról“, vagyis a materializmusról és az idealizmusról — „a legocsmányabb a középút pártja.“

Ehhez az „ocsmány párthoz“ tartozik a „Lucs“ szerkesztősége és Sz. Szemkovszkij úr („Lucs“, 92. sz.). A szerkesztőség „fenntartással“ élt: „nem fogadjuk el általános filozófiai álláspontját“, de Dietzgen fejtegetése „helyes és világos“.

Ez szemenszedett hazugság. Szemkovszkij úr szemérmetlenül meghamisította és elferdítette Dietzgent, amikor *éppen* a „*zavarosságot*“ ragadta ki műveiből, és hallgatott arról, hogy *Marx hogyan ítélte meg Dietzgent*. Holott mind Plehanov, a marxizmus filozófiáját legjobban ismerő szocialista, mind pedig a legjobb európai marxisták *teljes egészében elfogadták ezt az értékelést*.

Szemkovszkij úr elferdíti a filozófiai materializmust is, Dietzgent is, s ostobaságokat beszél mind az „egy vagy két világ“ kérdéséről (ez állítólag „alapvető kérdés“! Tanuljon egy kicsit drága uram, olvassa el legalább Engels „Ludwig Feuerbach“-ját), — mind pedig a világ és a jelenségek kérdéséről (Dietzgen állítólag a valóságos világot csupán a jelenségekre korlátozta; ez Dietzgen papi és professzori megrágalmazása).

De Szemkovszkij úr összes ferdítéseit fel se lehet sorolni. Tudják meg a marxizmus iránt érdeklődő munkások, hogy a „Lucs" szerkesztősége a marxizmus *likvidátorainak a szövetsége*. Egyesek az illegalitást, vagyis a proletariátus pártját akarják likvidálni (Majevszkij, Szedov, F.D. stb.), mások a proletariátus hegemóniájának az eszméjét (Potreszov, Kolcov és mások), egy harmadik csoport — Marx filozófiai materializmusát (Szemkovszkij úr és társai), egy negyedik csoport a proletárszocializmus nemzetköziségét (a bundisták: Kosszovszkij, Megyem és mások — a „kulturális-nemzeti autonómia" hívei), megint mások — Marx gazdasági elméletét (Maszlov úr a földjáradék-elméletével és „új" szociológiájával) és így tovább és így tovább.

Az a tény, hogy Szemkovszkij úr és az őt fedező szerkesztőség szemérmetlenül elferdíti a marxizmust, csak egy szemléltető példa a sok közül arra, hogyan „tevékenykedik" ez az irodalmi „likvidátor szövetség".

„Pravda" 102. sz.
1913 május 5.
Aláírás: V. Iljin.

A BURZSOÁZIA ÉS A BÉKE

A francia és a német parlamenti képviselőknek Bernben múlt vasárnap, május 11-én tartott konferenciája ismét megmutatta, miként vélekedik az európai burzsoázia a háborúról és a békéről.

A konferencia egybehívását az elzász-lotharingiai és a svájci képviselők kezdeményezték. Franciaország és Németország szocialista képviselői mind megjelentek. A polgári képviselők közül elég nagy számban jelentek meg a francia radikálisok és a „radikál-szocialisták" (kispolgári demokraták, akik valójában igen távol állnak a szocializmustól, sőt jórészt ellenségei a szocializmusnak). Németországból elenyészően kisszámú polgári képviselő jelent meg. A nacionál-liberálisok (a kadetok és az októbristák között álló, a mi „progresszistáinkhoz" hasonló párt) csak egy üdvözletet küldtek. A „centrum" pártjából (katolikus kispolgári párt Németországban, amely szereti megjátszani a demokratizmust) *ketten* megígérték részvételüket, .. de ... jobbnak látták távol maradni!

A tekintélyes szocialisták közül a konferencián felszólalt Greulich, a svájci szociáldemokrácia veteránja, és August Bebel.

Egyhangúan elfogadtak egy határozatot, amely elítéli a sovinizmust és kijelenti, hogy mindkét nép, a francia és a német, túlnyomó többségében békét akar, és a nemzetközi konfliktusoknak döntőbíróságok útján való megoldását követeli.

Nem kétséges, hogy a konferencia impozáns tüntetés volt a béke mellett. De óriási hiba volna, ha hinnénk a konferencián résztvevő és a határozat mellett szavazó

kisszámú polgári képviselő szentimentális beszédeinek. Ha ezeknek a polgári képviselőknek a békeakarata komoly volna, akkor nyíltan el kellett volna *ítélniük* a fegyverkezés fokozását Németországban (a német hadsereg számát 140 000 fővel növelik; a kormánynak ezt az új javaslatát Németország polgári pártjai minden bizonnyal elfogadják a szocialisták erélyes tiltakozása ellenére is), — s ugyanúgy el kellene ítélniük azt a francia kormányjavaslatot is, amely három évre akarja felemelni a katonai szolgálatot.

Erre a polgári képviselő urak nem szánták rá magukat. Még kevésbé voltak képesek határozottan követelni, hogy szervezzenek miliciát, vagyis helyettesítsék az állandó hadsereget a nép általános felfegyverzésével. Ez az egyetlen olyan intézkedés, amely anélkül, hogy átlépné a burzsoá társadalom kereteit, képes demokratizálni a hadsereget és valamennyire *komolyan* legalább egy lépéssel előbbre vinni a béke ügyét.

Nem. Az európai burzsoázia a munkásmozgalomtól való félelmében görcsösen kapaszkodik a militarizmusba és a reakcióba. A csekély számú kispolgári demokrata nem elég erős ahhoz, hogy szilárdan kívánja a békét, s még kevésbé van ereje ahhoz, hogy a békét biztosítsa. A hatalom a bankok, kartellek és általában a nagytőke kezében van. A béke egyetlen biztosítéka a munkásosztály szervezett, öntudatos mozgalma.

„Pravda“ 103. sz.
1913 május 7.

ÁZSIA ÉBREDÉSE

Vajon rég volt-e, hogy Kínát az évszázados teljes tespedésben élő országok iskolapéldájának tekintették? Most pedig Kínában pezseg a politikai élet, élénk társadalmi mozgalomnak és demokratikus fellendülésnek vagyunk a tanúi. Az 1905-ös orosz mozgalom nyomán a demokratikus forradalom magával ragadta egész Ázsiát — Törökországot, Perzsiát, Kínát. Fokozódik az erjedés Brit-Indiában.

Érdekes, hogy a forradalmi-demokratikus mozgalom most már kiterjedt Holland-Indiára, Jáva szigetére és Hollandia más gyarmataira is, amelyeknek lakossága közel 40 millió.

Ennek a demokratikus mozgalomnak a hordozói elsősorban a jávai néptömegek, amelyek közt az iszlám zászlaja alatt nemzeti mozgalom lobbant lángra. Másodszor, a kapitalizmus a meghonosodott európaiakból megteremtette a helyi intelligenciát, amely síkraszáll Holland-India függetlenségéért. Harmadszor, az elég tekintélyes számú, Jávában és más szigeteken élő kínai lakosság hazájából átplántálta a forradalmi mozgalmat.

Van Ravestein holland marxista, aki leírja Holland-India ébredését, rámutat arra, hogy a holland kormány ősi zsarnoksága és önkénye most erélyes ellenállást és tiltakozást idéz elő a bennszülött lakosság tömegei közt.

Kezdenek fellépni a forradalom előtti időszak szokásos jelenségei: meglepő gyorsasággal alakulnak egyesületek és pártok. A kormány betiltja őket, ami még nagyobb elkeseredésre és a mozgalom még nagyobb méretű növekedésére

vezet. Így például a holland kormány nemrég feloszlatta az „indiai pártot“ azért, mert szervezeti szabályzatában és programjában szó volt a *függetlenségre* való törekvésről. A holland „zsandárok“ (akiket mellesleg a klerikálisok és liberálisok támogatnak: elrothadt az európai liberalizmus!) ebben a Hollandiától való különválásra irányuló bűnös törekvést látták! A feloszlatott párt persze más elnevezés alatt feltámadt.

Jávában megalakult a bennszülött lakosság nemzeti szövetsége, amelynek már 80 000 tagja van, s amely tömeggyűléseket rendez. A demokratikus mozgalom feltartóztathatatlanul növekszik.

A világkapitalizmus és az 1905-ös orosz mozgalom végleg felrázta Ázsiát. A középkori tespedésben elvadult, elnyomott lakosság százmilliói új életre ébredtek, és harcba indulnak az elemi emberi jogokért, a demokráciáért.

A világ előrehaladott országainak munkásai érdeklődéssel és lelkesedéssel figyelik ezt a világméretű szabadságmozgalmat, mely a föld minden részében és minden formában hatalmas arányokban növekszik. A munkásmozgalom erejétől megrémült európai burzsoázia a reakció, a szoldateszka, a papi maszlag és a sötétfejűség karjaiba vetette magát. De ezt az elevenen elrothadó burzsoáziát felváltja az európai országok proletariátusa és az ázsiai országok fiatal demokráciája, amely hisz a maga erejében és bízik a tömegekben.

Ázsia ébredése és Európa élenjáró proletariátusának a hatalomért meginduló harca azt jelzi, hogy a XX. század elején új szakasz nyílt a világtörténelemben.

„Pravda“ 103. sz.
1913 május 7.
Aláírás: F.

AZ OROSZORSZÁGI SZEPARATISTÁK ÉS AZ AUSZTRIAI SZEPARATISTÁK

A marxizmus különböző oroszországi képviselői között a marxizmus zsidó képviselői, illetve helyesebben ezeknek egy része, az úgynevezett bundisták, a *szeparatizmus*, azaz a különválás vagy az elkülönülés (az egésztől való elkülönülés) politikáját folytatják. A munkásmozgalom történetéből tudjuk, hogy a bundisták *kiléptek a pártból* 1903-ban, amikor a munkásosztály pártjának többsége visszautasította azt a követelésüket, hogy a zsidó proletariátus „egyetlen" képviselőinek ismerjék el őket.

A pártból való kilépés a munkásmozgalomra nézve roppant káros szeparatista megnyilvánulás volt. Valójában a zsidó munkások a Bund kivételével mindenütt a párthoz tartoztak és tartoznak. A bundisták *különálló* (elkülönült, szeparált) szervezetei mellett *mindig* fennálltak *közös* munkásszervezetek — amelyeknek egyaránt tagjai voltak zsidók, oroszok, lengyelek, litvánok, lettek stb.

Az oroszországi marxizmus történetéből továbbá azt is tudjuk, hogy amikor a Bund 1906-ban ismét visszatért a pártba, a párt ezt ahhoz a feltételhez kötötte, hogy a Bund felhagy a szeparatizmussal, vagyis hogy a helyi szervezetek *kivétel nélkül minden* nemzetiség marxista munkásait egyesítik. Ezt a feltételt a bundisták *nem* teljesítették, jóllehet a párt 1908 decemberében külön határozatban *külön* megerősítette[28].

Ez az oroszországi bundista szeparatizmus rövid története. Sajnos ezt a történetet a munkások nem ismerik eléggé és nem gondolkoznak rajta eleget. Gyakorlatilag

közvetlenül megismerkedtek ezzel a történettel a lengyel marxisták, a litván (különösen 1907-ben Vilnában), a lett (ugyanakkor Rigában), a délorosz és a nyugatorosz marxisták. Ismeretes egyébként, hogy a kaukázusi marxisták, köztük az *összes* kaukázusi mensevikek, a legutóbbi időkig megvalósították helyi szervezeteikben az összes nemzetiségekhez tartozó munkások *egységét* sőt egybeforrasztását, s elítélték a bundisták szeparatizmusát.

Megállapítjuk azt is, hogy Megyem, egy tekintélyes bundista, „A nemzeti mozgalom formái" című ismert könyvben (Szentpétervár 1910) elismerte, hogy a bundisták sohasem valósították meg a helyi egységet, vagyis mindig szeparatisták voltak.

A nemzetközi munkásmozgalomban a szeparatizmus kérdését különösen élénken tárgyalták 1910-ben a koppenhágai kongresszuson. Az ausztriai *csehek* szeparatistákként léptek fel, s ezzel megbontották a cseh és a német munkások addigi egységét. A koppenhágai nemzetközi kongresszus *egyhangúlag* elítélte a szeparatizmust, de a csehek, sajnos, mindmáig szeparatisták.

A cseh szeparatisták, akik úgy érezték, hogy senki sem tart velük a proletár Internacionáléban, sokáig eredménytelenül kerestek elvbarátokat. Csak most akadtak rájuk — a *bundistákban* és a *likvidátorokban*. A szeparatisták kiadásában megjelenő „Der čechoslavische Sozialdemokrat" című német nyelvű kis lap 3. száma (Prága, 1913 április 15) közölt egy cikket „Fordulat a helyes irányba" címmel. Ezt az állítólag „helyes irányba" (valójában — a szeparatizmus irányában) tett „fordulatot" a cseh szeparatisták hol fedezték fel... mit gondol az olvasó?.. a likvidátor *„Nasa Zarjá"-ban*[29], a bundista V. Kosszovszkij cikkében!

Végre a cseh szeparatisták nincsenek egyedül többé a proletár Internacionáléban! Érthető, hogy boldogan kapaszkodnak bele még a likvidátorokba, még a bundistákba is. De Oroszország valamennyi öntudatos munkásának komolyan el kell gondolkoznia ezen a tényen: az Internacionálé által egyhangúlag elítélt cseh szeparatisták a likvidátorok és a bundisták frakkjába kapaszkodnak.

A munkásmozgalom érdekeinek és feladatainak csupán

az felel meg, ha valamennyi nemzet munkásai teljes egységben szervezkednek (a helyi szervezetekben, lent és fent egyaránt), ami olyan sokáig és olyan eredményesen megvolt a Kaukázusban.

„Pravda" 104. sz.
1913 május 8.

MÉG EGYSZER AZ ÁTTELEPÍTÉSRŐL

A „Pravda“ 300. számában* közöltem az oroszországi áttelepítésekre vonatkozó főbb adatokat. Ezek az adatok 1911-gyel befejeződnek, sőt az 1911-es adatok már nem is teljesek (11 hónapra vonatkoznak). Most Kaufman úr a „Recs“-ben a nemrég közzétett hivatalos statisztika alapján közli az egész 1911. és 1912. évre vonatkozó adatokat.

Kitűnik ebből, hogy az áttelepülők száma nőtt, de igen csekély mértékben: 190 000-ről (1911) 196 500-ra (1912). A felderítők** száma viszont erősen megnövekedett: 36 000-ről (1911) 58 000-re (1912).

Ennek a jelenségnek a magyarázata még jobban feltárja előttünk az új agrárpolitika csődjét. Eddig az áttelepülők $^3/_4$—$^4/_5$ része a kisorosz és a központi feketeföldű kormányzóságokból került ki. Ez Oroszország középső része, ahol a legerősebbek a hűbériség maradványai, ahol a legalacsonyabb a munkabér, ahol a paraszti tömegeknek különösen nehéz a soruk.

Ennek a középső résznek — Oroszország „szívének“ — tönkrement, koldusbotra jutott, éhező tömegei rávetették magukat az áttelepülésre (1907—1909), és végered-

---

* Lásd ebben a kötetben 47. old. — *Szerk.*

** Annak, aki át akart települni Szibériába, előzőleg vagy személyesen oda kellett utaznia, vagy egy megbízottat kellett kiküldenie, hogy a helyszínen kiválasszon és előjegyeztessen egy parcellát. Többnyire egy vagy több falu közösen küldött ki egy idősebb tapasztalt embert mint „felderítőt“ („ходок“). — *Ford.*

ményben belőlük kerül ki a visszatelepülők 60%-a, vagyis még jobban tönkrementek és még jobban elkeseredtek.

Most egy más vidékről indult meg egy áttelepülési hullám, nevezetesen a Volgavidékről, ahonnan mostanáig igen kevés áttelepülő került ki.

Miről van szó?

Az 1911-es „rossz termésről“, az éhínségről!!..

Az éhínség Oroszország újabb vidékére terjedt ki. A Szibériába menekülő éhezők újabb áradata. Mi már tudjuk, hogy Szibéria még jobban tönkreteszi és elkeseríti a középoroszországi parasztok után a volgavidéki parasztokat is.

Más szóval, a szibériai áttelepülések a gyakorlatban mutatták meg — először a közép-oroszországi parasztoknak, most a volgavidéki parasztoknak —, hogy ezen az úton nincs menekvés.

Az „új“ agrárpolitika, amely Oroszország egyik részét a másik után, az egyik vidék parasztjait a másik vidék parasztjai után teszi tönkre, lassanként megvilágítja minden paraszt előtt, hogy nem itt kell keresniük az igazi menekvést.

„Pravda“ 105. sz.
1913 május 9.
Aláírás: V. I.

A MUNKÁSOSZTÁLY ÉS A NEMZETI KÉRDÉS

Oroszország nemzetiségi szempontból tarka ország. A kormány politikája, a burzsoázia támogatását élvező földesurak politikája keresztül-kasul át van itatva feketeszázas nacionalizmussal.

Ennek a politikának az éle Oroszország azon népeinek *többsége* ellen irányul, amelyek a lakosság *többségét* alkotják. Emellett azonban felüti a fejét más nemzetek (a lengyel, a zsidó, az ukrán, a grúz nemzet stb.) burzsoá nacionalizmusa is, s igyekszik a munkásosztályt a nemzetiségi harccal vagy a nemzeti kultúráért vívott harccal *elvonni* nagy világtörténelmi feladataitól.

A nemzeti kérdést valamennyi öntudatos munkásnak világosan fel kell vetnie és el kell döntenie.

Amikor a burzsoázia a néppel együtt, a dolgozókkal együtt a szabadságért küzdött, a nemzetek teljes szabadsága és teljes egyenjogúsága mellett szállt síkra. Az előrehaladott országok, Svájc, Belgium, Norvégia stb. példát mutatnak arra, hogyan férnek meg együtt békésen, vagy pedig hogyan válnak külön békésen a szabad nemzetek egy valóban demokratikus rendszerben.

Most a burzsoázia fél a munkásoktól, s a Puriskevicsek, a reakció szövetségét keresi, elárulja a demokratizmust, igyekszik fenntartani a nemzetek elnyomását, illetve jogfosztottságát, *nacionalista* jelszavakkal fertőzi meg a munkásokat.

Napjainkban csakis a proletariátus száll síkra a nemzetek igazi szabadsága és az összes nemzetek munkásainak egysége mellett.

Hogy különböző nemzetek szabadon és békésen meg-

férjenek együtt, vagy különböző államokat alakítva szétváljanak (ha ez nekik megfelelőbb), ahhoz szükség van a teljes demokratizmusra, amelyért a munkásosztály küzd. Egyetlen nemzet, egyetlen nyelv se részesüljön semmiféle kiváltságban! A nemzeti kisebbséggel szemben a legcsekélyebb megszorítást se alkalmazzuk, ne érje a legcsekélyebb igazságtalanság sem! — ezek a munkásdemokrácia elvei.

A tőkések és a földbirtokosok mindenáron meg akarják bontani a különböző nemzetek munkásainak egységét, a világ hatalmasai maguk viszont remekül megférnek egymással, mint milliókat „jövedelmező üzletek" (például a lénai aranybányák) részvényesei — pravoszlávok és zsidók, oroszok és németek, lengyelek és ukránok, mind valahányan, akiknek csak *tőkéjük* van, egyetértésben zsákmányolják ki az összes nemzetek munkásait.

Az öntudatos munkások azon az állásponton vannak, hogy valamennyi nemzetiség munkásai *teljes egységben* dolgozzanak mindenféle művelődési, szakmai, politikai stb. munkásszervezetben. Csak hozzanak szégyent magukra a kadet urak az ukránok egyenjogúságának tagadásával vagy megcsorbításával. Csak szórakozzék az összes nemzetek burzsoáziája a nemzeti kultúráról, a nemzeti feladatokról stb. stb. pufogtatott hazug frázisokkal.

A munkások nem fogják engedni, hogy éket verjenek közéjük a nemzeti kultúráról vagy a „nemzeti-kulturális autonómiáról" szóló bármiféle mézesmázos beszédekkel. Az összes nemzetek munkásai egyetértésben, együtt, közös szervezetekben szállnak síkra a teljes szabadság és a teljes egyenjogúság — az igazi kultúra záloga mellett.

A munkások az egész világon meg fogják teremteni a maguk internacionalista kultúráját, amelyet már régóta előkészítenek a szabadság apostolai és az elnyomás ellenségei. A régi világgal, a nemzeti elnyomás, a nemzeti viszálykodás vagy a nemzeti elkülönülés világával a munkások szembeállítják az új világot, a valamennyi nemzet dolgozói közötti egység világát, amelyben egyetlen kiváltságnak sincs helye, és az ember az embert nem nyomja el a legcsekélyebb mértékben sem.

„Pravda" 106. sz.
1913 május 10.

A „BRIT SZOCIALISTA PÁRT“ KONGRESSZUSA

A „Brit Szocialista Párt“ 1911-ben alakult meg Manchesterben. Ebbe a pártba olvadt be a volt „Szocialista Párt“, amelyet azelőtt „Szociáldemokrata Föderációnak“ neveztek, valamint néhány különálló csoport és egyes személyek, köztük Victor Grayson, egy nagyon lelkes, de nem valami elvhű és frázispufogtatásra hajlamos szocialista.

Blackpool tengerparti városkában tartották május 10—12-én a Brit Szocialista Párt második kongresszusát. Mindössze 100 küldött jelent meg, a küldöttek teljes számának nem egész egyharmada, s ez a körülmény, továbbá a küldöttek többségének ádáz harca a régi pártvezetés ellen, nyomasztó hatást gyakorolt a kívül álló megfigyelőkre. Anglia burzsoá sajtója pedig (akárcsak az oroszországi burzsoá sajtó) igyekszik a párt és a vezetősége közt folyó különösen éles harc epizódjaira lecsapni, azokat kiszínezni és világgá kürtölni.

A burzsoá sajtót nem érdekli a szocializmus belső harcának *eszmei* tartalma. Neki csak az a fontos, hogy legyen valami szenzáció, egy kis pikáns botrány...

Pedig a BSzP (Brit Szocialista Párt) belső harcának igen komoly eszmei tartalma volt. A régi vezetőség élén a párt egyik alapítója, Hyndman állott. A fegyverkezés és a háború nagyfontosságú kérdésével kapcsolatban Hyndman már néhány éve a párt figyelembevétele nélkül, sőt a párt ellen tevékenykedett. Hyndman a fejébe vette, hogy Angliát az a veszély fenyegeti, hogy Németország szétzúzza és leigázza, s hogy ezért a szocialistáknak Anglia védelme érdekében támogatniuk kell a „megfelelő“ (vagyis erős) flotta követelését!

A szocialisták az „erős“ flotta védelmezőinek szerepében — mégpedig abban az országban, amelynek a flottája elősegíti India *háromszázmilliós*, Egyiptom és más gyarmatok sok-sok milliós lakosságának a legszemérmetlenebb, középkori módszerekkel történő leigázását és kifosztását. Érthető, hogy az angol burzsoáziának (a konzervatívoknak és a liberálisoknak) tetszett Hyndmannek ez a bizarr elképzelése. Érthető az is, hogy az angol szociáldemokraták — becsületükre legyen mondva — nem nyugodtak bele ebbe a gyalázatba és ocsmányságba, hanem szenvedélyesen harcoltak ellene.

A harc hosszú volt és makacs; történtek kompromisszumos kísérletek, de Hyndman javíthatatlan volt. S az angol szocializmus nagy eredményének kell elkönyvelnünk, hogy az említett kongresszuson Hyndman kénytelen volt lemondani vezetőségi tagságáról, a vezetőség $3/4$ részét leváltották (8 tagból csak kettőt választottak meg újra: Quelchet és Irvinget).

A kongresszus határozatot hozott a régi vezetőség ellen. Ez a határozat így szól:

„A kongresszus üdvözletét küldi a francia és a német elvtársaknak, akik hazájukban erélyesen küzdenek a fegyverkezés fokozása ellen, és kötelezi a Brit Szocialista Pártot mint az internacionális szocialista párt alkotó részét, amely köteles alávetni magát a Stuttgartban, majd Bázelben 1912-ben a háborúról hozott határozatoknak, — kötelezi a pártot, hogy Nagy-Britanniában pontosan ugyanezt a politikát folytassa, s minden erejéből küzdjön a fegyverkezés fokozása ellen és törekedjen a jelenleg hallatlanul magas fegyverkezési kiadások csökkentésére.“

A határozat kemény. De meg kell mondani az igazságot, akkor is, ha kemény. Az angol szociáldemokraták elvesztették volna azt a jogukat, hogy harcolhassanak az úgynevezett „Független (a szocializmustól független, de a liberálisoktól függő) Munkáspárt“ opportunistái ellen, ha nem szálltak volna szembe erélyesen saját vezetőségük nacionalista bűneivel.

Csak dühöngjön és ágáljon a burzsoá sajtó a szociáldemokraták körében folyó belső harc miatt. A szociáldemokraták nem tartják magukat szenteknek; tudják,

hogy a proletariátust az őt körülvevő burzsoázia gyakran megfertőzi valami ocsmány betegséggel, — ez elkerülhetetlen az ocsmány, förtelmes kapitalista társadalomban. De a szociáldemokraták meg tudják gyógyítani pártjukat a nyílt és bátor bírálattal. És Angliában is minden bizonnyal meg fogják gyógyítani.

„Pravda" 109. sz.
1913 május 14.
Aláírás: V.

JAVUL-E A PARASZTSÁG HELYZETE VAGY ROMLIK?

E cím alatt holmi hivatalos firkász, J. P—v úr, egy kis cikket írt a „Torgovo-Promislennaja Gazeta“[30] című kormánylapba (100. sz.), amelyben természetesen azt bizonygatta, hogy a parasztság helyzete javul, és a parasztság „kétségtelenül . . . évről évre szüntelenül előrehalad“. Rendkívül tanulságos dolog, hogy a szerző által idézett adatok ennek *éppen az ellenkezőjét* mutatják! Jellemző bizonyítéka a hivatalos cikkírók és a hivatalos lapok szemérmetlen hazudozásának!

Milyen adatokat hoz fel a szerző? Mindenekelőtt megjegyezzük, hogy a forrást nem jelöli meg pontosan. Ezért egy pillanatig sem kell azt hinnünk, hogy a hivatalos firkász első kézből származó ismeretlen forrást idéz és helyesen idéz.

Tegyük fel azonban egy pillanatra, hogy helyesen idéz.

„Néhány zemsztvo — írja —, így például a moszkvai, annak megállapítása céljából, hogy javul-e a parasztság helyzete vagy romlik, körkérdéshez folyamodik. A zemsztvo helyi tudósítói nagy vonalakban válaszokat adnak és azután ezeket összesítik.

Ennek az éveken (hat éven) át folyó kutatásnak az eredménye —írja J. P—v úr — a központi övezetet illetőleg egy meglehetősen érdekes számadatokat tartalmazó kimutatás volt, mégpedig: 100 különféle kérdésre esett“

Év	Olyan válasz, amely amellett szól, hogy a parasztok vagyoni állapota javul	rosszabbodik	változatlan marad	a válaszok száma
1907	15	44	41	100
1908	8	53	39	100
1909	8	64	28	100
1910	21	34	45	100
1911	32	16	52	100
1912	38	15	47	100

S ezek után a hivatalos lap írója erre a következtetésre jut: „a legutóbbi három évben ... a parasztság vagyoni állapota szakadatlanul javul, s a «rosszabbodik» és a «változatlan» rovatokra eső válaszok százalékaránya ennek megfelelően csökken."

Vegyük figyelmesen szemügyre a számokat. Az első három esztendőben nyilvánvaló és óriási a *rosszabbodás*. Az utolsó három esztendőben *javulás* tapasztalható, de jóval gyengébb, mint amilyen az első három év rosszabbodása volt!!

Maga J. P—v úr is elismeri, hogy ezek az ingadozások „egybeesnek a terméseredmények ingadozásával".

De akkor miért szorítkozik az *általános* következtetés levonása céljából arra a három évre, amelyekben jó volt a termés, és miért *feledkezik meg* a három szűk esztendőről? Minek neveznők azt a kereskedőt, aki a mérlegkészítésnél kimutatná a hasznot, *de eltitkolná a veszteséget?* Nemde csalónak neveznők, tisztelt úr, hivatalos lap hivatalos írója?

Végezzük el ezt az egyszerű, de a csalókon kívül mindenkire kötelező számvetést, amely a haszon mellett a veszteséget, a pluszok mellett a mínuszokat, a jó termések mellett a „szűk esztendőket" is tekintetbe veszi. E célból össze kell adni a hat év számadatait és az összeget el kell osztani hattal (ugye csodálatosan ördöngös dolog, hivatalos publicista úr?). Megkapjuk az ellenforradalom egész hat esztendejére vonatkozó *átlagos* adatokat.

Ezek az adatok a következők. Száz válasz közül:

Kedvező (a parasztok helyzete „javul") — 20, nem kedvező (a parasztok helyzete „romlik") — 38, közepes („változatlan") — 42.

Ez a végeredmény. És mit jelent ez?

Hogy *a parasztság helyzete romlik és a parasztság tönkremegy.* Az ellenforradalom hat éve alatt a *nem* kedvező válaszok száma átlagosan *csaknem kétszerese* a kedvező válaszok számának!!

Ezt a következtetést szemléltetően is ki lehetne fejezni, ha egész Oroszországra, 20 millió parasztcsaládra alkalmazzuk, mégpedig a következő módon:

A hat év folyamán 4 millió parasztcsaládnak javult a

helyzete, 7,6 millió családé romlott, s a korábbi (vagyis nyomorúságos) helyzetben maradt 8,4 millió család!

És mindez a magas árak idején, amikor a földbirtokosság és a burzsoázia csak úgy sepri be az aranyat.

A parasztok minden valószínűség szerint hálát adnak és köszönetet mondanak majd a földbirtokos dumának és a földbirtokos kormánynak.

„Pravda" 111. sz.
1913 május 16.
Aláírás: F.

A MARADI EURÓPA ÉS A HALADÓ ÁZSIA

Ezeknek a szavaknak szembehelyezése paradoxonnak látszik. Ki ne tudná, hogy Európa élen jár, Ázsia pedig elmaradt? De a cikkünk címéül választott szavakban keserű igazság rejlik.

A civilizált és haladó Európában, melynek nagyszerű, fejlett technikája, gazdag és sokoldalú kultúrája és alkotmánya van, olyan történelmi pillanat következett be, amikor a vezetést kezében tartó burzsoázia a növekvő és erősödő proletariátustól való félelmében támogat mindent, ami maradi, halódó, középkori. A levitézlett burzsoázia minden önmagát túlélt és túlélő erővel egyesül, hogy megmentse az ingadozó bérrabszolgaságot.

A haladó Európában a minden maradiságot támogató burzsoázia parancsol. Napjainkban Európa nem a burzsoázia *révén*, hanem a burzsoázia *ellenére* haladó, mert egyedül a proletariátus növeli állandóan a jobb jövőért harcolók milliós hadát, egyedül az táplálja magában és terjeszti a könyörtelen gyűlöletet a maradisággal, a barbársággal, a kiváltságokkal, a rabszolgasággal és az ember ember által való megalázásával szemben.

A „haladó" Európában *csak* a proletariátus *haladó* osztály. A burzsoázia pedig, amíg él, minden barbárságra, brutalitásra és gonosztettre kész, hogy megvédje a pusztulófélben levő kapitalista rabszolgaságot.

S aligha lehet az *egész* európai burzsoáziának erre a rothadására meggyőzőbb példát felhozni, mint azt, hogy ez a burzsoázia Ázsiában a pénzemberek és a tőkés szélhámosok önző érdekei kedvéért a *reakciót* támogatja.

Ázsiában mindenütt nő, terjed és erősödik a hatalmas

demokratikus mozgalom. Ott a burzsoázia *még* a néppel együtt halad a reakció ellen. Az emberek *százmilliói* ébrednek életre, törnek a fény felé, a szabadság felé. Milyen lelkesedést kelt ez a világmozgalom az öntudatos munkások szívében, akik tudják, hogy a demokrácián keresztül vezet az út a kollektivizmushoz! milyen rokonszenvet érez az ifjú Ázsia iránt minden becsületes demokrata!

És a „haladó" Európa? Fosztogatja Kínát, és segíti a demokrácia ellenségeit, a szabadság ellenségeit Kínában!

Íme egy egyszerű, de tanulságos kis számítás. Az új kínai kölcsönügyletet a kínai demokrácia *ellen* kötötték meg: „Európa" Jüan Si-kaj *mellett* áll, aki katonai diktatúrát készít elő. Miért áll mellette? Egy jövedelmező üzlet miatt. A kölcsön körülbelül 250 millió rubelre szól, 84%-os árfolyamon. Ez azt jelenti: „Európa" burzsoái 210 milliót *fizetnek* a kínaiaknak, de 225 millió rubelt szednek be. Ez egy csapásra, néhány hét lefolyása alatt *15 millió rubel* tiszta haszon! Ugye, ez valóban *„tiszta"* haszon?

De ha a kínai nép nem ismeri el ezt a kölcsönt? Hiszen Kína köztársaság és a parlament többsége a kölcsön *ellen* van?

Ó, akkor a „haladó" Európa a „civilizációról", a „rendről", a „kultúráról" és a „hazáról" fog majd ordítozni! akkor működésbe hozza az *ágyúkat*, és Jüan Si-kajjal, a kalandorral, az árulóval, a reakció barátjával szövetkezve eltiporja ezt az „elmaradt" ázsiai köztársaságot!

Az egész vezető Európa, az egész európai burzsoázia *szövetségben van* a kínai reakció és a kínai középkori maradványok összes erőivel.

De az ifjú Ázsiának, vagyis száz- meg százmillió ázsiai dolgozónak is van megbízható szövetségese: valamennyi civilizált ország proletariátusa. A világon semmilyen erő sem akadályozhatja meg ennek a proletariátusnak a győzelmét, amely Európa népeit is, Ázsia népeit is fel fogja szabadítani.

„Pravda" 113. sz.
1913 május 18.

EZ NINCS RENDJÉN!

(MÉG EGYSZER A „LUCS" ÉS A „PRAVDA" OLVASÓINAK FIGYELMÉBE)

A „Pravda" 102. számában* felhívtam az olvasó elvtársak figyelmét a „Lucs" 93. és 94. számában megjelent cikkre.

Összehasonlítottam ezt a cikket a „Pravdá"-ban ugyanakkor megjelent „Vitás kérdések" című cikkekkel**. Ezt mondottam: A „Pravda" ezekben a cikkekben tényeket és dokumentumokat közöl az olvasóval a vitás szervezeti és taktikai kérdések eldöntése érdekében, a „Lucs" említett cikkében viszont csak pletykák és személyes támadások vannak, amelyek nem fogják segíteni a munkásokat abban, hogy tisztán lássanak a vitában, csupán megzavarják őket.

Azt mondottam, hogy ez a cikk 1905 szereplőiről olyan hangnemben beszél, ahogy a megrémült földbirtokosok és a munkásokra acsarkodó liberálisok lapjaiban írnak róluk.

A „Lucs" rámuszított egy German nevű munkást. German igen erélyes férfiú, és ugyancsak fel van vágva a nyelve. Csúful lehordott engem. Én, úgymond, „meg akarom téveszteni az olvasó elvtársakat", és „nyilvánvalóan hazudok", és mindabból, amiről beszélek, a valóságban semmi sem történt meg. Ez a German nevű munkás, miután ily módon számos bűnnel megvádol, felsorolja a „Lucs" számos cikkének a címét és ezzel befejezi cikkét.

---

* Lásd ebben a kötetben 58—60. old. — *Szerk.*

** Lásd ebben a kötetben 140—141. old. — *Szerk.*

Jól van! De mit kezdjünk a „Lucs“-nak azzal a cikkével, amelyről valóban beszéltem, s amelyből idéztem? German cikkében *egy árva szóval sem emlékezett meg* erről, azoknak a szavaknak helyességét, amelyeket én e cikkből felhoztam, nem is próbálta vitatni, s a cikkről mondott jellemzésemmel, amely szerint ilyen cikk a munkássajtóban megengedhetetlen, semmit sem szegezett szembe. Hogyan lehetséges ez? Még a keresztvizet is leszedte rólam, jó ember, de abból, amit a „Lucs“ cikkéről mondottam, egy betűt sem tudott megcáfolni, sőt még csak kísérletet sem tett ilyesmire.

Megjelent a 93. és 94. számban az a cikk, amelyről írtam? — Megjelent. Akkor hát milyen jogon írja, hogy „a valóságban semmi sem történt“?

Igaz-e, hogy ez a cikk csupa pletykát és veszekedést tartalmaz a nézeteltérések nyugodt tisztázása helyett? Egy hanggal sem merte ezt cáfolni! Milyen jogon gyanúsít engem azzal, hogy „meg akarom téveszteni az elvtársakat“?

Tisztában van azzal, hogy mit írt? Meggondolta-e, hogy amikor egy munkásújság munkatársát azzal vádolja, hogy „nyilvánvalóan hazudik“ és „meg akarja téveszteni az olvasókat“, ezért felelősséget kell vállalnia, nem velem szemben, hanem mindazokkal szemben, akik a „Pravda“ mellett állnak, vagyis a „Pravda“ munkásolvasóival szemben?

Maga arra vállalkozott, hogy megvédi a „Lucs“-ot azzal a vádammal szemben, hogy a 93. és 94. számban megjelent cikk nem tisztázza a vitás kérdéseket, hanem pletykákkal és „személyeskedéssel“ megzavarja az olvasókat. És ezért maga ugyancsak a „Lucs“-nak a hasábjain számos alaptalan vádat és nyilvánvaló rágalmat tett közzé („Egy olvasó“ (vagyis én) meg akarja téveszteni az olvasó elvtársakat), vagyis éppen azt tette, amivel én a „Lucs“-ot a 94. számban megjelent cikk miatt vádoltam. *Cikkével a „Lucs“ ellen emelt vádamat* nem megcáfolta, hanem *igazolta.*

Most ön talán ezt fogja mondani: mindennek tapasztalatlanságom az oka. Rendben van! De hiszen az ön cikkét átnézte a szerkesztőség. Miért nem óvta önt? Miért

nem figyelmeztette önt arra, hogy amikor engem vádol, először is meg kellett volna cáfolnia azokat a tényeket, amelyekről én beszéltem, nem pedig elhallgatni ezeket a tényeket? Miért? — Bizonyára azért, mert a szerkesztőség tudta, hogy mindaz, amit én a 93. és 94. számban megjelent cikkről mondottam — igaz, tudta, hogy nem cáfolhat rám. És ezért egyszerű szitkozódásra használta fel önt, vagyis megint csak azt a szokásos módszerét alkalmazta, amely miatt az első cikkben vádat emeltem ellene.

Vajon ön — az aláírt „munkás" — helyesen tette-e, hogy elvállalta a „Lucs" szerkesztősége dróton rángatott bábjának a szerepét?

„Pravda" 114. sz.
1913 május 19.
Aláírás: Egy olvasó.

FÖLDESÚRI FÖLDBIRTOKRENDEZÉS

A IV. Állami Duma költségvetési vitájában, mint mindig, hallatlanul sok volt a felesleges szószátyárkodás. Mind Markov II erőlködése, hogy gáncsot vessen Kokovcovnak, — mind Kokovcov erőlködése, hogy frázisokkal „elkenje" a „mi" politikánk és költségvetésünk feudális jellegét, — mind a kadetok erőlködése, hogy a hiszékeny közönséggel elhitessék, hogy Kokovcov szerint a IV. dumában *éppen a kadetokkal* „kell számolni", — mindez unalmas, elkoptatott, képmutató szószátyárkodás.

De a sok szószátyárkodás közt van egy szemernyi igazság. Ezt igyekeztek minél mélyebbre rejteni a Markovok, a Kokovcovok, a Singarjovok. Érdemes felszínre hozni.

„Azért tértem ki ilyen hosszasan a földbirtokrendezés kérdésére — kiáltott fel Kokovcov május 13-án —, mert ebben valójában adva van a jövő Oroszországa talányának egész megfejtése..."

Nem az „egész" megfejtésről és nem általában a „jövőről" kell beszélni, hanem a „bürokrácia" és a feudális földesurak mindenhatósága június harmadiki rendszerének a jövőjéről. Ha megmarad a falu *régi* rendje, *mi* nem tarthatjuk meg a hatalmat — így döntöttek ezek a földbirtokosok, okulva a keserű tapasztalatokon. Hogy megtartsuk, a magunk módján végre kell hajtani a régi falu átalakítását polgári faluvá. Ez az alapja és lényege a „földbirtokrendezés kérdésének".

„... Hogy sikerül-e a kormánynak ezt megvalósítania, hogy hoz-e (a földbirtokrendezés) annyi hasznot, amennyire

a kormány és a törvényhozó testületek számítanak — folytatja a miniszter — ezt a jövő fogja megmutatni..."

A jövő *mindent* felfed és *mindent* megmutat, ez kétségtelen. Megmutatja majd, melyek a feudálisok erőfeszítéseinek, és melyek a demokrácia élén haladó proletariátus erőfeszítéseinek az *eredményei*. De a „komoly" (kadet mértékkel mérve komoly) Kokovcov úr számai semmit a világon nem mutatnak. A földbirtokrendezési kérvények száma gyorsan nő — lelkendezik Kokovcov és lelkendeznek a jobboldaliak a dumában. Ezeknek a kérvényeknek a száma 1907-ben 221 000 volt, 1908-ban 385 000, 1909-ben 711 000, 1910-ben 651 000, 1911-ben 683 000, 1912-ben 1 183 000, összesen — 3 834 000.

És „tagosítottak" 1 592 000 gazdaságot.

Ezek a miniszter „bizonyítékai", és ez az az anyag, amelynek alapján megítélhető a jövő.

Ámde *ugyancsak* május 13-án a „Novoje Vremja" nevű *kormány*lap közli a zemsztvo portánkénti összeírásának adatait a szamárai kerületből az 1911-es évre vonatkozóan. Ebben a kerületben az „újgazdák" száma csaknem 40% volt, — vagyis több mint az oroszországi átlag. Eszerint ez a kormány szempontjából a „legkedvezőbb" kerület.

És mi derült ki? Kiderült, hogy az „újgazdák" számából igazi tanyásparaszt *nem egészen 3%* (2,9%); az obscsinából kihasított különtelkeken mindössze $^1/_{16}$ (6,5%) él, és több mint *kilenctized* (90,6%) szétszórt földdel rendelkezik!!

Az „újgazdák" kilenctizede továbbra is szétszórt földeken gazdálkodik. A gazdaság feltételei még *rosszabbodtak* is, mert a gyakori újrafelosztás révén a földközösség *azelőtt* legalább némileg „kiigazíthatta" a szétszórtságot.

Mindössze négy esztendő alatt a tagosított földeknek már *harmadrésze* gazdát cserélt. Növekszik a földnélküliség, s még gyorsabban növekszik a parasztok elszegényedése, növekszik a szétszórt földek közti zűrzavar. Növekszik a hihetetlen nyomor a falun. Növekszenek az éhínségek. Növekszik a földjüktől megfosztott parasztok, a tiszta proletárok száma. Növekszik a koldus „szinténgazdák" száma, akik a hírhedt földesúri földbirtokrendezés

folytán *belegabalyodtak* a régebbi szolgai függőség és a szétszórtság hálójába.

Nyilvánvaló, hogy ezt a szolgai függést nem oldja fel a *paraszti* földek *földesúri* rendezése. Ezt csupán a széles demokratikus elvek alapján történő földbirtokrendezés küszöbölhetné ki.

„Pravda" 115. sz.
1913 május 21.

A FEGYVERKEZÉS ÉS A KAPITALIZMUS

Anglia a világ egyik leggazdagabb, legszabadabb és legelőrehaladottabb országa. A fegyverkezési láz már régen hatalmába kerítette az angol „társadalmat“ és az angol kormányt — akárcsak a franciát, a németet stb.

Most pedig az angol sajtó — különösen a munkássajtó — igen érdekes adatokat közöl, amelyek megmutatják a fegyverkezés bonyolult kapitalista „mechanizmusát“. Anglia tengeri fegyverkezése különösen nagy. Anglia hajógyárai (Vickers, Armstrong, Brown és mások) világhírre tettek szert. Anglia és más országok sok ezermillió rubelt költenek a háborús készülődésre, — s természetesen mindez kizárólag a béke érdekében, a kultúra védelme érdekében, a haza, a civilizáció stb. érdekében történik.

A hajógyárak, lőporgyárak, dinamitgyárak, ágyúgyárak stb. részvényeseinek és igazgatóinak pozícióit Anglia tengernagyai és neves politikusai töltik be — konzervatív és liberális pártiak egyaránt. Az aranyeső egyenesen a burzsoá politikusok zsebébe hull, s ezek szorosan összeforrott nemzetközi bandát alkotnak, amely a népeket a fegyverkezési versenyre bujtogatja, és úgy *megnyírja* ezeket a hiszékeny, ostoba, bárgyú és engedelmes népeket, akár a birkákat!

A fegyverkezést nemzeti ügynek, hazafias ügynek tekintik; feltételezik, hogy mindenki szigorúan titokban tartja. De a hajógyárak, az ágyúgyárak, a dinamitgyárak és a fegyvergyárak *nemzetközi vállalatok*, amelyekben a különböző országok tőkései baráti egyetértésben csapják be és kopasztják meg a különböző országok „közönségét“, s ugyanúgy építenek hajókat és gyártanak ágyúkat

Angliának Olaszország ellen, mint Olaszországnak Anglia ellen.

Ravasz kapitalista mechanizmus! Civilizáció, rend, kultúra, béke — a hajógyártó, dinamitgyártó stb. tőke spekulánsai és üzletemberei meg sok százmillió rubelt harácsolnak!

Anglia tagja a hármas antantnak, amely szemben áll a hármas szövetséggel. Olaszország a hármas szövetség tagja. A híres Vickers cégnek (Anglia) *fiókjai* vannak Olaszországban. Ennek a cégnek a részvényesei és igazgatói egymásra uszítják (a konzervatívok, liberálisok — a kettő egykutya — korrupt újságai és korrupt parlamenti „exponensei" útján) Angliát és Olaszországot. De a profitot Anglia munkásaiból is, Olaszország munkásaiból is kisajtolják, megkopasztják a népet itt is, ott is.

A konzervatív és liberális miniszterek és parlamenti képviselők csaknem valamennyien tagjai ezeknek a cégeknek. Kéz kezet mos. A „nagy" liberális miniszternek, Gladstone-nak fia — az Armstrong cég igazgatója. Bacon ellentengernagy, hírneves tengerészeti szaktekintély és az angliai „tengerészeti hivatal" magasrangú tisztviselője a coventryi tüzérségi gyár szolgálatába lép 7000 font sterling (több mint 60 000 rubel) fizetéssel, míg az angol miniszterelnök fizetése 5000 font (kb. 45 000 rubel).

Természetesen ugyanez történik valamennyi tőkés országban. A kormányok — a tőkésosztály intézői. Az intézőket jól fizetik. Az intézők — maguk is részvényesek. A birkákat pedig együtt nyírják a „hazafiságról" mondott szónoklatok hangjai mellett...

„Pravda" 115. sz.
1913 május 21.
Aláírás: Fr.

A TEHETETLENSÉGRŐL ÉS FEJVESZTETTSÉGRŐL

(JEGYZET)

A mai szociáldemokraták és „majdnem-szociáldemokraták" széthullásának és a köztük megindult bomlásnak nemcsak külső (üldözések stb.), hanem *belső* okai is vannak. A régi „tekintélyes pártmunkások" igen nagy része teljesen elvesztette a fejét, egyáltalán nem értette meg az új helyzetet (a június harmadiki rendszer ellenforradalma), és azzal, hogy tehetetlenül jobbra-balra „futkosnak", kilátástalan zűrzavart idéznek elő mindenben, amihez hozzányúlnak.

Ennek a fejvesztettségnek, tehetetlenségnek és zűrzavarnak iskolapéldája A. Vlaszovnak a „Lucs" 109. (195.) számában megjelent cikke.

A. Vlaszov cikkében nincs egyetlen gondolat, egyetlen eleven szó sem. Elejétől végig — zűrzavar és tehetetlen bicegés a likvidátorok nyomában, s itt-ott erőtlen próbálkozások, hogy elhatárolja magát tőlük. Nem igaz, hogy a párt nálunk olykor „korábban" alakult meg, „maguk a munkások nélkül", vagy hogy „a földalatti tevékenység javarészt (!!?) a szocializmus eszméinek elvont (!?) propagandájára korlátozódott". A pártprogramot és a párt taktikájának alapjait megteremtő régi „Iszkra" (1900—1903) története teljes mértékben megcáfolja ezt. Nem igaz, hogy a párt feladata most a „nyílt *munka* (!!?), de titkos szervezéssel". A. Vlaszov egyáltalán nem értette meg, miért van a „harc a nyílt pártért" jelszónak likvidátor tartalma, jóllehet a „Pravda" 108. (312.) számában ezt a legnépszerűbb formában tizedszer is megmagyaráztuk.

Nem igaz, hogy a „Pravda" azt tanácsolja, hogy „vegyünk példát a régi pártszervezet munkájáról".

„Legalább röviden fel kell vázolnunk ezen (új) illegális szervezet tevékenységének a jellegét, vagyis a taktikát" — mondja mulatságos nagyképűséggel („mi, gyakorlati emberek"!) A. Vlaszov. A párt *már* 1908 decemberében[31] „felvázolta" a *maga* taktikáját (1912-ben[32] és 1913-ban[33] pedig megerősítette és megmagyarázta) és szervezetét, világosan rámutatott a régi feladatoknak és az előkészítés *új* formáinak *„példájára"*. Ha A. Vlaszov mind ez ideig nem értette ezt meg, magára vessen: az a sorsa, hogy szajkózza a likvidátorság gondolatfoszlányait, amellyel mellesleg egyáltalán nem „szervezeti kérdésről" vitázunk.

„Pravda" 115. sz.
1913 május 21.
Aláírás: V. Iljin.

PLATFORMTERVEZET A LETT HATÁRVIDÉK SZOCIÁLDEMOKRÁCIÁJÁNAK IV. KONGRESSZUSÁRA[34]

Az oroszországi munkásmozgalom forradalmi fellendülése, a politikai válság kiéleződése, a gazdasági válságnak a többé-kevésbé közeli jövőben várható bekövetkezése, a számos szociáldemokrata csoportban és körben észlelhető ingadozás és bomlás — mindez arra késztet az öntudatos munkásokat, hogy felhívják elvtársaikat arra, hogy fokozottan készülődjenek a Lett Határvidék Szociáldemokráciájának most összehívandó IV. kongresszusára, és tüzetesen vitassák meg azokat a feladatokat, amelyek ma a forradalmi szociáldemokráciára hárulnak.

A különböző lett szociáldemokrata szervezetek tagjainak egy csoportja a szociáldemokrata szervezeteknek vitaanyagul a következő *platformot* javasolja, amely azokra a legfontosabb elvi kérdésekre vonatkozik, melyek szociáldemokrata munkáspártunk létét és tevékenysége egész irányát érintik, s különösen azokra a kérdésekre, amelyeket a lett szociáldemokrácia jelenlegi Központi Bizottsága makacsul figyelmen kívül hagy, illetve, meggyőződésünk szerint helytelenül old meg.

A POLITIKAI HELYZETNEK ÉS A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÁLTALÁNOS TAKTIKAI FELADATAINAK ÉRTÉKELÉSE

Senki előtt sem titok, hogy az ellenforradalom uralma a szociáldemokraták körében mélyreható eszmei bomlásra és a gondolkodás bizonytalanságára vezetett. Mindenütt akadnak olyan szociáldemokraták, akik An elvtárs[35] találó kifejezése szerint (a „Lucs“ 95. számában) „összevissza“

barangolnak. A szociáldemokrata sajtóban olyan nézetek jutnak kifejezésre, hogy a munkásoknak nem a forradalomra és nem a forradalom reményében kell felkészülniük, hogy a demokratikus forradalom befejeződött stb. Efféle nézeteket ugyan az OSzDMP-nek egyetlen felelős csoportja vagy szervezete sem fejtett ki csak valamelyest is határozottan, szabatosan és pontosan, mégis majdnem mindig ezekre alapítják taktikai érvelésüket az úgynevezett likvidátorok (a „Nasa Zarja“ és a „Lucs“), akiket a Lett Határvidék Szociáldemokráciájának jelenlegi Központi Bizottsága támogat.

Az a sajtó, mely ezt az irányzatot követi, lépten-nyomon hol Oroszország jelenlegi államrendje és az október előtti államrend közötti elvi különbségre hivatkozik (mintha a politikai szabadság alapjainak kivívásához már nem volna szükségünk forradalomra), — hol pedig összehasonlítja az oroszországi szociáldemokraták mostani taktikáját azzal a taktikával, amelyet az európai szociáldemokraták alkotmányos időkben követtek, például az osztrákok és a németek a XIX. század hetvenes éveiben (mintha Oroszországban már volna alkotmány, mint ahogy Miljukov állítja), — hol meg kiadják a nyílt munkáspárt és az egyesülési szabadság jelszavát (holott ez a jelszó csupán akkor érthető, ha az országban megvannak a politikai szabadság és a polgári alkotmány általános alapjai és alapelvei) és így tovább és így tovább.

Aki ilyen feltételek mellett lemond a szociáldemokrácia taktikai feladatainak pontos meghatározásáról és a politikai helyzet értékeléséről, vagy elodázza ezt a meghatározást és ezt az értékelést, az nemcsak nem küzd az elvtelenség, a bomlás, a csüggedés, a kishitűség ellen, hanem valósággal elősegíti a bomlást, közvetve részt vesz azoknak a nézeteknek a támogatásában, amelyek fel akarják számolni a szociáldemokraták régi, pártszerű, forradalmi döntéseit.

Pedig az OSzDMP-nek megvan a pontos, pártszerű válasza ezekre az égető és alapvető kérdésekre. Ezt a választ az 1908 decemberi határozat adta meg, amely a pártra nézve kötelező, senki által hatályon kívül nem helyezett határozat.

A határozat elfogadása óta eltelt évek teljes mértékben igazolták a határozat helyességét, igazolták azokat a

megállapításait, hogy az önkényuralom jellege megváltozott, hogy a liberalizmus ellenforradalmi stb., igazolták azt a következtetését, hogy az önkényuralom, jóllehet megújította magát, továbbra is létezik, hogy azok a feltételek, amelyek az 1905-ös forradalmat előidézték, továbbra is hatnak, hogy a szociáldemokraták előtt *a régi feladatok* állnak, amelyek forradalmi megoldást és forradalmi taktikát kívánnak. *Teljesen* ennek a forradalmi taktikának a szellemében és az OSzDMP régi forradalmi feladatainak a *nevében* kell a duma szószékét és az *összes* legális lehetőségeket felhasználni, amit az OSzDMP ugyanazon (1908 decemberi) konferenciájának a határozatai okvetlenül megkövetelnek.

Ezért valamennyi szociáldemokrata szervezetnek javasoljuk, hogy még egyszer alaposan vitassák meg ezt a határozatot, melyet egyébként az OSzDMP 1912 januári konferenciája jóváhagyott, és hogy *ajánlják a Lett Határvidék Szociáldemokráciája kongresszusának, hogy ezt a határozatot formálisan is erősítse meg.*

Nyomatékosan felhívjuk az összes elvtársak figyelmét a „szociáldemokrata szervezetek" 1912. évi augusztusi (likvidátor) konferenciájának pártszerűtlen eljárására: ez a konferencia levette a napirendről a jelenlegi helyzet értékelésének és az általános taktikai feladatoknak a kérdését, s ezzel tágra nyitotta a kaput az előtt, hogy *a forradalmi feladatokat* mindenféleképpen *megtagadják* (azzal az ürüggyel, hogy a forradalmat illető „prognózis" nincs bebizonyítva stb.).

Tiltakozunk különösen a Bund ellen, amely olyan nagy szerepet játszott az augusztusi konferencián, és amely IX. konferenciáján odáig ment a forradalmi feladatok megtagadásában, hogy elvetette a demokratikus köztársaságnak és a földesúri földek elkobzásának a jelszavát!

AZ OSzDMP EGYSÉGÉNEK KÉRDÉSE

Minél szélesebb körben bontakozik ki a munkások gazdasági és politikai harca, annál sürgetőbbnek érzik a munkások az egység szükségességét. A munkásosztály

egysége nélkül a munkásosztály harca nem vezethet sikerre.

Miben rejlik az egység? Nyilvánvalóan *a szociáldemokrata párt egységében*. Az összes lett szociáldemokrata munkások a szociáldemokrata párthoz tartoznak, és nagyon jól tudják, hogy ez a párt illegális, földalatti párt, hogy más párt nincs és nem is lehet.

Éppen ezért elképzelhetetlen, hogy *a valóságban* (és nem szavakban) *másként* valósuljon meg az egység, mint alulról, a munkások révén, a munkások illegális pártszervezeteiben.

A Lett Határvidék Szociáldemokráciájának a kongresszusa feltétlenül el kell hogy ismerje az egységnek ezt a követelését, amelyet egyébként az OSzDMP Központi Bizottsága által szervezett 1913 februári tanácskozás vetett fel.

Ha a „Lucs" *ezt* az egységre való felhívást a „lenini párt" fölötti gúnyolódással fogadta, ha a Bund („a munkásmozgalom zsidó harcosainak" személyében) ezt a felhívást elvetette, akkor ezzel mind a „lucsisták", mind a bundisták *bebizonyították*, hogy a likvidátorokhoz tartoznak.

Azok a lett szociáldemokrata munkások, akik nem szavakban, hanem valóban elismerik az illegális pártot, nem engedik rászedni magukat az egység védelmében tartott legális szónoklatokkal. Aki az egységet akarja, csatlakozzék az illegális párthoz!

A LIKVIDÁTORSÁGHOZ VALÓ VISZONY

A likvidátorság kérdése, amelyet kezdetben a párthatározatok és a sajtó külföldön vetettek fel, most Oroszország valamennyi öntudatos munkásának az ítélőszéke elé került. A lett szociáldemokrata munkásoknak is el kell érniük, hogy ebben a kérdésben ne legyenek kibúvók és mellébeszélések, el kell érniük, hogy világosan felvessék, minden szempontból megvitassák és egyértelműen megoldják ezt a kérdést.

Eleget meséltek arról, hogy a likvidátorok a nyílt mozgalom harcosai. Ezeket a meséket a *tények* megcáfolták, bebizonyították, hogy a pártigenlő elemek, az antilikvidátorok, az illegalitás feltétlen hívei, a nyílt mozga-

lom *minden* területén *hasonlíthatatlanul erősebbek* a likvidátoroknál.

A likvidátorság a földalatti szervezet, vagyis az illegális (az egyedül létező) párt tagadása vagy lekicsinylése. Csakis az illegális szervezet alakítja ki a *forradalmi* taktikát, csakis az viszi a tömegek közé mind az illegális, *mind pedig a legális* sajtó *útján*.

Az OSzDMP-nek senki által hatályon kívül nem helyezett, minden párttagra kötelező 1908 decemberi és 1910 januári határozatai teljesen világosan és pontosan megállapították a likvidátorságnak éppen ezt a tartalmát, és fenntartás nélkül elítélték a likvidátorságot.

A „Nasa Zarja" és a „Lucs" mégis folytatja a likvidátor propagandát. A „Lucs" 15. (101.) száma szerint *igen szomorú* jelenség, hogy nő a munkások rokonszenve a földalatti szervezet iránt. A „Nasa Zarja" 3. számában (1913 március) eme cikk szerzője (L. Szedov) *még jobban* hangsúlyozta likvidátorságát. Ezt *még An is* beismerte a „Lucs"-ban (95. sz.)!! De a „Lucs" szerkesztősége An-nak írt válaszában *védelmébe veszi a likvidátor Szedovot.*

A lett szociáldemokrata munkásoknak mindenképpen el kell érniük, hogy a Lett Határvidék Szociáldemokráciájának kongresszusa *kategorikusan elítélje a „Nasa Zarja" és a „Lucs" likvidátorságát.* Ezeknek a lapoknak a magatartása teljes mértékben igazolta és mindennap újra igazolja az OSzDMP Központi Bizottsága által rendezett 1913. évi februári tanácskozásnak a likvidátorságról hozott határozatát.

HOGYAN TÁMOGATJA A LETT HATÁRVIDÉK SZOCIÁLDEMOKRÁCIÁJÁNAK KÖZPONTI BIZOTTSÁGA A LIKVIDÁTOR KONFERENCIÁT ÉS A LIKVIDÁTOR SZERVEZŐ BIZOTTSÁGOT

A Lett Határvidék Szociáldemokráciájának jelenlegi Központi Bizottsága azt állítja, hogy az augusztusi konferenciát és a Szervező Bizottságot *nem* mint likvidátor intézményeket, hanem az OSzDMP *egysége kedvéért* támogatja.

De az ilyen válasz csupán gyermekeket elégíthet ki, márpedig a lett szociáldemokrata munkások nem gyermekek.

Az augusztusi konferencia rendezői *maguk* hívták meg erre a konferenciára Plehanovot is, a „Vperjod"-csoportot[36] is. Sem Plehanov, sem a „Vperjod"-csoport nem vett részt a januári konferencián, vagyis tettel és nem szavakkal *bizonyították be, hogy semlegesek* az áramlatok harcában. És mit mondtak ezek a semleges szociáldemokraták? Plehanov és Alekszinszkij határozottan likvidátornak minősítette az augusztusi konferenciát. E konferencia határozatai teljes mértékben annak likvidátor jellegét bizonyítják. A „Lucs", amely kijelentette, hogy csatlakozik az augusztusi konferencia határozataihoz, likvidátor propagandát folytat.

Kit követnek Oroszország szociáldemokrata munkásai? Ezt megmutatták a duma-választásoknak a munkáskúria szerinti adatai és a munkássajtóra vonatkozó adatok.

A II. dumában a bolsevikokra szavazott a munkáskúria 47%-a (11 képviselő a 23-ból), a III. dumában 50%-a (4 a 8-ból), a IV. dumában 67%-a (6 a 9-ből). Az antilikvidátorok munkássajtóját (a „Pravdá"-t és a moszkvai lapot) 1199 munkáscsoport támogatja, szemben a „Lucs"-ot támogató 256 munkáscsoporttal.

A Lett Határvidék Szociáldemokráciájának mostani Központi Bizottsága tehát — a lett forradalmi szociáldemokrata munkások nevében — a likvidátorokat támogatja Oroszország szociáldemokrata munkásainak nyilvánvaló többsége *ellen!*

Ennek véget kell vetni. Mi mindannyian elismerjük az illegális szervezetet és a forradalmi taktikát. Nekünk támogatnunk kell az OSzDMP Központi Bizottságát, amely ilyen taktikát folytat, és amely mellett *mind* az illegális szervezetben, *mind* a nyílt mozgalomban síkraszáll az oroszországi szociáldemokrata munkások túlnyomó többsége.

A NEMZETI KÉRDÉS

Égető szükség van arra, hogy minden szociáldemokrata szervezet megvitassa és megoldja ezt a kérdést — mind a szocializmus szempontjából, általános elvi síkon,

mind gyakorlati-szervezeti vonatkozásban (tulajdon pártunk építése).

A likvidátorok 1912. évi augusztusi konferenciája — még Plehanov, a semleges mensevik szerint is — *megsértette* az OSzDMP programját *„a szocializmusnak a nacionalizmushoz való alkalmazása“* szellemében.

Valójában ez a konferencia, a bundisták javaslatára, a II. pártkongresszus határozata ellenére megengedhetőnek mondotta a „kulturális-nemzeti autonómia“ jelszavát.

Ez a jelszó (amelyet Oroszországban a zsidó nacionalizmus *összes burzsoá* pártjai védelmeznek) ellentétben van a szociáldemokrácia *internacionalizmusával.* Mi mint demokraták feltétlenül ellene vagyunk bármely nemzetiség bármiféle, még a legkisebb mértékű elnyomásának is, ellene vagyunk az egyik vagy másik nemzetiség bármiféle kiváltságának. Mi mint demokraták követeljük a nemzetek önrendelkezésének szabadságát, ennek a szónak *politikai értelmében* (lásd az OSzDMP programját), vagyis követeljük a különválás szabadságát. Követeljük a birodalom összes nemzeteinek feltétlen *egyenjogúságát* és minden nemzeti kisebbség jogainak feltétlen védelmét. Követeljük a területek széleskörű önkormányzatát és autonómiáját, s ezeket a területeket többek között nemzeti ismérv alapján is el kell határolni.

Mindezek a követelések kötelezőek minden következetes demokratára, s annál inkább minden szocialistára.

De a szocialisták nem szorítkoznak általános demokratikus követelésekre. A szocialisták *harcolnak a burzsoá nacionalizmus* minden néven nevezendő, durva és finom megnyilvánulásai ellen. Éppen ilyen megnyilvánulás a „nemzeti-kulturális autonómia“ jelszava, amely *egy* nemzetben *egyesíti* a proletariátust és a burzsoáziát, s *különválasztja* a *különböző* nemzetek proletariátusát.

A szociáldemokraták mindig az *internacionalizmus* álláspontján állottak és ezen az állásponton állnak ma is. Minthogy valamennyi nemzetiség egyenjogúságát óvjuk a feudálisoktól és a rendőrállamtól, nem a *„nemzeti kultúra“*,

hanem a *nemzetközi* kultúra hívei vagyunk, amely minden nemzeti kultúrának csak egy részét, nevezetesen: minden nemzeti kultúrának csupán következetesen demokratikus és szocialista tartalmát foglalja magában.

A „nemzeti-kulturális autonómia" jelszava a nemzetek kulturális egységének látszatával félrevezeti a munkásokat, holott a valóságban most minden nemzetben a földesúri, a burzsoá vagy a kispolgári „kultúra" van túlsúlyban.

Mi ellene vagyunk a nemzeti kultúrának — mint a burzsoá nacionalizmus egyik jelszavának. *Mi a következetesen demokratikus és szocialista proletariátus internacionális kultúrája mellett szállunk síkra.*

Valamennyi nemzetiség munkásainak egysége, a nemzetiségek legteljesebb egyenjogúsága és az állam legkövetkezetesebb demokratizmusa — ez a mi jelszavunk, ez a jelszava az egész nemzetközi forradalmi szociáldemokráciának. Ez az igazi proletár jelszó nem kelti a proletariátus és a burzsoázia „nemzeti" egységének hamis látszatát és illúzióját, a „nemzeti-kulturális autonómia" jelszava viszont feltétlenül ilyen látszatot és ilyen illúziót kelt a dolgozók között.

Előttünk, lett szociáldemokraták előtt, akik különösen vegyes nemzeti összetételű határvidéken lakunk, előttünk, akik körül vagyunk véve a lettek, oroszok, észtek, németek stb. burzsoá nacionalizmusának képviselőivel, — előttünk kiváltképpen világos a „kulturális-nemzeti autonómia" jelszavának burzsoá csalárdsága. Nekünk különösen drága a mi szociáldemokrata szervezetünkben már gyakorlatilag kipróbált jelszó, *valamennyi* nemzetiség összes munkásszervezetei *egységének* jelszava.

A „nemzeti-kulturális autonómia" jelszavát nemritkán az Ausztriára való hivatkozással akarják igazolni. E hivatkozással kapcsolatban figyelembe kell venni először is, hogy a nemzeti kérdés fő osztrák teoretikusának, Otto Bauernak az álláspontját (amelyet „Nemzeti kérdés és szociáldemokrácia" című könyvében fejtett ki) még az olyan óvatos író is, mint K. Kautsky, a nemzeti mozzanat *felnagyításának* és a nemzetközi mozzanat *szörnyű lebecsülésének* tartja (lásd K. Kautsky: „Nationalität

u. Internationalität"*. Le van fordítva oroszra); — másodszor, hogy nálunk ez ideig a „kulturális-nemzeti autonómiát" *csak* a bundisták védelmezték az összes burzsoá zsidó pártokkal együtt, ezzel szemben *sem* Bauer, *sem* Kautsky *nem ismerik el* a nemzeti autonómiát a zsidók számára, sőt Kautsky (ugyanott) határozottan kijelenti, hogy a kelet-európai (galíciai és oroszországi) zsidóság *kaszt*, nem pedig nemzet; — harmadszor, hogy az osztrák szociáldemokraták brünni (1899) nemzeti programja[37] *nem* ismeri el teljes egészében az exterritoriális (perszonális) nemzeti autonómiát, csupán azt követeli, hogy egy államban egy nemzetiségnek valamennyi nemzetiségi területe szövetséget alkosson (a brünni program 3. pontja); — negyedszer, hogy ez a nyilvánvalóan kompromisszumos (és az internacionalizmus szempontjából ki nem elégítő) program is *teljes kudarcot* vallott magában Ausztriában, mert a kompromisszum nem békére, hanem a cseh szeparatisták leválására vezetett; — ötödször, hogy ezek a cseh szeparatisták, akiket a koppenhágai kongresszuson az egész Internacionálé egyhangúlag elítélt, kijelentik, hogy közel áll hozzájuk a bundista szeparatizmus (lásd „Der čechoslavische Sozialdemokrat", *3. sz.*, a szeparatisták lapja, amely ingyen megkapható *Prágából. Prag*, Hybernska 7); — hatodszor, hogy maga Bauer is a különböző nemzetiségek *helyi* politikai szociáldemokrata szervezeteinek az egységét követeli. Maga Bauer ellentmondónak és ingatagnak tartja az osztrák pártnak azt a „nemzetiségi felépítését", amely most a pártban *teljes* szakadásra vezetett.

Egyszóval, az Ausztriára való hivatkozás a bundisták *ellen* szól, nem pedig *mellettük*.

Az alulról való egység, valamennyi nemzetiség szociáldemokrata munkásainak teljes egysége és összefogása az összes helyi munkásszervezetekben — ez a mi jelszavunk. Félre a „kulturális-nemzeti autonómia" csaló burzsoá és kompromisszumos jelszavával!

Pártunk felépítésében is a föderáció *ellen* vagyunk, valamennyi nemzet szociáldemokráciája helyi (és nem-

---

* — „Nemzetiség és nemzetköziség". — *Szerk.*

csak központi) szervezeteinek *egysége* mellett szállunk síkra.

A kongresszusnak el kell vetnie mind a kulturális-nemzeti autonómia jelszavát, mind pedig a pártépítés föderációs elvét. A lett szociáldemokratáknak, ahogyan azt a lengyel szociáldemokraták és Kaukázus szociáldemokratái tették az egész 1898—1912-es időszak (a párttörténet teljes *14* éve) alatt, híveknek kell maradniuk a szociáldemokrata internacionalizmushoz.

A megírás ideje: 1913 május.

Először lett nyelven jelent meg mint különlenyomat a „Biletens Latwijas Sozialdemokratijas Ahrsemju Grupu Biroja isdewums" 8. számából.

Oroszul először Lenin Művei 2—3. kiadásának XVII. kötetében (1929) jelent meg.

AZ OSZTÁLYHARC LIBERÁLIS ÉS MARXISTA FOGALMÁRÓL

JEGYZET

A likvidátor A. Jermanszkij a „Nasa Zarjá"-ban dühös szavak bő áradatával támadt rá arra a bírálatomra, amellyel azt az álláspontot illettem, amelyet ő (és Guska) a kereskedelmi és ipari nagyburzsoázia politikai szerepének kérdésében elfoglalt („Proszvescsenyije", 5—7. sz.)*. Jermanszkij úr szitkozódó kirohanásaival és a korábbi „sértések" felhánytorgatásával (többek közt annak a „sértésnek" a felhánytorgatásával, amely Dan urat és társait érte, akik 1907-ben eredménytelenül próbáltak szakadást előidézni a szentpétervári szociáldemokrata szervezetben) igyekszik *elkenni* a kérdés valódi lényegét.

De mi mégsem engedjük meg Jermanszkij úrnak, hogy a jelenlegi vita lényegét a likvidátorokat ért méltatlan sértések és vereségek felhánytorgatásával elkenje. Mert a jelenlegi vita igen fontos elvi kérdés körül folyik, amely ezernyi különféle alkalommal minduntalan újra meg újra felmerül.

Ez a kérdés pedig: a marxizmus liberális meghamisítása, az osztályharc marxista, forradalmi felfogásának liberális felfogással való felcserélése. A marxisták és a likvidátorok közötti összes vitáknak ezt az eszmei alapját újra meg újra tisztázni fogjuk.

A. Jermanszkij úr ezt írja:

„A «marxista» Iljin semmiképpen sem hajlandó az ipari szervezetek tevékenységében «össznemzeti (sőt részben nemzetközi) méretekben folyó» osztályharcot látni, amint azt én (Jermanszkij) cikkemben jellemeztem. Miért? Mert itt «hiányzik

* Lásd *Lenin* Művei. 18. köt. 1955. 42—59. old. — *Szerk.*

az *össz*nemzeti és *össz*állami legfőbb ismérve: az államhatalom berendezése»..." („Nasa Zarja", 55. old.)

Így ismerteti a kérdés *lényegét* ugyanaz az A. Jermanszkij, aki minden lehetőt és lehetetlent megtesz ennek a lényegnek a megkerülésére! Akárhogy vádol is engem nézeteinek kiforgatásával és minden halálos bűnnel, akárhogy csűri-csavarja a dolgot és menekül még az 1907-es szakadás emlékeinek „oltalma" alá is, az igazságot nem lehet véka alá rejteni.

Tételem tehát világos: az össznemzeti legfőbb ismérve az államhatalom berendezése.

Ön nem teszi magáévá ezt a nézetet, haragos ellenfelem? Nem az a véleménye, hogy ez az egyedüli marxista felfogás?

Akkor miért nem mondja meg ezt világosan? Miért nem állítja szembe a helytelen felfogással a helyes felfogást? Ha az ön véleménye szerint csak idézőjelbe tett marxizmus az az állítás, hogy az össznemzetinek legfőbb ismérve az államhatalom berendezése, akkor miért nem cáfolja meg tévedésemet, és miért nem fejti ki világosan, szabatosan, kibúvók nélkül, hogyan fogja fel *ön* a marxizmust?

Világos választ kap az olvasó ezekre a kérdésekre, ha idézzük A. Jermanszkij úrnak *közvetlenül* a fentiek után következő okfejtését:

„Iljin azt akarja, hogy az orosz nagyburzsoázia másként folytassa osztályharcát, hogy okvetlenül az egész államrend megváltoztatására törekedjen. Iljin akarja, de a burzsoázia nem akarja, — s ez persze a «likvidátor» Jermanszkij bűne, aki «az osztályharc marxi fogalmát felcseréli az osztályharc *liberális* fogalmával»."

Íme teljes egészében Jermanszkij úr tirádája, amely a kibúvót kereső likvidátort a *tett színhelyén* mutatja be.

Nyilvánvalóan kibúvóval van dolgunk.

Helyesen mutattam rá az össznemzeti „legfőbb ismérvére" vagy sem?

Maga A. Jermanszkij úr kénytelen volt beismerni, hogy éppen a dolognak erre a lényegére mutattam rá.

És Jermanszkij úr kitér a felelet elől, érezve, hogy felsült!

Megkerülve azt a kérdést, hogy helyesen vagy helytelenül mutattam-e rá a legfőbb ismérvre, a „felsült" Jermanszkij úr átugrik erről a kérdésről arra a kérdésre, hogy mit „akar" Iljin és mit a burzsoázia. De akármilyen merészek, akármilyen kétségbeesettek is Jermanszkij úr ugrásai, ezekkel nem fogja elleplezni azt, hogy felsült.

Mi köze ehhez az „akarásnak", kedves ellenlábasom, ha az osztályharc *fogalmáról* vitázunk?! Önnek magának is el kellett ismernie, hogy azzal vádolom önt, hogy a marxista *fogalmat* liberális fogalommal cserélte föl, és hogy én rámutattam arra, mi a „legfőbb ismérve" a *marxista* fogalomnak, amely az össznemzeti osztályharcba beleérti az államhatalom berendezését.

A. Jermanszkij úr olyan ügyetlen, jóllehet dühös polemikus, hogy *tulajdon példáján* szemléletesen megvilágította, mi az összefüggés általában a likvidátorság és az ő, Jermanszkij tévedései közt, különösen az osztályharc liberális fogalmával kapcsolatban!

Az osztályharc kérdése a marxizmus egyik legfőbb kérdése. Éppen ezért az osztályharc *fogalmára* érdemes részletesebben kitérni.

Minden osztályharc politikai harc[38]. Ismeretes, hogy Marxnak ezeket a mélyértelmű szavait az opportunisták, akiket lenyűgöztek a liberalizmus eszméi, félreértették és igyekeztek hamisan magyarázni. Az opportunisták közé tartoztak például az „ökonomisták", a likvidátorok idősebb édestestvérei. Az „ökonomisták" azt gondolták, hogy az osztályok közötti bármiféle összeütközés már politikai harc. Az „ökonomisták" ezért „osztályharcnak" nyilvánították az ötkopejkás béremelésért folyó harcot, és nem akarták meglátni a *politikáért* folyó magasabb fokú, fejlettebb, az egész nemzetet átfogó *osztály*harcot. Az „ökonomisták" tehát elismerték az osztályharc kezdeti fokát, de nem ismerték el fejlett formáját. Az „ökonomisták" más szóval csupán azt ismerték el az osztályharcban, ami a liberális burzsoázia szempontjából a leginkább elviselhető, s nem voltak hajlandók messzebb menni a liberálisoknál, nem voltak hajlandók elismerni a magasabb fokú,

a liberálisok számára elfogadhatatlan osztályharcot. Az „ökonomisták“ ezzel liberális munkáspolitikusokká váltak. Az „ökonomisták“ ezzel megtagadták az osztályharc marxista, forradalmi fogalmát.

Továbbá. Nemcsak az áll, hogy az osztályharc csak akkor válik igazi, következetes, fejlett osztályharccá, ha a politika területére is kiterjed. A politikában is lehet kis részletekre szorítkozni, és lehet mélyebbre, egészen a lényegig hatolni. A marxizmus *csakis* akkor ismeri el az osztályharcot teljesen fejlettnek, „össznemzetinek“, ha nemcsak kiterjed a politikára, hanem a politikában is a leglényegesebbet ragadja meg: az államhatalom berendezését.

Ezzel szemben a liberalizmus, amikor a munkásmozgalom némileg megerősödött, már nem meri tagadni az osztályharcot, hanem igyekszik az osztályharc fogalmát leszűkíteni, megnyirbálni, kiherélni. A liberalizmus hajlandó elismerni az osztályharcot a politika területén is, de csak azzal a feltétellel, hogy az államhatalom berendezése *ne* tartozzon erre a területre. Könnyűszerrel megérthetjük, hogy a burzsoáziának mely osztályérdekeiből következik az osztályharc fogalmának ez a liberális elferdítése.

És íme, amikor Jermanszkij úr Guskának, a mérsékelt és pontos hivatalnoknak a munkáját ismertette és vele szolidaritást vállalt, s *nem vette észre* (vagy nem akarta meglátni?) az osztályharc fogalmának liberális kiherélését, akkor én felhívtam Jermanszkij úr figyelmét erre az alapvető elméleti és általános elvi hibájára. A. Jermanszkij úr megharagudott és szitkozódni és csűrni-csavarni kezdett, mert képtelen volt megcáfolni megállapításomat.

A. Jermanszkij úr emellett olyan ügyetlen polemistának bizonyult, hogy különösen plasztikusan leleplezte önmagát! „Iljin akarja, de a burzsoázia nem akarja“, írja. Most már tudjuk, melyek a proletár álláspontnak (a marxizmusnak) és a burzsoá álláspontnak (a liberalizmusnak) azok a sajátosságai, amelyekből az „akarásnak“ ezek a különbségei adódnak.

A burzsoázia meg „akarja“ nyirbálni az osztályharcot, ki akarja forgatni és le akarja szűkíteni az osztályharc fogalmát, *el akarja venni* az élét. A proletariátus azt

„akarja“, hogy ezt a csalást leleplezzék. A marxista azt akarja, hogy aki a marxizmus nevében szól a burzsoázia osztályharcáról, *leleplezze* az osztályharc burzsoá *fogalmának* szűk, méghozzá *önösen* szűk voltát, és ne csak számokat hozzon fel, ne csak lelkesedjen a „nagy“ számokért. A liberális úgy „akarja“ értékelni a burzsoáziát és osztályharcát, hogy *elhallgatja* ennek az osztályharcnak szűk voltát, *elhallgatja*, hogy ebben a harcban nincsen benne a „legfőbb“ és a leglényegesebb.

A. Jermanszkij úr azzal sült fel, hogy *liberális módjára* kezelte Guska úr érdekes, de elvtelenül vagy szolgamódra összeállított számadatait. Világos, hogy amikor ezt leleplezték, A. Jermanszkij úrnak nem maradt hátra más, mint hogy szitkozódjék és kibúvókat keressen.

Folytassuk az A. Jermanszkij úr cikkéből vett idézetet ott, ahol megszakítottuk:

„Világos, hogy valójában itt egyedül Iljin az, aki a dolgok valódi állásának tanulmányozása helyébe saját minősítéseit csempészi be, s ráadásul (!!) a nagy francia forradalom történetéből vett iskolás példaképek szerinti sablonos mértékkel.“

A. Jermanszkij úr úgy összezavarodott, hogy egyre kegyetlenebbül „tönkreteszi“ önmagát! Nem veszi észre, mennyire leleplezi és felfedi liberalizmusát a nagy francia forradalom „sablonjai“ elleni dühös kirohanása!

Kedves Jermanszkij úr, értse meg hát (bármily nehéz is ezt megérteni egy likvidátornak), hogy nem lehet „tanulmányozni a dolgok valódi állását“, ha *nem minősítjük*, nem értékeljük azt vagy marxista módjára, vagy liberális módjára, vagy reakciós módjára stb.!

Azt, ahogyan a dolgok állását Guska, a derék hivatalnok „tanulmányozza“, ön liberális módjára minősítette és minősíti, én meg marxista módjára minősítem. Ez a dolog lényege. Amikor ön kritikai elemzésével megállt az államhatalom *berendezése* kérdésének *küszöbén*, ezzel *bebizonyította* az *ön* osztályharcról alkotott fogalmának liberális korlátozottságát.

Ez volt az, amit bizonyítani kellett.

A nagy francia forradalom „sablonja“ ellen intézett kirohanása elárulja önt. Mert mindenki megérti, hogy itt

nem a sablonról van szó és nem a francia példaképről, — például *akkor*, a „sablon és példakép“ viszonyai között, nem voltak és nem is lehettek nagyméretű sztrájkok, különösen nem politikai sztrájkok.

Arról van szó, hogy amióta ön likvidátorrá vált, elfelejtette, hogyan kell alkalmazni a *forradalmi* szempontot a társadalmi események megítélésében. Itt van a kutya elásva! Marx korántsem korlátozta gondolatait a XVIII. század végének „sablonjaira és példaképeire“, de mindenkor forradalmi szempontot alkalmazott, az osztályharcot mindig a *legmélyrehatóbban értékelte* („minősítette“, ha jobban tetszik a „tudományos“ kifejezés, derék Jermanszkij uram!), mindig feltárta, vajon az „alapvetőre“ vonatkozik-e, mindig kíméletlenül ostorozta a gondolkodás minden félénkségét, a fejletlen, kiherélt, önös módon elferdített osztályharc minden leplezését.

A XVIII. század végén az osztályharc megmutatta nekünk, miként válik politikai harccá, miként ölt valóban „össznemzeti“ formákat. Azóta óriási mértékben megváltozott mind a kapitalizmus, mind a proletariátus fejlettségi foka. A régi „sablonjai“ senkit sem fognak visszatartani például azoknak az új harci *formáknak* a tanulmányozásától, amelyekre részben már fentebb utaltam.

De a marxista szempont *mindig* mélyre hatoló és nem felszínes „értékelést“ fog követelni, mindig fel fogja tárni a *liberális* ferdítések, elhallgatások, gyáva leplezgetések szánalmas mivoltát.

Üdvözöljük A. Jermanszkij urat, amiért önfeláldozóan és igen kitűnően megvilágította, miként cserélik fel a likvidátorok az osztályharc marxista fogalmát annak liberális fogalmával, mert elszoktak attól, hogy forradalmi szempontból vizsgálják a társadalmi jelenségeket.

„Proszvescsenyije“ 5. sz.
1913 május 5.
Aláírás: V. Iljin.

GYÁROSOK A MUNKÁSSZTRÁJKOKRÓL

I

P. P. Rjabusinszkij moszkvai nyomdájában érdekes könyv látott napvilágot „A moszkvai iparvidék gyáriparosainak egyesülete 1912-ben“ címmel (Moszkva 1913). Ára nincs megjelölve. A gyáros urak nem óhajtják könyvárusi forgalomba hozni kiadványaikat.

Az egyesület elnöke, Julij Petrovics Guzson folyó év március 30-án az egyesület évi közgyűlésén tartott megnyitó beszédében üdvözölte a nagyiparosokat szervezetük „működése hetedik esztendejének kezdete“ alkalmából, és nagy garral kijelentette, hogy a nagyiparos urak „egységükkel elképzelést nyújtottak arról, milyen hatalmas a nagyiparosok testülete, amellyel feltétlenül számolni kell“. „Most e hatalom presztizsének a megszilárdítása legyen az új egyesületi tagok fő feladata“ — mondotta Guzson úr.

Amint látják, ez a szónoklat nem valami művelt emberre vall, inkább holmi katonai írnok beszédéhez hasonlít, ezzel szemben telve van becsvággyal.

Nézzük meg a könyv egyes fejezeteit. A könyvnek több mint egyharmad részét (19—69. old.) az a fejezet alkotja, amely a *sztrájkokkal* foglalkozik. Az 1912-ben sztrájkoló munkások számát a nagyiparos urak a következőképpen határozzák meg: [Lásd a következő oldalon.]

Könnyűszerrel megállapíthatjuk, hogy a nagyiparos urak adatai *kisebbek* a valóságos adatoknál. De egyelőre erre ne térjünk ki (kimaradt hatezer lénai munkás sztrájkja, mert a lénai aranybánya nem tartozik a gyárfelügyelet hatáskörébe), hanem vegyük szemügyre a gyárosok statisztikáját.

A sztrájkok kategóriái	A sztrájkoló munkások száma 1912	1911
Gazdasági sztrájkok	**207 720**	**96 730**
Ebből:		
vasipar	64 200	17 920
textilipar	90 930	51 670
egyéb iparágak	52 590	27 140
Politikai sztrájkok	**855 000**	**8 380**
Ebből:		
a lénai eseményekkel kapcsolatban	215 000	
május 1. ünnepén	300 000	
őszi politikai sztrájkok	340 000	
Összesen ..	**1 062 720**	**105 110**

Az 1912-ben sztrájkoló munkások száma az oroszországi munkások teljes számának *több mint a fele*, pontosan 51,7 %. A gazdasági sztrájkokban a munkások *tizedrésze* (10,1%), a politikaiakban *négytizede* (41,6%) vett részt.

„Jellemző volt az elmúlt esztendőre — írják a gyáros urak — a politikai sztrájkok számának rendkívüli növekedése, amelyek minduntalan megszakították a munka normális menetét és az egész ipart a feszültség állapotában tartották." Következik az év második felében lezajlott legjelentősebb sztrájkok felsorolása: augusztus — Rigában a munkásoknak a választójogtól való megfosztása ellen; szeptember — Varsóban a kutomarai fegyenctelepen lezajlott események miatt; október — Pétervárott a megbízott-választások megsemmisítése miatt, Revalban az 1905-ös események emlékére, Pétervárott a haditengerészek ügyében hozott ismert bírósági ítélettel kapcsolatban; november — Pétervárott a szevasztopoli bírósági ítélettel kapcsolatban és a duma megnyitása napján, azután egy sztrájk L. Tolsztoj halálának kétéves évfordulóján; december — Pétervárott a munkásoknak a biztosító intézetekbe való jelölésével kapcsolatban. Ebből a gyáros urak ezt a következtetést vonják le:

„Az egymást követő tüntető jellegű sztrájkok gyakorisága, azon indokok rendkívüli sokfélesége és különböző fajsúlya, amelyek miatt a munkások szükségesnek tartották a munka megszakítását, nem csupán a politikai légkör erős sűrűsödéséről

tanúskodik, hanem a gyári fegyelem lazulásáról is." Következnek a „szigorú rendszabályokkal" — bírságokkal, a jutalmazások megszüntetésével, munkáskizárásokkal — való szokásos fenyegetőzések. „A hazai termelés érdekei — jelentik ki a gyárosok — nyomatékosan követelik, hogy a gyári fegyelmet arra a szintre emeljük, amelyen az a nyugat-európai országokban van."

A gyáros urak a „nyugati" szintre óhajtják emelni a „fegyelmet", de a „politikai légkörnek" ugyanilyen emelésére nem óhajtanak gondolni ...

Azokat az adatokat, amelyek a sztrájkolóknak vidékek szerinti, iparágak szerinti, valamint a sztrájk eredményessége szerinti megoszlására vonatkoznak, majd a következő cikkekben fogjuk közölni.

II

A gyáriparosok moszkvai egyesületének az 1912-ben sztrájkoló munkások vidékek és iparágak szerinti megoszlására vonatkozó adatai nagyon rosszul vannak feldolgozva. Általában nem ártana, ha milliomosaink segéderőként legalább valami gimnazistát fogadnának egy-egy könyv megszerkesztésére és egy-egy táblázat ellenőrzésére. Szembeötlők a számítási hibák és képtelenségek, ha például összehasonlítjuk a 23, 26, 48. old. adatait. Szeretünk csevegni a kereskedők kultúrájáról és „hatalmának presztizséről", de ahhoz nem értünk, hogy tűrhetően elvégezzük akár a legszerényebb munkát is.

Idézzük a gyárosok sztrájkstatisztikáját — *csak a gazdasági* sztrájkokét — vidékenként az 1912. évre együttvéve, és az év utolsó 7 hónapjára:

Vidékek	Az egész 1912. évben		1912 utolsó 7 hónapjában	
	A sztrájkoló munkások száma	Az elveszett napok száma (ezerben)	A sztrájkoló munkások száma	Az elveszett napok száma (ezerben)
Moszkvai	60 070	799,2	48 140	730,6
Szentpétervári	56 890	704,8	35 390	545,7
Balti-tenger melléki .	18 950	193,5	13 210	153,6
Dél	23 350	430,3	22 195	427,6
Lengyel Királyság ...	21 120	295,7	12 690	249,9
Összesen ...	180 380	2 423,5	131 625	2 107,4

Elég egy pillantást vetni a Délvidékre vonatkozó számokra, hogy lássuk a gyárosok statisztikájának teljes használhatatlanságát, vagyis rendkívül hiányos voltát. Úgy látszik, megbízhatóbbak az 1912. év utolsó 7 hónapjára vonatkozó adatok, mert itt (és csak itt) fel van tüntetve, hogyan oszlanak meg a sztrájkolók vidékek, főbb iparágak szerint és a sztrájkok eredménye szerint.

A vidékek szerinti adatok azt mutatják, hogy a pétervári munkások a gazdasági harcban is (nem is szólva a politikai harcról) az összes oroszországi munkások élén haladnak. A szentpétervári iparvidék sztrájkolóinak a száma (35 000 az 1912. év utolsó 7 hónapjában) mintegy $^3/_4$ része a moszkvai iparvidéken sztrájkolók számának (48 000), holott a moszkvai iparvidéken csaknem *négyszer annyi* gyári munkás van, mint a pétervári iparvidéken. A Lengyel Királyságban valamivel több a munkás, mint a szentpétervári iparvidéken, a sztrájkolók száma viszont alig több mint harmadrésze ez utóbbinak.

Moszkvát illetően természetesen figyelembe kell venni, hogy a textiliparban gyengébb a konjunktúra (vagyis rosszabbak a piaci feltételek), de Lengyelországban a gazdasági sztrájkok résztvevőinek $^2/_3$ része a textilmunkásokból kerül ki, s a továbbiakban látni fogjuk, hogy ezek a lengyelországi textiles sztrájkok különösen sikeresek voltak.

A pétervári munkások ily módon 1912-ben bizonyos fokig magukkal sodorták a gazdasági mozgalomba Oroszország többi részének a munkásait.

Másrészt, a sztrájkok *szívóssága* tekintetében a Délvidék és Lengyelország halad az élen: itt 19 elveszett munkanap jut 1 sztrájkolóra, Pétervárott és Moszkvában pedig 15 (a Balti-tenger mellékén 12). Egész Oroszországban átlagosan 16 sztrájknap jut egy sztrájkolóra. A gyári statisztikát összeállító uraságok ezt a számot az egész 1912. évre 13,4 napban jelölik meg. Az év második felében tehát a munkások kitartása és harcuk szívóssága még jobban fokozódott.

A statisztika továbbá megmutatja, hogy a munkások *egyre kitartóbbak* lettek a sztrájkharcban. Az 1895—1904-es években 1 sztrájkoló munkásra átlag 4,8 nap, 1909-ben

6,5 nap, 1911-ben 7,5 nap (8,2 nap a politikai sztrájkokat kivéve), 1912-ben pedig 13,4 nap jutott.

Az 1912. év tehát megmutatta, hogy a munkások *kitartása* a gazdasági harcban *növekszik*, és hogy Pétervárott a legjobb az arány a sztrájkolók száma és a munkások összlétszáma között.

A következő cikkben megvizsgáljuk a sztrájkok eredményességére vonatkozó adatokat.

III

A gyárosok statisztikája szerint az 1912-ben sztrájkoló munkások (gazdasági sztrájkok) az egyes termelési ágakban a következőképpen oszlottak meg:

Termelési ág	Az egész 1912. évben		1912 utolsó 7 hónapjában	
	A sztrájkoló munkások száma	Elveszett munkanap (ezerben)	A sztrájkoló munkások száma	Elveszett munkanap (ezerben)
Vasmunkások.....	57 000	807,2	40 475	763,3
Textilmunkások ..	85 550	1 025,8	66 590	930,6
Egyéb	37 830	590,5	24 560	413,5
Összesen ...	180 380	2 423,5	131 625	2 107,4

Itt a gyárosok statisztikájának rendkívül hiányos volta és rendkívül hanyag feldolgozása még szembeötlőbb: a sztrájkolók száma az első öt hónap alatt (79 970) és az utolsó hét hónap alatt összesen 211 595, és nem 180 ezer és nem is 207 ezer!

A gyáros urak maguk bizonyították be, hogy a valóságos számnál *kisebbnek tüntetik fel* a sztrájkolók számát.

A vasmunkások az élen haladnak mind a sztrájkolók és az egész munkásság közti arány, mind pedig a sztrájkok tartama tekintetében: egy sztrájkoló vasmunkásra 18 sztrájknap jut, egy textilmunkásra 14, a többi termelési ágra pedig 16 nap. Az a körülmény, hogy a vasiparban jobbak a piaci viszonyok, mint látjuk, egyáltalán nem mentesíti a munkásokat attól, hogy krajcáros fizetésemelésért harcot kelljen folytatniuk!

Ami a sztrájkok eredményeit illeti, a gyárosok statisz-

tikája szerint az 1912. év *kedvezőtlenebb* volt a munkások számára, mint 1911. E statisztika szerint 1911-ben a sztrájkoló munkások 49%-a szenvedett vereséget, 1912-ben pedig 52%-a. De ezek az adatok nem meggyőzők, mert az összehasonlított nagyságok: az *egész* 1911. év és az 1912. év *7 hónapja*.

Az 1912-es sztrájkoknak nem védekező, hanem támadó jellegük van. A munkások a munkafeltételek *javításáért*, nem pedig a *rosszabbodásuk ellen* harcolnak. Eszerint a sztrájkolók 52%-a nem vívott ki javulást, 36% teljes vagy részleges eredményt *ért el*, és 12% eredményei nincsenek tisztázva. Valószínűbb, hogy a gyárosok leplezik vereségüket az eseteknek ebben a 12%-ában, mert ők minden sikerre, amelyet a tőke a munkával szemben elér, különösen felfigyelnek, különösen ujjonganak rajta.

Ha az 1912. év utolsó 7 hónapjában lezajlott sztrájkok eredményességét vidékek és iparágak szerint összehasonlítjuk, a következő képet kapjuk.

A legkevésbé eredményesek a sztrájkok a moszkvai iparvidéken voltak: 75%-a a sztrájkolóknak vereséget szenvedett (vagyis nem vívott ki javulást); ezután következik a pétervári iparvidék 63%-kal, a déli iparvidék 33%-kal, a Balti-tenger melléke 20%-kal, és Lengyelország 11%-kal. Az utolsó *három* iparvidéken tehát a munkások *óriási* győzelmeket arattak. E három iparvidék 48 000 sztrájkolója közül *27 000* ért el javulást, *győzött*; 11 000 szenvedett vereséget; 10 000-re vonatkozóan az eredmények nincsenek tisztázva.

Ezzel szemben az első két vidéken (Moszkva és Pétervár) 83 000 sztrájkoló közül csak *20 000* aratott győzelmet; vereséget szenvedett (vagyis nem vívott ki javulást) 59 000 és nem tisztázottak az eredmények 4000-re vonatkozóan.

Iparágak szerint a vereséget szenvedett sztrájkolók aránya a textilmunkásoknál 66%, a vasmunkásoknál 47%, s a többieknél 30%.

A legrosszabbak a piaci feltételek a textilmunkásoknál. A moszkvai iparvidéken 38 000 sztrájkoló textilmunkás közül csak *6000* győzött, 32 000 vereséget szenvedett; Pétervárott 4000 a győztes és 9000 a legyőzött. Len-

gyelországban viszont 400 a legyőzött és *8000* a győztes textilmunkás.

A (gazdasági) sztrájkok kétéves pénzügyi mérlegét a gyárosok statisztikája így határozza meg:

	A nagyiparosok közvetlen veszteségei	Munkabérveszteség	Az ország termelési vesztesége
	(ezer rubelben)		
Vasipar	558	1 145	4 959
Textilipar	479	807	6 010
Más iparágak	328	529	3 818
1912-ben *összesen* .	1 365	2 481	14 787
1911- « « .	402	716	4 563

A gyárosok vesztesége két év alatt összesen 1,8 millió rubel; a munkások vesztesége *3 millió rubel*; a termelésben mutatkozó veszteség 19 millió rubel.

A gyáros urak itt pontot tesznek. Ó, a bölcsek! Hát a munkások *nyeresége?*

Két év alatt *125 000 munkás* aratott győzelmet. Évi keresetük 30 millió rubel. 10—25%-os, olykor 40%-os béremelést követeltek, amint azt maguk a gyárosok is beismerik. 30 millió rubel 10%-a *3 millió rubel.* És a munkanap csökkentése?

És az olyan *„új“* (a gyárosok kifejezése) követelések, mint az, hogy *„ne* bocsássanak el munkást társai beleegyezése nélkül“?

Nem, gyáros urak! A munkások vívmányai még gazdasági vonatkozásban is *félelmetesek* (nem is szólva a politikai sztrájkokról). A burzsoázia nem érti sem a munkásszolidaritást, sem a proletárharc feltételeit.

Két év alatt kb. 300 000 munkás 3 millió rubelt áldozott a gazdasági harcra. A közvetlen nyereséget *azonnal* megkapta 125 000 munkás. És az egész munkásosztály előbbre jutott egy lépéssel.

„Pravda“ 123, 126, 127. és 131. sz.
1913 május 30, június 2, 5 és 9.
Aláírás: V. I.

A KADET MAKLAKOV BESZÉDÉHEZ[39]

... * a liberálisok programjainak és határozatainak.

A „Lucs“ vezércikke (122. sz.) helytelenül ítéli meg ezt a fontos beszédet. „Kadet doktrinérség“ — ezt látta a beszédben a „Lucs“. Maklakov képviselőt olyan állathoz hasonlítja, amely a farkával eltünteti a nyomait. „Számos beszúrással teljesen semlegesítette beszédének ellenzéki tartalmát“ — és a „Lucs“ idézi V. Maklakov úr szavait, hogy „a reakció történelmi törvény“, hogy (Bismarck tanításának megfelelően) meg kell tudni különböztetni azokat az időpontokat, amikor liberálisan kell kormányozni, azoktól, amikor despotikusan kell kormányozni.

„Efféle beszédeket tarthat egy professzor“, mondja befejezésül a „Lucs“, „de nem egy politikus, aki a demokrácia önrendelkezési joga mellett száll síkra“ (?).

Nem, V. Maklakov úr egyáltalán nem doktrinér, és beszéde egyáltalán nem professzori beszéd. De azt várni V. Maklakovtól, hogy a demokrácia jogai mellett szálljon síkra — egyszerűen nevetséges. Ő liberális-burzsoá üzletember, aki bátran feltárta osztálya politikájának „belső magvát“. V. Maklakov úr azzal vádolta a kormányt, hogy „megérthette volna (amikor elült a forradalom), *mivel lehet leverni a forradalmat*“, de nem értette meg.

„Amikor a kormány harcol a forradalom ellen, igaza van, ez a kötelessége“, — kiáltott fel V. Maklakov úr, s hozzátette: „ugyanígy lesz ez a forradalommal, ha győzni fog, harcolni fog az ellenforradalom ellen“ (itt a „gyakorlott“ szónok nevetségesen elszólta magát, valamilyen oknál fogva

* A kézirat első oldala elveszett. — *Szerk.*

kizárólag jövő időt használt). V. Maklakov úr többször hangoztatta, hogy nem azért vádolja a kormányt, „mert a lázadás, a forradalom ellen harcol, hanem mert a rend ellen harcol“.

V. Maklakov úr Sztolipint olyan tűzoltóhoz hasonlította, aki a lángban álló házban beveri az ablakokat.

Ebből világosan látható, hogy e nevezetes beszéd alaphangja és fő tartalma korántsem professzoroskodás és doktrinérség, hanem izzó, konok ellenforradalmiság. Erre annál inkább ki kell térnünk, minél buzgóbban elhomályosítja a dolog lényegét a lapoknak a „konfliktus“ apró részletei körül csapott lármája. Nem lehet *megérteni* a liberalizmus politikáját és e politika osztálygyökereit, ha nem értjük meg ezt az alapvető jellemvonását.

A dolog megdöbbentő és mulatságos meg nem értéséről tesz tanúságot a „Lucs“, amikor felkiált: „vajon nem a doktrinérség legrosszabb fajtája a térdreborulás Bismarck államférfiúi bölcsessége előtt, aki, akármit mondjanak is, mindig a vas és vér kancellárja maradt?“

Mi köze ehhez a doktrinérségnek, uraim? Az égvilágon semmi. V. Maklakov a lehető legvilágosabban megmondja, hogy helyesli „a lázadás és a forradalom elleni harcot“, helyesli a „tűzoltót“, és V. Maklakov persze nagyon jól megérti, hogy ez nem jelent egyebet, mint vasat és vért. V. Maklakov a lehető legvilágosabban megmondja, hogy ő éppen az *ilyen* politika *híve*, *feltéve*, ha az eredményes! Az ablakokat be kell verni — tanítja —, ne féljenek beverni az ablakokat, hiszen nem vagyunk mi szentimentális emberek, nem vagyunk professzorok, nem vagyunk doktrinérek, önök sem azok, de úgy kell azokat az ablakokat beverni, ahogy Bismarck tette, vagyis eredményesen, *megszilárdítva* a burzsoázia és a földesurak szövetségét.

Önök viszont — fordul a kormányhoz V. Maklakov — *ok nélkül* verik be az ablakokat, holmi csavargó, nem pedig tűzoltó módjára.

Bismarck az ellenforradalmi német földbirtokosok képviselője volt. Megértette, hogy *csakis* az ellenforradalmi liberális burzsoáziával való szilárd szövetség révén lehet őket megmenteni (néhány évtizedre). Sikerült létrehoznia

ezt a szövetséget, mert a proletariátus ellenállása gyenge volt, s a szerencsés háborúk segítettek megoldani a *soron levő* feladatot: Németország nemzeti egyesítését.

Nálunk vannak ellenforradalmi földesurak. Vannak ellenforradalmi liberális burzsoák. V. Maklakov — az első közöttük. Beszédével bebizonyította, hogy hajlandó a legnagyobb fokú szervilizmusra és talpnyalásra a Puriskevicsekkel és társaikkal szemben. De a „házasság" sikeréhez ez nem elég. Meg kell oldani a soron levő történelmi feladatot, amely nálunk legkevésbé sem a nemzeti egyesítés (nálunk ebből több van mint elég . . .), hanem *az agrárkérdés*, . . a proletariátus erősebb ellenállása mellett.

Erről V. Maklakov, a szánalmas liberális, aki az orosz Bismarck után epekedik, egyetlenegy világos szót sem tudott mondani.

A megírás ideje: 1913 június eleje.

Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" XXX. köt. 1937.

Aláírás: W.

EGY LIBERÁLIS ŐSZINTE SZAVAI

Nemrég hunyt el V. M. Szobolevszkij, a „Russzkije Vedomosztyi"[40] szerkesztője. A liberálisok úgy emlékeztek meg róla, mint „szilárd progressziv politikusról". Beszéltek és írtak egyéni tulajdonságairól. Megkerülték a „Russzkije Vedomosztyi" politikai irányzatának kérdését.

Mi sem kényelmesebb a mi liberálisaink számára, mint ez a régi, színtelen, általános ködfátyol: „ellenzékiség", „progresszizmus". De hogy mi rejtőzik e szavak mögött, *milyen* ellenzékiség jellemezte ezt vagy azt a politikust, *melyik* osztályt szolgálta, azt nem szeretik taglalni. A liberálisoknak ez kellemetlen.

De a demokráciának az igazságot kell keresnie. Ám ünnepeljék V. M. Szobolevszkijben a progresszistát, ehhez joguk van. Ha azonban komolyan akarják politikára tanítani a népet, ne feledkezzenek meg a *jobboldali* kadetizmust a narodnyik színezettel sajátosan összekapcsoló „Russzkije Vedomosztyi" *irányzatáról.*

L. Pantyelejev úr, aki a „Recs"-ben egy cikket szentel V. M. Szobolevszkij emlékének, azt írja, hogy Szobolevszkij „erősen szkeptikus volt azokat az erőket illetően, amelyekkel progresszív társadalmunk rendelkezik".

Itt minden homályos: milyen jellegű volt ez a szkepticizmus? Milyen társadalomról van szó? Fellibbentik a függönyt V. M. Szobolevszkijnek Pantyelejev úr által idézett következő szavai: „mit várhatunk egy olyan társadalomtól, amely alapjában véve még velejéig át van itatva a hűbériség tradícióitól és szokásaitól? Milyen támogatást nyújthatnak az új rendszernek a félrabszolgák, koldusok, éhesek, részegesek, tudatlanok milliói?"

Pantyelejev úr, aki helyénvalónak tartotta közölni ezeket az őszinte szavakat, nem vette észre, hogy ezek a szavak fényt derítenek az orosz liberálisoknak a demokráciához való viszonyára.

1905 nyarán a „Russzkije Vedomosztyi" közölte Vinogradov úrnak, a liberális tudomány csillagának a cikkét, aki azt bizonygatta, hogy ezeknek a félrabszolgáknak nem szabad túlságosan messzire menniük, hogy szerényebbeknek és nyugodtabbaknak kell lenniük. A „Russzkije Vedomosztyi" a többi liberális lapnál alighanem korábban juttatta teljesen határozottan kifejezésre az eseményekkel kapcsolatos ellenforradalmi állásfoglalását.

Többféle szkepticizmus van. Egy közéleti férfiúval kapcsolatban fel kell tenni a kérdést: *melyik* osztályt illetően volt szkeptikus? Szobolevszkij (éppúgy, mint az általa szerkesztett „Russzkije Vedomosztyi") a parasztságot illetően volt szkeptikus, sőt pesszimista. A földesurakat illetően optimista volt: úgy tüntette fel őket, mint akik képesek „reformokra", „őszintén rokonszenveznek az új renddel", „kultúremberek" stb. E földesúri (nem félrabszolga, hanem teljesen rabszolga) liberalizmus és a narodnyikság vegyüléke a „felvilágosult", jómódú, jóllakott liberális társadalom rothadtságának a jele volt, azé a társadalomé, amely az ébredő „félrabszolgák millióit" rabszolga-erkölcsre és rabszolga-politikára *tanította*. Ez a liberális társadalom „velejéig" szervilis volt a földesurakkal szemben, és a „Russzkije Vedomosztyi" narodnyiksága elsősorban az engedelmes muzsik és a liberálist megjátszó uraság patriarchális Oroszországát tükrözi.

„Pravda" 125. sz.
1913 június 1.

A NÉPOKTATÁSÜGYI MINISZTÉRIUM POLITIKÁJÁNAK KÉRDÉSÉHEZ[41]

(KIEGÉSZÍTÉS A NÉPOKTATÁS KÉRDÉSÉHEZ)

A mi — bocsánat a kifejezésért — „népoktatásügyi" minisztériumunk roppantul kérkedik azzal, hogy rendkívül gyorsan növekszenek kiadásai. A miniszterelnöknek és a pénzügyminiszternek az 1913. évi jelentéshez fűzött magyarázatában megtaláljuk az úgynevezett „népoktatásügyi" minisztérium költségvetési adatainak összesítését a forradalom utáni évekre vonatkozóan. Ez a költségvetés az 1907. évi 46 millió rubelről 1913-ban 137 millióra emelkedett. A növekedés óriási: mindössze hat év alatt csaknem háromszoros!

Csakhogy az oroszországi zsandár-„rend", helyesebben *rendetlenség* hivatalos dicsőítői megfeledkeznek arról, hogy a nevetségesen kis számok százalékszerűen mindig *„óriási"* gyorsasággal növekednek. Ha annak a koldusnak, akinek három kopejkája van, adnak öt kopejkát, „vagyonának" növekedése azonnal „óriási", kereken 167 százalékos lesz!

Nem kellett volna a minisztériumnak, ha nem az volt a célja, hogy *elhomályosítsa* a nép öntudatát és *takargassa* az oroszországi népoktatás nyomorúságos helyzetét, *más adatokat* közölnie? Nevezetesen, nem olyan adatokat kellett volna közölnie, amelyek nem a mai öt kopejkánkat hasonlítják össze a tegnapi három kopejkánkkal, hanem olyanokat, amelyek azt, amink van, összehasonlítják azzal, amire egy civilizált államnak *s z ü k s é g e v a n?* Mindenkinek, aki nem akarja becsapni önmagát és nem akarja becsapni a népet, el kell ismernie, hogy a minisztérium *köteles* lett volna ilyen adatokat közölni, és hogy a minisztérium, mivel nem közölt *ilyen* adatokat,

nem teljesítette kötelességét. A minisztérium, ahelyett, hogy *felvilágosítaná* a népet és a nép képviselőit állami szükségleteinkről, *homályba burkolja* ezeket a szükségleteket, ostoba bürokrata játékot folytat a számokkal, bürokrata módon régi, semmitmondó adatokon kérődzik.

Persze, én századrészével sem rendelkezem azoknak az eszközöknek és forrásoknak, amelyek a minisztérium rendelkezésére állnak a népoktatás állapotának megvizsgálásához. Mindamellett igyekeztem hozzáférni legalább *néhány* forráshoz. És bátran állíthatom, hogy *vitathatatlan*, hivatalos adatokat közlök, amelyek valóban *tisztázzák* hivatalos „népbutításunk" helyzetét.

Nézzük a hivatalos, állami, 1910. évi „Oroszországi Évkönyvet", mely a belügyminisztérium kiadásában jelent meg (Szentpétervár 1911).

A 211. oldalon azt olvasom, hogy az Orosz Birodalom *valamennyi* alsó-, közép- és felsőfokú iskolájában és tanintézetében együttvéve 1904-ben összesen 6 200 172, 1908-ban pedig 7 095 351 tanuló volt. A növekedés nyilvánvaló. A *kilencszázötös* év, az oroszországi néptömegek nagy ébredésének, a proletariátus vezette nagy népi szabadságharcnak éve még a mi bürokratikus hatóságunkat is arra *kényszerítette*, hogy kimozduljon a holtpontról.

De nézzék meg, hogy milyen *koldussorsra* vagyunk ítélve, *még* a leggyorsabb „hatósági" haladás mellett is, a bürokrácia megmaradása és a feudális földbirtokosok mindenhatósága folytán.

Ugyancsak az „Oroszországi Évkönyv" ugyanazon a helyen kiszámítja, hogy Oroszországban 1908-ban minden ezer lakosra 46,7 tanuló jutott (1904-ben 44,3).

Mit mutat ez a szám, amelyet a népoktatásügyi minisztérium elmulasztott a dumával a belügyminisztérium kiadványaiból közölni? Mit mutat ez az arány: ezer lakosra *kevesebb mint ötven tanuló?*

Azt mutatja, uraim, a hivatalos népbutítás védelmezői, hogy Oroszország *hihetetlenül* elmaradt és tudatlan, mégpedig azért, mert a feudális földbirtokosok mindenható urai államunknak. Oroszországban az iskoláskorban levő gyermekek és serdülők száma több mint húsz százalék,

vagyis a lakosság több mint *egyötöde*. Ezt a számot *még* Kasszo és Kokovcov urak *is* könnyen megtudhatnák minisztériumi hivatalnokaiktól.

Tehát az iskoláskorban levő gyermekek számaránya 22 százalék, a tanulóké viszont 4,7 százalék, vagyis *alig több mint ötödrésze!!* Ez azt jelenti, hogy Oroszországban a gyermekek és serdülők *négyötöde ki van rekesztve* a népoktatásból!!

Olyan barbár ország, ahol a nép tömegei ennyire *ki volnának semmizve* a műveltség, a felvilágosodás, a tudás tekintetében — ilyen ország Oroszországon kívül egy sincs Európában. És a néptömegeknek, különösen a parasztoknak ez az elmaradottsága nem véletlen, hanem *elkerülhetetlen* a földesurak elnyomása alatt, akik tíz- meg tízmillió gyeszjatyina földet ragadtak magukhoz, akik magukhoz ragadták az államhatalmat mind a dumában, mind az Államtanácsban, sőt nemcsak ezekben a viszonylag még *alárendelt* jelentőségű intézményekben...

A fiatal nemzedék négyötödét írástudatlanságra kárhoztatja Oroszország feudális államberendezése. Azzal a körülménnyel, hogy a földesúri hatalom elbutítja a népet, együtt jár az oroszországi írástudatlanság. Ugyancsak a hivatalos „Oroszországi Évkönyv" kiszámítja (a 88. oldalon), hogy Oroszországban a lakosságnak mindössze 21 százaléka írástudó, ha pedig (a lakosságból) az iskolás kort *még el nem ért*, vagyis a 9 éven aluli gyermekeket leszámítjuk, mindössze 27%-a.

A civilizált országokban viszont vagy egyáltalán nincs írástudatlan, mint például Svédországban és Dániában, vagy pedig arányuk mindössze 1—2%, mint Svájcban és Németországban. Még az elmaradt Ausztria-Magyarország is *hasonlíthatatlanul* kultúráltabb létfeltételeket teremtett szláv lakosságának, mint a feudális Oroszország: Ausztriában az írástudatlanok aránya 39%, Magyarországon 50%. Sovinisztáinknak, jobboldaliainknak, nacionalistáinknak és októbristáinknak *gondolkodniuk* kellene ezeken a számokon, ha nem tűznék maguk elé azt az „állami" célt, hogy a gondolkozásról maguk is leszoknak és a népet is leszoktatják róla. De ha már ők maguk le is szoktak a gondolkozásról, a nép Oroszország-

ban egyre inkább *megtanul* gondolkozni — gondolkozni azon is, melyik osztály ítéli az orosz parasztokat anyagi és szellemi nyomorra azzal, hogy uralkodik az államban.

Amerika az írástudók számát tekintve *nem* tartozik az előrehaladott országokhoz. Amerikában az írástudatlanok aránya csaknem 11%, a négerek között pedig 44%. De az amerikai négereknek még így is *több mint kétszerte* jobb a helyzete a „népoktatás" tekintetében, mint az orosz parasztoké. Akármennyire el is vannak nyomva az amerikai négerek az amerikai köztársaság szégyenére, mégis szerencsésebbek az orosz parasztoknál, mégpedig azért szerencsésebbek, mert a nép pontosan félszázaddal ezelőtt tönkreverte az amerikai rabszolgatartókat, eltaposta ezeket a férgeket, teljesen elsöpörte Amerikában a rabszolgaságot, a rabszolgatartó államrendet és a rabszolgatartók politikai kiváltságait.

Kasszo, Kokovcov és Maklakov urék az orosz népet is megtanítják majd az amerikai példa utánzására.

Amerikában 1908-ban *17 millió* tanuló volt, vagyis *192 tanuló jutott ezer lakosra* — *több mint négyszer* annyi, mint Oroszországban. Negyvenhárom évvel ezelőtt, 1870-ben, amikor az amerikai nép még csak *hozzákezdett* a szabad élet építéséhez, miután *megtisztította* az országot a rabszolgatartó bölényektől — 43 évvel ezelőtt Amerikában 6 871 522 tanuló volt, több mint Oroszországban 1904-ben és *majdnem* annyi, mint Oroszországban 1908-ban. De Amerikában akkor, 1870-ben is, 178 *(százhetvennyolc)* tanuló jutott ezer lakosra, azaz kishíján négyszer annyi, mint a *mai* Oroszországban.

Ez, uraim, újabb bizonyítéka annak, hogy Oroszországnak a nép szívós, forradalmi harcával *még* csak ezután kell kivívnia *azt a szabadságot*, amelyet az amerikaiak már egy félszázaddal ezelőtt megszereztek maguknak.

Az oroszországi népbutítás minisztériumának költségvetését 1913-ra 136,7 millió rubelben állapították meg. Eszerint egy lakosra (a lakosság száma 1913-ban 170 millió) mindössze 80 kopejka jut. Még ha azt az összeget vesszük is alapul, amelyet a pénzügyminiszter úr az évi jelentéshez fűzött magyarázatának 109. oldalán „a kincstár népoktatási kiadásainak összegeként" jelölt meg, vagyis

204,9 millió rubelt, akkor is csak 1 rubel 20 kopejka jut egy lakosra. Belgiumban, Angliában és Németországban fejenként 2—3, sőt 3,50 rubelt fordítanak a népoktatásra. Amerikában 1910-ben 426 millió dollárt, vagyis 852 millió rubelt fordítottak a népoktatásra, ami azt jelenti, hogy egy lakosra 9 rubel 24 kopejka jut. Negyvenhárom évvel ezelőtt, 1870-ben az amerikai köztársaság 126 millió rubelt, vagyis lakosonként *3 rubel 30 kopejkát* fordított a népoktatásra.

A kormány bértollnokai és lakájai természetesen azt az ellenvetést teszik, hogy Oroszország szegény, nincs pénze. Ó igen, Oroszország nemcsak szegény, hanem koldus, ha a népoktatásról van szó. Ezzel szemben Oroszország nagyon „gazdag“, ha a földbirtokosok által kormányzott feudális államra, a rendőrségre, a hadseregre, a „magas“ rangra emelkedett földesurak földbérletére és tízezrekre menő fizetésére, ha a tegnapi koreai, vagy a Jalu-folyó melletti, s a mai mongóliai és török-örményországi kalandok és fosztogatások politikájára kell áldozni. Oroszország *mindig* is szegény és koldus marad a nép oktatására fordított kiadások tekintetében, *amíg* a nép nem lesz annyira felvilágosítva, hogy lerázza magáról a feudális földbirtokosok igáját.

Oroszország szegény, ha a néptanítók fizetéséről van szó. A néptanítók éhbérért dolgoznak. A néptanítók fűtetlen és csaknem lakhatatlan viskókban éheznek és fagyoskodnak. A néptanítók együtt laknak a jószággal; a parasztok ezt télire beveszik a kunyhójukba. A néptanítókat akármelyik csendőr, akármelyik falusi feketeszázas vagy önkéntes titkosrendőr és rendőrkopó üldözheti, nem is szólva a fölöttes hatóságok kötekedéseiről és üldözéséről. Oroszország szegény, ha a népoktatás becsületes munkásait kell fizetni, de nagyon gazdag akkor, amikor milliókat és tízmilliókat tékozol naplopó nemesekre, háborús kalandokra, amikor a cukorgyárosoknak és olajkirályoknak kell juttatni valamit stb.

Még egy utolsó adat az amerikai életről, uraim, hogy megmutassuk az orosz földbirtokosok és az *ő* kormányuk által elnyomott népeknek, *hogyan* él az a nép, amely forradalmi háborúval ki tudta harcolni a szabadságot.

1870-ben Amerikában 200 515 tanító volt, összesen 37,8 millió dollár fizetéssel, vagyis átlagban egy tanító évi fizetése 189 dollár azaz *377 rubel* volt. Ez *negyven évvel* ezelőtt volt! Most *523 210* tanító van Amerikában, fizetésük pedig 253,9 millió dollár, vagyis egy tanító évi fizetése 483 dollár azaz *966 rubel*. És Oroszországban, még a termelőerők jelenlegi színvonala mellett is, már most teljes mértékben lehetséges volna, hogy ugyanilyen kielégítő fizetést biztosítsanak a népet a tudatlanságból, sötétségből és megfélemlítettségből felemelkedni segítő néptanítók seregének, ha... ha Oroszország egész államrendjét, lent mint fent, átalakítanák ugyanolyan demokratikus renddé, amilyen az amerikai.

Vagy nyomorúság és elmaradottság, ha fennmarad a feudális földbirtokosok mindenható uralma, ha fennmarad a június 3-i rend, illetve ocsmányság, — vagy szabadság és civilizáció, ha megvan *a hozzáértés és elszántság* a szabadság kivívásához, ezt a szemléltető *oktatást* nyújtja az orosz állampolgároknak a népoktatásügyi minisztérium költségvetése.

Eddig azonban csaknem kizárólag a kérdés anyagi, sőt pénzügyi részét érintettem. Még hasonlíthatatlanul szomorúbb, helyesebben visszataszítóbb képet nyújt az oroszországi tanítók és tanulók szellemi megfélemlítése, megalázottsága, elnyomottsága és jogfosztottsága. Ebben a tekintetben a népoktatásügyi minisztérium egész tevékenysége nem egyéb, mint az állampolgári jogok, a nép megcsúfolása. A rendőri nyomozások, a rendőri önkény, azok az *akadályok*, amelyeket a rendőrség gördít általában a nép, különösen pedig a munkások művelődésének útjába, a rendőrség által véghezvitt *pusztítása* mindannak, amit maga a nép tesz saját művelődése érdekében — így és *csakis* így tevékenykedik ez a minisztérium, amelynek költségvetését a földbirtokos urak, a jobboldaliaktól kezdve az októbristákig bezárólag, jóvá fogják hagyni.

És hogy *bebizonyítsam* uraim önöknek, a IV. duma tagjainak, szavaim helyességét, egy olyan tanút idézek meg, akit *még* önök sem utasíthatnak el, földbirtokos urak. Ez a tanú az októbrista *Kljuzsev* úr, a III. és IV. Állami Duma képviselője, a szamárai 2. és 3. számú

leánygimnázium gondnoki tanácsának a tagja, a szamárai városi duma iskolaügyi bizottságának a tagja, a Szamára kormányzósági zemsztvo felügyelő bizottságának a tagja, volt népiskolai tanfelügyelő. Azért soroltam fel (a III. duma hivatalos tájékoztatója alapján) ennek az októbristának a tisztségeit és címeit, hogy *bebizonyítsam* önöknek, hogy a kormány *maga*, földesúri zemsztvónk földesurai *maguk* állították Kljuzsev urat a mi népbolondítási minisztériumunk „munkája" (fogdmeg és hóhér „munkája") terén igen előkelő posztokra.

Ha valaki, akkor Kljuzsev úr befutotta a törvénytisztelő és istenfélő hű cári hivatalnok egész pályáját. Ha valaki, akkor Kljuzsev úr odahaza, a vidéken tett hű szolgálataival kivívta a nemes és földbirtokos urak bizalmát.

Nos, nézzünk néhány idézetet ennek a (feudális szempontból) megbízható tanúnak a *harmadik* dumában a népoktatásügyi minisztérium költségvetésével kapcsolatban mondott beszédéből.

A szamárai zemsztvo — beszélte el Kljuzsev úr a harmadik dumában — *egyhangúlag* elfogadta Kljuzsev úrnak azt a javaslatát, hogy kérelmezzék néhány kétosztályos falusi iskolának négyosztályos iskolává való átalakítását. A körzeti gondnok — közli a törvénytisztelő és istenfélő Kljuzsev úr — ezt *megtagadja.* Miért? A hivatalos magyarázat: *„tekintettel az iskoláskorban levő gyermekek jelentéktelen számára"*.

És Kljuzsev úr a következő összehasonlítást teszi: *nálunk* (ő a földbirtokosok által elnyomott Oroszországról beszél), nálunk a szamárai falvak 6000 lakójának *nincs egyetlen* négyosztályos iskolája sem. Szerdobol városának (Finnország) *2800* lakosa és *négy* középfokú (és ennél magasabb fokú) iskolája van.

Ilyen összehasonlítást tett az októbrista és nagyérdemű Peredonov*... bocsánat a nyelvbotlásért... a nagyérdemű Kljuzsev úr a III. dumában. Gondolkozzanak ezen a szembeállításon, képviselő, ha nem is népet, legalább a földbirtokosokat képviselő urak! Ki kérvényezte az

* Peredonov — a besúgó és ostoba tanító típusa Szologub „A kis ördög" c. regényében.

iskolák felállítását? Talán a baloldaliak? Talán a muzsikok? Talán — isten ments!! — a munkások? A kérvényt *egyhangúlag* a szamárai zemsztvo, vagyis a szamárai *földesurak* nyújtották be, köztük a legsötétebb feketeszázasok is. A kormány pedig a gondnok személyében elutasítja, azzal az ürüggyel, hogy az iskolás korban levő gyermekek száma „*jelentéktelen*"!! Nos, vajon nem volt teljesen és tökéletesen igazam, amikor azt mondtam, hogy Oroszországban a kormány *akadályozza* a népoktatást? — hogy Oroszországban a kormány a népoktatás esküdt ellensége?

Ha Finnországban kultúrát, civilizációt, szabadságot, írástudást, művelt nőket stb. látunk, ez *kizárólag* azért van, mert Finnországnak *nincs* olyan „társadalmi rákfenéje", mint az orosz kormány. Most Finnországra is rá akarják erőszakolni ezt a rákfenét, rabszolgaországgá akarják tenni Finnországot. Ez nem fog sikerülni önöknek, uraim!! Azokkal a kísérleteikkel, hogy erőszakos úton bevezessék a politikai rabszolgaságot Finnországban, csak meggyorsítják Oroszország népeinek a politikai rabszolgaságból való felébredését!

Idézem az októbrista tanúnak, Kljuzsev úrnak egy további vallomását. „Hogyan toborozzák a pedagógusokat?" — kérdezte Kljuzsev úr beszédében, és maga adta meg kérdésére a választ:

„A megboldogult Popov, egy szamárai közéleti személyiség, alapítványt tett egy tanítónőképző intézet felállítására." És mit gondolnak, kit neveztek ki az intézet igazgatójának? A megboldogult Popov utolsó akaratának végrehajtója ezt írja: „Az igazgatói állásra egy *gárdatábornok özvegyét* nevezték ki, aki saját bevallása szerint először hallott tanítónőképzőnek nevezett intézet létezéséről"!!

Ne gondolják uraim, hogy ezt a tényt Gyemján Bednij mesegyűjteményéből vettem, egy olyan meséből, amelyért a „Proszvescsenyije" című folyóiratot pénzbírsággal sújtották, szerkesztőjét pedig lecsukták. Nem. Ezt a tényt az októbrista Kljuzsev beszédéből vettem, aki (mint istentől és a rendőrségtől félő ember) még csak *gondolkodni* sem mert azon, hogy ez mit jelent. Mert hiszen ez a tény

ismét csak vitathatatlanul bizonyítja, hogy Oroszországban nincs a népoktatásnak gonoszabb és engesztelhetetlenebb ellensége az orosz kormánynál. A népoktatásra pénzt áldozó uraknak pedig meg kell érteniük, hogy hiába, sőt nem is csak hiába dobják ki a pénzt. Népművelésre akarnak áldozni, *a valóságban* azonban *gárdatábornokok és özvegyeik* kapják meg a pénzt. Az ilyen adakozóknak meg kellene érteniük, hacsak nem akarják egyszerűen kidobni a pénzüket, hogy a szociáldemokratáknak kell adniuk, mert *csakis* azok értenek ahhoz, hogy ezen a pénzen *valódi* műveltséget, a „gárdatábornokoktól“ ... és a félénk és törvénytisztelő Kljuzsev uraktól valóban független műveltséget adjanak a népnek.

Még egy idézet ugyancsak Kljuzsev úr beszédéből:

„Hasztalan volt az Állami Dumában (a harmadik dumában) az a kívánságunk, hogy nyissák meg a főiskolák kapuit a szeminaristák előtt. Óhajunk teljesítését a minisztérium nem tartotta lehetségesnek.“ „Egyébként, a kormány nemcsak a szeminaristák, hanem általában a paraszti és kispolgári rend gyermekei elől is elzárja a magasabb fokú művelődéshez vezető utat. Ez nem szép frázis — kiáltott fel a népoktatásügyi minisztérium oktobrista tisztviselője —, hanem az igazság. A gimnáziumokban tanuló 119 000 diák közt csak 18 000 a parasztszármazású. A népoktatásügyi minisztérium összes tanintézeteiben pedig mindössze 15% a parasztszármazású. A papneveldék 20 500 tanulója között mindössze 1300 parasztszármazású van. A tiszti iskolákba és más hasonló intézetekbe parasztokat egyáltalán nem vesznek fel“ (Kljuzsev úr beszédének ezeket a helyeit egyébként K. Dobroszerdov is idézi a „Nyevszkaja Zvezda“ 1912 május 22-i, 6. számában megjelent cikkében).

Így beszélt a III. dumában Kljuzsev úr. Ennek a tanúnak vallomását a IV. duma urai sem cáfolják meg. Márpedig ez a tanú, akarata *ellenére* és tudtán *kívül*, teljes egészében alátámasztja általában Oroszország jelenlegi helyzetének, s különösen a népművelésnek *forradalmi* értékelését. Mert valóban, mit érdemel az a kormány, amely, egy tekintélyes kormányhivatalnoknak, az oktobrista kormányzó párt egyik politikusának szavai szerint,

elzárja a művelődéshez vezető *utat* a kispolgárok és a parasztok előtt?

Fontolják meg uraim, hogy mit érdemel az ilyen kormány ezeknek a kispolgároknak és parasztoknak a szemszögéből nézve!

És ne feledkezzenek meg arról, hogy Oroszországban az egész lakosság 88%-a, vagyis a népnek kis híján *kilenctizede* kispolgár és paraszt. A nemesség viszont mindössze a lakosság *másfél százalékát alkotja.* S a kormány a népnek ettől a kilenctizedétől szedi az adót a különféle iskolák és tanintézetek fenntartására, *és ezen a pénzen* a nemesek tanulnak, akik *elzárják az utat* a kispolgárok és a parasztok előtt!! Vajon nem világos-e, hogy mit érdemel ez a nemesi kormány? — az a kormány, amely, hogy megőrizze a lakosság *századrészének* kiváltságait, elnyomja a lakosság kilenctizedét??

Végül egy utolsó idézet tanúmnak, Kljuzsev úrnak, az októbrista népoktatásügyi minisztériumi hivatalnoknak, a III. (és a IV.) duma képviselőjének a beszédéből:

„A kazáni körzetben — mondja Kljuzsev úr — az 1906 és 1910 közti öt év alatt 21 középiskolai és népiskolai igazgatót, 32 tanfelügyelőt, *1054* városi tanítót mozdítottak el állásából és együttvéve *870* pedagógust helyeztek át. Gondolják meg — kiáltott fel Kljuzsev úr —, alhat-e nyugodtan a mi tanítónk? Amikor Asztrahánban álomra hajtja fejét, nem biztos benne, hogy nem lesz-e másnap Vjatkában. Próbálják beleélni magukat a nyúlként űzött pedagógus lelkiállapotába!“

Ezek nem holmi „baloldali“ tanító, hanem egy októbrista szavai. Ezeket az adatokat egy buzgó cári hivatalnok sorolta föl. Ez az *önök* tanúja, jobboldali, nacionalista és októbrista urak!! És az „önök“ tanúja kénytelen elismerni, hogy a kormány a legképtelenebb, legszemérmetlenebb, legvisszataszítóbb módon önkényeskedik a tanítókkal!! Az *önök* tanúja, hatalmas urai a IV. dumának és az Államtanácsnak, kénytelen elismerni azt a tényt, hogy Oroszországban az orosz kormány *űzi* a tanítókat, mint a nyulakat!!

És az orosz élet ezer meg ezer hasonló ténye közül erre az egy tényre hivatkozva megkérdezzük az orosz

népet és az Oroszországban élő valamennyi népet: arra kell nekünk a kormány, hogy őrizze a nemesek privilégiumait és „*űzze*" a néptanítókat? Nem szolgált-e rá ez a kormány arra, hogy a nép *elűzze?*

Igen, az orosz néptanítókat nyúlként űzik! Igen, a kormány Oroszország lakosainak kilenctizede elől elzárja a műveltséghez vezető utat. Igen, a mi népoktatásügyi minisztériumunk a rendőri nyomozásoknak, az ifjúság megcsúfolásának, a népben élő tudásvágy meggyalázásának minisztériuma. De tudják meg a képviselő urak a IV. dumában, hogy az orosz parasztok és különösen az orosz munkások nem mind, korántsem mind olyanok, mint a *nyulak.* A munkásosztály ezt be tudta bizonyítani kilencszázötben, és be tudja majd bizonyítani még egyszer, mégpedig sokkal meggyőzőbben, sokkal hatásosabban, sokkal kézzelfoghatóbban fogja bebizonyítani, hogy képes a forradalmi harcra az igazi szabadságért és az *igazi*, nem Kasszo-féle és nem nemesi *né*poktatásért!

A megírás ideje:
1913 június 2 (15) előtt.
Először megjelent: Lenin Művei.
2—3. kiad. XVI. köt. 1930.

VITÁS KÉRDÉSEK

A NYÍLT PÁRT ÉS A MARXISTÁK

„Pravda" 85, 95, 110,
122, 124. és 126. sz.
1913 április 12, 26, május 15,
29, 31 és június 2.
Aláírás: V. I.

I. AZ 1908. ÉVI HATÁROZAT

Sok munkás szemében a „Pravda“ és a „Lucs“ közt folyó harc szükségtelen és alig érthető. Természetes, hogy a lapok egyes számaiban az egyes, néha meglehetősen részletjellegű kérdésekről szóló vitacikkek nem nyújtanak teljes képet a harc tárgyáról és tartalmáról. Ez az oka a munkások jogos elégedetlenségének.

Pedig a likvidátorság kérdése, amely körül a harc folyik, ma a munkásmozgalom egyik legfontosabb és legégetőbb kérdése. Nem lehet öntudatos munkás az, aki nem ismerkedett meg tüzetesen ezzel a kérdéssel, aki nem alkotott magának határozott véleményt róla. Az a munkás, aki önállóan akarja eldönteni *saját* pártjának sorsát, nem fogja kézlegyintéssel elintézni a vitát, még akkor sem, ha a vita az első pillantásra nem egészen érthető, hanem komolyan keresi majd és meg is találja az igazságot.

Hogyan keressük meg az igazságot? Hogyan igazodjunk el az egymásnak ellentmondó nézetek és állítások között?

Minden józan eszű ember megérti, hogy ha bármely tárgy körül heves harc folyik, akkor az igazság megállapításához nem szabad a vitázók kijelentéseire szorítkozni, hanem magunknak kell megvizsgálnunk a *tényeket* és az *okmányokat*, magunknak kell megállapítanunk, vannak-e *tanúvallomások*, és megbízhatók-e ezek a vallomások?

Vitathatatlan, hogy ezt nem mindig könnyű megtenni. Sokkal „könnyebb“ egyszerűen elhinni azt, amit éppen hall az ember, ami éppen a *fülünkbe jut*, amiről „nyíltabban“ kiabálnak stb. Csakhogy azokat, akik megelégszenek ezzel, „könnyű fajsúlyú“, pehelysúlyú embereknek hív-

ják, és senki sem veszi komolyan őket. Bizonyos *önálló* munka nélkül egyetlen komoly kérdésben sem lehet megtalálni az igazságot, és aki fél a munkától, az maga fosztja meg magát attól a lehetőségtől, hogy megtalálja az igazságot.

Ezért csak azokhoz a munkásokhoz fordulunk, akik nem félnek ettől a munkától, akik elhatározták, hogy igyekszenek *önállóan* eligazodni a dologban, és arra törekszenek, hogy *megtalálják a tényeket*, *az okmányokat*, *a tanúvallomásokat*.

Mindenekelőtt felmerül a kérdés, hogy mi is az a likvidátorság? Honnan ered ez a szó, mit jelent?

A „Lucs" azt mondja, hogy a párt likvidálása, azaz a párt feloszlatása, szétrombolása, megtagadása csupán rosszakaratú koholmány. Ezt, úgymond, a „frakciós" bolsevikok találták ki a mensevikek ellen!

A „Pravda" azt mondja, hogy az egész párt több mint négy esztendő óta elítéli a likvidátorságot és harcol ellene.

Kinek van igaza? Hogyan derítsük ki az igazságot?

Ennek nyilvánvalóan egy módja van: tényeket és okmányokat kell keresni a párt legutóbbi négy esztendejének a *történetéből*, az 1908-tól 1912-ig terjedő időszakból, amikor a likvidátorok *véglegesen elszakadtak* a párttól.

Éppen ez a négy év, amikor a mostani likvidátorok *még benn voltak* a pártban, a legfontosabb időszak annak *megvizsgálásához*, hogy honnan és hogyan keletkezett a likvidátorság fogalma.

Ebből elsősorban ez az alapvető következtetés vonható le: aki a likvidátorságról beszél és *megkerüli* az 1908—1911-es évekre vonatkozó tényeket és *párt*okmányokat, az elrejti az igazságot a munkások elől.

Melyek ezek a tények és melyek ezek a pártokmányok?

Mindenekelőtt az 1908 decemberében hozott *párthatározat*. A munkásoknak, ha nem akarják, hogy úgy bánjanak velük, mint a gyerekekkel, akiket mesékkel és kitalált történetekkel traktálnak, meg kell kérdezniük tanácsadóiktól, vezetőiktől vagy képviselőiktől, hoztak-e 1908 decemberében *párthatározatot* a likvidátorságról, és mi a lényege ennek a határozatnak?

Ez a határozat *elítéli* a likvidátorságot, s *megmagyarázza*, mi is az a likvidátorság.

A likvidátorság abban nyilvánul meg, hogy „a párthoz tartozó értelmiség bizonyos része kísérletet tesz arra, hogy a párt meglevő szervezetét *likvidálja*" (azaz feloszlassa, szétrombolja, megszüntesse, felszámolja) „és olyan laza egyesüléssel helyettesítse, amely mindenáron megmarad a legalitás" (azaz a törvényesség, a „nyílt" működés) „keretei közt, még akkor is, ha ezt a legalitást a párt *programjának*, *taktikájának* és hagyományainak" (azaz korábbi tapasztalatainak) „*nyilvánvaló megtagadása* árán kellene megvásárolni."

Így hangzott a likvidátorságról több mint négy évvel ezelőtt hozott párt*határozat*.

Ebből a határozatból világosan látható, mi a likvidátorság lényege, s miért ítéljük el. A lényeg a „földalatti mozgalom" *megtagadása*, likvidálása, a mindenáron törvényes keretek közt működő laza egyesüléssel való *helyettesítése*. A párt tehát egyáltalán *nem* a legális (törvényes) munkát, egyáltalában nem a legális munka szükségszerűségének hangsúlyozását ítéli el. A párt elítéli — mégpedig feltétlenül elítéli — a régi párt *helyettesítését* egy pártnak nem nevezhető, laza, „nyílt" valamivel.

A párt nem létezhet, ha nem védelmezi létét, ha nem harcol feltétlenül azellen, aki likvidálja, megsemmisíti, nem ismeri el, megtagadja. Ez magától értetődik.

Annak, aki valami újnak az érdekében megtagadja a létező pártot, ezt kell mondani: próbáld meg, építs új pártot, de nem lehetsz a régi, a mai, a létező párt tagja. Ez a párt 1908 decemberi határozatának az értelme, és nyilvánvaló, hogy a párt létét érintő kérdésben más határozatot nem is hozhattak.

A likvidátorságot természetesen eszmei kapcsok *fűzik a renegátsághoz, a programról és a taktikáról való lemondáshoz, az opportunizmushoz*. Éppen erre utal a fent idézett határozat befejezése. A likvidátorság azonban nem *csak* opportunizmus. Az opportunisták a pártot helytelen, burzsoá útra, a liberális munkáspolitika útjára viszik, de magát a pártot *nem tagadják meg*, nem likvidálják. A likvidátorság *olyan* opportunizmus, amely egészen a párt *taga-*

dásdig megy. Magától értetődik, hogy a párt nem létezhet úgy, hogy *magában foglalja* azokat, akik nem ismerik el létezését. Nem kevésbé érthető az is, hogy az illegalitás tagadása a mai körülmények között egyértelmű a régi párt tagadásával.

Felmerül a kérdés, mi a likvidátorok álláspontja ennek az 1908. évi párthatározatnak a tekintetében.

Ez a kérdés veleje, ez a likvidátorok őszinteségének és politikai becsületességének próbaköve.

Józan ésszel senki sem fogja tagadni közülük azt a tényt, hogy meghozták ezt a párthatározatot, és hogy nem helyezték hatályon kívül.

De a likvidátorok köntörfalaznak: vagy megkerülik a kérdést és *elhallgatják* a munkások előtt az 1908. évi párthatározatot, vagy azt harsogják (gyakran szitkok kíséretében), hogy ezt a határozatot a bolsevikok fogadtatták el.

A szitkok azonban csupán a likvidátorok gyengeségét árulják el. Vannak olyan *párthatározatok*, amelyeket a *mensevikek* fogadtattak el — például a municipalizálásról szóló határozat, amelyet Stockholmban szavaztak meg 1906-ban[43]. Ez közismert tény. Sok bolsevik nem ért egyet ezzel a határozattal. De senki sem tagadja közülük, hogy ez *párthatározat*. Ugyanígy *párthatározat* a likvidátorságról szóló 1908. évi határozat is. Ebben a kérdésben minden csűrés-csavarás csak annyit jelent, hogy meg akarják téveszteni a munkásokat.

Aki nemcsak szavakban akarja elismerni a pártot, az nem tűr itt meg semmi csűrés-csavarást, és kibogozza az igazságot a likvidátorság kérdésében hozott *párthatározatról*. Ehhez a határozathoz 1909 óta az *összes pártigenlő mensevikek* csatlakoztak, Plehanovval az élükön, aki „Dnyevnyik" című kiadványában és sok más marxista kiadványban több ízben és teljesen félreérthetetlenül kijelentette, hogy nem maradhat a pártban az, aki likvidálja a pártot.

Plehanov mensevik volt és az is marad. Tehát a likvidátorok szokásos hivatkozásai az 1908-as párthatározat „bolsevik" jellegére kétszeresen helytelenek.

Minél többet szidják Plehanovot a likvidátorok a

„Lucs"-ban vagy a „Nasa Zarjá"-ban, annál világosabb, hogy a likvidátoroknak nincs igazuk, hogy lármával, ordítozással és botránnyal igyekeznek elhomályosítani az igazságot. Az újoncot néha sikerül ilyen módszerekkel rögtön elkábítani, a munkások azonban mégis eligazodnak majd a dologban és hamarosan kézlegyintéssel intézik el a szidalmakat.

Szükséges-e a munkásegység? Szükséges.

Lehetséges-e a munkásegység a munkásszervezet egysége nélkül? Világos, hogy nem.

Mi gátolja a munkáspárt egységét? A likvidátorság körüli viták.

A munkásoknak tehát el kell igazodniok ezekben a vitákban, hogy *maguk* döntsék el pártjuk sorsát, és *megvédjék pártjukat.*

Ehhez az első lépés: meg kell ismerkedni a likvidátorságról szóló *első párt*határozattal. Ezt a határozatot a munkásoknak pontosan ismerniük kell, figyelmesen át kell gondolniuk, visszaverve minden olyan kísérletet, amelynek célja a kérdés megkerülése vagy mellékvágányra terelése. Minden munkás, miután átgondolta ezt a határozatot, kezdi majd megérteni, mi a likvidátorság kérdésének lényege, miért olyan fontos és olyan „fájó" ez a kérdés, miért vetődik fel minduntalan ez a kérdés a párt előtt a reakció időszakának több mint négy esztendeje óta.

A következő cikkben a likvidátorságról szóló másik fontos párthatározatot fogjuk megvizsgálni, amelyet körülbelül három és fél évvel ezelőtt hoztak, azután pedig áttérünk azokra a tényekre és okmányokra, amelyek meghatározzák, hogyan áll ma a kérdés.

II. AZ 1910. ÉVI HATÁROZAT

Első cikkünkben („Pravda", 289. sz.) idéztük az első és legfontosabb okmányt, amellyel meg kell ismerkedniük azoknak a munkásoknak, akik a most folyó vitákban ki akarják kutatni az igazságot, nevezetesen, ismertettük a likvidátorságról hozott 1908 decemberi párthatározatot.

Most idézni fogunk és megvizsgálunk egy másik, nem

kevésbé fontos párthatározatot, amelyet három és fél évvel ezelőtt, 1910 januárjában fogadtak el ugyanerről a kérdésről. Ennek a határozatnak azért van különös jelentősége, mert *egyhangúlag* fogadták el: az összes bolsevikok kivétel nélkül, azután az összes úgynevezett vperjodisták és végül (ez a legfontosabb) kivétel nélkül az *összes* mensevikek és jelenlegi likvidátorok, valamint az összes „nemzetiségi“ (azaz zsidó, lengyel és lett) marxisták.

Idézzük e határozat legfontosabb részének teljes szövegét:

„A szociáldemokrata mozgalomnak a polgári ellenforradalom korszakában kialakult történelmi helyzete elkerülhetetlenül maga után vonja — mint a proletariátusra gyakorolt polgári befolyás megnyilatkozását — egyrészről az illegális szociáldemokrata párt tagadását, szerepének és jelentőségének lekicsinylését, a forradalmi szociáldemokrácia programbavágó és taktikai feladatainak és jelszavainak megcsonkítására irányuló kísérleteket stb.; másrészt maga után vonja a szociáldemokrácia dumabeli munkájának és a legális lehetőségek kihasználásának tagadását, mind az egyik, mind a másik jelentőségének meg nem értését, azt, hogy a forradalmi szociáldemokrata taktikát nem képesek a mai helyzet sajátszerű történelmi feltételeire alkalmazni stb.

Ilyen körülmények között a szociáldemokrata taktika elválaszthatatlan eleme mindkét elhajlás leküzdése, mégpedig a szociáldemokrata munkának a proletár osztályharc minden területén való kiszélesítése és elmélyítése, valamint eme elhajlások veszélyes voltának megmagyarázása útján“[48].

Ebből a határozatból világosan látható, hogy három és fél évvel ezelőtt az összes marxistáknak, kivétel nélkül az összes áramlatoknak *egyhangúlag* el kellett ismerniük a marxista taktikától való két *elhajlás* létezését. Megállapították, hogy mindkét elhajlás *veszélyes*. Mindkét elhajlást nem a véletlennel, nem egyes emberek rosszindulatával magyarázták, hanem korunk munkásmozgalmának *„történelmi helyzetével“*.

Sőt. A párt egyhangú határozata rámutat ezeknek az elhajlásoknak az *osztály*eredetére és *osztály*értelmére. Mert a marxisták nem érik be a bomlás és zűrzavar puszta és tartalmatlan megállapításával. Valamennyien látják,

hogy a demokrácia és a szocializmus sok hívének fejében bomlás, hitetlenség, csüggedés, tanácstalanság uralkodik. Nem elég ezt felismerni. Meg kell érteni, hogy mi az *osztály*eredete a zűrzavarnak, a bomlásnak, hogy a nem proletár környezetnek milyen *osztály*érdekei táplálják a proletariátus barátai közt uralkodó „zűrzavart".

És a párt határozata három és fél évvel ezelőtt válaszolt erre a fontos kérdésre: a marxizmustól való *elhajlásokat* „a burzsoá ellenforradalom" szüli, *„a proletariátusra gyakorolt burzsoá befolyás"* szüli.

Vajon mik ezek az elhajlások, amelyek azzal fenyegetnek, hogy a burzsoázia befolyása alá juttatják a proletariátust? Az egyik ilyen elhajlás, amely kapcsolatban van a „vperjodizmussal", s amely ellenzi a szociáldemokratáknak a dumában kifejtett munkáját és a legális lehetőségek felhasználását, *csaknem teljesen eltűnt.* Oroszországban a szociáldemokraták közül senki sem hirdeti többé ezeket a téves, nem marxista nézeteket. A „vperjodisták" (köztük Alekszinszkij és mások) a pártigenlő mensevikekkel együtt elkezdtek dolgozni a „Pravdá"-ban.

A másik *elhajlás* pedig, amelyről a párt határozata beszél, nem más, mint a *likvidátorság.* Ez kitűnik az illegalitás „tagadására", szerepének és jelentőségének „lekicsinylésére" vonatkozó utalásokból. Végül, van egy teljesen pontos okmányunk, amelyet *három évvel* ezelőtt hoztak nyilvánosságra, és amelyet senki sem cáfolt meg, olyan okmány, amely az *összes* „nemzetiségi" marxistáktól és Trockijtól ered (olyan tanúktól, akiknél jobbat el sem tudnak képzelni a likvidátorok); ez az okmány határozottan kijelenti, hogy „lényegében kívánatos volna a határozatban említett áramlatot, amely ellen *harcolni kell, likvidátor áramlatnak* nevezni"...

Ez tehát az a rendkívül fontos és alapvető tény, amelyet ismernie kell mindenkinek, aki el akar igazodni a most folyó vitákban: három és fél évvel ezelőtt a párt *egyhangúlag* leszögezte, hogy a *likvidátorság* a marxizmustól való „veszélyes" elhajlás, olyan elhajlás, amely ellen harcolni kell, s amely *„a proletariátusra gyakorolt burzsoá befolyást"* fejezi ki.

A demokráciaellenes, általában ellenforradalmi han-

gulatú burzsoázia érdekei megkívánják a proletariátus régi pártjának *likvidálását*, feloszlatását. A burzsoázia minden úton-módon terjeszt és támogat minden olyan eszmét, amely a munkásosztály pártjának *likvidálására* irányul. A burzsoázia arra törekszik, hogy a munkásosztály megtagadja régi feladatait, hogy „megcsonkítsa", megnyesse, megnyirbálja, kiherélje ezeket a feladatokat, hogy megbéküljön és egyezséget kössön a Puriskevicsekkel és társaikkal, ahelyett, hogy határozottan hatalmuk alapjainak megsemmisítésére törekednék.

A likvidátorság nem egyéb, mint a tagadás és a renegátság burzsoá eszméjének érvényesítése a proletariátus soraiban.

Ez a likvidátorság *osztály*értelme, amelyre három és fél évvel ezelőtt az *egyhangú* párthatározat rámutatott. Ebben látja az egész párt a likvidátorság mélységesen káros és veszedelmes voltát, a munkásmozgalomra, a munkásosztály önálló (tettekben, nem pedig szavakban önálló) pártjának tömörülésére gyakorolt pusztító hatását.

A likvidátorság nemcsak a munkásosztály régi pártjának likvidálását (azaz feloszlatását, szétrombolását), hanem ezenkívül a proletariátus *osztályönállóságának* szétrombolását, öntudatának *burzsoá* eszmékkel való megmételyezését is jelenti.

A likvidátorságnak ezt az értékelését szemléltetően meg fogjuk magyarázni a következő cikkben, amelyben teljes egészében idézzük majd a likvidátor „Lucs" legfontosabb fejtegetéseit. Most pedig röviden összegezzük az elmondottakat. Általában a „lucsistáknak", s különösen F. Dan és Potreszov úréknak az a kísérlete, hogy a dolgot úgy tüntessék fel, mintha az egész „likvidátorság" kiagyalás volna, megdöbbentően hazug kibúvó, amely a „Lucs" olvasóinak teljes tájékozatlanságára számít. A valóság az, hogy az 1908-as párthatározaton kívül van a pártnak egy 1910-ben *egyhangúlag* hozott határozata is, amely kimerítően értékeli a likvidátorságot mint olyan burzsoá elhajlást, amely a munkásosztályra nézve végzetes és veszélyes letérés a proletár útról. A pártnak ezt az értékelését csak a munkásosztály ellenségei rejtegethetik vagy kerülgethetik.

III. A LIKVIDÁTOROK ÁLLÁSFOGLALÁSA AZ 1908. ÉS AZ 1910. ÉVI HATÁROZATTAL SZEMBEN

Az előző cikkben („Pravda", 95. (299.) sz.) idéztük annak az egyhangúlag hozott párthatározatnak a pontos szövegét, amely a likvidátorságra mint a proletariátusra gyakorolt burzsoá befolyás megnyilvánulására vonatkozik. Ezt a határozatot, mint mondottuk, *1910 januárjában* hozták. Nézzük meg most azoknak a likvidátoroknak a magatartását, akik azt merik állítani, hogy nem volt és nincs is semmiféle likvidátorság.

1910 februárjában az éppen akkor megindult „Nasa Zarja" című folyóirat 2. számában Potreszov úr világosan azt írta, hogy „*nincsen párt* mint teljes és szervezett hierarchia" (azaz „intézmények" lépcsőzete vagy rendszere), és nem lehet likvidálni azt, „*ami a valóságban már nincs meg* mint szervezett egész" (lásd „Nasa Zarja", 1910. 2. sz. 61. old.).

Ezt mondták a párt egyhangú határozata *után* egy hónappal, vagy még kevesebbel!!

1910 márciusában pedig egy másik likvidátor folyóirat — melynek ugyanazok a munkatársai: Potreszov, Dan, Martinov, Jezsov, Martov, Levickij és társaik —, mégpedig a „Vozrozsgyenyije"[44], kiemelte és népszerűen megmagyarázta Potreszov úr szavait:

„Nincs mit likvidálni, és — tesszük hozzá mi (azaz a „Vozrozsgyenyije" szerkesztősége) — e hierarchia régi földalatti alakjában való felújításának álma egyszerűen káros, reakciós utópia, amely arra vall, hogy a valamikor a legnagyobb valóságérzékkel rendelkező párt képviselői elvesztették politikai érzéküket" („Vozrozsgyenyije", 1910. 5. sz. 51. old.).

Párt nincs, és a párt helyreállítása káros utópia — ezek világos és félreérthetetlen szavak. Ez a párt világos és nyílt megtagadása. Azok tagadták meg (és szólították fel erre a munkásokat is), akik elvetették az illegalitást és nyílt pártról „álmodoztak".

Az illegalitásnak ezt az elvetését teljesen határozottan és nyíltan támogatta továbbá P.B. Akszelrod 1912-ben

a „Nyevszkij Golosz“-ban[45] (1912. 6. sz.) is, a „Nasa Zarjá“-ban is (1912. 6. sz.).

„Ilyen helyzetben frakciónélküliségről beszélni“ — írta P. B. Akszelrod – „struccpolitika, önmagunk és mások ámítása.“ „A frakciók formális megalakítása és a frakciós tömörülés egyenesen kötelessége és halaszthatatlan ügye a pártreform, jobban mondva a pártforradalom híveinek.“

P.B. Akszelrod tehát egyenesen a *pártforradalom*, azaz a régi párt me semmisítése és egy új párt megalakítása mellett száll síkra.

1913-ban a „Lucs“ 101. számában egy aláírás nélküli szerkesztőségi vezércikk nyíltan kimondta, hogy „munkáskörökben itt-ott még határozottan élénkül és erősödik az illegalitás iránti rokonszenv“, s hogy ez „*szomorú tény*“. E cikk írója, L. Szedov maga is beismerte, hogy cikke még a „Lucs“ taktikájának hívei között is „elégedetlenséget keltett“ („Nasa Zarja“, 1913. 3. sz. 49. old.). Emellett L. Szedov magyarázatai is olyanok voltak, hogy azokkal megint csak elégedetlen volt a „Lucs“ egyik híve, — mégpedig An, aki a „Lucs“ 181. számában fellép Szedov ellen. An tiltakozik Szedovnak ama állítása ellen, hogy „az illegalitás akadályozza mozgalmunk politikai kialakulását, a szociáldemokrata munkáspárt felépítését“. An kineveti L. Szedovot, aki „határozatlan“ abban a kérdésben, hogy kívánatos-e az illegalitás.

A „Lucs“ szerkesztősége An cikkéhez egy hosszú utószót fűzött, amelyben *Szedov mellett* foglal állást, mivel szerinte An-nak „nincs igaza L. Szedovra vonatkozó bírálatában“.

A megfelelő helyen elemezni fogjuk a „Lucs“ szerkesztőségének érvelését és magának An-nak likvidátor hibáit is. Most nem erről van szó. Most gondosan értékelnünk kell az általunk idézett okmányokból folyó alapvető és fő következtetést*.

---

* „A marxizmus és a likvidátorság“ c. gyűjteményben Lenin ezt a bekezdést az „általunk“ szóig a következő szöveggel cserélte fel (a kézirat alapján közöljük):

„A «Zsivaja Zsizny» 8. számában (1913 július 19) V. Zaszulics, elismételve egy tucat likvidátor érvelést, ezt írta: «nehéz meg-

Az egész párt 1908-ban is, 1910-ben is elítéli és elveti a likvidátorságot, részletesen és érthetően megmagyarázza, mi ennek az áramlatnak az osztályforrása, és miért veszélyes ez az áramlat. Az *összes* likvidátor újságok és folyóiratok — a „Vozrozsgyenyije" (1909—1910), a „Nasa Zarja" (1910—1913), a „Nyevszkij Golosz" (1912) és a „Lucs" (1912—1913)* — a párt leghatározottabb, sőt egyhangú határozatai *után valamennyien* olyan gondolatokat és érveket ismételgetnek, melyekből *világosan* kiütközik a likvidátorság.

Ezeknek az érveknek, ennek a propagandának még a *„Lucs" hívei is kénytelenek* ellentmondani. Ez tény. Tehát a likvidátorok elleni „hajsza" miatt óbégatni, amint azt Trockij, Szemkovszkij és a likvidátorság sok más pártfogója teszi, nyilvánvaló lelkiismeretlenség, mert ez az igazság felháborító meghamisítása.

Az igazság, amelyet a több mint *öt* évről (1908—1913) szóló, általam idézett okmányok bizonyítanak, az, hogy a likvidátorok, megcsúfolva a párt valamennyi határozatát, továbbra is gyalázzák a pártot, azaz az „illegalitást", és uszítanak ellene.

Ezt az igazságot kell legelsősorban magáévá tennie

állapítani, segítette-e vagy gátolta... a munkát az új szervezet (a szociáldemokrata párt)». Világos, hogy ezek a szavak egyenértékűek a párt tagadásával. V. Zaszulics igazolja a pártból való menekülést, mondván: a szervezetek azért néptelenedtek el, «mert akkor ott nem volt tennivaló». V. Z. kialakítja azt a teljesen anarchista elméletet, mely a párt *helyébe* a «széles réteget» állítja. Ennek az elméletnek tüzetes elemzését lásd a «Proszvescsenyije» 1913. évi 9. számában (lásd ebben a kötetben 394—417. old. — *Szerk.*).

Ebben látjuk az..." — *Szerk.*

* „A marxizmus és a likvidátorság" c. gyűjteményben Lenin hozzáfűzte: „és a «Novaja Rabocsaja Gazeta» (1913—1914)" a következő lábjegyzettel:

„Lásd például a «Novaja Rabocsaja Gazeta» 1914. évi 1. számában az újévi vezércikket: «A tett nyílt politikai pártjához vezető út egyúttal a pártegységhez (a nyílt párt építőinek egységéhez?) vezető út.» Vagy az 1914. évi 5. számban: «a leküzdése (mindazon akadályoknak, melyeket a munkáskongresszusok szervezésének útjába állítanak) nem egyéb, mint a legigazibb harc az egyesülési szabadságért, vagyis a szociáldemokrata párt nyílt létéért folyó harccal szoros kapcsolatban levő munkásmozgalom legalitásáért»." — *Szerk.*

minden munkásnak, aki *maga* akar komolyan eligazodni a párt vitás és fájó kérdéseiben, aki *maga* akarja eldönteni ezeket a kérdéseket, és ezért önállóan hozzá kell látnia a párt fentebb idézett határozatainak és a likvidátorok érvelésének tanulmányozásához és megvizsgálásához. Csak az érdemli meg a párttagnak és a munkáspárt építőjének nevét, aki figyelmesen tanulmányozza, végiggondolja és önállóan dönti el pártjának kérdéseit és *sorsát*. Nem lehet közömbös egyetlen párttag számára sem az a kérdés, hogy a párt „bűnös"-e a likvidátorok elleni „hajszában" (azaz a túl éles és igazságtalan támadásokban), *vagy* a likvidátorok bűnösek a párthatározatok *nyílt megsértésében*, abban, hogy *konokul hirdetik* a párt *likvidálását, azaz szétrombolását*.

Világos, hogy a párt nem létezhet, ha nem harcol teljes erővel azok ellen, akik szét akarják rombolni a pártot.

Miután idéztük azokat az okmányokat, amelyek ezzel az alapvető kérdéssel kapcsolatosak, a következő cikkben a *„nyílt párt"* hirdetésének *eszmei* tartalmát fogjuk értékelni.

IV. A LIKVIDÁTORSÁG OSZTÁLYÉRTELME

Az előző cikkekben („Pravda", 289, 299. és 314. sz.) kimutattuk, hogy az összes marxisták 1908-ban is, 1910-ben is visszavonhatatlanul elítélték a likvidátorságot mint a múlt megtagadását. A marxisták megmagyarázták a munkásosztálynak, hogy a likvidátorság a burzsoá befolyást érvényesíti a proletariátus soraiban. Az *összes* likvidátor kiadványok pedig, 1909-től 1913-ig, égbekiáltó módon megszegték és továbbra is megszegik a marxisták határozatait.

Nézzük meg a „nyílt munkáspárt" vagy a „harc a nyílt pártért" jelszót, amelyet a likvidátorok mindmáig védelmeznek a „Lucs"-ban és a „Nasa Zarjá"-ban.

Marxista, proletár jelszó-e ez, vagy pedig liberális, burzsoá jelszó?

Erre a kérdésre a feleletet nem a likvidátorok vagy egyéb csoportok hangulatában és terveiben kell keresni, hanem a mai Oroszország társadalmi erőviszonyainak elemzésében. A jelszavak jelentését nem szerzőik szándékai

határozzák meg, hanem az ország *összes* osztályainak erőviszonyai.

A feudális földesurak az *ő* „bürokráciájukkal“ egyetemben ellenségei a politikai szabadság szellemében történő bárminő változásnak. Ez érthető. A burzsoáziának egy elmaradt és félfeudális országban gazdasági helyzeténél fogva a szabadságra *kell* törekednie. A burzsoázia azonban *jobban* fél a nép aktivitásától, mint a reakciótól. Ezt az igazságot különösen szemléltetően megmutatta kilencszázöt; a munkásosztály nagyszerűen megértette, csak az opportunista és a félliberális intellektuelek nem értették meg. A burzsoázia liberális és ellenforradalmi. Innen ered nevetségesen tehetetlen és szánalmas *reformizmusa*. Ábrándokat sző a reformokról — és fél véglegesen leszámolni a feudálisokkal, akik nemcsak nem adnak reformokat, hanem a már megadottakat is visszavonják. Reformokat hirdet és fél a népmozgalomtól. Iparkodik visszaszorítani a feudálisokat — és fél attól, hogy elveszti *ezek* segítségét, fél attól, hogy elveszti *saját* kiváltságait. Az osztályoknak ezen a kölcsönös viszonyán épül fel a június 3-i rendszer, amely teljhatalmat ad a feudálisoknak és kiváltságokat a burzsoáziának.

A proletariátus számára osztályhelyzete lehetetlenné teszi, hogy kiváltságokon bárkivel „osztozkodjék“, vagy *féljen* attól, hogy elveszti kiváltságait. Ezért a proletariátustól teljesen idegen a kicsinyesen önző, szánalmas és ostoba reformizmus. A paraszttömegek pedig, amelyek egyrészt mérhetetlen elnyomás alatt szenvednek és kiváltságok helyett éhínséget látnak maguk előtt, másrészt viszont feltétlenül kispolgáriak — elkerülhetetlenül ingadoznak a liberálisok és a munkások között.

Ez az objektív helyzet.

Ebből a helyzetből nyilvánvalóan az következik, hogy a nyílt munkáspárt jelszava, osztályeredetét tekintve, az ellenforradalmi liberálisok jelszava. Reformizmuson kívül semmi sincs benne; — még csak célzás sincs arra, hogy a proletariátus, az egyetlen teljesen demokratikus osztály felismeri azt a feladatát, hogy harcolnia kell a liberálisok ellen az egész demokráciára kiterjedő befolyásért; — szó sincs benne arról, hogy megszüntessék a feudálisok,

a „bürokrácia“ stb. bármiféle kiváltságainak az alapját; — szó sincs benne a politikai szabadság és a demokratikus alkotmány általános alapelveiről; ezzel szemben megvan benne a múlt hallgatólagos tagadása, tehát renegátság és a munkáspárt feloszlatása (likvidálása).

Rövidebben: ez a jelszó egy ellenforradalmi korszakban *éppen azt hirdeti* a munkások közt, amit a liberális burzsoázia a maga körében *végrehajt*. Ezért, ha nem volnának likvidátorok, az okos progresszista burzsoáknak intellektueleket *kellene* keresniük vagy felbérelniük arra, hogy ilyen propagandát folytassanak a munkásosztály körében!

Csak korlátolt emberek hasonlíthatják össze a likvidátorok *szavait* a likvidátorok *indítóokaival*. A likvidátorok *szavait* a liberális burzsoázia *tetteivel* és objektív helyzetével kell összehasonlítani.

Nézzük meg ezeket a *tetteket*. 1902-ben a burzsoázia az illegalitás *mellett* foglal állást. Megbízza Sztruvét, hogy adja ki az illegális „Oszvobozsgyenyijé“-t. Amikor a munkásmozgalom október 17-hez vezet, a liberálisok és a kadetok elvetik az illegalitást, majd megtagadják, szükségtelennek, esztelenségnek, bűnnek és istentelenségnek nyilvánítják („Vehi“)*. Illegalitás *helyett* a liberális burzsoázia körében megindul a *nyílt pártért való harc*. Ez történelmi tény, amelyet megerősítenek a kadetok (1905—1907) és progresszisták (1913) szakadatlan legalizálási kísérletei.

A kadetoknál „nyílt munkáról és annak titkos megszervezéséről“ van szó; A. Vlaszov, a jámbor, vagyis öntudatlan likvidátor csak kifejtette „saját szavaival“ a kadetok tetteit.

Miért mondtak le a liberálisok az illegalitásról, és miért fogadták el a „harc a nyílt pártért“ jelszót? Talán azért, mert Sztruve áruló? Dehogy. Éppen ellenkezőleg. Sztruve azért állt át, mert az egész burzsoázia átállt. A burzsoázia pedig azért állt át, 1) mert már 1905 decem-

* „A marxizmus és a likvidátorság“ c. gyűjteményben a „Vehi“ szó kimaradt és a következő lábjegyzet van beiktatva: „Van egy nevezetes könyv — a „Vehi“ —, amely igen sok kiadást ért meg, és amely kitűnően összegezi az ellenforradalmi liberalizmusnak ezeket az eszméit.“ — *Szerk.*

ber 11-én[46] kiváltságokat kapott, sőt 1907 június 3-án a *megtűrt* ellenzék helyzetébe került; 2) mert halálosan megrémült a népmozgalomtól. A „harc a nyílt pártért“ jelszó a „magas politika“ nyelvéről egyszerű és közérthető nyelvre lefordítva ezt jelenti:

— Földbirtokos urak! ne gondoljátok, hogy mi ki akarunk kergetni benneteket a világból. Nem. Csak egy kicsit húzódjatok odébb, hogy mi, burzsoák is leülhessünk (nyílt párt), — ez esetben ötszörte „okosabban“, ravaszabbul, „tudományosabban“ fogunk benneteket védelmezni, mint Tyimoskinék és Szabler szentatyái[47].

A kadetokat utánozva a kispolgárok, a narodnyikok is elfogadták a „harc a nyílt pártért“ jelszót. 1906 augusztusában Pesehonov úr és a „Russzkoje Bogatsztvo“ egész kompániája megtagadja az illegalitást, kihirdeti a „harcot a nyílt pártért“, törli programjából a következetesen demokratikus, „földalatti“ jelszavakat.

Ezek a kispolgárok a „széleskörű és nyílt“ pártról való reformista fecsegéseik eredményeképpen *teljesen* párt *nélkül*, *minden* tömegkapcsolat *nélkül* maradtak — ez mindenki számára nyilvánvaló —, a kadetok pedig még álmodozni se akarnak ilyen kapcsolatról.

Így, és csakis így, az osztályok helyzetének elemzése útján, az ellenforradalom általános történetén át lehet eljutni a likvidátorság *megértéséhez*. A likvidátorok kispolgári intellektuelek, akiket a burzsoázia küldött, hogy liberális züllést vigyenek a munkások soraiba. A likvidátorok a marxizmus árulói és a demokrácia árulói. A „harc a nyílt pártért“ jelszava náluk (a liberálisoknál is, a narodnyikoknál is) a múlt megtagadásának és a *munkásosztállyal való szakításnak* az álcázása. Ez tény, melyet bebizonyították a IV. duma munkáskúriájának választásai és a „Pravda“ című munkásújság keletkezésének története. A tömegekkel csak azoknak van kapcsolatuk, ez mindenki előtt nyilvánvaló, akik nem tagadták meg a múltat, és kizárólag a *múlt* szellemében, annak megerősítésére, megszilárdítására és fejlesztésére használták fel a „nyílt munkát“ és az összes „lehetőségeket“.

A június 3-i rendszer korszakában ez nem is lehetett másképp.

Hogy a likvidátorok (azaz liberálisok) „hogyan nyirbálták meg“ a programot és a taktikát, arról a következő cikkben lesz szó.

V. A „HARC A NYÍLT PÁRTÉRT“ JELSZÓ

Az előző cikkben („Pravda“, 122. sz.) megvizsgáltuk a „nyílt párt“ vagy a „harc a nyílt pártért“ jelszó objektív, azaz az osztályviszonyok által meghatározott jelentését. Ez a jelszó szolgai szajkózása a burzsoázia taktikájának, és a burzsoázia szempontjából helyesen fejezi ki, hogy a burzsoázia megtagadja a forradalmat, vagyis, hogy a burzsoázia ellenforradalmi.

Vizsgáljunk meg néhány, a likvidátoroknál különösen gyakori kísérletet, amelyek a „harc a nyílt pártért“ jelszó megvédésére irányulnak. Majevszkij is, Szedov is, Dan is és általában az összes „lucsisták“ igyekeznek összekeverni a nyílt *pártot* a nyílt munkával vagy *tevékenységgel*. Ez az összekeverés egyenesen szofisztika, játék, az olvasó félrevezetése.

Először is, a szociáldemokrácia nyílt tevékenysége az 1904-től 1913-ig terjedő időszakban: *tény*. A nyílt párt: intellektuelek *frázisa*, amely a párt tagadását leplezi. Másodszor, a párt többször elítélte a likvidátorságot, azaz a nyílt párt jelszavát. De a párt nemcsak hogy nem ítélte el a nyílt tevékenységet, hanem ellenkezőleg, azokat ítélte el, akik elhanyagolják vagy tagadják ezt a tevékenységet. Harmadszor, az 1904—1907-es években *különösen* erős volt *valamennyi* szociáldemokrata nyílt tevékenysége. De a szociáldemokratáknak *egyetlen* áramlata, *egyetlen* frakciója *sem* adta ki ekkor a „harc a nyílt pártért“ jelszót!

Ez történelmi tény. Ezen el kell gondolkodniuk azoknak, akik meg akarják *érteni* a likvidátorságot.

Gátolta-e az 1904—1907. évi nyílt tevékenységet az, hogy nem adtuk ki a „harc a nyílt pártért“ jelszót? A legkevésbé sem.

Miért nem merült fel *akkor* hasonló jelszó a szociáldemokraták körében? Éppen azért, mert akkor még nem tombolt az ellenforradalom, amely szélső opportunizmusba sodorta a szociáldemokraták egy részét. Akkor *nagyon is*

világos volt, hogy a „harc a nyílt pártért“ jelszó opportunista frázis, az „illegalitás“ tagadása.

Igyekezzenek hát, uraim, a mélyére hatolni e történelmi fordulat értelmének: az 1905-ös korszakban, a nyílt tevékenység nagyszerű kibontakozása idején *nincs* kiadva a „harc a nyílt pártért“ jelszó; az ellenforradalom korszakában, a nyílt tevékenység gyengébb fejlettségének idején, a szociáldemokraták egy része körében (a burzsoázia nyomán) megjelenik az „illegalitás“ tagadása és a „harc a nyílt pártért“ jelszó.

Hát lehet-e még homályos egy ilyen fordulat értelme és osztályértelme?

Végül a negyedik és legfőbb körülmény. *Kétféle*, két homlokegyenest ellentétes irányú nyílt tevékenység lehetséges (és figyelhető meg): olyan tevékenység, amely a régi védelmében folyik, teljesen a régi *szellemében*, a régi jelszavai és taktikája *nevében*, és olyan, amely a régi *ellen* folyik, a régi megtagadásának, szerepe, jelszavai stb. lekicsinylésének a nevében.

A nyílt tevékenység e két elvileg ellenséges és összeegyeztethetetlen formája volt az 1906-tól (kadetok, Pesehonov úr és társai) 1913-ig („Lucs“, „Nasa Zarja“) terjedő korszaknak a legvitathatatlanabb történelmi ténye. Megállhatjuk-e hát mosoly nélkül, ha egy együgyű (vagy magát egy ideig együgyűnek tettető) ember ezt mondja: min vitatkozunk, hiszen ezek is, azok is nyílt tevékenységet folytatnak? Éppen arról folyik itt a vita, kedvesem, hogy az „illegalitás“ védelmében és szellemében, avagy az illegalitást lekicsinyelve, ellene, nem annak szellemében kell-e, folytatni ezt a tevékenységet! Csak — csupán „*csak*“! — arról vitázunk, hogy vajon liberális vagy pedig következetesen demokratikus szellemben folyik-e a jelenlegi nyílt munka. „Csak“ arról vitázunk, lehet-e csupán a nyílt munkára *szorítkozni:* emlékezzenek a liberális Sztruve úrra, aki 1902-ben nem szorítkozott erre, de teljesen „erre szorítkozott“ az 1906—1913-as években!

„Lucs“-beli likvidátoraink sehogy sem tudják megérteni, hogy a „harc a nyílt pártért“ jelszóval a „majdnem-marxista“ szócskákkal felékesített liberális (sztruvista) eszméket hintik el a munkások között.

Vagy vegyük magának a „Lucs" szerkesztőségének az okfejtését An-nak adott válaszában (181. sz.):

„...A szociáldemokrata párt nemcsak abból a néhány elvtársból áll, akiket a körülmények földalatti munkára kényszerítenek. Hiszen ha a *párt* csak illegálisan működnék, hány tagja volna? Két-háromszáz? És mi lenne a munkások ezreivel, ha ugyan nem tízezreivel, akik az egész szociáldemokrata munka tulajdonképpeni terhét viselik?"

Gondolkodó ember számára ez az okoskodás magában véve elegendő arra, hogy szerzőit liberálisoknak tartsa. Először is, nyilvánvaló valótlanságot mondanak a „földalatti munkáról": korántsem csak „néhány százan" vesznek részt benne. Másodszor, a párttagok száma mindenütt a világon „*szűk*" a szociáldemokrata munkát végző munkások számához viszonyítva. Németországban például a szociáldemokrata pártnak csak egymillió tagja van, de körülbelül 5 millióan szavaznak a szociáldemokratákra, a proletárok száma pedig körülbelül 15 millió. A párttagok és a szociáldemokraták számarányát a különböző országokban a történelmi viszonyok különbözősége határozza meg. Harmadszor, nálunk *nincs* semmi egyéb, ami a „földalatti munkát" helyettesítené. A „Lucs" tehát a párt *ellen* a *pártonkívüli* vagy *a párton kívül levő* munkásokra hivatkozik. Szokott fogása ez a liberálisoknak, akik el akarják szakítani a tömegeket *öntudatos* élcsapatuktól. A „Lucs" nem érti a *párt* és az *osztály* viszonyát, mint ahogy nem értették az 1895—1901-es évek „ökonomistái" sem. Negyedszer, a „szociáldemokrata munka" nálunk egyelőre csak akkor valóban *szociáldemokrata* munka, ha a régi *szellemében*, a régi jelszavainak nevében végzik.

A „Lucs" úgy gondolkodik, mint a liberális intellektuelek, akik, minthogy nem kívánnak belépni a valóban létező pártszervezetbe, megkísérlik *szétrombolni* ezt a szervezetet, s ellene uszítják a párton kívüli, szétforgácsolt, kevéssé öntudatos tömeget. Ezt teszik a német liberálisok is, akik azt mondják, hogy a szociáldemokraták nem a proletariátus képviselői, mert a proletariátusnak „csak" egytizenötöd része van benn a „pártban"!

Nézzük a „Lucs“-nak egy még gyakoribb okfejtését: „mi“ a nyílt párt mellett vagyunk — „ahogy az Európában van“. A liberálisok és a likvidátorok alkotmányt és nyílt pártot akarnak, „ahogy az Európában van“ *ma*; de nem akarják megtenni azt az utat, amelyen Európa ehhez a mához eljutott.

A likvidátor és bundista Kosszovszkij arra tanít bennünket a „Lucs“-ban, hogy kövessük az osztrákok példáját. Csak azt felejti el, hogy az osztrákoknak *1867 óta* van alkotmányuk, ez pedig nem lehetett volna 1) az 1848-as mozgalom nélkül; 2) az 1859—1866-os évek mély államválsága nélkül, amikor a munkásosztály *gyengesége* lehetővé tette Bismarcknak és társainak, hogy a hírhedt „felülről végrehajtott forradalom“ segítségével *kimásszanak a csávából*. Mi következik hát Kosszovszkij, Dan, Larin és az összes „lucsisták“ tanításából?

Csak az, hogy válságunknak *feltétlenül* a „felülről végrehajtandó forradalom“ szellemében való megoldását segítik elő! De az ilyen munkájuk *nem más*, mint egy sztolipini munkáspárt „munkája“.

Bármerre nézünk — mindenütt csak azt látjuk, hogy a likvidátorok megtagadják a marxizmust is, a demokráciát is.

A következő cikkben részletesen megvizsgáljuk azt az okoskodásukat, hogy okvetlenül meg kell nyirbálnunk jelszavainkat, a szociáldemokrata jelszavakat.

VI

Az lesz most a feladatunk, hogy megvizsgáljuk, miként nyirbálják meg a likvidátorok a marxista jelszavakat. Erre a célra legjobb volna elővenni augusztusi konferenciájuk határozatait, de ezeket a határozatokat érthető okokból csak a külföldi sajtóban lehet elemezni. Itt most a „Lucs“-ot kell elővennünk, amely L. Sz.[48] cikkében (108. (194.) sz.) csodálatosan pontosan kifejti a likvidátorság egész lényegét, egész szellemét.

L. Sz. úr ezt írja:

„... Muranov képviselő egyelőre csak három részkövetelést ismer el, azt a három pillért, amelyen, mint ismeretes, a leninisták választási platformja nyugszik: az államrendszer teljes demokratizálását, a nyolcórás munkanapot és a föld átadását a parasztoknak. A «Pravda» szintén ezt az álláspontot vallja továbbra is. Ezzel szemben mi, mint ahogy az egész európai szociáldemokrácia is" (értsd: „mi, mint ahogy Miljukov is, aki arról biztosít bennünket, hogy, hála istennek, van alkotmányunk") „a részkövetelések kitűzésében agitációs eszközt látunk, amelynek csak akkor lehet sikere, ha számol a munkástömegek mindennapi harcával. Csakis azt, aminek egyrészt elvi jelentősége van a munkásmozgalom további fejlődése szempontjából, másrészt időszerű lehet a tömegek számára, csakis ezt tartjuk lehetségesnek felállítani, mint olyan részkövetelést, amelyre a mai helyzetben a szociáldemokrácia figyelmének összpontosulnia kell. A «Pravda» három követelése közül csak egy — a nyolcórás munkanap — játszik és játszhat szerepet a munkások mindennapi harcában. A másik két követelés a mai helyzetben lehet a propaganda, de nem az agitáció tárgya. A propaganda és az agitáció közötti különbségről lásd G. V. Plehanov «Harc az éhinség ellen» című brosúrájának ragyogó lapjait" (L. Sz. nem talált célba: „fáj" visszaemlékeznie Plehanovnak az „ökonomisták" elleni 1899—1902. évi vitájára, akiket L. Sz. lemásol!).

„A nyolcórás munkanapon kívül ilyen részkövetelés még, amelyet egyrészt felvetnek a munkásmozgalom szükségletei, másrészt felvet az orosz élet egész menete, az egyesülési szabadságnak és mindenfajta szervezet szabadságának a követelése az ezzel kapcsolatos gyülekezési, szólás- és sajtószabadsággal együtt."

Ez a likvidátorok taktikája. Amint látják, *nem* „időszerű a tömegek számára", „a munkásmozgalom szükségletei" és „az orosz élet egész menete" *nem* tűzik napirendre sem azt, amit L. Sz. ezekkel a szavakkal jelez: „teljes demokratizálás stb.", sem azt, amit így nevez: „a föld átadása a parasztoknak"!! Milyen régiek és milyen ismerős csengésűek ezek az okoskodások azoknak a fülében, akik emlékeznek az orosz marxista gyakorlat *történetére*, sokéves harcára az „ökonomisták" ellen, akik megtagadták a demokrácia feladatait! Milyen tehetségesen másolja le a „Lucs" Prokopovics és Kuszkova nézeteit, akik *akkor* próbálták liberális útra terelni a munkásokat!

De vizsgáljuk meg figyelmesebben a „Lucs“ gondolatmenetét. Józan ésszel mérlegelve ez a gondolatmenet egyenesen őrültség. Hát csakugyan állíthatja valaki ép ésszel, hogy az említett „paraszti“ (azaz a parasztoknak előnyös) követelés *nem* „időszerű a tömegek számára“? hogy ezt a követelést *nem* tűzik napirendre „a munkásmozgalom szükségletei és az orosz élet egész menete“? Ez nemcsak nem igaz, hanem égbekiáltó ostobaság is. Oroszország egész XIX. századbeli története, az „orosz élet egész menete“ *napirendre tűzte*, időszerűvé, mégpedig igen időszerűvé *tette* ezt a kérdést, tükröződött ez Oroszország *egész* törvényhozásában is. Hogy süllyedhetett a „Lucs“ odáig, hogy ilyen szörnyű valótlanságot állít?

Odáig kellett süllyednie, mert a „Lucs“-ot béklyóba verte a *liberális* politika, a liberálisok pedig hívek önmagukhoz, amikor visszautasítják (vagy félretolják — mint a „Lucs“) a paraszti követelést. A liberális burzsoázia azért teszi ezt, mert *osztály*helyzete kényszeríti arra, hogy a földesurakhoz alkalmazkodjék és a tömegek mozgalma ellen foglaljon állást.

A „Lucs“ a liberális földbirtokosok eszméit viszi a munkások közé és árulást követ el a demokratikus parasztsággal szemben.

Menjünk tovább. Vajon csak az egyesülési szabadság „időszerű“? hát a személyi sérthetetlenség? hát a törvénysértésnek és az önkénynek a megszüntetése? hát az általános stb. választójog? hát az egykamarás parlament? és a többi? Minden értelmes munkás, mindenki, aki emlékszik a közelmúltra, nagyon jól tudja, hogy mindez időszerű. Valamennyi liberális ezer meg ezer cikkben és beszédben elismeri, hogy mindez időszerű. Ugyan miért nyilvánított a „Lucs“ időszerűnek egyet a *szabadságjogok* közül, még ha a legfontosabbat is — s miért törölte, lökte félre, rakta a „propaganda“ irattárába, vetette ki az agitációból a politikai szabadság, a demokrácia és az alkotmányos rendszer alapfeltételeit?

Azért és csakis azért, mert a „Lucs“ nem fogadja el azt, *ami a liberálisok számára elfogadhatatlan*.

Abból a szempontból, hogy a munkásmozgalom szükségletei és az orosz élet menete mit tesznek időszerűvé

a tömegek számára, *nincs* különbség Muranov és a „Pravda“ három követelése (a rövidség kedvéért mondjuk így: a következetes marxisták követelései) közt. Mind a munkás, mind a paraszti, mind az általános politikai követelések *egyformán* időszerűek a tömegek számára, *egyformán a* munkásmozgalom szükségletei és „az orosz élet egész menete“ vetették fel őket. A mérsékeltség és pontosság tisztelőjének oly kedves „részlegesség“ szempontjából szintén egyforma mind a három követelés: „részlegesek“ a végcélhoz viszonyítva, de igen magasak például általában „Európához“ viszonyítva.

Miért fogadja el a „Lucs“ a nyolcórás munkanapot és veti el a többit? Miért határozta el a munkások *helyett*, hogy a nyolcórás munkanap „szerepet játszik“ mindennapi harcukban, az általános politikai és paraszti követelések pedig *nem* játszanak benne szerepet? A tények egyrészről azt mondják, hogy a munkások a mindennapi harcban igenis felvetik az általános politikai követeléseket és a paraszti követeléseket is, — másrészről pedig azt, hogy gyakran a munkanap szerényebb megrövidítéséért *harcolnak.*

Miről van szó?

Arról, hogy a „Lucs“ reformista, s ezt a liberális korlátoltságot szokás szerint *át akarja hárítani* a „tömegekre“, a „történelem menetére“ stb.

A reformizmus általában abból áll, hogy csupán olyan változtatásokért folytatnak agitációt, amelyek nem kívánják a régi, uralkodó osztály alappilléreinek megsemmisítését, — olyan változtatásokért agitálnak, amelyek *összeegyeztethetők* ezeknek az alapoknak *fennmaradásával.* A nyolcórás munkanap összeegyeztethető a tőke hatalmának fennmaradásával. Az orosz liberálisok maguk is készek aláírni („lehetőség szerint“) ezt a követelést azért, hogy megnyerjék maguknak a munkásokat. Azok a követelések viszont, amelyekért a „Lucs“ nem kíván „agitálni“, *összeegyeztethetetlenek* a kapitalizmus előtti feudális idők alapjainak fenntartásával.

A „Lucs“ éppen azt száműzi az agitációból, ami elfogadhatatlan a liberálisok számára, akik nem kívánják a földesúri uralom megsemmisítését, csupán osztozni

akarnak a hatalomban és a kiváltságokban. A „Lucs" éppen azt száműzi, ami nem egyeztethető össze a reformizmus szempontjával.

Itt van a kutya elásva.

Sem Muranov, sem a „Pravda", sem egyetlen marxista sem veti el a részköveteléseket. Ez ostobaság. Itt van például a biztosítás. Mi harcolunk azellen, hogy *becsapják* a népet részköveteléseket ígérő fecsegéssel — *reformizmussal*. Mi harcolunk a mai Oroszország utópista, önző módon hazug, alkotmány-illúziókra épülő és a földesurak előtti lakájkodás szellemével átitatott *liberális reformizmusa* ellen. Ez a dolog veleje, amelyet a „Lucs" általában „részkövetelésekről" pufogtatott frázisokkal zavar össze és takar el, noha maga is elismeri, hogy sem Muranov, sem a „Pravda" nem vet el bizonyos „részköveteléseket".

A „Lucs" megnyirbálja a marxista jelszavakat, szűk, reformista, liberális keretbe gyömöszöli őket, és ily módon polgári eszméket visz be a munkások közé.

A marxistáknak a likvidátorok elleni harca nem egyéb, mint annak a harcnak kifejezése, amelyet az élenjáró munkások vívnak a liberális burzsoák ellen a néptömegek feletti befolyásért, a néptömegek politikai felvilágosításáért és neveléséért.

LEVÉL M. SZ. OLMINSZKIJHEZ (VITYIMSZKIJHEZ)

Kedves Kollégám! Először is engedje meg, hogy gratuláljak a szerintem *különösen* jól sikerült két cikkéhez — a liberálisokról és a „Pravdá"-nak meg a „Lucs"-nak a liberális szerkesztőkkel tartott tanácskozásáról szóló cikkhez, valamint a 123. számban a „Pravdá"-ról írt cikkhez[49].

Ami azt a kérdést illeti, amelyet Ön An-nal és Vlaszovval kapcsolatban felvetett, nem tudok egyetérteni Önnel. Véleményem szerint Ön azt nézte, ami a *felszínen* van, ami külsőleges, szembeötlő, és hajlandó elfelejteni a fontosabb, alapvető dolgokat. Ez igen veszélyes.

An és Vlaszov „támadja a «Lucs» szerkesztőségét", írja Ön, s úgy véli, hogy „ezt nem használjuk ki".

Nincs igaza. An és Vlaszov *elfogadja* azt, ami a „Lucs"-nál *alapvető*, nevezetesen a „harc a nyílt pártért" vagy a likvidátorokkal való béke (illetve egység) jelszavát. *Ez az alapvető*. A „Lucs"-nak éppen ez kell. A „Lucs" olyan színben akarja feltüntetni magát, mintha *nem* a likvidátorok, hanem *mind* a likvidátorok, *mind* a pártigenlők lapja volna. Ezt a csalást nem szabad eltűrnünk. Ez a csalás a legveszélyesebb. Erre a csalásra épül fel Trockij és Szemkovszkij egész kalandorpolitikája.

Továbbá nem felel meg teljesen a valóságnak, hogy „ezt nem használjuk ki". *Hogyan* kellene kihasználnunk? Talán úgy, hogy An és Vlaszov „támadja a «Lucs» szerkesztőségét és helyesli a «Pravda» irányvonalát"?? Ez nem lenne igaz. An és Vlaszov a „Pravda" állásfoglalásában éppen azt nem helyeslik, ami a *döntő*, s vagy elvetik (An), vagy nem értették meg (Vlaszov).

Vagy talán úgy használjuk ki, hogy azt mondjuk: íme, Szedov likvidátorságának a *tényét nemcsak* a „Lucs“ *ellenségei*, hanem a hívei is elismerték? Ez igaz lenne. De ez meg is történt, többek közt az én cikkemben („Vitás kérdések“, 3. rész, a „Pravda“ 110. számában)*.

„Az ellenfeleket nem egyesíteni, hanem megosztani kell“ — írja Ön szemrehányóan a nem taktikus V. I.-nek, aki Ön szerint „egyesíti“ őket.

Engedje meg, hogy néhány szót mondjak védelmemre.

Az ellenfeleket nem egyesíteni, hanem megosztani kell; ez vitathatatlan. Igenám, de ha az ellenfeleknek *érdekük azt a látszatot kelteni*, hogy „meg vannak osztva“, hogy táborukban nemcsak likvidátorok vannak, hanem lettek „is“, Trockij „is“, a Bund „is“, An „is“?? A likvidátor taktikának ezt a *lényegét* Ön észre sem vette — talán azért, mert nem olvasott és nem hallott mindent az augusztusi konferenciáról. Holott ez a *sava-borsa* a likvidátorok egész „mentési“ taktikájának, vagyis annak a taktikának, amely arra irányul, hogy megmentse a likvidátor hazugság és a liberalizmus *szabadságát*, hogy *belülről*, a pártból gyakorolhassanak befolyást.

Már csak így lehet megkísérelni a likvidátorok megmentését. És An, az ügyes diplomata (akinek nyomában mászik Vlaszov, az egyéves kisded) *igen körmönfont* játékot űz. Ön nem ismeri An-t! Én ellenben évekig tanulmányoztam diplomáciáját, és tudom, hogy az *egész Kaukázust* lóvá teszi!! An vérbeli diplomáciai tehetség (1903 óta ismerem), csak sajnos, tehetségét rosszra használja. Úgy akarja feltüntetni a dolgot, hogy ő a „Lucs“ ellen van ***s ezzel*** akarja ***megmenteni*** a „Lucs“-ot!! Ez világos mindenki előtt, aki jól ismeri a párt történetét, különösen 1910 *januárját* és 1912 *augusztusát!!* An apróságokért szidta Dant, de engedett Dannak a legfőbben (a nyílt pártért való harc *jelszava)*, szidta Dant, mert meg akarta mutatni az „övéinek“, hogy lám, *mi is* a likvidátorok ellen vagyunk. *Nincs* végzetesebb hiba, mint ha valaki beleesik An kelepcéjébe. Ön *nem tudja* (s ez érthető), melyek Trockij,

* Lásd ebben a kötetben 143—146. old. — *Szerk.*

An, a Bund, Braun stb. és a „Lucs“ viszonyának rejtett rugói, én ellenben tudom. Semmivel sem lehet akkora *segítséget* nyújtani a likvidátoroknak, mint ha *An-t* likvidátorellenesnek ismerjük el. Ez tény. Nekik pedig An az egyetlen „komoly“ *támaszuk*. Ez is tény. Kívánok jó egészséget és jókedvet, meleg kézszorítással. Írjon — mindig igen szívesen elbeszélgetek egy kicsit Önnel.

V. I.-je

P. S.* Azt mondják, Pétervárott sokat pletykáznak arról, hogyan akarta An „elvenni“ (Csheidzével együtt) a „Lucs“-ot Dantól . . . és nem vette el. Én azt gondolom: *színleg* akarta elvenni, és végül *látszat-kompromisszumot* kötött, valójában azonban megadta magát Dannak!! Dan az ellenség rosszul álcázott ütege. An ugyanannak az ellenségnek az ütege, de ügyesen álcázott ütege. Higgye el, hogy ezt tapasztalatból tudom.

A megírás ideje:
1913 június 3 (16).
Először megjelent: Lenin Művei.
2—3. kiad. XVI. köt. 1930.

---

*— Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

BOGDANOV ÚRRÓL ÉS A „VPERJOD"-CSOPORTRÓL[50]

(A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGI KOLLÉGIUMÁNAK)

A szerkesztőség eljárása a párt történetének Bogdanov úr által elkövetett meghamisításával kapcsolatban annyira felháborító, hogy az ember igazán nem tudja, maradhat-e ezek után a lap munkatársa.

Hogyan történt a dolog?

Cikkemben egy *árva szóval sem* támadom Bogdanov urat (aki nem tagja a „Vperjod"-csoportnak): általában cikkemben egyetlen *elítélő* szó sincs.

A legóvatosabb formában megállapítottam azt a *tényt*, hogy az az irányzat, amelyet *az egész párt egyhangúlag* elítél, „*kapcsolatban van a vperjodizmussal*"*.

Egy szóval sem mondtam többet. Semmi egyebet *nem idézhetett* maga Bogdanov úr sem!

Kérdés, meg lehet-e kerülni ezt a tényt? Nem lehet, mert a párt *azonnal* elítélte a likvidátorságot is, az otzovizmust is. Ha valaki ezt a tényt meg akarná kerülni, amikor a likvidátorsággal kapcsolatban a párt történetéről beszél, *csaló* volna. Szeretném remélni, hogy a szerkesztőség nem kívánt tőlem csalást. Annál inkább ezt kell gondolnom, mert a szerkesztőség kijelentette, hogy egyetért a 95. számmal!

Igaz-e ez a tény? A szerkesztőség egyetért azzal, hogy igaz. Nehéz is *egyet nem értenie*, hiszen maguk a vperjodisták nyilvánították az otzovizmust „jogos árnyalatnak"!!

* Lásd ebben a kötetben 141. old. — *Szerk.*

De ha ez a tény igaz, hogyan lehet („az elfogulatlanság végett“) Bogdanov úrnak megengedni, hogy *hazudjon* ezzel kapcsolatban?? Nem tudok erre más magyarázatot találni, mint azt, hogy a szerkesztőség nem ismeri a „*Vperjod*“-csoport történetét (hacsak nincs valakiben teljesen elvakult elfogultság ama reakciós aljasság iránt, amelyre Bogdanov, a filozófus tanítja a munkásokat).

A szerkesztőség valószínűleg nem tudja, hogy a „*Vperjod*“-csoport a teljes bomlás állapotában van. Bogdanov úr régen kilépett — „filozófiáját“ a sajtóban *elítélte* a *vperjodista* Alekszinszkij. Ugyanez az Alekszinszkij elítélte *a sajtóban* a „proletár kultúrát“ (a vperjodisták platformjából). A szerkesztőség ezt nem tudja?

A „Vperjod“-csoportból most kilépett Bogdanov is, Domov[51] is, Ljadov is, Volszkij[52] is, Sztyepinszkij[53] is (Lunacsarszkij is ki akar lépni — lásd *az új párizsi röplapokat)*. A szerkesztőség ezt nem tudta?

A szerkesztőség a „Vperjod“-hoz tartozó burzsoá hazudozók legrosszabb (reménytelen) elemeit támogatja a legjobbakkal *szemben*, akik (mint Alekszinszkij) *s z a k í t o t t a k* Bogdanov úrral!!

Ördög tudja, mi ez! Ez az igazságnak, a *pártnak* a megcsúfolása.

Nyomatékosan követelem, hogy mellékelt cikkemet *teljes szövegében* közöljék. Mindig megadtam a szerkesztőségnek azt a jogot, hogy elvtársi módon változtassanak cikkeimen, de ennél a cikknél, Bogdanov úr levele után, *nem adom meg* a változtatás stb. jogát. Ha nem közlik, adják át a „*Proszvescsenyijé*“*-nek*, én pedig fenntartom magamnak a *teljes szabadságot*, hogy a párt történetének meghamisítása ellen hadat viseljek. Küzdjünk a likvidátorok ellen és *fedezzük* az otzovizmust — ez az álláspont olyan mérhetetlenül aljas, hogy meggyőződésem szerint csak a *h e l y z e t n e m i s m e r é s e* magyarázhatja meg ezt a melléfogást.

A szerkesztőségnek ezt kell mondania: meggyőződtünk róla, hogy Bogdanov *helytelenül* ismertette a „Vperjod“ platformját és helytelenül közölte a *tényeket*.

Ragaszkodom az azonnali válaszhoz. Képtelen vagyok további cikkeket írni, amikor Bogdanov úr pimasz hazugságát olvasom.

Szolgálatkész hívük

V. Iljin

A megírás ideje:
1913 június 3 (16).

Először megjelent: Lenin Művei.
2—3. kiad. XVI. köt. 1930.

BEBIZONYÍTOTTA-E A „PRAVDA" A BUNDISTÁK SZEPARATIZMUSÁT?

A „Pravda" 104. (308.) számában megjelent egy cikk „Az oroszországi szeparatisták és az ausztriai szeparatisták" címmel*. Most V. Kosszovszkij úr a „Lucs" 119. (205.) számában cáfolja e cikket, pontosabban szólva szitokáradatot zúdít a „Pravdá"-ra e cikk miatt. A *saját* szervezetük sorsát szívükön viselő munkásoknak csak felhívjuk a figyelmét a vitás kérdéseket *elkerülő* lucsisták e szitkozódó kirohanásaira.

Mivel bizonyította a „Pravda" a bundisták szeparatizmusát?

1) Azzal, hogy 1903-ban *kiléptek a pártból.* Kosszovszkij úr szitkozódásai egy jottányit sem változtattak ezen a tényen. Kosszovszkij úrék éppen azért szitkozódnak, mert *nem képesek* megcáfolni a tényeket.

2) Azzal, hogy a zsidó munkások *a Bund kivételével mindenütt* a párthoz tartoztak és tartoznak.

És ezzel szemben az égvilágon semmit sem hozhat fel a Bund rossz védelmezője!

3) Azzal, hogy azt a párthatározatot, amely *valamennyi nemzet* munkásainak helyi egységéről szól, azt a határozatot, amelyet 1906-ban hoztak és 1908-ban külön megerősítettek, a Bund nyíltan *megszegte.*

Ezellen egy árva szót *se tudott* felhozni Kosszovszkij úr!

4) A bundista Megyem beismerésével, amely szerint a bundisták sohasem valósították meg a helyi egységet, vagyis mindig szeparatisták voltak.

Erre a legcsekélyebb ellenvetést sem tette Kosszovszkij úr!

---

* Lásd ebben a kötetben 69—71. old. — *Szerk.*

Gondolja meg az olvasó, hogyne szitkozódna és hogyne dühöngene ez az úr, aki a „Pravda" *négy* fő tétele ellen *az égvilágon semmit sem tud* felhozni?

A „Pravda" azonkívül egy pontos idézetet közölt a szeparatizmusuk miatt az *egész* Internacionálé által egyhangúlag elítélt ausztriai cseh szeparatisták lapjából. Ebben a lapban *dicsérik* Kosszovszkij urat (a likvidátor „Nasa Zarjá"-ban megjelent cikkét), amiért a szeparatisták értékelésében „a helyesebb irányba tett fordulatot".

Hogyan, Kosszovszkij úr? Nem pontos az idézetünk? Kosszovszkij úr tudja, hogy pontos, és tehetetlen dühében „valami cseh lapban megjelent holmi nyilatkozatról" beszél.

Ne hazudjon, szeparatista és zsidó liberális úr! A hazugság nem fog magán segíteni, mert le fogják magát leplezni.

Nem „holmi nyilatkozat" és nem „valamiféle cseh lapban", hanem *külön* cikk a cseh szeparatisták német nyelvű *sajtószervében*[54]. Ez tény, s ezt a tényt nem cáfolta meg.

Én nem veszem védelmembe a szeparatistákat — mentegetőzik Kosszovszkij úr, aki a „Nasa Zarjá"-ban ismerteti cikkét.

Lám, lám! Tehát a *cseh szeparatisták félreértették* önt?? Szerencsétlen liberális bundista vezetők! Nemcsak ellenfeleik, még *barátaik* is *„félreértették"* őket!

De minden munkás igen jól meg fogja érteni, hogy a rajtakapott kis hazudozó a kibúvókban és a szitkozódásban keresi a menekülést. A munkásokat ezzel nem tévesztik meg, uraim.

A „Pravda" bebizonyította, hogy a bundisták szeparatisták. V. Kosszovszkij úr nem tudta ezt megcáfolni.

V. Kosszovszkij, Megyem és társai — a liberális intellektuelek egy csoportja, akik a zsidó munkásokat burzsoá nacionalizmussal és szeparatizmussal demoralizálják. Ezért harcolt és ezért fog harcolni a „Pravda" a bundisták ellen.

A zsidó szociáldemokrata munkások belépnek a munkáspártba a Bundtól függetlenül és a Bund ellenére.

„Pravda" 127. sz.
1913 június 5.
Aláírás: V. I.

A LIBERÁLISOK A IV. DUMA VÉDELMEZŐINEK SZEREPÉBEN

A III. duma fennállásának legelején a marxisták rámutattak arra — mégpedig nem egyes cikkekben, hanem formális határozatban —, hogy a június harmadiki rendszer tudatosan *kétféle* duma-többséget hozott létre: a jobboldali-októbrista és az októbrista-kadet többséget*. Mindkettő reakciós talajon áll, mindkettőre *szüksége* van a kormánynak, mint ahogy a földbirtokosoknak szükségük van a burzsoázia támogatására.

S lám, most megértük, hogy a liberálisok kezdik rendszeresen védeni a IV. dumát, és *„a nép és a társadalom támogatását"* követelik számára.

Valószínűtlen, de tény. Ezek a szavak a „Recs" 139. számának vezércikkében olvashatók. E vezércikk sokkalta inkább megérdemli a „történelmi" elnevezést, mint a IV. duma szavazása a belügyminisztérium költségvetésével kapcsolatban. E vezércikk csakugyan programadó cikk. Azt a kérdést, hogy mi a duma viszonya az országhoz és az országé a dumához, széles alapokon veti fel és kitűnően megmagyarázza — a demokrácia kioktatására.

„Hadd hangoztassák a szociáldemokraták — írja a liberálisok legfőbb lapja —, hogy a duma csak dekoráció, hogy a duma-tevékenység csalás és képmutatás, a duma ideológusai pedig csak rászedik és alkotmány-illúziókkal traktálják a népet."

Üdvözöljük a duma, a *negyedik* duma új *ideológusait!* Csak kár, hogy olyan tudatlanok. A szociáldemok-

---

* Lásd *Lenin* Művei. 13. köt. 1954. 141. old. — *Szerk.*

rata párt sohasem jelentette ki, hogy a III. és a IV. duma csak dekoráció, hanem mindig igyekezett megmagyarázni, hogy azok a baloldali narodnyikok, akik ezt gondolják és mondják, tévednek, mindig igyekezett bebizonyítani, hogy a III. és a IV. duma az ellenforradalmi erők komoly és tevékeny szövetségének a testülete.

„Amíg várjuk (?) azokat a társadalmi erőket — írja a „Recs" —, amelyeknek egyelőre csak a társadalmi harc porondjáról való távolléte vehető észre, a duma *igenis* társadalmi erő."

Vitathatatlan, liberális urak, hogy a duma erő. De milyen erő? Földesúri és burzsoá ellenforradalmi erő. S ha a kadetok csak azt „veszik észre", hogy a demokratikus erők „távol vannak", akkor erre a bölcs mondásra kell emlékeztetnünk: rosszabb a vaknál az, aki *nem akar* látni.

Egy kis történelmi párhuzamot vonunk: tizennyolc esztendővel ezelőtt, 1895—1896-ban a liberális társadalom észrevette, sőt *nagyonis* észrevette néhány tízezer munkás mozgalmát. Manapság ez a „társadalom" csak tízszerte jelentősebb nagyságok „távollétét" veszi észre. Rosszabb a vaknál az, aki *nem akar* látni.

Ez a látni nem akarás pedig a demokráciától elfordult kadet és oktobrista burzsoázia osztályérdekeiben leli magyarázatát.

„Felszólítjuk a közvéleményt — írja a „Recs" —, hogy a dumában *tulajdon* erejét lássa . . . annak a társadalmi akaratnak a közvetlen megnyilvánulását, amely a társadalomban érdeklődést igyekszik kelteni a duma iránt" stb. stb.

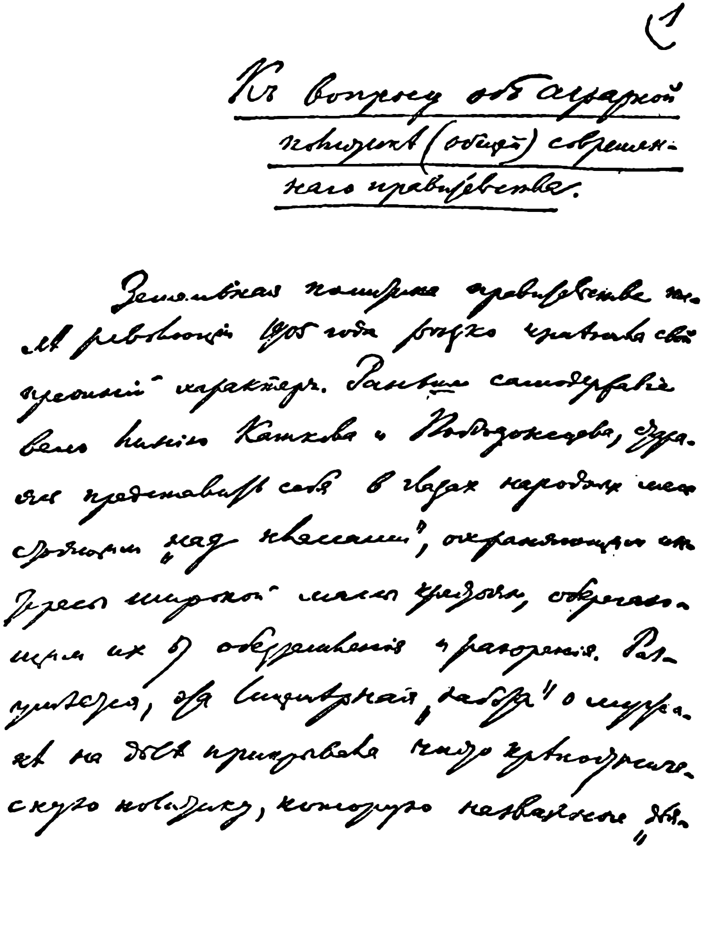
Milyen szégyenletesen lesüllyedtek, milyen aljasságba és szennybe süllyedtek a liberálisok és a kadetok, hogy így magasztalják az oktobristákat és az oktobrista dumát! Ez századik és ezredik bizonyítéka annak, hogy a kadetok — egyek az oktobristákkal, csak az egyszerű lelkek félrevezetésére rózsaszínűre festették magukat.

Befejezésül még egy történelmi párhuzam. Fél évszázaddal ezelőtt a porosz oktobristák és kadetok[55] nemcsak reformokat követelő formulákkal „harcoltak" Bismarck

ellen, hanem a hitelek megtagadásával is. És aztán? Poroszországban mind a mai napig „harmadik dumás" választási törvény van érvényben. Poroszország mind a mai napig mintaképe az olyan országoknak, amelyekben a burzsoázia roppant nagy gazdasági hatalma párosul a földesurak előtti meglepő meghunyászkodásával.

Nem a dumabeli kadet-októbrista blokk támogatását, hanem e blokk belső rothadtságának és a demokrácia önálló feladatainak feltárását — ezt követelik a munkásosztály érdekei és az egész demokrácia érdekei.

„Pravda" 128. sz.
1913 június 6.

1

Къ вопросу объ аграрной политикѣ (общей) современнаго правительства.

Земельная политика правительства послѣ революціи 1905 года рѣзко измѣнила свой прежній характеръ. Раньше самодержавіе временъ Каткова и Побѣдоносцева старалось представить себя в глазах народных масс стоящим „над классами", охраняющим интересы широкой массы крестьян, оберегающим их от обезземеленія и разоренія. Разумѣется, эта лицемѣрная „забота" о крестьянах на дѣлѣ прикрывала чисто крѣпостническую политику, которую называли „на-

Lenin. „A mostani kormány (általános) agrárpolitikájának kérdéséhez". A kézirat első oldala. — 1913

Kisebbítve

A MOSTANI KORMÁNY (ÁLTALÁNOS) AGRÁRPOLITIKÁJÁNAK KÉRDÉSÉHEZ[56]

A kormány agrárpolitikájának korábbi jellege az 1905-ös forradalom után gyökeresen megváltozott. Azelőtt az önkényuralom Katkov és Pobedonoszcev irányvonalát követte, igyekezett úgy feltüntetni magát a néptömegek előtt, mintha „osztályok felett" állana, mintha a parasztok nagy tömegeinek érdekeit óvná, mintha megvédené őket attól, hogy földnélkülivé váljanak és tönkremenjenek. Magától értetődik, hogy a parasztról való képmutató „gondoskodás" tulajdonképpen csak azt a merőben feudális politikát leplezte, amelyet a régi, forradalom előtti Oroszország fent nevezett „államférfiai" a társadalmi és az állami élet minden területén bárgyú következetességgel folytattak. Az önkényuralom abban az időben teljesen a paraszttömegek abszolút elmaradottságára, felvilágosulatlanságára és öntudatlanságára alapította politikáját. A forradalom előtti időszakban az önkényuralom az osztásföldek „elidegeníthetetlensége" védelmezőjének, az „obscsina" hívének tüntette fel magát, s Oroszország gazdasági tespedésére, a paraszti lakosság tömegeinek mély politikai álmára próbált támaszkodni. Abban az időben az egész agrárpolitika keresztül-kasul feudális-nemesi politika volt.

Most az 1905-ös forradalom fordulatot idézett elő az önkényuralom egész agrárpolitikájában. Sztolipin az Egyesült Nemesség Tanácsától kapott utasítások pontos végrehajtása során úgy határozott, hogy — saját kifejezése szerint — „az erősekre teszi a tétet". Ez azt jelenti, hogy kormányunk a proletariátus és a demokratikus parasztság széles rétegeinek ama hatalmas ébredése után, amelyet

a *kilencszázötös* forradalom hozott meg Oroszországnak, már nem *tüntethette fel magát* a *gyengék* védelmezőjének. A nép, amely képes volt az első (bár még nem elég nagy) rést ütni Oroszország régi, feudális államrendjén, ezzel bebizonyította, hogy már felébredt politikai álmából annyira, hogy az a mese, mely szerint a kormány védelmezi az „obscsinát", az „osztásföldek elidegeníthetetlenségét", mely szerint az osztályok felett álló kormány védelmezi a gyengéket, ez a mese végérvényesen elvesztette minden hitelét a parasztság körében.

1905-ig a kormány reménykedhetett abban, hogy a parasztok egész tömegének megfélemlítettsége és mozdulatlansága támaszul szolgál számára, mert a parasztok képtelenek levetkőzni a rabszolgaság, a tűrés, az alázat évszázadok óta meggyökeresedett politikai előítéleteit. Amíg a parasztok alázatosak voltak és meg voltak félemlítve, addig a kormány *képes volt* azt a látszatot kelteni, hogy „a gyengékre teszi a tétet", vagyis, hogy szívén viseli a gyengék sorsát, bár a valóságban kizárólag a feudális földesurak dolgát és saját önkényuralmának fenntartását viselte szívén.

1905 után a régi politikai előítéletek már oly gyökeresen és oly alaposan megrendültek, hogy a kormány és az egyesült feudális nemességnek a kormányt irányító tanácsa látta, hogy nem spekulálhat többé a paraszt tudatlanságára és birkaalázatára. A kormány látta, hogy közötte és az általa tönkretett, teljes elnyomorodásra, pusztulásra és éhínségre kárhoztatott muzsik lakosság *tömege* között *nem lehet béke.* A parasztsággal való „béke" lehetetlenségének ez a felismerése vezetett ahhoz, hogy az „egyesült feudálisok tanácsának" politikája megváltozott. A tanács elhatározta, hogy mindenáron megkísérli megbontani a parasztságot és soraiból létrehozni az „új földesurak", a jómódú parasztbirtokosok rétegét, amely *„szívvel-lélekkel"* védelmezi majd a *tömegekkel szemben* az óriási földesúri nagybirtokok nyugalmát és sérthetetlenségét, amelyek kilencszázötben mégiscsak szenvedtek valamelyest a forradalmi tömegek rohamától.

A kormány agrárpolitikájában a forradalom után beállott változás eszerint egyáltalán nem véletlen. Ellen-

kezőleg, ez a fordulat a kormány és az „egyesült feudálisok tanácsa“ szempontjából *osztály-szükségesség* volt. A kormány nem cselekedhetett másképp. A kormány látta, hogy nem lehet „béke“ közötte és a parasztttömegek között, s hogy a parasztság felébredt évszázados jobbágyi álmából. A kormány nem tehetett egyebet, mint hogy görcsös erőlködéssel, még a falu bármilyen tönkretétele árán is *megkísérelje* a parasztság *megbontását*, kiszolgáltassa a falut a kulákok és a jómódú parasztok „kényérekedvére“, hogy a feudális nemességnek az „új földesurakkal“, vagyis a gazdag parasztbirtokosokkal, a parasztburzsoáziával való *szövetségére* támaszkodhassék.

Sztolipin, aki az „egyesült feudálisok tanácsát“ híven és lelkesen szolgálta és politikáját végrehajtotta, maga mondotta: „adjatok nekem 20 év nyugalmat, és megreformálom Oroszországot.“ „Nyugalmon“ a *temető nyugalmát* értette, azt, hogy a falu zokszó nélkül, birkatürelemmel viselje el a rászakadt hallatlan pusztulást és nyomorúságot. „Nyugalmon“ a *földesurak* nyugalmát értette, akik azt szerették volna látni, hogy a parasztság meg se mozduljon, meg legyen félemlítve, ne tiltakozzék, hajlandó legyen békésen és barátságosan éhenhalni, odaadni a földjét, elhagyni a falut, tönkremenni, csak azért, hogy a földbirtokos uraknak kedvében járjon. Oroszország megreformálásán Sztolipin olyan változást értett, hogy a faluban ne maradjon más, mint elégedett földesurak, elégedett kulákok és népnyúzók, s azonkívül szétforgácsolódott, megfélemlített, gyámoltalan és gyenge béresek.

Hogy Sztolipin tiszta szívből kívánt Oroszországnak ilyen húszéves temetői nyugalmat, az egészen természetes és érthető egy földesúr részéről. Most azonban tudjuk, most valamennyien látjuk és érezzük, hogy az eredmény se nem „megreformálás“, se nem „nyugalom“, hanem 30 millió paraszt éhezése, a nyomor és az elszegényedés sohasem tapasztalt (még a sokat szenvedett Oroszországban sem tapasztalt) fokozódása, s a parasztság rendkívül nagy elkeseredése és forrongása.

Hogy megérthessük, milyen okok idézték elő a kormány úgynevezett „sztolipini“ agrárpolitikájának ezt a *csődjét*, azét a politikáét, amelyet a költségvetés elfogad-

tatásával még egyszer jóvá akarnak hagyatni az Állami Dumában (és amelyet a duma földbirtokos pártjai természetesen jóvá is fognak hagyni), egy kissé részletesebben kitérek „új“ agrárpolitikánknak *két* fő, hogy úgy mondjam *ü t ő k á r t y á j á r a:*

először, az áttelepítésekre

és másodszor, a hírhedt tanyagazdaságokra.

Ami az áttelepítéseket illeti, az 1905-ös forradalom, amely megmutatta a földesuraknak a parasztság politikai ébredését, rákényszerítette őket, hogy egy kissé „kinyissák“ a biztosító szelepet, és ahelyett, hogy mint addig, akadályoznák az áttelepítéseket, igyekezzenek „ritkítani“ az oroszországi légkört, igyekezzenek minél több *nyugtalankodó* parasztot *elhelyezni* Szibériában.

Elért-e sikereket a kormány? Elérte-e, hogy a parasztság legalább valamelyest *megnyugodott* és megjavult a helyzete Oroszországban és Szibériában? Éppen ellenkezőleg. A kormány csak azt érte el, hogy a parasztság helyzete még válságosabbá vált és még inkább leromlott **mind** *Oroszországban*, **mind** *Szibériában.*

Ezt mindjárt bebizonyítom.

A pénzügyminiszternek az 1913. évi költségvetéstervezetéhez mellékelt magyarázataiban a szokásos kincstári optimizmussal, a kormánypolitika „sikereinek“ magasztalásával találkozunk.

Az áttelepülők, mondják, a puszta vidékeket „civilizált területekké“ változtatják, az áttelepülők gazdagodnak, gyarapítják gazdaságukat és így tovább és így tovább. A megszokott hivatalos dicshimnuszok! A réges-régi *„minden rendben van“*, *„a Sipka-szorosban minden csendes“*.

Csak az a kár, hogy a magyarázatok *teljesen elhallgatják* a visszatelepülőkre vonatkozó adatokat!! Különös és jellegzetes ez az elhallgatás!

Igen, urak, az áttelepülők száma *kilencszázöt* után átlagban évi félmillió főre emelkedett. Igen, 1908-ban az áttelepítési hullám elérte legmagasabb pontját: 665 000 áttelepülő egy évben. De ezután a hullám *gyorsan apad*, s 1911-ben *189 000*-re süllyed. Nem világos-e, hogy az áttelepülőknek a kormány által való „elhelyezése“, amelyet annyira dicsértek, *blöffnek* bizonyult? Nem

világos-e, hogy mindössze hat évvel a forradalom után a kormány ismét *hajótörést* szenvedett?

Ezzel szemben a visszatelepülők számára vonatkozó adatok — amelyeken olyan elővigyázatosan átsiklott a pénzügyminiszter úr „magyarázataiban" (helyesebben ködösítéseiben) — a visszatelepülők számának *hallatlan* emelkedését mutatják, amely *1910-ben elérte a 30 és 40%-ot, 1911-ben pedig a 60%-ot.* A visszatelepülőknek ez az óriási hulláma a parasztok rettenetes ínségére, tönkremenésére és nyomorára mutat, akik elkótyavetyélték házukat, hogy elmehessenek Szibériába, most pedig végérvényesen tönkremenve és koldusbotra jutva kénytelenek visszatérni Szibériából.

A teljesen tönkrement visszatelepülőknek ez az óriási áradata megcáfolhatatlan szemléletességgel mutatja a kormány áttelepítési politikájának *teljes csődjét.* Aki táblázatokat közöl a hosszú időre Szibériában maradt áttelepülők gazdaságának javulásáról (amint ez az áttelepítési igazgatóság költségvetéséhez mellékelt magyarázatokban történik) és *elhallgatja* a visszatelepülők *tízezreinek* teljes és végleges tönkremenését, az teljesen elferdíti az adatokat! Az kártyavárakkal és az általános jólétről szóló dajkamesékkel traktálja a duma-képviselőket akkor, amikor a valóságban tönkremenetelt és elnyomorodást látunk.

Uraim, a visszatelepülők számára, kétségbeejtő, nyomorúságos helyzetére, teljes tönkremenésére vonatkozó adatoknak a pénzügyminiszter magyarázataiban való *eltitkolása* nem egyéb, mint a kormány *kétségbeesett* kísérlete arra, hogy *eltitkolja* az igazságot. Hiábavaló kísérlet! Az igazságot nem lehet véka alá rejteni! Az igazság kikényszeríti, hogy elismerjék. Az Oroszországba *visszatért*, tönkrement parasztok nyomora, a tönkrement szibériai régi lakosok nyomora *kikényszeríti*, hogy beszéljenek róla.

Hogy szemléltetően megvilágítsam a kormány áttelepítési politikájának csődjéről levont következtetéseimet, idézem egy hivatalnok nyilatkozatát, aki 27 évet — uraim, *huszonhét évet!* — szolgált Szibériában az erdőigazgatóságnál, aki megismerkedett az áttelepítés minden részletével, s aki *nem tudta elviselni* mindazt a galádságot, ami nálunk az áttelepítési igazgatóságon történik.

Ez a hivatalnok *A. I. Komarov* államtanácsos úr, aki 27 évi szolgálat után kénytelen volt elismerni, hogy Sztolipin és Krivosein, a miniszterelnök meg a földművelési és földbirtokrendezésügyi főigazgató híres szibériai utazása 1910-ben „*b o h ó z a t b a i l l ő u t a z á s*" volt — ezek a 27 éves szolgálati idővel rendelkező államtanácsos tulajdon szavai!! — Ez a hivatalnok *otthagyta állását*, mert nem tudta tovább elviselni egész Oroszország becsapását, amelyet az efféle „bohózatba illő utazások" segítségével hajtanak végre, és kiadott egy külön brosúrát, amelyben az igazságnak megfelelően leírja az áttelepítési politika örvén véghezvitt fosztogatásokat és sikkasztásokat, áttelepítési politikánk egész ostobaságát, barbárságát, egész romboló hatását.

Ennek a brosúrának a címe: „Az igazság az áttelepítésekről", megjelent Szentpétervárott a folyó, 1913. évben, 60 kopejkába kerül, — ennyit igazán megér a bőséges leleplező anyag. Kormányunk, amint ez már nálunk lenni szokott, a többi „ügyhöz" és „közigazgatási területhez" hasonlóan, az áttelepítési ügyben is minden erejével igyekszik eltitkolni az igazságot és fél kihordani „a házból a szemetet". A hivatalnok Komarov kénytelen volt *bujkálni*, amíg szolgálatban volt, kénytelen volt *álnév* alatt írni leleplező leveleit az újságokban, főnökei pedig igyekeztek „*tetten érni*" a levelezőt. Nem minden cári tisztviselőnek áll módjában otthagyni állását és olyan leleplező brosúrákat kiadni, amelyek feltárják az igazságot! De egyetlenegy ilyen brosúra alapján is elképzelhetjük, hogy a pusztulásnak micsoda förtelmes rothadása bűzlik általában a „sötétség birodalmában".

A. I. Komarov hivatalnok egyáltalán nem holmi forradalmár. Szó sincs róla! Ő maga beszél a szociáldemokraták és a szociálforradalmárok elméleteivel szemben lojalitásánál fogva táplált ellenséges érzületéről. Nem, ő közönséges lojális oroszországi hivatalnok, akit tökéletesen kielégítene a legközönségesebb, a legelemibb tisztesség és becsületesség. Olyan ember, aki ellenséges érzülettel viseltetik a kilencszázötös forradalom iránt, és kész szolgálni az ellenforradalmi kormányt.

Annál jellemzőbb, hogy még egy ilyen ember is elment,

s leverve sarujáról a port, odadobta állását. Nem tudta elviselni, hogy áttelepítési politikánk *„teljes szétrombolása* mindannak, amit *ésszerű erdőgazdaságnak neveznek*“ (138. old.). Nem tudta elviselni azt, hogy *„a régi lakosoktól expropriálták* (vagyis elvették) *a jó földeket*“, ami *„a régi lakosság fokozatos elnyomorodására*“ (137. és 138. old.) vezetett. Nem tudta elviselni „a szibériai földek és erdők *olyan* állami *elrablását* vagy helyesebben *pusztítását*, amelyhez képest a *baskír-földek* hajdani *elrablása semmiség volt*“ (3. old.).

Ez a hivatalnok ilyen következtetésekre jut:

„Az áttelepítési főigazgatóság *egyáltalán nincs felkészülve* a munka nagyarányú megszervezésére“, „a tervszerűség teljesen hiányzik a munkából, és a munka rossz minőségű“, „kiosztanak földparcellákat, melyeknek talaja a mezőgazdaságra alkalmatlan, melyek vízhiányban szenvednek, vagy amelyeknek *a vize ihatatlan*“ (137. old.).

Amikor az áttelepítési hullám magasra csapott, a tisztviselőket ez váratlanul érte. A tisztviselők „széjjelszedték az újonnan létesített kincstári erdészkerületeket“, — „elvették darabonként, elvettek mindent, amit csak láttak, — csakhogy elhelyezzék őket, csakhogy megszabaduljanak *a sok elgyötört, kimerült embertől*, akik össze vannak zsúfolva az áttelepülési központokon, órákon át álldogálnak az áttelepülési igazgatóság előszobájában“ (11. old.).

Lássunk néhány példát. Kijelölik az áttelepülőknek a *kurjai* áttelepülési parcellát. Azokból a földekből alakítják, amelyeket az altáji sólepárló üzemben dolgozó másfajtájúaktól vettek el. A másfajtájúakat kifosztották. Az új telepesek pedig olyan helyre kerültek, ahol a víz sós, ivásra alkalmatlan! A kincstár értelmetlenül pocsékol pénzt kutak fúrására. Eredménytelenül. Az új telepesek *7—8* (hét és nyolc!) versztnyire járnak vízért!! (101. old.)

A „Vijezdnoj“ áttelepítési kerület a Mana-folyó felső folyásánál. Harminc családot telepítettek le. Hét súlyos esztendő után az új telepesek végérvényesen meggyőződtek arról, hogy itt nem lehet földet művelni. *Majdnem vala-*

mennyien szétszéledtek. Az a néhány, aki ott maradt, vadászattal és halászattal foglalkozik (27. old.).

A Csuna-Angara határvidéki áttelepülési kerületek: *százszámra* jelölték ki a telkeket, 900, 460 telket stb. Áttelepülők nincsenek. Megélni lehetetlen. Hegygerincek, mocsarak, ihatatlan víz.

És A. I. Komarov hivatalnok a kormányra nézve *kellemetlen igazságokat* mond el azokról a visszatelepülőkről, akikről a pénzügyminiszter úr hallgatott.

„*Többszázezer lélek* — mondja ezekről a tönkrement, koldusbotra jutott visszatelepülőkről. — Olyanféle elemek térnek vissza — írja Komarov, a cári tisztviselő —, akik az eljövendő forradalomban, ha lesz ilyen, szörnyű szerepet fognak játszani. Nem az tér vissza, aki egész életében zsellérsorban élt ... az tér vissza, aki nemrég még gazda volt, az, akinek soha mégcsak meg sem fordult a fejében, hogy ő meg a föld külön is meglehetnek, és ez az ember, aki joggal van vérig sértve azért, mert nem tudták megfelelően elhelyezni, hanem csupán tönkretették — ez az ember félelmetes minden államrend számára“ (74. old.).

Így ír Komarov hivatalnok úr, akit borzadállyal tölt el a forradalom. Hiába gondolja Komarov úr, hogy csak *földesúri* „államrend“ lehetséges. A legjobb és legkulturáltabb államokban megvannak földesurak *nélkül is*. Meglehetne nélkülük Oroszország is, a nép előnyére.

Komarov feltárja a régi lakosok *elszegényedését*. A „rossz termés“, — de igazában szólva: az *éhség* kezdte már látogatni, a régi lakosok e kifosztása következtében, még a „szibériai Itáliát“, vagyis a minuszinszki kerületet is. Leleplezi Komarov úr, hogyan fosztogatják a kincstárat a vállalkozók, hogy a cári tisztviselők által összeállított elszámolások és tervek teljesen fiktívek, vagyis kiagyalások, hogy munkájuk értéktelen, mint amilyen például a milliókat elnyelt Ob—Jenyiszej-csatorna, s hogy *száz- meg százmillió rubelt* kidobnak hiába.

Áttelepítésünk, úgy ahogy van — mondja az istenfélő és szerény hivatalnok — „*nem egyéb rossz anekdotánál*“ (134. old.).

Hát ez az *igazság a visszatelepülőkről*, amelyet a pénz-

ügyminiszter úr elhallgatott! Hát ilyen *a valóságban* áttelepítési politikánk teljes *csődje!* Tönkremenés és elszegényedés Oroszországban *is*, Szibériában *is*. A földek elrablása, az erdőrendezés *felborítása*, hamis elszámolások, meg kincstári furfang és képmutatás.

Áttérek a tanyagazdaságok kérdésére.

A pénzügyminiszter úr magyarázatai erről a kérdésről is ugyanolyan általános, semmitmondó, hivatalosan képmutató adatokkal (helyesebben, *állítólagos* adatokkal) szolgálnak, mint az áttelepítések kérdésében.

Közlik, hogy 1912-ig már több mint 1½ (másfél) millió porta vált ki végérvényesen az obscsinából; — hogy több mint egymillió portának hasítottak ki tanyát.

Arról, hogy milyen is a valóságban a tanyagazdaság, arról a kormánybeszámolókban *sehol egyetlen* igaz szó *sem* található!!

Most azonban már tudjuk — az új földbirtokrendezés tisztességes megfigyelőinek (például néhai Ivan Andrejevics Konovalovnak) leírásaiból, tudjuk a falura és a parasztság életére vonatkozó saját megfigyeléseinkből is, hogy a *tanyásparasztoknak* két egymástól tökéletesen különböző csoportja van. A kormány, amikor ezeket a csoportokat összekeveri és globális adatokat közöl, csak becsapja a népet.

A tanyásparasztok egyik csoportjába az elenyésző kisebbségben levő jómódú parasztok, a kulákok tartoznak, akiknek az új földbirtokrendezés előtt is igen jó volt a soruk. Az ilyen parasztok, azzal, hogy kiválnak és összevásárolják a szegényparasztok osztásföldjeit, kétségtelenül mások rovására gazdagodnak, s még jobban tönkreteszik és szolgai helyzetbe juttatják a lakosság tömegeit. De ilyen tanyásgazda, ismétlem, *nagyon kevés van.*

Többségben, mégpedig óriási többségben vannak azok, akik a tanyásparasztok másik csoportjához tartoznak — a koldusbotra jutott, tönkrement parasztok, akik csak végszükségben szánták rá magukat a tanyagazdaságra, mert nem tudtak mihez kezdeni. „Nincs mihez kezdenünk, a semminél jobb a tanya is" — így beszélnek ezek a parasztok. Mivel a nyomorúságos gazdaságban éheztek és kínlódtak, belekapaszkodtak az utolsó szalma-

szálba, az áttelepülési segély kedvéért, a berendezkedési kölcsön kedvéért. Vergődnek a tanyákon, mint a partra vetett hal; eladják egész gabonájukat, hogy fizetni tudják a részleteket a banknak; örökösen el vannak adósodva; rettenetesen nyomorognak; úgy élnek, mint a koldusok: ha *nem fizetik a részleteket*, *elkergetik* őket a tanyáról, s végleg hajléktalan csavargókká válnak.

És ha a hivatalos statisztika, a kitalált jólét semmitmondó képei helyett az igazságnak megfelelően közölné velünk ezeknek a *koldusszegény tanyásparasztoknak* a számát, akik sárkunyhókban laknak, s ott tartják a jószágot is, ahol az éhező emberek kínlódnak lerongyolódott és beteg gyermekeikkel együtt, — akkor látnók csak, *„mi az igazság a tanyákról“*.

De hiszen éppen arról van szó, hogy a kormány mindenképpen igyekszik eltitkolni az igazságot a tanyákról. A parasztság életének önálló és független megfigyelőit üldözik és kitoloncolják a falvakból. Azokkal a parasztokkal szemben, akik az újságokba írnak, még Oroszországban is példa nélkül álló önkényt, elnyomást és üldözést alkalmaz a rendőrség és a hatóság.

A maroknyi gazdag tanyásparasztot úgy tüntetik fel, mint a gazdagodó parasztok tömegét! A kulákokra vonatkozó hivatalos hazugságokat a falura vonatkozó igazságnak tüntetik fel! De a kormánynak nem fog sikerülni véka alá rejteni az igazságot. A kormány kísérletei, hogy eltitkolja az igazságot a pusztuló és éhező faluról, csak jogos *haragot* és *felháborodást* keltenek a parasztság körében. Ha, mint tavaly és tavalyelőtt, a parasztok tízmilliói éheznek, akkor ez a tény bárminő hosszú értekezésnél jobban leleplezi a tanyák üdvös hatásáról szóló hamis és képmutató meséket. Ez a tény napnál világosabban mutatja, hogy az orosz falu a kormány agrárpolitikájának megváltoztatása *után is*, a hírhedt sztolipini reformok *után is* ugyanolyan leigázott, kizsákmányolt, koldus és jogfosztott maradt, akárcsak a hűbériség idején volt. Az Egyesült Nemesség Tanácsának *„új“* agrárpolitikája érintetlenül hagyta a *régi* hűbérurakat és ezer- meg tízezer gyeszjatyinás óriási birtokaik jármát. Az „új“ agrárpolitika gazdaggá tette a *régi* földesurakat és a maroknyi

parasztburzsoáziát, de még jobban tönkretette a parasztok nagy tömegét.

„Mi az erősekre tesszük a tétet“ — kiáltott fel a boldogult Sztolipin, agrárpolitikájának magyarázata- és igazolásaképpen. Ezeket a szavakat érdemes megjegyezni és emlékezetünkbe vésni, mint a miniszter ritka igaz, kivételesen igaz szavait. A parasztok jól megértették és saját bőrükön tanulták meg ezeket az igaz szavakat, amelyek azt jelentik, hogy az *új* törvények és az *új* agrárpolitika is a *gazdagok érdekében* és a *gazdagok által* írott törvények, a *gazdagok* érdekében és a *gazdagok* által folytatott politika. A parasztok megértették azt a „*nem* bonyolult“ mechanizmust, hogy az úri duma csak úri törvényeket hozhat, — hogy a kormány nem más, mint a feudális földesurak akaratának és Oroszország feletti uralmának a szerve.

Ha Sztolipin *erre* akarta megtanítani a parasztokat „híres“ (hírhedt) mondásával: „mi az erősekre tesszük a tétet“, akkor meg vagyunk róla győződve, hogy Sztolipin jó tanítványokra talált és fog találni a tönkrementek és elkeseredettek tömegei között, akik miután megértették, hogy *kire* teszi a kormány a tétet, annál jobban megértik, hogy *kire* kell **nekik** tenniük a tétet: a munkásosztályra és a munkásosztály szabadságharcára.

Hogy ne beszéljünk a levegőbe, idézek néhány példát, amelyeket olyan hozzáértő és teljesen a munkájának élő megfigyelő ragadott ki az eleven életből, amilyen Ivan Andrejevics Konovalov (Ivan Konovalov. „Tanulmányok a mai faluról“, Szentpétervár 1913. Ára: 1 rubel 50 kopejka. Az idézeteknél megadjuk az oldalszámokat).

Orel kormányzóság livni kerületében a következő négy nagybirtokot tagolták fel tanyákra: Andrej Vlagyimirovics nagyherceg 5000 gyeszjatyináját, Poljakov 900 gyeszjatyináját, Nabokov 400 gyeszjatyináját és Korf 600 gyeszjatyináját. Összesen mintegy 7000 gyeszjatyinát. A tanyák nagyságát 9 gyeszjatyinában állapították meg és csak kivételes esetekben 12 gyeszjatyinában, úgyhogy összesen több mint *hatszáz* tanyát hasítottak ki.

Hogy szemléltetőbben megvilágítsam ezeknek a számoknak a jelentőségét, idézem az 1905-ös hivatalos statisztikából az Orel kormányzóságra vonatkozó adatokat. *Öt*

nemesnek ebben a kormányzóságban *143 446* gyeszjatyina, vagyis fejenként átlag *28 000 gyeszjatyina* földje volt. Világos, hogy az ilyen óriási birtokokat nem teljes egészükben a tulajdonosaik művelik meg, hanem azok csak a parasztok elnyomására és leigázására szolgálnak. 1905-ben Orel kormányzóságban 44½ ezer olyan egykori földesúri paraszt volt, akik gazdaságonként 5 gyeszjatyináig terjedő osztásfölddel — összesen 173 000 gyeszjatyina földdel — rendelkeztek. A földesurak fejenként *28 000 gyeszjatyinával*, a *„földesúri"* szegényparasztok fejenként *4 gyeszjatyinával* rendelkeztek.

Ötszáz vagy ennél több gyeszjatyina földdel rendelkező nemes Orel kormányzóságban 1905-ben *378* volt, összesen *592 000* gyeszjatyina földdel, vagyis átlagban fejenként több mint *másfélezer gyeszjatyinával.* Gazdaságonként 7 gyeszjatyináig terjedő osztásfölddel rendelkező *„egykori földesúri"* paraszt pedig Orel kormányzóságban 124 000 volt, összesen *647 000* gyeszjatyinával, vagyis gazdaságonként átlagban *5 gyeszjatyinával.*

Ezeknek az adatoknak az alapján megítélhetjük, mennyire elnyomták az oreli parasztokat a feudális nagybirtokok, és mennyire csak egy csepp volt a nyomor és nélkülözés tengerében a livni kerület tanyákra feltagolt *négy* birtoka. De hogyan élnek a tanyásparasztok 9 gyeszjatyinás telkeiken?

A föld árát gyeszjatyinánként 220 rubelben állapították meg. Évente 118 rubel 80 kopejkát kell fizetni (vagyis körülbelül 20 rubelt minden gyeszjatyina vetés után). Ez a fizetési kötelezettség meghaladja a szegényparaszt erejét. A föld egy részét olcsón bérbe adja, csakhogy egy kis pénzhez jusson. Eladja egész gabonáját, hogy kifizethesse a részletet a banknak. Neki magának sem vetőmagra, sem táplálkozásra nem marad. Kölcsönt vesz fel, újra uzsoraszolgaságba kerül. Van egy lovacskája, a tehenet eladta. Felszerelése ócska. A gazdaság javítására még csak gondolni sem lehet. „A gyerekek a tejnek még a színét is elfelejtették, azt sem tudják, eszik-e vagy isszák" (198. old.). Ha egy ilyen gazda nem tud fizetni határidőre, elkergetik a telekről, és tönkremenése teljessé válik.

A pénzügyminiszter úr magyarázataiban igyekezett

jóságosan elleplezni a parasztoknak ezt az új földrendezéssel, helyesebben földrendbontással való tönkretételét.

A magyarázatok második részének 57. oldalán a pénzügyminiszter úr hivatalos adatokat közöl azoknak a parasztoknak a számáról, akik 1911 végéig eladták földjüket. Ez a szám: *385 407 család.*

És a miniszter úr *„vigasztalásul"* megjegyzi: a vásárlók száma (362 840) *„igen közel jár az eladók számához"* (385 407). Minden eladóra 3,9 gyeszjatyina és minden vásárlóra 4,2 gyeszjatyina jut (magyarázatok, 58. old.).

Mi ebben a vigasztaló? Először is, még ezek a hivatalos adatok is azt mutatják, hogy a vásárlók száma *k i s e b b* az eladók számánál. Tehát fokozódik a falu tönkremenése és elnyomorodása. És másodszor, ki ne tudná, hogy az osztásföldek felvásárlói a törvényt, amely megtiltja egy bizonyos, nem nagy számon felül az osztásföldek összevásárlását, oly módon játsszák ki, hogy a feleségük, a rokonaik nevére és strómanok nevére vásárolnak?? Ki ne tudná, hogy a parasztoknál szükségszerűen rendkívül ki van fejlődve az a rendszer, hogy a földet más címeken, mint például bérlet stb. formájában adják tovább? Nézzük csak meg akár a félkadet-féloktóbrista Obolenszkij hercegnek a „Russzkaja Miszl"-ben megjelent írásait, és látni fogjuk, hogy még ez a velejéig földesúri nézetekkel átitatott földesúr is elismeri azt a tényt, hogy a gazdagok *óriási* arányokban vásárolják fel az osztásföldeket, s ezt a földfelvásárlást a törvény ezerféle kijátszásával *palástolják!!*

Nem, uraim! A kormány és a nemesek „új" agrárpolitikája *minden*, amit a nemes urak megtehettek, úgy, hogy emellett érintetlenül maradjon tulajdonuk és jövedelmük (sőt gyakran még *fokozzák* is jövedelmüket a föld árának *felhajtása* és a „parasztbank" által a nemeseknek nyújtott ezernyi kedvezmény útján).

És ez a nemesi *„minden" semminek* bizonyult. A falu még jobban tönkrement, még jobban *el van keseredve.* Szörnyű az elkeseredés a falun. Amit csavargásnak neveznek, az főleg a parasztok hihetetlen elkeseredésének és *tiltakozásuk k e z d e t l e g e s* formáinak a következménye. Semmilyen üldözés, a büntetések semmilyen fokozása sem szünteti meg az éhező parasztok millióinak ezt az elkesere-

dését és tiltakozását, akiket hallatlan gyorsasággal, durvasággal és kegyetlenséggel tesznek most tönkre a „földbirtokrendezők“.

Nem, a nemesi, vagy sztolipini agrárpolitika nem kivezető út, hanem csak a leggyötrelmesebb úton való *közeledés* az oroszországi agrárkérdés új *megoldásához*. Hogy milyennek kell lennie ennek a megoldásnak, azt közvetve megmutatja még Írország sorsa is, ahol a föld a földbirtokosok ezernyi halasztgatása, huzavonája ellenére, az általuk támasztott akadályok ellenére mégiscsak a farmerek kezébe került.

Hogy miben áll az agrárkérdés lényege Oroszországban, azt mindennél szemléltetőbben mutatják a földesúri nagybirtokra vonatkozó adatok. Ezek az adatok az 1905-ös hivatalos kormánystatisztikából valók, és annak, akit komolyan foglalkoztat az orosz parasztság sorsa és országunk egész politikájának állása, feltétlenül figyelmesen meg kell vizsgálnia ezeket az adatokat.

Vessünk egy pillantást a földesúri nagybirtok megoszlására Európai-Oroszországban. Több mint 500 gyeszjatyinája *27 833* földesúrnak van, akik összesen *62 millió gyeszjatyina földdel* rendelkeznek!! Ha ehhez hozzáadjuk az uralkodóház birtokait és az uráli gyárosok mammutbirtokait, arra az eredményre jutunk, hogy kevesebb mint *30 000* földbirtokosnak *70 millió gyeszjatyinája* van. Eszerint átlag több mint *2 000* gyeszjatyina jut egy nagybirtokosnak. Hogy milyen méreteket érnek el Oroszországban a latifundiumok, vagyis a legnagyobb birtokok, kitűnik abból, hogy *699* földesúrnak fejenként *10 000 gyeszjatyinát* meghaladó birtoka, összesen pedig 20 798 504 gyeszjatyinája van. Egy-egy ilyen mágnásra vagy nábobra majdnem *30 000 gyeszjatyina* (29 754) jut!!

Nem egykönnyen találunk Európában, sőt akár az egész világon még egy olyan országot, ahol ilyen óriási méretekben fennmaradt volna a feudális nagybirtok.

És ami a legfontosabb, ezeken a földeken csak részben folyik tőkés gazdálkodás, vagyis bérmunkásokkal és a tulajdonos felszerelésével folyó földművelés. Nagyobbrészt *feudális* gazdálkodás folyik rajtuk, vagyis a földesurak leigázzák a parasztokat, éppúgy, mint 100 vagy 300

vagy 500 évvel ezelőtt, arra kényszerítik őket, hogy *paraszti* lóval, *paraszti felszereléssel* műveljék meg a földesúri földet.

Ez nem kapitalizmus. Ez nem európai gazdálkodás, jobboldali és októbrista urak, ezt vegyék tudomásul, önök, akik azzal kérkednek, hogy „európaizálni“ akarják (vagyis európai módra akarják átszervezni) Oroszországban a földművelést! Nem, ez egyáltalán nem európai módszer. Ez *ókínai* módszer. Ez *török* módszer. Ez *feudális* módszer.

Ez nem tökéletesített gazdálkodás, hanem földuzsora. Ez régi, ősrégi szolgaság. A koldus paraszt, aki koldus marad és éhezik még a legjobb esztendőben is, gyenge, kiéhezett lovával, ócska, nyomorúságos, koldus felszerelésével elmegy szolgálni a földesúrhoz, az „*urasághoz*“, azért, mert a muzsik nem tud mást kezdeni.

Az „uraság“ sem földet nem ad bérbe, sem úthasználatot, sem itatót, sem legelőt, sem erdőhasználatot nem engedélyez, ha a paraszt nem dolgozik neki. A parasztot „tiltott“ favágáson kapják, és mi történik? elverik az erdőkerülők, a cserkeszek stb., azután pedig az „*uraság*“, aki a dumában tüzes szónoklatokat tart földművelésünk haladásáról és Európa utánzásáról, ez az uraság választás elé állítja a megvert parasztot: vagy eredj a börtönbe, vagy pedig művelj meg, szánts fel, vess be és arass le két vagy három gyeszjatyinát! Ugyanez a legeltetésért. Ugyanez a téli gabonakölcsönért. Ugyanez a rétért vagy jószágkihajtásért és így tovább vég nélkül.

Ez nem a földesurak nagyüzemi gazdálkodása. Ez a paraszt *leigázása*. Ez a parasztság nyomorba döntött millióinak *feudális* kizsákmányolása az ezer gyeszjatyinás birtokok, a földesurak birtokai útján, amelyek minden oldalról maguk alá gyűrték és megfojtották a parasztot!!

A tanyák kirántanak a bajból egy maroknyi gazdagot. De a tömeg éhezik, mint azelőtt. Miért van az, földbirtokos urak, hogy Európában már rég nincsenek éhínségek? Miért van az, hogy ott csak a jobbágyság idején voltak olyan rémes éhínségek, mint nálunk 1910—1911-ben?

Azért, mert Európában nincsen hűbéri szolgaság. Európában vannak gazdag- és középparasztok, vannak béresek, de nincs sok millió teljesen tönkrement, koldus-

botra jutott s az örökös kínlódástól és kényszermunkától agyongyötört, jogfosztott, megfélemlített, az „uraságtól“ függő parasztság!

Mi tehát a teendő? Hol a megoldás?

Megoldás csak egy van: a falu felszabadítása ezeknek a feudális latifundiumoknak a járma alól, ennek a *70 millió* gyeszjatyina földnek átadása, mégpedig megváltás nélküli átadása a földesurak kezéből a parasztok kezébe.

Csakis ez a megoldás tenné Oroszországot valóban hasonlóvá egy európai országhoz. Csakis ez a megoldás tenné lehetővé, hogy az orosz parasztság milliói lélegzethez jussanak és talpraálljanak. Csakis ez a megoldás tenné lehetővé, hogy Oroszország a földesúri szolgaság által elnyomott és örökké éhező, nyomorgó parasztok országából az „európai haladás“ országává, az írástudatlanok országából írni-olvasni tudók országává, az elmaradottság és reménytelen tespedés országából fejlődésre és haladásra képes országgá, a jogfosztottság és rabszolgaság országából szabad országgá váljék.

És a munkásosztály pártja, amely tudatában van annak, hogy a szabad, demokratikus intézményeken kívül nincs és nem is lehet más út a szocializmushoz, hangsúlyozza, hogy abból a zsákutcából, amelybe a kormány a maga agrárpolitikájával újra belevitte Oroszországot, nincs más kivezető út, mint az összes földesúri földek megváltás nélküli átadása a parasztoknak, a teljes politikai szabadság kivívása új forradalom útján.

A megírás ideje:
legkésőbb 1913 június 7 (20).
Először megjelent: Lenin Művei.
2—3. kiad. XVI. köt. 1930.

A KAPITALIZMUS ÉS AZ ADÓK

A „Novij Ekonomiszt" című folyóiratban (1913. 21. sz.), amelyet az egyesült októbristák és kadetok közreműködésével P. Migulin úr ad ki, érdekes cikket olvashatunk az Egyesült Államokbeli jövedelmi adóról.

Azt tervezik, hogy a 4000 dollárt (8000 rubelt) meg nem haladó jövedelmek mentesülnek a jövedelmi adó alól. A 4000 dollárt meghaladó jövedelmek összegére 1%-os adót szándékoznak kivetni, — a 20 000 dolláron felüli összegekre 2%-ot, és így tovább, a jövedelem emelkedése arányában némileg emelkedő kulccsal. Tehát progresszív jövedelmi adó bevezetését tervezik, de ez igen kis mértékben lenne progresszív, úgyhogy például az, akinek egymilliós jövedelme van, átlagban 3%-nál kevesebb adót fizet.

A tervezet kiszámítja, hogy ennek az adónak a bevezetésével 425 000 olyan személytől, akik 4000 dollárnál magasabb jövedelemmel rendelkeznek, 70 millió dollár (kb. 140 millió rubel) fog befolyni, s a „Novij Ekonomiszt" októbrista-kadet szerkesztősége ezzel kapcsolatban megjegyzi:

„Összehasonlítva a 700 millió rubel vámjövedelemmel és az 500 millió rubel jövedéki adóval, a jövedelmi adó után várható 140 millió rubel jelentéktelen összeg, és nem csökkenti a közvetett adóztatás jelentőségét."

Kár, hogy liberális-burzsoá közgazdászaink, akik hajlandók szavakban elismerni, sőt programjukba beiktatni a progresszív jövedelmi adót, nem óhajtották határozottan és pontosan megállapítani, hogy *ők* a jövedelmi adó *milyen* arányát tartják kötelezőnek?

Olyan arányát-e, hogy a közvetett adóztatás jelentősége csak csökkenjen, és ez esetben mennyire csökkenjen, vagy pedig olyan arányát, hogy a közvetett adóztatás teljesen megszűnjön?

Az amerikai statisztika, amelyről a „Novij Ekonomiszt“ ír, tanulságos illusztrációt nyújt ehhez a kérdéshez.

A tervezet adataiból kiderül, hogy 425 000 tőkés jövedelme (70 millió dollár adó mellett) 5413 millió dollár. Nyilvánvaló, hogy ez a szám kisebb a valóságnál: *100 személynél* mutatnak ki egymilliónál magasabb jövedelmet, és jövedelmüket 150 millió dollárban jelölik meg. Tudvalevő, hogy *egy tucat* amerikai milliárdosnak hasonlíthatatlanul nagyobb a jövedelme. Az amerikai pénzügyminiszter „udvarias“ akar lenni a milliárdosokkal...

De még ezek a tőkések irányában túlságosan „udvarias“ adatok is figyelemre méltó képet mutatnak. Amerikában a statisztika szerint összesen 16 millió család van. Közülük tehát *egy félmilliónál kevesebb* tartozik a tőkésekhez. A többiek bérmunkások vagy a tőke által elnyomott kisföldművelők stb.

Az amerikai dolgozó tömegek jövedelmének nagyságát a statisztika számos kategóriára vonatkozóan elég pontosan meghatározza. Például 6 615 046 ipari munkás 3427 millió dollárt keresett (1910-ben), vagyis egy munkásra 518 dollár (1035 rubel) jutott. Továbbá, 1 699 420 vasúti munkás 1144 millió dollárt keresett (fejenként 673 dollárt). Végül, 523 210 néptanító 254 millió dollárt keresett (483 dollárt fejenként).

Összesítve a dolgozóknak ezt a tömegét és kikerekítve a számokat, a következő eredményt kapjuk: 8 800 000 munkás 4800 millió jövedelemmel, fejenként 550 dollár; 500 000 tőkés 5500 millió dollár jövedelemmel, fejenként 11 000 dollár.

Félmillió tőkés családnak *több* a jövedelme, mint majdnem 9 millió munkáscsaládnak. Kérdezzük, mi hát a szerepe a közvetett adóztatásnak és a tervbe vett jövedelmi adónak?

A közvetett adóztatás 1200 millió rubelt, azaz 600 millió dollárt eredményez. Egy családra Amerikában 75 rubel közvetett adó esik (37 és fél dollár). Hasonlítsuk

össze ezt az adóztatást a tőkések és a munkások jövedelmével:

	Családok száma millióban	Össz-jövedelem (millió	Közvetett adó összesen dollár)	Az adók %-aránya a jövedelemhez képest
Munkások	8,8	4800	330	7
Tőkések..........	0,5	5500	19	0,36

Látjuk, hogy a munkások egy rubel után 7 kopejka közvetett adót fizetnek, a tőkések pedig *egyharmad* kopejkát. A munkások viszonylag *hússzor* többet fizetnek, mint a tőkések. A közvetett adók rendszere elkerülhetetlenül ilyen „rendet" (igen rendetlen rendet) teremt az *összes* tőkés országokban.

Ha a tőkések ugyanannyi százalékot fizetnének, mint a munkások, akkor a tőkésekre nem 19, hanem *385 millió dollár* adót kellene kivetni.

Sokat változtat-e a helyzeten az *olyan* progresszív jövedelmi adó, amilyet Amerikában terveznek? Bizony nagyon keveset. A tőkésekre akkor 19 millió dollár közvetett adót + 70 millió dollár jövedelmi adót vetnének ki, vagyis összesen 89 millió dollárt, *vagyis jövedelmüknek mindössze másfél százalékát!!*

Osszuk fel a tőkéseket középtőkésekre (4—10 ezer dollár, vagyis 8—20 ezer rubel jövedelemmel) és gazdag tőkésekre (20 ezer rubelen felüli jövedelemmel). Az eredmény: A középtőkések — 304 000 család, jövedelem — 1813 millió dollár, gazdag tőkések — 121 000 család, jövedelem — 3600 millió dollár.

Ha a középtőkések annyit fizetnének, amennyit most a munkások fizetnek, azaz a jövedelem 7%-át, akkor ez kb. 130 millió dollárt eredményezne. A gazdag tőkések jövedelmének 15%-a pedig 540 millió dollárt tenne ki. Az egész összeg *bőven fedezné az összes közvetett adókat.* Emellett, a jövedelmi adó leszámítása után egy-egy középtőkésnek maradna 11 000 rubel, egy-egy gazdagnak 50 000 rubel jövedelme.

Látjuk, hogy a szociáldemokraták követelése — az

összes közvetett adók *teljes* eltörlése és helyettük nem játékadó, hanem valódi progresszív jövedelmi adó bevezetése — *teljes mértékben* megvalósítható. Egy ilyen intézkedés, anélkül, hogy érintené a kapitalizmus alapjait, nyomban óriási könnyítést jelentene a lakosság kilenctized részének; másodszor pedig óriási lökés volna a társadalom termelőerőinek fejlődéséhez, mert a belső piac növekedne és az állam megszabadulna a gazdasági életnek azoktól az ostoba megszorításaitól, amelyeket a közvetett adók behajtása végett vezettek be.

A tőkések védelmezői általában arra hivatkoznak, hogy a nagy jövedelmeket nehéz nyilvántartani. A valóság azonban az, hogy a bankok, a takarékpénztárak stb. mai fejlettsége mellett ezek a nehézségek teljességgel kiagyaltak. Az *egyetlen* nehézség — a tőkések osztályönzése és az, hogy a burzsoá államok politikai rendszerében nem demokratikus intézmények vannak.

„Pravda“ 129. sz.
1913 június 7.
Aláírás: V. Iljin.

A GAZDASÁGI SZTRÁJKOK 1912-BEN ÉS 1905-BEN

A gazdasági sztrájkok statisztikája, amelyet a moszkvai iparvidék gyáriparosainak egyesülete állított össze, lehetővé teszi, hogy egyes pontokon párhuzamot vonjunk 1912 és 1905 között. Ezzel kapcsolatban három termelési csoportra kell szorítkoznunk: a vasmunkásokra, a textilmunkásokra és „egyebekre", mert a gyáriparosok egyesületének statisztikája részletesebb alcsoportokat nem jelöl meg.

A párhuzamos adatok a következők:

	A sztrájkoló munkások száma (gazdasági sztrájkok)		
	1905-ben	1911-ben	1912-ben
Vasmunkások	230 216	17 920	78 195
Textilmunkások	559 699	59 950	89 540
Egyebek	230 527	18 880	43 860
Összesen ..	1 020 442	96 750	211 595

Az 1905-ös adatok csak a *tisztára* gazdasági jellegű sztrájkokra vonatkoznak; nem szerepelnek bennük a vegyes, mind politikai, mind gazdasági jellegű sztrájkok. Az 1911-es és 1912-es adatok nyilvánvalóan nagyon hiányosak.

Ezeknek az adatoknak az összehasonlítása azt mutatja, hogy 1911-ben a textilmunkások sztrájkenergiája *nagyobb* volt, mint a vasmunkásoké és az „egyebeké", — ha az 1905. évi mozgalmat vesszük kiindulópontnak. 1911-ben a sztrájkolók teljes számának lényegesen több mint a fele a textilmunkások közül került ki, és több mint háromszor annyi textilmunkás sztrájkolt, mint ahány vasmunkás. 1905-ben a sztrájkoló textilmunkások száma

csak 2½-szer volt nagyobb a sztrájkoló vasmunkások számánál.

Ami az „egyebeket“ illeti, az ebből a kategóriából és a vasmunkások közül kikerülő sztrájkolók száma körülbelül azonos 1905-ben is, 1911-ben is.

Ezzel szemben 1912-ben a vasmunkások meglepően gyors előrehaladást tesznek, messze túlszárnyalják az „egyebeket“, és csaknem utolérik a textilmunkásokat.

A sztrájkoló vasmunkások száma 1912-ben több mint *négyszeresе* az 1911. évinek. Ugyanazon idő alatt a textilmunkásoknál a sztrájkolók száma mindössze másfélszeresére nőtt (60 ezerről 89 ezerre), az egyebeké pedig 2½-szeresére.

A vasmunkások eszerint kitűnően kihasználták 1912-ben a számukra kedvező piaci feltételeket. Az 1911-es győzelmektől ösztönözve még szélesebb fronton elszánt támadásba mentek át.

Az „egyéb“ iparágakban a munkásoknak szintén előnyös helyzete volt 1912-ben. Gazdasági harcuk még sikeresebb volt, mint a vasmunkásoké. Ők azonban előnyös helyzetüket nem használták ki olyan jól, mint a vasmunkások.

A textilmunkások helyzete 1912-ben az összes iparágak közül a legrosszabb volt: gazdasági harcuk a legkevésbé volt sikeres. Ennek megfelelően náluk növekedett a leglassabban a sztrájkolók száma.

A moszkvai iparvidék gyárosai remélik, hogy 1913-ban a sztrájkhullám gyengébb lesz. Az 1912. évi jelentésükben ezt olvassuk: „a textiliparban a helyzet már meglehetősen kialakult; amíg nem tudjuk, milyen az új termés, a gyárak lassított ütemben fognak dolgozni, és a munkások sztrájkjai ilyen körülmények közt teljesen értelmetlenek lennének.“

Meglátjuk, mennyire igazolódik be ez a feltevés. Az 1912. év és az 1913. év eleje mindenesetre megmutatta, hogy a *gazdasági* sztrájkok az *egész* „sztrájkhullámnak“ csupán kis részét alkotják.

„Pravda“ 130. sz.
1913 június 8.
Aláírás: V. I.

A TŐKÉS GAZDAGSÁG NÖVEKEDÉSE

A tőkések nem szeretnek nyíltan beszélni jövedelmeikről. „A kereskedelmi titkot“ szigorúan tiszteletben tartják, és az avatatlanoknak igen nehéz behatolniuk annak a „titkaiba“, miképpen lehet szert tenni gazdagságra. A magántulajdon szent: senki nem avatkozhat be a tulajdonos ügyeibe. Ez a kapitalizmus elve.

Ámde a tőke már régen túlnőtt a magántulajdon keretein, és részvénytársaságok alakulására vezetett. Sok száz és ezer egymás előtt ismeretlen részvényes egyetlen vállalatba tömörül: és a magántulajdonos urak nemegyszer megégették a kezüket, amikor egyes ügyes üzletemberek a „kereskedelmi titok“ fedezéke mögé húzódtak, és kiürítették vállalati kollégáik zsebeit.

A szent magántulajdon kénytelen volt feláldozni szentségének egy kis részét: a részvénytársaságokat törvényileg kötelezni kellett arra, hogy pontos könyvelést vezessenek, és mérlegük fő eredményeit hozzák nyilvánosságra. A közönség rászedése ezzel persze nem szűnt meg, csak némileg más formákat öltött, körmönfontabbá vált. A nagytőke, amely apránként felszívta a világ minden szegletében szétszórt részvényesek kis tőkéit is, még hatalmasabbá lett. A milliomos a részvénytársaságok révén jelenleg nemcsak a maga milliójával rendelkezik, hanem mondjuk még 800 000 rubelre menő kiegészítő tőkével is, amelyet esetleg 8000 kistulajdonostól gyűjtött össze.

De ugyanakkor a kapitalizmus képtelensége is egyre világosabbá és nyilvánvalóbbá válik a lakosság tömegei előtt.

Itt vannak például az oroszországi biztosító társa-

ságok nyilvánosságra hozott jelentései 10 évre vonatkozóan, 1902-től 1911-ig.

A részvénytőke 1902-ben $31^{1}/_{3}$ millió rubel volt (21 részvénytársaságé), 1911-ben pedig (ugyanazé a 21 társaságé) 34,8 millió rubel. Általában a tőke nagy része maroknyi milliomos tulajdona. Például 10 vagy 20 pénzmágnásnak van 18 millió rubel értékű részvénye, és ezek, többségben lévén, ellenőrzés nélkül rendelkeznek a többi tőkével, a „kis“ részvényesek 13 vagy 16 milliójával.

A professzorok, a kapitalizmus védelmezői, a kisrészvényesek számának növekedése láttán a tulajdonosok számának emelkedéséről fecsegnek. Valójában azonban a milliomos pénzmágnásoknak a „kisemberek“ tőkéje *feletti* hatalma (és jövedelme) növekszik.

Nézzük meg, mekkorát fejlődtek tíz év alatt biztosító királyaink. A részvénytőke utáni osztalék 10 év alatt *átlag több* mint 10 százalék volt!! Szép kis haszon, ugye? A tíz esztendő legrosszabb évében egy rubel után 6 kopejkát „kerestek“, a jó években pedig 12 kopejkát!

A tartaléktőkék megkétszereződtek: 1902-ben 152 millió rubelt tettek ki, 1911-ben pedig 327 milliót. A vagyon csaknem megkétszereződött — 1902-ben 44 millió volt, 1911-ben 76 millió.

Az eredmény: tíz év alatt huszonegy vállalatnál 32 millió *új* vagyon!

Kik „keresték“ ezt a vagyont?

Azok, akik nem dolgoztak, vagyis a részvényesek, elsősorban a milliomos pénzmágnások, akiké a részvénytöbbség.

Dolgoztak az alkalmazottak százai, körutazásokat tettek, biztosításokat szerveztek, megvizsgálták a biztosítottak vagyonát, számításokat végeztek. Ezek az alkalmazottak továbbra is szépen alkalmazottak maradtak. Fizetésükön kívül (amelyből, mint tudjuk, többségüknek még a család tűrhető eltartására sem futja) semmit sem kapnak. Semmiféle vagyont nem gyűjthetnek.

Ha a pénzmágnások közül valaki végzett is valami „munkát“ — persze *igazgatóit*, akkor ezért *külön* jutalmazták — mind miniszteri fizetéssel, mind pedig jutalmakkal.

A részvényes urak *azért* gazdagodtak meg, mert *nem* dolgoztak. Tíz esztendő alatt átlag évi hárommillió tiszta profitot zsebeltek be szelvényvágással „fáradozva", és ráadásul még összegyűjtöttek egy 32 millió rubelt kitevő kis tőkét.

„Pravda" 131. sz.
1913 június 9.
Aláírás: V. I.

A PARASZTSÁG ÉS A MUNKÁSOSZTÁLY

A narodnyik újságokban és folyóiratokban gyakran találkozunk azzal az állítással, hogy a munkásság és a „munkájából élő" parasztság *egy* osztály.

Ennek a nézetnek teljes helytelensége nyilvánvaló mindenki előtt, aki megérti, hogy minden modern államban többé vagy kevésbé fejlett tőkés termelés uralkodik, vagyis a tőke az úr a piacon, és bérmunkásokká változtatja a dolgozók tömegeit. Az úgynevezett „munkájából élő" paraszt valójában *kisgazda* vagy kispolgár, aki majdnem mindig vagy elszegődik munkára, vagy maga fogad fel munkásokat. A „munkájából élő" paraszt, mivel kisgazda, a politikában is ingadozik a gazdák és a munkások, a burzsoázia és a proletariátus között.

A „munkájából élő" paraszt e gazdatermészetének vagy burzsoá természetének egyik legszemléltetőbb bizonyítékát a mezőgazdasági *bérmunka* adatai szolgáltatják. A polgári közgazdászok (s köztük a narodnyikok is) rendszerint magasztalják a mezőgazdasági kisüzem „életrevalóságát", kisüzemen az olyan gazdaságot értve, amely megvan bérmunka nélkül. De a parasztok bérmunkásaira vonatkozó pontos adatokat nem szeretik!

Vegyük hát szemügyre azokat az adatokat, amelyeket a legutóbbi mezőgazdasági összeírások — az 1902-es ausztriai és az 1907-es németországi összeírás — ezzel a kérdéssel kapcsolatban összegyűjtöttek.

Minél fejlettebb valamely ország, annál több a bérmunka a mezőgazdaságban. Németországban a mezőgazdaság 15 millió munkásából 4½ millió, vagyis 30% bérmunkás volt; Ausztriában 9 millióból 1¼ millió,

vagyis mintegy 14%. De ha azokat a gazdaságokat nézzük, amelyeket rendszerint a parasztgazdaságok (vagy a „munkájukból élő“ parasztok gazdaságai) közé sorolnak, vagyis azokat, amelyeknek 2—20 hektár földjük van (egy hektár — $^9/_{10}$ gyeszjatyina), akkor Ausztriában is a bérmunka jelentős elterjedtségét tapasztaljuk. Az 5—10 *ha*-os gazdaságok száma — 383 000; ebből 126 000 alkalmaz bérmunkásokat. A 10—20 *ha*-os gazdaságok száma — 242 000, s ebből 142 000 (vagyis mintegy $^3/_5$) alkalmaz bérmunkásokat.

Ily módon a mezőgazdaságban a kisparasztok („munkájukból élő“ parasztok) a bérmunkások *százezreit* zsákmányolják ki. Minél nagyobb a parasztgazdaság, annál nagyobb a bérmunkások száma, a dolgozó családtagok jóval jelentősebb száma mellett. Így például Németországban 10 parasztgazdaságra jut:

Gazdaságok	Dolgozó családtag	Bér-munkás	Összesen
2— 5 *ha*	25	4	29
5—10 «	31	7	38
10—20 «	34	17	51

A vagyonosabb parasztok, akiknek több földjük és családjukban nagyobb számú „saját“ munkásuk van, *ezenkívül bérmunkást* is nagyobb számban alkalmaznak.

A tőkés társadalomban, amely teljes egészében a piactól függ, a tömeges kisüzemi (paraszti) mezőgazdasági termelés *lehetetlen* bérmunkások tömeges alkalmazása nélkül. Ez az émelygős megjelölés: „munkájából élő“ paraszt — csak megtéveszti a munkásokat, mivel *elleplezi* a bérmunkának ezt a kizsákmányolását.

Ausztriában körülbelül 1½ millió parasztgazdaság (2—20 *ha) félmillió* bérmunkást alkalmaz. Németországban 2 millió parasztgazdaság *több mint 1½ millió* bérmunkást alkalmaz.

Hát a kisebb gazdák? Ezek maguk vállalnak munkát! Ezek bérmunkások egy talpalatnyi földdel. Németországban például körülbelül $3^1/_3$ millió (3 378 509) 2 *ha*-on aluli gazdaságot számláltak. Közülük az *önálló* földműves *kevesebb, mint félmillió* (474 915), s a *bérmunkás* majdnem *2 millió* (1 822 792)!!

Ily módon a mai társadalomban a kisföldművesek már a helyzetüknél fogva is elkerülhetetlenül kisburzsoákká változnak. Örökösen a bérmunkások és a tőkések közt ingadoznak. A parasztok többsége elszegényedik és tönkremegy, proletárrá lesz, kisebbségük pedig a tőkésekhez igazodik és fenntartja a falusi népesség zömének függését a tőkésektől. Ezért a parasztság zöme minden tőkés országban mindmáig távol maradt a munkások szocialista mozgalmától, és különféle reakciós és polgári pártokhoz csatlakozott. Csak a bérmunkások következetes osztályharcot folytató önálló szervezete ragadhatja ki a parasztságot a burzsoázia befolyása alól, és magyarázhatja meg neki, mennyire kilátástalan a kistermelők helyzete a tőkés társadalomban.

Oroszországban a parasztság helyzete a kapitalizmus tekintetében teljesen megegyezik azzal, amit Ausztriában, Németországban stb. látunk. A mi „sajátosságunk" elmaradottságunk: a paraszt még nem a tőkéssel, hanem a *hűbéri* nagybirtokossal, Oroszország gazdasági és politikai elmaradottságának fő támaszával áll szemben.

„Pravda" 132. sz.
1913 június 11.
Aláírás: V. I.

A GYERMEKMUNKA A PARASZTGAZDASÁGBAN

Azoknak a viszonyoknak a helyes értékelése szempontjából, amelyek közé a kapitalizmusban a kisüzemi mezőgazdasági termelés került, a legfontosabb a munkás helyzetének, keresetének, munkája mennyiségének, életkörülményeinek, továbbá állattartásának és a jószággondozás minőségének, végül a földművelési módszereknek, a föld trágyázásának, termőereje kiuzsorázásának stb. kérdése.

Nem nehéz megérteni, hogy ha ezeket a kérdéseket megkerüljük (amit a polgári politikai gazdaságtan léptennyomon megtesz), egészen torz fogalmat nyerünk a parasztgazdaságról, mivel ennek *valódi* „életrevalósága" éppen a munkás helyzetétől, az állattartás feltételeitől és a föld kezelésétől függ. Aki indokolatlanul feltételezi, hogy ezekben a vonatkozásokban a kis- és a nagyüzemi termelés egyenlő, az éppen azt veszi bizonyítottnak, ami bizonyításra szorul, az egyszerűen burzsoá álláspontra helyezkedik.

A burzsoázia azt szeretné bizonyítani, hogy a paraszt vérbeli és életrevaló „gazda", nem pedig a tőke rabszolgája, aki ugyanúgy el van nyomva, mint a bérmunkás, de ez utóbbinál jobban meg van kötve, jobban be van hálózva. Ha komolyan és lelkiismeretesen keresünk *adatokat* ennek a vitás kérdésnek a megoldásához, fel kell kutatnunk a kis- és a nagyüzemi termelésben tapasztalt *élet- és munkafeltételek* rendszeres és tárgyilagos ismertetőjeleit.

Az ilyen — mégpedig különösen fontos — ismertetőjelek közé tartozik a *gyermek*munka alkalmazásának foka.

Kétségtelen, hogy mennél nagyobb fokú a gyermekmunka kizsákmányolása, annál rosszabb a munkás helyzete, annál nehezebb az élete.

Az osztrák és a német mezőgazdasági összeírás adatokkal szolgál arra vonatkozólag, mennyi a gyermek és a serdülő a mezőgazdaságban foglalkoztatottak között. Emellett Ausztriában külön összeszámlálták a 16 éven *aluli* munkásokat és munkásnőket. Ilyen 9 millióból 1,2 millió, vagyis 13% volt. Németországban viszont csak a *14 éven aluli* kiskorúakat választották külön, és megállapították, hogy ezek száma tizenötmillióból (15 169 549) hatszázezer (601 637), vagyis 3,9%.

Világos, hogy az osztrák és a német adatok nem hasonlíthatók össze. De teljes egészében összehasonlítható a proletár-, a paraszt- és a tőkés gazdaságok között ebben a tekintetben megmutatkozó *arány*.

A proletárgazdaságok közé a nadrágszíj parcellákat (két hektáron alul, vagyis gazdaságonként nem egészen két gyeszjatyina) soroljuk, amelyek mellékkeresetet biztosítanak a bérmunkásoknak. A parasztgazdaságokhoz a 2—20 hektáros gazdaságokat soroljuk; ezekben a családtagok munkája túlsúlyban van a bérmunkával szemben. Végül a tőkés gazdaságok a nagyobb gazdaságok, amelyekben a bérmunka van túlsúlyban a családtagok munkájával szemben.

A gazdaságok e három típusában alkalmazott gyermekmunka adatai a következők:

Gazdaságtípusok	Gazdaság-csoportok	A mezőgazdaságban foglalkoztatott száz személy közül gyermek: 16 éven aluli Ausztriában	14 éven aluli Németországban
Proletárgazdaság	0,5 *ha*-ig	8,8	2,2
	0,5—2 « «	12,2	3,9
Parasztgazdaság	2—5 « «	15,3	4,6
	5—10 « «	15,6	4,8
	10—20 « «	12,8	4,5
Tőkés gazdaság	20—100 « «	11,1	3,4
	100 *ha*-on felül	4,2	3,6
Átlagban		13,0	3,9

Látjuk ebből, hogy a gyermekmunka kizsákmányolása mindkét országban *a legnagyobb arányú* éppen a *paraszt*gazdaságokban, különösen pedig a *középparaszti* gazdaságokban (5—10 *ha*-ig, vagyis 4½—9 gyesz.-ig). Nem elég tehát, hogy a kisüzemi termelés rosszabb helyzetben van, mint a nagyüzemi termelés. Azt is látjuk, hogy ebben a tekintetben a parasztgazdaság nemcsak a tőkés gazdaságnál, hanem még a proletárgazdaságnál is rosszabb helyzetben van.

Mivel magyarázhatjuk ezt a jelenséget?

A proletárgazdaságban olyan apró földdarabon folyik a földművelés, hogy „gazdaságról" tulajdonképpen nem is lehet komolyan beszélni. A földművelés itt *mellék*foglalkozás; a főfoglalkozás viszont — a mezőgazdasági és ipari bérmunka. Az ipar hatására általában emelkedik a munkás életszínvonala, többek közt csökken a gyermekmunka kizsákmányolása. Így például Németországban az összeírás során az iparban csak 0,3% 14 éven aluli munkást (vagyis tizedannyit, mint a mezőgazdaságban) és csak 8% 16 éven aluli munkást számláltak.

A parasztgazdaságban viszont az ipar hatása a leggyengébb, míg a tőkés mezőgazdasággal való verseny a legerősebb. A paraszt nem tudja felszínen tartani magát, ha maga nem dolgozik inaszakadtáig és gyermekeit nem kényszeríti a legnehezebb munkára. A szükség arra kényszeríti a parasztot, hogy verejtékével igyekezzen pótolni a tőke és a technikai vívmányok hiányát. S ha a parasztnál a gyermekek igen nehéz munkát végeznek, ez azt is jelenti, hogy a paraszt jószágát is igen sokat dolgoztatják és rosszul táplálják: az erő végső megfeszítésének és a mindennel való „takarékoskodásnak" szükségessége elkerülhetetlenül megmutatkozik a gazdaság minden vonatkozásában.

A német statisztika azt mutatja, hogy a bérmunkások közt a gyermekek száma a tőkés nagygazdaságokban (100 és 100-nál több gyesz.) a legnagyobb (csaknem 4%—3,7%). A dolgozó családtagok közt pedig a parasztoknál a legnagyobb a gyermekek száma, mégpedig körülbelül 5% (4,9%—5,2%). Az *idény*munkások közt a gyermekek százalékaránya a nagytőkéseknél eléri a 9,0%-ot, a parasz-

toknál pedig az idényszerűen foglalkoztatott dolgozó *családtagok* közt ez a százalékarány eléri a 16,5—24,4%-ot!!

A paraszt a munka dandárjában munkaerő-hiánnyal küszködik; bérmunkást csak kis számban fogadhat fel; mindenképpen munkára kell fognia gyermekeit. Ennek eredménye az a tény, hogy a német mezőgazdaságban a gyermekek százalékaránya a dolgozó családtagok között *csaknem másfélszer* nagyobb a bérmunkások közti százalékaránynál. A dolgozó családtagok közt 4,4%, a bérmunkások közt pedig 3,0% a gyermek.

A parasztnak *jobban* meg kell magát erőltetnie a munkában, mint a bérmunkásnak. Ezt az ezernyi külön megfigyelés által alátámasztott tényt most egész országok statisztikái teljes mértékben bebizonyították. A kapitalizmus roppant elnyomatásra és pusztulásra ítéli a parasztot. Nincs más menekvés számára, mint hogy csatlakozzék a bérmunkások osztályharcához. Ahhoz azonban, hogy ezt a következtetést megértse, a parasztnak a csalárd burzsoá jelszavakból való kiábrándulás hosszú éveit kell átélnie.

„Pravda" 133. sz.
1913 június 12.
Aláírás: V. I.

AZ 1912. ÉVI SZTRÁJKOK EREDMÉNYESSÉGE ÖSSZEHASONLÍTVA A MÚLTTAL

A moszkvai iparvidék gyáriparosainak egyesülete statisztikailag feldolgozta az 1912 utolsó 7 hónapjában lezajlott sztrájkokat eredményeik szempontjából. Ez a statisztika 131 625 munkást ölelt fel abból az összesen 211 595 munkásból, akik az egész 1912. évben részt vettek (az egyesület adatai szerint, amelyek kétségtelenül kisebbek a tényleges adatoknál) gazdasági sztrájkokban.

Az előző évekre vonatkozóan a sztrájkok eredményességének statisztikája megtalálható a kereskedelem- és iparügyi minisztériumnak a forradalom előtti tíz évre (1895—1904) és a három forradalmi évre (1905—1907) vonatkozó hivatalos kiadványaiban.

Sajnos az adatok nem egyneműek, és azok, amelyeket a gyáriparosok egyesülete gyűjtött össze, rosszabbul vannak feldolgozva. A hivatalos statisztika a sztrájkokat eredményességük szempontjából három kategóriára osztja: 1) a munkások javára végződtek, 2) — a munkáltatók javára végződtek és 3) kompromisszummal végződtek. A gyárosok statisztikája viszont a sztrájkokat felosztja olyanokra, amelyek 1) a munkások vereségével végződtek, 2) — a munkások teljes vagy részleges kielégítésével végződtek, és amelyeknek 3) eredménye ismeretlen.

E kétféle adatok (akár csak feltételes) összehasonlítása csak a következő módon lehetséges. A sztrájkolók számát azokban a sztrájkokban, amelyek kompromisszummal végződtek, vagy amelyeknek az eredményei ismeretlenek, elosztottuk két részre a *győztes* és *vesztes* sztrájkok között, aminek eredményeként csak két rovat marad (persze ezek hozzávetőlegesek). Íme az összehasonlítás eredményei:

		Sztrájkolók száma	A sztrájkot megnyerte	A nyertesek %-a
		(ezerben)		
A forradalom előtti 10 évben	1895—1904	424	159	37,5
A forradalom 3 éve alatt	1905-ben	1439	705	48,9
	1906 «	458	233	50,9
	1907 «	200	59	29,5
Az egész	1911 «	96	49	51,0
Az év utolsó 7 hónapjában	1912 «	132	55	41,6

Mindezek az adatok csak a gazdasági sztrájkokra vonatkoznak, s amellett az 1911-es és 1912-es adatok hiányosak, nem teljesek. Az egész 1912. év alatt a gazdasági sztrájkokban résztvevők száma (212 000) *túlhaladta* az 1907-ben sztrájkolók számát.

1911-ben a gazdasági sztrájkok eredményességét tekintve, amint kiderül, rekordot értünk el, mert ez az év túlhaladta még a legeredményesebb forradalmi esztendőt — 1906-ot is. Akkor a sztrájkoló munkások 50,9%-a győzött, most (1911) 51,0%-a.

Az 1912-es sztrájkok eredményesség tekintetében alatta maradnak a *kilencszázötös* évnek (1905-ben 48,9 győztes, 1912-ben 41,6%), de jelentősen túlhaladják az 1895—1904 közti *évtized* átlagos eredményességét (37,5%), nem is szólva 1907-ről (29,5% győztes).

Érdekes összevetni ezeket az adatokat a nyugateurópai adatokkal. Németországban a XX. század egész első évtizedében (1900—1909) 1 897 000 volt a sztrájkolók száma (Oroszországban a forradalomnak *mindössze két éve* alatt csak gazdasági sztrájkoló is ugyanennyi volt). Közülük győzött 698 000, vagyis 36,8%, azaz valamivel kevesebb, mint Oroszországban a forradalom előtti évtizedben. Angliában 10 év alatt, 1900—1909 közt, a sztrájkolók száma 1 884 000. 1 234 000-ből győzött 588 000, vagyis 47,5%, azaz sokkal több, mint nálunk a forradalom előtti évtizedben, de kevesebb, mint 1905-ben, 1906-ban és 1911-ben. (A győztes munkások számát Angliára és Németországra vonatkozólag ugyanazzal a módszerrel határoztuk meg, mint Oroszországra vonatkozóan.)

A győztes munkások száma *egyedül* 1905-ben Oroszországban *nagyobb*, mint *10 év alatt* Németországban vagy Angliában. Ebből megítélhetjük, mennyi érintetlen erőt rejt még méhében a modern proletariátus.

„Pravda" 133. sz.
1913 június 12.
Aláírás: N.

AUSZTRÁLIÁBAN

Ausztráliában nemrégen fejeződtek be az új parlamenti választások. A munkáspárt, amely hangadó volt az alsóházban, mivel 75 képviselő közül 44 munkáspárti volt, vereséget szenvedett. Most csak 36 képviselője van a 75 közül. A liberálisok kerültek többségbe, de ez a többség egyáltalán nem szilárd, mert a felsőházban 36 képviselő közül 30 munkáspárti.

Miféle furcsa kapitalista ország ez, amelyben a munkáspártiak többségben vannak a *felső*házban, s nemrég még többségben voltak az alsóházban is, s a kapitalista rendszer emellett egyáltalán nem forgott veszélyben?

A német munkáslapok egyik angol tudósítója nemrégen megmagyarázta ezt a körülményt, amely a burzsoá íróknak igen gyakran ad alkalmat fecsegésre.

Az ausztráliai munkáspárt még szavakban sem szocialista párt. Valójában ez liberális-burzsoá párt, az úgynevezett ausztráliai liberálisok pedig konzervatívok.

Az ilyen furcsa és helytelen szóhasználat a pártok megjelölésével kapcsolatban nem elszigetelt jelenség. Hiszen Amerikában demokratáknak nevezik a tegnapi rabszolgatartókat, vagy Franciaországban „radikális szocialistáknak" a kispolgárokat, a szocializmus ellenségeit! Hogy megértsük a pártok valódi jelentőségét, nem a cégért kell néznünk, hanem osztályjellegüket és minden egyes ország történelmi feltételeit.

Ausztrália Anglia fiatal gyarmata.

A kapitalizmus Ausztráliában még egészen fiatal. Az

ország éppen csak most alakul önálló állammá. A munkások zöme Angliából települt át. Olyan korszakban hagyták el Angliát, amikor ott majdnem osztatlanul a liberális munkáspolitika uralkodott, amikor az angol munkások tömege *liberális* volt. Angliában a tanult gyári szakmunkások többsége még ma is liberális és félliberális. Ez annak a következménye, hogy Anglia a múlt század második felében kivételesen előnyös monopolhelyzetben volt. Az angliai munkások tömege csak most fordul (de lassan) a szocializmus felé.

Angliában az ú. n. „Munkáspárt" a nem szocialista szakszervezeteknek és a szélsőségesen opportunista „Független Munkáspártnak" a *szövetsége*, Ausztráliában viszont a munkáspárt *tisztára* a *nem* szocialista munkás-szakszervezetek képviselete.

Az ausztráliai munkáspárt vezetői — szakszervezeti funkcionáriusok, akik mindenütt a legmérsékeltebb és „tőkebarát" elemekhez, Ausztráliában pedig már a teljesen békés, merőben liberális elemekhez tartoznak.

Az egységes Ausztráliában az egyes ausztráliai államok közötti kapcsolat még nagyon gyenge. A munkáspártnak kellett törekednie a kapcsolat fejlesztésére és megszilárdítására, a központi kormány megteremtésére.

Ausztráliában a munkáspárt hozta létre azt, amit más országokban a liberálisok hoztak létre: az egész állam számára közös vámtarifát, közös iskolai törvényt, közös földadót, közös gyári törvényeket.

Világos, hogy Ausztráliának mint önálló tőkés államnak végleges kifejlődésével és megszilárdulásával megváltozik a munkások helyzete, átalakul majd a *liberális* „munkáspárt" is, átadja helyét a *szocialista* munkáspártnak. Ausztrália példája egyik illusztrációja annak, milyen feltételek között lehetségesek *kivételek* a szabály alól. A szabály — szocialista munkáspárt tőkés országban. A kivétel — liberális munkáspárt, amely csupán egy bizonyos ideig áll fenn, különleges, a kapitalizmusra nézve általában nem jellemző feltételek folytán.

Azok az európai és oroszországi liberálisok, akik Ausztrália példáján arra próbálják „tanítani" a népet, hogy az osztályharc szükségtelen, csak becsapják önmagu-

kat és becsapnak másokat. Nevetséges feltételezni, hogy az ausztráliai viszonyokat (fejletlen, fiatal gyarmat, amelyben liberális angol munkások laknak) át lehet vinni rég kialakult állammal és fejlett kapitalizmussal rendelkező országokra.

„Pravda" 134. sz.
1913 június 13.
Aláírás: W.

A FORRADALMI PROLETARIÁTUS MÁJUS ELSEJEI ÜNNEPE

Egy esztendő telt el a lénai események és a forradalmi munkásmozgalomnak a június 3-i államcsínyt követő első jelentős fellendülése óta. A cári feketeszázasok és a földesurak, a hivatalnokok hada és a burzsoázia 300. évfordulóját ünneplik annak, hogy a Romanovok fosztogatják, tatármódra kirabolják és meggyalázzák Oroszországot. Összeült a IV. duma, és megkezdte „munkáját", bár maga sem hisz benne, és elvesztette régi ellenforradalmi energiáját. Fejvesztettség és unalom lett úrrá a liberális társadalmon, amely ernyedten kérődzik a *reformokra* való felhívásokon — s ugyanakkor még a látszat-reformokat is lehetetlennek nyilvánítja.

S ekkor az oroszországi munkásosztály május elsejei ünnepe — a munkásosztály előbb Rigában főpróbát tartott, majd a régi időszámítás szerint május elsején Pétervárott megtartotta a nyilvános előadást —, ez a május elseje, mint villámcsapás a komor, ködös, fojtó atmoszférában, áttörte a levegőt. A régi forradalmárok százai előtt, akiket még nem vertek le és nem törtek meg a hóhérok üldözései és a barátok renegátsága, — a demokraták és szocialisták új nemzedékének milliói előtt ismét egész nagyságukban felmerültek a jövendő forradalom feladatai, és kirajzolódtak a forradalmat vezető élenjáró osztály erői.

A kormány már néhány nappal május elseje előtt szinte elvesztette a fejét, a gyáros urak pedig teljesen fejetlen emberek módjára viselkedtek. A letartóztatások és házkutatások, úgy látszott, fenekestül felforgatták a főváros összes munkásnegyedeit. A vidék sem maradt el a

központ mögött. A gyárosok összevissza kapkodtak, értekezleteket hívtak össze, ellentmondó jelszavakat adtak ki, hol büntetéssel és munkáskizárással fenyegetőztek, hol előre engedményt adtak és beleegyeztek abba, hogy bezárják a gyárakat, — hol brutalitásokra bujtogatták a kormányt, hol szemrehányásokat tettek a kormánynak és felhívták arra, hogy május elsejét sorolja a „munkaszüneti“ napok közé.

De akármilyen túlbuzgó volt is a csendőrség, akármennyire „tisztogatta“ a gyárnegyedeket, akármenynyire összefogdosta itt is, ott is a „gyanúsak listáján“ szereplő egyéneket az utolsó szálig, semmi se használt. A munkások nevettek a cári banda és a tőkésosztály tehetetlen haragján, gúnyolódtak a városfőnök fenyegető és szánalmas „hirdetményein“, szatirikus verseket írtak és adtak kézről kézre — vagy szájról szájra, és állandóan, nagy számban teremtettek elő, mintegy a föld alól, újabb és újabb kis, rossz kiadású, rövid és egyszerű, de meggyőző „röpcédulákat“, amelyek sztrájkra és tüntetésre szólították a munkásokat, emlékeztetve a szociáldemokrácia régi, csorbítatlan, forradalmi jelszavaira, annak a szociáldemokráciának a jelszavaira, amely 1905-ben vezette a tömegek első rohamát az önkényuralom és a monarchia ellen.

Százezer sztrájkoló május elsején, — mondották másnap a kormánylapok. Százhuszonötezer — adták hírül a polgári lapok, az első távirati közlések alapján („Kievszkaja Miszl“). Százötvenezer — táviratozta Pétervárról a német szociáldemokrácia központi lapjának a tudósítója. S másnap már az egész polgári sajtó 200—220 ezerről beszélt. A sztrájkolók száma a valóságban elérte a *250 ezret!*

De a május elsejei sztrájkolók számánál még sokkal impozánsabbak — és sokkal nagyobb jelentőségűek — voltak a munkások forradalmi utcai tüntetései. A vörösszászlós munkástömegek forradalmi dalokat énekelve, hangosan éltetve a forradalmat, órákon át harcoltak a főváros minden külvárosában és a város minden szegletében a rendőrségnek és az ohranának a kormány által tízszeres energiával mozgósított erői ellen. S a munkások

éreztetni tudták a legbuzgóbb cári testőrökkel is, hogy ez a harc nem tréfadolog, hogy a rendőrséggel nem a komolytalan szlavofil ügy maroknyi híve[57] áll szemben, hogy valóban a főváros dolgozó osztályának *tömegei* keltek fel.

A proletariátus forradalmi törekvéseinek — a proletariátus edzett és új nemzedékekkel gyarapodott forradalmi erőinek —, a néphez és Oroszország népeihez intézett forradalmi felhívásoknak nyílt demonstrálása valóban ragyogó volt. Tavaly a kormány és a gyárosok még azzal vigasztalhatták magukat, hogy nem lehetett előre látni a lénai robbanást, nem lehetett egyszerre felkészülni a következményei elleni harcra, de most a monarchia a legpontosabban előre látott, az előkészületekre igen hosszú idő állt rendelkezésre, a „legerélyesebb" „rendszabályokat" foganatosították, — s az eredmény: teljes mértékben nyilvánvalóvá vált a cári monarchia *tehetetlensége* a proletár tömegek forradalmi ébredésével szemben.

Igen, a sztrájkharc egy éve Léna után, ez az esztendő megmutatta — a liberálisok és másodhegedűseik szánalmas ordítozása ellenére, akik támadták a „sztrájkszenvedélyt", a „szindikalista" sztrájkokat, a gazdasági sztrájk összekapcsolását a politikai sztrájkkal és megfordítva, — ez az esztendő megmutatta, milyen nagyszerű, nélkülözhetetlen fegyvert kovácsolt ki magának a szociáldemokrata proletariátus a forradalom korszakában a tömegek közti agitációra, a tömegek felrázására, a harcba való bevonására. A forradalmi tömegsztrájk az ellenfélnek sem pihenést, sem haladékot nem engedélyezett. Az ellenség zsebét is érzékenyen érintette, s ország-világ előtt sárba tiporta a látszólag „erős" cári kormány politikai presztizsét. A munkások egyre újabb és újabb rétegeinek tette lehetővé, hogy legalább egy kis részét visszaszerezzék 1905 vívmányainak, és a dolgozók újabb rétegeit vonta be a harcba, magával ragadta a legelmaradottabbakat. Nem merítette ki a munkások erőit, mert többnyire rövid ideig tartó, tüntető jellegű akció volt, — s ugyanakkor előkészítette a tömegek újabb, még impozánsabb és forradalmibb nyílt akcióit utcai tüntetések formájában.

A világon egyetlen országban sem számláltak tavaly annyi politikai sztrájkolót, mint Oroszországban, nem

tapasztalták a sztrájkok olyan szívósságát, olyan sokféleségét, olyan energiáját. Már maga ez a körülmény is megmutatja azoknak a liberális és likvidátor bölcseknek szánalmas mivoltát és megvetésre méltó ostobaságát, akik az orosz munkások 1912—1913. évi taktikáját „korrigálni" akarták az „európai" alkotmányos időszakok mértéke szerint, amelyek elsősorban előkészítő időszakok, a tömegek szocialista felvilágosításának és nevelésének időszakai voltak.

Mert az orosz sztrájkok óriási fölénye a leghaladottabb európai országok sztrájkjaival szemben egyáltalán nem azt mutatja, hogy az oroszországi munkásoknak különleges tulajdonságaik vagy különleges képességeik vannak, hanem csupán azt, hogy a mai Oroszországban *különleges* viszonyok vannak abban az értelemben, hogy forradalmi helyzet van, növekedik a közvetlen forradalmi válság. Amikor Európában közeledik majd a forradalom növekedésének hasonló pillanata (ott ez szocialista forradalom lesz, nem polgári demokratikus, mint nálunk), akkor a legfejlettebb tőkés országok proletariátusa a forradalmi sztrájkoknak, tüntetéseknek és a bérrabszolgaság védelmezői elleni fegyveres harcnak még hasonlíthatatlanul nagyobb energiáját fogják kifejteni.

Az idei májusi sztrájk, éppen úgy, mint az utolsó másfél év számos oroszországi sztrájkja, forradalmi jellegű, eltérően nemcsak a szokásos gazdasági sztrájkoktól, hanem a demonstratív sztrájkoktól és azoktól a politikai sztrájkoktól is, amelyek alkotmány-reformokat követelnek, mint például az utolsó belgiumi sztrájk[68]. Az orosz sztrájkoknak ezt a sajátosságát, amely teljes egészében Oroszország forradalmi állapotából következik, semmiképpen sem érthetik meg az olyan emberek, akik liberális világnézet rabjai és elszoktak attól, hogy forradalmi szempontból vizsgálják a dolgokat. Az ellenforradalomnak és a renegát hangulatok tobzódásának korszaka után túlontúl sok ilyen ember maradt még azok között is, akik szociáldemokratáknak akarják nevezni magukat.

Oroszországban azért van forradalmi állapot, mert maximális mértékben fokozódott a lakosság óriási többségének — nem csupán a proletariátusnak, hanem a kis-

termelők kilenctized részének, különösen a parasztoknak — az elnyomása, s ez a fokozódott elnyomás, az éhínségek, a nyomor, a jogfosztottság, a nép megcsúfolása kiáltó ellentétben van mind az oroszországi termelőerők állapotával, mind az 1905-ben öntudatra ébredt tömegek tudatosságának és igényességének fokával, mind pedig az öszszes szomszédos, nem csupán európai, hanem ázsiai országokban is fennálló helyzettel.

De ez nem minden. Maga az elnyomás, akármilyen nagy is, nem mindig idéz elő egy országban forradalmi helyzetet. A forradalomhoz a legtöbb esetben nem elég, ha *az alsó rétegek nem akarnak* tovább úgy élni, mint addig. A forradalomhoz szükség van arra is, hogy *a felső rétegek ne tudjanak* tovább uralkodni és kormányozni úgy, mint addig. Éppen ezt látjuk most Oroszországban. A politikai válság mindenki szeme láttára érlelődik. A burzsoázia *minden* tőle telhetőt megtett az ellenforradalom támogatására és arra, hogy ezen az ellenforradalmi talajon biztosítsa a „békés fejlődést". A burzsoázia annyi pénzt adott a hóhéroknak és a feudálisoknak, amennyit csak akartak, a burzsoázia ócsárolta és megtagadta a forradalmat, a burzsoázia csókolgatta Puriskevics csizmáját és Markov II korbácsát, lakájukká lett, a burzsoázia „európailag" megindokolt elméleteket alkotott, amelyek sárral fröcskölték be, bűnösnek, tolvajnak, államellenesnek stb. stb. nyilvánították az 1905-ös, állítólag „értelmiségi" forradalmat.

És a burzsoázia hiába áldozta fel pénztárcáját, becsületét és lelkiismeretét, *maga* is elismeri, kezdve a kadetoktól egészen az októbristákig, hogy az önkényuralom és a földesurak *nem tudták* biztosítani a „békés *fejlődést*", nem tudták biztosítani a „rend" és a „törvényesség" elemi feltételeit, amelyek nélkül nem létezhet a XX. században kapitalista ország Németország és az új Kína mellett.

Oroszországban országos méretű politikai válság van, mégpedig olyan válság, amely éppen az államrend *alapjait* érinti, nem pedig holmi részleteit, az épület *fundamentumát* érinti, nem pedig ezt vagy azt a melléképületet, nem ezt vagy azt az emeletet. És akármennyit fecsegnek is

liberálisaink és likvidátoraink arról, hogy „nekünk, hála istennek, van alkotmányunk“, és hogy ilyen vagy olyan politikai *reformok* vannak napirenden (az első tételnek a másodikkal való szoros kapcsolatát csak igen korlátolt emberek nem értik), akármennyit ömlik is ez a híg reformista lé, — változatlanul az a helyzet, hogy egyetlen likvidátor és egyetlen liberális sem tud megjelölni egyetlen reformista kiutat sem.

A lakosság tömegeinek helyzete Oroszországban, helyzetüknek az új agrárpolitika (amelybe mint utolsó menedékbe kellett kapaszkodniuk a feudális földbirtokosoknak) előidézte kiéleződése, a nemzetközi viszonyok, a nálunk bekövetkezett általános politikai válság jellege — ez az objektív feltételeknek az a summája, amely Oroszország helyzetét forradalmivá teszi, mivel a polgári átalakulás feladatait az adott úton és az adott (a kormánynak és a kizsákmányoló osztályoknak rendelkezésére álló) eszközökkel nem lehet megoldani.

Ez Oroszországban az a társadalmi, gazdasági és politikai talaj, ezek azok az osztályviszonyok, amelyek nálunk a sajátos, a mostani Európában elképzelhetetlen sztrájkokra vezettek, habár a minden rendű és rangú renegátok Európától akarnak példát venni, de nem a tegnapi polgári forradalmaknak (amelyekben felvillant már a holnapi proletárforradalom), hanem a mai „alkotmányos“ helyzetnek a példáját óhajtják követni. Sem az alsó rétegek elnyomása, sem a felső rétegek válsága nem vezet még forradalomra, csupán az ország rothadására, — ha nincs ebben az országban forradalmi osztály, amely képes az elnyomatás passzív állapotát a lázadás és felkelés aktív állapotává változtatni.

A valóban élenjáró, a tömegeket valóban forradalomba vezető, Oroszországot a rothadástól valóban megmenteni képes osztálynak a szerepét tölti be az ipari proletariátus. Ezt a feladatot forradalmi sztrájkjaival teljesíti. Az ilyen sztrájk, amelyet a liberálisok gyűlölnek és a likvidátorok nem értenek (az OSzDMP februári határozatának szavaival élve) „egyik leghatékonyabb eszköz arra, hogy leküzdjük a mezőgazdasági proletariátus és a parasztság közömbösségét, kétségbeesését és szétforgá-

csoltságát, és *bevonjuk* őket a minél összehangoltabb, egyidejű és széleskörű *forradalmi megmozdulásokba*"*.

A munkásosztály bevonja a forradalmi akciókba azoknak a dolgozóknak és kizsákmányoltaknak a tömegeit, akiket megfosztottak az elemi jogoktól, és a kétségbeesés állapotába kergettek. A munkásosztály forradalmi harcra tanítja, forradalmi cselekvésre neveli őket, megmagyarázza nekik, hol és miben van a kivezető út és a menekvés. A munkásosztály nem szavakkal, hanem tettekkel, példával tanítja őket, mégpedig nem egyes hősök kalandjainak példájával, hanem a politikai és gazdasági követeléseket egyesítő forradalmi *tömeg*akció példájával.

Milyen egyszerűek, milyen érthetők, milyen kézenfekvők ezek a gondolatok minden becsületes munkás számára, aki a szocializmus és a demokrácia tanításának legalább a csíráit elsajátította! S milyen idegenek a szocializmus ama értelmiségi árulóitól és a demokrácia renegátjaitól, akik a likvidátor lapokban ócsárolják vagy gúnyolják az „illegalitást", azt bizonygatva az együgyű fajankóknak, hogy ők „szintén-szociáldemokraták".

A pétervári, s a nyomában haladó egész oroszországi proletariátus május elsejei ünnepe újra meg újra szemléltetően megmutatta azoknak, akiknek van szemük, hogy lássanak, s fülük, hogy halljanak, milyen nagy a mai Oroszországban a forradalmi földalatti mozgalom történelmi jelentősége. Az OSzDMP egyetlen pétervári pártszervezete, a Pétervári Bizottság, mind május elseje előtt, mind január 9-e előtt, mind a Romanovok 300 éves jubileuma előtt, mind április 4-e[59] előtt még a burzsoá sajtót is rákényszerítette annak a ténynek a regisztrálására, hogy a Pétervári Bizottság röplapjai újra meg újra megjelentek az üzemekben.

Óriási áldozatok árán jelennek meg ezek a röplapok. Külső alakjuk olykor nem vonzó. Egyesek közülük, mint például az április 4-i tüntetésre való felhívások, csupán megjelölik a tüntetés időpontját és helyét, hat sorban, amelyet szemlátomást titokban, lóhalálában szedtek ki különböző nyomdákban, különböző betűtípusokkal. Vannak nálunk

* Lásd *Lenin* Művei. 18. köt. 1955. 461. old. — *Szerk.*

olyan emberek („szintén-szociáldemokraták“), akik, az „illegális szervezet“ munkájának ezekre a feltételeire célozva, gonosz nevetéssel vagy megvető fintorral kérdik: „Ha az illegális szervezet volna az egész párt, hány tagot számlálna? Két-háromszázat?“ (Lásd a renegátok lapjának, a „Lucs“-nak 95. (181.) számában, Szedov úr *szerkesztői* védekezését, akiben megvan az a szomorú bátorság, hogy nyíltan likvidátor. A „Lucs“-nak ez a száma május elseje előtt öt nappal jelent meg, vagyis *éppen abban az időben*, amikor az illegális szervezet a röpiratokon dolgozott!)

Dan és Potreszov uréknak és kompániájuknak, akik ezeket a gyalázatos dolgokat írják, feltétlenül tudniuk kell, hogy több ezer proletár volt tagja a pártnak már 1903-ban, 150 000 1907-ben, hogy az *illegális* röplapokat most is sok ezer és tízezer munkás adja ki és terjeszti, akik az OSzDMP *illegális* sejtjeinek a tagjai. De a likvidátor urak tudják, hogy a sztolipini „legalitás“ védi őket az illegális szervezetre vonatkozó aljas hazugságuk és még aljasabb „fintoraik“ legális megcáfolásával szemben.

Nézzék meg, mennyire elszakadtak ezek a szánalmas alakok a munkás-tömegmozgalomtól, a forradalmi munkától általában! Vegyük alapul akár az *ő* mértéküket, amelyet a liberálisok kedvéért köztudomásúan meghamisítottak. Tegyük fel egy pillanatra, hogy Pétervárott „két-háromszáz“ munkás vett részt ezeknek az illegális röplapoknak az elkészítésében és terjesztésében.

Mi következik ebből? „Két-háromszáz“ munkás, a szentpétervári proletariátus színe-java, olyan emberek, akik nemcsak szociáldemokratáknak mondják magukat, hanem úgy is dolgoznak, mint szociáldemokraták, olyan emberek, akiket ezért Oroszország *egész* munkásosztálya tisztel és becsül, olyan emberek, akik nem fecsegnek „széleskörű pártról“, hanem valóban az Oroszországban egyedül létező illegális szociáldemokrata pártot alkotják, — ezek az emberek készítik és osztják szét az illegális röplapokat. A „Lucs“ likvidátorai megvetően kacagnak (a sztolipini cenzorok oltalma alatt) a „két-háromszázon“, az „illegális szervezeten“, jelentőségének „túlbecsülésén“ stb.

És hirtelen, minő csoda! A Pétervári Bizottság Végrehajtó Bizottságának *öt-hét* tagja által szerkesztett határozat alapján, a „két-háromszáz“ tag által készített és szétosztott röplap alapján — egy emberként *kétszázötvenezren* szökkennek talpra Péterváratt.

Ezek a röplapok nem a „nyílt munkáspártról“, nem az „egyesülési szabadságról“ és más efféle reformokról beszélnek, amelyeknek a látszatával bolondítják a népet a liberálisok, nem erről beszélnek a munkások a nagygyűléseken és a tüntetéseken forradalmi szónoklataikban. A forradalomról beszélnek, amely az egyetlen kivezető út a jelenlegi helyzetből. A köztársaságról beszélnek, mint az egyetlen olyan jelszóról, amely a reformokról összehordott liberális hazugsággal szemben rámutat a szabadságot meghozó változásra, rámutat azokra az erőkre, amelyek képesek tudatosan harcba szállni a szabadságért.

Az egész kétmilliós Pétervár látja és hallja ezeket a forradalmi felhívásokat, amelyek minden dolgozó és elnyomott réteg szívéhez utat találnak. Egész Pétervár számtalan eleven példán látja, hol a kivezető út és miben rejlik a reformokról való liberális fecsegés hazugsága. A munkások sok ezer kapcsolata — és a sok száz burzsoá lap, amely kénytelen legalább hellyel-közzel hírt adni a pétervári tömegmegmozdulásról — szerte Oroszországba elviszik a hírét a fővárosi proletariátus szívós sztrájkharcának. A paraszttömegek és a paraszti hadsereg közé is eljut a híre ezeknek a sztrájkoknak, a munkások forradalmi követeléseinek, a köztársaságért és a földesúri földeknek a parasztok javára történő elkobzásáért vívott harcuknak. A forradalmi sztrájk a népi tömegeket lassan, de biztosan megmozgatja, felrázza, felvilágosítja és szervezi a *forradalomra.*

„Két-háromszáz“ „illegális“ *milliók és tízmilliók* érdekeit és szükségleteit fejezi ki, elmondja nekik az igazságot kilátástalan helyzetükről, felnyitja szemüket, hogy lássák a forradalmi harc szükségességét, beléjük önti a forradalmi harcban való hitet, helyes jelszavakat hirdet nekik, s kiragadja ezeket a tömegeket a burzsoázia nagyhangú és minden ízükben hazug, reformista jelszavainak befolyása alól. „Két-három“ tucat értelmiségi likvidátor viszont, rá-

szedve a képzetlen munkásokat a külföldről és liberális kereskedőktől összeszedett pénz segítségével, ennek a burzsoáziának a jelszavait viszi be a munkások közé.

A májusi sztrájkban, valamint az összes 1912—1913-as forradalmi sztrájkokban saját szemünkkel láthatjuk azt a három politikai tábort, amelyekre a mai Oroszország oszlik. A hóhérok és a feudálisok, a monarchia és a titkosrendőrség tábora. Megtett mindent, amit csak tudott, a brutalitás terén. Most már tehetetlen a munkástömegekkel szemben. A burzsoázia tábora, amely teljes egészében, a kadetoktól az októbristákig, kiabál és jajveszékel, reformokat követel, és maga is bevallja, hogy „kudarcot vallott", mert feltételezte, hogy Oroszországban lehetségesek reformok. A forradalom tábora, amely egyedül fejezi ki az elnyomott tömegek érdekeit.

Ebben a táborban az egész eszmei, az egész politikai munkát egyedül végzi a földalatti szociáldemokrácia, amely minden legális lehetőséget éppen saját szellemében tud kihasználni, és amely bonthatatlan kapcsolatban van az élenjáró osztállyal, a proletariátussal. Senki sem mondhatja meg előre, sikerül-e majd ennek az élenjáró osztálynak elvezetni a tömegeket a győzelmes forradalomhoz. De ez az osztály a liberálisok és a „szintén-szociáldemokraták" minden ingadozása és árulása ellenére teljesíti azt a kötelességét, hogy e kivezető út felé *vezesse* a tömegeket. Mindaz, ami eleven és életképes az orosz szocializmusban és az orosz demokráciában, mindaz kizárólag a proletariátus forradalmi harcának példáján és e harc irányításával nevelődik.

Az idei május elsejéből ország-világ láthatta, hogy az oroszországi proletariátus szilárdan halad forradalmi útján, amelyen kívül nincs menekvés a fuldokló és elevenen elrothadó Oroszország számára.

„Szocial-Demokrat" 31. sz.
1913 június 15 (28).

EGY ÚJSÁGÍRÓ JEGYZETEI

Az oroszok politikai iskolázatlansága többek közt abban is megmutatkozik, hogy nem tudják megkeresni a pontos bizonyítékokat vitás és fontos történelmi kérdésekben, abban, hogy naivul hisznek az érdekeltek hangoskodásában és kiabálásában, fogadkozásaiban és esküdözéseiben.

A likvidátorság kérdése éppen azért van összezavarva, mert az érdekeltek (vagyis maguk a likvidátorok) nem restek égre-földre esküdözni, a „közönség“ ellenben rest arra, hogy pontos bizonyítékok után kutasson.

Mi a kérdés lényege? A forradalomhoz és az illegalitáshoz való viszony, a tömegméretű munkásmozgalomra való törekvés.

Hogyan, hát nincsenek pontos bizonyítékok, amelyek alapján e kérdésekkel kapcsolatban válaszolhatunk a dolog ténybeli részére?

Persze, hogy vannak. Csak le kell szoknunk arról, hogy higgyünk a hangoskodók és a liberálisok szavának.

Az illegalitás „kérdése“. Nem kellene-e azoknak, akiket ez a probléma érdekel, megkérdezniük: *ki* dolgozik illegalitásban? *kik* tartoznak az illegális szervezethez? Nem világos-e, hogy az olyan illegális szervezet, amely nem ad magáról életjelt, nulla és csalás?

Pétervárott két lap van: az egyik antilikvidátor, a másik — a „szintén-szociáldemokrata“, likvidátor „Lucs“. Más városokban egyelőre nincsenek munkáslapok.

Nem kell-e feltételeznünk, hogy Pétervárott a likvidátorok erősebbek, mint másutt? Ki dolgozik hát *a pártban* Pétervárott?

Nézzük, mit mond a polgári sajtó. Látni fogunk olyan híreket, amelyek szerint január 9-e előtt is, — a Romanovok 300 éves jubileumán is, — április 4-e előtt is, — május elseje előtt is *terjesztették a Pétervári Bizottság röplapjait.*

Van-e okunk arra, hogy ne higgyünk a burzsoá sajtónak ilyen ténykérdésben?

Egyetlen értelmes ember sem gondolhat erre. Aki pedig csak valamelyest is közel áll a szociáldemokráciához, az *látta* a Pétervári Bizottság röplapjait.

Egyetlen lap sem írt arról, hogy a pétervári likvidátor „kezdeményező csoport" röplapokat adott volna ki a pétervári proletár tömegek nagy forradalmi akcióinak e nagy dátumaira.

És bármennyire „esküdözzenek" is a lucsisták, hogy ők „szintén-szociáldemokraták", „szintén az illegalitás hívei", hogy őket ok nélkül „üldözik" a „leninisták" és Plehanov stb., — mi fáradhatatlanul rá fogunk mutatni azokra a *tényekre*, amelyek megcáfolják a „Lucs" meséit és hazugságait.

Mutassanak nekünk olyan burzsoá lapokat, amelyek hírt adnak arról, hogy a pétervári likvidátorok röplapokat adtak ki január 9-e előtt, április 4-e előtt, május 1-e előtt. Ilyen burzsoá lapok nincsenek. *A likvidátorok nem adtak ki röplapokat.* A likvidátorok nem dolgoznak illegálisan. A likvidátoroknak *nincsenek* illegális pártszervezeteik. A likvidátorok nem tagjai a Pétervári Bizottságnak. A likvidátorok a *párton kívül* állnak, mert az illegális párton kívül semmiféle más párt nincs, és Pétervárott más szervezet, mint az, amelyet a Pétervári Bizottság vezet, *nem létezik.*

Szándékosan nem szólunk a Központi Bizottság és a Szervező Bizottság[60] röplapjairól, mert *ezeknek* a vidéki elterjedtségét nehezebb kimutatni, s a Szervező Bizottság immár majd egy éve csak a *bécsi* május elsejei röplapot adta ki, amelynek semmi kapcsolata sincs a pétervári és az oroszországi munkával.

A likvidátorok azért is igyekeznek kibújni az „illegalitásra" vonatkozó nyílt válaszok elől, mert *ott nincsenek likvidátorok.* A fogadkozás és az esküdözés, a

szitkozódás és a kiabálás mit sem változtat ezen a tényen.

Trockij, aki híven kiszolgálja a likvidátorokat, elhitette önmagával és a naiv „európaiakkal“ (azokkal, akik kedvelik az ázsiai pletykákat), hogy a likvidátorok a legális mozgalomban „erősebbek“. Ezt a hazugságot is megcáfolják *a tények*.

A duma-választások. A II. dumában a munkáskúria 47%-a a bolsevikoké. A III.-ban 50%-a. A IV.-ben 67%-a. Ezeknek a tényeknek higgyünk-e, vagy Trockijnak és a likvidátoroknak?

A munkássajtó. 1912-ben az antilikvidátor lap hasonlíthatatlanul korábban jön létre és hasonlíthatatlanul több munkáscsoport van mellette (a gyűjtésekre vonatkozó nyílt adatok szerint). 620 munkáscsoport a „Pravda“, 89 a „Lucs“ mellett.

1913. A pártigenlők már két lapra gyűjtenek, a likvidátorok *egyetlen* lapja deficittel működik, külföldi és ismeretlen (burzsoá) forrásból származó támogatással tartja fenn magát. A „Pravdá“-nak 402 munkáscsoportja van, az ugyanilyen irányzatú moszkvai munkáslapnak 172, a „Lucs“-nak 167.

Ezeknek a tényeknek higgyünk-e, vagy a „Lucs“, Trockij, F. D. és társaik esküdözésének?

A pétervári vasmunkás-szakszervezet. Az első *nyílt* választások platformok alapján[61]. 14 közül 10-en a „Pravda“ hívei. Mint ahogy az elcsípett tolvaj kiabál „fogd meg“-et, úgy kiabálják a likvidátorok: őrizkedjetek a szakadástól!

1910 májusában a likvidátoroknak nyilvánosan és világosan megmondták („Diszkusszionnij Lisztok“, 2. sz.[62]), hogy ők a párttól elszakadt legalista függetlenek*. Azóta *három év* telt el. És csak teljesen hazug vagy abszolút tudatlan emberek tagadhatják a *tényeket*, amelyek teljes mértékben igazolták ezeket a szavakat.

A likvidátorok a szociáldemokrácia szervezetén élősködő paraziták. „Európa“ előtt (a Szervező Bizottság német brosúrája és Szemkovszkij úr a „Kampf“-ban[63]) kérkednek a sztrájkokkal, Oroszországban viszont a

* Lásd *Lenin* Művei. 16. köt. 1955. 245—258. old. — *Szerk.*

„Lucs"-ban aljas cikkeket írnak a sztrájkok *ellen*, a „sztrájkszenvedélyről", a forradalmi sztrájkok „szindikalizmusáról". Európa előtt az illegalitás *mellett* vannak (és a naiv An előtt is). A *valóságban* azonban az illegális munkában nem látjuk őket. Gyengék a munkásosztály körében, erősek a burzsoázia erkölcsi (és persze *nemcsak* erkölcsi) támogatása révén. Csakis az olyan naiv ember, mint An, akiből — akárcsak egy csecsemőből — a „Lucs" szerkesztősége (lásd 95. sz.) valósággal gúnyt űz, védelmezheti az illegalitást úgy, hogy elfogadja a „nyílt párt" jelszavait! Aki így cselekszik, az kapitulál a likvidátorok előtt a *tartalmat* illetően, s harcol ellenük a *forma* miatt. Gondolkodjék egy kicsit An azon, vajon véletlen-e, hogy a burzsoázia, amely ellensége az illegalitásnak, teljes mértékben elfogadja a „nyílt párt" jelszavát!

A „nyílt párt" jelszava a „*reformizmus*" jelszava, — az adott oroszországi osztályviszonyok és politikai erőviszonyok mellett — a forradalomról való lemondás jelszava. Az illegalitás jelszava a forradalom jelszava.

A burzsoázia a mai Oroszországban nem gyakorolhat *közvetlen* befolyást a munkásokra. 1905 eredménye, hogy a munkások gúnyt űznek a burzsoáziából és liberalizmusából. A „kadet" szó szitokszóvá vált ajkukon. És most a burzsoázia szerepét a munkások körében a likvidátorok töltik be. Objektív jelentőségük abban áll, hogy ők a burzsoá befolyás, a burzsoá reformizmus, a burzsoá opportunizmus közvetítői.

F. D.-nek a „Lucs"-ban megjelent összes cikkei, a likvidátorok összes taktikai premisszái a reformizmuson, a forradalom tagadásán alapulnak. Önök nem bizonyították be a forradalom elkerülhetetlenségét — rendszerint ezt válaszolják nekünk a likvidátorok. Az önök forradalomra vonatkozó „prognózisa" egyoldalú — szajkózza Szemkovszkij úr, a likvidátorok előtt hajbókolva.

Erre röviden válaszolok. A forradalom közeledését, liberális urak, *csak* azzal lehet bizonyítani, hogy a forradalom közeleg. S amikor közeleg, akkor a gyáva liberálisok, sőt az egészen véletlen elemek és kalandorok is „forradalmárokká" tudnak válni. 1905 októbere és novembere ezt teljes mértékben bebizonyította.

Nem az a forradalmár, aki a forradalom közeledtekor válik forradalmivá, hanem az, aki a reakció legvadabb tobzódása közepette, a liberálisok és a demokraták legnagyobb ingadozásai közepette síkraszáll a forradalom elvei és jelszavai mellett. Forradalmár az, aki forradalmi harcra *tanítja a tömegeket*, arra viszont senki sem képes, hogy e „tudomány" eredményeit megjósolja („prognózist" adjon).

Oroszország helyzete forradalmi. A proletariátus, amellyel összhangban és egyetértésben *csak* az antilikvidátorok dolgoznak, forradalomra neveli a tömegeket, *előkészíti a forradalmat*, felhasználva *a forradalom érdekében* minden legális lehetőséget. A forradalom előkészítéséhez, vagy ami ugyanaz, a tömegek következetesen demokratikus neveléséhez, *szocialista* kötelességünk teljesítéséhez (mert demokrácia nélkül nincs szocializmus), a forradalmi szociáldemokraták *plusszal*, a likvidátorok *mínusszal* járulnak hozzá.

Csak a reformizmussal szemben, csak a likvidátorokkal szemben lehetséges igazi szociáldemokrata munka Oroszországban.

„Szocial-Demokrat" 31. sz.
1913 június 15 (28).

EGY HAZUGSÁGRÓL

(LEVÉL A SZERKESZTŐSÉGHEZ)

Minden szempontból üdvözölnünk kellene L. Martovnak a „Lucs"-ban megjelent cikkeit, amelyekben megígéri a „most folyó vita taktikai lényegének" elemzését, ha már az első cikk nem tartalmazna szemenszedett hazugságot. Azokat a szavaimat, hogy a likvidátorokkal egyáltalán nem a szervezeti kérdésről folyik a vita*, L. Martov „váratlanoknak" mondja, s felkiált: „nesze neked!", „minő fordulat, isten kegyelméből!" stb.

Holott L. Martov nagyon jól tudja, hogy itt nyoma sincs fordulatnak, a világon semmi váratlan nem történt. 1910 májusában, több mint három évvel ezelőtt, egy párizsi kiadványban, amelyet Martov kitűnően ismer, írtam *„a legalista függetlenek csoportjáról"* (a „Nasa Zarja" és a „Vozrozsgyenyije" eszméi), arról, hogy ez a csoport „végérvényesen tömörült, és végérvényesen szakított a párttal"**.

Világos, hogy itt sem a szervezeti kérdés *(hogyan* építsük a pártot?) a vita lényege, hanem a párt *léte*, a likvidátoroknak a párttól való elszakadása, a párttal való végleges szakítása. Martovnak meg kell értenie, hogy ez nem szervezeti kérdésről folyó vita.

1911 októberében egy Martov által ugyancsak jól ismert kiadványban, amely ugyancsak az én aláírásommal jelent meg, ez olvasható: „Most valójában egyáltalán nem a szervezeti kérdés áll előtérben", hanem a párt *„létének"* kérdése***.

---

* Lásd ebben a kötetben 93. old. — *Szerk.*

** Lásd *Lenin* Művei. 16. köt. 1955. 251. old. — *Szerk.*

*** Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 229. old. (oroszul). — *Szerk.*

Igen rosszul állhat a likvidátorok szénája, ha Martov a pontos párthatározatok elemzése helyett dajkameséket tálal fel és szemenszedett hazugságot tesz közzé.

„Pravda" 136. sz.
1913 június 15.
Aláírás: V. Iljin.

A MUNKÁSOSZTÁLY ÉS A NEOMALTHUSIANIZMUS

A Pirogov orvoskongresszuson nagy érdeklődést keltett és sok vitára adott alkalmat az abortusz, vagyis a magzatelhajtás kérdése. Az előadó, Licskusz adatokat közölt arról, hogy milyen rendkívüli módon el van terjedve a magzatelhajtás a mai úgynevezett kultúrállamokban.

New Yorkban egy év alatt 80 000 abortusz volt. Franciaországban a havi átlag 36 000. Pétervárott a magzatelhajtások száma 5 év alatt több mint kétszeresére emelkedett.

A Pirogov orvoskongresszus határozatot fogadott el, mely szerint az anyát sohasem szabad büntetőjogi felelősségre vonni a művi abortuszért, az orvost pedig csak az esetben, ha „önző célokat" követ.

A viták során a legtöbben, akik amellett foglaltak állást, hogy ne büntessék az abortuszt, természetszerűleg felvetették az úgynevezett neomalthusianizmus (a fogamzás megelőzésére irányuló mesterséges rendszabályok)[64] kérdését, s érintették a kérdés szociális vonatkozásait is. Vigdorcsik úr például, a „Russzkoje Szlovo"[65] beszámolója szerint, kijelentette, hogy „üdvözölni kell a preventív intézkedéseket". Asztrahan úr pedig tapsvihar közepette felkiáltott:

„Rá kell vennünk az anyákat arra, hogy gyermekeket szüljenek azért, hogy megnyomorítsák őket a tanintézetekben, azért, hogy lottókat rendezzenek nekik, azért, hogy öngyilkosságba kergessék őket!"

Ha igaz is az az információ, hogy Asztrahan úrnak ezt a szónoklatát tapsvihar fogadta, engem nem lep meg ez

a tény. A hallgatók burzsoák voltak, közép- és kisburzsoák, akiknek nyárspolgári a gondolkodása. Mi egyebet várhatunk tőlük, mint a leglaposabb liberalizmust?

De a munkásosztály szempontjából aligha találunk Asztrahan úr idézett mondatánál szemléltetőbb példát arra, hogy milyen reakciós és szánalmas dolog a „szociális neomalthusianizmus“.

„... Gyermekeket szüljenek azért, hogy megnyomorítsák őket...“ Csak ezért? Miért nem azért, hogy nálunk jobban, egységesebben, tudatosabban, határozottabban *küzdjenek* a mai életfeltételek ellen, amelyek megnyomorítják és pusztulásba viszik nemzedékünket?? Éppen ebben rejlik az alapvető különbség a paraszt, a kisiparos, az értelmiségi, általában a kispolgár gondolkodása és a proletár gondolkodása közt. A kispolgár látja és érzi, hogy pusztul, hogy az élet egyre nehezebb, hogy a létért való küzdelem egyre kegyetlenebb, hogy az ő és a családja helyzete egyre kilátástalanabb. Ez vitathatatlan tény. És a kispolgár tiltakozik ezellen.

De *hogyan* tiltakozik?

Úgy tiltakozik, mint egy reménytelenül pusztulásra ítélt, jövőjében hitét vesztett, megfélemlített és gyáva osztálynak a képviselője. Nincs mit tenni, legalább gyerek legyen kevesebb, hogy kevesebben szenvedjenek a mi gyötrelmes börtönéletünktől, nyomorunktól és megaláztatásunktól, — ezt kiáltja a kispolgár.

Az öntudatos munkás végtelenül távol van ettől az állásponttól. Nem engedi elhomályosítani tudatát ilyen jajveszékeléssel, akármilyen őszinte és átérzett is az. Igen, mi munkások is, a kistulajdonosok tömege is, olyan életet élünk, amely tele van elviselhetetlen teherrel és szenvedéssel. A mi nemzedékünknek nehezebb a sora, mint apáinké volt. De egy vonatkozásban sokkalta szerencsésebbek vagyunk apáinknál. *Mi megtanultunk és gyorsan tanulunk harcolni* — mégpedig nem egyedül harcolunk, ahogy harcoltak apáink legjobbjai, nem a burzsoá szószátyárok tőlünk belsőleg idegen jelszavai nevében, hanem a magunk jelszavai, osztályunk jelszavai nevében harcolunk. Mi jobban harcolunk, mint apáink. Gyermekeink még jobban fognak harcolni, s *ők győzni fognak*.

A munkásosztály a harcban nem pusztul, hanem növekszik, erősödik, izmosodik, összeforr, felvilágosodik és megedződik. Mi — pesszimisták vagyunk a feudalizmust, a kapitalizmust és a kisüzemi termelést illetően, de meggyőződéses optimisták vagyunk a munkásmozgalmat és céljait illetően. Mi már lerakjuk az új épület alapjait, gyermekeink pedig befejezik építését.

Éppen ezért — és csakis ezért — feltétlen ellenségei vagyunk a neomalthusianizmusnak, mert ez az irányzat szívtelen és önző kispolgári párocskáknak való, amelyek ijedten mormolják: csak mi meglegyünk valahogy, isten segítségével, de jobb, ha nem lesz gyermekünk.

Természetesen ez semmiképpen sem gátol bennünket abban, hogy minden olyan törvény feltétlen hatályon kívül helyezését követeljük, amely üldözi az abortuszt vagy a preventív intézkedésekről szóló orvosi munkák terjesztését stb. Az ilyen törvények csupán az uralkodó osztályok képmutatását mutatják. Ezek a törvények nem gyógyítják meg a kapitalizmus sebeit, hanem különösen rosszindulatú sebekké változtatják őket, amelyek különösen súlyosak az elnyomott tömegek számára. Egy dolog — az orvosi propaganda szabadsága és az állampolgárok elemi demokratikus jogainak védelme. Más dolog — a neomalthusianizmus szociális tana. Az öntudatos munkások mindig a legkíméletlenebb harcot fogják vívni az olyan kísérletek ellen, amelyek rá akarják erőszakolni ezt a reakciós és gyáva tant a modern társadalom leghaladottabb, legerősebb, nagy átalakításokra leginkább kész osztályára.

„Pravda" 137. sz.
1913 június 16.
Aláírás: V. I.

A LIBERÁLISOK FELHÍVÁSAI A IV. DUMA TÁMOGATÁSÁRA

Az Állami Dumának a kormányhoz és az országhoz való viszonya egyre gyakrabban foglalkoztatja a sajtót, és meglehetősen nagy érdeklődést kelt. A június harmadiki választójogi törvény két többséget hozott létre: a jobboldali-októbrista és az októbrista-kadet többséget. Ez utóbbi, ha úgy tetszik, „liberális" többség, nemegyszer kialakult a III. dumában is.

Most a IV. dumában még gyakoribb az októbrista-kadet többség. Ámde nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy ennek okát nemcsak az októbristák „balratolódásában" kell keresnünk, hanem a kadetok *jobbratolódásában* is, amely egyrészt abban jutott kifejezésre, hogy a kadetok egy része átállt a progresszistákhoz, másrészt pedig abban, hogy a progresszisták közvetítésével állandó alkudozás folyik az októbristák és a kadetok közt.

Az a tény, hogy a IV. dumában az októbrista-kadet többség gyakrabban fogad el ellenzéki határozatokat, kétségtelenül arról tanúskodik, hogy Oroszországban növekszik a politikai válság, — arról tanúskodik, hogy a június harmadiki rendszer zsákutcába jutott, mert nem elégítette ki még a burzsoáziát sem, amely hajlandó volt ennek a rendszernek érdekében, az ellenforradalom megszilárdítása érdekében pénzét is, becsületét is, lelkiismeretét is feláldozni.

Jellemző, hogy még egy olyan megrögzött és engesztelhetetlen reakciós is, amilyen Schiemann német történész, aki különben tud oroszul és a német Puriskevicsek lapjába ír, arra a következtetésre jut, hogy Oroszországban érlelődik a válság, vagy a már tisztán Plehwe-szellemű

rendszer formájában (nálunk, úgy látszik, már ez a „rendszer" uralkodik?), vagy a német történész által megrázkódtatásoknak nevezett formában.

Kérdés, hogy a gyakorlati politikában milyen következtetések adódnak abból, hogy a duma gyakrabban hoz liberális határozatokat?

A kadetok már levonták a maguk következtetését azzal kapcsolatban, hogy az októbristák elítélik a belügyminisztérium politikáját. Ez a következtetés: a IV. duma részére „a nép és a társadalom támogatását" követelik, felhívják „a közvéleményt" arra, hogy „a dumában *tulajdon* erejét, a társadalmi akaratnak a közvetlen megnyilvánulását lássa" stb. (Lásd „Pravda", 128. sz.) Már rámutattunk arra, hogy ez a következtetés egy fabatkát sem ér*. A népoktatásügyi minisztérium költségvetése feletti szavazás roppant szemléletesen igazolta véleményünket.

A duma három vitazáró javaslatot fogadott el: 1) a nacionalista, szuperreakciós vitazáró javaslatot — a jobboldaliak és októbristák szavazták meg; 2) az októbrista vitazáró javaslatot — a kadetok szavazták meg (azt a hallatlanul képmutató és a demokraták, sőt a tisztességes liberálisok számára is teljesen megengedhetetlen kívánságot tartalmazza, hogy a népoktatásügyi minisztérium „ne engedje befolyásolni magát az ügytől idegen politikai elgondolások által"); végül 3) a parasztcsoport kívánságát, amelyet valószínűleg nemcsak a kadetok támogattak, hanem a demokraták is, a szociáldemokratákat is beleértve. A parasztok kívánságára 137 szavazat esett, 134-en szavaztak ellene, 4-en tartózkodtak a szavazástól.

Aligha kételkedhetünk abban, hogy a szociáldemokraták, ha a paraszti vitazáró javaslat mellett szavaztak, ott követték el a hibát, hogy nem nyújtották be nyilatkozatukat vagy deklarációjukat. Mellette kellett szavazni, de okvetlenül le kellett volna szögezni, hogy nem értenek egyet a parasztok vitazáró javaslatának például az 5. pontjával. Ebben a pontban az anyanyelv használatáról

---

* Lásd ebben a kötetben 166—168. old. — *Szerk.*

van szó az *elemi* iskolákban. A demokráciának nem lett volna szabad az elemi iskolákra szorítkoznia. És általában, a parasztok kívánságai nem mondhatók *következetesen* demokratikus kívánságoknak.

Mellette kellett szavazni, mert a parasztok vitazáró javaslatában nincsenek olyan pontok, amelyek a kormány mellett foglalnak állást, nincsen benne képmutatás, de meg kellett volna mondaniuk, hogy nem értenek egyet a paraszti demokratizmus következetlenségével és félénkségével. A szociáldemokrácia szempontjából teljesen megengedhetetlen például, hogy hallgatnak az iskola és az egyház viszonyáról stb.

De ezt csak mellesleg.

A fő dolog az, hogy a IV. duma, *miután* a kadetok felhívást adtak ki támogatására, a nacionalisták vitazáró javaslatát fogadta el!

Csak a vak nem látja, hogy aki támogatja a IV. dumát, az az *ingadozó októbristákat* támogatja.

A kadetok azzal kérkednek, hogy támogatásukkal elérik, hogy az októbristák közelebb kerülnek az ellenzékhez. Tegyük fel egy pillanatra, hogy ez így van. De milyen alapon áll ez az októbrista ellenzék? A legjobb esetben, *amikor* ellenzéki, feltétlenül az ellenforradalmi liberalizmus álláspontján van. Hogy továbbra is a miniszterektől *függ* és *hajbókol* előttük, azt még a „progresszista" N. Lvov is bebizonyította, aki kétségkívül a kormány előtti *hajbókolás* politikáját folytatta akkor, amikor Scsepkint két ülésről kizárta egy olyan kifejezésért, amely százszor enyhébb, mint a jobboldaliak szokásos kifejezései!

A kadetok, amikor az ingadozó októbristák támogatására hívják fel a népet, azt akarják, hogy a demokráciát a liberálisok leghitványabbjai pórázán vezessék.

De a demokrácia számtalanszor látta komolyabb példákon, mit érnek liberálisaink. A demokráciát meggyengítené és lefejezné, ha újból a liberálisokat követné.

A burzsoázia és a kormány összeütközései nem véletlenek, hanem a mély, minden téren érlelődő válság jelei. Ezért okvetlenül figyelemmel kell kísérni ezeket az összeütközéseket. De a demokrácia csak akkor vívhat ki valami jobbat Oroszország számára, ha egy pillanatra sem felejti

kötelességét: kialakítani a lakosságban annak tudatát, hogy a demokráciának önálló feladatai vannak, a liberalizmustól eltérően, a liberalizmussal szemben, a liberalizmus ingadozásai ellenére.

„Pravda" 139. sz.
1913 június 20.
Aláírás: V. I.

BURZSOÁ ÜZLETEMBEREK ÉS POLITIKUSOK

Az angol munkássajtó folytatja a pénzügyi „műveleteknek“ a magasabb politikával való kapcsolatára vonatkozó leleplezéseit. Ezek a leleplezések figyelmet érdemelnek az egész világ munkásai részéről, mert felfedik, mi az alapja az állam kormányzásának a tőkés társadalomban. Marxnak azok a szavai, hogy a kormány az ügyeket intéző tőkések bizottsága[66], teljesen beigazolódnak.

A „Labour Leader“ című lap 24. (június 12-i) számában egész oldalon keresztül sorolja azoknak az angol minisztereknek (7 név), volt minisztereknek (3 név), püspököknek és espereseknek (12 név), peereknek (47 név), parlamenti képviselőknek (18 név), nagy lapok tulajdonosainak, pénzembereknek vagy bankároknak a neveit, akik részvényesei — vagy igazgatói — olyan részvénytársaságoknak, amelyek főleg hadianyaggal kereskednek.

A cikk szerzője, Walton Newbold, a hivatalos bank-, kereskedelmi, ipari, pénzügyi stb. tájékoztatókból, a hazafias társaságok (amilyen a *honi liga*) stb. beszámolóiból szerezte ezeket az információkat.

A kép szakasztott olyan, amilyet egy ízben az orosz adatok alapján Rubakin rajzolt, aki arról írt, hogy Oroszországban hány nagybirtokos tagja az Államtanácsnak, hány visel magas méltóságot, — most hozzáfűzhetjük ehhez: tagja az Állami Dumának, részvényes és részvénytársasági igazgató stb. Teljesen időszerű volna kiegészíteni ezeket a Rubakin-féle adatokat a legújabb tájékoztatók alapján, különösen a pénzügyi és a kereskedelmi-ipari vállalkozásokban való részvétel tekintetében.

Liberálisaink (főként a kadetok) nagyon nem szeretik

az osztályharc „elméletét“, nagyon hangoztatják azt a nézetüket, hogy a kormány a modern államokban *állhat* az osztályokon *kívül* vagy az osztályok *fölött*. De mit tegyünk, uraim, ha az önöknek kellemetlen „elmélet“ pontosan megfelel a valóságnak? ha a mai törvényhozás és a mai politika valamennyi *alapja* szemléltetően mutatja az összes mai államok rendjének és kormányzásának osztályjellegét? ha még a tekintélyes politikusok, országgyűlési képviselők, a legfőbb tisztségeket betöltő személyek stb. személyi összetételére vonatkozó információk is feltárják a gazdasági uralomnak a politikai uralommal való bonthatatlan kapcsolatát?

Az osztályharc tagadása vagy leplezése a politikai képmutatás legrosszabb fajtája, spekuláció a nép legfejletlenebb rétegeinek, a kistulajdonosoknak (parasztoknak, kisiparosoknak stb.) tudatlanságára és előítéleteire, azoknak a rétegeknek, amelyek a legtávolabb állnak a legélesebb és legközvetlenebb osztályharctól, s továbbra is, mint a régi jó időkben, patriarchális nézeteket vallanak. De, ami a parasztoknál tudatlanság és fejletlenség, a liberális értelmiségiek részéről — a nép megrontásának és rabságban tartásának körmönfont eszköze.

„Pravda“ 142. sz.
1913 június 23.
Aláírás: M.

TÉZISEK A NEMZETI KÉRDÉSRŐL[67]

1. Programpontunk (a nemzetek önrendelkezéséről szóló pont) csakis úgy értelmezhető, hogy biztosítani kell a *politikai* önrendelkezést, vagyis a különválásra és önálló állam alkotására való jogot.

2. Oroszország szociáldemokráciája számára a szociáldemokrata programnak ez a pontja *feltétlenül* szükséges

(a) mind általában a demokrácia alapelveiből kifolyólag,

(b) mind pedig azért, mert Oroszország határain belül, *mégpedig az ország végvidékein*, számos nemzet él, amelyeknek a gazdasági viszonyai, életkörülményei stb. teljesen különbözők, s ezeket a nemzeteket (mint Oroszországban minden nemzetet a nagyorosz kivételével) a cári monarchia hihetetlenül elnyomja;

(c) s végül, mert egész Kelet-Európában (Ausztria és a Balkán) és Ázsiában — vagyis az Oroszországgal határos országokban — vagy még nem fejeződött be, vagy még éppen csak megkezdődött az állam polgári demokratikus átalakulása, amely kisebb vagy nagyobb mértékben mindenütt a világon arra vezetett, hogy önálló nemzeti államok alakultak, vagy pedig olyan államok, amelyekben egymáshoz igen közel álló és egymással rokon nemzetek élnek.

(d) Oroszország ma az az ország, amelynek államrendje elmaradottabb és reakciósabb, mint *bármely* környező országé, kezdve — Nyugaton — Ausztrián, ahol 1867-ben megszilárdultak a politikai szabadság és az alkotmányos rendszer alapjai, most pedig az általános választójogot is bevezették, egészen — Keleten — a köztársasági

Kínáig. Oroszország szociáldemokratáinak ezért egész propagandájukban hangsúlyozniuk kell, hogy minden nemzetnek joga van arra, hogy önálló államot alakítson vagy szabadon megválassza azt az államot, amelyhez tartozni kíván.

3. Minden nemzet önrendelkezési jogának elismerése megköveteli a szociáldemokratáktól, hogy

(a) okvetlenül ellenezzék, hogy az uralkodó (vagy a lakosság többségét alkotó) nemzet bármilyen formában erőszakot alkalmazzon azzal a nemzettel szemben, amely állami tekintetben külön akar válni;

(b) követeljék, hogy az ilyen különválás kérdését kizárólag a szóban forgó terület lakosságának általános, közvetlen, egyenlő és titkos szavazása alapján döntsék el;

(c) lankadatlanul harcoljanak mind a feketeszázas-októbrista, mind a liberális-burzsoá („progresszisták“, kadetok stb.) pártok ellen, ha védelmezik vagy megengedik általában a nemzeti elnyomást, vagy különösen a nemzetek önrendelkezési jogának megtagadását.

4. Az a tény, hogy a szociáldemokrácia elismeri az összes nemzetek önrendelkezési jogát, korántsem jelenti azt, hogy a szociáldemokraták lemondanak arról, hogy minden egyes esetben önállóan döntsék el azt a kérdést, célszerű-e valamely nemzet állami különválása. Ellenkezőleg, a szociáldemokratáknak ezt önállóan kell eldönteniük és figyelembe kell venniük egyrészt a kapitalizmus fejlettségi fokát, s azt, hogy valamennyi nemzet egyesült burzsoáziája mennyire nyomja el az egyes nemzetek proletárjait, másrészt pedig a demokrácia általános feladatait, de elsősorban és mindenekelőtt azt, hogy melyek az érdekei annak az osztályharcnak, amelyet a proletariátus a szocializmusért vív.

Ebből a szempontból különös figyelmet kell fordítani a következő körülményre. Oroszországban van két nemzet, amelyek számos történelmi feltétel és életkörülmény folytán a legműveltebbek, a leginkább különállók, amelyek a legkönnyebben és a „legtermészetesebb“ módon megvalósíthatnák különválási jogukat. Ez Finnország és Lengyelország. Az 1905-ös forradalom tapasztalatai azt mutatták, hogy még ennek a két nemzetnek az uralkodó

osztályai is — a földesurak és a burzsoázia — lemondanak a forradalmi szabadságharcról és közeledni próbálnak Oroszország uralkodó osztályaihoz és a cári monarchiához, *mert félnek* Finnország és Lengyelország forradalmi proletariátusától.

A szociáldemokráciának ezért a legerélyesebben figyelmeztetnie kell valamennyi nemzetiség proletariátusát és dolgozó osztályait, hogy ne engedjék félrevezetni magukat „saját" burzsoáziájuk nacionalista jelszavai által, amely mézes-mázos vagy lángoló szavakkal beszél a „hazáról", s ezzel igyekszik *megosztani* a proletariátust és *elterelni figyelmét* a burzsoázia mesterkedéseiről, mely a többi nemzet burzsoáziájával és a cári monarchiával gazdasági és politikai szövetségre lép.

A proletariátus nem harcolhat a szocializmusért és nem szállhat síkra mindennapi gazdasági érdekeiért, ha valamennyi nemzet munkásai között nem lesz meg a legszorosabb és legbensőségesebb szövetség kivétel nélkül valamennyi munkásszervezetben.

A proletariátus csak akkor vívhatja ki a szabadságot, ha forradalmi harcot folytat a cári monarchia megdöntéséért és demokratikus köztársasággal való felváltásáért. A cári monarchiában *lehetetlen* a nemzetiségek szabadsága és egyenjogúsága, mert a cárizmus Európában is, Ázsiában is a barbárság, a brutalitás és a reakció legfőbb támasza. S ezt a monarchiát csak Oroszország valamennyi nemzetének egyesült proletariátusa döntheti meg, amely vezeti valamennyi nemzet dolgozó tömegeinek következetesen demokratikus és forradalmi harcra képes elemeit.

Ezért az a munkás, aki a „saját" nemzetének burzsoáziájával való megegyezést többre becsüli, mint a valamennyi nemzet proletárjaival való teljes egységet, saját érdekei ellen, a szocializmus érdekei és a demokrácia érdekei ellen cselekszik.

5. A szociáldemokrácia síkraszáll a következetesen demokratikus államrendért, a nemzetek feltétlen egyenjogúságát követeli, és harcol azellen, hogy egy vagy több nemzet bármilyen kiváltságokat élvezzen.

Így a szociáldemokrácia elveti az „államnyelvet". Ez Oroszországban különösképpen fölösleges, mert Orosz-

ország lakosságának több mint héttizede egymással rokon szláv törzsekhez tartozik, akik, ha szabad államban szabad iskolájuk lenne, a gazdasági kapcsolatok követelményei folytán könnyen megtalálnák a módját a kölcsönös megértésnek, anélkül, hogy az egyik nyelv bármilyen „állami“ kiváltságokban részesülne.

A szociáldemokrácia azt követeli, hogy Oroszország régi közigazgatási felosztását, amely az önkényuralmi hűbéri állam jobbágytartó földesuraitól és hivatalnokaitól származik, egy olyan felosztással cseréljék fel, amely megfelel a mai gazdasági élet követelményeinek és a lehetőségekhez képest összhangban van a lakosság nemzeti összetételével.

Az állam mindazon területeinek, amelyek a lakosság életviszonyai vagy nemzeti összetétele tekintetében különböznek egymástól, széleskörű önrendelkezéssel és autonómiával, s olyan intézményekkel kell rendelkezniük, amelyek az általános, egyenlő és titkos szavazáson épülnek fel.

6. A szociáldemokrácia követeli olyan — az állam egész területén érvényben levő — törvény kiadását, amely védi valamennyi nemzeti kisebbség jogait az állam bármely részén. E törvény értelmében érvénytelennek kell nyilvánítani minden olyan rendszabályt, amelynek segítségével a nemzeti többség esetleg megkísérelné, hogy a maga számára nemzeti kiváltságot biztosítson, vagy hogy csorbítsa a nemzeti kisebbség jogait (az oktatásügy, valamelyik nyelv használata, költségvetési ügyek stb. terén), az ilyen rendszabály végrehajtását pedig büntetés terhe mellett meg kell tiltani.

7. A szociáldemokrácia elveti a „kulturális-nemzeti“ (vagy egyszerűen „nemzeti“) „autonómia“ jelszavát és az e jelszó megvalósításával kapcsolatos terveket, mert ez a jelszó (1) föltétlenül ellentmond a proletariátus által vívott osztályharc internacionalizmusának, — (2) megkönnyíti azt, hogy a proletariátust és a dolgozó tömegeket a burzsoá nacionalizmus eszmei befolyása alá vonják, — (3) elvonhatja a figyelmet az egész állam következetesen demokratikus átalakításának feladatától, márpedig csak ez az átalakítás biztosíthatja a nemzeti

békét (amennyire ez a kapitalizmusban egyáltalán lehetséges).

Tekintve, hogy a szociáldemokrácia körében a kulturális-nemzeti autonómia kérdése különösen kiéleződött, ehhez a tételhez néhány magyarázatot fűzünk.

(a) A szociáldemokrácia szempontjából megengedhetetlen a *nemzeti* kultúra jelszavának akár közvetlen, akár közvetett hirdetése. Ez a jelszó helytelen, mert az emberiség egész gazdasági, politikai és szellemi élete már a kapitalizmusban is egyre jobban internacionalizálódik. A szocializmus teljesen internacionalizálja. A nemzetközi kultúra, amelynek megteremtésén az egész világ proletariátusa már most rendszeresen dolgozik, nem a teljes „nemzeti kultúrát“ veszi át (bármely nemzeti közösségről legyen is szó), hanem *minden* nemzeti kultúrából *kizárólag* a következetesen demokratikus és szocialista elemeket veszi át.

(b) A szociáldemokrácia programjaiban alighanem az egyetlen példát a nemzeti kultúra jelszavához való — bár félénk — közeledésre az osztrák szociáldemokraták brünni programjának 3. pontjában látjuk. Ez a 3. pont így szól: „Egy és ugyanazon nemzetnek összes, önkormányzattal rendelkező területei nemzeti szempontból egységes szövetséget alkotnak, amely nemzeti ügyeit teljesen autonóm módon intézi.“

Ez kompromisszumos jelszó, mert itt nyoma sincs az exterritoriális (perszonális) nemzeti autonómiának. De ez a jelszó is hibás és káros, mert az oroszországi szociáldemokratáknak egyáltalán nem az a feladatuk, hogy egy nemzetben egyesítsék a lodzi, a rigai, a pétervári, a szarátovi németeket. A mi feladatunk az, hogy küzdjünk a teljes demokratizmusért és az *összes* nemzeti kiváltságok megszüntetéséért, annak érdekében, hogy az oroszországi német munkások valamennyi többi nemzet munkásaival egyesüljenek a szocializmus nemzetközi kultúrája megvédésének és fejlesztésének ügyében.

Még hibásabb az exterritoriális (perszonális) nemzeti autonómia jelszava (a jelszó következetes híveinek terve szerint) nemzeti parlamentekkel és nemzeti államtitkárokkal (O. Bauer és K. Renner). Az ilyen intézmények,

amelyek ellentmondanak a tőkés országok összes gazdasági feltételeinek, s amelyeket a világ egyetlen demokratikus államában sem próbáltak ki, olyan emberek opportunista álmai, akik feladták a reményt következetesen demokratikus intézmények megteremtésére, és a burzsoázia nemzeti viszályaitól abban keresik a menekvést, hogy néhány („kulturális") kérdésben mesterségesen elkülönítik minden nemzet proletariátusát is, burzsoáziáját is.

A körülmények olykor arra kényszerítik a szociáldemokratákat, hogy ideiglenesen elfogadjanak bizonyos kompromisszumos megoldásokat, de más országoktól nekünk nem a kompromisszumos, hanem a következetesen szociáldemokrata megoldásokat kell átvennünk. Átvenni a sikertelen osztrák kompromisszumos próbálkozást különösen oktalan dolog most, amikor ez a kísérlet Ausztriában is teljes kudarcot vallott, s a cseh szociáldemokraták szeparatizmusához és elszakadásához vezetett.

(c) A „kulturális-nemzeti autonómia" jelszavának oroszországi története azt mutatja, hogy ezt a jelszót átvették kivétel nélkül az *összes* zsidó burzsoá pártok, és *csakis* a zsidó pártok, és a Bund kritikátlanul kullogott nyomukban, következetlenül elvetve a zsidó-nemzeti parlamentet (szejmet) és a zsidó-nemzeti államtitkárokat. Pedig még azok az európai szociáldemokraták is, akik a kulturális-nemzeti autonómia jelszavát megengedhetőnek tartják vagy védelmezik, teljesen megvalósíthatatlannak tartják ezt a jelszót a zsidók számára (O. Bauer és K. Kautsky). „A galíciai és az oroszországi zsidóság inkább kaszt, mint nemzet, és azok a kísérletek, amelyek arra irányulnak, hogy a zsidóságot mint nemzetet konstituálják, a kaszt fenntartására irányuló kísérletek" (K. Kautsky).

(d) A kultúrországokban a kapitalizmus idején a nemzeti békéhez való meglehetősen teljes (viszonylag teljes) közeledést *csupán* olyan feltételek közt figyelhetjük meg, amikor a demokratizmus az egész államrendszerben és államigazgatásban *maximális* mértékben megvalósul (Svájc). A következetes demokratizmus jelszavai (köztársaság, polgárőrség, a hivatalnokoknak a nép által való választása stb.) egyesítik a proletariátust és a dolgozó tömegeket és általában az összes haladó elemeket minden egyes

nemzeten belül az olyan viszonyokért való harc zászlaja alatt, amelyek kizárják a legcsekélyebb nemzeti kiváltság lehetőségét, — ezzel szemben a „kulturális-nemzeti autonómia" jelszava a nemzetek elkülönülését hirdeti az oktatásügyben (vagy általában a „kulturális" ügyekben), olyan elkülönülést, amely teljes mértékben összefér mindenféle és fajta (köztük nemzeti) kiváltságok alapjainak fenntartásával.

A következetes demokratizmus jelszavai *egybeolvasztják* az összes nemzetek proletariátusát és haladó demokráciáját (azokat az elemeket, amelyeknek nem arra van szükségük, hogy a nemzetek demokratikus elemeit különválasszák, hanem egyesítsék az összes ügyekben, így az oktatásügyben is), — a kulturális-nemzeti autonómia jelszava viszont *szétválasztja* a különböző nemzetek proletariátusát, s az egyes nemzetek reakciós és burzsoá elemeivel kapcsolja össze őket.

A következetes demokratizmus jelszavai engesztelhetetlenül ellenségesek az összes nemzetek reakciósaival és ellenforradalmi burzsoáziájával szemben, a kulturális-nemzeti autonómia jelszava viszont teljes mértékben elfogadható az egyes nemzetek reakciósai és ellenforradalmi burzsoái számára.

8. Oroszország gazdasági és politikai viszonyainak összessége tehát feltétlenül azt követeli a szociáldemokráciától, hogy *egybeolvassza* valamennyi nemzet munkásait kivétel nélkül *valamennyi* proletárszervezetben (politikai, szakmai, szövetkezeti, kulturális szervezetekben stb. stb.). Nem arra van szükség, hogy a pártban föderatív rendszer uralkodjék, és hogy nemzeti szociáldemokrata csoportok alakuljanak, hanem arra, hogy az adott vidéken élő nemzetek proletárjai egységesek legyenek, hogy a propaganda és az agitáció *mindazokon* a nyelveken folyjon, amelyeken a helyi proletariátus beszél, hogy valamennyi nemzet munkásai közösen harcoljanak bármely néven nevezendő nemzeti kiváltság ellen, hogy a helyi és területi pártszervezeteknek autonómiájuk legyen.

9. Az OSzDMP történetének több mint egy évtizedes tapasztalatai igazolják a fenti tételeket. A párt 1898-ban mint „oroszországi" párt, vagyis mint Oroszország összes

nemzetiségei proletariátusának pártja jön létre. A párt „oroszországi" marad akkor is, amikor a Bund 1903-ban kilép a pártból, miután a pártkongresszus nem fogadta el azt a követelést, hogy a Bundot a zsidó proletariátus *egyetlen* képviselőjének tekintse. 1906—1907-ben az élet teljes mértékben feltárja ennek a követelésnek tarthatatlanságát, egész sereg zsidó proletár számos helyi szervezetben tovább végzi a közös szociáldemokrata munkát, s a Bund visszatér a pártba. A stockholmi kongresszus (1906) egyesíti a lengyel és a lett szociáldemokratákat is, akik a *territoriális* autonómia alapján állnak, ugyanekkor a kongresszus *nem* fogadja el a föderációs elvet, és azt követeli, hogy az összes nemzetek szociáldemokráciája egyesüljön a helyi szervezetekben. Ez az elv hosszú éveken át megvalósul a Kaukázusban, megvalósul Varsóban (lengyel munkások és orosz katonák), Vilnában (lengyel, lett, zsidó, litván munkások), Rigában — e három utóbbi központban a szeparatista módon különvált Bund *ellenére* valósul meg. 1908 decemberében az OSzDMP, illetve annak konferenciája, külön határozatot hoz, s megerősíti azt a követelést, hogy az összes nemzetekhez tartozó munkások *ne* a föderációs *elv alapján egyesüljenek*. Az a körülmény, hogy a szeparatista bundisták szakadár módon nem hajtják végre a párthatározatot, ennek az egész „legrosszabb típusú föderációnak"[68] összeomlásához vezet, — közelebb hozza a bundista szeparatistákat a csehekhez és viszont (lásd Kosszovszkij a „Nasa Zarjá"-ban, és a cseh szeparatisták lapja, a „Čechoslavische Sozialdemokrat", 1913. 3. sz., Kosszovszkijról) — és végül, a likvidátorok augusztusi (1912) konferenciáján a bundista szeparatistáknak és a likvidátoroknak, s a kaukázusi likvidátorok egy részének ahhoz a próbálkozásához vezet, hogy a pártprogramba *titkon* becsempésszék a „kulturális-nemzeti autonómiát", *anélkül, hogy ezt lényegében védelmeznék!*

Mind Lengyelország, mind a Lett Határvidék, mind a Kaukázus forradalmi szociáldemokrata munkásai továbbra is a territoriális autonómiának és az *összes* nemzetekhez tartozó szociáldemokrata munkások *egységének* az álláspontján vannak. A bundista-likvidátor szakadás és a Bundnak a varsói *nem* szociáldemokratákkal kötött szövet-

sége minden szociáldemokrata előtt *napirendre* tűzi az *egész* nemzeti kérdést mind elméleti jelentőségében, mind a pártépítés kérdésében.

A kompromisszumos határozatokat éppen azok szegik meg, akik a párt akarata ellenére ezeket a határozatokat meghozták, és az összes nemzetek szociáldemokrata munkásai egységének követelése hangosabban harsan fel, mint valaha.

10. A cári monarchia durván agresszív és feketeszázas nacionalizmusa, továbbá a *burzsoá* nacionalizmus — a nagyorosz (Sztruve úr, a „Russzkaja Molva“[69], a „progresszisták“ stb.), az ukrán, a lengyel (a népi „demokrácia“[70] antiszemitizmusa), a grúz, az örmény stb. *burzsoá* nacionalizmus — feléledése, — mindez különös nyomatékkal követeli a szociáldemokrata szervezetektől, hogy Oroszország-szerte az eddiginél nagyobb figyelmet fordítsanak a nemzeti kérdésre, és hogy az elvhű internacionalizmus és valamennyi nemzet proletárjainak egysége szellemében kidolgozzák a nemzeti kérdés következetesen marxista megoldásait.

———

(α) A nemzeti kultúra jelszava helytelen, és csupán a nemzeti kérdés felfogásának burzsoá korlátoltságát fejezi ki. Nemzetközi kultúra.

(β) A nemzeti megosztás állandósítása és a kifinomult nacionalizmus hirdetése — a nemzetek egyesülése, közeledése, keveredése és egy *más*, egy nemzetközi kultúra elveinek kifejezése.

(γ) A kispolgár kétségbeesése (reménytelen harc a nemzeti viszály ellen) és a radikális demokratikus reformoktól és a szocialista mozgalomtól való félelem — csak radikális demokratikus reformok teremthetik meg a nemzeti békét a tőkés országokban, és csak a szocializmus képes véget vetni a nemzeti viszálynak.

(δ) Nemzeti kúriák az oktatásügyben[71].

(ε) Zsidóság.

A megírás ideje: 1913 június.

Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik“ III. köt. 1925.

TANULSÁGOS BESZÉDEK

Izgojev úr, az ismert renegát, aki kilencszázötig szociáldemokrata volt és gyorsan „észretért“... olyannyira, hogy október 17-e után jobboldali liberálissá vedlett át, gyakran kegyeskedett foglalkozni a szociáldemokráciával az „októbrista“, vagyis ellenforradalmi liberalizmus fő sajtószervében, a „Russzkaja Miszl“-ben.

Azoknak a munkásoknak, akik teljesen tisztán akarnak látni a munkáspolitika komoly kérdéseiben, melegen ajánlhatjuk Izgojev úrnak a „Russzkaja Miszl“ idei utolsó, júniusi füzetében megjelent cikkét.

Hasznos dolog újra meg újra elgondolkozni azokon a lelkes dicséreteken, amelyekkel Izgojev úr olyan bőkezűen elhalmozza a likvidátor *ideológiát* és *taktikát*, vagyis éppen a likvidátorság alapelveit. Csak természetes, hogy a liberálisok dicsérik a liberális munkáspolitikusok elveit és taktikáját!

Hasznos dolog újra meg újra elgondolkozni a likvidátorokkal fenntartás nélkül rokonszenvező Izgojev úr önálló taktikai elmefuttatásain, hisz ő mégiscsak kijárta a „marxizmus elemi iskoláját“, és megérti, hogy meg kell keresni a pártigenlők és a likvidátorok között folyó komoly harc komoly gyökereit.

Nekünk itt sajnos arra kell szorítkoznunk, hogy igen rövid idézeteket közöljünk Izgojev úr tanulságos cikkéből, és hogy ezekhez az idézetekhez igen rövid, teljességre igényt nem tartó magyarázatokat fűzzünk.

A bolsevizmus sikerei Izgojev úr véleménye szerint attól függnek, „milyen mértékben remélhető Oroszország békés fejlődése akár a német típusú alkotmányos irányban.

Németországban ugyebár lehetségesnek bizonyult a monarchikus alkotmány szabadságjogokkal, mindenféle fokozott államvédelem bevezetése nélkül, a szociáldemokrata munkáspárt széleskörű fejlődésével. Lehetséges-e ez Oroszországban, vagy sem? Aszerint, hogy melyik oldalra billen a mérleg serpenyője, növekednek vagy csökkenek a likvidátorok, illetve a bolsevikok esélyei..."

„...Ha a reakció nyomása nem szűnik, ha Oroszország alkotmányos erői nem lesznek elégségesek az állam békés úton való átalakításához, akkor a bolsevizmus kétségtelenül győzni fog és kiszorítja a likvidátorokat." Pedig maga Izgojev úr a bolsevikokat anarchistáknak tekinti, a likvidátorokat meg „igazi szociáldemokratáknak", akik teljesen józanul elvetik és az egyesülési szabadsággal cserélik fel a bolsevik platform első két pontját!!

„Elül a vihar — írja Izgojev úr —, eljön a pozitív munka ideje, s akkor a likvidátorok ismét (!!?) a munkásosztály pártjának élén fognak haladni." Erről álmodik Izgojev úr. A likvidátor taktika, úgymond, pompás lesz, ha „elül a vihar"... „Gondolatai a taktikáról" pedig a következők:

„Ha mélyebben behatolunk a bolsevik taktikába, be kell ismernünk, hogy azon a meggyőződésen épül fel, hogy Oroszországban a monarchikus alkotmányért vívott harc... (Izgojev úr kipontozása) június 3-án befejeződött. A közvetlen vagy következetes demokráciáért talán tovább folyik a harc, de más alkotmány, mint a június harmadiki, az orosz történelem kardinális alapján nem lehetséges. Az orosz alkotmánypártiak csak a szabadságjogok nélküli alkotmányra számíthatnak, mégpedig kizáró rendelkezésekkel. Mi a bolsevik álláspontot, amely a feketeszázas álláspontnak ugyan poláris ellentéte, de mégis rokon azzal, hibásnak és politikailag károsnak tartjuk. Mindamellett tagadhatatlan, hogy ez az álláspont tartalmas. Az a körülmény, hogy az orosz alkotmánypártiak huzamos idő óta képtelenek megadni az országnak a jogrend biztosítékait, a jövőben igazolhatja a bolsevik pesszimizmust. Egyelőre azonban ez a pesszimizmus, amint a «Lucs» helyesen megjegyezte... (de még mennyire!)... csupán a félanarchista elemekkel való keveredésre vezet..." (következnek a „Lucs" feletti elragadtatásában szinte önkívületbe eső Izgojev úrnak a likvidátor cikkekből vett idézetei).

Pesszimizmusnak Izgojev úr általában a földesurakat és a burzsoáziát *illető* pesszimizmust nevezi. Hogy *ez* a pesszimizmus nincs-e bonthatatlan kapcsolatban elsősorban a proletariátust, de ezenkívül a dolgozó kispolgári tömegeket is illető *optimizmussal*, azon Izgojev úr nem mer gondolkodni. Hogy is merne!

Ezekben a csókokban, amelyeket a renegát bőkezűen oszt a likvidátoroknak, az a legfurcsább, e liberálisnak a beszédeiben az a legtanulságosabb, hogy ő, aki teljesen rokonszenvezik a likvidátorokkal, *nem meri* tagadni a bolsevik taktika *tartalmasságát!* Ő, a „békés" fejlődés és a likvidátor opportunizmus híve, *korántsem* ígérhet győzelmet ennek a fejlődésnek!! Ő, a bolsevizmus ádáz ellensége, aki ezer szitkot zúdít ránk (anarchisták, blanquisták, öndicsérettel foglalkozók stb. stb.), ő, a likvidátorok gyengéd barátja, *kénytelen* beismerni, hogy a bolsevizmus győzni fog, ha „Oroszország alkotmányos erői nem lesznek elégségesek" (azaz, ha akkorák lesznek, mint most...)!!

A nagyon haragos, a szociáldemokrata ügyet nagyon jól ismerő, de nem nagyon éles eszű Izgojev úr nem vette észre, hogy mindezekkel az elmefuttatásokkal* ....

....

és letépte a fügefalevelet F. D., L. Sz., Jezsov, Larin, Martov, Potreszov urakról és kompániájukról.

Köszönjük, őszinte szívből köszönjük önnek, a bolsevikokra haragvó Izgojev úr! Az igazság fájdalmas. S Ön *akaratán kívül* fájdalmat okozott likvidátor barátainak azzal, hogy megmondta az igazat. Olyan „gyengéden" öleli meg őket, hogy megfojtja őket ölelő karjaival.

Még néhány szót egy merőben történelmi kérdésről. Miért „bizonyult lehetségesnek" Németországban éppen olyan alkotmány, amely az ellenforradalmi liberalizmusnak jobban tetszik a franciánál? Csakis azért, haragos, de nem nagyon okos Izgojev uram, mert ez az alkotmány volt az *eredője* egyrészt Bismarck és a liberálisok törekvéseinek, akik féltek attól, hogy a munkások szabadságjogokat kapnak, másrészt a munkások törekvéseinek, akik mind a negyvenes, mind az ötvenes, mind a hatvanas években

* A kézirat következő oldala elveszett. — *Szerk.*

Németország *teljes* demokratizálására törekedtek. Németország munkásai *akkor* gyengéknek bizonyultak. Ezért Bismarck és a porosz liberálisok *fél* győzelmet arattak. Ha Németország munkásai erősebbek lettek volna, Bismarck csak negyed győzelmet aratott volna. Ha még erősebbek lettek volna, Bismarck egyáltalán nem győzött volna. Németország Bismarck ellenére, a porosz liberálisok *ellenére*, *egyedül* a munkásosztálynak (és részben, de nagyon kis részben, a kispolgári demokráciának) a teljes demokratizálásra irányuló állhatatos és kitartó törekvései eredményeképpen kapta meg a szabadságjogokat.

Hát igazán nem érti, Izgojev úr? Nem érti, hogy a történelem Németország tekintetében is igazolta a „bolsevik“ taktikát? Kevésbé haragudjon a bolsevikokra, kevesebbet „enyelegjen“ a likvidátorokkal, akkor talán még megérti.

V. I.
(vagy aláírás nélkül)

P. S.* Ha nem felel meg, nagyon kérem adják át a „Proszvescsenyijé“-nek. Véleményem szerint jobb volna a „Pravdá“-ban mint tárcacikk.

A megírás ideje: 1913 július eleje.
Először megjelent:
„Krasznaja Nov“ 1. sz. 1925.

---

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

ÉLETKÉPEK

Amikor általában az orosz életben, s különösen az orosz falun meglevő feudalizmusról beszélünk, liberálisaink tiltakozni szoktak, különösen azok a liberálisok, akik szeretik csaknem marxistáknak feltüntetni magukat. Ugyan, mondják, hogy lehet feudalizmusról beszélni Oroszországban a XX. században! Ez csupán „agitáció"... Márpedig a mai orosz faluban lépten-nyomon találkozunk a feudalizmus megdöbbentően éles képeivel, és a mindenbe „beletörődött" orosz kispolgárt csak átkozott tunyasága készteti arra, hogy közömbösen elhaladjon ezek mellett a képek mellett.

Idézünk egy ilyen életképet a Csernyigov kormányzósági zemsztvo-gyűlés tíz évet — az 1900—1909-es éveket — felölelő hivatalos rendelettárának az adataiból.

„Zemsztvónk szégyenfoltja — írja ezzel kapcsolatban Hizsnyakov úr („Russzkoje Bogatsztvo") —, hogy *mind a mai napig* érvényben van a mezei utak természetbeni szolgáltatás útján való fenntartásának régi módszere... Nem is szólva arról a hallatlan igazságtalanságról, hogy ezt a szolgáltatást kizárólag a parasztok teljesítik... felháborító e szolgáltatás elvégeztetésének módja is. Hóolvadás után és nagy esőzések után a falusi bírák, rendszerint a rendőrbiztos fenyegető parancsára, amint nálunk mondani szokás, «kihajtják a népet» útjavításra. A munkát teljesen ésszerűtlenül végzik, szintezés nélkül, minden technikai útbaigazítás nélkül. Volt alkalmam látni ilyen munkát, amelyet különös eréllyel végeztettek, a rendőrök fenyegető kiáltozásai közepette, *miközben a resteket korbácsütésekkel serkentették*. Ez nyár végén volt, amikor a kormányzó átutazását várták... Körülbelül három versztnyi területen mintegy 500, ásóval dolgozó férfit és nőt tereltek össze. Ezek

a rendőrök parancsára teljesen fölösleges árkokat ástak, amelyeket aztán be kellett temetni... S zemsztvónk fennállásának csaknem ötven esztendeje alatt nemcsak hogy nem iparkodott levenni a paraszti lakosság válláról ezt a terhet, *hanem még súlyosbítja is azt*..."

Ez a zemsztvo, mint minden orosz zemsztvo, földesúri zemsztvo.

A földesurak tehát még súlyosbítják a parasztok régi „szolgáltatási kötelezettségét". A rendőrök és a bírák a földesurak parancsára „kihajtják a népet", arra kényszerítenek sok száz parasztot, hogy otthagyja gazdaságát és „teljesen fölösleges árkokat ásson", „ésszerűtlenül", *„miközben a resteket korbácsütésekkel serkentik"*.

Íme, itt a gyökere a Puriskevicsek, Markovok és társaik hatalmának. És mily visszataszítóan képmutatók kikent-kifent, sima, kormányhű-reformista liberális programjaink, ha összevetjük őket ezekkel a gyökerekkel!

„Pravda" 149. sz.
1913 július 2.
Aláírás: T — i n.

A FELOSZLATOTT DUMA
ÉS A FEJVESZTETT LIBERÁLISOK

Már több mint egy hét eltelt azóta, hogy feloszlatták a IV. dumát[72], de a lapokban még mindig közlik a dumára vonatkozó nyilatkozatokat és a duma tevékenységének értékeléseit. Mindenki elismeri, hogy a IV. dumával senki sincs megelégedve. Nemcsak a liberálisok elégedetlenek, nemcsak a „felelős" (a földesurakkal szemben felelős) ellenzék elégedetlen. Elégedetlenek az oktobristák is. Elégedetlenek a jobboldaliak.

A reakciós földbirtokosoknak és a reakciós burzsoáziának a fekete dumával való elégedetlensége kétségtelenül rendkívül jellemző és figyelemre méltó jelenség. Ezek az osztályok *minden* tőlük telhetőt megtettek, hogy biztosítsák az úgynevezett „békés", „alkotmányos" fejlődést.

Mindent megtettek — és meg kellett győződniük arról, hogy *semmi* eredményt nem értek el! Ezért oly általános az elégedetlenség még a földbirtokosoknak és a burzsoáziának a táborában is. Nyoma sincs sem a jobboldaliak, sem az oktobristák közt a június harmadiki rendszerért való lelkesedésnek és rajongásnak, amely a harmadik duma korszakát jellemezte.

A mi úgynevezett „felsőbb" osztályaink, a társadalmi és politikai „felső rétegek" *nem képesek* a régi módon kormányozni Oroszországot, jóllehet Oroszország rendszerének és kormányzásának alapjait teljes egészében *ők* határozták meg és ez teljes egészében az *ő* érdekükben működik. Az „alsó rétegeknek" viszont minden vágyuk az, hogy megváltoztassák ezt a kormányzatot.

Annak a két körülménynek találkozásából, hogy a „felső rétegek" képtelenek az államügyeket a régi módon

vezetni, és hogy az „alsó rétegek" semmiképpen sem akarnak megbékélni e vezetéssel, fakad az, amit (talán nem egészen szabatosan) országos méretű politikai válságnak neveznek.

Hogy ez a válság a szemünk láttára növekszik, az tény, méghozzá aligha vitatható tény.

Azt hihetnők, hogy ebből világosan láthatják a demokraták, sőt az értelmes liberálisok is, hogy a jobb életre való törekvés súlypontja egyáltalán nem a dumában van, hogy a duma e tekintetben csak megbízhatatlan mutató.

De a mi liberálisaink már réges-rég kimutatták foguk fehérjét. „Mind a III., mind a IV. duma a népképviselet paródiája", írta a „Recs" vezércikkírója, „*de éppen ezek* léteznek, s hic Rhodus, hic salta" (latin mondás, amely szó szerint ezt jelenti: „itt van Rhodus, itt ugorj", vagyis ez a fő, itt a lényeg, itt bizonyíts, itt harcolj).

Tévednek, uraim! *Nem* itt van „Rhodus", és *nem* itt lesz az „ugrás", aminthogy *nem* is itt kezdődött.

Csak a földesurak és a pénzeszsák lakájai tekinthetik a IV. dumát a demokrácia „Rhodusának", csak ők feledkezhetnek meg arról, hogy a dumán kívül „*létezik*" például országos jelentőségű munkásmozgalom is, akárhogy elhallgatják is jelentőségét a liberálisok, akármennyire lekicsinylik, akármennyire lebecsülik is jelentőségét a liberális munkáspolitikusok — a likvidátorok.

„Megtettünk-e mindent, ami erőnkből tellett — kiált fel a „Recs" —, hogy hatást gyakoroljunk a dumára, hogy követeléseink elfogadására és teljesítésére késztessük?"

Ez nem nagyon művelt beszéd, de elég világos. „Mi" — ez a földesurak és a burzsoázia. *Ezt* a „társadalmat" látja a „Recs", csakis *ez* a „közvélemény", csakis ez érdekli.

A liberális földesurak és a liberális burzsoázia „követeléseik teljesítésére" akarják késztetni a legreakciósabb földesurakat, holott maguk sem tudják, mit is „követeljenek", mit akarjanak: a jobb élet irányában való változást, vagy pedig az e változást előidéző, országos jelentőségű munkásmozgalom gyengülését?

Szegény jó liberálisok!

„Pravda" 151. sz.
1913 július 5.

AZ ÖTÖDIK NEMZETKÖZI PROSTITÚCIÓELLENES KONGRESSZUS

Londonban nemrégiben ért véget a „leánykereskedelem elleni küzdelem céljából összehívott *ötödik* nemzetközi kongresszus".

Felvonultak a hercegnők, grófnők, püspökök, lelkipásztorok, rabbik, rendőrtisztviselők és mindenféle burzsoá emberbarátok! Mennyi bankett és fényűző hivatalos fogadás! Mennyi ünnepi beszéd a prostitúció káros és gyalázatos voltáról!

Vajon milyen harci eszközöket követeltek a kongresszus előkelő burzsoá küldöttei? Főleg két eszközt: a vallást és a rendőrséget. Ez, ahogy mondják, a leghelyesebb és legbiztosabb eszköz a prostitúció ellen. Az egyik angol küldött, mint a „Leipziger Volkszeitung"[78] londoni tudósítója közli, azzal dicsekedett, hogy a parlamentben síkraszállt a kerítés *testi fenyítéssel* való büntetése mellett. Íme a prostitúció elleni küzdelem modern, „civilizált" harcosa!

Egy kanadai hölgy a rendőrségért lelkesedett, s azért, hogy a „bukott" nőket női rendőrök felügyelete alatt tartsák, de a munkabéremelésekkel kapcsolatban megjegyezte, hogy a munkásnők nem érdemelnek jobb fizetést.

Egy német lelkipásztor ostorozta a modern materializmust, amely, úgymond, egyre jobban terjed a nép közt, és elősegíti a szabadszerelem terjedését.

Amikor Gärtner osztrák küldött megkísérelte felvetni a prostitúció társadalmi okainak, a munkáscsaládok nélkülözésének és nyomorának, a gyermekmunka kizsákmányolásának, a tűrhetetlen lakásviszonyoknak stb. kérdését, ellenséges közbekiáltásokkal elhallgattatták a szónokot!

Ellenben egyes magasrangú személyiségekről — a küldöttek egymás között — tanulságos és magasztos dolgokat mondottak el. Amikor például a német császárné Berlinben meglátogatja valamelyik szülőotthont, a „törvénytelen" gyermekek anyáinak *az ujjára gyűrűt húznak*, hogy a hajadon anyák jelenléte ne botránkoztassa meg a magas személyiséget!!

Ebből megítélhetjük, milyen undorító burzsoá képmutatás uralkodik ezeken az arisztokrata-burzsoá kongresszusokon. A jótékonyság akrobatái, a szükség és nyomor kigúnyolásának rendőri védelmezői most összegyűlnek „a prostitúció elleni küzdelem" céljából, holott éppen az arisztokrácia és a burzsoázia támogatja a prostitúciót...

„Rabocsaja Pravda" 1. sz.
1913 július 13.
Aláírás: W.

SZAVAK ÉS TETTEK

Nálunk egyesek állandóan abba a hibába esnek, hogy valamely párt vagy csoport jelszavait, taktikáját, általában irányát azon szándékok és indokok alapján ítélik meg, amelyeket az illető csoport hangoztat. Az ilyen vélemény fabatkát sem ér. Már régen megmondották, hogy a pokol útja is jószándékkal van kikövezve.

A lényeg nem a szándékban, nem az indokokban, nem a szavakban, hanem az ezektől független objektív helyzetben rejlik, amely meghatározza az illető párt vagy csoport jelszavainak, taktikájának és általában irányának sorsát és jelentését.

Vessük elemzés alá ebből a szempontból a modern munkásmozgalom legfontosabb kérdéseit. A július 1—3-i pétervári sztrájkban több mint 62 000 munkás vett részt még a burzsoá lapok — a „Recs", és a „Russzkoje Szlovo" — számítása szerint is, pedig ezek az ilyen esetekben mindig a valóságosnál kisebb számokat szoktak közölni.

Eszerint tény, hogy egy több mint hatvanezer főnyi tömeg lépett akcióba. Mint tudjuk, ezúttal a sztrájk kitörésének közvetlen oka a munkássajtó üldözése, mindennapos elkobzása stb. stb. elleni tiltakozás volt. Tudjuk azt is, még olyan lapok közléseiből is, mint a „Novoje Vremja", a „Recs", a „Szovremjonka"[74], a „Russzkoje Szlovo", hogy a munkások beszédeikben és egyebütt is hangsúlyozták tiltakozásuk országos jelentőségét.

Vajon hogyan vélekedtek erről az eseményről az orosz

A „Rabocsaja Pravda" 1913 július 16-i, 3. számának első oldala; ebben a számban jelentek meg Lenin „Szavak és tettek", „Kadétok az ukrán kérdésről", „A legújabb adatok a németországi pártokról" és „Az angol opportunisták leleplezése" c. cikkei

Kisebbítve

társadalom különböző osztályai? Milyen álláspontot foglaltak el?

Tudjuk, hogy a „Rosszija"[75], a „Zemscsina" és a hozzájuk hasonló lapok szokás szerint szigorúan elítélő nyilatkozatokat közöltek, — amelyek helyenként durva szidalmakat, fenyegetéseket stb. tartalmaztak. Ez nem újság. Ez érthető. Ez elkerülhetetlen.

Nagyobb „újság" ennél a burzsoázia megdöbbentő közönye, amely a liberális lapok közönyében tükröződik, s amellett ezt a közönyt gyakran visszautasító magatartás váltja fel, holott a munkások kevésbé fontos, a résztvevők számát tekintve kevésbé jelentős megmozdulásait (17—18 évvel ezelőtt) a liberális-polgári társadalom vitathatatlan rokonszenvvel fogadta. A liberalizmus kétségtelenül éles fordulatot tett jobbra, elfordult a demokráciától, szembefordult a demokráciával.

A július 1—3-i pétervári eseményekről Oroszország egyik legelterjedtebb, ha ugyan nem a legelterjedtebb napilapja (a liberális „Russzkoje Szlovo") ezt írta:

„Érdemes megemlíteni, hogyan foglaltak állást e sztrájkkal kapcsolatban a Pétervárott megjelenő szociáldemokrata lapok. A szociáldemokrata «Pravda» bőven foglalkozik a tegnapi (a cikk július 3-án íródott) sztrájkkal, az úgynevezett likvidátorok lapja, a «Lucs», viszont arra szorítkozik, hogy egy néhány soros cikkben számol be a sztrájkról, s egy vezércikkben foglalkozik a politikai sztrájkokkal („Lucs", július 2), amelyben a lap tiltakozik a munkások efféle akciói ellen" („Russzkoje Szlovo", 1913 július 3).

Ezek a tények. A reakció ellenséges magatartása. A liberálisok és a likvidátorok közönye és visszautasító magatartása. A munkások tömegakciójának egysége, amely csupán a likvidátorok ellenére lehetséges.

A proletariátus nem teljesítheti demokratikus kötelességét, nem töltheti be élcsapat-szerepét, nem szolgálhatja, nem világosíthatja fel és nem tömörítheti a néptömegeket, ha nem küzd erélyesen a likvidátorok ellen, akik a valóságban teljes egészében a liberalizmustól függenek.

A liberálisok is gyakran megjátsszák a radikalizmust a duma szószékén, nem kevésbé, mint különféle quasi-

marxista vagy ingadozó elemek, de ez nem gátolja a liberálisokat abban, hogy (a likvidátorok segítségével) harcoljanak a tömegeknek a dumán kívüli demokratizmusa ellen.

„Rabocsaja Pravda" 3. sz.
1913 július 16.

KADETOK AZ UKRÁN KÉRDÉSRŐL

Már több ízben elhangzott mind a sajtóban, mind a duma szószékéről, például a szociáldemokrata Petrovszkij beszédében[76], hogy milyen hallatlanul visszataszítóak, reakciósak és szemtelenek néhány tekintélyes kadetnak (élükön Sztruve úrral) az ukrán kérdésben tett nyilatkozatai.

A napokban olvastuk a kadet párt hivatalos lapjában, a „Recs"-ben, a lap állandó munkatársának, Mihail Mogiljanszkij úrnak a cikkét, amelyről *okvetlenül* beszélnünk kell.

Ez a cikk valóságos soviniszta hajszát indít az ukránok ellen „szeparatizmusuk" miatt. „Felelőtlen kalandorpolitika", „politikai lázálom", „politikai kaland" — ilyen kifejezésektől tarkállik Mihail Mogiljanszkij úrnak, a „demokratizmus" köpenyével takaródzó vérbeli *novojevremjásnak* a cikke!! És az alkotmányos-„demokrata" párt szemérmetlenül fedezi, egyetértve vele nyilvánosságra hozza ezt a cikket, és hallgatólagosan helyesli az efféle nyílt sovinizmust.

Mihail Mogiljanszkij úr maga is rámutat arra a tényre, hogy a lvovi országos ukrán diákkongresszuson Ukrajna politikai függetlenségének jelszava ellen fellépett néhány ukrán szociáldemokrata is, nevezetesen oroszországi ukrán emigránsok, felléptek a szociáldemokrata Doncov ellen, aki a kongresszus elé terjesztette az „önálló Ukrajnáról" szóló határozatot, melyet a többség két szavazat ellenében elfogadott.

Eszerint szó sincs arról, hogy az összes szociáldemokraták egyetértenek Doncovval. De a szociáldemokraták

úgy vitáztak Doncovval, hogy felsorakoztatták érveiket, ugyanazon a szószéken vitáztak, ugyanazt a hallgatóságot igyekeztek meggyőzni.

Mihail Mogiljanszkij úr oly mértékben elvesztette az elemi politikai illendőség iránti érzékét, hogy a feketeszázasok szótárából vett durva szitkokkal illeti Doncovot és az egész ukrán diákkongresszust, holott nagyon jól tudja, hogy ellenfelei semmiképp sem tudják megcáfolni a „Recs" nézeteit, semmiképp sem tudnak fellépni az orosz hallgatóság előtt ugyanazon a szószéken, ugyanolyan határozottan, nyíltan, szabadon.

Gyász-demokraták a mi kadetjaink! És gyász-demokraták azok, akik tűrik a kadetok efféle kirohanásait ahelyett, hogy a leghevesebben tiltakoznának ellenük. A marxisták sohasem fogják engedni, hogy nemzeti jelszóval — akár nagyorosz, lengyel, zsidó, ukrán vagy más jelszóval — megszédítsék őket. De a marxisták arról sem feledkeznek meg, hogy minden demokrata elemi kötelessége harcolni azellen, hogy bármely nemzetet üldözzenek „szeparatizmusa" miatt, kötelessége harcolni a nemzetek teljes és fenntartás nélküli egyenjogúságának és önrendelkezési jogának elismeréséért.

Lehetnek különböző nézeteink arról, hogy a proletariátus szempontjából milyen legyen minden egyes esetben ez az önrendelkezés. Lehet és kell is vitázni a Doncov-féle nacionál-szocialistákkal, de a „szeparatizmus" miatt indított aljas hajsza, az olyan emberek ellen inditott hajsza, akik nem védekezhetnek — kadetjaink pimaszságának tetőfoka.

„Rabocsaja Pravda" 3. sz.
1913 július 16.
Aláírás: M.

A LEGÚJABB ADATOK A NÉMETORSZÁGI PÁRTOKRÓL

A német statisztikai hivatal érdekes adatokat tett közzé az 1912-es parlamenti (Reichstag-) választásokról. Különösen tanulságos a különböző pártok erejének összehasonlítása a *falun* és a *városban.*

A német statisztika a falusi településekhez sorolja mindazokat a helységeket, amelyek lakossága nem éri el a 2000 főt, — hasonlóan a legtöbb európai állam statisztikájához, és eltérően Oroszországtól, ahol még mindig érvényben van az az értelmetlen, bürokratikus-rendőri, önkényes gyakorlat, amely függetlenül a lakosok számától, azokat a helységeket sorolja a városok közé, amelyeket városoknak „neveznek".

A kisvárosokhoz a német statisztika azokat a helységeket sorolja, amelyeknek 2—10 ezer lakosa van, a nagyobb városokhoz pedig azokat, ahol a lakosság száma meghaladja a 10 ezret.

Kitűnik, hogy meglepő összhang van valamely párt *progresszív* („progresszív" a fogalom legszélesebb körű gazdasági és politikai jelentésében) jellege és a párt erejének a *városokban* és általában a nagyobb helységekben tapasztalható *növekedése* között.

Ezzel kapcsolatban világosan elhatárolható a németországi politikai pártok négy csoportja:

1) a szociáldemokraták — a bérmunkások pártja, az egyetlen teljesen progresszív és a szó legjobb értelmében véve „népi" párt, tömegpárt;

2) a „progresszív néppárt" — kispolgári demokratikus párt, olyasféle, mint a mi trudovikjaink (csak nem egy feudális, hanem egy teljesen polgári társadalom viszonyai között);

3) „nacionál-liberálisok" — a nagypolgárság pártja, a német októbrista-kadet párt;

4) az összes konzervatív pártok, a feketeszázas földesurak, a klerikálisok, a reakciós kispolgárok és parasztok pártjai (az antiszemiták, a „centrum", vagyis a katolikusok, a tulajdonképpeni konzervatívok, a lengyelek stb.).

Az egyes pártokra eső szavazatok megoszlása. (százalékban)

	Szociál-demokraták	Progresszisták	Nacionál-liberálisok	Az összes konzervatív pártok	Szétforgácsoltak és meghatározatlanok	Összesen
Falun	19,0	8,8	12,8	58,6	0,8	100,0
Kisvárosokban	35,8	12,1	15,0	36,4	0,7	100,0
Nagyvárosokban	49,3	15,6	13,8	20,0	1,3	100,0
Egész Németországban ...	34,8	12,3	13,6	38,3	1,0	100,0

Németországban van általános választójog. A fenti táblázat világosan mutatja, hogy a német falut, a német parasztságot (akárcsak *valamennyi* európai, alkotmányos, civilizált ország parasztságát) még ma is *majdnem teljesen* leigázzák a földesurak és a papok, szellemileg és politikailag egyaránt.

A német falvakban a szavazatoknak csaknem $^3/_5$-ét (58,6%) a konzervatív, vagyis a földesúri és klerikális pártok kapták! A paraszt Európában mindenütt forradalmi *volt*, amikor a feudálisok, a jobbágytartók és a földesurak ellen harcolt. Amikor kivívta a szabadságot és szerzett magának egy talpalatnyi földet, a paraszt általában *megbékült* a földesurakkal és a papokkal, reakciós lett.

Ámde a kapitalizmus fejlődése kezdi kitépni a parasztot a reakció ölelő karjaiból és a szociáldemokraták mellé sorakoztatja fel. Németországban a szociáldemokraták 1912-ben az összes falusi szavazatoknak *már csaknem egyötödét* (19,0%-át) kapták.

A mai német falu politikai állapota tehát a következő. *Egyötöd* a szociáldemokraták híve, *egyötöd* a többé-kevésbé „liberális“ burzsoáziáé, *háromötöd* a földesuraké és a papoké. A falu politikai felvilágosításával kapcsolatban még bőven van munka. A kapitalizmus, azáltal, hogy tönkreteszi és egyre jobban megnyomorítja a kisparasztságot, mondhatnók erővel kiveri a parasztok fejéből a reakciós előítéleteket.

A kisvárosokban már más kép tárul elénk: a szociáldemokraták már túlszárnyalták a liberális burzsoáziát (a szavazatok 35,8%-a 27%-kal szemben), de még nem egészen érték utol a konzervatívokat, akik a szavazatok 36,4%-át kapták. A kisvárosok — a kispolgárság, főként a kereskedelmi-ipari kispolgárság fő bástyái. A kispolgárság a legingadozóbb, nem biztosít szilárd többséget sem a konzervatívoknak, sem a szocialistáknak, sem a liberális burzsoáziának.

A nagyvárosokban: a szociáldemokrácia győzelme. A lakosság *fele* (49,3%) áll mellette, ugyanannyian, ahányan a konzervatívok és a liberálisok mellett együttvéve (15,6 + 13,8 + 20 = 49,4%). Itt csak a lakosság *egyötöde* van a konzervatívok pártján, a liberális burzsoák mellett — *háromtizede*, a szociáldemokraták mellett — *a fele*. Ha a legnagyobb városokat néznénk, akkor a szociáldemokráciának még hasonlíthatatlanul nagyobb túlsúlyát tapasztalnánk.

Tudott dolog, hogy a városok minden modern államban, még Oroszországban is, sokkal gyorsabban fejlődnek, mint a falvak, hogy a városok a nép gazdasági, politikai és szellemi életének a központjai és a haladás fő hajtóerői. A szociáldemokrácia túlsúlya a városokban világosan mutatja e pártnak mint a haladó néptömegek pártjának jelentőségét.

Németországban 1912-ben 65 millió lakos közül csak 25,9 millió élt falun, 12,3 millió kisvárosokban és 26,8 millió nagyobb városokban. Az utóbbi évtizedekben, amióta Németország teljesen kapitalista állammá, viszonylag szabad állammá vált, szilárd alkotmánnyal és általános választójoggal, a városi lakosság száma különösen gyorsan növekszik a falusi lakosságához képest. 1882-ben 45 millió-

ból a városokban lakott 18,9 millió, vagyis 41,8%; 1895-ben 52 millióból 26 millió, vagyis 49,8%; 1907-ben 62 millióból 36 millió, vagyis 58,1%. A 100 000 lakosú vagy még népesebb nagyvárosok lakossága pedig ezekben az években 3—7—12 millió, vagyis az egész lakosság 7,4%-a — 13,6%-a — 19,1%-a volt. 25 év alatt az egész lakosság 36,5%-kal, a városi lakosság 89,6%-kal, a legnagyobb városok lakossága pedig 254,4%-kal szaporodott.

Végül nem érdektelen, hogy a tisztán polgári pártok mellett a mai polgári Németországban a lakosság *kisebbsége* foglal állást. Egész Németországban 1912-ben a szociáldemokraták a leadott szavazatok *több mint egyharmadát* (34,8%), a konzervatívok (vagyis főként a földbirtokosok és a papok) valamivel kevesebb mint *kétötödét* (38,3%), az összes liberális-burzsoá pártok pedig *csak egynegyedét* (25,9%) kapták.

Mi a magyarázata ennek? Mi az oka annak, hogy a polgári Németországban, a különösen gyorsan fejlődő kapitalizmus országában, több mint 60 évvel a forradalom (az 1848-as polgári forradalom) után a földesúri és a klerikális, nem pedig a tisztán polgári politikai pártok vannak uralmon?

A legfontosabb útmutatást e jelenség magyarázatára Marx már 1848-ban megadta: a német burzsoázia, amelyet megrémített a proletariátus önállósága, s amely látta, hogy a demokratikus intézményeket a munkások *a maguk számára* és a tőkések ellen használják fel, elfordult a demokráciától, becstelenül elárulta a szabadságot, melyért régebben síkraszállt, s hajbókolni kezdett a földesurak és a klerikálisok előtt[77]. Tudjuk, hogy az orosz burzsoázia 1905 óta még a német burzsoáziánál is buzgóbban fejleszti ki ezeket a szolgai politikai törekvéseket és szolgai politikai eszméket.

„Rabocsaja Pravda" 3. sz.
1913 július 16.
Aláírás: V. I.

AZ ANGOL OPPORTUNISTÁK LELEPLEZÉSE

Angliában, Leicesterben nemrégiben pótképviselőválasztásokat tartottak.

Ezeknek a választásoknak óriási elvi jelentőségük van, s minden szocialistának, akit érdekel az a roppant fontos kérdés, hogy általában mi a proletariátus viszonya a liberális burzsoáziához, és különösen, hogy mi a helyzet az angol szocialista mozgalomban, alaposan el kell gondolkoznia a leicesteri választásokon.

A leicesteri választókörzet *két* képviselőt küld a parlamentbe, és minden választónak *két* szavazata van. Ilyen körzet kevés van Angliában, de éppen ezek különösen kedveznek a szocialisták és a liberálisok közt létrejött hallgatólagos *blokknak* (szövetségnek), amit a „Leipziger Volksblatt“ angliai tudósítója is hangsúlyoz. Éppen az ilyen körzetek küldték be a parlamentbe az úgynevezett „Független“ (a szocializmustól független, de a liberalizmustól függő) Munkáspárt legtekintélyesebb vezetőit. Keir-Hardiet is, Philip Snowdent is, Ramsay MacDonaldot is — a „Független Munkáspárt“ vezetőit — ilyen körzetek választották meg.

Az uralmon levő liberálisok ezekben a körzetekben a következő direktívát (utasítást) adják választóiknak: egy szavazatot a szocialistára, egyet a liberálisra, — persze, csak ha ez a szocialista „értelmes“, mérsékelt, „független“, nem pedig holmi engesztelhetetlen szociáldemokrata, mert az ilyet az angol liberálisok és likvidátorok ugyanúgy szidják — anarcho-szindikalistának stb. nevezik — mint az oroszok.

Valójában tehát a liberálisok blokkban vannak a mér-

sékelt, opportunista szocialistákkal. Valójában az angol „függetlenek" (akik iránt likvidátoraink oly gyengéd érzelmeket táplálnak) *függnek* a liberálisoktól. A „függetlenek" magatartása az angol parlamentben állandóan igazolja ezt a függést.

S most a leicesteri „függetlenek" képviselője, maga is MacDonald pártjának vezetője, személyi okokból visszaadta mandátumát.

Mit lehet itt tenni?

A liberálisok természetesen állítottak egy jelöltet.

Leicester gyárváros, amelynek túlnyomórészt proletár lakossága van.

A „függetlenek" helyi szervezete konferenciát hív össze, és 67 szavazattal 8 ellen határozatot hoz, hogy *jelöltet állít*. A szót tett követi. Bantont jelölik, a városi tanács tagját, a „Független Munkáspárt" tekintélyes politikusát.

Akkor e párt Központi Bizottsága — ettől függ, adnak-e pénzt a választásokra (s a választások Angliában nagyon drágák!) — *megtagadja* Banton jelölésének jóváhagyását!!

Az opportunisták Központi Bizottsága szembefordult a helybeli munkásokkal.

A másik, a liberálisoktól *valóban* független, nem opportunista angol szocialista párt leicesteri szervezete elküldi képviselőjét a leicesteri „függetlenekhez" és azt javasolja nekik, hogy támogassák az *ő* tagjuknak, a „Brit Szocialista Párt" tagjának, Hartleynak, a munkásmozgalom igen népszerű politikusának a jelölését, aki tagja volt a „Független Munkáspárt"-nak, de a párt opportunizmusa miatt kilépett a pártból.

A „Független Munkáspárt" leicesteri szervezete nehéz helyzetben van: szívvel-lélekkel Hartley mellett vannak, de... de a pártfegyelem, a Központi Bizottság határozata! A leicesteriek megtalálták a megoldást: a gyűlést berekesztették, és mint *magánemberek valamennyien* Hartley mellett foglaltak állást. Másnap egy hatalmas arányú munkásgyűlés jóváhagyta Hartley jelölését. Maga Banton táviratilag közölte, hogy Hartleyra szavaz. A leicesteri szakszervezetek Hartley mellett foglalnak állást.

A dologba beleavatkozik a „függetlenek" parlamenti frakciója és a *liberális* sajtóban (akár a mi „Recs"-ünk és „Szovremjonkánk", amelyek az opportunistákat támogatják) közzéteszi *tiltakozását* Hartley jelölése ellen, MacDonald tekintélyének „aláásása" ellen!!

A választások természetesen a liberálisok győzelmével végződtek. 10 863 szavazatot kaptak, a konzervatívok 9279-et, Hartley pedig 2580-at.

A különböző országok öntudatos munkásai gyakran „türelmesek" az angol függetlenekkel szemben. Ez nagy hiba. Az, hogy a függetlenek Leicesterben *elárulták* a munkások ügyét, nem véletlen, hanem a „Független Munkáspárt" *egész* opportunista politikájának az eredménye. Az összes *igazi* szociáldemokratáknak azokkal az angol szociáldemokratákkal kell rokonszenvezniük, akik erélyesen küzdenek azellen, hogy Angliában a „Független" Munkáspárt liberális métellyel megfertőzze a munkásokat.

„Rabocsaja Pravda" 3. sz.
1913 július 16.
Aláírás: K. T.

A HALADÓ TŐKE ELKÉPZELÉSEI

Az egyik legtekintélyesebb és leggazdagabb amerikai kereskedő, egy bizonyos Edward Albert *Filena*, a kereskedelmi kamarák nemzetközi kongresszusának alelnöke, most ellátogat Párizsba, Berlinbe és más nagy európai központokba, hogy az üzleti világ legbefolyásosabb képviselőivel felvegye a közvetlen kapcsolatot.

A banketteken, amelyeket — amint az már szokás — Európa leggazdagabb emberei rendeznek Amerika egyik pénzeszsákja tiszteletére, ez utóbbi kifejti „új" gondolatait a kereskedő *világhatalmáról*. Németország spekulációs tőkéjének a lapja, a „Frankfurter Zeitung"[78] részletesen ismerteti a „haladó" amerikai milliomos gondolatait.

Nagy történelmi mozgalomnak vagyunk tanúi — szónokolta —, amely azzal fog végződni, hogy a modern világ feletti uralom teljes egészében a kereskedelmi tőke képviselőinek kezébe megy át. Mi vagyunk a legfelelősebb emberek a világon, éppen ezért politikailag is a legbefolyásosabbakká kell lennünk.

Növekszik a demokrácia, növekszik a tömegek ereje — fejtegette Mr. Filena (aki alighanem egy kicsit hajlik arra, hogy tökfilkók gyülekezeteinek tekintse ezeket a „tömegeket"). Növekszik a drágaság. A parlamentarizmus és a milliós példányban terjesztett napilapok egyre alaposabban tájékoztatják a tömegeket.

A tömegek a politikai életben való részvételre, a választójog kiszélesítésére, a jövedelmi adó bevezetésére stb. törekednek. A tömegek kezébe, vagyis *alkalmazottaink kezébe* — vonja le a következtetést az igen tisztelt szónok — kell átmennie az egész világ feletti uralomnak.

A tömegek természetes vezetőinek a *vállalkozóknak és a kereskedőknek* kell lenniük, akik egyre jobban és jobban megértik, hogy érdekeik és a tömegek érdekei közösek. (Zárójelben megjegyezve, az ügyes Filena úr, egy 2500 alkalmazottal dolgozó óriási kereskedelmi vállalat tulajdonosa, „beszervezte" alkalmazottait egy „demokratikus" szervezetbe, amely részesedik a haszonban stb. Mr. Filena, aki reménytelen tökfilkóknak tartja alkalmazottait, meg van győződve arról, hogy azok teljesen elégedettek és végtelenül hálásak „atyai jótevőjüknek"...)

A fizetés emelése, a munkafeltételek megjavítása — ez az, amivel magunkhoz kötjük az alkalmazottakat, mondotta Filena úr, ez biztosítja számunkra az egész világ feletti uralmat. A mi szolgálatunkba lép a világ minden tehetsége.

Szervezetre és megint csak szervezetre van szükségünk, erős, demokratikus szervezetre, nemzetire és nemzetközire egyaránt —, kiáltott fel az amerikai. És felhívta Párizs, Berlin stb. üzleti világát, hogy szervezzék újjá a *nemzetközi kereskedelmi kamarákat*. Ezeknek az *összes* kultúrországok kereskedőit és vállalkozóit egyetlen hatalmas szervezetben kell egyesíteniük. Ez a szervezet fogja majd megvitatni és eldönteni az összes komoly nemzetközi kérdéseket.

Ezek Filena úrnak, a „haladó" tőkésnek az elképzelései.

Az olvasó láthatja, hogy mindez — kisstílű, szűklátókörű, egyoldalú, siralmasan önző *közeledés* a marxizmusnak több mint 60 év előtt proklamált eszméihez. „Mi" nagymesterek vagyunk Marx ócsárlásában és megcáfolásában; „mi", civilizált kereskedők és a közgazdaságtan professzorai teljesen megcáfoltuk Marxot!.. De ugyanakkor itt-ott lopkodunk tőle és ország-világ előtt kérkedünk „haladó szellemünkkel"...

Igen tisztelt Filena úr! Hát egészen bizonyos ön abban, hogy a világ munkásai csakugyan ostoba tökfilkók?

„Rabocsaja Pravda" 4. sz.
1913 július 17.
Aláírás: W.

MIT TEHETÜNK A NÉPMŰVELÉSÉRT

A nyugati államokban számos olyan rothadt előítélet van elterjedve, amelyektől anyánk, szent Oroszország mentes. Ott például korántsem értenek egyet azzal, hogy a hatalmas, százezer meg millió kötetes közkönyvtárakat csupán az azokat használó maroknyi tudós vagy úgynevezett tudós birtokolja. Ott azt a különös, érthetetlen, képtelen célt tűzték maguk elé, hogy ezeket a hatalmas, felmérhetetlen könyvtárakat nemcsak a tudósok, professzorok és egyéb szakemberek céhe számára tegyék hozzáférhetővé, hanem a tömegek, a nép, az utca számára is.

Minő megszentségtelenítése ez a könyvtár-ügynek! Mennyire hiányzik itt a „rend", amellyel mi joggal büszkélkedhetünk. A könyvhasználatot száz meg száz formasággal és korlátozással megkötő tucatnyi hivatalnok-bizottság által megtárgyalt és kidolgozott *szabályok* helyett arra irányítják a figyelmet, hogy még a *gyermekek* is használhassák a gazdag könyvgyűjteményeket; arról gondoskodnak, hogy az olvasók otthon olvashassák az állam tulajdonában levő könyveket; nem azt tekintik a közkönyvtár büszkeségének és dicsőségének, hogy hány ritkaság, hány XVI. századbeli kiadvány vagy X. századbeli kézirat van birtokában, hanem azt, hogy *milyen széles körben* forognak a könyvek *a nép* között, hány új olvasót tudtak szerezni, milyen gyorsan tudnak kielégíteni bármely könyvigénylést, hány könyvet adnak ki otthoni olvasásra, hány gyermeket vontak be az olvasásba és a könyvtárhasználatba... Furcsa előítéletek vannak elterjedve a nyugati államokban, és csak örülhetünk annak, hogy a mi atyai hatóságaink gondosan és figyelmesen megóvnak bennün-

ket ezeknek az előítéleteknek a hatásától, megóvják gazdag közkönyvtárainkat az utcától, a csőcseléktől!

Itt van előttem a newyorki közkönyvtár 1911. évi beszámolója.

Ebben az évben a newyorki közkönyvtárat két régi épületből átköltöztették egy új épületbe, amelyet a város építtetett. A könyvtár köteteinek száma ma megközelíti a kétmilliót. Egyébként az első könyv, amelyet az olvasóteremből kértek, orosz nyelvű könyv volt, N. Grot műve: „Korunk erkölcsi eszményei". A kérőlapot reggel 9 óra 8 perckor adták be. A könyvet 9 óra 15 perckor adták ki az olvasónak.

Egy év alatt a könyvtárat 1 658 376-an látogatták. Az olvasótermet 246 950-en vették igénybe, és 911 891 kötetet használtak.

De ez még csak egy kis része a könyvtár *könyvforgalmának.* A könyvtárat csak kevesen tudják látogatni. A művelődésügy ésszerű megszervezését azon lehet lemérni, hogy mennyi könyvet adnak ki otthoni olvasásra, milyen kényelmet nyújtanak a *lakosság többségének.*

A newyorki közkönyvtárnak New York három városrészében: Manhattanben, Bronxban és Richmondban (összesen majdnem *három*millió lakos) *negyvenkét* fiókja van, s nemsokára negyvenhárom lesz. Emellett tervszerűen azt a célt követik, hogy mindenkinek lakásától legfeljebb *háromnegyed versztnyire,* vagyis mintegy tízperces gyaloglással elérhető távolságban rendelkezésére álljon a közkönyvtárnak egy fiókja, amely mindenfajta népművelési intézmény és vállalkozás *központja.*

1911-ben csaknem *nyolcmillió* (7 914 882) kötetet adtak ki otthoni olvasásra, négyszázezerrel többet, mint 1910-ben. Minden száz lakosra — mindenkit beleszámítva — egy év alatt 267 otthoni olvasásra kikölcsönzött könyv jut.

A könyvtárnak mind a 42 fiókja nemcsak arra nyújt lehetőséget, hogy helyben olvassanak kézikönyveket és otthoni olvasásra kölcsönözzenek könyveket, hanem helyiségül szolgál esti előadások, népgyűlések számára, az értelmes szórakozás számára is.

A newyorki közkönyvtárban körülbelül 15 000 keleti

nyelvű, körülbelül 20 000 héber, körülbelül 16 000 szláv nyelvű könyv található. A nagy olvasóteremben *nyílt* polcokon, általános szabad használatra mintegy 20 000 kötet könyv van.

A gyermekek számára a newyorki közkönyvtár külön olvasótermet létesített a központban, s emellett fokozatosan létesít ilyen külön olvasótermeket a fiókokban. A könyvtárosok gondoskodnak a gyermekek teljes kényelméről és útbaigazításokat adnak nekik. A gyermekek összesen 2 859 888 kötetet vittek el otthoni olvasásra, tehát csaknem hárommilliót (az összes kikölcsönzött könyvek több mint egyharmadát). Az olvasótermet látogató gyermekek száma 1 120 915 volt.

Ami a könyvveszteségeket illeti: a newyorki közkönyvtár az elveszett könyvek számát 100 000 otthonra kikölcsönzött könyv után 70—80—90 darabban állapítja meg.

Ilyen rendszer van New Yorkban. Hát nálunk?

„Rabocsaja Pravda" 5. sz.
1913 július 18.
Aláírás: W.

A MEZŐGAZDASÁGI KISÜZEM

A modern, tőkés államok parasztkérdése az a kérdés, amellyel kapcsolatban a leggyakrabban tapasztalunk értetlenséget és ingadozást a marxisták között, s amellyel kapcsolatban a polgári (professzori) közgazdaságtan a legtöbb támadást intézi a marxizmus ellen.

A mezőgazdasági kisüzem pusztulásra és hihetetlenül szorongatott, elnyomott helyzetre van ítélve a kapitalizmusban — mondják a marxisták. A kisüzem, minthogy a nagytőkétől függ, minthogy a mezőgazdasági nagyüzemhez képest elmaradott, csak szükségleteinek kétségbeejtő leszállításával és kényszermunkára emlékeztető megfeszített munka árán tarthatja fenn magát. Az emberi munka szétforgácsolódása és tékozlása, a termelő függőségének legrosszabb formái, a parasztcsalád, a paraszti jószág erejének és a paraszti földnek kimerülése — ezt hozza a kapitalizmus a parasztnak mindenütt.

A parasztnak *nincs* más menekvése, mint csatlakozni a proletariátus — elsősorban a bérmunkásság — akcióihoz.

Ezzel szemben a polgári közgazdaságtan és ennek nem mindig tudatos védelmezői, a narodnyikok és az opportunisták, azt igyekeznek bebizonyítani, hogy a kisüzem életképes és előnyösebb a nagyüzemnél. A parasztnak nem a proletariátushoz, hanem a burzsoáziához kell húznia, nem a bérmunkások osztályharcával kell rokonszenveznie, hanem helyzetének — mint tulajdonos és gazda helyzetének — megszilárdítására kell törekednie, mert helyzete a kapitalista rendszerben szilárd és biztos — ez a polgári közgazdászok elméletének lényege.

Kíséreljük meg pontos adatok alapján ellenőrizni a

proletár és a polgári elmélet helyességét. Nézzük az ausztriai és a németországi földművelésben alkalmazott *női* munkára vonatkozó adatokat. Oroszországról mind ez ideig nincsenek teljes adatok, mert a kormány nem óhajtja elvégezni a mezőgazdasági üzemek tudományos alapon történő összeírását.

Ausztriában az 1902-es összeírás szerint a mezőgazdaságban foglalkoztatott 9 070 682 személy közül 4 422 981, vagyis 48,7% nő volt. Németországban, ahol a kapitalizmus lényegesen fejlettebb, a nők *többségét*, mégpedig 54,8%-át alkotják a mezőgazdaságban foglalkoztatott munkásoknak. Minél jobban fejlődik a mezőgazdasági kapitalizmus, annál nagyobb mértékben alkalmazza a női munkát, vagyis annál inkább *lerontja* a dolgozó tömegek életviszonyait. A német iparban foglalkoztatott nők aránya 25%, a mezőgazdaságban pedig több mint még egyszer annyi. Ez azt jelenti, hogy az ipar felszívja a *legjobb* munkaerőt és a gyengébb munkaerőt hagyja meg a mezőgazdaságnak. A földművelés a fejlett tőkés országokban már jórészt női foglalkozássá vált.

De ha szemügyre vesszük a különböző nagyságú mezőgazdaságok adatait, azt látjuk, hogy a női munka kizsákmányolása éppen a *kisüzemben* ölt különösen nagy arányokat. Ezzel szemben a tőkés nagyüzem a mezőgazdaságban is túlnyomórészt férfimunkát alkalmaz, ha nem is éri el ebben a tekintetben az ipart.

Az Ausztriára és Németországra vonatkozó összehasonlító adatok a következők:

Gazdaságtípusok	Gazdaság-csoportok	A nők százalékaránya Ausztriában	A nők százalékaránya Németországban
Proletárgazdaságok ...	0,5 *ha*-ig*	52,0	74,1
	0,5—2 «	50,9	65,7
Parasztgazdaságok	2—5 «	49,6	54,4
	5—10 «	48,5	50,2
	10—20 «	48,6	48,4
Tőkés gazdaságok	20—100 «	46,6	44,8
	100 *ha*-on felül	27,4	41,0
Átlagban		48,7	54,8

* Egy hektár = $^9/_{10}$ gyeszjatyina.

Azt látjuk, hogy mindkét országban a tőkés mezőgazdaságnak egy és ugyanazon törvénye érvényesül. Minél kisebb az üzem, annál *rosszabb* a munkaerő összetétele, annál nagyobb a nők arányszáma a mezőgazdaságban foglalkoztatott személyek között.

Az általános helyzet a kapitalizmusban a következőképpen alakul. A proletárgazdaságokban, vagyis az olyan gazdaságokban, amelyeknek a „gazdája" főleg bérmunkából él (béresek, napszámosok és általában egy talpalatnyi földdarabkával rendelkező bérmunkások), *a női munka túlsúlyban van a férfimunkával szemben*, olykor óriási mértékben.

Nem szabad elfelejteni, hogy ezeknek a proletár- vagy béresgazdaságoknak a száma óriási: Ausztriában 2,8 millióból 1,3 millió, Németországban pedig 5,7 millióból 3,4 millió.

A parasztgazdaságokban a férfi- és a női munka aránya körülbelül egyenlő.

Végül, a tőkés gazdaságokban a férfimunka van *túlsúlyban a női munkával szemben.*

Mit jelent ez?

Azt jelenti, hogy a kisüzemben a munkaerő összetétele rosszabb, mint a tőkés nagyüzemben.

Azt jelenti, hogy a mezőgazdaságban a női munkásnak — a proletárnak is, a parasztnak is — sokkal inkább meg kell feszítenie erejét, inaszakadtáig kell dolgoznia, bele kell szakadnia a munkába saját és gyermekei egészségének rovására, hogy lehetőleg utolérje a tőkés nagyüzemben alkalmazott férfimunkást.

Azt jelenti, hogy a kisüzem a kapitalizmusban csak úgy tarthatja magát felszínen, ha *több* munkát *sajtol ki* a munkásból, mint amennyit a nagyüzem.

A parasztot jobban gúzsbaköti, jobban hatalmában tartja a kapitalista függőségi viszony bonyolult hálózata, mint a bérmunkást. A paraszt azt hiszi, hogy önálló, hogy „gazdálkodhat", holott ahhoz, hogy valahogyan a felszínen tarthassa magát, valójában többet kell neki dolgoznia (a tőke javára), mint a bérmunkásnak.

A mezőgazdaságban alkalmazott *gyermek*munkára vonatkozó adatok ezt még világosabban megmutatják*.

„Rabocsaja Pravda" 5. sz.
1913 július 18.
Aláírás: V. I.

---

* Lásd ebben a kötetben 199—202. old. — *Szerk.*

EGY „DIVATOS“ IPARÁG

A tőkés termelés ugrásszerűen, egyenlőtlenül fejlődik. Hol az ipar „pompás“ virágzása, hol csőd, válság, munkanélküliség. Másként ez nem is lehetséges olyan gazdasági rendszerben, amelyben egyes, szétforgácsolt és egymástól független tulajdonosok ismeretlen piacra „dolgoznak“, s a magántulajdon jogán sok ezer nagyüzemi munkás egyesített munkájával rendelkeznek.

Az olyan „divatos“ ipar iskolapéldája, amely most különösen gyorsan fejlődik, s teljes gőzzel rohan a csőd felé, — az automobilipar. Németországban például a különböző fajta gépkocsik száma, a motorkerékpárokat is számítva, 1907-ben 27 000, 1912-ben pedig már 70 000 volt.

Franciaországban és Angliában a gépkocsik még sokkal elterjedtebbek. Az összehasonlító adatok a következők: Németország — 70 000, Franciaország — 88 000, Anglia — 175 000.

A lakosság számához viszonyítva tehát Németország *csaknem négyszerte* szegényebb gépkocsiban, mint Anglia, Oroszország pedig természetesen még hasonlíthatatlanul elmaradottabb.

A népgazdaság tőkés szervezete mellett csupán a gazdagok igen szűk körének jut gépkocsi. Az ipar sok százezer automobilt *tudna* előállítani, de a nép *tömegének* nyomorúsága gátolja a fejlődést, és néhány évi „pompás“ növekedés után csődökre vezet.

Mellesleg. Az automobilgyártásnak abban az esetben, ha a lakosság többségének szükségleteit elégíti ki, óriási jelentősége van, mert az egyesült munkások társadalma igen sok igásállatot fog gépkocsikkal helyettesíteni a

földművelésben és a szállítóiparban. Ez pedig lehetővé fogja tenni, hogy *sok millió gyeszjatyinát*, amelyen most a lovak számára takarmányt termelnek, búza, hús, tej termelésére, a népélelmezés javítására használjanak fel.

Mert a burzsoá közgazdászok csak ijesztgetnek bennünket, amikor azt mondják, hogy a földművelés nem biztosíthat kellő mennyiségű búzát!

„Rabocsaja Pravda" 8. sz.
1913 július 21.
Aláírás: N.

A HOLT LIKVIDÁTORSÁG ÉS AZ ELEVEN „RECS"

A „Zsivaja Zsizny" című likvidátor lap első száma közölte L. M.[79] „Egy régi témára" című cikkét. Más alkalomra hagyjuk a túlbuzgó szerző kicsinyes fogásait, aki igyekszik „belekapaszkodni" az R. Luxemburggal polemizáló Kautsky „frakkjába". L. M. felújítja a liberálisok elkoptatott fogását, akik felfújják és elvileg fontosnak tüntetik fel az *efféle* polémiát azáltal, hogy *teljesen elhallgatják* a német opportunisták (reformisták) álláspontját!

L. M. úr szívesen kapaszkodik Kautsky felöltőjébe, de amikor a „német szociáldemokrata irodalomról" értekezik, inkább hallgat — alighanem szerénységből — az L. M.-mel és a „Zsivaja Zsizny"-nyel rokon reformisták bőséges és valóban elvi jelentőségű irodalmáról.

Ismételjük, erről más alkalommal.

L. M., amint mondani szokták, hajuknál fogva ráncigálja elő a németeket az orosz ügyekkel kapcsolatban. Ezekről az ügyekről a „Zsivaja Zsizny" első száma L. M. útján kinyilatkoztatja:

. . . az egyesülési szabadságért vívott harc nélkül „az orosz munkások nem kerülhetnek ki abból az elviselhetetlen helyzetből, amely a kerékben forgó mókus sorsára, a periodikus, egyforma tömegakciókban óriási erőveszteségre, olyan veszteségre kárhoztatja őket, amelyet nem egyenlít ki a szervezettség növekedése és a kivívott politikai állások megszilárdulása". Az élenjáró proletárok erőfeszítéseinek (írja L. M. az élenjáró *liberálisok gondolatait* ismertetve) arra kell irányulniuk, „hogy képessé tegyék a munkásosztályt csatákra és győzelmekre — nemcsak az egynapos sztrájkok porondján, hanem minden lehető más porondon is".

Ezek a szavak a munkáspárt likvidátorai „tanításának" lényegét tartalmazzák. „A kerékben forgó mókus sorsa" — ezek a szavak nevezetesek lesznek. Közölni kellene őket a „Zsivaja Zsizny" minden számában, a lap egész irányzatának jelmondatává kellene tenni őket. Íme, ez a likvidátorok „jelszava"!

„Más porondoknak" és nem forgó mókusnak a bölcs L. M. bizonyára a petíciókat tartja? Mondják hát meg nyíltan, ne restelljék, uraim!

S itt van a valóban *eleven*, azaz nem a likvidátorság holt doktrináját, hanem az eleven osztályérdekeket (csakhogy persze a burzsoázia, és nem a proletariátus osztályérdekeit) védelmező „Recs" című lap. Hasonlítsuk össze a július 11-i „Zsivaja Zsizny"-ből fent közölt idézeteket a július 6-i „Recs" vezércikkével.

A „Recs" vezércikke kijelenti, hogy a munkásmozgalom 1905-ben „nemzeti jellegű volt, 1913-ban pedig — osztályjellegű", s örömmámorban úszva ismételgeti a likvidátorok támadásait a „sztrájkszenvedély" ellen, ismételgeti a likvidátorok megállapításait, amelyek szerint „a szólásszabadságért, a gyülekezési és az egyesülési szabadságért a munkások nem csupán sztrájkokkal, hanem más, bonyolultabb (ugyan!) politikai eszközökkel is harcolhatnak és kell is hogy harcoljanak".

Persze L. M.-hez hasonlóan a liberálisok is szerényen hallgatnak arról, melyek is voltaképpen ezek a „bonyolult" eszközök. Ezzel szemben a liberálisok nyíltan megmondják, hogy az egyesülési stb. szabadság bevezetése meggyőződésük szerint lehetővé fogja tenni „*a komoly harcot* a kaotikus és az ipart dezorganizáló véletlen sztrájkok ellen" (a „Recs"-nek ugyanaz a vezércikke).

Legyen szabad csupán annyit megjegyeznünk, hogy most mindenki elismerte még a tisztán gazdasági sztrájkok újabb hullámának a tényét is. Nincs nevetségesebb és szánalmasabb dolog, mint „véletlenről" beszélni ezzel kapcsolatban.

De a liberálisok osztályálláspontja világos. Minden munkás azonnal megérti álláspontjukat, azonnal észreveszi a burzsoázia érdekeit a „bonyolult" eszközöket emlegető ködös frázisok mögött. Az eleven „Recs" a

burzsoázia érdekeit fejezi ki. A holt likvidátorság a „Zsivaja Zsizny"-ben tehetetlenül kullog a liberálisok után, s nem tud mondani semmi világosat és határozottat „más porondokról", csak dühöng és szitkozódik: „kerékben forgó mókus, úgymond" ...

Nevezetes és egyben szégyenletes jelszó az, amelyhez a likvidátorok lesüllyedtek!

„Rabocsaja Pravda" 10. sz.
1913 július 24.
Aláírás: P. Oszipov.

AZ OSZTÁSFÖLDEK MOBILIZÁLÁSA

A „Rosszija“ című kormánylap a napokban közölte annak a vizsgálatnak az eredményeit, amelyet a belügyminisztérium 1912 nyarán az osztásföldek mobilizálása, vagyis adásvételük, továbbadásuk tárgyában folytatott.

A belügyminisztérium négy kormányzóságot választott ki a vizsgálat tárgyául: a Vityebszk, a Perm, a Sztavropol és a Szamára (Nyikolajev kerület) kormányzóságot. Jellemző, hogy Európai-Oroszország nagyorosz mezőgazdasági „centrumának“ a kormányzóságai, azok a kormányzóságok, ahol a legerősebbek a hűbériség nyomai, a legsúlyosabb a parasztok helyzete, a legerősebb a feudális földesurak elnyomása, *nem szerepelnek* a vizsgált kormányzóságok között! Világos, hogy a minisztérium szándéka nem annyira a *vizsgálat* volt, mint inkább a *csalás*, nem annyira a kérdés *tanulmányozása*, mint inkább *elferdítése*.

Az a statisztika, amelyet a belügyminisztérium állított össze és a „Rosszija“ ismertetett, megdöbbentően hanyag, nem egységes, primitív: azoknak az orosz cári tisztviselőknek a szokásos „bürokratikus munkájával“ van dolgunk, akik szükségképpen elrontják még a legegyszerűbb dolgot is. Megvizsgáltak Oroszországban vagy százezer gazdaságot és nem tudtak sem részletes programot adni, sem hozzáértő statisztikusokat szerezni, sőt még csak egy hiányos egységes programot sem tudtak mindenütt egyformán végrehajtani!

A vizsgálat összesített eredményei a következők. A szóban forgó négy kormányzóságban 1912 január 1-ig az obscsinából kilépett és a földet saját tulajdonába vette 108 095 gazdaság. Az „újgazdák“ teljes számának, amely

most Oroszországban valószínűleg elérte a 2 millió gazdaságot (12—13 millió gazdaságból), tehát mintegy a huszadrészét vizsgálták meg. Persze az ilyen vizsgálat is értékes, ha lelkiismeretes, vagyis ha nem orosz cári hivatalnokok, s nem az orosz politikai viszonyok közt végzik.

A több mint *százezer* „újgazda" közül a földet eladta 27 588, vagyis *több mint egy negyedrész* (25,5%). A földjüket eladó újgazdáknak ez az óriási hányada azonnal megmutatja, hogy nálunk Oroszországban a hírhedt „föld-magántulajdon" elsősorban olyan eszköz, amely arra szolgál, hogy a parasztok *megszabaduljanak* a földtől. Valóban, azok közül az újgazdák közül, akik eladták a földet, több mint *tízezer* (10 380) egyáltalán *nem* foglalkozott mezőgazdasággal. Mesterségesen a földhöz kötötte őket a régi, félig középkori obscsina. A szociáldemokraták követelése — hogy mindenki szabadon kiléphessen az obscsinából — volt az egyetlen helyes: csakis ez a követelés biztosíthatta — a rendőrség, a kerületi elöljárók és más kedves „hatóságok" beavatkozása nélkül — a parasztok számára azt, amit a kapitalista társadalom élete sürgetően követel. Nem lehet a földhöz kötni, és ostobaság megkísérelni odakötni azt, akinek a gazdálkodás meghaladja az erejét.

Ha az újgazdák száma egész Oroszországban 2 millió gazdaságra tehető, akkor az idézett adatok alapján fel kell tennünk, hogy ezek közül *mintegy 200 000 gazdaság*, minthogy nem foglalkozott földműveléssel, azonnal eladta a földet. A „magántulajdon" nyomban sok százezer fiktív földművelőt kitessékelt a faluból! Arról, hogy ezek a szegény ördögök milyen áron (valószínűleg fillérekért) adták el a földet, a belügyminisztérium statisztikája egy árva szót sem szól. Gyászstatisztika!

Milyen okok kényszerítették az újgazda földművelőket a föld eladására? 17 260 ilyen újgazda közül csak 1791, vagyis egy elenyésző kisebbség adott el földet a gazdaság megjavítása vagy új földparcellák vétele céljából. A többiek valamennyien azért adják el a földet, mert *nem tudnak* megélni a földjükön: 4117 gazda eladja földjét és Szibériába költözik; 768 úgy adja el, hogy új foglalkozást kezd; 5614 eladja szükségből,

„iszákossága“ miatt (a hivatalos statisztikusok véleménye szerint!) és a rossz termés miatt; 2498 eladja, mert beteg, öreg, egyedül van; 2472 „egyéb“ okokból.

A lelkiismeretlen statisztikusok igyekeznek úgy feltüntetni a dolgot, hogy csak 5614 gazda „vált valóban földnélkülivé“! Ez persze olyan emberek szánalmas fogása, akik parancsszóra tapsolnak. Valójában, amint látjuk, a földjüket eladók óriási zöme válik földnélkülivé és megy tönkre. Nem véletlen, hogy a földet főként a kevésföldűek adják el: ezt beismeri még a hivatalos statisztika is, amely természetesen kerüli a pontos és teljes adatokat. Gyászstatisztika...

27 588 újgazda közül, akik földet adtak el, több mint a fele (14 182) *minden* földjét eladta, a többi a föld egy részét. Földet vásároltak 19 472-en. Ha összehasonlítjuk a vásárlók számát az eladók számával, világosan látjuk, hogy a föld koncentrációja, *kevesebb* tulajdonos kezében való összpontosulása megy végbe. A szegények eladnak, a gazdagok vesznek. Hiábavaló a hivatalos firkászok görcsös erőlködése, nem tudják elpalástolni ezt a tényt.

Sztavropol kormányzóságban 14 282 újgazda adott el földet, s 7489-en vásároltak. Ezek közül 3290 *több mint 15 gyeszjatyinát* vásárolt, — ebből 580 fejenként 50—100 gyeszjatyinát, 85 fejenként 100—500 gyeszjatyinát, 7 fejenként 500—1000 gyeszjatyinát. Szamára kormányzóság nyikolajevi kerületében 142 fejenként 50—100 gyeszjatyinát, 102 fejenként 100—500 gyeszjatyinát, 2 fejenként 500—1000 gyeszjatyinát vásárolt.

Két vagy több üzletkötés alapján Perm kormányzóságban 201 személy vásárolt földet, Sztavropol kormányzóságban 2957, közülük 562 személy 5—9 üzletkötés alapján, s 168 még *10 és több* üzletkötés alapján is!

A föld koncentrálódása óriási arányokban folyik. Szemléltető példákon láthattuk, milyen szánalmasak, ostobák, reakciósak azok a kísérletek, amelyek a föld mobilizálásának *korlátozására* irányulnak — a III. duma és a kormány kísérletei, amelyeket a „liberális“ *hivatalnokok* — a kadetok pártja — *védelmeznek*. Semmiben sem nyilvánul meg annyira a kadetok retrográd volta

és hivatalnoki bárgyúsága, mint a paraszti földek mobilizálása ellen hozott „rendszabályok“ védelmében.

Végső szükség nélkül a paraszt nem adja el a földjét. A jogainak korlátozására irányuló kísérlet — aljas képmutatás, azt jelenti, hogy a paraszt számára *rosszabb* eladási feltételeket teremtenek, mert az élet ezernyi módon úgyis mindig megkerüli az efféle korlátozásokat.

A narodnyikok, bár nem értik, hogy a kapitalizmus alatt elkerülhetetlen a föld mobilizálása, sokkal inkább állnak demokratikus álláspont on, amikor a föld-magántulajdon megszüntetését követelik. Csak tudatlan emberek tekinthetik a föld-magántulajdon megszüntetését szocialista rendszabálynak. Ebben semmi de semmi szocialista nincs. Angliában, az egyik legfejlettebb kapitalista országban, a farmerek (a tőkés bérlők) idegen földeken, landlordok (nagybirtokosok) földjein gazdálkodnak. Ha ezek a földek az állam tulajdonában volnának, a mezőgazdasági kapitalizmus még sokkal szélesebb körben és szabadabban fejlődne. Nem gátolnák ezt a fejlődést a földesurak. Nem kellene kivonni tőkét a termelésből, hogy föld vásárlására fordítsák. A föld mobilizálása, bevonása a kereskedelmi forgalomba *még könnyebb* volna, mert a föld továbbadása szabadabban, egyszerűbben, olcsóbban menne végbe.

Minél szegényebb valamely ország, minél jobban nyomja és fojtogatja a feudális nagybirtok igája, annál sürgősebben szükség van (a kapitalizmus *fejlődése* és a termelőerők növekedése szempontjából) a föld-magántulajdon megszüntetésére, a föld mobilizálásának teljes szabadságára, és a mezőgazdaságban a maradiság és a tespedés régi szellemének felszámolására.

Nálunk azonban a sztolipini agrártörvények nemcsak hogy nem szabadítják meg a parasztokat a tönkremenéstől és a földjüket a mobilizálástól, hanem százszorosan fokozzák ezt a tönkremenést, súlyosbítják (az „általános“ kapitalista mértéknél sokszorosan nagyobb mértékben) a parasztok helyzetét, arra kényszerítik őket, hogy a legrosszabb feltételek mellett adják el földjeiket.

„Rabocsaja Pravda“ 12. sz.
1913 július 26.
Aláírás: V. I.

HOGYAN NÖVELHETŐ AZ EGY FŐRE ESŐ FOGYASZTÁS OROSZORSZÁGBAN?

Ezzel a címmel vezércikk jelent meg a napokban az ipari tőke szatrapáinak „Promislennoszty i Torgovlja“ című lapjában. A lap azt az alapvető kérdést veti fel, hogy melyek Oroszország gazdasági (és általános) elmaradottságának az okai. A cikk rendkívül figyelemre méltó.

Kereskedelmünk és iparunk szatrapái „az első pillantásra paradoxnak“ mondják azt a tényt, hogy Oroszország a nyersvas, a kőolaj és még számos más anyag termelése tekintetében a nagy és élenjáró hatalmak között van, az *egy főre eső fogyasztást* (vagyis a fontos termékeknek az egy lakosra eső mennyiségét) tekintve ellenben *„egy sorba kerül Spanyolországgal“*, az egyik legelmaradottabb országgal.

1911-ben például az 1 főre eső nyersvas-fogyasztás a következőképpen alakult: az Amerikai Egyesült Államokban 233 kilogramm, Németországban 136, Belgiumban 173, Angliában 105, *Oroszországban* pedig *mindössze 25 kilogramm* (= 1½ pud). A jobbágyfelszabadítás óta eltelt fél évszázad alatt a vasfogyasztás Oroszországban ötszörösére emelkedett, s Oroszország mégis hallatlanul, hihetetlenül elmaradt, szegény és félbarbár ország, amely csak negyedannyira van ellátva modern termelési eszközökkel, mint Anglia, ötödannyira, mint Németország, tizedannyira, mint Amerika.

Mi ennek az oka? A „Promislennoszty i Torgovlja“ kénytelen beismerni, hogy a falu életviszonyaiban kell keresnünk az okot. Nálunk egy falusi lakos mindössze mintegy ¼ pud vasat fogyaszt, márpedig „a falusi paraszti lakosság Oroszország lakosságának $^5/_6$-a“.

„Valami statisztikus kiszámította, hogy ha a kínaiak csak egy ujjnyival meghosszabbítják nemzeti viseletüket, akkor ez egy teljes évre ellátja munkával az angliai pamutszövő gyárakat."

Találó és sokatmondó megjegyzés!

Mi szükséges ahhoz, hogy az orosz parasztok tízmilliói „meghosszabbítsák nemzeti viseletüket", vagyis, metafora nélkül szólva, növeljék fogyasztásukat, ne nyomorogjanak többé, végre legalább valamennyire is emberi életet éljenek?

Iparunk szatrapái üres frázissal válaszolnak: „az ország általános kulturális fejlődése", az ipar, a városok stb. növekedése, „a paraszti munka termelékenységének emelése" stb.

Üres szalmacséplés, szánalmas kibúvók! Több mint egy fél évszázada *folyik* Oroszországban ez a fejlődés, ez az „emelés" kétségkívül folyik. Az *összes* osztályok törik magukat a „kultúráért". A kapitalizmus talajára helyezkednek *még* a feketeszázasok és a narodnyikok is. A kérdés már régóta másként vetődik fel: *mi az oka* annak, hogy a kapitalizmus és a kultúra teknősbéka lassúsággal fejlődik nálunk? mi az oka annak, hogy egyre jobban és jobban elmaradunk? mi az oka annak, hogy ez a növekvő elmaradás szükségessé teszi a rendkívüli gyorsaságot és a „sztrájkokat"?

Erre a kérdésre, amely teljesen világos minden öntudatos munkás előtt, iparunk szatrapái nem mernek válaszolni — s éppen azért nem mernek, mert szatrapák. Nem a szabad és erős tőke képviselői ők, amilyen az amerikai tőke, hanem monopolisták maroknyi csoportja, akiket véd az állam támogatása és véd az az ezernyi üzlet és megállapodás, amelyet éppen azokkal a feketeszázas földesurakkal kötnek, akik középkori földbirtokukkal (vagy 70 millió gyeszjatyina a legjobb földből) és elnyomásukkal a lakosság $^5/_6$-át nyomorra, az egész országot pedig pangásra és rothadásra kárhoztatják.

„Dolgoznunk kell azért — kiált fel I. B—n úr, a szatrapák lapjában —, hogy az egy főre eső fogyasztás mértéke tekintetében ne Spanyolországot, hanem az Északamerikai Egyesült Államokat közelítsük meg."

A szatrapák bértollnoka nem akarja észrevenni, hogy ha a feketeszázas földbirtokosok „kedvébe járnak", *elkerülhetetlenül* „Spanyolországot közelítik meg", Amerika megközelítéséhez viszont az szükséges, hogy az egész vonalon könyörtelen, elszánt harcot vívjunk ez ellen az osztály ellen.

„Szevernaja Pravda" 3. sz.
1913 augusztus 3.
Aláírás: V. F r e j.

AUGUST BEBEL

Bebel halálával nem csupán a német szociáldemokrácia vezetője, a munkások körében a legnagyobb befolyással rendelkező és a tömegek által a legjobban szeretett vezére szállt sírba: Bebel fejlődése és politikai tevékenysége során nemcsak a német, hanem a nemzetközi szociáldemokrácia életének egy egész történeti szakaszát testesítette meg.

A nemzetközi szociáldemokrácia történetében két nagy szakaszt különböztethetünk meg. Az első szakasz: a szocialista eszmék születése és a proletariátus osztályharcának a csírái. Hosszú és makacs küzdelem a roppant nagyszámú szocialista tan és szekta közt. A szocializmus keresi az utat, keresi önmagát. A kispolgári „nép" tömegéről éppen csak most leváló proletariátus osztályharca elszigetelt kitörésekben nyilvánul meg, amilyen a lyoni takácsok felkelése. A munkásosztály ebben a szakaszban szintén csupán tapogatózva keresi az utat.

Ez a szakasz a marxizmus előkészítésének és születésének a szakasza, az egyetlen olyan szocialista doktrináé, amely kiállta a történelem próbáját. Ez a szakasz, amely körülbelül a múlt század két első harmadát öleli fel, a marxizmus teljes győzelmével, a szocializmus összes Marx előtti formáinak csődjével (főként az 1848-as forradalom után), és a munkásosztálynak a kispolgári demokráciáról való leválásával, önálló történelmi útra lépésével végződik.

A második szakasz az osztályjellegű, proletár jellegű szocialista tömegpártok kialakulásának, növekedésének és megerősödésének szakasza. A szocializmus roppant

széles körben való elterjedése, a proletariátus különféle szervezeteinek hihetetlen növekedése, s a legkülönbözőbb porondokon a proletariátus sokoldalú előkészületei nagy világtörténelmi céljának elérésére — ez jellemzi ezt a szakaszt. Az utóbbi években lassanként már helyébe nyomul a harmadik szakasz, amikor a felkészült erők a válságok során át megvalósítják majd céljaikat.

August Bebel, aki maga is munkás volt, szívós harc árán alakította ki szocialista világnézetét, s teljes egészében, hiánytalanul a szocializmus céljai szolgálatának áldozta gazdag képességeit, évtizedeken át együtt haladt a növekvő és fejlődő német proletariátussal, s Európa legtehetségesebb parlamenti képviselőjévé, a reformizmussal és opportunizmussal szemben ellenséges nemzetközi szociáldemokrácia legtehetségesebb szervezőjévé és taktikusává, legbefolyásosabb vezetőjévé vált.

Bebel, egy szegény porosz altiszt fia, 1840 február 22-én a Rajna menti Kölnben született. Az anyatejjel számos barbár előítéletet szívott magába, amelyektől azután lassan, de véglegesen megszabadult. A Rajna-vidék lakossága 1848—1849-ben, a németországi polgári forradalom korszakában, köztársasági érzelmű volt. A népiskolában csak két fiúcska — az egyik közülük Bebel volt — foglalt állást a monarchia mellett, és ezért társaik megverték őket. „Egy megvert felér két veretlennel" — így fejezhető ki szabad fordításban az az „erkölcsi tanulság", amelyet maga Bebel von le, amikor emlékirataiban elbeszéli ezt a gyermekkori élményét.

A múlt század hatvanas éveiben, az ellenforradalom súlyos évei után, Németországban liberális „szelek fújtak", s a munkás-tömegmozgalom újra feléledt. Megkezdte ragyogó, de rövid ideig tartó agitációs munkáját Lassalle. Bebel, aki akkor fiatal esztergályossegéd volt, mohó kíváncsisággal olvassa a liberális lapokat, amelyeket a régi, 48-as politikusok adnak ki, és a munkás-kultúregyesületek lelkes tagjává válik. Megszabadulva a kaszárnyai-porosz előítéletektől, Bebel a liberális nézeteket teszi magáévá és harcol a szocializmus ellen.

De az élet győzedelmeskedik, — s a fiatal munkás, Lassalle brosúráit olvasva, fokozatosan eljut Marxhoz

is, bármily nehéz volt akkor Németországban, az ellenforradalom több mint egy évtizedes nyomása miatt, megismerkedni Marx műveivel. A munkások életviszonyai, a társadalomtudományok komoly és lelkiismeretes tanulmányozása Bebelt a szocializmus felé hajtják. Maga is elérkezett volna a szocializmushoz, de meggyorsította ezt a fejlődést Liebknechtnek a segítsége, aki 14 évvel idősebb volt, és ebben az időben tért haza a londoni emigrációból.

Marx ellenfeleinek a táborában a rossznyelvek akkoriban azt mondogatták, hogy Marx pártja három emberből áll, és ezek: a párt vezetője — Marx, Marx titkára — Engels, és Marx „ügynöke" — Liebknecht. De ha az ostoba emberek kerülték is Liebknechtet, mint az emigránsok vagy külföldiek „ügynökét", Bebel meg tudta találni Liebknechtben azt, amire szüksége volt: az eleven kapcsolatot Marx 1848-as nagy fellépésével, az akkor megalapított, kicsiny, de valóban proletár párttal, meg tudta találni benne a marxista nézetek és marxista hagyományok eleven képviselőjét. — „Az ördögbe is, ettől az embertől van mit tanulni!" — mint mondják, így nyilatkozott Bebel, a fiatal esztergályos, Liebknechtről.

A hatvanas évek második felében Bebel megszakítja kapcsolatait a liberálisokkal, különválasztja a munkásegyesületek szocialista részét a polgári demokratikus résztől, és Liebknechttel együtt az eisenachi párt első soraiban, annak a marxista pártnak az első soraiban halad, amely hosszú éveken át küzdött a másik munkáspárt, a lassallista párt ellen.

A német szocializmus szakadásának történelmi oka röviden lényegében a következő. Németország egyesítésének a kérdése volt a napirenden. Az egyesítés, az akkori osztályviszonyok közt, kétféleképpen volt végrehajtható: vagy forradalom útján, amelynek vezére a proletariátus, és amely létrehozza az össznémet köztársaságot, vagy Poroszország dinasztikus háborúi útján, amelyek az egyesített Németországban megszilárdítják a porosz földesurak hegemóniáját.

Lassalle és a lassallisták, a proletár és demokratikus út gyenge esélyei láttán, ingadozó taktikát folytattak,

a junker Bismarck hegemóniájához alkalmazkodtak. Hibáik következtében a munkáspárt a bonapartista-államszocialista útra siklott le. Ezzel szemben Bebel és Liebknecht következetesen síkraszálltak a demokratikus és proletár út mellett, s küzdöttek azellen, hogy a porosz rendszernek, a bismarckizmusnak, a nacionalizmusnak akár a legcsekélyebb engedményeket tegyék.

S a történelem igazolta Bebelt és Liebknechtet, *jóllehet* Németország egyesítése a bismarcki úton történt. Csak Bebel és Liebknecht következetesen demokratikus és forradalmi taktikája, csak a nacionalizmussal szemben tanúsított „kérlelhetetlenségük“, csak Németország „felülről“ való egyesítésével és megújításával szemben tanúsított hajthatatlanságuk tette lehetővé egy valóban szociáldemokrata munkáspárt szilárd alapjainak a lerakását. Márpedig akkor éppen a párt *alapjairól* volt szó.

Ha nem ártott a német munkásmozgalomnak, hogy a lassallisták kacérkodtak a bismarckizmussal vagy „alkalmazkodtak“ hozzá, az *egyes-egyedül* annak köszönhető, hogy Bebel és Liebknecht a legerélyesebben, a legkönyörtelenebb határozottsággal visszautasították az efféle próbálkozásokat.

S amikor a kérdés történelmileg eldőlt, Bebel és Liebknecht öt évvel a német birodalom megalapítása után egyesíteni tudta a két munkáspártot és az egységes pártban biztosítani tudta a marxizmus hegemóniáját.

Bebelt már a német parlament megalakulásakor megválasztották képviselőnek, — egészen fiatalon, huszonhétéves korában. S a német (és a nemzetközi) szociáldemokrácia parlamenti taktikájának az alapjait, annak a taktikának az alapjait, amely egy tapodtat sem hátrál az ellenség előtt, amely a legcsekélyebb lehetőséget sem szalasztja el, hogy akár csak egy kis javulást is kivívjon a munkások számára, s amely ugyanakkor hajthatatlan elvi kérdésekben és mindenkor a végső cél elérését tartja szem előtt, — ennek a taktikának az alapjait Bebel dolgozta ki, illetve az ő közvetlen részvételével és irányításával dolgozták ki.

A bismarcki úton egyesített, a porosz és junker úton megújított Németország a munkáspárt sikereire a szocia-

listaellenes kivételes törvénnyel válaszolt. A munkásosztály pártjának legális létfeltételeit megsemmisítették, a pártot törvényen kívül helyezték. Nehéz idők következtek. Az ellenség üldözéséhez belső válság járult — ingadozás az alapvető taktikai kérdésekben. Előbb az opportunisták kezdtek mozgolódni, mert megijedtek a legalitás megszűnésétől és jajveszékelni kezdtek, lemondtak a csorbítatlan jelszavakról, meaculpáztak, hogy, úgymond, nagyon előreszaladtunk stb. Ennek az opportunista áramlatnak egyik képviselője, Höchberg, egyébként anyagi támogatásban részesítette a pártot, mely még gyenge volt és nem tudott rögtön saját lábára állni.

Marx és Engels Londonból ádáz haraggal támadták a szégyenletes opportunista ingadozásokat. Bebel valódi pártvezérnek bizonyult. Idejében észrevette a veszélyt, megértette Marx és Engels kritikájának helyes voltát, a meg nem alkuvó harc helyes útjára tudta terelni a pártot. Megalapították a „Sozial-Demokrat“ című illegális lapot, amely eleinte Zürichben, majd Londonban jelent meg, ahonnan hetenként küldték Németországba; a lapnak csaknem 10 000 előfizetője volt[80]. Az opportunista ingadozásoknak erélyesen véget vetettek.

Egy másik ingadozás volt akkoriban, a múlt század hetvenes éveinek a végén, a Dühringért való lelkesedés. Rövid ideig Bebelt is magával ragadta ez a lelkesedés. Dühring hívei, akik közül a legjelentősebb Most volt, megjátszották a „baloldaliságot“, de hamarosan az anarchizmusba süllyedtek. Az a kemény, megsemmisítő bírálat, amelyet Engels Dühring elméletei felett gyakorolt, pártkörökben sok helyütt visszatetszést keltett, sőt, az egyik pártkongresszuson az a javaslat is elhangzott, hogy ez a bírálat ne jelenjen meg a központi lap hasábjain.

De a szocializmus összes életképes elemei — s élükön természetesen Bebel — hamar megértették ezeknek az „új“ elméleteknek egész rothadtságát, szakítottak ezekkel és mindenfajta anarchista törekvéssel. A párt, Bebel és Liebknecht vezetésével, megtanulta összekapcsolni az illegális és a legális munkát. Amikor a legális parlamenti szociáldemokrata frakció többsége opportunista álláspontot foglalt el a hajózási társaság szubvenciója *melletti*

szavazás nevezetes kérdésében, akkor az illegális „Sozial-Demokrat“ fellépett a frakció *ellen* és négyhetes küzdelem után győzelmet aratott.

1890-ben a szocialistaellenes kivételes törvényt, 12 év után, hatályon kívül helyezték. Ismét pártválság tört ki, mégpedig körülbelül ugyanolyan jellegű, amilyen a hetvenes évek derekán volt. Egyfelől az opportunisták, élükön Vollmarral, fel akarták használni a legalitást arra, hogy lemondjanak a csorbítatlan jelszavakról és a meg nem alkuvó taktikáról. Másfelől az úgynevezett „fiatalok“ megjátszották a „baloldaliságot“, de az anarchizmusba süllyedtek. Abban, hogy ez a pártválság nagyon rövid ideig tartott és nem volt komoly, nagy érdeme van éppen Bebelnek és Liebknechtnek, akik a legszilárdabban visszautasították mindkét irányú ingadozást.

Megkezdődött az a szakasz, amikor a párt mind szélességében, mind mélységében gyorsan növekedett, amikor a proletariátus erőinek nemcsak politikai, hanem szakmai, szövetkezeti, kulturális stb. szervezete is fejlődésnek indult. Felbecsülhetetlen jelentőségű az az óriási gyakorlati munka, amelyet Bebel mindezeken a területeken mint parlamenti képviselő, agitátor, szervező végzett. Ezzel a munkájával vívta ki Bebel azt, hogy a párt vitathatatlan és általánosan elismert vezére lett, aki a legközelebb állt a munkástömegekhez, akit a legjobban szerettek a munkástömegek.

Az utolsó német pártválság, amelyben Bebel igen tevékenyen részt vett, az úgynevezett „bernsteiniáda“ volt. Bernstein, az egykori ortodox marxista, a múlt század vége felé merőben opportunista, reformista nézeteket kezdett hirdetni. Megkísérelték a munkásosztály pártját a szociális reformok kispolgári pártjává változtatni. A munkásmozgalom bürokratái között, az értelmiség körében az új opportunista járvány sokakat megfertőzött.

Bebel a munkástömegek hangulatát és a csorbítatlan jelszavakért vívott harc szükségességébe vetett hitüket fejezte ki, amikor a legerélyesebben szembeszállt ezzel a járvánnyal. A hannoveri és a drezdai pártkongresszuson az opportunisták ellen mondott beszéde hosszú időre példa-

képe marad a marxista nézetek védelmezésének és a munkáspárt valódi szocialista jellegéért vívott harcnak[81]. A munkásosztály felkészülésének és erőgyűjtésének szakasza minden országban szükségszerű állomása a proletariátus nemzetközi szabadságharca fejlődésének. Senkiben olyan plasztikusan nem öltöttek testet e szakasz jellegzetességei és feladatai, mint August Bebelben. Ő, aki maga is munkás volt, képes volt arra, hogy utat törjön magának a szilárd szocialista nézetekhez, megmutatta, milyen legyen egy munkásvezér, milyen legyen annak a tömegharcnak képviselője és résztvevője, amelyet a tőke bérrabszolgái az emberi társadalom jobb rendjéért vívnak.

„Szevernaja Pravda" 6. sz.
1913 augusztus 8.
Aláírás: V. I.

A LIBERALIZMUS KÜLÖNVÁLÁSA A DEMOKRÁCIÁTÓL

A liberalizmus különválása a demokráciától Oroszországban az egész szabadságmozgalom egyik alapvető kérdése.

Mi az oka e mozgalom gyengeségének? Talán az, hogy a demokrácia *nem elég* tudatosan és határozottan vált külön a liberalizmustól, s engedte megfertőzni magát a liberalizmus tehetetlenségétől és ingadozásaitól? Vagy az, hogy túlságosan korán (illetve túlságosan élesen stb.) vált külön a liberalizmustól, s ezzel gyengítette „a közös roham erejét"?

Aligha akad olyan ember, aki — ha szívén viseli a szabadság ügyét — vitatni akarná, hogy ez nagyon fontos kérdés. Nem lehetünk a szabadság tudatos hívei, ha teljes határozottsággal el nem döntjük ezt a kérdést. Ámde eldöntéséhez meg kell érteni, milyen társadalmi erők, milyen osztályok állnak a liberalizmus mellett és milyenek a demokrácia mellett, milyen politikai törekvések fakadnak ezeknek az osztályoknak a természetéből.

Ebben a cikkben ezt az alapvető kérdést a külpolitika legjelentősebb eseményei szempontjából szeretnénk megvilágítani. A legjelentősebb persze, a második balkán háború, Bulgária leverése, a Bulgáriára nézve megalázó bukaresti béke, Oroszország sikertelen kísérlete, amely arra irányult, hogy Franciaországot megvádolja azzal, hogy nem támogatott „bennünket", és arra, hogy elérje a békefeltételek revízióját.

Amint tudjuk, a „Novoje Vremja" és a „Recs" megegyezett abban, hogy Franciaországot ilyen vádakkal illeti, hogy megkísérli felújítani Oroszország „aktív"

politikáját a Balkánon. Ez pedig azt jelenti, hogy megegyeztek egyfelől a feudális földesurak és a reakciós nacionalista kormánykörök, másfelől a liberális burzsoázia legöntudatosabb, legszervezettebb körei, amelyek már régóta hajlanak az imperialista politika felé.

Ezzel kapcsolatban az egyik nagy példányszámban megjelenő vidéki lap, a „Kievszkaja Miszl", amely a kispolgári demokrácia bizonyos rétegeinek a nézeteit fejezi ki, igen tanulságos augusztus 1-i vezércikkében ezt írja:

„Nem az ellenzék és a nacionalizmus cserélt helyet egymással" (amint azt Miljukov úr a dumában a külpolitikáról mondott ismert beszédében állította), „hanem a liberalizmus *különvált* (a „Kievszkaja Miszl" kiemelése) a demokráciától, s kezdetben félénken, óvatos léptekkel, de később már emelt fővel megindult ugyanazon az úton, a politikai kalandok útján, amelyen előtte, s ugyancsak szlavofil lobogó alatt, a nacionalizmus halad."

S a lap helyesen említ meg olyan közismert tényeket, hogy a „Recs" milyen „soviniszta lelkesedést" tanúsított, hogy felhív bennünket arra, hogy vonuljunk Örményország ellen, a Boszporuszhoz, s általában át van itatva „imperialista tendenciákkal".

„A liberalizmus — írja a „Kievszkaja Miszl" —, amely saját kockázatára és veszélyére támogatja azt az orosz külpolitikát, mely szükségképpen reakciós-nacionalista politika, hiszen továbbra is ez a belső irányzat, — ezzel a politikai felelősséget is vállalta ezért a támogatásért."

Vitathatatlan igazság. Csak végig kell *gondolni*. Ha igaz az, hogy az orosz külpolitikai irányzatot a belpolitikai irányzat szabja meg (márpedig ez feltétlenül igaz), akkor vajon ez csak a reakcióra vonatkozik? Világos, hogy nem csak arra. Világos, hogy vonatkozik a liberalizmusra is.

A liberalizmus nem tudott volna „különválni a demokráciától" a külpolitikában, ha nem járna a demokráciától külön utakon a belpolitikában. A „Kievszkaja Miszl" maga is kénytelen ezt beismerni, mondván, hogy „a liberalizmus politikai tévedésének a jellege" „mélyen gyökerező szervi hibára mutat".

Erről van szó! Mi, nem használva ezt a kissé dagályos

és a kérdést elhomályosító kifejezést, csak így mondtuk volna: a burzsoázia mélyen gyökerező osztályérdekei. A liberalizmust ezek az osztályérdekek késztették arra, hogy a munkásmozgalomtól (kivált 1905-ben) megrémülve *jobbra* forduljon, mind a bel-, mind a külpolitikában.

Valósággal nevetséges volna az, akinek eszébe jutna tagadni a kapcsolatot a mai kadet imperializmus és sovinizmus közt és a duma megóvásának 1907 tavaszán kiadott kadet-októbrista jelszava közt, a helyi földbizottságok ellen 1906 tavaszán lefolyt kadet szavazás közt és az 1905 őszén a Buligin-dumában való részvételről hozott kadet döntés közt. Ez — *egységes* politikája ugyanazon osztálynak, amely jobban fél a forradalomtól, mint a reakciótól.

Az orosz szabadságmozgalom gyengeségének egyik főoka az, hogy a kispolgárság széles rétegei általában, s kivált a kispolgári politikusok, írók, eszmei vezetők nem értik meg ezt az igazságot.

A liberálisok dajkameséi ellenére, akik a baloldaliak „hajthatatlanságát" okolták, hogy így leplezzék a jobboldaliakkal való kibékülésüket, a munkásdemokrácia sohasem tekintette a liberálisokat és a jobboldaliakat „egyetlen reakciós tömegnek"[82], sohasem mondott le arról, hogy *kihasználja* nézeteltéréseiket (akár például a duma-választások második szakaszában is) a szabadságmozgalom érdekében. De feladatául tűzte ki — s mindenkor ki kell tűznie —, hogy *semlegesíti* a liberalizmusnak az ingadozását, azét a liberalizmusét, amely képes Sztolipin vagy Maklakov idején „lelkesedni" az imperializmusért.

Az orosz demokrácia egyetlen jelentősebb lépéssel sem haladhat előre, amíg fel nem ismerte azokat a mélyre nyúló osztálygyökereket, amelyek *különválasztják* a liberalizmust a demokráciától, — amíg ezt a felismerést el nem terjesztette a *tömegek* között, — amíg meg nem tanulta ilyen módon semlegesíteni a liberalizmusnak a „népszabadság" ügyével szemben elkövetett árulásait és a liberalizmus ilyen irányú ingadozásait. Enélkül beszélni is kár a szabadságmozgalom sikereiről.

„Szevernaja Pravda" 9. sz.
1913 augusztus 11.
Aláírás: V. I.

EGY FIGYELEMRE MÉLTÓ ÜGY

Hazánkban, szent Oroszhonban, sok még az olyan istenhátamögötti zug, ahol még tegnap mintha feudalizmus lett volna. Itt van például az Urál. A földbirtokosoknak itt tíz-meg tízezer gyeszjatyina földjük van. Az üzemek (vagyis ugyanazok a földbirtokosok) megtiltják a kézműiparosoknak, hogy fejlesszék a kisipart. A parasztok még ma is a földesuraktól függenek, még ma sem kaptak földet.

Pedig az Urál — nem kicsiny „istenhátamögötti zug", hanem óriási és igen gazdag terület.

Az uráli Sztroganov Üzemek munkásai és Sztroganov, a gazdag földesúr üzemeinek igazgatósága között évekig folyt vita arról, hogy a parasztokat az 1862. *(hatvankettedik!)* évi törvény értelmében földhöz kell juttatni.

Ez a per végül „a legfelső hatóság", a szenátus 1909 tavaszán hozott döntésével fejeződött be. A szenátus kötelezte Perm kormányzósági hivatalát arra, hogy földhöz juttassa a parasztokat, hogy *végrehajtsa* az 1862-es törvényt.

47 esztendővel a törvény kibocsátása után tehát a szenátus kötelezte a földesurakat a törvény végrehajtására.

De mi történt?

Az történt, hogy a földesurak panaszra mentek a nagybirtokos Sztolipinhoz, aki akkoriban belügyminiszter volt. A törvény szerint a szenátus fölötte áll a belügyminiszternek, de Sztolipin „nyomást gyakorolt a törvényre" és táviratozott a permi kormányzónak: függessze fel a szenátus rendeletének a végrehajtását!

A kormányzó felfüggesztette. Újabb levelezés. Újabb huzavona.

Végül az Államtanács kijelentette, hogy egyetért a szenátussal és az Államtanács döntése „érdemesnek találtatott a legfelső szankcióra“, vagyis a legfőbb hatalom jóváhagyására.

De mi történt?

Az történt, hogy a földesurak N. A. Maklakov nagybirtokoshoz fordultak, Sztolipin után ő lett a belügyminiszter. Az uráli földbirtokosok deputációja „meggyőzte“ a minisztert. A miniszter kijelentette, hogy a szenátus és az Államtanács döntése „nem világos“.

Újabb levelezés. Újabb huzavona.

A szenátus még egyszer állást foglalt az ügyben — 1913 májusában — mégpedig nem a miniszter mellett.

Az uráli földbirtokosok még egyszer „memorandummal“ fordultak a miniszterhez...

Most itt tartunk. Eszerint mind ez ideig, több mint egy fél évszázaddal az uráli munkások földhöz juttatásáról szóló 1862. évi törvény kibocsátása után, a földhözjuttatás nem történt meg.

A liberális lapok, amelyek hírt adnak erről a tanulságos ügyről, azt a következtetést vonják le belőle, hogy Oroszországban baj van a „jogrenddel“. Ez igaz. De ez nem az egész igazság.

Nevetséges dolog „jogról“ beszélni, amikor a földbirtokosok azok, akik a törvényeket hozzák, s ők azok, akik a gyakorlatban alkalmazzák vagy hatályon kívül helyezik azokat. Van tehát egy olyan osztály, amely maga alkotja és maga helyezi hatályon kívül a „jogot“. Eszerint a „jogra“ és a „reformokra“ vonatkozó liberális beszéd — üres fecsegés.

A földbirtokosok is a „jog“ hívei, csakhogy a földesúri jognak, a maguk jogának, osztályuk jogának a hívei.

Ha a liberálisok az ilyen tanulságos tények láttán még mindig elhárítják maguktól, tévedésnek mondják stb. az osztályharcról szóló „tanítást“, akkor ez világosan mutatja, hogy a liberálisoknak nem tiszta a lelkiismeretük. Vajon nem akarnak-e a liberálisok *osztozkodni* a földes-

urakkal a kiváltságokon? Akkor érthető, miért nem tetszik nekik az osztályharcról szóló „tanítás“!

De a munkásoknak nem lehet bűnül felróni, ha „tanításukat“ az élet igazolja!

„Szevernaja Pravda“ 14. sz.
1913 augusztus 18
Aláírás: I.

A ZSIDÓ ISKOLÁK ÁLLAMOSÍTÁSA

A kormány politikáját teljesen áthatja a nacionalizmus szelleme. Az „uralkodó“, vagyis a nagyorosz nemzet számára mindenféle kiváltságokat igyekeznek biztosítani, holott Oroszországban a nagyoroszok a lakosság *kisebbségét*, csupán 43%-át alkotják.

Az Oroszországban élő többi nemzet jogait igyekeznek egyre jobban megnyirbálni, azon vannak, hogy elszigeteljék őket egymástól és ellenségeskedést szítsanak köztük.

A jelenlegi nacionalizmus legszélsőségesebb megnyilvánulása a zsidó iskolák államosításának terve. Ez a terv az odesszai tankerület felügyelőjének agyában született meg és a „népoktatási“ minisztérium tetszéssel fogadta. Miben is áll voltaképpen ez az államosítás?

Abban, hogy a zsidókat *külön* zsidó tanintézetekben (középfokú tanintézetekben) akarják elkülöníteni. Valamennyi többi iskola kapuját pedig, a magániskolákét is, az állami iskolákét is, be akarják zárni a zsidók előtt. Ennek a „lángeszű“ tervnek betetőzéséül a zsidó gimnáziumi tanulók létszámát korlátozni kívánják a hírhedt „numerus clausus“ alapján!

Ilyen zsidóellenes intézkedéseket és törvényeket az európai országokban csakis a legsötétebb középkorban, az inkvizíció, eretnekégetés és más gyönyörűségek idején hoztak. Európában már régen teljes egyenjogúságot kaptak a zsidók és egyre jobban egybeolvadnak azzal a néppel, amely között élnek.

A mi politikánkban azonban általában, a most tárgyalt tervezetben pedig különösen, a zsidók sanyargatása és elnyomása mellett a legártalmasabb az a törekvés, hogy

felszítsák a nacionalizmust, az állam egyik nemzetiségét elszigeteljék a másiktól, fokozzák elkülönültségüket, különválasszák iskoláikat.

A munkásosztály érdekei – mint általában a politikai szabadság érdekei — ezzel szemben megkövetelik az állam kivétel nélkül valamennyi nemzetiségének legteljesebb mértékű egyenjogúságát és a nemzetek között emelkedő mindennemű válaszfal ledöntését, minden nemzet gyermekeinek egységes iskolákban való egyesítését stb. A munkásosztály csak akkor válhat erővé, csak akkor szállhat szembe a tőkével és csak akkor érheti el életének komoly megjavítását, ha elvet minden barbár és ostoba nemzeti előítéletet, ha valamennyi nemzet munkásait egyetlen szövetségbe olvasztja egybe.

Nézzék a tőkéseket: igyekeznek nemzeti gyűlöletet szítani az „egyszerű népben“, maguk pedig kitűnően megértik egymást, ha üzletről van szó: egy és ugyanazon részvénytársaságban vannak oroszok, ukránok, lengyelek, zsidók és németek. A munkások ellen nemzetiségi és valláskülönbség nélkül egységesen lépnek fel a tőkések, s a munkásságot igyekeznek a nemzeti gyűlölködéssel megbontani és gyengíteni!

A zsidó iskolák államosításának igen ártalmas terve többek között azt is megmutatja, mennyire hibás az úgynevezett „kulturális-nemzeti autonómia“ terve, vagyis az a terv, hogy az oktatásügyet vegyék ki az állam kezéből és adják át az egyes nemzetek kezébe. Nekünk egyáltalán nem erre kell törekednünk, hanem arra, hogy egyesítsük valamennyi nemzet munkásait *mindennemű* nacionalizmus ellen, a valóban demokratikus *közös* iskoláért és általában a politikai szabadságért folyó harcban. Az egész világ előrehaladott országainak példája — akár Svájcé Nyugat-Európában vagy Finnországé Kelet-Európában — azt mutatja, hogy csakis a következetesen demokratikus országos intézmények biztosítják a különböző nemzetiségek lehető legbékésebb és legemberibb (nem pedig állati) együttélését, amely *nem* ismeri az oktatásügy nemzetiségek szerinti mesterséges és ártalmas különválasztását.

„Szevernaja Pravda“ 14. sz.
1913 augusztus 18.
Aláírás: V. I.

A VAS A PARASZTGAZDASÁGBAN

Nemrégiben iparunk milliomosainak, a Kongresszusok Tanácsának lapja, a „Promislennoszty i Torgovlja“, valami ostoba képmutatással vagy képmutató ostobasággal siránkozott azon, hogy Oroszország az egyik legelmaradottabb országgal, Spanyolországgal van egy sorban a legfontosabb termékek egy főre eső fogyasztása tekintetében.

A vasat illetően, mely a modern ipar egyik legfontosabb terméke, úgyszólván a civilizáció egyik pillére, Oroszország elmaradottsága és barbársága különösen nagy.

„A vastengelyes szekér — ismerte be a milliomosok lapja — az orosz faluban még ritkaság számba megy.“

De hogy a kultúrának ez a „ritkasága“ nincs-e összefüggésben az orosz faluban a feudális viszonyok *elterjedtségével* és a feudális földesurak mindenható uralmával (akik előtt úgy hajbókolnak a kapitalista „nagykutyák“), — erről szerényen hallgatnak a milliomosok.

A kultúráról, a termelőerők fejlődéséről, a parasztgazdaság felemeléséről stb. való fecsegésnek mi nagy mesterei és nagy kedvelői vagyunk. De mihelyt annak a kőnek eltávolítása kerül szóba, amely útjában áll a koldusbotra jutott, megfélemlített, éhező, mezítlábas, elvadult parasztság „felemelésének“, akkor milliomosaink nyelve egyszerre elakad.

Nézzük meg a magyar mezőgazdasági statisztika adatait, amelyek szemléltetően mutatják, milyen nagy jelentősége van a parasztok földesúri elnyomásának a vasfogyasztás mértékében, *vagyis* abban a kérdésben, hogy milyen szilárd a szóban forgó országban a kultúra vaspillére.

Magyarország tudvalevően nemcsak földrajzilag áll a legközelebb Oroszországhoz, hanem a reakciós földbirtokosok mindenhatósága tekintetében is, akik óriási kiterjedésű földbirtokaikat átmentették a középkorból. Németországban például a 100 *ha*-on felüli gazdaságok száma 5½ millióból 23 000, s az egész földnek nem egészen ¼ része az övék, Magyarországon viszont 2,8 millióból 24 000 ilyen gazdaság van, s ezek az ország egész földjének 45 %-ával rendelkeznek!! Négyezer magyar mágnásnak fejenként több mint ezer gyeszjatyina föld, együttesen pedig az ország földjének csaknem *egyharmada* van a birtokában. Amint látjuk, ez már megközelíti a „szent Oroszhont".

A magyar statisztika (az 1895-ös) különösen behatóan vizsgálta a vasfogyasztást a parasztgazdaságban. És kiderült, hogy 2,8 millió gazdaság közül *másfélmillió* béresgazdaság (vagy proletárgazdaság) (5 holdnál, vagyis 2,85 gyeszjatyinánál kisebb gazdaság), továbbá *egymillió* kisparaszti gazdaság (20 holdnál, vagyis 11 gyeszjatyinánál kisebb gazdaság) kénytelen beérni *fából* készült szerszámokkal.

Kétségtelen az, hogy a 2½ millió gazdaságnak (2,8 millió közül) túlnyomórészt fagerendelyes ekéje, fakeretes boronája van, és csaknem a fele fatengelyes szekeret használ.

Oroszországra vonatkozólag nincsenek teljes adatok. Az egyes vidékekkel kapcsolatban rendelkezésünkre álló adatokból láthatjuk, hogy parasztgazdaságaink óriási többsége még hasonlíthatatlanul szegényebb, kezdetlegesebb és elhanyagoltabb, mint Magyarországon.

Ez nem is lehet másként. Ahhoz, hogy a vastengelyes szekér ne legyen ritkaság — szabad, művelt, merész farmerre van szükség, aki meg tud birkózni a rabszolgatartókkal, aki szakítani tud a maradisággal, és aki az állam minden földjével rendelkezik. De „kultúrát" várni attól a paraszttól, akit mindmáig elnyomnak a Markovok és Puriskevicsek nagybirtokukkal, ugyanolyan, mint Szalticsihától* emberiességet várni.

---

* Egy kegyetlenségéről hírhedt XVIII. századbeli földbirtokosnő (D. N. Szaltikovaja) gúnyneve. — *Ford.*

Iparunk milliomosai inkább osztozkodnak a Puris-kevicsekkel ezek középkori előjogaiban, s közben jajgatnak, hogy meg kell szabadítani a „hont" a középkori kulturálatlanságtól . . .

„Szevernaja Pravda" 16. sz.
1913 augusztus 21.
Aláírás: N. N.

AZ 1912-ES VASMUNKÁS-SZTRÁJKOK

A moszkvai iparvidék gyáriparosainak egyesülete ebben az évben valami beszámoló-félét adott ki 1912. évi tevékenységéről (Moszkva 1913, P. P. Rjabusinszkij nyomdája). Ebben a beszámolóban alighanem az Oroszország különböző vidékeinek sztrájkmozgalmára vonatkozó adatok a legérdekesebbek.

I

A moszkvai gyáriparosok egyesülete szerint Oroszországban 1911-ben összesen 96 750, 1912-ben pedig 211 595 munkás sztrájkolt. Ezek a számok *csak* a gazdasági sztrájkokra vonatkoznak. A politikai sztrájkokban résztvevők száma az egyesület szerint 1912-ben 850 000, 1911-ben 8000, és 1910-ben 4000 volt.

Megjegyezzük, hogy a 6000 lénai sztrájkolót a moszkvai iparmágnások egyesülete „a hivatalos adatokkal való összevetés megkönnyítése végett“ egyáltalán nem veszi figyelembe, mert a hivatalos adatok egyáltalán nem terjednek ki a gyárfelügyelet hatáskörébe nem tartozó üzemekre. Persze az ilyen összehasonlítás helyességére így sincs biztosítékunk: a gyáros uraknak az az ötlete támadt, hogy átveszik hivatalos statisztikánk rossz oldalait, s nem törődnek sem azzal, teljesek-e az adatok, sem azzal, pontosak-e a számítások. A sztrájkolók számára vonatkozó összefoglaló táblázat például (a beszámoló 23. oldalán) elképesztően durva hibákat tartalmaz, amelyeket a fenti összefoglaló adatok közlésével igyekeztünk kiigazítani. Ez a táblázat azoknak a vasmunkásoknak a számát,

akik a Lengyel Királyságban az *egész* 1912. évben sztrájkoltak, 2390-ben jelöli meg, az 56. oldalon viszont azt olvassuk, hogy a Lengyel Királyságban 1912-ben *hét hónap* alatt 3790 vasmunkás sztrájkolt!

Kívánatos volna, hogy Kit Kiticseink olyan írnokokat alkalmazzanak, akik tudják az egyszeregyet, vagy hogy ellenőriztessék és kijavíttassák statisztikáikat a munkások szakmai egyesületeivel.

Lássuk, milyen volt a vasmunkások szerepe az 1912-es gazdasági sztrájkmozgalomban a gyárosok adatai szerint. A sztrájkolók teljes száma 211 595, s ez a gyárosok adatai szerint a következőképpen oszlik meg: vasmunkások — 78 195, textilmunkások — 89 540, és az összes egyéb iparágakban foglalkoztatottak — 43 860. Minthogy Oroszországban sokkal kevesebb a vasmunkás, mint a textilmunkás, ezek az adatok nyomban elárulják, hogy a többi iparágban foglalkoztatott munkásokkal összehasonlítva 1912-ben a *vasmunkások* folytatták a legszívósabb és legkitartóbb sztrájkharcot. Hogy ezt a következtetést világosabban szemléltessük, összehasonlítjuk az oroszországi munkások összlétszámát az 1912-es sztrájkokban résztvevők számával.

	Az oroszországi munkások összlétszáma		Az 1912-es sztrájkokban résztvett (a gyáriparosok egyesületének adatai szerint)
	az 1908-as adatok szerint (beleszámítva a bányászokat)	az 1910-es adatok szerint (nem számítva a bányászokat)	
Vasmunkás	529 274	280 194	78 195
Textilmunkás	823 401	840 520	89 540
Egyéb	901 112	831 241	43 860
Összesen ...	2 253 787	1 951 955	211 595

Ezekből az adatokból világosan kitűnik, hogy a sztrájkharc energiája tekintetében a vasmunkások állnak az első helyen, a második hely a textilmunkásoké, s az utolsó helyet az egyéb iparágban foglalkoztatott munkások foglalják el.

Ha az „egyéb" munkások ugyanolyan erélyesen sztrájkoltak volna, mint a vasmunkások, akkor a sztrájkolók száma vagy 90 000-rel magasabb lett volna.

Nem kétséges, hogy 1912-ben a vasmunkások sztrájkharcát a számukra viszonylag előnyösebb piaci viszonyok megkönnyítették, de míg a harc szívósságát tekintve a vasmunkások mindenkit felülmúlnak, a gazdasági sztrájkok *eredményessége* tekintetében, amint látni fogjuk, az „egyéb" munkások voltak a legkedvezőbb helyzetben.

II

A sztrájkharc szívósságát többek között a sztrájkharcok átlagos tartama határozza meg. Ezt az átlagos tartamot úgy határozhatjuk meg, hogy a sztrájk folytán elvesztett munkanapok számát elosztjuk a sztrájkolók számával.

A gyáriparosok egyesületének adatai a következők:

	A sztrájkok átlagos tartama
1895—1904-ben	4,8 nap
1909-ben	6,5 «
1911- «	8,2 «
1912- «	13,4 «

„Kitűnik ebből — írja a beszámoló —, hogy a munkások ellenállóképessége 1912-ben csaknem kétszerte nagyobb volt, mint 1911-ben." Tegyük hozzá, hogy ha az 1912-es év utolsó 7 hónapjának az adatait vesszük alapul (tulajdonképpen csakis ezek az adatok vannak valamelyest tűrhetően feldolgozva a szóban forgó beszámolóban), akkor a sztrájkok átlagos tartama *16 nap.*

Eszerint a munkásoknak a sztrájkharcban tanúsított kitartása kétségkívül és egyre jobban növekszik.

Az egyes iparágakban a sztrájk tartama a következő volt:

	1911-ben	1912-ben	1912 utolsó 7 hónapjában
Vasmunkások	10,0 nap	14,2 nap	18,8 nap
Textilmunkások	9,2 «	11,9 «	14,0 «
Egyebek	5,0 «	15,6 «	16,8 «
Az összes iparágakban	8,2 nap	13,4 nap	16,0 nap

Látjuk, hogy a sztrájkok tartama tekintetében a vasmunkások mind 1911-ben, mind 1912 második felében az első helyen álltak. Csak 1912 első felében foglalták el ezt az első helyet az „egyéb“ munkások, s ekkor a vasmunkások a második helyre kerültek. A textilmunkások az egész szóban forgó időszak alatt a második helyet foglalták el a sztrájkok tartama tekintetében.

III

A sztrájkok általános eredményeit a gyáros urak úgy határozzák meg, hogy kiszámítják az iparnak a sztrájkokból származó *„veszteségeit“*. Azt viszont, hogy a munkásosztálynak milyen haszna volt a sztrájkokból, tőkéseink egyáltalán nem óhajtják kiszámítani! A gyárosok statisztikájának összesítése a következő:

Iparágak	A nagyiparosoknak a (gazdasági) sztrájkok okozta közvetlen vesztesége	A munkások vesztesége munkabérben	Az ország vesztesége a termelés kiesése folytán
	(ezer rubelben)		
Vasipar	558	1 145	4 959
Textilipar	479	807	6 010
Egyéb	328	529	3 818
1912-ben *összesen*	1 365	2 481	14 787
1911-ben *összesen*	402	716	4 563

Ebből kitűnik, hogy a tőkéseknek 1912-ben *háromszor* akkora veszteséget okoztak a sztrájkok, mint 1911-ben.

Igenám — válaszolhatják erre a burzsoá politikai gazdaságtan képviselői — de az „országnak“ is háromszor akkora veszteségei voltak, és a munkások is háromszor akkora veszteséget szenvedtek munkabérben, s emellett a munkások veszteségei sokkal jelentősebbek, mint a gyárosok veszteségei!

Kiderül — a gyárosok statisztikája és a burzsoá

logika szerint —, hogy ezek az oktalan munkások a sztrájkokkal csak kárt okoznak maguknak, s hogy amikor a fölöttük gyámkodó felsőbbség a jótevő kapitalistákkal együtt üldözi a sztrájkokat, éppen a munkások érdekeit viseli a szívén...

De ugyanazok a gyárosok közlik, hogy az 1911. évi 96 730 sztrájkolóra vonatkozóan sikerült megállapítani a sztrájkok eredményeit.

47 369 munkás (vagyis 49 %) *vereséget* szenvedett a sztrájkharcban, 49 361 munkás (vagyis 51 %) követeléseit pedig részben vagy egészben *kielégítették*, vagyis enynyien győztek.

Persze a sztrájkoknak ezt az eredményét a gyárosok statisztikája és a burzsoá közgazdaságtan nem szívesen veszi figyelembe! De nem is lehet ezt az eredményt rubelekben kifejezni: a munkásoknak a munkabér növeléséből származó közvetlen nyereségén kívül a győzelemmel végződő sztrájkok esetén van még egy „nyereségük". Az egész munkásosztály — s ennélfogva az egész *ország* is (a dolgozó tömegek, nem pedig a burzsoá kisebbség országa) nyer abból az ellenállásból, amelyet a sztrájkok révén a munkások a kizsákmányoló urakkal szemben kifejtenek. E nélkül az ellenállás nélkül a munkások teljesen koldusbotra jutnának, agyonnyomná őket a drágaság, — e nélkül az ellenállás nélkül emberekből teljesen a tőke reménytelen rabszolgáivá válnának.

1912 második felében a gyárosok statisztikája szerint a sztrájkok kevésbé voltak eredményesek: a sztrájkoló munkások 52 %-a szenvedett *vereséget*, csak 36 % *győzött* és 11 % esetében tisztázatlan maradt a sztrájkok eredménye. De itt tüzetesebben meg kell vizsgálnunk a sztrájkoló vasmunkások szerepét egész Oroszországban és külön az ország különböző vidékein.

IV

Mint már említettük, a moszkvai gyáriparosok egyesülete csupán az 1912. év utolsó 7 hónapjára vonatkozólag közöl a sztrájkokról valamelyest feldolgozott adato-

kat. Ezek az adatok Oroszország 5 iparvidékét ölelik fel: a moszkvai, a pétervári iparvidéket, a Balti-tenger mellékét, a déli iparvidéket és a Lengyel Királyságot.

Az említett hét hónap alatt a sztrájkokban résztvevő vasmunkások iparvidékek szerint a következőképpen oszlanak meg:

Iparvidékek	A sztrájkokban résztvevő munkások száma (az 1912. év utolsó 7 hónapjában) Összesen	Ezek közül vasmunkás
Moszkvai	48 140	3 760
Pétervári	35 390	15 160
Balti-tenger melléke	13 210	1 160
Dél	22 195	16 605
Lengyel Királyság	12 690	3 790
Összesen	131 625	40 475

Délen tehát a vasmunkások a sztrájkoló munkások között többségben vannak. A pétervári iparvidéken igen jelentős részét alkotják a sztrájkolóknak (több mint 40 %-át), csak a textilmunkások mellett szorulnak háttérbe (16 770 textilmunkás sztrájkolt a pétervári iparvidéken). A moszkvai iparvidéken, a Balti-tenger mellékén és a lengyel területen a vasmunkások a sztrájkolók jelentéktelen kisebbségét alkották.

Ha összevetjük 1912 első 5 hónapját utolsó hét hónapjával, a következő képet kapjuk:

	A sztrájkoló munkások száma az 1912. év első 5 hónapjában	utolsó 7 hónapjában
Vasmunkások	37 720	40 475
Textilmunkások	22 950	66 590
Egyéb	19 300	24 560
Összesen	79 970	131 625

Az év második felében valamelyest csökkent a vasmunkások sztrájkenergiája; — nagyon erősödött a textilesek sztrájkharca, — és körülbelül ugyanazon a színvonalon maradt a többi iparágban foglalkoztatott munkások sztrájkmozgalma.

V

A sztrájkok eredményessége szempontjából a gyáriparosok moszkvai egyesülete három csoportra osztja a sztrájkoló munkásokat: akik vereséget szenvedtek, akik győztek (akiknek a követeléseit részben vagy egészen teljesítették), és akiknél a sztrájkharc eredménye tisztázatlan. Ez egyik legérdekesebb kérdés a sztrájkstatisztika valamennyi kérdése közül. A milliomosok egyesülete rosszul dolgozta fel: például nincsenek adatok a támadó sztrájkokra (vagyis amikor a munkások olyan változásokat követelnek, amelyek *jobbá* teszik élet- és munkafeltételeiket) és a védekező sztrájkokra vonatkozólag (amikor a munkások ellenállást fejtenek ki a tőkésekkel szemben, akik olyan változásokat akarnak bevezetni, amelyek *rontják* a munkások életfeltételeit). Továbbá nincsenek részletes adatok a sztrájkok okaira vonatkozóan (ilyen adatokat még hivatalos statisztikánk is tartalmaz) stb.

Ezenkívül a moszkvai gyáriparosok egyesülete a rendelkezésére álló adatokat korántsem kielégítő módon dolgozta fel. Sőt, olyan szembeötlő esetek is vannak, amikor az adatokat egyszerűen elferdítik; például a moszkvai iparvidéken a győztes vasmunkások számát mindössze 40-ben állapítják meg (a vereséget szenvedettekét 3420-ban, s 300-ban az olyan sztrájkolókét, akiknél a harc eredménye tisztázatlan).

Ezzel szemben a beszámoló szövegében, a 35. oldalon, azt olvassuk, hogy 1912 július elején több műlakatos műhelyben voltak munkássztrájkok, összesen *több mint 1200 munkás* sztrájkolt 15 üzemben. A sztrájk támadó jellegű volt: a munkások a 9 órás és munkaszünet előtt a 7 órás munkanap bevezetését, a munkabér emelését, az egészségügyi feltételek javítását követelték. A műhelytulajdonosok megpróbáltak szervezetten ellenállni és egyhangúlag elhatározták, hogy nem tesznek engedményeket és nem veszik át a sztrájkoló üzemeknek szóló rendeléseket. De a munkások nyilvánvalóan szerencsésen választották meg az időpontot: az építkezési szezon tetőfokán volt, „szabad munkásokat nemigen lehetett találni. *Július*

végén a munkaadók a legtöbb műhelyben rászánták magukat az engedményekre.“

Ezt olvassuk a beszámolóban! A statisztikai táblázat viszont csak 40 *(negyven!)* olyan vasmunkást tüntet fel, aki megnyerte a sztrájkot. Önkéntelenül is az a gondolatunk támad, hogy talán a gyáros statisztikus urak nem véletlenül „feledkeztek meg“ éppen a munkások *győzelmeiről?* Nem igyekeztek-e — persze „véletlenségből“ — kedvében járni a Kit Kiticseknek a győztes munkások számának lecsökkentésével?

Mindenesetre, a szervezett és öntudatos munkásoknak kötelessége, hogy óvatosan és bizalmatlanul fogadják a gyárosok statisztikáját, és állhatatosan törekedjenek arra, hogy megteremtsék *saját* sztrájkstatisztikájukat, a munkás-sztrájkstatisztikát.

A gyáriparosok egyesületének a sztrájkok eredményességére vonatkozó általános adatai a következők:

A sztrájkolók száma	Vas-munkások	Textil-munkások	Egyéb	Összesen
Vereséget szenvedtek.	19 990	43 085	7 150	70 225
Győztek	17 860	20 285	9 520	47 665
Tisztázatlan eredmény	2 625	3 220	7 890	13 735
Összesen ...	40 475	66 590	24 560	131 625

Ebből kitűnik, hogy a legeredményesebbek az *egyéb* iparágak munkásainak a sztrájkjai voltak: a győztesek száma *meghaladja* a legyőzöttekét. A második helyet a vasmunkások foglalják el: a győztesek száma még itt is elég jelentős, a sztrájkolók teljes számának több mint 40%-a. A legrosszabb eredmények a textilmunkásoknál voltak: a legyőzöttek száma csaknem kétszerese a győztesek számának.

VI

Egészben véve az 1912-es sztrájkharc eredményei, ha rosszabbak is, mint az 1911-es eredmények, mégsem kedvezőtlenek. Hogy könnyebb legyen összehasonlítani a különböző évek eredményeit, tegyük fel, hogy a tisztázat-

lan eredménnyel végződött sztrájkokban részt vett munkások száma egyformán oszlik meg a győztesek és a legyőzöttek között. Eszerint 1912 utolsó 7 hónapjában 132 000 sztrájkoló közül 77 000 volt a legyőzött (vagyis 58,4 %) és 55 000 a győztes (vagyis 41,6 %).

Nem kezeskedhetünk azért, hogy ezek az adatok teljesen egyneműek az előző évek hivatalos statisztikájának adataival. Mégis közöljük ezeket az adatokat is, hogy a munkások megítélhessék, milyen *általában* Oroszországban a sztrájkok eredményessége a munkásmozgalom legjobb és legrosszabb éveiben.

	A sztrájkoló munkások száma (ezerben)				
	Győztesek	%	Legyőzöttek	%	Összesen
1895—1904 (10 év összegezése)	159	37,5	265	62,5	424
1905	705	48,9	734	51,1	1 439
1906	233	50,9	225	49,1	458
1907	59	29,5	141	70,5	200
1908	—	—	—	—	—
1909	—	—	—	—	—
1910	—	—	—	—	—
1911	49	51,0	47	49,0	96
1912 (7 hónap)	55	41,6	77	58,4	132

Eszerint tehát a sztrájkok eredményei 1912 második felében *rosszabbak*, mint 1905-ben, 1906-ban és 1911-ben, de *jobbak*, mint 1895—1904 között, és *jobbak*, mint 1907-ben. Ismételjük, hogy a különböző évekre vonatkozólag rendelkezésünkre álló adatok valószínűleg nem teljesen összehasonlíthatók, de mégis nyújthatnak bizonyos elképzelést a kérdésről.

Megjegyezzük, hogy az angol sztrájkstatisztika szerint 10 év alatt, 1900—1909 között, a sztrájkban győztes munkások százaléka átlagban 26,8, a veszteseké 31,7, s kompromisszummal fejezte be a harcot 41,3%. Ha ezt az utóbbi számot egyenlő arányban elosztjuk a győztesek és a legyőzöttek között, az eredmény: *győztes* — 47,5%,

legyőzött pedig — 52,3%. Az oroszországi sztrájkok 1905-ben és 1906-ban — valamint 1911-ben is — általában sikeresebbek voltak, mint az angol sztrájkok, jóllehet az angol munkások szervezettség és politikai szabadság tekintetében mérhetetlenül előnyösebb helyzetben vannak.

VII

Nem érdektelen összehasonlítani a vasmunkások sztrájkjainak eredményességét Oroszország különböző iparvidékein.

A moszkvai és a pétervári iparvidék ebben a tekintetben valamennyi többitől különbözik. A moszkvai és a pétervári iparvidéken mind a vasmunkások sztrájkjai, mind általában az összes munkások sztrájkjai 1912 utolsó hét hónapjában viszonylag eredménytelenek voltak. A többi vidéken ennek az ellenkezője történt.

A moszkvai és a pétervári iparvidékre vonatkozó adatok a következők:

	A sztrájkoló vasmunkások száma az 1912. év utolsó 7 hónapjában	
	a moszkvai iparvidéken	a pétervári iparvidéken
Legyőzöttek	3 420	10 840
Győztesek	40	4 170
Tisztázatlan eredmény	300	150
Összesen ...	3 760	15 160

A legyőzött munkások száma igen jelentősen meghaladja a győztesek számát. Ugyanez vonatkozik a két iparvidék textilmunkásaira, s a pétervári iparvidéken az „egyéb“ munkásokra. Az „egyéb“ munkások közt is csak a moszkvai iparvidéken haladja meg a győztesek száma (4380) a legyőzöttekét (1230).

Nyilvánvaló, hogy a moszkvai és a pétervári iparvidéken voltak olyan közös feltételek, amelyek csaknem valamennyi iparágban kedvezőtlenek a munkássztrájkok számára.

Ezzel szemben délen, a Balti-tenger mellékén és a

Lengyel Királyságban általában az összes munkásoknak és különösen a vasmunkásoknak a sztrájkjai eredményesek voltak.

	A sztrájkoló vasmunkások száma az 1912. év utolsó 7 hónapjában		
	délen	a Balti-tenger mellékén	a Lengyel Királyságban
Legyőzöttek	4 390	440	900
Győztesek	10 040	720	2 890
Tisztázatlan eredmény	2 175	—	—
Összesen...	16 605	1 160	3 790

A vasmunkások győzelme a Lengyel Királyságban a legjelentősebb, s általában itt alakultak a munkásokra nézve a legkedvezőbben a sztrájkharc gazdasági feltételei. Itt *valamennyi* iparágban győztek (délen az „egyéb" munkások szenvedtek vereséget, a Balti-tenger mellékén pedig „döntetlenül" végződött a textilmunkások harca: mind a győztesek, mind a legyőzöttek száma 1485 volt). Még a textilmunkások is, akik 1912 második felében általában Oroszországban a legnagyobb vereséget szenvedték (43 000 legyőzött 20 000 győztes mellett), fényes győzelmet arattak a Lengyel Királyságban: csak 390 a legyőzött és 8060 a győztes.

Oroszország nyugati és déli részén a munkások támadásokat intéztek a tőkések ellen és nagy győzelmeket arattak; Moszkvában és Pétervárott ugyancsak támadtak, de támadásaikat az esetek többségében visszaverték. Sajnos, az általunk vizsgált adatok túlságosan gyérek és nem teszik lehetővé az összehasonlítást az 1911. évvel, s így nincs módunk arra, hogy határozott következtetést vonjunk le e különbség okaira vonatkozóan.

VIII

Ami a sztrájkok szívósságát illeti, mint láttuk, a vasmunkások vannak az első helyen, a textilmunkások pedig az utolsón. Érdekes összevetni a vasmunkások eredményes és eredménytelen sztrájkjainak a szívósságát. Az összehasonlító adatok a következők:

	A sztrájkoló vasmunkások száma	Az elveszett munkanapok száma (ezerben)	Az 1 sztrájkolóra eső elveszett munkanapok átlaga
Legyőzöttek	19 990	230,7	11,5
Győztesek...........	17 860	387,3	21,7
Tisztázatlan eredmény	2 625	145,3	55,4
Összesen ..	40 475	763,3	18,8

Látjuk, hogy a vasmunkások sikeres sztrájkjai kétszerte szívósabbak, mint a sikertelenek (21,7, illetve 11,5 nap). Nem könnyűszerrel vívták ki a győzelmet. A tőkéseket csak óriási energiával és kitartással lehetett megtörni. S nyilvánvalóan azoknak a sztrájkoknak az eredménye maradt tisztázatlan, amikor az „ellenfelek“ erői többé-kevésbé egyensúlyban voltak és a harc rendkívül szívós volt: az ilyen (eredményüket tekintve) határozatlan sztrájkok átlagos időtartama — 55,4 nap.

Megjegyezzük, hogy az „egyéb“ munkásoknál ugyancsak az eredményes sztrájkok nagyobb szívóssága figyelhető meg, a textilmunkásoknál viszont ellenkezőleg: az eredménytelen sztrájkok voltak szívósabbak.

Ha összevetjük a vasmunkások sztrájkharcának szívósságát a különböző iparvidékeken, a következő eredményeket kapjuk:

	Az 1 vasmunkásra jutó átlagos sztrájkidő				
	A moszkvai iparvidéken	A pétervári iparvidéken	A Balti-tenger mellékén	Délen	A Lengyel Királyságban
A legyőzöttek-nél	11,5	12,1	5,9	12,0	5,2
A győzteseknél	7,5	37,2	23,7	14,9	22,4
A tisztázatlan eredményű sztrájkoknál	12,0	261,3	—	47,1	—
Átlagban ...	11,5	21,4	17,0	18,4	18,3

Az első helyen, általában a vasmunkás-sztrájkok szívósságát tekintve, a pétervári iparvidék áll; utána következik a déli, majd a lengyel, a Balti-tenger melléki, s végül a moszkvai iparvidék. A moszkvai iparvidék ki-

vételével a sikeres sztrájkok mindenütt sokkal szívósabbak a sikerteleneknél.

A harc szívóssága — valamint a sztrájkharcban résztvevő munkások százaléka — alapján ítélve, a pétervári vasmunkások egész Oroszország vasmunkásai élcsapatának szerepét töltik be. A vasmunkások pedig, általában, ugyanezt a szerepet töltik be a többi iparág munkásaival kapcsolatban.

IX

Az egyes sztrájkok leírását a gyáriparosok moszkvai egyesületének beszámolójában rendkívüli szűkszavúság jellemzi. Idézünk néhány részletet ezekből a leírásokból, hogy a vasmunkások lássák, *hogyan* ábrázolják harcukat a gyárosok beszámolóit elkészítő urak.

A moszkvai iparvidéken kiemelik a műlakatos-műhelyek 1200 munkásának a sztrájkját. Erről már beszéltünk.

A pétervári iparvidéken a gyárosok az egyik legszívósabb sztrájknak a Siemens és Halske gyárban lefolyt sztrájkot tartják, amely 14 hétig tartott és augusztus 19-én ért véget. A gyáriparosok egyesületének statisztikája szerint ebben a sztrájkban 1600 munkás vett részt. A gyárigazgatóság nem volt hajlandó törölni a május elsejéért kirótt bírságot, de ehelyett „kifejezte azt az óhaját, hogy karácsonyra fejenként 3 rubel jutalmat folyósít a munkásoknak. Azután a gyár vezetősége beleegyezett abba, hogy május 1-ét a munkaszüneti napok közé iktatja, ha ennek a kormány részéről nem lesz akadálya“ (a beszámoló 38. oldala). „A sztrájk idején — olvassuk a beszámolóban — a munkások nemegyszer megtámadták az újonnan felvett munkásokat, akiknek segítségével az üzemek részben ismét meg tudták kezdeni a munkát.“

A vasmunkások déli sztrájkjai közül külön említést érdemel a nyikolajevi hajógyári sztrájk, 3886 résztvevővel, amely több mint 155 000 munkanap elvesztésével járt. A munkások a nyolcórás munkanapot, 50 %-os béremelést, a bírságok és minden túlóráztatás megszüntetését, a választott bizalmiak intézményének bevezetését stb. követelték. A sztrájk egész júniusban tartott. „Június végén a munkás-

ság és a gyárigazgatóság megegyezett a következő feltételekben: az összes munkások visszatérnek munkahelyükre, a gyár bevezeti a bizalmi-rendszert, étkezdét nyit és 18 %-kal emeli a munkabért." A sztrájkolók és a sztrájktörők között összeütközésekre került sor.

Rendkívüli szívósság jellemezte a 2000 harkovi mozdonygyári munkás novemberben kitört sztrájkját. A gyárnak sürgős állami megrendelései voltak, és „a munka felfüggesztése súlyos veszteségeket okozott neki".

Az uráli sztrájkok közül, amelyek a gyáriparosok egyesületének a statisztikájában *egyáltalán nem* szerepelnek, megemlítjük a sziszertyi gyárak sztrájkját. A munkások béremelést vívtak ki. „Zlatousztban az állami fegyvergyárban a sztrájkot az robbantotta ki, hogy három munkás üzemi baleset következtében meghalt. A sztrájkolók védőberendezéseket, valamint béremelést követeltek."

X

A gyárosok sztrájkstatisztikájának gyér adatairól összefoglalásképp meg kell állapítanunk a következőket.

A munkások számára a teljes, pontos, értelmesen feldolgozott, gyorsan közzétett sztrájkstatisztikának óriási jelentősége van — mind elméleti, mind gyakorlati jelentősége. Az ilyen statisztika értékes anyagot szolgáltat a nemzetközi céljai felé haladó munkásmozgalom egész nagy útjának megvilágításához és legközelebbi, legsürgősebb harci céljainak megvilágításához egyaránt.

Valamelyest demokratikus és szabad államokban lehetséges tűrhető hivatalos statisztika is. Nálunk erről szó sem lehet. A mi hivatalos statisztikánk rossz, ostobán szét van forgácsolva az egyes „hatóságok" közt, megbízhatatlan és késön jelenik meg. A gyárosok statisztikája valamivel jobb, de még kevésbé teljes, jóllehet olykor hamarabb jelenik meg, mint az álmos orosz hivatalnoké.

A munkásoknak gondolniuk kell arra, hogy *maguk* készítsenek sztrájkstatisztikát, munkás-sztrájkstatisztikát. Az ilyen statisztika készítésének természetesen roppant nagy nehézségei vannak olyan üldözések közepette, amelyek

a munkásegyesületekre és a munkássajtóra zúdulnak. Egy csapásra nem lehet leküzdeni ezeket a nehézségeket. De a munkások nem szoktak félni az üldözésektől és nem szoktak visszariadni a nehézségek elől.

Még a részleges munkás-sztrájkstatisztika is, azaz az olyan statisztika, amely egyes vidékekre, egyes iparágakra és viszonylag nem nagy időközökre terjed ki, óriási haszonnal fog járni. Az ilyen statisztika megtanítja a munkásokat arra, hogy teljesebben és jobban intézzék ügyüket, és lehetővé teszi, hogy olykor összevessük a gyárosoktól származó képet, a hivatalnokoktól származó képet azzal a képpel, amelyet maguk a munkások festettek.

Ezért legyen szabad a gyárosok statisztikájának elemzését azzal az óhajjal befejeznünk, hogy a munkások minden akadály ellenére, újra meg újra próbálkozzanak meg saját munkás-sztrájkstatisztikájuk készítésével. Két-három öntudatos munkás elkészítheti minden sztrájk pontos leírását, megjelölheti a sztrájk kezdetét és végét, a résztvevők számát (ha lehet, nemek és kor szerint), a sztrájk okait és eredményeit. Az ilyen leírást egy példányban el kellene juttatni a megfelelő munkásszervezet vezetőségéhez (a szakmai vagy egyéb szervezet vezetőségéhez, vagy pedig a szakmai lap szerkesztőségéhez); egy másik példányt — a munkássajtó közös lapjához; végül, egy harmadik példánynak az Állami Dumába megválasztott munkásképviselő tájékoztatására kell szolgálnia.

Mind a gyárosok, mind a kormány sztrájkstatisztikája nemcsak *mindig* hiányos lesz, hanem mindig meg is lesz hamisítva. Olykor még a munkásokkal rokonszenvező sajtóban is találkozunk a sztrájkok hallatlanul helytelen, képtelen és teljesen burzsoá szellemű megítélésével, mint például azzal, hogy a sztrájkok a „szenvedély" megnyilvánulásai stb.

Csak ha maguk a munkások látnak hozzá a dologhoz, sikerül majd nekik — idővel, szívós munka és kitartó erőfeszítések árán — jobban megismerni tulajdon mozgalmukat és így biztosítani a mozgalom nagyobb sikereit.

„Metallist" 7, 8. és 10. sz.
1913 augusztus 24,
szeptember 18 és október 25.
Aláírás: V. Iljin.

AZ OROSZORSZÁGI BURZSOÁZIA ÉS AZ OROSZORSZÁGI REFORMIZMUS

A munkáslapok már megvizsgálták és kiértékelték Szalazkin úr nyizsnyij-novgorodi felszólalását, aki az oroszországi kereskedők nevében azzal a kijelentéssel fordult a miniszterelnökhöz, hogy „halaszthatatlan szükség van" gyökeres politikai reformokra. De még foglalkoznunk kell ezzel a felszólalással, hogy rámutathassunk két fontos körülményre.

Milyen gyorsan szerepet cserélt az egyesült nemesség és az oroszországi kereskedő társadalom! 1905-ig negyven egynéhány éven át a nemesség liberalizmusával tüntetett és időnként tisztelettudóan emlékeztetett az alkotmányra, a kereskedők viszont elégedettebbnek, kevésbé ellenzékinek látszottak.

1905 után megfordult a helyzet. A nemesség ultrareakciós lett. A június 3-i alkotmánnyal tökéletesen meg van elégedve, és azon legfeljebb jobboldali szellemű változtatásokat kíván. A kereskedő réteg ezzel szemben határozott liberális ellenzék lett.

Oroszország egy csapásra mintegy „európaizálódott", azaz Oroszországban is kialakult a feudális és a burzsoá között Európában szokásos viszony. Természetesen ez csak azért történhetett meg, mert az oroszországi politikai csoportosulások már régóta merőben kapitalista viszonyokon épülnek fel. A kapitalista viszonyok 1861 óta érlelődtek és 1905 tüzében gyorsan véglegesen megértek. A különféle narodnyik frázisok Oroszország bármiféle elvi sajátszerűségéről, a különféle kísérletek Oroszország politikájának és gazdaságának osztályfeletti vagy osztályonkívüli szempontból való megítélésére nyomban teljesen érdektelenekké váltak, unalmas, ostoba, ódivatú limlommá fakultak.

Ezzel Oroszország egy lépést tett előre. Ezzel megszabadult az ártalmas önámítástól, megszabadult az olyan gyermeteg reményektől, hogy osztályharc nélkül bármiféle hasznos, komoly dolog elérhető. Állj az egyik vagy a másik osztály mellé, segítsd ennek vagy annak az osztálypolitikának tudatosodását és fejlődését, — ezt a kemény, de hasznos leckét adta pozitív formában 1905, ezt igazolták negatív formában a június 3-i rendszer tapasztalatai. A liberális értelmiségiek és a kispolgári narodnyikok osztályonkívüli fecsegését elsöpörték a történelem útjából. És nagyon jó, hogy elsöpörték. Legfőbb ideje volt!

Vegyük szemügyre, másrészt, a liberális oroszországi kereskedők reformizmusát. Kijelentik, hogy „halaszthatatlan szükség van reformokra“, az október 17-i kiáltványban megjelölt reformokra. Köztudomású, hogy a kiáltvány megjelöli „az állampolgári szabadság megrendíthetetlen alapjait“, „a személyiség valódi sérthetetlenségét“, „a lelkiismereti és a szólásszabadságot, az egyesülési és gyülekezési jogot“, továbbá „az általános választójog elvének további fejlesztését“.

Világos, hogy valóban az alapvető politikai reformok jegyzéke van előttünk. Világos, hogy e reformok közül akár csak egynek a megvalósítása is jelentős javulást eredményezne.

És íme, *mindezeket* a reformokat követeli az *egész* oroszországi kereskedő társadalom, a kapitalista Oroszországnak gazdaságilag leghatalmasabb osztálya. Mi az oka annak, hogy ezt a követelést teljes közönnyel fogadja, egyszerűen komolytalannak tekinti — mindenki, kezdve a miniszterelnöktől, aki meghallgatta, evett-ivott, válaszolt, köszönetet mondott és elutazott, s végezve azzal a moszkvai kereskedővel, aki kijelentette, hogy Szalazkin remekül beszélt, de ennek nem lesz semmi foganatja?

Mi az oka ennek?

Az, hogy Oroszország olyan sajátos történelmi helyzetben van, amilyen réges-régóta nem adódott a nagy európai országokban (de amilyen annak idején mindegyikükben volt), olyan helyzetben, amikor a reformizmus kiváltképpen bárgyú, nevetséges, tehetetlen és éppen ezért visszataszító. Kétségtelen, hogy a kereskedők által követelt

bármely reform megvalósítása — akár a lelkiismereti szabadságé, akár az egyesülési jogé, akár más szabadságjogé — igen jelentős javulást eredményezne. Minden haladó osztály — köztük és elsősorban a munkásosztály — kapva kapna a legcsekélyebb reform-lehetőségen, amely bármily javulást hozhat.

Ezt az egyszerű igazságot az opportunisták semmiképpen sem tudják megérteni, s pajzsra emelik bölcs „részleges követeléseiket“ — jóllehet mindenki tanulhatott volna a munkások példájából, akik nagyon jól belekapaszkodtak egy „részleges“ (de valóságos) reformba, a biztosítási reformba.

Csakhogy éppen arról van szó, hogy a liberálisoknak a politikai reformokkal kapcsolatos reformizmusában semmi „*valóságos*“ nincs. Más szóval: mindenki nagyon jól tudja, tudják a kereskedők és a duma többségét alkotó októbristák és kadetok is, hogy a Szalazkin követelte reformok közül egyetlenhez sem vezet és nem is vezethet semmiféle reformista út sem. Ezt mindenki tudja, érti és érzi.

Ezért sokkal több történelmi realizmus, történelmi valószerűség és hathatósság van abban, ha egyszerűen rámutatunk a reformista út hiányára, mint ha nagyhangú, felfújt, dagályos frázisokat mondunk mindenféle reformokról. Aki bizonyosan tudja, hogy nincs reformista út és ezt a tudását közli másokkal, az *valójában* ezerszerte többet tesz mind a biztosításnak, mind bármely más „lehetőségnek“ a demokrácia haladása érdekében való kihasználásáért, mint a reformokról fecsegők, akik maguk sem hiszik el, amit mondanak.

A mai Oroszországra *különösen* áll az az igazság, amelyet a világtörténelem számtalanszor igazolt, az tudniillik, hogy reformok csupán olyan mozgalom melléktermékeként lehetségesek, amely tökéletesen ment a reformizmus minden szűkkeblűségétől. Ezért olyan halott a liberális reformizmus. Ezért él olyan elevenen a demokráciában és a munkásosztályban a reformizmus iránti megvetés.

„Szevernaja Pravda“ 21. sz.
1913 augusztus 27.
„Nas Puty“ 3. sz. 1913 augusztus 28.
Aláírás: V. Iljin.

A RENDEK ÉS AZ OSZTÁLYOK SZEREPE A SZABADSÁGMOZGALOMBAN

Egy jogtudományi folyóirat statisztikai adatokat közölt az Oroszországban elkövetett államellenes bűncselekményekről. Ez a statisztika nagyon tanulságos: pontos adatokkal szolgál arra vonatkozóan, milyen szerepet töltöttek be az egyes rendek és osztályok a szabadságmozgalomban a történelem különböző időszakaiban.

Sajnos, az adatok nem teljesek. Csupán a következő időszakok szerepelnek: 1827—1846 (a hűbériség időszaka); 1884—1890 (a „vegyesrendűek" mozgalmának időszaka; a polgári-liberális és a liberális-narodnyik mozgalom egybeolvadása). Végül, a közvetlenül forradalom előtti (1901—1903) és a forradalmi (1905—1908) időszak, vagyis a polgári demokratikus és a proletármozgalom időszaka.

A rendek szerepére vonatkozó adatok a következők. 100 olyan személynek, akiket államellenes bűncselekménnyel vádoltak, a megoszlása a következő:

Időszak	Nemes	Kispolgár és paraszt	Pap	Kereskedő
1827—1846 ...	76	23	?	?
1884—1890 ...	30,6	46,6	6,4	12,1
1901—1903 ...	10,7	80,9	1,6	4,1
1905—1908 ...	9,1	87,7	?	?

Ebből világosan kitűnik, milyen gyorsan demokratizálódott a szabadságmozgalom a XIX. században, és milyen hirtelen megváltozott osztályösszetétele. A feudális időszak (1827—1846) — a nemesség abszolút túlsúlya. Ez a dekabristáktól Herzenig terjedő időszak. A hűbéri Oroszország megfélemlített és mozdulatlan. Csak a neme-

sek maroknyi kisebbsége tiltakozik, akik tehetetlenek a nép támogatása nélkül. De a nemesek legjobbjai segítették *felébreszteni* a népet.

A vegyesrendű vagy polgári-liberális időszak (1884—1890)— a nemesek már kisebb részét alkotják a szabadságmozgalom résztvevőinek. De ha a papokat és a kereskedőket hozzászámítjuk, ez a rész 49 %, vagyis *csaknem* a résztvevők *fele*. A mozgalom felerészben még mindig a kiváltságos osztályok mozgalma: a nemeseké és a polgárság felső rétegeié. Ebből fakad a mozgalom gyengesége, egyes résztvevők hősiessége ellenére.

A harmadik (1901—1903) és a negyedik (1905—1908) időszak — a paraszti és a proletárdemokrácia időszaka. A nemesség szerepe egészen kicsiny. A kispolgárok és a parasztok részaránya a forradalom előtt $^{8}/_{10}$, a forradalom alatt $^{9}/_{10}$. Felébredtek a tömegek. Ennek két következménye van: 1) komoly eredmény elérésének a lehetősége és 2) a liberálisok gyűlölete a mozgalom iránt (az ellenforradalmi liberalizmus fellépése).

Még érdekesebbek a foglalkozásokra vonatkozó adatok, de ilyenek csak a három utolsó időszakra vonatkozólag állnak rendelkezésünkre. A szabadságmozgalom 100 résztvevője (akiket államellenes bűncselekmény vádjával törvény elé állítottak) foglalkozás szerint így oszlik meg:

Időszak	Mező-gazdaság	Ipar és kereskedelem	Szabad-foglalkozású és diák	Meg nem határozott foglalkozású vagy foglalkozás nélküli
1884—1890 ...	7,1	15,1	53,3	19,9
1901—1903 ...	9,0	46,1	28,7	8,0
1905—1908 ...	24,2	47,4	22,9	5,5

Ezek rendkívül tanulságos számok. Azonnal kidomborodik a vegyesrendűek szerepe a narodnyik és a narodovolec irányzat időszakában (1884—1890): a résztvevők *többsége* diák és szabadfoglalkozású (53,3 %). A polgári-liberális és liberális-narodnyik mozgalom egybeolvadása, a diákok és az értelmiségiek kiemelkedő szerepe — ez az osztálylényege az akkori pártoknak és az akkori mozgalomnak. A parasztok („mezőgazdaság") és az ipari munkások („ipar és kereskedelem") csekély kisebbséget alkotnak

(7 és 15 %). Az úgynevezett deklasszált elemek, vagyis akik elszakadtak osztályuktól, akiknek nincs kapcsolatuk egy meghatározott osztállyal, — az ilyenek részaránya *egyötöd* (19,9 %), több mint a parasztoké, több mint a munkásoké!

Ez magyarázza meg a mozgalom sajátos formáit, a hősiesség nagyságát és a mozgalom tehetetlenségét.

Következik a forradalom előtti időszak (1901—1903). A legfontosabb szerepet a városi munkás játssza („ipar és kereskedelem"). Jóllehet a nép kisebb részét alkotja, a résztvevőknek *csaknem a fele* (46,1%) városi munkás. Az értelmiség és a diákság *már* a második helyre szorult (a munkáspártról kiagyalt liberális és likvidátor dajkamesék ellenére). A parasztok szerepe jelentéktelen (9% a „mezőgazdaságból"), de növekvőben van.

Az utolsó időszak — 1905—1908. A városi munkások szerepe 46,1-ről 47,4%-ra emelkedett. A munkások már felrázták a parasztság tömegét: a mozgalom paraszt résztvevőinek részaránya valamennyi többi osztályénál jobban növekedett: 9-ről 24,2%-ra, vagyis *csaknem háromszorosára*. A parasztság már túlszárnyalta a liberális értelmiségieket és a diákokat (22,9%). A deklasszált, osztályuktól elszakadt elemek szerepe teljesen jelentéktelen (5,5%). Napnál világosabb, hogy a forradalmunk „értelmiségi" jellegéről gyártott liberális elmélet gonosz rágalom.

A proletariátus és a polgári demokrácia (a parasztság) — ez alkotja a mozgalom társadalmi erejét. De a parasztság, bár óriási többségben van a munkásokhoz és a városi lakossághoz képest, messze elmarad, mert mindössze a résztvevők *egynegyedrészét* alkotja (24,2%), minthogy még nem eléggé ébredt öntudatra.

Befejezésül meg kell dicsérnünk a június harmadiki (sztolipini) agrárpolitikát, amely igen eredményesen, gyorsan és erélyesen ébreszti öntudatra a többieket is...

„Szevernaja Pravda" 22. sz.
1913 augusztus 28.
„Nas Puty" 4. sz.
1913 augusztus 29.
Aláírás: V. Iljin.

OSZTÁLYHÁBORÚ DUBLINBEN

Írország fővárosában, Dublinben, egy nem különösebben ipari jellegű félmilliós városban, az osztályharc, amely minden tőkés társadalom életét átszövi, osztályháborúvá éleződött. A rendőrség valósággal tombol, részeg rendőrök békés munkásokat bántalmaznak, betörnek a házakba, öregeket, nőket és gyermekeket kínoznak. Sok száz sebesült (több mint 400) és *két meggyilkolt* munkás — ezek ennek a háborúnak az áldozatai. Valamennyi kiemelkedő munkásvezért letartóztatták. A legbékésebb beszédért is börtönbe vetik az embereket. A város katonai táborra emlékeztet.

Mi ez? Hogyan robbanhatott ki ilyen háború egy békés, művelt, civilizált, szabad államban?

Írország afféle angol Lengyelország, csak inkább galíciai típusú, mint varsói — lodzi — dąbrowai típusú. A nemzeti elnyomás és a katolikus reakció e szerencsétlen ország proletárjait koldusbotra juttatta, a parasztokat a papi maszlag maradi, tudatlan és eltompult rabszolgáivá, a burzsoáziát a tőkéseknek, a munkások zsarnokainak nacionalista frázisok cégére mögé rejtőző falanxává; végül a közigazgatást egy semmiféle erőszaktól vissza nem riadó bandává tette.

Most az ír nacionalisták (vagyis az ír burzsoák) győztek: megváltják földjeiket az angol földesuraktól (landlordoktól); nemzeti *önkormányzatot* kapnak (a híres home rule, amely miatt olyan hosszantartó és makacs harc folyt Írország és Anglia között); szabadon fogják kormányozni az „ő“ földjüket, az „ő“ ír papjaikkal együtt.

És íme, ez a nacionalista ír burzsoázia „nemzeti győzelmét“, „állami“ érettségét azzal ünnepli, hogy hadat üzen az ír munkásmozgalomnak életre-halálra.

Dublinben lakik az angol kormányzó. De az ő hatalma valójában kisebb, mint a tőkések dublini vezérének, egy bizonyos Murphynek a hatalma, aki az „Independent“ (a „Független“ — ne tréfáljunk!) című lap kiadója, a városi villamosvasúti társaság főrészvényese, és igen sok dublini tőkés vállalkozás részese. Murphy kijelentette — természetesen az összes írországi kapitalisták nevében —, hogy hajlandó $^3/_4$ millió font sterlinget (körülbelül 7 millió rubelt) költeni az írországi szakszervezetek szétzúzására.

Pedig ezek a szervezetek pompás fejlődésnek indultak. A „nemzeti" győzelmét ünneplő ír burzsoá csőcselék mögött nem maradt el az osztályöntudatra ébredő ír proletariátus. Tehetséges vezérre akadt *Larkin* elvtárs személyében, aki az ír közlekedési munkások szervezetének titkára. A kitűnő szónoki képességgel rendelkező, pezsgő ír energiával teli Larkin csodát művelt a tanulatlan munkások között, akik a brit proletariátus nagy részét alkotják, s akiket Angliában az angol „tanult“ (skilled) munkás átkozott nyárspolgári, liberális, arisztokratikus szelleme olyan gyakran eltávolít az élenjáró munkásoktól.

Új szellem ébredt az írországi munkásszervezetekben. A tanulatlan munkások tömegei a szakszervezetekben soha nem látott felélénkülést idéztek elő. Szervezkedni kezdtek még a nők is, — ami eleddig ismeretlen jelenség volt a katolikus Írországban. Úgy látszott, hogy Dublin a munkások szervezettsége tekintetében egész Nagy-Britannia első városává válik. Az az ország, amelynek jellemző alakja a hájas, nagyhasú pap meg a koldusszegény, éhes, kopott munkás volt, aki még vasárnap is rongyokban jár, mert nem telik neki ünneplő ruhára — ez a kettős és hármas nemzeti elnyomás alatt senyvedő ország megindult azon az úton, hogy a proletariátus szervezett hadseregének országává váljék.

Murphy meghirdette a burzsoázia kereszteshadjáratát Larkin és a „larkinizmus“ ellen. Kezdetnek elbocsátják a villamos-társaság 200 alkalmazottját, hogy a kiállítás

idején sztrájkot robbantsanak ki és az egész harcot *megmérgezzék*. A közlekedési munkások szervezete sztrájkol, s követeli az elbocsátottak visszavételét. Murphy lockoutokat szervez a munkások ellen. A munkások sztrájkokkal válaszolnak. A háború az egész vonalon folyik. A szenvedélyek fellángolnak.

Larkin — aki egyébként unokája annak a híres Larkinnak, akit 1867-ben az ír szabadságmozgalomban való részvételéért kivégeztek — Larkin lángoló beszédeket mond a gyűléseken. Beszédeiben rámutat arra is, hogy az írországi „home rule" angol burzsoá ellenségeinek a pártja szabadon uszít ellenállásra a kormánnyal szemben, forradalommal fenyegetőzik, fegyveres ellenállást szervez a home rule-lal szemben, teljesen büntetlenül forradalmi felhívásokkal szórja tele az országot.

De amit szabad a reakciósoknak, az *angol* sovinisztáknak, Carsonnak, Londonderrynek, Bonar Lawnak (az angol Puriskevicseknek, nacionalistáknak, akik Írország ellen uszítanak), — azt nem szabad a szocialista proletárnak. Larkint letartóztatják. A munkásgyűlést betiltják.

De Írország mégsem Oroszország. A gyülekezési szabadság ellen intézett merénylet viharos felháborodást kelt. *Kénytelenek* Larkint bíróság elé állítani. Ámde a bíróság előtt Larkin vádlóként lép fel, és valójában magát Murphyt ülteti a vádlottak padjára. A tanúkhoz intézett keresztkérdésekkel Larkin bebizonyítja, hogy Murphy hosszas tárgyalásokat folytatott a kormányzóval az ő — Larkin — letartóztatása előtt. Larkin kijelenti, hogy Murphy lepénzelte a rendőrséget, — és senki sem meri megcáfolni Larkint.

Larkint óvadék ellenében szabadlábra helyezik (a politikai szabadságot nem lehet egy csapásra megszüntetni). Larkin kijelenti, hogy ott lesz a gyűlésen, ha törik, ha szakad. S csakugyan odamegy, más öltözékben, s beszélni kezd a tömeghez. A rendőrség felismeri, lefogja és megveri. Megkezdődik a rendőri furkósbot kétnapos diktatúrája, a tömeg ütlegelése, nők és gyermekek bántalmazása. A rendőrség betör a munkások házaiba. Egy *Nolan* nevű munkást, a közlekedési szakszervezet tagját, agyonvertek. Egy másik belehalt sebeibe.

Nolan temetése csütörtökön, szeptember 4-én volt. Dublin proletárjai 50 000 főnyi menettel kísérték el utolsó útjára elvtársukat. A rendőri vadállatok elrejtőztek, nem merték ingerelni a tömeget, s a rend példás volt. „Még nagyszerűbb tüntetés ez, mint amilyen Parnell temetésén volt“ (Parnell az ír nacionalisták ismert vezére volt) — mondotta a német tudósítónak egy öreg ír.

A dublini események fordulópontot jelentenek az ír munkásmozgalom és szocializmus történetében. Murphy azzal fenyegetőzött, hogy szétzúzza az ír munkásszervezeteket. Csupán annak a befolyásnak utolsó maradványait zúzta szét, amelyet a nacionalista ír burzsoázia az írországi proletariátusra gyakorolt. Segített megacélozni Írországban az önálló, nacionalista előítéletektől ment és forradalmi munkásmozgalmat.

Ez nyomban megmutatkozott a szakszervezetek (trade-unionok) szeptember 1-én megnyílt manchesteri kongresszusán. A dublini események fellelkesítették a küldötteket — a kispolgári szellemű, a felsőbbség előtt hajbókoló opportunista szakszervezeti funkcionáriusok ellenállása ellenére. A dublini munkások küldöttségét lelkes ovációval fogadták. Az egyik küldött, Partridge, a vasmunkás-szakszervezet dublini szekciójának az elnöke, beszélt a dublini rendőrség felháborító terrorcselekedeteiről. Egy munkáslány éppen lefeküdt, amikor a házba betört a rendőrség. A lányka bezárkózott az illemhelyre. Hajánál fogva vonszolták ki onnan. A rendőrök részegek voltak. Ezek az „emberek“ (idézőjelben) tízéves fiúkat és ötéves gyermekeket vertek meg.

Partridge-ot kétszer tartóztatták le olyan beszédekért, amelyeknek békés jellegét még maga a bíró is elismerte. Meg vagyok győződve róla — mondotta Partridge —, hogy most akkor is letartóztatnak, ha nyilvánosan elmondom a „Miatyánk“-ot.

A manchesteri kongresszus delegációt küldött Dublinbe. Az ottani burzsoázia ismét a nacionalista fegyverhez nyúlt (pontosan úgy, mint a burzsoá nacionalisták nálunk Lengyelországban vagy Ukrajnában, vagy a zsidóság körében!) — mondván, hogy „az angoloknak semmi dolguk ír földön“! De a nacionalisták már el-

vesztették befolyásukat a munkások körében, *szerencsére**.

A manchesteri kongresszuson olyan beszédek hangzottak el, amilyeneket régóta nem hallottunk. Elhangzott egy javaslat, hogy az egész kongresszust tegyék át Dublinbe, és szervezzenek általános sztrájkot egész Angliában. Smillie, a bányászszakszervezet elnöke, kijelentette, hogy a dublini módszerekkel az összes angol munkásokat arra fogják kényszeríteni, hogy forradalmat kezdjenek, és a munkások meg tudják majd tanulni a fegyverforgatást.

Az angol munkástömegek lassan, de tántoríthatatlanul áttérnek az új útra — a munkásarisztokrácia szegényes kiváltságainak védelmétől arra a nagy hősi harcra, amelyet maguk a tömegek vívnak az új társadalmi rendért. S ezen az úton haladva az angol proletariátus, amely energikus és szervezett, gyorsabban és szilárdabban fogja megvalósítani a szocializmust, mint ahogy bárhol másutt megvalósítják.

„Szevernaja Pravda" 23. sz.
1913 augusztus 29.
„Nas Puty" 5. sz.
1913 augusztus 30.
Aláírás: V.

---

* Az ír nacionalistáknak már olyan aggodalmaik vannak, hogy Larkin független ír munkáspártot szervez, amellyel majd az első írországi nemzeti parlamentben számolni kell.

AZ AGRÁR-„REFORM" ÚJ RENDSZABÁLYAI

A kormány új törvénytervezetet dolgozott ki a paraszti földbirtokra vonatkozólag. Az a szándékuk, hogy sürgősen „gátat vetnek" a tanyák és különtelkek „szétforgácsolódásának". A földbirtokosok „meg akarják védeni a kis földtulajdont" — az elaprózódástól, a széthullástól, a szétmorzsolódástól.

A törvénynek az a lényege, hogy megtiltja a *közepes* nagyságú paraszti parcellák — a tanyák és a különtelkek — szétforgácsolását. Ezeknek a parcelláknak mind eladás, mind öröklés esetében egyetlen tulajdonos kezében kell maradniuk. A többi társörököst pénzben kell „kielégíteni", a földesúri földbirtokrendező bizottságok becslése alapján.

A kifizetésekre a parasztbank különösen kedvező feltételekkel folyósít pénzt a föld elzálogosítása ellenében. A közepes (fel nem osztható) parcellák nagyságát az 1861-ben a rendeleti osztásföldről hozott feudális törvények[83] alapján állapítják meg.

Ennek a törvénytervezetnek a jelentősége nyilvánvaló. A földbirtokosok létre akarják hozni a paraszti burzsoázia kiváltságos és a kapitalizmussal szemben megvédett földtulajdonát. A földbirtokosok, érezvén, hogy kiváltságaik és feudális földbirtokuk veszélyben forognak, igyekeznek megnyerni maguknak a paraszti burzsoáziának szám szerint csekély, de leggazdagabb rétegét. Én megosztom veletek kiváltságaim egy kicsiny részét — mondja a földbirtokos a kulákoknak és a gazdagoknak —, én segítek nektek abban, hogy megszedjétek magatokat a tönkrement parasztok tömegének a rovására, ti pedig

megvédtek engem ettől a tömegtől, ti lesztek a rend támaszai. Ez az új törvénytervezet osztályértelme.

Ez a legteljesebb összhangban van a június harmadiki, úgynevezett sztolipini agrárpolitika általános irányával. Ez ugyanaz a földesúri politika, és más politikát Oroszországban 1905 után a földesurak mint osztály nem folytathatnak. Másként nem tarthatják fenn kiváltságaikat, sőt létüket sem.

A demokráciának — a munkásdemokráciának és a polgári demokráciának (vagyis a parasztság tömegének) egyaránt — fel kell ismernie az osztályviszonyoknak ezt a kétségbevonhatatlan igazságát és le kell vonnia belőle az elkerülhetetlen következtetéseket. Nincs ostobább és reakciósabb álláspont liberálisaink és narodnyikjaink bürokrata álláspontjánál, akik félnek a paraszti földek *mobilizálásától*, vagyis szabad adásvételüktől. A „Recs“ például az új törvénytervezetről írott két vezércikkében kijelenti, hogy „a kis földtulajdon védelme — szükségszerű jelenség“. A hiba, ugyebár, ott van, hogy a június harmadiki agrárpolitikát „hirtelen, éles politikai fegyverként“ fogadták el.

A bölcs liberális az „osztályfeletti“ hivatalnok szerepében, aki megrója Sztolipint, a földbirtokosok vezérét, amiért a földesurak érdekében politikai fegyvert használ! Az elkerülhetetlen osztályharc elől való elrejtőzés gyáva vágyát azzal akarja leplezni, hogy az osztályérdekek és az osztálypolitika kapcsolatán sopánkodik. Nem csoda, hogy Sztolipin csak nevetett az *ilyen* ellenfeleken.

„A kis földtulajdon védelme“, az (orosz) liberálisoknak és narodnyikoknak ez a kedvelt formulája nem egyéb, mint reakciós frázis. A munkásosztály csak akkor és csak annyiban támogatja (és vezeti) a parasztságot, amikor és amennyiben a parasztság demokratikusan lép fel, vagyis a társadalmi fejlődésnek és a kapitalizmus fejlődésének érdekében, annak érdekében, hogy az ország megszabaduljon a feudálisok elnyomásától és kiváltságaitól. A paraszti földek mobilizálásának minden korlátozása viszont először is ostoba rendszabály, amely képtelen feltartóztatni a kapitalizmust és csupán rontja a tömegek

helyzetét, megnehezíti életüket, a törvény megkerülésére kényszeríti őket. Másodszor, olyan rendszabály, amely a gyakorlatban kialakítja a *kiváltságos* kispolgároknak, a haladás legmegcsontosodottabb és legbárgyúbb ellenségeinek kis rétegét.

A feudális földesurak osztálypolitikájával a munkásosztály nem „osztályfölötti" szellemtől áthatott frázisokat állít szembe, hanem más osztályok érdekeit, a népesség kilenctized részének az érdekeit állítja szembe. A parasztság mint kispolgári tömeg sokáig ingadozni fog a proletariátus következetes demokratizmusa és azok között a remények között, hogy a földesurak alamizsnát adnak neki, megosztják vele kiváltságaikat.

Ámde az orosz földbirtokosok olyan súlyos feltételeket szabnak a parasztoknak, s e feltételek mellett a milliók éhezése olyan szokásos jelenség, hogy semmi kétség sem férhet ahhoz, kit fog követni minden eleven, életképes és öntudatos elem.

„Nas Puty" 4. sz.
1913 augusztus 29.
„Szevernaja Pravda" 24. sz.
1913 augusztus 30.
Aláírás: V. Iljin.

SZALAZKIN KERESKEDŐ ÉS F. D. PUBLICISTA

Szalazkin kereskedő felszólalásának kétségtelenül nagy társadalmi jelentősége van. Immár visszavonhatatlanul a múlté az a történelmi korszak, „az eredeti felhalmozás" korszaka, amikor a nemesi földbirtokos elégedetlenkedett és „bizalomért" esdekelt, a kereskedő pedig hajlongott és hálálkodott.

A múlté a június harmadiki, ellenforradalmi korszak első szakasza is, amikor a tömegek mozgalmától halálra rémült kereskedő az öröm és a meghatottság könnyeivel szemében tekintett Sztolipinra. Megkezdődött a második szakasz, a munkás fellendülés, a „társadalmi" megélénkülés és a kereskedői liberalizmus szakasza.

Ennek az októbrizmus és a kadet párt közt középen elhelyezkedő liberalizmusnak a helyes megítélésére (az események ereje folytán) egyre jobban *rákényszerül* még a kispolgári demokrácia is. A „Szevernaja Pravda" nemrégiben közölte a „Kievszkaja Miszl" helyes okfejtését (lásd a „Szevernaja Pravda" augusztus 11-i, 9. számában*) a liberalizmusnak a demokráciától való *különválásáról*, a kadetok liberalizmusának — hogy a „progresszistákról" már ne is beszéljünk — a reakciós nacionalizmushoz való közeledéséről.

De néhány publicista még a kispolgári demokráciánál is elmaradottabb, mert nem tud kiszabadulni opportunista doktrinájának bűvköréből. Ezeknek a publicistáknak az élén persze a likvidátor F. D. halad.

Szalazkin fellépését elemezve F. D. azt írta („Novaja

* Lásd ebben a kötetben 296—298. old. — *Szerk.*

Rabocsaja Gazeta", augusztus 23), hogy igazuk van a feketeszázasoknak, akik üvöltve tiltakoznak Szalazkin ellen, „de igaza van a baloldali (értsd: liberális) sajtónak is, amely rámutat arra, hogy a bürokrácia lényegénél fogva képtelen kielégíteni az ország megérlelődött követeléseit. Egyedül a «Rosszijá»-nak nincs igaza."

„Nem a radikális programok kedvelése — írta F. D. —, hanem a rend és törvényesség hiánya magyarázza meg Szalazkin felszólalását. A kereskedő fellázadt... S ha már ez így történt, akkor, akármennyire ellensége is a kereskedő a radikális programoknak, kénytelen lesz, ha nem ma, akkor holnap, összekapcsolni erőfeszítéseit az ország radikálisabb rétegeinek erőfeszítéseivel."

Ez a véleménye F. D.-nek. A liberalizmusnak a munkásokkal való összekapcsolásánál nem megy tovább.

Furcsa dolog! A kereskedő erőfeszítéseinek és a feketeszázas földbirtokos erőfeszítéseinek összekapcsolását F. D. nem veszi észre. Nem veszi észre, hogy Szalazkin a június harmadiki rendszer „alapjai" mellett száll síkra, s Puriskevicset ezeken az alapokon óhajtja kiszorítani.

Másrészt nem veszi észre, mi a különbség a liberálisok és Szalazkin *reformista* álláspontja és a munkásosztálynak a reformizmus nyomorúságos szűkkeblűségétől távol álló álláspontja között. Azt a lényeges vonást, amely most megkülönbözteti a demokráciát a liberalizmustól, F. D. publicista figyelmen kívül hagyta.

F. D.-t *csak* egy dolog érdekli: a liberálisok és a munkások „összekapcsolása". Érdekes... szakma!

Nézzük meg F. D. cikkét mint politikai dokumentumot — „általános európai" szemszögből (hiszen F. D. és barátai olyan nagyon szeretik fitogtatni európaiságukat...). Látni fogjuk, hogy F. D. teljesen elfogadja Lloyd George és a „munkáspárt" (az angol mértékkel mért munkáspárt) szélső opportunistáinak álláspontját; — vagy Combes és Jaurès (francia mértékkel mért) álláspontját; — vagy a „Berliner Tageblatt"-nak, a berlini baloldali liberálisok lapjának, s Bernsteinnek, Kolbnak és Vollmarnak az álláspontját.

F. D. cikkében nincsen semmi, ami elfogadhatatlan volna a baloldali kadet számára, aki azon fáradozik, hogy

„összekapcsolja“ „a Szalazkinok erőfeszítéseit az ország radikálisabb rétegeinek erőfeszítéseivel“.

A marxista azt mondja a munkásoknak: használjátok ki a Szalazkinok és a Puriskevicsek közti egyenetlenséget, semlegesítsétek a Szalazkinok tétovázását, akik sokkal szorosabban „összekapcsolódtak“ a Puriskevicsekkel, mint az ellenzékkel. A liberális azt mondja a munkásoknak: a Szalazkinok kénytelenek lesznek erőfeszítéseiket az önök erőfeszítéseivel összekapcsolni.

Miért felejtette el F. D. publicista feltárni általában a liberálisok reformizmusának, és különösen Szalazkin reformizmusának az osztálygyökereit? Miért feledkezett meg F. D. még arról is, hogy rámutasson arra, mennyire képtelen, nevetséges, visszataszító az orosz viszonyok között a Szalazkin-féle kereskedők reformizmusának szűkkeblűsége?

Talán azért, mert a publicista marxista „cégére“ *ellenére* maga is annak a reformizmusnak az álláspontján áll, amelyen Szalazkin kereskedő *összhangban* osztálya érdekeivel és progresszista, azaz fél-októbrista cégérével?

„Szevernaja Pravda“ 26. sz.
1913 szeptember 1.
Aláírás: Egy csaknem békülékeny.

HARC A MARXIZMUSÉRT

A pétervári munkássajtó javára történő munkásgyűjtések kérdését a legutóbbi időben a lapok tüzetesen tárgyalták. S meg kell állapítanunk, hogy okvetlenül szükség van ennek a kérdésnek legrészletesebb és legkomolyabb megtárgyalására, mert óriási elvi politikai jelentősége van.

Mi most a helyzet? A likvidátorok („Novaja Rabocsaja Gazeta") a gyűjtések egyenlő elosztása mellett kardoskodnak. A marxisták („Szevernaja Pravda") azt követelik, hogy a gyűjtéseket az obulusukat lerovó munkások által megjelölt módon osszák el. A munkásoknak, megvitatva, mi az iránya ennek vagy annak a lapnak, maguknak kell eldönteniük, *kinek* szánják a gyűjtéseket.

Az ezzel a kérdéssel kapcsolatos első *dokumentum*, 22 viborginak, a likvidátorság híveinek a határozata, egyszerűen kimondta (lásd „Novaja Rabocsaja Gazeta", augusztus 9, 2. sz.): „a munkáslapok javára a gyűjtések egyenlő alapokon folyjanak". Azután a Nobel-gyár és a Putyilov-gyár munkásai egy részének a határozatai (ugyanott, 6, 8, 9, 10. sz.) síkraszállnak a gyűjtéseknek *három egyenlő* részre — a marxistáknak, a likvidátoroknak és a narodnyikoknak — való elosztása mellett, amit a gyakorlatban is megvalósítottak. A „Novaja Rabocsaja Gazeta" szerkesztősége ezt az álláspontot hallgatólagosan is helyeselte, s G. R.[84] cikkében (9. sz.) síkra is szállt mellette.

A „Szevernaja Pravda" ezzel szemben hangsúlyozta, hogy az egyenlő arányban történő elosztás helytelen módszer, amely nem felel meg a marxizmus feladatainak és céljainak.

Ismételjük, minden öntudatos munkásnak alaposan és teljesen önállóan tisztáznia kell ezt a kérdést.

Milyen érvek szólnak az egyenlő elosztás mellett? Hivatkoznak „a marxista munkások szent jelszavára: világ proletárjai egyesüljetek!“

Kérdezzük, vajon ez a jelszó azt követeli-e, hogy a marxista munkások, akik, tegyük fel, tagjai a marxista pártnak, egyesüljenek azokkal a munkásokkal, akik *burzsoá* pártokat követnek? Minden munkás, ha egy kicsit is gondolkodik ezen, el fogja ismerni, hogy nem. Minden országban, még a leghaladottabb országokban is, vannak olyan munkások, akik burzsoá pártokat követnek: a liberálisokat Angliában, a „radikál-szocialistákat“ Franciaországban, a katolikusokat és a liberális „nép“-pártot Németországban, a reformista (kispolgári) pártot Olaszországban stb., beleértve a kispolgári LSzP-t (Lengyel Szocialista Párt)[85] is, a szomszédos Lengyelországban.

E nagy jelszó a munkásokat proletár, önálló, osztálypártban való egyesülésre hívja fel, márpedig az *összes* felsorolt pártok — *nem* proletár pártok.

Nézzük meg narodnyikjaink alapelvét. A narodnyikoknak az a nézete, hogy a föld-magántulajdon megszüntetése és az egyenlő elosztás szocializmus vagy „szocializálás“, nem egyéb, mint téves és *burzsoá* nézet. Marx régen bebizonyította, hogy bátor *burzsoá* közgazdászok követelhetik és követelték is a föld-magántulajdon megszüntetését[86]. Ez *burzsoá* reform, amely *kiszélesíti* a kapitalizmus útját. Mi támogatjuk a parasztságot mint *burzsoá* demokráciát a földért és a szabadságért a feudális földesurak ellen vívott harcában.

De a bérmunkások proletár szervezetének és a kispolgári paraszti demokráciának az egysége nagymértékben megsérti a marxizmus nagy jelszavát. Az ilyen egység megteremtésére irányuló kísérletek sokat ártanának a munkásmozgalomnak, mert mindig gyors bukással végződnének.

Oroszország története (1905—1906—1907) bebizonyította, hogy a baloldali parasztságon kívül a narodnyikoknak semmiféle tömegbázisa, osztálybázisa nincs és nem is lehet.

Tehát a likvidátorok és az őket követő munkások megtagadták a marxizmust, elhagyták az *osztály*-utat, a bérmunkások és egy kispolgári párt pártonkívüli egységének az útjára léptek. Mert éppen az a *pártonkívüli* egyesülés, amikor a munkást erre hívják fel: ne kutasd, hol a proletár, hol a kispolgári párt, gyerünk, egyenlő arányban!*

A tömegek „nem látják tisztán, mi a dolog lényege" — írta G. R. a „Novaja Rabocsaja Gazeta" 9. számában. Éppen azért van szükségünk régi, kipróbált, marxista lapra, hogy *fejlesszük* a „nem tisztánlátó" tömegek *tudatát*, *segítsük* őket abban, hogy tisztázzák és *tisztán lássák* a különbségeket.

De amikor G. R. és a vele egyívású irodalmárok a szervezett, marxista egyesüléssel *szemben* hivatkoznak (fel sem vetve a két párt egyesülésének a kérdését!) — hivatkoznak a „tömegekre, amelyek nem látják tisztán, mi a dolog lényege", akkor ez a pártonkívüliség *hirdetése*, a marxizmustól való *elpártolás*, a kispolgári nézeteknek és a kispolgári politikának burkolt érvényesítése.

A likvidátorok az ilyen politikával igazolják azt, hogy likvidátoroknak, vagyis a marxista szervezet árulóinak, rombolóinak nevezik őket.

---

* Hogy egyes munkások miként reagálnak a likvidátoroknak erre az elvtelen propagandájára, az megítélhető a következő határozatból is, amely a „Novaja Rabocsaja Gazeta" 21. számában jelent meg:

„Ezt a megoldást (a három lap közti egyenlő elosztást...) szükségesnek és az egyedül méltányos megoldásnak tartjuk: először is, mert mind a három lapot mint munkáslapot egyaránt bírságokkal sújtják és üldözik, és másodszor, a munkások óriási többsége sem nálunk, sem más helyeken nem látja még egészen világosan a különböző pártirányzatok sajátosságait, és nem csatlakozhat tudatos megfontolás alapján az egyikhez, hanem egyformán rokonszenvezik valamennyivel."

A likvidátor lap egyetlenegyszer se próbálta megmagyarázni olvasóinak, nem próbált módot adni nekik arra, hogy világosan lássák, vajon a narodnyik lap munkáslapnak tekinthető-e és szabad-e azt összetéveszteni egy marxista vagy akár egy likvidátor lappal. A „Novaja Rabocsaja Gazeta" jobbnak látja dörgölődzni az „ösztönös elemekhez", azok után kullogni, akik nem látnak világosan, csak hogy „kellemetlenséget" okozzon a marxistáknak.

A másik érv az (lásd G. R. cikkét és magának a „Novaja Rabocsaja Gazeta“ szerkesztőségének az érvelését a 6. számban), hogy az irányzatok szerint történő gyűjtések aláássák „az egységes ellenállást“ a munkáslapokat üldöző „reakcióval szemben“.

Minden öntudatos munkás, ha egy kicsit gondolkodik, látni fogja, hogy ez régi liberális érv, amely szerint a demokráciának a liberálisoktól való különválasztásával megbontjuk a „reakció elleni egységes fellépést“. Ez burzsoá érv, mélységesen téves érv.

A pártonkívüli tömeg, amely — a likvidátor G. R. szerint — „nem látja tisztán, mi a dolog lényege“, kitűnően tanul a példákon. Aki még nagyon felvilágosulatlan és öntudatlan, aki nem tud vagy rest gondolkozni és „különbséget tenni“, — az csak legyint és azt mondja: „én is tiltakozom, gyerünk egyenlő arányban“. De aki *kezd* gondolkozni és „különbséget tenni“, az *ezenkívül* meg fogja hallgatni a *platform-vitát*, vagyis minden irányzat nézeteinek védelmét, és meghallgatva az *öntudatosabbakat*, lassanként maga is tanul, és a közömbösségtől és a mindenki iránti tág rokonszenvtől áttér a lapoknak bizonyos mérlegelésen alapuló megítélésére.

Mindezekről az elemi igazságokról, amelyeket „minden munkásnak ismernie kell és agyába kell vésnie“, a likvidátorok megfeledkeztek. Azzal a *tervükkel*, hogy „gyerünk egyenlő arányban“, bebizonyították, hogy *joggal* tartják őket a pártonkívüliség hirdetőinek, a marxizmus renegátjainak és „a proletariátusra gyakorolt burzsoá befolyás“ védelmezőinek (lásd a marxisták 1910 januári egyhangú határozatát).

A marxista szervezet az *öntudatos* munkásokat egyesíti a közös programmal, a közös taktikával, a reakcióhoz, a tőkésekhez, a burzsoá demokráciához (a narodnyikok) stb. való közös viszonyt megszabó határozatokkal. Mindezeket a *közös* határozatokat — többek között az 1908-as, 1912-es és 1913-as határozatot a *reformizmus* képtelen és végzetes voltáról — a marxisták védelmezik és fáradhatatlanul érvényesítik.

A pártokról és az általános taktikáról való polémiák (beszélgetések, tárgyalások, viták) szükségesek; nélkülük

a tömeg széthullik, nélkülük *lehetetlen* közös döntés, s ennélfogva lehetetlen a cselekvés egysége is. Nélkülük *felbomlik* azoknak a *munkásoknak* a marxista szervezete, akik „tisztán látják, mi a dolog lényege“, és így a burzsoázia könnyebben gyakorol befolyást az elmaradottakra.

Pétervár legjobb munkásai, amikor védelmezik az irányok szerint történő gyűjtéseket, a platform-vitával történő gyűjtéseket, a marxizmusért küzdenek a pártonkívüliség hívei ellen.

S meggyőződésünk, hogy a munkások minden erejükkel mindig és mindenütt *csakis* a gyűjtéseknek és vitáknak a tömegeket *felvilágosító* marxista rendszerét fogják védelmezni.

„Szevernaja Pravda“ 27. sz.
1913 szeptember 3.
Aláírás: V. Iljin.

EGY HÉTTEL A DUBLINI VÉRENGZÉS UTÁN

Szeptember 7-én, vasárnap — pontosan egy héttel a rendőrség által rendezett vérengzés után — a dublini munkások óriási gyűlésen tiltakoztak az ír tőkések és az ír rendőrség magatartása ellen.

A gyűlést ugyanabban az utcában (az O'Conell utcában) és ugyanazon a helyen rendezték, ahol az előző vasárnap meg akarták tartani azt a gyűlést, amelyet a rendőrség betiltott. Ez történelmi hely, ahol a legjobb gyűléseket rendezni, és ahol a leggyakrabban rendeznek gyűléseket Dublinben.

A rendőrség elrejtőzött. Az utcák tele voltak munkásokkal. Nagy tömegek és teljes rend. „Múlt vasárnap — kiáltott fel egy ír szónok — itt a rendőrség bunkósbotja uralkodott értelem nélkül, ma az értelem uralkodik rendőrségi bunkósbot nélkül."

Angliában *van* alkotmány, — és másodszor a hatóságok nem mertek részeg rendőröket mozgósítani. A tüntetők három emelvényt állítottak fel, s hat szónok, köztük az angol proletariátus képviselői, megbélyegezte a népellenes bűncselekményt, és nemzetközi tömörülésre, egyesült harcra hívták fel a munkásokat.

Egyhangú határozatot hoztak, amelyben követelték a gyülekezési és az egyesülési szabadságot, s egyúttal azt is követelték, hogy a rendőrség múlt vasárnapi viselkedésével kapcsolatban azonnal rendeljenek el vizsgálatot, független személyek vezetésével és a teljes nyilvánosság biztosításával.

Londonban nagyszabású gyűlést tartottak a Trafalgar Squaren. A szocialisták és a munkások csoportjai zászlók alatt vonultak fel. Sok plakát volt mindenféle rajzokkal és az aktuális eseményekkel kapcsolatos feliratokkal. Különösen megtapsolta a tömeg azt a plakátot, amely

egy vörös zászlóval hadonászó rendőrt ábrázolt, — a zászlóra ez volt írva: „csend“.

A szónokok közül kiemelkedett Ben Tillet, aki hangsúlyozta, hogy Anglia „liberális“ kormánya semmiben sem marad el egy reakciós kormány mögött,— és Partridge, a vasmunkások dublini titkára, aki részletesen beszámolt a dublini rendőrség pimasz terrorcselekményeiről.

Tanulságos megjegyezni, hogy mind a londoni, mind a dublini gyűlés fő jelszava az egyesülési szabadság volt. Ez teljesen érthető. Angliában *érvényben vannak* a politikai szabadság alapelvei, *van* alkotmányos rezsim (rend), általában véve. A munkásoknak az egyesülési szabadságra vonatkozó követelése ott egyike azon reformoknak, amelyek égetően szükségesek és feltétlenül kivívhatók az adott alkotmányos rendben (pontosan úgy, ahogy Oroszországban kivívható, mondjuk a munkásbiztosítás részleges reformja).

Az egyesülési szabadság egyaránt égetően fontos Anglia és Oroszország munkásai számára. S Anglia munkásai a számukra szükséges politikai reform jelszavát teljesen helyesen adják ki, s tökéletesen tisztában vannak azzal, milyen út vezet e reform megvalósításához, s hogy ez teljesen lehetséges az angol alkotmány viszonyai között (éppen úgy, ahogy helyesen járnának el az orosz munkások, ha felállítanák azt a részleges követelést, hogy a biztosítási törvényen bizonyos módosításokat hajtsanak végre).

Oroszországban viszont a politikai szabadságnak éppen ama általános alapelvei nincsenek meg, *amelyek nélkül* az egyesülési szabadság követelése egyszerűen nevetséges és csupán közkeletű liberális frázis, amely félrevezeti a népet, úgy tüntetve fel a dolgot, hogy nálunk lehetséges a reformista út. Oroszországban nem lehet harcolni az egyesülési szabadságért — amelyre égető szüksége van mind a munkásoknak, mind az egész népnek — *anélkül*, hogy szembe ne állítanák a liberálisok tehetetlen és hazug reformizmusát a munkások következetes demokratizmusával, akiknek semmi közük a reformizmus illúzióihoz.

„Szevernaja Pravda“ 27. sz.
1913 szeptember 3.
„Nas Puty“ 8. sz. 1913 szeptember 3.
Aláírás: V.

A POLITIKA ELVI KÉRDÉSEI

A LIBERÁLIS BURZSOÁZIA ÉS A REFORMIZMUS

A milliomos Szalazkin a nyizsnyij-novgorodi vásár alkalmával felszólalt az egész orosz kereskedő társadalom nevében és széleskörű politikai reformokat kért. A vasmunkások 3000 főnyi gyűlésén Pétervárott döntő vereséget szenvedtek a reformisták, akik a vezetőségi tagok általuk összeállított listájára mindössze 150 szavazatot kaptak[87]. Ez a két tény, amelyeknek az összevetése önmagától kínálkozik, még a legelvtelenebb emberek figyelmét is ráirányítja a mai orosz politika elvi kérdéseire. Minden osztályból roppant sokan érdeklődnek a politika iránt Oroszországban, de nem sokan tudják, mi a jelentősége a politikai kérdések elvi felvetésének. Nem sokan tudják, mi a jelentősége a pártoknak, amelyek mindig megfontolt, pontos, szabatos válaszokat adnak ezekre a kérdésekre. S amikor a pártok meghatározott osztályokkal függenek össze, akkor az ilyen válaszok a tömegek közt végzett munka tapasztalatain alapulnak, és próbakövük: a hosszú éveken át végzett ilyen irányú munka.

Éppen ilyenek a marxisták válaszai, akik a június harmadiki rendszert és az ezzel kapcsolatos feladataikat több mint 4½ évvel ezelőtt felmérték*. Ezeket a munkásokat, akik esztendőkön és esztendőkön át kivétel nélkül minden területen lelkiismeretesen e válaszok szellemében cselekszenek, egész szakadék választja el a fejvesztett értelmiségiektől, akik félnek minden határozott választól és minden lépéssel jobban belesüllyednek a reformizmusba és a likvidátorságba.

---

* Lásd *Lenin* Művei. 15. köt. 1955. 325—328. old. — *Szerk.*

Csak sajnálhatjuk azokat, akik a marxisták és a likvidátorok közti harc láttán a viták, viszályok, belvillongások, frakciósság ártalmasságáról való szánalmas szavalásban keresnek kibúvót... S ezek közé tartoznak sokan a „szintén-marxisták“ közül és az összes „baloldali“ narodnyikok!

A burzsoázia elvi hívei és a marxizmus ellenségei, a „Recs“ liberálisai nem hagyhatták szó nélkül az említett tényeket. Egy szerkesztőségi cikkben (234. sz.) elismétlik az összes elkoptatott szánalmas szavakat, — de nem szorítkoznak csupán erre.

A liberálisok kénytelenek elismerni, hogy „mindenütt folyik a harc a bolsevikok és a likvidátorok közt“, hogy „a harc behatolt a munkásorganizmus összes pórusaiba“.

Hogyan? Lehetett ez véletlen?

Nem...

„Már régen kibontakoztak azoknak a nagy elvi nézeteltéréseknek a körvonalai, amelyek végső soron az ország további fejlődésmenetének kérdésébe torkollanak.“

Végre eljutottak idáig! A marxisták ezt megmagyarázták 1908 decemberében, a liberálisok 1913 augusztusában kezdték megérteni. Jobb későn, mint soha.

„Elképzelhető-e — folytatja a liberális lap — a reformok útja, vagy pedig «a reformok csupán a reformizmus minden szűkkeblűségétől teljesen ment mozgalom melléktermékeként lehetségesek» (idézet a „Szevernaja Pravdá“-ból). Így vetődik fel a kérdés.“

Ez az! A likvidátorság kérdése csak része a marxizmusról leváló pártonkívüli reformisták kérdésének.

De érdekes megnézni, hogy a liberálisok, a reformizmus elvi hívei, miként védelmezik a reformizmust?

„Persze abban a nézetben, hogy a reformok csupán «melléktermékként» lehetségesek, sok a metafizika és a fatalizmus. Reformátorok és reformizmus nélkül reformok sem lehetnek, még «melléktermékként» sem...“

Íme, újabb példája a csípős szavaknak és a válasz alól való kibújás megkísérlésének! Mi köze ehhez a meta-

fizikának, amikor a történelmi tapasztalatok, Anglia, Franciaország, Németország, Oroszország tapasztalatai, az emberiség egész legújabbkori története Európában és Ázsiában azt mutatja, hogy komoly reformok csupán a reformizmus szűkkeblűségétől teljesen ment mozgalom melléktermékeként voltak lehetségesek?

Mi köze ehhez a fatalizmusnak, amikor ugyanezek a tapasztalatok világosan megmutatják, hogy a legaktívabbak éppen azok az osztályok voltak, amelyek ellenségei a reformizmusnak?

Avagy talán a XX. század első éveiben az orosz munkásosztály magatartásában több „fatalizmust" látunk, mint a XIX. század utolsó harmadában a liberális zemsztvo-képviselők és a burzsoázia magatartásában? Kinevettetik magukat, liberális urak!

S talán önök olyan tudatlan fajankók, hogy nem látják a kapcsolatot a burzsoáziának mint osztálynak az érdekei és a burzsoáziának ama törekvése között, hogy a reformizmusra szorítkozzék? — a munkásosztály helyzete és a burzsoáziáéval ellentétes törekvése között?

Nem, urak, rossz védelmezői önök a reformizmusnak általában! De talán jobban védelmezik a reformizmust a mai Oroszországban?

„...El kell ismerni — folytatja a „Recs" —, hogy a mai helyzet, amely a legszerényebb reformátoroknak is nemegyszer bebizonyította erőfeszítéseik teljes hiábavalóságát, az emberek gondolatait, de főleg érzelmeit, a reformizmus tagadására irányítja."

Helyben vagyunk! Kiderül, hogy még önök, a reformizmus elvi hívei sem hivatkozhatnak sem a történelem tapasztalataira, sem Oroszország „mai helyzetére". Még önöknek is el kell ismerniük, hogy a helyzet önök ellen szól!

Mennyire metafizikusok és fatalisták önök, uraim — vagy milyen vak rabjai a szűkkeblű, önző, gyáva pénzeszsáknak —, ha a történelem tapasztalatai ellenére, a „mai helyzet" tapasztalatai ellenére, továbbra is a reformizmus elvtelen álláspontján vannak. Önök maguk nem hisznek a reformokban, nem azt a burzsoáziát védelmezik-e hát voltaképpen, amely mások rovására akarja megszedni magát?

Világos, hogy Oroszország munkásosztályának élenjáró osztaga, a pétervári vasmunkások megsemmisítő vereséget mértek a reformistákra és a likvidátorokra saját köreikben. A liberális és reformista „Recs" adatai szerint a likvidátor reformisták 2000-ből 150 szavazatot kaptak, vagyis 7½%-ot. Hát nem bizonyítja ez újra meg újra — a IV. duma munkás-választásai után, a pétervári és moszkvai munkássajtó keletkezésének története után —, hogy a likvidátorok csupán a fejvesztett és félliberális intellektueleket képviselik? hogy az öntudatos munkások tömege szilárdan és határozottan elítélte és visszautasította őket?

„Szevernaja Pravda" 28. sz.
1913 szeptember 4.
„Nas Puty" 9. sz.
1913 szeptember 4.
Aláírás: V. I.

A LIBERÁLISOK ÉS A DEMOKRATÁK A NYELVEK KÉRDÉSÉRŐL

A lapok több ízben említést tettek a kaukázusi helytartó beszámolójáról, amelyet nem feketeszázas szellem, hanem félénk „liberalizmus" jellemez. A helytartó többek között állást foglal a mesterséges russzifikáció, vagyis a nem orosz nemzetiségek eloroszosítása ellen. A Kaukázusban a nem orosz nemzetiségek tagjai *maguk* igyekeznek megtanítani gyermekeiket az orosz nyelvre, például az örmény egyházi iskolákban, ahol az orosz nyelv tanítása nem kötelező.

Oroszország egyik legelterjedtebb liberális lapja, a „Russzkoje Szlovo" (198. sz.) rámutat erre a körülményre, s azt a helyes következtetést vonja le, hogy Oroszországban az orosz nyelv iránti ellenszenv „kizárólag" az orosz nyelv „mesterséges" (azt kellett volna mondani: erőszakos) terjesztésének a következménye.

„Az orosz nyelv sorsa miatt nem kell aggódnunk. Maga fogja kivívni elismerését Oroszország-szerte" — írja a lap. S ez igaz, mert a gazdasági forgalom követelményei mindig arra fogják kényszeríteni az egy államban élő nemzeteket (amíg együtt akarnak élni), hogy megtanulják a többség nyelvét. Minél demokratikusabb lesz Oroszország rendszere, annál erősebben, gyorsabban és szélesebb körben fog fejlődni a kapitalizmus, annál sürgetőbben fogják követelni a gazdasági forgalom szükségletei a különböző nemzetektől, hogy tanulják meg a közös kereskedelmi kapcsolatokra legalkalmasabb nyelvet.

De a liberális lap siet rácáfolni önmagára és bebizonyítani liberális következetlenségét.

„Még az oroszosítás ellenzői közül is — írja — aligha fogja bárki is tagadni, hogy olyan óriási államban, mint Oroszország, kell lennie egy közös államnyelvnek, és hogy ez a nyelv... csakis az orosz lehet.“

Fordított logika! A kis Svájc nem veszít, hanem nyer azzal, hogy nincs *egy* közös államnyelve, hanem három van: a német, a francia és az olasz. Svájcban a lakosság 70%-a német (Oroszországban 43%-a nagyorosz), 22%-a francia (Oroszországban 17%-a ukrán), 7%-a olasz (Oroszországban 6%-a lengyel és 4½%-a belorusz). Ha az olaszok Svájcban gyakran beszélnek franciául a közös parlamentben, akkor ezt nem valami kegyetlen rendőri törvénytől való félelmükben teszik (ilyen törvény nincs Svájcban), hanem egyszerűen azért, mert egy demokratikus ország civilizált állampolgárai maguk is előnyben részesítik azt a nyelvet, amelyet a többség megért. A francia nyelv nem gyűlöletes az olaszok előtt, mert a francia egy szabad, civilizált nemzet nyelve, olyan nyelv, amelyet nem kényszerítenek rájuk visszataszító rendőri rendszabályokkal.

Miért van hát szükség arra, hogy az „óriási“ Oroszország, amely sokkalta tarkább, szörnyen elmaradott, *gátat vessen* a fejlődésnek azzal, hogy bármiféle kiváltságot fenntart az egyik nyelv számára? Nem ellenkezőleg, liberális urak? Nem kell-e Oroszországnak, ha utol akarja érni Európát, végeznie minden néven nevezendő kiváltsággal mielőbb, minél teljesebben, minél erélyesebben?

Ha megszűnik minden kiváltság, ha megszűnik az egyik nyelv erőszakos terjesztése, akkor az összes szlávok könnyen és gyorsan megtanulják majd megérteni egymást és nem fognak megijedni attól a „szörnyű“ gondolattól, hogy a közös parlamentben különböző nyelveken fognak elhangzani a beszédek. A gazdasági forgalom szükségletei pedig maguk fogják *meghatározni* az illető országnak azt a nyelvét, amelynek ismerete a többség számára a kereskedelmi kapcsolatok érdekében *előnyös*. És ez a meghatározás annál szilárdabb lesz, mert ezt önként fogják elfogadni a különböző nemzetek, annál gyorsabb és szélesebbkörű lesz, minél következetesebb lesz a demokratizmus, s minél gyorsabb lesz ennek folytán a kapitalizmus fejlődése.

A liberálisok a nyelv kérdését is, akárcsak minden politikai kérdést, képmutató kalmárokként kezelik, akik egyik kezüket (nyíltan) a demokráciának nyújtják, másikat meg (suttyomban) a feudálisoknak és a rendőröknek. Mi ellenezzük a kiváltságokat — kiabál a liberális, suttyomban pedig hol ezt, hol azt a kiváltságot kunyerálja ki magának a feudálisoktól.

Ilyen *minden* liberális-burzsoá nacionalizmus — nemcsak a nagyorosz (az a legrosszabb, erőszakos jellege és Puriskevics urékkal való rokonsága miatt), hanem a lengyel, a zsidó, az ukrán, a grúz és minden más nacionalizmus is. A „nemzeti kultúra" jelszavával *valamennyi* nemzet burzsoáziája mind Ausztriában, mind Oroszországban *valójában* a munkások szétforgácsolását, a demokrácia gyengítését akarja elérni, s kalmármódra alkudozik a feudálisokkal, áruba bocsátva a népjogokat és a népszabadságot.

A munkásdemokrácia jelszava nem „a nemzeti kultúra", hanem a demokratizmus és a nemzetközi munkásmozgalom internacionális kultúrája. Csak próbálja rászedni a burzsoázia a népet mindenféle „pozitív" nemzeti programokkal. Az öntudatos munkás ezt válaszolja neki: a nemzeti kérdésnek csak egy megoldása van (amennyiben megoldása egyáltalán lehetséges a kapitalizmus világában, a nyerészkedés, marakodás és kizsákmányolás világában), s ez a megoldás: a következetes demokratizmus.

Bizonyítékok: Svájc Nyugat-Európában — régi kultúrával rendelkező ország — s Finnország Kelet-Európában — fiatal kultúrával rendelkező ország.

A munkásdemokrácia nemzeti programja: semmiféle kiváltság egyetlen nemzetnek, egyetlen nyelvnek sem; meg kell oldani a nemzetek politikai önrendelkezésének, vagyis állami különválásának kérdését, teljesen szabad, demokratikus úton; az egész országra érvényes törvényt kell kiadni, amely törvénytelennek és érvénytelennek minősít minden olyan intézkedést (akár a zemsztvo, akár a város vagy a faluközösség stb. stb. hozta), amely bármely tekintetben bármily előjogot biztosít valamelyik nemzetnek, amely megsérti a nemzetek egyenjogúságát

vagy a nemzeti kisebbségek jogait, — s az állam minden polgárának joga van megkövetelni, hogy helyezzenek hatályon kívül minden ilyen intézkedést mint alkotmányba ütközőt, és büntetőjogi úton vonják felelősségre mindazokat, akik ilyen intézkedést végrehajtanak.

A nyelv stb. kérdéseiben a különböző polgári pártok közt folyó nemzeti viszálykodással szemben a munkásdemokrácia követeli: *valamennyi* nemzet munkásainak feltétlen egységét és teljes egybeolvadását *minden* munkásszervezetben, szakszervezetben, szövetkezetben, fogyasztási szövetkezetben, művelődési és minden egyéb társaságban, mindenféle polgári nacionalizmus ellensúlyozására. Csak az ilyen egység és egybeolvadás védheti meg a demokráciát, csak ez védheti meg a munkások érdekeit a tőkével szemben — amely máris nemzetközivé vált és egyre inkább azzá válik —, csak ez segítheti elő az emberiség fejlődését ama új életforma felé, amelyben nincs semmiféle kiváltság és semmiféle kizsákmányolás.

„Szevernaja Pravda“ 29. sz.
1913 szeptember 5.
„Nas Puty“ 12. sz.
1913 szeptember 7.
Aláírás: V. I.

A SZÁMOK NYELVE[88]

I

Ismeretes, hogy a gyári munkások munkabére éppen 1905-ben és 1905 után egész Oroszországban ugrásszerűen emelkedett. A gyárfelügyelők jelentései szerint egy gyári munkás átlagos munkabére Oroszországban az 1901—1905 közti öt évben 206 rubel volt, az ezt követő, 1906—1910 közti öt évben pedig 238 rubel.

Moszkva kormányzóságban a munkabérek valamivel alacsonyabbak az átlagos oroszországi munkabéreknél. 1901—1905-ben 201 rubelt tettek ki, Kozminih-Lanyin gyárfelügyelő statisztikája szerint, az ezt követő, 1906—1909 közti 4 évben pedig 235 rubelt.

1905 eredményeképpen tehát Moszkvában egy munkás átlagos munkabére *34 rubellel*, azaz csaknem 17%-kal emelkedett. Moszkva kormányzóságban 300 000—350 000 gyári munkást számítva, ez azt jelenti, hogy az összes munkások együttesen kb. *évi 11 millió rubelt* nyertek.

Látjuk, hogy azok az áldozatok, amelyeket a munkások az 1905-ös sztrájkokban hoztak, megtérültek a munkások gazdasági helyzetének jelentős javulásával.

És jóllehet a június harmadiki rendszer, vagyis az ellenforradalmi rendszer győzelme után egy egész csomó munkásvívmányt visszavettek, mégsem sikerült a tőkének a munkabéreket az előző alacsony színvonalra leszorítania. Moszkva kormányzóságban 1901-től 1905-ig a munkások bére évi 200 rubel körül mozgott, s ez alatt az idő alatt 197 rubel (1902) és 203 rubel (1905) között ingadozott. 1906-ban, amikor először mutatkoztak 1905 eredmé-

nyei, a munkabér 228 rubelre emelkedett, majd 1907-ben 237 rubelre, 1908-ban némileg csökkent (236½ rubel), 1909-ben ismét elérte a 237 rubelt.

A számok azt mutatják, hogy az 1905—1906-os évek eredményei nélkül a munkások nyomora teljesen elviselhetetlen volna, mert az utolsó évtizedben a drágaság egyre nő.

II

Moszkva kormányzóság nagy gyáraiban a munkások bére általában magasabb, mint a kis gyárakban. Például a kormányzóságunk gyári munkásai összlétszámának 68%-át, vagyis több mint kétharmadát kitevő textilmunkások átlagos évi munkabére 1909-ben a következőképpen alakult:

	Rubel	%-ban
1000 munkásnál többet foglalkoztató gyárakban	219	100
501—1000 munkást « «	204	93
101— 500 « « «	197	90
51— 100 « « «	188	86
21— 50 « « «	192	88
20 vagy kevesebb munkást « «	164	75
Átlagban	211	96

Minél nagyobb a gyár, annál magasabb a munkabér. A vasmunkásoknál ugyanezt figyelhetjük meg. Nagyüzemben a munkásoknak könnyebb egyesülniük és szembeszállniuk a tőkével, közös erővel síkraszállva követeléseik mellett. A kis gyárak és műhelyek munkásainak, hogy utolérjék élenjáró társaikat, igyekezniük kell egyesületekbe (szakmai, művelődési egyesületekbe, fogyasztási szövetkezetekbe stb.) tömörülni és szorosabban felzárkózni munkáslapjuk mögé.

A nagyüzemi munkások szorosabb egysége folytán a munkássztrájkok is könnyebben szervezhetők és sikeresebbek. A nagy gyárak a kisebbeknél nagyobb mértékben vettek részt az 1905-ös és 1906-os sztrájkmozgalomban.

Ezzel kapcsolatban azt látjuk, hogy a legnagyobb gyárak munkásai *többet nyertek* az ezekben az években

lefolyt sztrájkokból, mint a kisüzemek munkásai. Az összes iparágak munkásaira vonatkozó adatok Moszkva kormányzóságban a következők:

A gyárak csoportjai a munkások száma szerint	1 munkás átlagos évi munkabére Öt év alatt (1901—1905)	Négy év alatt (1906—1909)	Növekedés rubelben
1000 munkáson felül	196	234	+ 38
501—1000 munkással	186	231	+ 45
101— 500 «	211	238	+ 27
51— 100 «	215	240	+ 25
21— 50 «	216	241	+ 25
20 vagy kevesebb munkással .	193	207	+ 14
Átlagban	201	235	+ 34

E számokkal kapcsolatban mindenekelőtt meg kell magyarázni miért vannak (látszólagos) kivételek a fent említett szabály alól, amely szerint a bérek nagyüzemekben nagyobbak, mint kisüzemekben. Arról van szó, hogy a vasmunkások, nyomdászok és egyes más kategóriák sokkal többet keresnek. mint a textilmunkások (360 rubel, 310 rubel 211 rubellel szemben stb.). S a legnagyobb gyárakban a textilmunkások *százalékaránya* jóval nagyobb, mint a közép- és kisüzemekben. Ebből adódik a szabály alól való látszólagos kivétel: a látszat az, hogy a közép- és kisüzemekben a bérek magasabbak, mint a nagyüzemekben.

S milyen következtetést vonhatunk le abból, hogy a munkabérek emelkedtek a nagy- és a kisüzemekben 1905 után?

A nagyüzemekben (500 és több munkás) ez az emelkedés kb. évi 40 rubel, vagyis mintegy 20 kopejka egy rubel után.

A 21—500 embert foglalkoztató közép- és kisüzemekben az emelkedés kb. 25 rubel, vagyis mintegy 12 kopejka egy rubel után.

A legkisebb üzemekben (20 és kevesebb munkás) az emelkedés mindössze 14 rubel, vagyis 7—8 kopejka egy rubel után.

Eszerint tehát a nagyüzemekben a munkások erélyesebb és egységesebb sztrájkharca a munkabér nagyobb

emelkedését eredményezte. Már rámutattunk arra, hogy a kis gyárak munkásai, ha egyesületekbe tömörülnek, e tekintetben utolérhetik a nagyüzemi munkásokat.

III

A munkások 1905-ös sztrájkharcának az eredményei nem csupán a munkabér emelkedésében jutottak kifejezésre. Javult ezenkívül a munkás helyzete általában. Ennek a javulásnak a mértékét számszerűen pontosan kifejezni nem lehet, de 1905—1906-ban minden munkás jól megértette és érezte ezt a javulást.

Kozminih-Lanyin gyárfelügyelő adatai alapján 1905-nek csupán a munkások *megbírságolására* gyakorolt hatását mérhetjük le. A tőkés, amikor bírságot vet ki a munkásokra, a bíró szerepét követeli a maga számára. Ezért a bírságokkal kapcsolatban mindig különösen sok önkényeskedést követnek el a munkásokkal szemben, s olykor valósággal gúnyt űznek a munkásokból. Természetes, hogy a munkások mindig a bírságok *megszüntetését* kívánják, azt követelik, hogy a tőkésektől vegyék el azt a jogot, hogy bíráskodjanak tulajdon ügyükben.

A Moszkva kormányzóság munkásaira kirótt évi bírságokra vonatkozó adatok a következők:

Évek	Átlagban 1 munkásra kirótt bírság kopejkában
1901	30
1902	27
1903	27
1904	29
1905	17
1906	12
1907	15
1908	18
1909	21

Látjuk, milyen eredményesen „csökkentették" a munkások a bírságok összegét. 1905 előtt az egy munkásra kirótt bírságok 27—30 kopejkát tettek ki.

Beköszönt a kilencszázötös esztendő. A bírságok egy csapásra majdnem felére, 17 kopejkára csökkennek. 1906-ban az 1905-ös eredmények még világosabban megnyilvánulnak: a bírságok 12 kopejkára csökkennek.

Elmúlt a forradalom. A tőkések nekibátorodnak. A bírságok újra emelkednek — 15—18—21 kopejkára. De a tőkéseknek még 1909-ben sem sikerül — márpedig ez a leghangtalanabb és leghosszabb szélcsend esztendeje volt — a bírságokat a korábbi, felháborító színvonalra emelni. Bárhogy hajlong is Puriskevics előtt a tőkés, a két „jóbarát" már nem tudja visszahozni a régi világot: *a munkás Oroszországban már nem az, aki volt*. A munkás Oroszországban egyet-mást már megtanult!

Ha összehasonlítjuk a bírságok összegét a munkások keresetének összegével — márpedig erre az összehasonlításra szükség van, mert nem ugyanaz, ha valaki egy rubeles vagy egy másfélrubeles keresetből fizet húsz kopejkát —, akkor a munkásoknak 1905-ben aratott győzelme még világosabban kidomborodik.

A munkások 100 rubel kereset után évi átlagban a következő összegű bírságokat fizették:

1901-ben	15	kopejka	1906-ban	5	kopejka
1902-ben	14	«	1907-ben	6	«
1903-ban	13	«	1908-ban	8	«
1904-ben	14	«	1909-ben	9	«
1905-ben	9	«			

1905 eredményeképpen tehát Moszkva kormányzóság munkásai elérték, hogy a felháborítóan nagy bírságok *harmadukra* csökkentek. El fogják érni a bírságok teljes megszüntetését is.

IV

Befejezésül vizsgáljuk meg egy kicsit azt a kérdést, hogy a moszkvai munkások keresetük hányadrészét kapják meg készpénzben.

A moszkvai munkások e tekintetben nehéz helyzetben vannak. 1909-ben összesen 73 millió rubel volt a munkabérük; ebből 61½ millió rubelt, vagyis 84,2%-ot kap-

tak meg készpénzben. A fizetésnek csaknem egytized részét, 7,2 millió rubelt, a gyári boltok élelmiszerben és áruban adtak ki. A fizetésnek ez a formája a munkásokat a munkáltatókkal szemben hűbéri függőségbe kényszeríti, és „extraprofithoz“ juttatja a munkáltatókat.

Ebben a vonatkozásban különösen rossz a helyzete a gyapotfeldolgozó iparban foglalkoztatott munkásoknak: keresetük több mint egyötödét (28,8 millió rubelből 5,9 milliót) élelmiszerben kapják meg. Ha a munkások szabad munkásszövetkezeteket harcolnának ki maguknak, akkor nemcsak hogy sok százezer rubelt meg lehetne takarítani a tőke rabszolgái számára, hanem megszűnne a *munkáltatók* boltjaitól való féljobbágyi függőség is.

Továbbá a munkások bérükből 3¾ milliót (5%) olyan áruk formájában kaptak meg, amelyeket a fogyasztási egyesületek stb. boltjaiban vásárlási könyvre szereztek be. Végül a munkabérből 680 000 rubelt (0,9%) tett ki a munkáltatók által élelmezett munkások ellátása.

A fizetésnek ez a formája, amely a munkást a hűbéri jellegű személyi függőség ezerféle fajtájára kárhoztatja, még nyilvánvalóbb formában fennmaradt a selyem- és lenfeldolgozó iparban, azonkívül az élelmiszeriparban és az állati termékeket feldolgozó iparban.

Ami azt a kérdést illeti, hogyan hatott kilencszázöt a fizetés formáira, e tekintetben a munkások úgyszólván semmiféle eredményt sem értek el. 1901-től kezdődőleg az adatok a következők:

Évek	A munkabér teljes összege (millió rubel)	A kifizetett összeg %-os megoszlása			
		Készpénz	A gyári boltok árui	A fogyasztási egyesületekben beszerzett áru	A munkáltatók által élelmezett munkások ellátása
1901	53	81,4	8,9	7,3	2,4
1902	54	81,5	9,1	7,0	2,4
1903	57	83,0	8,3	6,6	2,1
1904	55	82,7	9,0	6,5	1,8
1905	57	82,8	9,2	6,5	1,5
1906	64	85,1	7,6	5,8	1,5
1907	71	83,8	9,4	5,3	1,5
1908	73	82,9	10,4	5,2	1,5
1909	73	84,2	9,8	5,1	0,9

1905 után a készpénzben kifizetett összeg alig növekedett. Ugyancsak alig szorult háttérbe az a rendszer, hogy a munkáltatók élelmezik a munkásokat. Sőt, a gyári boltok útján történő kifizetések összege még némileg növekedett.

Egészében véve, a helyzet továbbra is ugyanolyan rossz, amilyen azelőtt volt. A moszkvai munkásoknak arra kell törekedniük, hogy készpénzben kapják a bérüket, és küzdeniük kell azért, hogy a gyári boltokat szabad munkás fogyasztási egyesületekkel váltsák fel.

„Nas Puty" 13. és 14. sz.
1913 szeptember 8 és 10.
Aláírás: V. Iljin.

A BURZSOÁ URAK A „MUNKAELVEN“ ALAPULÓ FÖLDMŰVELÉSRŐL

A kievi mezőgazdasági kongresszuson ezer földbirtokos előtt, akik egész Oroszországból sereglettek össze, Kosszinszkij professzor úr tartotta az első előadást, s ebben azt bizonygatta, hogy a földművelés terén győzedelmeskedett a „munkaelven alapuló gazdaság“.

A „munkaelven“ alapuló gazdaság kérdése egyik legfontosabb kérdés a tőkés mezőgazdasági viszonyok tisztázása szempontjából. Emellett Oroszországban van egy polgári párt, a narodnyikok pártja (a „baloldali“ narodnyikokat is ideértve), amely igyekszik meggyőzni a munkásokat szocialista mivoltáról, és legjobban éppen a „munkaelven“ alapuló gazdaságért töri magát. Ezért minden öntudatos munkásnak tisztán kell látnia, mi is voltaképpen a „munkaelven“ alapuló gazdaság.

Kosszinszkij úr, a burzsoá professzor, ugyan egyáltalán semmiféle adatot nem idézett, de azt bizonygatta, hogy a parasztgazdaság gyarapszik, ezzel szemben a bérmunkát kizsákmányoló nagygazdaságok felbomlanak és elpusztulnak. Ugyanakkor a professzor úr

„a parasztgazdaság három típusát különböztette meg: 1) a parcella- (törpe-) gazdaságokat, amikor a paraszt valamilyen gyárban dolgozik, otthon pedig, a faluban, csak egy kis gazdasága és kertje van, amelynek művelésével némileg kiegészíti jövedelmét; 2) az élelmezési gazdaságokat, amikor a parasztnak jelentősebb nagyságú földje van, de ennek művelése nem elegendő a család minden szükségletének kielégítésére; a családtagok egy része másutt dolgozik; 3) a munkaelven alapuló gazdaságokat, amelyek az egész családot foglalkoztató teljes paraszti gazdaságok. Az agrárevolúció

(fejlődés) az élelmezési gazdaságok pusztulására és a munkaelven alapuló gazdaságok és a parcellagazdaságok általi kiszorítására vezet. A jövő elsősorban a munkaelven alapuló gazdaságoké. Ezek birtokának átlagos nagysága orosz viszonyok között körülbelül 50 gyeszjatyina. A munkaelven alapuló gazdaság diadala egyáltalán nem jár együtt a falu proletarizálódásával" („Kievszkaja Miszl", 242. sz.).

Ez tehát az alapja a „munkaelven" alapuló földművelés burzsoá elméletének, amelyet a narodnyikok átvettek. Minden munkás, aki csak valamelyest is jártas a politikai gazdaságtanban, azonnal látni fogja, hogy a burzsoá úr parcella- vagy törpegazdaságoknak a *proletár*gazdaságokat, a béresgazdaságokat, a *bér*munkások „gazdaságait" nevezi.

„Élelmezési" gazdaságokon nyilvánvalóan a túlnyomórészt nem csereforgalmon alapuló, nem piacra termelő, hanem naturális (élelmet szolgáltató) kisparaszti gazdaságokat érti. E gazdaságok kiszorításának elismerésével tájékozatlan burzsoá professzorunk elismeri a kapitalizmus győzelmét, a csereforgalom növekedését és a kis gazdaság kiszorítását. *Milyen* gazdaságok szorítják ki? Először, a proletárgazdaságok. Ez az, amit proletarizálódásnak neveznek, tájékozatlan professzor úr! Másodszor, a „munkaelven" alapuló — átlagosan körülbelül 50 gyeszjatyina nagyságú — gazdaságok.

Nem marad más hátra, mint hogy bebizonyítsam a tájékozatlan professzornak és eszer (narodnyik) tanítványainak, hogy a „munkaelven" alapuló gazdaság nem egyéb *kisburzsoá*, *tőkés* gazdaságnál.

Mi a kapitalizmus fő ismertetőjele? — A bérmunka alkalmazása. Már ideje volna, hogy professzoraink és eszereink megtanulják ezt az igazságot.

Mit mutat az európai, tudományos statisztika a parasztgazdaságban alkalmazott bérmunkára vonatkozólag? Azt, hogy *a legtöbb esetben* nemcsak az 50 gyeszjatyinás gazdaságok, hanem még *a 10 ha-t meghaladó* gazdaságok sem lehetnek meg bérmunka nélkül!

Németország. Az utolsó, 1907-es összeírás. A 10—20 *ha*-os gazdaságok száma — 412 741. Bérmunkásaik száma — 711 867. Még az 5—10 *ha*-os gazdaságok csoportjában

is 487 704 bérmunkás jut 652 798 gazdaságra. Más szóval: a bérmunkások száma még itt is meghaladja a gazdaságok felének a számát. Azt pedig mindenki tudja, hogy a kisparasztok az esetek óriási többségében legfeljebb egy bérmunkást tartanak.

Ausztria. Az utolsó, 1902-es összeírás. A 10—20 *ha*-os gazdaságok száma — 242 293. Ezek *többsége* — 142 272, vagyis csaknem $^3/_5$ részük alkalmaz bérmunkást. Tegyük hozzá, hogy Ausztria a kapitalizmus fejlettsége tekintetében sokkal elmaradottabb ország, mint Németország. Az egész ausztriai mezőgazdaságban a bérmunkások százalékaránya csak *fele* (14%) a németországinak (30%).

Svájc. Az utolsó, 1905-ös összeírás. A 10—15 *ha*-os gazdaságok száma — 19 641. Ebből 11 148, vagyis *többségük* alkalmaz bérmunkást. Az 5—10 *ha*-os gazdaságoknak Svájcban körülbelül 36%-a, Ausztriában 33%-a alkalmaz bérmunkást.

Ennek alapján megítélhetjük, milyen határtalanul tudatlan vagy végtelenül lelkiismeretlen ez a burzsoá professzor, aki után a narodnyikok kullognak, és aki *tagadja* a falu proletarizálódását, ugyanakkor azonban *elismeri*, hogy az „élelmezési“ gazdaságokat kiszorítják először is a proletárgazdaságok, másodszor pedig a „munkaelven“ alapuló gazdaságok, — s ezzel az édeskés elnevezéssel a bérmunkásokat alkalmazó gazdaságokat jelöli meg!

Mindazok, akik magasztalják a „munkaelven“ alapuló földművelés sikereit a kapitalizmusban (baloldali narodnyikjainkat is beleértve) — a munkásokat megtévesztő burzsoák. A megtévesztés először is abban áll, hogy szépítgetik a burzsoáziát. A bérmunka kizsákmányolóját „munkájából élő“ gazdának nevezik! Másodszor, a megtévesztés abban áll, hogy elleplezik a proletárgazdaságok óriási tömege és az elenyésző kisebbségben levő tőkés gazdaságok közötti szakadékot.

A burzsoázia érdekei a kapitalizmus szépítgetését és az osztályszakadék leplezését követelik. A proletariátus érdekei azt követelik, hogy leleplezzük a kapitalizmust és a bérmunka kizsákmányolását, s felnyissuk a tömegek szemét, hogy lássák az osztályok közötti szakadék egész mélységét.

Közlünk néhány adatot a német mezőgazdaságban tátongó osztályszakadékra vonatkozóan az 1907-es összeírás alapján. A gazdaságok száma — 5,7 millió. Ebből proletárgazdaság (2 *ha*-nál kevesebb földdel) — 3,4 millió. Ezeknek a „gazdáknak" óriási többsége — egy talpalatnyi földdel rendelkező *bérmunkás*.

Ezután a kisgazdaságok következnek (2—5 *ha*; 1 millió gazdaság). Ezek a legszegényebb parasztok. Kevesebb mint 50 százalékuk (495 000) — mellékfoglalkozás *nélküli* önálló földműves. Többségük mellékfoglalkozásra, vagyis munkaerejének eladására szorul. Ezeknek a parasztoknak a legkönnyebb a proletariátushoz csatlakozniuk.

Foglaljuk egybe őket az *első csoportban:* a proletár- és kisparaszti gazdaságok csoportjában.

A második csoport a középparaszti gazdaságok (5—10 *ha)* csoportja. Ezek között, mint láttuk, meglehetősen sokan zsákmányolnak ki bérmunkásokat. A középparaszt — kisburzsoá, aki ingadozik a proletariátus és a burzsoázia között.

A harmadik csoportba a többi gazdaság, vagyis a tőkések (20 *ha*-on felül) és a nagyparasztok (10—20 *ha)* tartoznak. Láttuk, hogy a nagyparasztok *többnyire* kizsákmányolnak bérmunkásokat.

Tehát az első csoport: a proletár- és kisparaszti gazdaságok csoportja; a második: a középparaszti gazdaságoké; a harmadik: a nagyparaszti és a tisztán tőkés gazdaságoké. Nézzük meg, mennyi földjük és jószáguk van ezeknek a csoportoknak:

Csoportok	A gazdaságok száma (millióban)	Ezekre jut (milliókban) Munkás	Föld (hektárban)	Jószág (szarvasmarhára átszámítva)	Gép
Első	4,4	7,3	5,0	7,0	0,2
Második	0,6	2,5	4,6	5,1	0,4
Harmadik	0,7	5,4	22,2	17,3	1,2
Összesen...	5,7	15,2	31,8	29,4	1,8

Ez a modern mezőgazdaságnak nem a professzorok, nem a narodnyikok által felvázolt, hanem valóságos képe. A föld, a jószág és a gép *nagy* része az elenyésző kisebbség-

ben levő (kevesebb mint $^1/_8$ rész — 5,7 millióból 0,7 millió) tőkés és parasztburzsoá kezében van. A „gazdák" *óriási tömegének* (5,7 millióból 4,4 milliónak) gazdaságonként kevesebb mint két munkás, kevesebb mint két gyeszjatyina, kevesebb mint két darab jószág jut. Ezek koldusszegények. Részesedésük az egész mezőgazdasági termelésben elenyésző. Orruknál fogva vezetik őket, amikor azt ígérgetik nekik, hogy a kapitalizmusban megmenekülhetnek nyomorúságos helyzetükből.

Hasonlítsuk össze a különféle csoportokban a munka termelékenységét (vagyis azt, hogy hány munkás jut egy gyeszjatyina földre, illetőleg egy jószágra) és látni fogjuk, hogy a kisgazdaság milyen barbár módon szétforgácsolja és eltékozolja a munkát. Ugyanakkor a tőkéseké csaknem valamennyi gép, s náluk magas a munka termelékenysége.

Hasonlítsuk össze a különféle csoportokban a jószág számát a földterület nagyságával (a réteket és a takarmányterületeket is beleértve). Kitűnik, hogy a kisgazdaságban a jószág éhezik, a maroknyi legfelső csoportban pedig tőkés „sikereket" érnek el.

A marxisták a tömegek érdekeit védelmezik, amikor megmagyarázzák a parasztoknak: a proletárharchoz való csatlakozáson kívül nincs más menekvéstek. A burzsoá professzorok és a narodnyikok dajkamesékkel áltatják a tömegeket, „munkaelven" alapuló, kapitalista mezőgazdasági kisüzemről mesélnek nekik.

„Nas Puty" 15. sz.
1913 szeptember 11.
„Pravda Truda" 4. sz.
1913 szeptember 14.
Aláírás: V. I l j i n.

HARRY QUELCH

Szeptember 17-én, szerdán, Londonban elhunyt Harry Quelch elvtárs, az angol szociáldemokraták vezére. Az angol szociáldemokraták szervezete 1884-ben alakult meg „Szociáldemokrata Szövetség“ néven. 1909-ben felvette a „Szociáldemokrata Párt“, 1911-től pedig néhány különálló szocialista csoport beolvadása után — a „Brit Szocialista Párt“ nevet.

Harry Quelch az angol szociáldemokrácia egyik legenergikusabb és legodaadóbb harcosa volt. Nem csupán a munkásosztály szociáldemokrata szervezetében, pártszervezetében, hanem szakmai szervezetében is tevékenykedett. A nyomdászszakszervezet londoni tagozata több ízben elnökévé választotta. Elnöke volt a „Szaktanácsnak“ („Trades Council“), a szakszervezetek londoni irodájának is.

Quelch szerkesztette az angol szociáldemokraták központi lapját — az „Igazság“ („Justice“)[89] című hetilapot, valamint a párt „Szociáldemokrata“ című havi folyóiratát.

Az angol szociáldemokrácia egész munkájában a legközvetlenebbül részt vett, a párt- és népgyűléseknek állandó szónoka volt. A nemzetközi kongresszusokon és a Nemzetközi Szocialista Irodában Quelch többször képviselte az angol szociáldemokráciát. Mellesleg, a stuttgarti nemzetközi szocialista kongresszus alkalmával a württembergi kormány megtorló intézkedéseket foganatositott Quelch ellen: *kiutasította* őt Stuttgartból (bírósági eljárás nélkül, a rendőrség útján, mint külföldit), azért, mert Quelch egy népgyűlésen a hágai konferenciát „a thieves‘ supper“-nek (vagyis: tolvajok összejövetelének) nevezte.

Amikor a Quelch kiutasítását követő napon megkezdődött a kongresszusi ülés, az angol küldöttek üresen hagyták Quelch székét, és egy táblát akasztottak rá ezzel a felírással: „itt ült Harry Quelch, akit a württembergi kormány tegnap kiutasított."

A délnémetek gyakran kérkednek azzal, hogy gyűlölik a poroszokat, formalizmusukat, bürokratizmusukat, kaszárnya-szellemüket, — de maguk túltesznek a poroszokon is, ha egy szocialista proletárról van szó.

Az angol szociáldemokrácia, amelynek Harry Quelch a vezére volt, roppant sajátos történelmi viszonyok közt működik. A kapitalizmus legelőrehaladottabb országában, az angol burzsoázia szabadságának országában (az angol burzsoázia már a XVII. században meglehetősen demokratikus módon leszámolt az abszolút monarchiával) a XIX. században sikerült *megbontani* az angol munkásmozgalmat. A XIX. század derekán Angliának majdnem teljesen monopolhelyzete volt a világpiacon. E monopolhelyzet következtében az angol tőke profitja hihetetlenül magas volt: juttathatott hát e profitból néhány morzsát a munkásarisztokráciának, — a szakképzett üzemi munkásoknak.

Ez a munkásarisztokrácia, amelynek akkor tűrhető munkabére volt, szűk, önző céhszellemtől áthatott szervezetekbe zárkózott, levált a proletariátus tömegéről, és a politikában a liberális burzsoázia mellé állt. Alighanem még ma sincs sehol a világon annyi liberális a haladóbb munkások között, mint Angliában.

De a XIX. század utolsó negyedében a helyzet kezdett megváltozni. Anglia monopolhelyzetét Amerika, Németország stb. megingatta. A szűkkeblű, kispolgári professzionalizmus és liberalizmus gazdasági alapja megszűnt az angol munkások között. A szocializmus ismét feléled Angliában, behatol a tömegek közé és feltartóztathatatlanul növekszik az angol látszat-szocialista értelmiség kétségbeesett opportunizmusa *ellenére.*

Quelch azok közé tartozott, akik az angol munkásmozgalom első soraiban kitartóan és meggyőződéssel harcoltak az opportunizmus és a liberális munkáspolitika ellen. Igaz, olykor bizonyos szektás jelleget kölcsönzött

az angol szociáldemokratáknak az, hogy elszakadtak a tömegektől. Az angol szociáldemokrácia vezére és alapítója, Hyndman, a sovinizmusig süllyedt. De a szociáldemokrata párt szembefordult vele, és egész Angliában *csak* a brit szociáldemokraták folytattak évtizedeken át rendszeres marxista szellemű propagandát és agitációt. Ez Quelchnek és elvtársainak óriási történelmi érdeme. A marxista Quelch tevékenységének az eredménye igen erősen érezteti majd hatását az angol munkásmozgalom legközelebbi éveiben.

Befejezésül meg kell említenünk Quelchnek az orosz szociáldemokraták iránt tanúsított rokonszenvét és a nekik nyújtott segítségét. Tizenegy esztendővel ezelőtt egy orosz szociáldemokrata lapot Londonban kellett kiadni. Az angol szociáldemokraták, élükön Quelchcsel, a legnagyobb készséggel rendelkezésre bocsátották nyomdájukat. Magának Quelchnek ezért „összébb kellett húzódnia“: szerkesztői szoba helyett vékony deszkával egy kis sarkot kerítettek el részére a nyomdában. A sarokban egy egészen kicsiny íróasztal volt elhelyezve, fölötte egy könyvespolc, mellette egy szék. Amikor e sorok írója meglátogatta Quelchet ebben a „szerkesztőségben“, nem volt hely még egy szék számára...

„Pravda Truda“ 1. sz.
1913 szeptember 11.
„Nas Puty“ 16. sz.
1913 szeptember 12.
Aláírás: V. I.

MARXIZMUS ÉS REFORMIZMUS

A marxisták, az anarchistáktól eltérően, elismerik a reformokért vívott harcot, vagyis azt a harcot, amely a dolgozók helyzetét akarja megjavítani, de a hatalmat továbbra is az uralkodó osztály kezében hagyja. Ugyanakkor azonban a marxisták a legelszántabban harcolnak a reformisták ellen, akik közvetlenül vagy közvetve reformokra korlátozzák a munkásosztály törekvéseit és tevékenységét. A reformizmus a munkások burzsoá becsapása, mert a munkások helyzetük bizonyos javulása ellenére is mindig bérrabszolgák maradnak — mindaddig, amíg a tőke uralma fennmarad.

A liberális burzsoázia, ha egyik kezével reformokat ad, a másikkal mindig visszaveszi, semmivé teszi azokat, arra használja fel a reformokat, hogy leigázza, különálló csoportokra ossza a munkásokat, hogy megörökítse a dolgozók bérrabszolgaságát. Ezért a reformizmus, még ha teljesen őszinte is, a gyakorlatban olyan fegyverré válik, amellyel a burzsoázia zülleszti, gyengíti a munkásságot. Valamennyi ország tapasztalatai azt bizonyítják, hogy amikor a munkások bíztak a reformistákban, mindig félrevezették őket.

Ezzel szemben, ha a munkások magukévá tették Marx tanításait, azaz felismerték, hogy mindaddig, amíg a tőke uralma fennáll, elkerülhetetlen a bérrabszolgaság, akkor semmiféle polgári reformmal sem lehet őket többé félrevezetni. A munkások tudják, hogy a tőkés rendszer fennmaradása esetén a reformok nem lehetnek sem tartósak, sem jelentősek, de azért harcolnak helyzetük javításáért és arra használják fel a helyzetükben elért javulást, hogy még szívósabb harcot vívjanak a bérrabszol-

gaság ellen. A reformisták arra törekednek, hogy alamizsnákkal megosszák és becsapják a munkásokat, eltereljék figyelmüket osztályharcukról. A munkások, akik felismerték a reformizmus hazug voltát, osztályharcuk fejlesztése és kiszélesítése érdekében használják fel a reformokat.

Minél nagyobb befolyásuk van a reformistáknak a munkásokra, annál gyengébbek a munkások, annál inkább függenek a burzsoáziától, annál könnyebben teheti semmivé a reformokat a burzsoázia különböző cselfogásokkal. Minél önállóbb és mélyrehatóbb a munkásmozgalom, minél szélesebb körű célokért küzd, minél jobban megszabadul a reformizmus szűkkeblűségétől, annál jobban tudják a munkások az egyes eredményeket tartóssá tenni és kihasználni.

Reformisták minden országban vannak, mert a burzsoázia mindenütt arra törekszik, hogy a munkásokat valamiképpen demoralizálja és megelégedett rabszolgákká tegye, akik lemondanak a rabszolgaság megszüntetésének gondolatáról. Oroszországban a reformizmust a likvidátorok képviselik, akik megtagadják múltunkat, hogy elaltassák a munkásokat egy új, szabadon működő legális pártról szőtt ábrándokkal. Nemrégiben a „Szevernaja Pravda“ című újság* arra kényszerítette a pétervári likvidátorokat, hogy védekezzenek a reformizmus vádjával szemben. A likvidátorok érveléseit figyelmesen meg kell vizsgálnunk, hogy tisztázhassuk ezt a rendkívül fontos kérdést.

Mi nem vagyunk reformisták — írták a pétervári likvidátorok —, mert mi nem mondtuk, hogy a reform — minden, a végcél — semmi; mi ezt mondtuk: haladás a végcél felé; mi ezt mondtuk: a reformokért folyó harc útján az előttünk álló feladatok teljes megvalósításához.

Lássuk csak, megfelel-e ez a védekezés az igazságnak.

Első tény. A likvidátor Szedov a likvidátorok kijelentéseit összegezve azt írta, hogy a marxisták „hármas követeléséből“ kettőt most nem lehet felhasználni az agitációban. Meghagyta a 8 órás munkanapot, amely elméletileg mint reform megvalósítható. Éppen azt törölte vagy szorította háttérbe, ami túlmegy a reform keretein. Tehát egészen kirívó opportunizmusba esett, mivel éppen azt a politikát

---

* Lásd ebben a kötetben 322—324. old. — *Szerk.*

folytatja, amely abban a tételben fejeződik ki, hogy a végcél — semmi. Éppen ez a reformizmus, amikor a „végcélt" (akár a demokratizmus tekintetében) háttérbe szorítják az agitációban.

Második tény. A likvidátorok hírhedt augusztusi (múlt évi) konferenciája szintén háttérbe szorítja—kivételes esetre tartja fenn — a nem reformista követeléseket, ahelyett, hogy előtérbe helyezné, az agitáció középpontjába állítaná őket.

Harmadik tény. A likvidátorok, azzal, hogy tagadják és lebecsülik, kézlegyintéssel intézik el a „régit", a reformizmusra szorítkoznak. A mai helyzetben nyilvánvaló a reformizmus összefüggése a „régi" tagadásával.

Negyedik tény. Mihelyt a munkások gazdasági mozgalma a reformizmus keretén túlmenő jelszavakkal kapcsolódik egybe, azonnal kihívja maga ellen a likvidátorok haragját és támadásait („szenvedély", „handabandázás" stb. stb.).

Mi az eredmény? A likvidátorok szavakban elutasítják, a valóságban azonban az egész vonalon érvényesítik az elvi reformizmust. Egyrészt azt bizonygatják, hogy a reform számukra egyáltalán nem jelent mindent, másrészt viszont a marxisták minden gyakorlati lépése, amely túlmegy a reformizmus keretein, a likvidátorok támadásait vagy megvető magatartását hívja ki maga ellen.

Ugyanakkor az események a munkásmozgalom minden területén azt mutatják, hogy a marxisták a reformok gyakorlati felhasználásában és a reformokért folyó harcban nemcsak hogy nem maradnak le, hanem ellenkezőleg, szemmelláthatóan az élen járnak. Vegyük a munkáskúria duma-választásait — a képviselők fellépését a dumában és a dumán kívül, a munkásújságok kiadását, a biztosítási reform kihasználását, a vasmunkások szakszervezetét mint a legnagyobb szakszervezetet stb. — mindenütt azt látjuk, hogy a marxista munkások a közvetlen, legközelebbi, „mindennapi" agitációban, szervezésben, a reformokért folyó harcban és a reformok felhasználásában fölényben vannak a likvidátorokkal szemben.

A marxisták fáradhatatlanul dolgoznak, nem szalasztják el a reformoknak és felhasználásuknak egyetlen „lehetőségét" sem, nem ítélnek el, hanem támogatnak, gondosan fejlesztenek minden olyan ténykedést, amely a propa-

ganda, az agitáció, a gazdasági tömegakció stb. területén túlmegy a reformizmus keretein. A marxizmustól eltávolodott likvidátorok pedig a marxista összesség* léte ellen indított támadásaikkal, a marxista fegyelem felrúgásával, a reformizmus és a liberális munkáspolitika hirdetésével csak dezorganizálják a munkásmozgalmat.

Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy Oroszországban a reformizmus még sajátos formában jelenik meg, azonosnak veszi a mai Oroszország és a mai Európa politikai helyzetének alapvető feltételeit. A liberális részéről érthető az ilyen azonosítás, mert a liberális hiszi és vallja, hogy „hál-istennek, van alkotmányunk". A liberális a burzsoázia érdekeit fejezi ki, amikor azt a felfogást hangoztatja, hogy október 17-e után minden, a reformizmuson túlmenő demokrácia őrültség, gonosztett, bűn stb.

Valójában azonban éppen ezeket a polgári nézeteket terjesztik likvidátoraink, akik a „nyílt pártot", a „legalitásért folyó harcot" stb. állandóan és rendszeresen „átviszik" Oroszországba (papíron). Más szóval, a liberálisokhoz hasonlóan azt hirdetik, hogy Oroszországba át kell plántálni az európai alkotmányt, habár Oroszország *nem* tette meg azt a sajátos utat, amely Nyugaton nemzedékeken, sőt olykor évszázadokon át az alkotmányok kialakulására és megszilárdulására vezetett. A likvidátorok és a liberálisok, mint mondani szokás, száraz lábbal szeretnének átkelni a tengeren.

Európában a reformizmus valójában azt jelenti, hogy lemondanak a marxizmusról és polgári „szociálpolitikával" helyettesítik. Nálunk a likvidátorok reformizmusa nemcsak ezt jelenti, hanem ezenkívül azt is, hogy szétrombolják a marxista szervezetet, lemondanak a munkásosztály demokratikus feladatairól és liberális munkáspolitikával helyettesítik ezeket a feladatokat.

„Pravda Truda" 2. sz.
1913 szeptember 12.
Aláírás: V. I.

---

* A legálisan megjelenő bolsevik lapokban a cári cenzúrára való tekintettel „OSzDMP" helyett gyakran a „marxista összesség" kifejezés szerepelt. — *Ford.*

A FÖLDBIRTOKRENDEZÉS ÉS A FALUSI SZEGÉNYSÉG

Minyin csernyigovi agronómus erről a rendkívül fontos témáról szeptember 3-án előadást tartott a kievi országos mezőgazdasági kongresszuson.

Minyin úr, aki nyilvánvalóan narodnyik (s különben a „munkaelven" alapuló gazdaság életképességét illetően egy véleményen van Kosszinszkij burzsoá professzorral), teljesen helyesen bebizonyította, hogy az agronómia a jómódú parasztokat segíti. A földrendezés csak az erőseket segíti, a szegénységet viszont romlásba dönti. A földbirtokrendezés — harci szekér, amelyen az erős ül és eltiporja a legyőzötteket.

Nem kétséges, hogy mindez vitathatatlan igazság. Ezt az igazságot csak lelkiismeretlen emberek tagadhatják. De miben látja a „menekvést" Minyin úr?

Minyin úr (a „Kievszkaja Miszl" 244. számának beszámolója szerint) ezt mondotta:

„A törpegazdaságokat a földosztás után csak úgy menthetjük meg, ha ezekből a gazdaságokból saját földjük közös felhasználása (kollektív megmunkálása) céljából önkéntes szövetkezeteket alakítunk."

Nyilvánvaló, hogy ez a narodnyik recept egyszerűen gyerekes naivitás. A földesurak meg a kulákok a parasztok millióit kergetik el a földről, s ezzel további milliókat tesznek tönkre. Az egész világkapitalizmus, a nemzetközi cserefogalom egész ereje, a világburzsoázia milliárdos tőkéinek egész hatalma sodorja magával Oroszországot, táplálja és támogatja Oroszország városi és *falusi* burzsoáziáját, többek között az obscsinán belüli burzsoáziát is. És

még azt mondják nekünk, hogy e tönkretett parasztok számára az a „menekvés“, ha közösen művelik meg talpalatnyi „saját földjüket“!! Ez ugyanaz, mintha a taligával túl akarnók szárnyalni a vonatot — gyorsaság és a szállítmányok mennyisége tekintetében.

Nem, narodnyik urak! Önöknek persze igazuk van, amikor azt mondják, hogy ez a vonat fojtogatja a szegénységet. De itt nem a taligára kell gondolni.

Nem visszafelé kell mennünk, a vonattól a taliga felé, hanem előre: a kapitalista vonattól az egyesült proletariátus vonatja felé.

A narodnyikok ártatlan ábrándozása nemcsak gyermekesen naiv, hanem valósággal káros, mert elvonja a szegénység figyelmét az osztályharcról. Azon az osztályharcon *kívül*, amelyet a proletariátus az egész kapitalista rendszer átalakítása céljából a burzsoázia ellen vív, nincs más menekvés a falusi szegénység számára. S a különféle egyesületek, szövetkezetek, artelek stb. csak akkor lehetnek hasznosak, ha tudatosan részt vesznek ebben az osztályharcban.

Bár teljesen vitathatatlan, hogy Oroszországban is elkerülhetetlenül előre halad a kapitalizmus fejlődése és a falu proletarizálódása, éppúgy mint az egész világon, mégis óriási hiba volna erre az igazságra szorítkozni.

A kapitalizmusnak különféle formái vannak: van földesúri, félfeudális kapitalizmus, amelyben megtaláljuk a különféle kiváltságok tömérdek maradványait, s amely a legreakciósabb és a leggyötrelmesebb a tömegek számára — és van a szabad farmerek kapitalizmusa, amely a legdemokratikusabb, kevésbé gyötrelmes a tömegek számára, és a kiváltságok legkevesebb maradványa van meg benne.

Milyen hatással lenne például a kapitalizmus fejlődésére, ha Oroszországban minden föld átmenne a parasztok kezébe, mégpedig minden megváltás nélkül? Ez nem szocializmus lenne. Ez *szintén* kapitalizmus lenne, csakhogy demokratikus kapitalizmus, nem Puriskevics—Gucskov-féle kapitalizmus, hanem narodnyik-paraszt kapitalizmus. A kapitalizmus fejlődése akkor még gyorsabb, még átfogóbb, még szabadabb, s a tömegek számára kevésbé gyötrelmes lenne.

Ez Oroszország mostani, adott, igazi agrárkérdésének a *lényege*. Erről vitatkoztak Kievben (anélkül, hogy megértették volna a dolog lényegét) egyfelől a földesúri földrendezés és a burzsoá agronómia védelmezői, másfelől a narodnyikok és baloldali kadetok (olyanok mint Sahovszkoj). Arról vitatkoztak, vajon a polgári demokráciának továbbra is a Puriskevicsek kezében kell-e hagynia az új Oroszország feudális-kapitalista típusú felépítését, vagy pedig saját magának, a tömegeknek, a parasztságnak kell kézbe venni és a Puriskevicsek nélkül, a szabad, demokratikus kapitalizmus irányában kell folytatnia az építést?

Nem nehéz megérteni, milyen álláspontot foglal el az öntudatos munkás ebben a vitában. Mi jól tudjuk, hogy a sztolipini út is, a narodnyik út is a kapitalizmus fejlődését jelenti, amely minden esetben a proletariátus diadalára vezet. Mi nem csüggedünk, bármilyen fordulatot vesz is a történelem. De nem engedjük, hogy a történelem bármilyen fordulata részvételünk nélkül, az élenjáró osztály hathatós beavatkozása nélkül menjen végbe. A munkásosztály nem nézi közömbösen a Puriskevicsek és a paraszti demokrácia összeütközését, hanem a legnagyobb lelkesedéssel, a legnagyobb odaadással védi a parasztság és az egész nép demokráciájának legkövetkezetesebben kifejezett érdekeit.

A legkisebb engedményt sem tesszük a narodnyikok keresztül-kasul rothadt álszocializmusának (amely valójában nyárspolgári ábrándozás), s a legnagyobb figyelmet szenteljük a paraszti demokráciának, a paraszti demokrácia felvilágosításának, felébresztésének, egyesítésének és minden néven nevezendő áporodott előítélettől való megszabadításának — ez az öntudatos munkás irányvonala.

Arról akarnak ábrándozni, hogy a taliga legyőzi a vonatot? — akkor útjaink elválnak, mi ellenségei vagyunk a sekélyes manyilovizmusnak. Harcolni akarnak a Puriskevicsek ellen? — akkor egy az utunk, de tudják meg, hogy a munkások a legkisebb ingadozást sem bocsátják meg.

Azokat pedig, akik szolgai buzgósággal sietnek elismerni a sztolipini földbirtokrendezés „végleges" győzel-

mét, a munkásosztály megveti, mint ahogyan az élenjáró, erős és a reformizmussal szemben ellenséges osztályok mindig is megvetik az opportunistákat és a pillanatnyi siker lovagjait.

„Pravda Truda" 3. sz.
1913 szeptember 13.
Aláírás: V. I l j i n.

HOGYAN VÉDI NYIKON PÜSPÖK AZ UKRÁNOKAT?

A „Kievszkaja Miszl" közli, hogy Nyikon püspök, az Állami Duma tagja, jobboldali, elsőnek írta alá az Állami Dumába az ukrán iskoláról és egyesületekről beterjesztett törvényjavaslatot.

A törvényjavaslat tartalma: engedélyezzék az ukrán nyelvű oktatást az elemi iskolákban; ukránokat nevezzenek ki tanítóknak; vezessék be az ukrán nyelv és az ukrán történelem oktatását; ne üldözzék az ukrán egyesületeket és ne tiltsák be őket „adminisztratív úton, gyakran puszta önkényből".

Eszerint tehát Puriskevics pártbeli kollégájának, Nyikon püspöknek, *egyes* esetekben nem tetszik az *önkény*.

Nyikon püspök joggal gondolja, hogy az általa felvetett „kérdés rendkívül nagy fontosságú kérdés, amely a 37 milliós ukrán nép megnyomorításával van kapcsolatban"; hogy „a gazdag, szép, tehetséges, virágzó és költői Ukrajnát elfajulásra, fokozatos eltompulásra és lassú kihalásra kárhoztatják".

A tiltakozás az ukránoknak nagyorosz elnyomása ellen teljesen jogos. De nézzük meg, milyen érveket sorakoztat fel az ukrán követelések mellett Nyikon püspök:

„Az ukrán nép nem valami hírhedt autonómiát kíván, nem kívánja a Szecs Zaporozsszkaja visszaállítását; az ukránok nem szeparatisták... Az ukránok nem másfajtájúak, ők — a mi fajtánk, a mi édes testvéreink, és éppen ezért nem kell korlátozni őket a nyelv és a nemzeti kultúra fejlődése tekintetében; különben mi magunk helyezzük őket, testvéreinket egy színvonalra a zsidókkal, lengyelekkel, grúzokkal és egyéb valóban másfajtájúakkal."

A dolognak tehát az a lényege, hogy az ukrán Nyikon püspök és elvbarátai a nagyorosz földbirtokosoktól *kiváltságokat* kunyerálnak az ukránok részére azon az alapon, hogy az ukránok — testvérek, a zsidók meg — másfajtájúak! Nyíltabban és egyszerűbben: hajlandók vagyunk elnyomni a zsidót és a többit mint másfajtájút, ha nekünk engedményeket tesznek.

Ez a régi nóta: így védelmezik „a nemzeti kultúrát" az *összes* burzsoá nacionalisták, a feketeszázas nacionalistáktól a liberális, sőt a burzsoá demokrata nacionalistákig!

Nyikon püspök semmiképpen sem akarja tudomásul venni, hogy nem lehet az ukránokat megvédeni az elnyomással szemben, ha nem védjük meg minden elnyomással szemben az összes népeket kivétel nélkül, — ha tökéletesen ki nem irtjuk az állami életből a „másfajtájú" fogalmát, — ha nem szállunk síkra az összes nemzetiségek teljes egyenjogúsága mellett. Senkit sem lehet védelmezni a nemzeti elnyomással szemben, ha nem érvényesítjük következetesen a legszélesebb körű helyi és területi autonómiát és azt az elvet, hogy *minden* állami kérdést a lakosság többségének akarata döntsön el (vagyis a következetes demokratizmus elvét).

Nyikon püspök szájában az ukránok „nemzeti kultúrájának" a jelszava valójában a feketeszázasság ukrán nyelven való propagálásának a jelszava, az ukrán klerikális kultúra jelszava.

Az öntudatos munkások megértették, hogy a „nemzeti kultúra" jelszava klerikális vagy burzsoá csalás — akár a nagyorosz, az ukrán, a zsidó, a lengyel, a grúz vagy bármely más kultúráról van is szó. 125 évvel ezelőtt, amikor a nemzet még nem vált ketté burzsoáziára és proletariátusra, a nemzeti kultúra jelszava lehetett az egyetlen és egységes harci felhívás a feudalizmus és a klerikalizmus ellen. De azóta a burzsoázia és a proletariátus közötti osztályharc mindenütt lángra lobbant. Az „egységes" nemzet kettéválása kizsákmányolókra és kizsákmányoltakra befejezett ténnyé vált.

Általában vett nemzeti kultúráról csak klerikálisok vagy burzsoák beszélhetnek. A dolgozó tömegek csak a nemzetközi munkásmozgalom internacionális (nemzet-

közi) kultúrájáról beszélhetnek. Csakis ez a kultúra jelenti a nemzetek teljes, valóságos, őszinte egyenjogúságát, a nemzeti elnyomás megszűnését, a demokrácia megvalósulását. Csak ha az összes nemzetek munkásai az *összes* munkásszervezetekben egyesülnek és tömörülnek a tőke elleni harcra, akkor lesz lehetséges a „nemzeti kérdés megoldása".

„Pravda Truda" 3. sz.
1913 szeptember 13.

EGY PUBLICISTA JEGYZETEI

I. PÁRTONKÍVÜLI ÉRTELMISÉGIEK A MARXIZMUS ELLEN

A „Novaja Rabocsaja Gazeta" szerkesztősége védelmébe vette azt a pártonkívüli agitációt, amely a gyűjtéseknek a likvidátorok, a narodnyikok és a marxisták között egyenlő arányban való felosztásáért folyik.

Amikor erre a szerkesztőségre rábizonyították, hogy az ilyen elosztás teljesen elvtelen eljárás, amely aláássa a kispolgári áramlatokhoz való marxista viszony alapjait* — akkor a szerkesztőség, mivel nem tudott mit válaszolni, tréfával akarta elütni a dolgot. Mi, úgymond, nem ismerünk „marxista gyűjtési rendszert".

A renegátok „kedves tréfálkozással" akarják elintézni régi határozataink kérdését.

De a munkások az ilyen kérdésben nem ismerik a tréfát.

Ugyancsak a „Novaja Rabocsaja Gazeta" 23. száma közli, hogy a likvidátorok agitációja két oroszországi munkáscsoportnál járt eredménnyel; nevezetesen: a dvinszki nyomdászok csoportjánál és a moszkvai Nyemirov—Kolodkin-gyár munkásainak a csoportjánál. Ezek a csoportok *egyenlő arányban* gyűjtöttek a likvidátor, a narodnyik és a marxista lap részére.

A renegát értelmiségiek tréfálkozhatnak, de a munkásoknak meg kell oldaniuk ezt a kérdést, s meg is fogják oldani.

Aki a gyűjtések egyenlő arányban való elosztását

---

* Lásd ebben a kötetben 339—343. old. — *Szerk.*

hirdeti, az a pártonkívüliséget hirdeti, a proletariátus osztályálláspontját valló lapoknak a kispolgári lapokkal, a narodnyikok lapjaival való összekeverését (vagy egyenjogúságát) hirdeti. Ez ellen az elemi igazság ellen a likvidátor lap „kedves tréfacsinálói" nem hozhatnak fel semmit, — jóllehet tréfálkozásukat és vihàncolásukat minden bizonnyal lelkesen megtapsolja a burzsoá olvasóközönség. Aki teljes vereséget szenved a munkások között, az igen gyakran kárpótolja magát a burzsoázia tapsaival, amely örül annak, hogy az időszerű gyakorlati kérdések következetes marxista megoldásának még a gondolatát is nevetségessé teszik.

A likvidátorok megvigasztalódtak: a vasmunkások gyűlésén teljes vereséget szenvedtek. A burzsoá urak bármely gyűlésén kedvesen mosolyognak rájuk kedves tréfáikért, amelyeknek éle a munkáslap álláspontja ellen irányul.

Mindenkinek megvan a maga öröme. Szolgáljon a likvidátoroknak vigasztalásul, hogy sikereik vannak a burzsoáziánál. A munkások viszont meg fogják magyarázni a tömegeknek azt a vitathatatlan igazságot, hogy aki a munkásgyűjtések egyenlő arányban való elosztását hirdeti, az a pártonkívüliséget hirdeti, — az a proletariátus marxista lapjának értelmiségi és kispolgári lappal — például narodnyik lappal — való összekeverését vagy egyenjogúságát hirdeti.

II. LIBERÁLIS VAKSÁG

A nyugat-európai opportunistáknak, kezdve Edward Bernsteinen, akinek a nézeteit a német szociáldemokrácia erélyesen visszautasította, szokásos fogása a következő: Nézzétek meg azt, ami van — mondta Bernstein és a többi opportunista —, legyen meg a bátorságotok kimondani azt, ami van: mi Németországban mindannyian reformokért harcolunk, lényegében mindannyian reformisták vagyunk, a mi pártunk a reformok pártja. A bérrabszolgaság megszüntetése válságok sorozata útján ellenben csak frázis, meddő utópia.

Az opportunisták ezt a fogást ma is számtalanszor alkalmazzák, az egész burzsoá sajtó (elsősorban a mi kadet „Recs“-ünk) állandóan felhasználja a marxizmus *ellen* ezt az opportunista érvelést. Aki komolyan szívén viseli a munkásmozgalom sorsát, annak jól kell ismernie a proletariátus nyílt ellenségeinek és hamis barátainak ezt az elkoptatott manőverét.

Nemrégiben (szeptember 4-én) D. likvidátor, akihez már volt szerencsénk, a pétervári likvidátor lapban rendkívül ízléstelen és durva formában ismételte meg ezt az Európa-szerte dívó burzsoá manővert.

Ám ítélje meg maga az olvasó.

„Ha kezünkbe veszünk egy munkáslapot, akár például a «Szevernaja Pravdá»-t — írta D. —, mit látunk? Olvasunk benne a munkásszervezetek — a szakszervezetek, klubok, szövetkezetek tevékenységéről; e szervezetek taggyűléseiről, vezetőségi üléseiről, a biztosítási megbízottak üléseiről stb.; a munkások által rendezett előadásokról és referátumokról; a sztrájkokról és a sztrájkbizottságokról; különböző gyűjtések szervezéséről; különböző munkáscsoportok olyan kísérleteiről, hogy politikai segítséget nyújtsanak a munkássajtó védelmében, vagy megemlékezzenek Bebelről, vagy pedig valamely más közvetlen célt tűzzenek maguk elé.“

Ezt „látta“ és „látja“ D. és a vele egyívásúak a „Szevernaja Pravdá“-ban. És ő, persze, Bernsteinhez hasonlóan, felkiált: „nem árt mindenekelőtt megnézni *azt, ami van*“ (magának D.-nek a kiemelése). Azt a következtetést vonja le, hogy mindez nem egyéb, mint az egyesülési szabadságért vívott harc. „Az egyesülési szabadságért mint a legidőszerűbb soron levő követelésért folyó harc jelszava“, „általánosítja *azt, ami van*“ (D. kiemelése).

Bernstein, amikor a munkásosztály harcát reformharcnak nyilvánította, azt bizonygatta, hogy ő csak „általánosítja azt, ami van“.

D., amikor az oroszországi munkásosztály mozgalmát reformista mozgalomnak nyilvánítja, azt bizonygatja, hogy „általánosítja azt, ami van“.

Bernstein *liberális* tartalmat akart becsempészni a reformokért vívott munkásharcba, abba a harcba, amely-

nek egyáltalán nincs reformista tartalma. Hajszálpontosan így jár el D. is. Liberális reformizmuson kívül semmit *nem* lát, és vakságát valóságnak tünteti fel.

Persze a „*Szevernaja Pravda*" harcolt a munkásélet-nek és a munkásharc feltételeinek a legcsekélyebb javulásáért is, de ezt nem liberális módra tette, mint ezek a D.-féle urak! A „Szevernaja Pravdá"-ban *volt* sok minden, amit ők figyelmen kívül hagytak, a „Szevernaja Pravda" harcolt a reformizmus ellen, védelmezte a „régit", védelmezte a csorbítatlan jelszavakat stb. D. úr véleménye szerint ez nem fontos. Ők ezt „*nem látják*", nem akarják látni, — éppen azért, mert liberálisok. Mint az összes liberálisok, ők sem látják világosan azt a *kapcsolatot*, azt a szoros, bonthatatlan kapcsolatot, amely a marxistáknál a legcsekélyebb javulás védelme és szervezetük stb. jelszavainak védelme közt van. Előttük nem világos, hogy éppen ebből a kapcsolatból ered a liberális (ő is az egyesülési szabadság híve) és a munkás-demokrata világszemlélete közti gyökeres különbség.

Szakítsátok el a reformharcot a végcélért vívott harctól, — ide lyukad ki végeredményben Bernstein propagandája. Szakítsátok el a javulásért, az egyesülési szabadságért stb. vívott harcot a reformizmus elleni harctól, a marxizmus védelmétől, a marxizmus szellemétől és irányától, — ide lyukad ki voltaképpen D. és a többi likvidátor propagandája.

Liberális vakságukat (azt, hogy nem látják a kapcsolatot a múlttal, nem látják annak irányát, nem látják a reformizmus elleni harcot) a munkásosztály nyakába akarják varrni. De az élenjáró munkások, amint azt a vasmunkások augusztus 25-i gyűlése újra bebizonyította, már felismerték D.-nek és kis csoportjának liberális mivoltát.

III. SZÜKSÉGES MAGYARÁZAT

A „Novaja Rabocsaja Gazeta" 24. száma egy komikus kirohanást tartalmaz a dublini eseményekről írt ismertetésünk* ellen. Ilyen komikus kirohanásra talán nem is

* Lásd ebben a kötetben 344—345. old. — *Szerk.*

volna érdemes válaszolni, ha a likvidátor lap ezzel kapcsolatban nem bocsátkozna a munkások szempontjából roppant fontos és tanulságos magyarázatokba. Ítéljék meg önök. Mi rámutattunk arra, milyen különbség van Anglia között, ahol, minthogy érvényben vannak a politikai szabadság általános alapelvei, igen komoly és tényleges jelentősége van annak, hogy a munkások követelik az egyesülésre vonatkozó törvények (az egyesülési szabadságra vonatkozó törvények) *reformját* — és Oroszország között, ahol az efféle követelés komolytalan, meddő, liberális frázis, de ahol tényleg megvalósíthatók a jelenlegi alapokon az olyan reformok, mint a biztosítás reformja.

A likvidátor nem érti ezt a különbséget. Világítsuk meg előtte két kérdéssel: 1) Miért nem lehetséges Angliában polgári demokratikus forradalom? a politikai szabadságért vívott forradalom? 2) Mi az oka annak, hogy Oroszországban a múlt század végén, például 1897-ben, lehetségesek voltak a gyári törvények részleges *reformjai*, és senki sem vitatta a munkások e téren támasztott részleges követeléseit, de az összes akkori marxisták liberális csalásnak tartották a részleges politikai reformok követelését?

A likvidátor, ha gondolkozik ezeken a kérdéseken, kitalálhatja, mik az okai annak, hogy Oroszországban és Angliában különböző reformokkal szemben különböző magatartást tapasztalunk.

S most térjünk rá a likvidátor lap fontos magyarázatára:

„De — írja a lap (24. sz., 2. old. 1. hasáb) — ha a biztosítási törvények részleges módosításához nincs szükség ezekre az alapokra“ (vagyis a politikai szabadság általános alapjaira), „akkor miért van szükség rájuk az 1906 március 4-i törvénynek és az 1905 december 2-i sztrájkrendelet egyes cikkelyeinek részleges módosításához?“

Őszinteségükért fogadják gratulációnkat és köszönetünket! Pontosan célba találtak: „az 1906 március 4-i és az 1905 december 2-i törvény részleges módosítása“[90] feltétlenül lehetséges bármiféle általános elv *nélkül*! Remek.

Csakhogy ... egyet ne felejtsünk el ... „az 1906

március 4-i és az 1905 december 2-i törvény" efféle „részleges módosítását" nem *„egyesülési szabadságnak"* nevezik, hanem a nép októbrista becsapásának.

A „Novaja Rabocsaja Gazeta" publicistái éppen azt ismerték be, amit bizonyítani kellett.

Az az „egyesülési szabadság", amellyel a liberálisok és a likvidátorok traktálnak bennünket, így értendő:

„Az 1906 március 4-i és az 1905 december 2-i törvény részleges módosítása."

Még egyszer köszönjük őszinteségüket. Feljegyezhetjük tehát, hogy a likvidátorok alapvető, központi, legfőbb, elsőrendű stb. stb. jelszava, saját bevallásuk szerint, *az 1906 március 4-i és az 1905 december 2-i törvény részleges módosításának* a követelése.

Ugye milyen fényesen megcáfolta a „Novaja Rabocsaja Gazeta" azt, hogy a liberálisokhoz tartozik?

Nemhiába keresztelték el a likvidátorokat szociáldemokrata októbristáknak!

„Pravda Truda" 3. sz.
1913 szeptember 13.
Aláírás: N—k.

CIVILIZÁLT BARBÁRSÁG

Anglia és Franciaország a világ két legcivilizáltabb állama. London és Párizs a világ fővárosai, 6 millió, illetve 3 millió lakossal. 8—9 órányi távolságra vannak egymástól.

Képzelhetjük, milyen élénk kereskedelmi kapcsolat van e fővárosok között, mekkora árutömegek és embertömegek áramlanak állandóan egyikből a másikba.

S a világ leggazdagabb, legcivilizáltabb, legszabadabb államai most félve és remegve vitatják meg — korántsem első ízben! — a „nehéz“ kérdést: lehet-e alagutat fúrni a La Manche csatorna (az Angliát az európai kontinenstől elválasztó tengerszoros) alatt?

A mérnökök már réges-rég kiszámították, hogy lehet. Pénzük Anglia és Franciaország tőkéseinek van tömérdek. A befektetett tőke utáni haszon mindenképpen biztosítva van.

Min feneklett hát meg a dolog?

Anglia fél ... az inváziótól! Az alagút, tetszik tudni, „adott esetben“ megkönnyítené az ellenséges csapatok behatolását Angliába. És ezért az angol katonai tekintélyek már nem először gáncsolják el az alagút fúrástervét.

Ha erről olvas az ember, meglepődik a civilizált népek őrültségén és elvakultságán. Arról nem is beszélünk, hogy az alagút forgalmának leállítása és az alagút teljes lerombolása — a technika mai fejlettsége mellett — néhány perc műve.

De a civilizált népek barbárok helyzetébe hajszolták magukat. A kapitalizmus bűne, hogy a burzsoáziának a munkások félrevezetésére az „invázióról“ szóló hülye

mesékkel *kell* ijesztgetnie az angol népet. A kapitalizmus bűne, hogy egy sereg tőkés — akik, ha alagutat fúrnak, „jövedelmező üzletektől“ esnek el —, majd megfeszül, hogy elgáncsolja ezt a tervet és gátat vessen a technikai haladásnak.

Az angoloknak az alagúttól való félelme — félelem önmaguktól. A kapitalista barbárság erősebb minden civilizációnál.

Bárhová tekintünk — lépten-nyomon olyan feladatokkal találkozunk, amelyeket az emberiség feltétlenül képes volna *azonnal* megoldani. Ennek a kapitalizmus útját állja. A kapitalizmus hatalmas gazdagságot halmozott fel — és az embereket e gazdagság *rabszolgáivá* tette. Igen bonyolult technikai problémákat oldott meg — és a technikai eredmények gyakorlati megvalósítását megakadályozta a lakosság millióinak szegénysége és tudatlansága, egy maroknyi milliomos ostoba zsugorisága folytán.

A civilizáció, a szabadság és a gazdagság a kapitalizmusban arra a gazdag emberre emlékeztet, aki teletömi a bendőjét, elevenen elrothad, s nem engedi élni azt, ami fiatal.

De a fiatal növekszik és felülkerekedik, mindennek ellenére.

„Pravda Truda“ 6. sz.
1913 szeptember 17.
Aláírás: W.

A FEKETESZÁZASSÁGRÓL

A mi feketeszázasságunknak van egy roppant eredeti és roppant fontos vonása, amelyre nem fordítottunk kellő figyelmet. Ez pedig — a felvilágosulatlan paraszt demokratizmusa, a legdurvább, de ugyanakkor a legmélyebb gyökerű demokratizmus.

Akármennyire igyekeznek is az uralkodó osztályok távol tartani a néptől politikai pártjainkat mind a június harmadiki választási törvény, mind pedig államrendünk ezernyi „sajátossága" révén, az élet mégis felülkerekedik. Az összes politikai pártoknak, még a szélsőjobboldaliaknak is keresniük kell valamiféle kapcsolatot a néppel.

A szélsőjobboldal — a földesurak pártja. De a szélsőjobboldal nem szorítkozhat csupán a földesurakkal való kapcsolatra. Lepleznie kell ezt a kapcsolatot, azt kell színlelnie, hogy általános népi érdekeket véd, a „régi jó világot", a „biztos" földművelő életmódot védelmezi. A legelmaradottabb muzsik legmegrögzöttebb előítéleteire kell apellálnia, a tudatlanságára kell spekulálnia.

Az ilyen spekulációnak megvannak a veszélyei. Itt-ott mégiscsak áttör az igazi paraszti élet hangja, a paraszti demokratizmus az egész feketeszázas áporodottságon és dresszúrán. Akkor a jobboldaliak kénytelenek elkergetni az „alkalmatlan" paraszt demokratát. Márpedig amikor a szélsőjobboldaliak tulajdon táborukból kiűzik vagy eltávolítják a leghithűbb feketeszázasokat demokratizmusuk miatt, az feltétlenül felvilágosító hatással van a tömegekre.

Például a szélsőjobboldali Nyikon püspök kénytelen volt visszavonulni a dumában végzett munkától. Miért?

Világos választ ad erre magának Nyikon püspöknek a „Jenyiszejszkaja Miszl"-ben[91] megjelent levele. Természetesen Nyikon püspök nem mer nyíltan beszélni eltávolításának okairól. De egy paraszt levelét idézve Nyikon püspök ezt írja: „a földkérdés, a gabonakérdés, valamint az orosz élet és a mi vidékünk más nagy fontosságú kérdései valahogyan nem jutnak el sem a felsőbbség, sem a duma füléig és szívéig. E kérdéseket, erőnkhöz mért megoldásukat «utópistának», «kockázatosnak», időszerűtlennek tekintik. Vajon ők maguk miért hallgatnak, és mire várnak? Olyan hangulatra, lázadásokra, amelyekért újra csak a «korgó gyomrú», éhes, szerencsétlen parasztokat lövik agyon?! Nálunk félnek a «nagy» tettektől és a reformoktól, s önmagukban véve esetleg helyes apróságokra, semmiségekre szorítkoznak."

Így ír Nyikon püspök. Így gondolkodik sok-sok feketeszázas paraszt. S teljesen érthető, miért *kellett* Nyikon püspököt, aki így beszél, eltávolítani a dumaügyekben való részvételtől és a felszólalásoktól.

Ami a dolog lényegét illeti, Nyikon püspök teljesen, tökéletesen helytelen érvelésben juttatja kifejezésre feketeszázas demokratizmusát. Mind a földkérdés, mind a gabonakérdés, mind pedig az összes egyéb fontos kérdések *igenis* eljutnak a „felsőbbség" és a duma füléig és szívéig (és zsebéig).

„Erejéhez mérten" *megoldja* e kérdéseket a „felsőbbség" is, a duma is, de éppen csak *erejéhez mérten* oldja meg, úgy, hogy a megoldás megfelel a felsőbbségben és a dumában egyaránt többségben levő földesurak érdekeinek és erejének.

Nyikon püspök érzi, hogy feketeszázas nézeteit maga az élet zúzza szét; szétzúzza az, amit megfigyel mind a dumában, mind a „felsőbbség" tevékenységében stb. De hogy miért van ez így, azt Nyikon püspök nem tudja vagy nem meri *megérteni*.

De az élet felülkerekedik, s Nyikon püspök tíz elvbarátja közül minden faluban bizonyára kilenc végeredményben gyorsabban felfogja az élet leckéit, mint Nyikon püspök.

„Pravda Truda" 14. sz.
1913 szeptember 26.

AZ OROSZ KORMÁNYZÁSRÓL ÉS AZ OROSZ REFORMOKRÓL

Van egy „Grazsdanyin“[92] című hetilapocska, amelyet Mescserszkij úr szerkeszt. A herceg, aki sokat forgolódott Pétervár különböző előkelő hivatalnoki „szféráiban“ és ismeri a dörgést, általában a legreakciósabb nézeteket hirdeti ebben a lapban.

A lap érdekes, először is, mert a fecsegő herceg állandóan elárulja Oroszország legfelső kormányzatának a titkait. Mert Oroszországot valójában azok a magasrangú földbirtokosok kormányozzák, akiknek társaságában Mescserszkij herceg forgott és forog. És a valóságban éppen úgy, éppen abban a szellemben, éppen azokkal az eszközökkel kormányozzák Oroszországot, ahogy azt Mescserszkij herceg tanácsolja, feltételezi és javasolja.

Másodszor a lapnak az az érdekessége, hogy előkelő szerkesztője, abban a meggyőződésben, hogy lapja sohasem jut el *a néphez*, gyakran a legkíméletlenebbül leleplezi az orosz kormányzást.

Közöljük az előkelő herceg két érdekes beismerését.

„Igen jellemző eset — írja. — Időnként ellátogatnak hozzánk Oroszországgal és az oroszokkal nagyon szimpatizáló (rokonszenvező) kedves franciák, belgák, angolok, fényűző módon berendezkednek valamelyik szállodában, átadják ajánlóleveleiket az egyik vagy másik hivatalnoknak... s azon vesszük észre magunkat, hogy 1—2 hét múlva valamelyik miniszter fogadja ezeket a külföldieket, ígéretet kapnak valamilyen koncesszióra, s hazautaznak... aztán újra eljönnek és egy héten belül már koncessziójuk van valahol Oroszországban, és előrelátható jövedelmük számolgatásában annyira lendületbe jönnek, hogy milliókról álmodoznak.“

Így ír Mescserszkij herceg. Kivételképpen az igazat írja. Az orosz kapitalizmusban még roppant erősek az olyan jelenségek, mint az ázsiai primitívség, a hivatalnokok megvesztegethetősége, s a monopoljövedelmeiket a magasrangú hivatalnokokkal megosztó spekulánsok üzelmei. Amikor a mi narodnyikjaink harcolnak, és jogosan harcolnak e rút és szemérmetlen üzelmek ellen, ezt ők gyakran a kapitalizmus elleni háborúnak tekintik. Világos, hogy tévednek. Valójában a kapitalizmus *demokratizálásáért* harcolnak.

„Amikor külföldön különböző társadalmi állású emberekkel érintkeztem — írja másutt a szuperreakciós herceg — ... nem emlékszem, hogy valaha is szóba kerültek volna bármiféle társadalmi vagy állami reformok ... Olvastam a lapokat ... de reformokról írott cikkekre nem akadtam bennük ... Ezzel szemben, mihelyt átléptem a határt és itthon voltam, belepillantottam az első kezem ügyébe eső orosz lapba és első, második, sőt harmadik oldalán is holmi reformokról szóló cikkekre akadtam."

Helyes megfigyelés. Európában a burzsoáziának nincs szüksége reformokra. Oroszországban szüksége van rájuk. Az előkelő herceg nem tudja megérteni a különbség okait, — ugyanúgy, ahogy egyes bölcsek nem tudják megérteni, hogy az a tény, hogy a burzsoáziának szüksége van reformokra, különösen igazolja a munkások élesen reformellenes taktikáját.

„Pravda Truda" 14. sz.
1913 szeptember 26.
Aláírás: Megfigyelő.

HOGYAN ÜTI AGYON VERA ZASZULICS A LIKVIDÁTORSÁGOT?

A „Zsivaja Zsizny“ 1913 július 19-i, 8. számában megjelent V. Zaszulicsnak egy figyelemre méltó cikke a likvidátorság védelmében („Egy kérdéssel kapcsolatban“). Nyomatékosan felhívjuk a munkásmozgalom és a demokrácia kérdései iránt érdeklődők figyelmét erre a cikkre, amely értékes mind tartalmánál, mind pedig a tekintélyes szerző nyílt őszinteségénél fogva.

I

V. Zaszulics, mint valamennyi likvidátor, mindenekelőtt igyekszik ócsárolni a pártot, de a szerzőt nyíltsága tökéletesen leleplezi. „Az oroszországi szociáldemokrata munkáspárt — olvassuk V. Zaszulics cikkében — egy földalatti értelmiségi szervezet, amely a munkások közötti propaganda és agitáció céljából a második kongresszuson alakult és nyomban két részre szakadt.“ Valójában a párt 1898-ban alakult meg, és a munkások 1895—1896-ban megindult tömegmozgalmára támaszkodott. Munkások százai (hasonlóan az elhunyt Babuskinhoz Pétervárott) nemcsak előadásokat hallgattak a tanulókörökben, hanem *maguk is folytattak agitációt* már 1894—1895-ben, azután pedig más városokban is létrehoztak munkásszervezeteket (a Pétervárról száműzött Babuskin megalakította a jekatyerinoszlavi szervezeteket stb.).

Az értelmiségiek viszonylagos túlsúlya a mozgalom kezdetén nemcsak Oroszországban, hanem mindenütt megfigyelhető volt. V. Zaszulics azzal, hogy e tény alapján

a munkáspártról afféle gúnyiratot gyárt, agyonüti a likvidátorságot az összes gondolkodó munkások előtt, akik részt vettek az 1894—1896-os agitációban és sztrájkokban.

„...1903-ban — írja V. Zaszulics — az így dolgozó földalatti körök hierarchikus szervezeti szabályzattal rendelkező titkos társaságban egyesültek. Nehéz megállapítani, hogy az új szervezet mint olyan segítette vagy gátolta a munkát..."

Aki nem akarja Feledékeny János szerepét játszani, az tudja, hogy az értelmiségiek és munkások csoportjai nemcsak 1903-ban, hanem már 1894-től kezdve (és helyenként még korábban is) *segítették* mind a gazdasági, mind a politikai agitációt, mind a sztrájkokat, mind a propagandát. Aki nyilvánosan kijelenti: „nehéz megállapitani, hogy a szervezet segítette vagy gátolta a munkát", az nemcsak óriási, égbekiáltó történelemhamisítást követ el. Aki ezt mondja, az *megtagadja a pártot*.

Csakugyan, miért becsüljük a pártot, ha nehéz megállapitani, segítette vagy gátolta a munkát? Nem világos-e, hogy a szombat van az ember kedvéért, és nem az ember a szombat kedvéért?

A likvidátoroknak azért van szükségük arra, hogy utólag megtagadják a régi pártot, hogy ezzel igazolják a mai párt megtagadását.

Erről a máról, a június harmadiki korszakról szólva V. Zaszulics ezt írja: „vannak értesüléseim arról, mennyire elnéptelenedtek a szervezet kerületi tagozatai..."

Ez vitathatatlan tény. Elnéptelenedtek a szervezetnek mind a kerületi, mind az összes egyéb tagozatai is. Csak az a kérdés, hogyan magyarázzuk ezt a jelenséget, a szervezetből való menekülést, milyen álláspontot foglaljunk el e jelenséggel szemben?

V. Zaszulics így válaszol: „azért néptelenedtek el, mert abban az időben ott nem volt tennivaló."

Határozott válasz, amely egyértelmű az illegalitás határozott elítélésével és az illegalitásból való menekülés igazolásával. De hogyan bizonyítja V. Zaszulics állítását? 1) A propagandistáknak nem volt tennivalójuk, mert „sok munkás" a szabadság napjaiban megjelent kiadvá-

nyokból „egész kis könyvtárat gyűjtött össze magának, és ezeket a könyvtárakat a rendőrség még nem kobozta el".

Különös tehetsége van V. Zaszulicsnak ahhoz, hogy ne vegye észre, hogy maga cáfolja meg önmagát. Ha a rendőrség „elkobozott" könyvtárakat, *akkor* az olvasottak megvitatása, elsajátítása, további tanulmányozása igenis *megkívánta* az illegális munkát! V. Zaszulics azt akarja bebizonyítani, hogy „nem volt tennivaló", beismeréseiből pedig az következik: *volt* tennivaló.

2) „Az illegális politikai agitáció lehetőségéről ebben az időben szó sem lehet. Egyébként is az ilyen «akciók» kezdeményezése nem tartozott a kerületek jogai és kötelességei közé."

V. Zaszulics ismétli a likvidátorok szavait, de nem ismeri a tényeket. Hogy a szóban forgó időben nehéz volt, nehezebb, mint azelőtt, az vitathatatlan. De a marxisták munkája *mindig* „nehéz", és a marxisták éppen abban különböznek a liberálisoktól, hogy a nehezet nem nyilvánítják lehetetlennek. A liberális a nehéz munkát lehetetlennek mondja, hogy álcázza azt a tényt, hogy lemond róla. A marxistát a munka nehézségei arra késztetik, hogy a nehézségek megoldására igyekezzék szorosabb egységbe tömöríteni a legjobb elemeket.

Azt az objektív tényt, hogy ez a munka a szóban forgó időben *lehetséges* volt és folyt, bizonyítják akár a III. és a IV. duma választásai is. Csak talán nem képzeli V. Zaszulics, hogy az illegalitás hívei az illegális szervezet közreműködése *nélkül* kerülhettek be az Állami Dumába?

3) „. . . Nem volt tennivaló az illegális csoportokban, azokon kívül viszont tömérdek fontos társadalmi munka volt . . ." Klubok, különféle egyesületek, kongresszusok, előadások stb.

Így érvelnek az összes likvidátorok, s ezt szajkózza V. Zaszulics is. Cikkét nyugodtan ajánlhatnánk a munkásköröknek, hogy foglalkozásaikon annak alapján elemezzék a likvidátorság kudarcait!

Az illegalitásra többek közt éppen azért volt szükség, mert vele volt kapcsolatban a klubokban, egyesületekben, kongresszusokon stb. végzett marxista munka.

Hasonlítsák össze ezt az érvelésemet V. Zaszulics érvelésével. Gondolják meg, *milyen indokok* alapján tünteti fel V. Zaszulics a legális egyesületekben folyó munkát az illegális csoportok munkáján „*kívül*" folyó munkának?? Miért „kívül", és nem „szoros kapcsolatban", nem „egy irányban"??

V. Zaszulicsnak erre az égvilágon semmi igazi indoka nincs, hiszen mindenki tudja, hogy úgyszólván egyetlen legális egyesület stb. sem volt, amelyben részt ne vettek volna illegális csoportok tagjai. V. Zaszulics állításainak egyetlen alapja — a likvidátorok szubjektív hangulata. A likvidátorok között volt olyan hangulat, hogy *nekik* nincs tennivalójuk az illegalitásban, hogy *ők* csak az illegalitáson *kívüli*, az illegalitás eszmei irányán *kívüli* munkával rokonszenveznek. Más szóval, V. Zaszulics „indoka" nem egyéb, mint az a törekvés, hogy *igazolja* a likvidátorok menekülését az illegalitásból.

Szánalmas indok.

De nem szorítkozhatunk arra, hogy rámutassunk V. Zaszulics írásainak szubjektív indokaira, azokra a ténybeli és logikai hibákra, amelyek a szó szoros értelmében hemzsegnek cikke minden mondatában. Fel kell kutatnunk az objektív okait annak a vitathatatlan ténynek, hogy „a kerületek elnéptelenedtek", hogy az illegalitásból elmenekültek.

Nem kell soká kutatnunk. Közismert tény, hogy a tárgyalt időben Oroszország polgári és kispolgári társadalmán igen nagy mértékben úrrá lett az ellenforradalmi hangulat. Közismert, hogy a szabadság napjaiban feltárult a burzsoázia és a proletariátus közti mélységes antagonizmus, amely ezt az ellenforradalmi hangulatot szülte, s egyúttal a proletariátus számos állhatatlan barátjában bomlást, csüggedést, levertséget idézett elő.

Az a tény, hogy a tárgyalt időben ilyen volt az osztályok egymás közti objektív viszonya, teljes mértékben megmagyarázza, miért *kellett* általában a burzsoáziának és különösen a liberális burzsoáziának (hiszen ennek a kezéből kiragadták a néptömegek fölötti hegemóniát) meggyűlölnie az illegalitást, kijelentenie róla, hogy az hiábavaló és „cselekvésképtelen"(V. Zaszulics kifejezése), elítélnie

és elvetnie a földalatti politikai agitációt, s ugyanúgy az illegalitás szellemében, az *illegalitás* jelszavainak megfelelően, az illegalitással bonthatatlan eszmei és szervezeti kapcsolatban végzett legális munkát.

Az illegális szervezetből főként és elsősorban a polgári értelmiségiek menekültek el, akiken úrrá lett az ellenforradalmi hangulat, a szociáldemokrata munkásmozgalomnak azok az „útitársai“, akik nálunk is, éppúgy mint Európában, lelkesedtek a proletariátusnak (Európában: általában a plebsnek) a polgári forradalomban betöltött felszabadító szerepéért. Ismert tény, hogy a marxisták közül 1905 után mennyien hagyták ott az illegalitást s szóródtak szét mindenféle puha legális értelmiségi fészkekben.

Akármennyire „jószándékú“ is szubjektíve V. Zaszulics, az általa ismételgetett likvidátor érvelés objektíve nem egyéb, mint ellenforradalmi liberális eszmécskék szajkózása. A likvidátorok, akik a legtöbbet kiabálnak a „munkás öntevékenységről“ stb., valójában éppen a munkásmozgalomtól elszakadt és a burzsoáziához átpártolt értelmiségieket képviselik és védelmezik.

Az illegalitásból való menekülés egyeseknél lehetett fáradtság vagy összeroppanás következménye. Ezeket csak sajnálhatjuk; segíteni kell őket, ha újból erőre kapnak és a nyárspolgáriasságtól, a liberálisoktól és a liberális munkáspolitikától ismét a földalatti munkásszervezet felé fordulnak. De ha a fáradtak és összeroppantak a publicisztika szószékére lépnek és kijelentik, hogy menekülésük nem fáradtságnak, nem gyengeségnek, nem értelmiségi hitványságnak a megnyilvánulása, hanem érdem, s a „cselekvésképtelen“ vagy „hiábavaló“ vagy „megmerevedett“ stb. illegalitásra hárítják a vádat, — akkor ezek a szökevények undorító renegátokká, hitszegőkké válnak. Akkor ezek a szökevények a munkásmozgalom legrosszabb tanácsadóivá és ennélfogva veszélyes ellenségeivé válnak.

Amikor azt tapasztaljuk, hogy a likvidátorok védelmezik és magasztalják az efféle elemeket, s egyúttal esküdöznek és fogadkoznak, hogy mi, likvidátorok, úgymond, az egység mellett foglalunk állást, — akkor csak vállat vonunk és azon gondolkodunk, hogy kit akarnak

lóvá tenni az efféle nagyképű ostobaságokkal és ezzel a képmutatással? Hát nem világos, hogy a munkáspárt nem létezhet, ha nem harcol elszántan azellen, hogy felmagasztalják a párttal szemben való hitszegést?

A likvidátorok (s nyomukban V. Zaszulics), azzal szórakoznak, hogy „a munkásosztály eleven erejének" nevezik ezeket a hitszegőket és szökevényeket. De a liberális intellektueleknek e cselfogásait már réges-rég vitathatatlan tények cáfolták meg országszerte. A munkáskúria képviselői közül a bolsevikoknak a II. dumában 47%-uk volt, a III. dumában 50%-uk, és a IV. dumában 67%-uk. Megcáfolhatatlan bizonyítéka ez annak, hogy a munkások az 1907—1913-as korszakban faképnél hagyták a likvidátorokat. S az első munkás napilap létrejötte és azok a jelenségek, amelyek most a szakszervezetekben megfigyelhetők, még jobban alátámasztják ezt a bizonyítékot. A munkásosztály eleven erői, ha az objektív tényeket, nem pedig a liberális intellektuelek kérkedő és alaptalan kijelentéseit nézzük, az illegalitás híveihez, a likvidátorság ellenfeleihez tartoznak.

De V. Zaszulicsnak a múltra vonatkozó minden fejtegetése — csak kóstoló. A java ezután következik. A renegátságnak és a párt tagadásának védelme csupán előjáték a pártrombolás védelméhez. Áttérünk hát V. Zaszulics cikkének e nagy fontosságú részeire.

II

„. . . A földalatti szervezet — olvassuk a cikkben — az orosz szociáldemokráciának mindig a leggyengébb oldala volt . . ." (sem többet, sem kevesebbet nem mond, mint hogy „mindig"!) Merész történészek a mi likvidátoraink. „Mindig" — tehát 1883—1893-ban is, mielőtt megindult a párt szervezett vezetése alatt álló munkástömegmozgalom; — tehát 1894—1904-ben is. Hát 1905—1907-ben?

„. . . De még ha tízszer jobb lett volna is, akkor sem viselte volna el a forradalmat és az ellenforradalmat. Nem

emlékszem Európa történetében egyetlen forradalmi szervezetre sem, amely a forradalom lezajlása után, a reakció idején cselekvőképes lett volna."

Ez az okoskodás a „gyöngyszemeknek" olyan tárháza, hogy nem is tudja az ember, melyik gyöngyszemen kezdje az elemzést!

V. Zaszulics „nem emlékszik" Európa történetében az őt érdeklő esetre. De vajon emlékszik-e V. Zaszulics „Európa történetében" olyan polgári forradalomra, amely olyan helyzetben játszódott le, amikor a szomszéd országokban sok százezer sőt milliós taglétszámú önálló munkáspártok vannak, s a kapitalizmus olyan fejlettségi fokon van, hogy a szóban forgó országban összeforrott ipari proletariátust és országos méretű munkásmozgalmat hozott létre?

Ilyen esetre nem „emlékezhet" V. Zaszulics, mert ilyen eset „Európa történetében" nem volt. Nem történt meg és nem is történhetett meg Európa történetében a XX. századig, hogy polgári forradalomban döntő szerepet játsszon a politikai tömegsztrájk.

Mi az eredmény? Az eredmény a következő. A likvidátor „Európa történetének" a példájára hivatkozik, arra, hogy Európa története során a polgári forradalmakban *nem voltak* önálló proletár pártok és tömegsztrájkok, — *azért* hivatkozik erre a példára, hogy *megtagadja* a feladatokat, vagy *lealacsonyítsa*, megcsonkítsa, lecsökkentse, megnyirbálja a feladatokat egy olyan országban, ahol a két említett alapvető feltétel (önálló proletár párt és politikai jellegű tömegsztrájkok) *adva volt* és adva van!

V. Zaszulics nem érti — s ez az értetlenség rendkívül jellemző a likvidátorságra —, hogy ő, bár más szavakkal, más kérdéssel kapcsolatban, más szempontból vetette fel a kérdést, *a liberális* Prokopovics *gondolatát ismételte.* Ez a liberális, aki szélső „ökonomista" volt éppen abban az időpontban, amikor szakított a szociáldemokráciával (1899), kimondta azt a gondolatot, hogy „a liberálisok dolga a politikai harc, a munkásoké — a gazdasági harc".

E gondolat felé hajlik, ide téved az 1895—1913. évi oroszországi munkásmozgalomban fellépő *egész* opportunizmus. Az oroszországi szociáldemokrácia csakis abban a harcban nőtt naggyá, csakis abban a harcban *nőhetett* naggyá, amelyet ez ellen az eszme ellen vívott. A harc ezen eszme ellen, a tömegek kiszabadítása ezen eszme befolyása alól tulajdonképpen nem más, mint az önálló oroszországi munkásmozgalomért vívott harc.

Prokopovics a jelen feladataira alkalmazva, parancsoló vagy óhajtó módban fejezte ki ezt az eszmét.

V. Zaszulics az események általtörténelmi, retrospektív megítélése vagy áttekintése formájában ismétli meg ezt a gondolatot.

Prokopovics nyíltan, őszintén, világosan és élesen megmondotta: vessétek el a politikai önállóság gondolatát, munkás testvéreim! V. Zaszulics, aki nem érti meg, hova juttatta őt a likvidátorság, tekervényes úton haladva ugyanennek a szakadéknak a szélére jut: Európa példájából kiindulva sem jár nektek, úgymond, munkás testvéreim, olyan régi, kipróbált *típusú*, „cselekvőképes" szervezet, ugyanolyan típusú, amilyen a mi 1905-ös szervezetünk volt. A liberálisok 1905-től már nem ábrándoztak az „illegalitásról", „cselekvőképes" szervezetet hoztak létre, nyílt szervezetet, amelyet a június harmadiki rendszer, ha nem is legalizált, de megtűr, s amely meg tudja tartani parlamenti frakcióját, legális sajtóját, mindenki által ténylegesen ismert helyi bizottságait. Nálatok viszont, munkás testvéreim, az a helyzet, hogy régi szervezetetek cselekvésképtelen, és „Európa történetének" tanulságai szerint cselekvésképtelennek is *kell* lennie, de az új, „nyílt pártot" mi, likvidátorok, mindennap megígérjük nektek. Hát kell nektek ennél több? Elégedjetek meg a mi likvidátor ígéreteinkkel, becsméreljétek minél jobban régi szervezeteteket, mocskoljátok be, tagadjátok meg, és egyelőre (amíg nem teljesítjük a „nyílt pártra" vonatkozó ígéretünket), legyetek meg *minden szervezet nélkül!*

Ez az igazi értelme V. Zaszulics likvidátor érveléseinek, s ezt az értelmet *nem* az ő akarata és tudata, hanem az oroszországi osztályok egymás közti viszonya, a munkásmozgalom objektív feltételei határozzák meg. S éppen ezt

akarják a liberálisok. V. Zaszulics csak *kontrázik* Prokopovicsnak!

A XVIII. század végének és a XIX. század első felének Európájával ellentétben Oroszország példája annak az országnak, amelyben a régi szervezet bebizonyította életképességét és cselekvőképességét. E szervezet fennmaradt a reakció idején is, jóllehet a likvidátorok és tömérdek nyárspolgár elpártoltak tőle. E szervezet, megőrizve eredeti jellegét, alkalmazni tudta *formáját* a megváltozott feltételekhez, módosítani tudta e *formát* annak a helyzetnek a követelményei szerint, amely „egy újabb lépés a burzsoá monarchiává való átalakulás útján"[93].

A régi szervezet alkalmazkodásának objektív bizonyítékát látjuk — ha az egyik legegyszerűbb, legnyilvánvalóbb, a liberális számára legérthetőbb bizonyítékot vesszük — a IV. duma választásainak eredményében. A régi szervezet mellett volt, amint arra már rámutattunk, a munkáskúria képviselőinek $^{2}/_{3}$-a, s köztük teljes egészében a fő ipari kormányzóságok képviselőinek hatos csoportja. E kormányzóságokban körülbelül egymillió gyári munkás van. Ennek az igazi *tömegnek*, ennek a proletár tömegnek összes eleven, tudatos, befolyásos elemei részt vettek a választásokban, megváltoztatták régi szervezetük *formáját*, módosították tevékenysége *feltételeit*, de megóvták a szervezet irányát, eszmei-politikai alapjait és tevékenysége *tartalmát*.

Álláspontunk világos. 1908 óta megmásíthatatlanul kialakult. A likvidátoroknak viszont — s ez a bajuk — semmiféle álláspontjuk nincs, egyelőre nincs *új* szervezetük. Nincs egyebük, mint az, hogy jajgatnak a rút múlt miatt és jobb jövőről álmodoznak.

III

„. . . Szervezetre szüksége van a pártnak" — írja V. Zaszulics. Már a stockholmi (1906. évi) határozattal is elégedetlen, amikor a mensevikek *túlsúlyban voltak és* elfogadni *kényszerültek* a szervezeti szabályzat híres első pontját.

Ha ez igaz (márpedig ez feltétlenül igaz), akkor V. Zaszulicsnak nincs igaza, és meg kell tagadnia a *mensevik* stockholmi határozatot. Szervezetre nemcsak „szüksége van a pártnak" — ezt elismeri minden liberális és minden burzsoá, aki munkásellenes politikára akarja „felhasználni" a munkáspártot. A párt *nem egyéb*, mint az egybekapcsolt szervezetek összessége. A párt *nem egyéb*, mint a munkásosztály szervezete, amely különféle helyi és speciális jellegű, központi és általános szervezetek egész hálózatából áll.

Itt a likvidátoroknak megintcsak nincs semmiféle álláspontjuk. 1903-ban a párttagságnak olyan fogalmát védelmezték, amely szerint nemcsak azok tekintendők párttagoknak, akik valamely szervezethez tartoznak, hanem azok is, akik (a szervezeteken kívül) a szervezetek ellenőrzése alatt dolgoznak. V. Zaszulics felidézi ezt az epizódot, nyilvánvalóan fontosnak tartja. Ezt írja:

„...a mensevikek már a második kongresszuson, tíz évvel ezelőtt, érezték, hogy nem lehet az egész pártot egy földalatti szervezetbe rejteni..."

Ha a mensevikek 1903-ban ellenszenvvel viseltettek az illegalitás iránt, akkor mi az oka annak, hogy *1906-ban*, a hasonlíthatatlanul „nyíltabb" párt időszakában, ők *maguk*, habár többségben voltak a kongresszuson, hatályon kívül helyezték az 1903-ban általuk elfogadott mensevik határozatot és *elfogadták* a bolsevik határozatot? V. Zaszulics úgy írja meg a párt történetét, hogy léptennyomon a tények megdöbbentő, hihetetlen elferdítésére bukkanunk!

Vitathatatlan tény, hogy 1906-ban Stockholmban a mensevikek elfogadták a párt bolsevik meghatározását, amely szerint a párt a szervezetek összessége, s ha V. Zaszulics és barátai *még egyszer* megváltoztatták nézeteiket, ha azt a határozatot, amelyet *ők* hoztak 1906-ban, most megint hibának tartják, akkor miért nem mondják meg ezt nyíltan? Hiszen ezt a kérdést V. Zaszulics általában nyilvánvalóan fontosnak tartja, hiszen maga vetette fel a kérdést, maga idézte fel az 1903. évet!

Az olvasó láthatja, hogy nincs szerencsétlenebb és

zavarosabb valami, mint a likvidátoroknak a szervezeti kérdésre vonatkozó nézetei. Ez a nézetek teljes hiánya. Ez a gerinctelenség és a kapkodás iskolapéldája. V. Zaszulics dühbe gurul, s felkiált: „szervezeti opportunizmus — ostoba kifejezés". De „dühbegurulással" nem segítünk a dolgon. Hiszen *maga* Cserevanyin mondta, hogy 1907-ben a *mensevik* frakció londoni ülésein „szervezeti anarchizmus" nyilvánult meg a majdani likvidátorok részéről. A legismertebb likvidátorok akkor is abba a különös helyzetbe kerültek, mint most, hogy a likvidátorokat ütötték.

„. . . Szervezetre szüksége van a pártnak" — írja V. Zaszulics. „De a szervezet csak akkor foglalhatja magában valamelyest is huzamos időre az egész pártot, s állhat fenn békésen (!) ugyanabban a formában, ugyanazzal a szervezeti szabályzattal", (figyeljünk!) „ha a kivívott és megszilárdult jogrendben (ha az Oroszországban valaha megszilárdul) az orosz közélet végül sima úton halad, maga mögött hagyva azt a hegyes-völgyes utat, amelyen immár teljes száz esztendeje gyorsuló ütemben halad, hol hegynek felfelé, hol le a reakció szakadékába, hogy azután, sérüléseiből kigyógyulva, ismét felkapaszkodjon a hegyre . . ."

Íme egy likvidátor érvelés, amely díjat érdemel mint a zűrzavar iskolapéldája. Értik, mit akar a szerző?

A „szervezeti szabályzat" módosítását? De akkor, mondják hát meg, uraim, az isten szerelmére, a szervezeti szabályzat miféle módosításáról beszélnek! S ne nevettessék ki magukat, ne kezdjék el „filozófiailag" bizonygatni, hogy a szervezeti szabályzat nem megváltoztathatatlan valami.

De amikor V. Zaszulics „ugyanarról a szervezeti szabályzatról" beszél (mellesleg, a szervezeti szabályzatot éppen 1912-ben módosítottuk*), *semmiféle* módosítást nem javasol.

Mit akar hát V. Zaszulics? Azt akarja mondani, hogy a párt akkor válik szervezetté, amikor Oroszország számára véget ér a hegyes-völgyes út és kezdődik az egyenes út.

---

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 432—433. old. (oroszul). — *Szerk.*

Ez roppant tiszteletre méltó liberális és vehista gondolat: amíg el nem érünk az *egyenes útra*, úgymond, minden undok és gonosz, s a párt nem párt, a politika nem politika. Az „egyenes úton“ minden „rendben“ lesz, a „hegyes-völgyes úton“ viszont minden csupa káosz.

A liberálisok tollából már régóta ismerjük az efféle okoskodásokat. A liberálisoknak a földalatti szervezet és a „hegyes-völgyes út“ iránti gyűlölete szempontjából ezek az okoskodások érthetők, természetesek, jogosak. A tényeket meghamisítják (mert az illegalitás idején egész sor *szervezet jellegű párt* volt Oroszországban), de mi megértjük, hogy a liberálisoknak a gyűlölet elhomályosítja a szemüket, a gyűlölet elfedi a tényeket.

De — még egyszer kérdem — mit akar hát V. Zaszulics? Nálunk a szervezet jellegű párt állítólag lehetetlen... tehát? Gondolatai homályosak és határozatlanok, a kérdést kínosan nehézkes körmondatokkal zavarja össze, állandóan mellébeszél és kerülgeti a forró kását. Csak azt érezzük, hogy a szerző minden szervezet tagadása felé sompolyog. S eközben V. Zaszulics végre kimondta, amit gondolt... íme gondolatainak a koronája:

„Van nálunk egy széles munkásréteg, amely teljes joggal tartozhatna bármelyik nyugati szocialista párthoz. E gyorsan növekvő rétegben, amelynek, hogy pártot alkosson, csupán az a lehetőség hiányzik, hogy formailag beléphessen a pártba — e rétegben összpontosul minden erő, s akárhogy nevezzük e réteget, úgy fogunk gondolni rá és úgy fogunk beszélni róla, mint a pártról.“

Amikor tehát a párt likvidálásáról vitatkoznak, tudnunk kell, hogy a likvidátorok *más valamit* értenek *párton*. Mit értenek hát ők párton?

Kiderül: „egy széles munkásréteg, amelynek, hogy pártot (!!) alkosson, csupán (!) az a lehetőség hiányzik, hogy formailag beléphessen a pártba“.

Ez páratlan. A párt azokból áll, akiknek az a lehetőség hiányzik, hogy „formailag beléphessenek a pártba“. A párt egyenlő a párton kívül állókkal.

Valóban, csodálatos gyöngyszemeket gyűjtött össze nekünk V. Zaszulics, aki nyíltan kimondotta azt, *amit* az összes likvidátorok *kerülgetnek*.

IV

Németországban most körülbelül 1 millió párttag van. A szociáldemokratákra szavazók száma ott kb. 4¼ millió, a proletárok száma kb. 15 millió. Egyszerű és szemléltető példa ez annak kibogozására, amit a likvidátorok összekuszáltak. Egymillió, ez *a párt*. Egymillió tagja van a pártszervezeteknek. 4 ¼ millió a „széles réteg". Valójában ez a réteg még sokkalta szélesebb, mert a nőknek nincs szavazati joguk, nincs sok munkásnak sem, aki nem felel meg az egyhelybenlakás feltételének, nem érte el az előírt korhatárt stb. stb.

Ez a „széles réteg" — csaknem csupa szociáldemokrata, s nélküle a párt erőtlen volna. E széles réteg bármily akció esetén még két-háromszorosára nő, mert ilyenkor a nem szociáldemokraták tömege is követi a pártot.

Talán ez nem világos? Hiszen valósággal kínos ilyen elemi dolgokat magyarázgatni!

Miben különbözik Németország Oroszországtól? Egyáltalán nem abban, hogy nálunk *nincs* különbség „párt" és „széles réteg" között! Hogy ezt megértsük, nézzük előbb Franciaországot. Ott ezt látjuk (hozzávetőleg; a pontosabb számok csupán *alátámasztanák* az én következtetésemet):

A párt taglétszáma kb.	70 000*
A „széles réteg" (a szociáldemokratákra szavazók) kb.	1 000 000
Proletárok kb.	10 000 000

S Oroszországban? A párt taglétszáma 1907-ben 150 000 (a létszám megállapítása és ellenőrzése a londoni kongresszuson történt). Most nem tudjuk, mennyi. Minden bizonnyal sokkal kisebb, de hogy 30 ezer vagy 50 ezer-e, azt nem lehet meghatározni.

A „széles réteg" nálunk 300—500 ezer, ha a szociáldemokratákra szavazók számát vesszük. Végül a proletárok

---

* A pontos szám az utolsó, 1913. évi bresti kongresszuson[94] elhangzott beszámoló szerint 68 903.

száma nálunk valószínűleg kb. 20 millió. Ismétlem, ezek is hozzávetőleges számok, de *mindenféle* más szám, amelyet valaki pontosabban meg akarna határozni, még csak jobban alátámasztaná következtetéseimet.

A következtetéseknek az a lényegük, hogy minden országban, mindig és mindenütt, a „párton" *kívül* van *a pártot körülvevő* elemek „széles rétege" és a pártot alkotó, kiválasztó, tápláló *osztály* óriási tömege. A likvidátorok, mivel nem értik meg ezt az egyszerű és világos dolgot, az 1895—1901-es évek „ökonomistáinak" a hibájába esnek; az ökonomisták semmiképpen sem tudták megérteni, hogy a „párt" különbözik az „osztálytól".

A párt az osztály öntudatos, élenjáró rétege, az osztály élcsapata. Ennek az élcsapatnak az ereje tízszerte, százszorta nagyobb, mint a száma.

Vajon lehetséges ez? Felülmúlhatja-e száz ember ereje ezer ember erejét?

Felülmúlhatja és felül is múlja, *ha a száz meg van szervezve.*

A szervezet megtízszerezi az erőt. Ez bizony nem új igazság. De nem a mi hibánk, ha V. Zaszulics és a likvidátorok számára az ábécén kell kezdenünk.

Az élenjáró osztagnak az öntudatossága többek közt éppen abban nyilvánul meg, hogy tud szervezkedni. S a szervezkedés során *egységes akarata* lesz, s az élenjáró ezernek, százezernek, milliónak ez az egységes akarata az osztály akaratává *válik*. A párt és az osztály között a közvetítő a „széles réteg" (szélesebb a pártnál, de szűkebb az osztálynál) — a szociáldemokratákra szavazók rétege, a támogatók rétege, a rokonszenvezők rétege stb.

A különböző országokban a párt és az osztály *viszonya* a történelmi és egyéb feltételektől függően különböző. Németországban például az osztálynak mintegy $^1/_{15}$ része, Franciaországban $^1/_{140}$ része van a pártba szervezve. Németországban 1 párttagra a „széles réteghez" tartozó 4—5 szociáldemokrata jut; Franciaországban 14. Franciaországban lényegében sohasem volt százezres párt — a „nyílt" szervezet és a politikai szabadság viszonyai között.

Minden józan eszű ember megérti, hogy vannak történelmi feltételek, vannak objektív okok, amelyek Német-

országban lehetővé tették az osztály $^{1}/_{18}$ részének pártba szervezését, Franciaországban viszont meggátolták, Oroszországban pedig *még jobban* gátolják.

Mit mondanának arról a franciáról, akinek eszébe jutna kijelenteni: a mi pártunk — szűk kör, s nem párt. A pártot nem lehet egy szervezetbe rejteni. A párt — széles réteg, ebben van *minden erő* stb. Minden bizonnyal csodálkoznának azon, hogy ezt a franciát nem zárták elmegyógyintézetbe.

S nálunk Oroszországban azt akarják, hogy komolyan vegyünk olyan embereket, akik, bár érzik, látják és tudják, hogy a mi utunk *még mindig hegyen-völgyön át* vezet, vagyis a szervezés feltételei *nehezebbek*, kijelentik, hogy „a széles rétegre (a szervezetlenek széles rétegére!) úgy fogunk gondolni és úgy fogunk beszélni róla, mint a pártról". Ezek az emberek megzavarodott pártszökevények, megzavarodott *pártonkívüliek* vagy *pártkörüli* szociáldemokraták, akik nem tudtak helytállni a hanyatlás, csüggedés, lemondás liberális eszméinek nyomásával szemben.

V

„Ennek az illegalitásnak ahhoz — írja V. Zaszulics figyelemre méltó cikke befejező mondatában —, hogy hasznos erő legyen, még ha csak ezt az illegalitást hívják is pártnak, olyan magatartást kell tanúsítania a munkás szociáldemokrácia iránt" (vagyis ama széles réteg iránt, amelyben V. Zaszulics „az egész erőt" látja, s amelyről kijelentette: „úgy fogunk gondolni rá, és úgy fogunk beszélni róla, mint a pártról"), „amilyen magatartást pártfunkcionáriusok tanúsítanak a párt iránt."

Gondolkozzunk ezen az érvelésen, amely a gyöngyszemek gyöngyszeme V. Zaszulics gyöngyszemekben gazdag cikkében. Először is, V. Zaszulics kitűnően érti, mit neveznek *pártnak* a mai Oroszországban. Ezzel szemben több tucat likvidátor író azt akarta és akarja elhitetni az olvasóközönséggel, hogy ők ezt nem értik, — s ezzel a *párt* likvidálásáról folyó vitákat ezek az urak hihetetlen mértékben zavarossá teszik. A vulgáris, tucatlikvidátorokkal szemben tehát a munkásmozgalom sorsát szívükön

viselő olvasók forduljanak V. Zaszulics cikkéhez és merítsenek belőle választ arra a kérdésre — amelyet elhomályosítottak és most is elhomályosítanak —, hogy mi a párt.

Másodszor, vegyük szemügyre V. Zaszulics következtetését. Az illegalitásnak olyan magatartást kell tanúsítania a széles réteg iránt, mint a pártfunkcionáriusoknak a párt iránt, — mondják. Felmerül a kérdés, mi a lényege annak a viszonynak, amely bármely egyesület funkcionáriusai és az egyesület között van? Nyilvánvalóan az, hogy a funkcionáriusok nem egyéni akaratukat (vagy egy csoport vagy egy kör akaratát) valósítják meg, hanem az egyesület akaratát.

Hogyan határozható meg egy néhány százezres vagy néhány milliós széles réteg akarata? *Teljesen lehetetlen meghatározni egy széles réteg akaratát, ha ez a réteg nincs egy szervezetbe szervezve* — ezt minden gyermek megértheti. Éppen az a baj V. Zaszulicsnál, akárcsak a többi likvidátornál, hogy a szervezeti opportunizmus lejtőjéről állandóan a leghitványabb anarchizmus mocsarába süllyed.

Mert igenis anarchizmus, e szó legteljesebb és legpontosabb értelmében, amikor V. Zaszulics, aki maga is elismerte, hogy „a széles réteg“ „formailag nem léphet be a pártba“, s ezért nem „*alkothat pártot*“, ugyanakkor kijelenti, hogy a likvidátorok úgy *fognak gondolni* erre a széles rétegre, mint a pártra, s úgy is *fognak beszélni* róla, s hogy az illegalitásnak olyan magatartást kell tanúsítania iránta, mint a legfelső fórum iránt, mint a „funkcionáriusok“ kérdését eldöntő legfelső szerv iránt stb. stb.

Amikor a szervezettel *szemben* a széles rétegekhez vagy a tömegekhez apellálnak, jóllehet *elismerik* e széles rétegek vagy e tömegek megszervezésének lehetetlenségét, — ez színtiszta anarchizmus. Az anarchisták éppen azért tartoznak a munkásmozgalom legkártékonyabb elemei közé, mert állandóan az elnyomott osztályokról (vagy éppenséggel általában az elnyomottakról) kiabálnak, állandóan rontják minden szocialista szervezet jó hírnevét, de ők maguk *semmiféle* más szervezetet nem tudnak szembeállitani és létrehozni.

A marxisták elvileg másként fogják fel a nem szervezett (és hosszú időn, olykor évtizedeken át nem szervez-

hető) tömegek és a párt, a szervezet közötti viszonyt. Éppen azért, hogy egy *meghatározott osztály* tömegei megtanulhassák megérteni, mik az érdekeik, mi a helyzetük, megtanulhassák, milyen politikát folytassanak, éppen ezért az osztály élenjáró elemeinek a szervezetére szükség van azonnal és mindenáron, még ha kezdetben csak az osztály csekély hányadát alkotják is ezek az elemek. Hogy a tömegek szolgálatában álljon és a *tömegek* helyesen felfogott érdekeit fejezze ki, az élcsapatnak, a szervezetnek egész tevékenységét a tömegek között kell végeznie, bevonva a munkába a tömegek legjobb erőit, kivétel nélkül valamennyit, minden lépésnél gondosan és objektíven ellenőrizve, megvan-e a kapcsolat a tömegekkel, eleven-e ez a kapcsolat. Az élcsapat így és *csakis* így neveli és világosítja fel a tömegeket, azzal, hogy *a tömegek* érdekeit fejezi ki, tanítja őket a szervezésre, s a tömegek *egész* tevékenységét a tudatos osztálypolitika útján irányítja.

A közvetlenül vagy közvetve a választásokba bevont és azokban résztvevő egész tömeg politikai tevékenységéből kitűnik, hogy a munkások *összes* választott képviselői az illegalitásnak és az illegalitás politikai irányvonalának a hívei, a párt hívei, márpedig ez olyan objektív tény, amely *bizonyítja* a tömegekkel való kapcsolat elevenségét, bizonyítja e szervezet jogát arra, hogy a tömeg osztályérdekeinek *egyetlen* képviselője és kifejezője legyen és annak nevezze magát. *Minden* politikailag tudatos munkás, vagy helyesebben minden munkáscsoport *részt vehetett* a választásokban és azokat így vagy úgy irányíthatta; s ha ennek eredményeként éppen az a szervezet *vonta maga után* a tömegeket, amelyet a likvidátorok kinevetnek, gyaláznak, megvetnek, — akkor ez azt jelenti, hogy pártunknak a tömegekhez való viszonya elvileg helyes, marxista viszony.

A „*széles réteg*“ elmélete, amelyszerint „ahhoz, hogy pártot alkosson, *csupán* az a lehetőség hiányzik, hogy formailag beléphessen a pártba“, anarchizmus. Az oroszországi munkásosztály nem erősítheti meg és nem fejlesztheti mozgalmát, ha nem küzd a legkíméletlenebbül az ellen az elmélet ellen, amely korrumpálja a tömegeket, megsemmisíti magát a szervezet fogalmát, a szervezet elvét.

Az az elmélet, amely a „széles réteget“ állítja a párt

helyére, igazolja a legnagyobb önkényt és a munkás-tömegmozgalom *kigúnyolását* (emellett a gúnyolódók minden ötödik szavukkal feltétlenül a „tömeget“ említik és ragozzák a „tömeges“ szót). Mindenki tudja, hogy ennek az elméletnek a segítségével a likvidátorok a „széles réteg“ képviselőinek és kifejezőinek tüntetik fel *magukat*, értelmiségi körüket. Mit nekünk, úgymond, a „szűk“ párt, hiszen mi a „széles réteget“ képviseljük! Mit nekünk holmi illegalitás, amely a választásokra 1 millió munkást mozgósít, amikor mi a széles réteg — tehát milliók és tízmilliók képviselői vagyunk.

Az objektív tények — a IV. duma választásai, a munkásújságok létrejötte, az e lapok javára indított gyűjtések, a vasasok pétervári szövetsége, a kereskedősegédek kongresszusa[95] — mind világosan bizonyítják, hogy a likvidátorok a munkásosztálytól elszakadt értelmiségiek körét alkotják. A „széles réteg elmélete“ viszont elősegíti, hogy megkerüljék az összes objektív tényeket, és hogy a likvidátorok szíve megteljen el nem ismert nagyságuk büszke tudatával...

VI

V. Zaszulics cikke — a furcsaságok olyan gyűjteménye a logika és a marxizmus ábécéje szempontjából, hogy az olvasóban természetszerűleg felvetődik a gondolat: vajon nincs-e mégis valami *más* értelme ennek az értelmetlenségnek? S elemzésünk hiányos volna, ha nem mutatnánk rá arra, hogy *van olyan szempont*, amelyből V. Zaszulics cikke teljesen érthető, logikus és helyes. Ez — a szakadás szempontja.

A munkásmozgalom története tele van sikertelen, alkalmatlan, sőt káros pártok példáival. Tegyük fel egy pillanatra, hogy a mi pártunk ilyen. Akkor káros és bűnös dolog kibékülni létezésével, de különösen képviselőivel. Akkor kötelező harcolni e párt *megsemmisítéséért* és új párttal való helyettesítéséért.

Akkor érthető és természetes, — az illegalitás káros voltáról való szilárd meggyőződés szempontjából, akkor érthetők lesznek az olyasféle kijelentések is, hogy „nem

tudni, segített (a párt) vagy gátolt", segít vagy gátol. Igazolni és magasztalni* fogjuk azokat, akik a pártból kilépnek, a régi párt „cselekvésképtelenségével" fogjuk ezt magyarázni. Ettől a régi párt*tól* a *pártonkívüliekhez* fogunk apellálni, azért, hogy lépjenek be az új pártba.

V. Zaszulics nem mondotta ki a szakadásnak ezt a szempontját. Lehet, hogy a szerző számára szubjektíve e tény fontos és nevezetes. De objektíve jelentéktelen. Ha az író *a*, *b*, *c*-t mond és felsorolja az ábécé *összes* betűit az utolsó kivételével, akkor fogadhatunk abban, hogy 1000 olvasó közül 999 az utolsó betűt (hangosan vagy gondolatban) maga fűzi hozzá. A likvidátorok mind ebben a nevetséges helyzetben vannak: az érvek egész kollekcióját sorakoztatják fel a szakadás mellett, s aztán vagy hallgatnak, vagy hozzáfűzik, hogy ők „az egység mellett" vannak.

Mi pedig mind V. Zaszulics cikkével kapcsolatban, mind L. Sz., Dan, Levickij, Jezsov, Potreszov, Martov hasonló cikkeivel kapcsolatban csak ennyit válaszolunk: az egység első feltétele az, hogy kategorikusan elítéljék azt az „elméletet", amely „a párt helyére a széles réteget" állítja, elítéljék az illegalitás elleni összes kirohanásokat, elítéljék V. Zaszulics cikkét és teljesen lemondjanak minden efféle fellépésről. A párt nem lehet „egységes", ha nem harcol azok ellen, akik vitatják létezésének szükségességét.

A szakadás szemszögéből V. Zaszulics cikke logikus és helyes. Ha a likvidátoroknak sikerül új pártot alapítaniuk, és ha ez az új párt jobbnak bizonyul a réginél, — akkor V. Zaszulics cikke (valamint a likvidátorok egész irodalma) történelmi igazolást nyer. Ostoba érzelgősség volna tagadni egy jobb, igazi, valóban munkáspárt megalapítóinak jogát a régi, cselekvésképtelen, alkalmatlan párt *lerombolására*. Ha viszont a likvidátorok semmiféle új pártot nem alakítanak, semmiféle más munkásszerveze-

---

* Mellesleg. Az elpártoltaknak ezt a *védelmét* tartalmazzák V. Zaszulicsnak ezek a szavai is: „a széles rétegnek, hogy pártot alkosson, csupán az a lehetőség hiányzik, hogy formailag beléphessen a pártba." Ezernyi tény mutatja ennek ellenkezőjét. Amikor V. Zaszulics „a *lehetőség* hiányairól" beszél, valójában a nyárspolgáriasságnak, de néha még rosszabb tulajdonságoknak kel a védelmére.

tet nem hoznak létre, akkor egész irodalmuk és V. Zaszulics cikke azoknak a párttól elszakadt, gerinctelen intellektuelek fejvesztettségének állit szobrot, akiket magával sodort a csüggedés, hitetlenség, nyárspolgáriasság ellenforradalmi áradata, s akik a liberálisok uszályában kullognak.

Vagy — vagy. Középút itt nincs. Itt nem lehet semmit „összebékiteni“; nem lehet „egy kicsikét eltemetni“ a régi pártot, vagy „egy kicsikét alapitani“ egy újat.

Oroszország most olyan történelmi helyzetben van, amelynek sajátossága többek közt éppen abban nyilvánul meg, hogy a pártnak viszonylag nem nagy magvát, mely fenn tudott maradni a viharok idején és helyt tudott állni, bár az egyes szervezeti kapcsolatok hol itt, hol ott megszakadtak, s amely a munkások óriási tömegeire rendkivül erős befolyást tudott gyakorolni (persze nem a mai Európával összehasonlitva, hanem az 1848—1859-es évek Európájához hasonlitva), — ezt a magvat pártellenes, pártnélküli, pártonkivüli és pártkörüli szociáldemokraták és majdnem-szociáldemokraták óriási sokasága veszi körül.

Szükségképpen ez a helyzet egy olyan országban, amely mellett a német szociáldemokrácia Mont Blanc-ja emelkedik, s az országon belül . . . bent még a liberálisok sem látnak más utat, mint a „hegyes-völgyes utat“, s emellett Sztruve urék és társaik az eltelt tizegynéhány esztendő alatt sok száz és sok ezer olyan kispolgári értelmiségit neveltek ki, akik a liberális elmeszüleményeket majdnem-marxista szavak köntösébe burkolják.

Nézzük Prokopovics urat. Jellegzetes alakja ez publicisztikánknak és közéletünknek. Lényegében kétségtelenül liberális. De van okunk feltételezni, hogy ő szociáldemokratának — pártellenes szociáldemokratának tartja magát. Nézzük Mahnovec (Akimov) urat. Melankolikusabb vérmérsékletű liberális, aki inkább munkásbarát. Kétségkivül pártonkivüli szociáldemokratának tartja magát. Nézzük a „Kievszkaja Miszl“ és a „Nasa Zarja“, a „Lucs“ stb. iróit. Ez a pártonkivüli és pártkörüli szociáldemokraták egész kollekciója. Egyesek közülük főként arról álmodoznak, hogy új, nyilt pártot alapitanak, de még nem döntötték el véglegesen, hogy nem fognak-e túlságosan szégyent vallani, ha „*idő előtt*“ látnak hozzá e zseniális terv

megvalósításához. Mások arra specializálják magukat, hogy égre-földre esküdöznek, hogy ők semmit sem likvidálnak, ők az egység hívei és teljesen egyetértenek... a német szociáldemokráciával.

Nézzük a szociáldemokrata duma-frakciót. Egyik legjelentősebb alakja — Cseidze, akit mintha prófétai ihlettel előre látott volna Nyekraszov, amikor ezt írta:

„... Ám néha elvonulok, félreállok,
Ha a kérdés fájó, égető..."[96]

A III. dumának és a IV. duma kezdetének időszakában a szociáldemokrácia számára a legnehezebb és legfájóbb idők az 1911—1912-es évek voltak. Kialakult a munkássajtó — a likvidátor és az antilikvidátor sajtó. Cseidze „félreállt". Nem tartott sem azokkal, sem ezekkel. Pártkörüli szociáldemokrata volt. Mintegy várakozó és megfigyelő álláspontra helyezkedett: egyrészt nincs más párt, csak a régi; másrészt megtörténhet, hogy „ők" egy kicsikét eltemetik a régi pártot... Ha olvassuk a beszédeit, megtapsoljuk a gyakran szellemes és dühös jobboldalellenes kirohanásait, tüzes és éles megjegyzéseit, a régi hagyományok védelmét, — s ugyanakkor befogjuk az orrunkat, amikor belepillantunk egy likvidátor lapba, amelyben szidalmazzák a „szenvedélyt", megvető kézlegyintéssel térnek napirendre a hagyományok fölött, a munkásokat a szervezet megvetésére tanítják, s mindezt mintegy Cseidze áldásával, akinek a neve ott díszeleg a munkatársak sorában. Olvassuk An cikkét, akit nagyon lehord a „Lucs" szerkesztősége, s önkéntelenül is arra gondolunk: vajon nem szenvedett-e tragikomikus vereséget a mi szegény Cseidzénk és derék An-unk, amikor megkísérelték lerázni Dan igáját...

Vannak, akik a proletár egység nagy elve nevében azt tanácsolják a pártnak, hogy egyezzen meg a pártkörüli majdnem-szociáldemokraták valamely csoportjával, amely „félre akar állni" vagy ingadozik abban a kérdésben, vajon eltemessék-e a régit vagy megerősítsék. Nem nehéz megérteni, hogy ezek az emberek maguk is ingadoznak, vagy nagyon rosszul ismerik a tényleges helyzetet. Egy párt, amely fenn akar maradni, nem engedheti meg a legcseké-

lyebb ingadozást sem létének kérdésében és nem engedhet meg semmiféle megegyezést azokkal, akik eltemethetik. Se szeri, se száma azoknak, akik a közvetítők szerepét óhajtják játszani az efféle megegyezésnél, de mindezek olyan emberek, akik, egy régi kifejezéssel élve, hiába égetik a mécsest, hiába vesztegetik az időt.

P. S.* P. B. Akszelrodnak a „Zsivaja Zsizny" 13. számában (1913 július 25) „Régen és most" címmel megjelent befejező cikke meglepő szemléletességgel igazolta szavainkat. E vizenyős cikk igazi lényege persze nem a likvidátorok augusztusi konferenciájának komikus reklámozása, hanem a munkáskongresszus kérdésének újabb felvetése. Persze P. B. Akszelrod jobbnak látja nem feleleveníteni azokat a keserű és szomorú tapasztalatokat, amelyeket 1906—1907-ben a munkáskongresszus eszméjével kapcsolatban szerzett: ne firtassuk a múltat! A *jelenlegi* helyzet sajátos feltételeit, amikor lehetségesnek bizonyultak hogy úgy mondjam speciális jellegű és speciális alkalmakból összehívott munkáskongresszusok (ma a kereskedősegédek kongresszusa, holnap esetleg egy biztosítási vagy szakmai kongresszus stb.), P. B. Akszelrod ugyancsak nem érinti. A kereskedősegédek kongresszusának a tapasztalatai, amelyen a többség (amint azt a „Zsivaja Zsizny"-ben maguk a likvidátorok kénytelen-kelletlen beismerik) a likvidátorok *ellen* volt, P. B. Akszelrodnak bizonyára nem tetszenek.

Akszelrod nem beszél arról, hogy mi volt és mi van. Inkább a jövendő „olvadásról" ábrándozik — hiszen annak konkrét feltételeit nem ismerhetjük! Arról ábrándozik, hogy összehívnak egy „ha nem is összoroszországi, de összorosz szociáldemokrata munkáskongresszust", amelyet a továbbiakban már egyszerűen összorosz kongresszusnak nevez.

Eszerint tehát a régebbi zseniális terv két vonatkozásban módosult: először is, nem egyszerűen munkáskongresszus, hanem szociáldemokrata munkáskongresz-

---

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

szus. Ez haladás. Üdvözöljük P. B. Akszelrodot, amiért 6 esztendő alatt tett egy lépést előre. Üdvözöljük, ha meggyőződött arról, milyen károsak a baloldali narodnyikokkal való „egyesülésről" szőtt kalandos tervek. Másodszor, az összoroszországi kongresszusnak összorosz kongresszussal való felcserélése. Ez lemondás az oroszországi *nem orosz* nemzetiségű munkásokkal való teljes egyesülésről (Akszelrod szerint a munkáskongresszus eszméje náluk véglegesen megbukott!). Ez két lépés hátra. Ez szentesíti a szeparatizmust a munkásmozgalomban.

De a java most következik. Miért volt szüksége P. B. Akszelrodnak a munkáskongresszusról való álmodozásra? Nos hát ezért:

„...A munkáskongresszus be fogja fejezni a hűbéri állam és a rendi társadalmi-politikai rendszer elmaradott történelmi talaján kialakult régi pártrendszernek az utóbbi években végbemenő likvidációs folyamatát, s ugyanakkor lerakja egy egészen új korszak kezdetét az orosz szociáldemokrácia történelmi létében, egy olyan korszakét, amelyben az orosz szociáldemokrácia pontosan azokon az alapokon fejlődik, mint a nyugati szociáldemokrata pártok."

Mindenki tudja, hogy ezek a „teljesen ugyanolyan alapok" a *legális* párt alapjai. Köntörfalazás nélkül szólva tehát a munkáskongresszusra a likvidátoroknak azért van szükségük, hogy *„befejezzék"* a régi párt *„likvidálását"*, és *új*, *legális* pártot alapítsanak.

Röviden ez az értelme P. B. Akszelrod hosszú beszédeinek.

Ez a pártkörüli szociáldemokratizmus utolsó szava! Hogy a párttagoknak dolgozniuk kell a pártban és erősíteniük kell a pártot, — ezt a régi, elavult gondolatot P. B. Akszelrod lomtárba tette. Mi semmit sem likvidálunk, ez rágalom, mi csak „félreállunk" és torkunk szakadtából kiabálunk „a párt likvidálási folyamatának befejezéséről". Emellett égre-földre esküdözünk, hogy holnap a jövendő legális párt kitűnő tagjai leszünk.

Ezek a kedves 1913-as pártkörüli szociáldemokraták nagyon hasonlítanak azokra az 1903-as liberálisokra, akik azt bizonygatták, hogy teljes mértékben szociáldemokraták

és feltétlenül a szociáldemokrata párt tagjai lesznek... persze majd ha az legális párt lesz.

Egy pillanatra sem kételkedünk abban, hogy Oroszországban eljön a politikai szabadság ideje, és akkor lesz nálunk legális szociáldemokrata párt. Abba a pártba valószínűleg be fognak lépni néhányan a jelenlegi pártkörüli szociáldemokraták közül.

Tehát, viszontlátásra a jövendő legális párt soraiban, jövendő elvtársaink! De addig — ne vegyék rossz néven — elválnak utaink, mert addig önök, pártkörüli szociáldemokrata urak, nem marxista, hanem liberális munkát végeznek.

„Proszvescsenyije" 9. sz.
1913 szeptember.
Aláírás: V. Iljin.

AZ OSzDMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK A PÁRTFUNKCIONÁRIUSOKKAL TARTOTT 1913. ÉVI NYÁRI TANÁCSKOZÁSÁN HOZOTT HATÁROZATOK[97]

A megírás ideje: 1913 szeptember.
Megjelent 1913-ban „Az OSzDMP Központi Bizottságának a pártfunkcionáriusokkal tartott 1913. évi nyári tanácskozásáról kiadott közlemény és a tanácskozás határozatai" c. brosúrában, a Központi Bizottság kiadásában.

AZ AGITÁCIÓ FELADATAI A JELENLEGI HELYZETBEN

1. Az országban a helyzet egyre inkább élesedik. Még a lakosság legmérsékeltebb rétegei is egyre jobban zúgolódnak a reakciós földbirtokosok uralma ellen. Oroszországban a valamennyire is tényleges politikai szabadságnak változatlanul a cári monarchia állja útját, amely ellensége minden komoly reformnak, s amely csak a feudálisok hatalmát és jövedelmeit óvja, és különösen kegyetlenül elfojtja a munkásmozgalom minden megnyilvánulását.

2. A munkásosztály továbbra is vezetője az egész nemzet felszabadításáért vívott forradalmi harcnak. A forradalmi tömegsztrájk tovább fejlődik. A munkásosztály élenjáró osztagainak tényleges harca forradalmi jelszavakkal folyik.

A gazdasági tömegmozgalom, mely gyakran a legelemibb követelésekkel kezdődik, az egész harci helyzet következtében mindinkább összeolvad a munkásosztály forradalmi mozgalmával.

Az élenjáró munkásoknak az a feladatuk, hogy agitációs és felvilágosító munkájukkal meggyorsítsák a proletariátus tömörülését a kor forradalmi jelszavai jegyében. Csak ezzel a feltétellel teljesíthetik az élenjáró munkások azt a feladatukat is, hogy felrázzák a paraszti és a városi demokráciát.

3. A munkásosztály forradalmi jelszavakkal folyó harca arra késztette a nagyiparosok egy részét és a liberális-októbrista burzsoáziát, hogy buzgón hangoztassák általában a reformok, s különösen egy megnyirbált egyesülési jog szükségességét. A burzsoázia egyrészt lázasan

szervezkedik a munkáltatók szövetségeiben, bevezeti a sztrájkbiztosítást, és a kormánytól a munkásmozgalom rendszeres üldözését követeli, másrészt azt ajánlja a munkásoknak, hogy a forradalmi követelések *helyett* érjék be egy elszigetelt alkotmányreformmal, az egyesülési szabadság látszatával. A munkásosztálynak ki kell használnia a kormány minden esetleges ingadozását, valamint a burzsoázia és a reakciós tábor közti nézeteltéréseket, hogy mind a gazdasági, mind a politikai harc területén fokozza nyomását. A munkásosztálynak azonban éppen a helyzet eredményes kihasználása érdekében továbbra is ragaszkodnia kell a csorbítatlan forradalmi jelszavakhoz.

4. Ebben az általános helyzetben a szociáldemokratáknak az a feladatuk, hogy továbbra is széleskörű forradalmi agitációt fejtsenek ki a tömegek között a monarchia megdöntéséért és a demokratikus köztársaságért. A való életből vett eleven példákon fáradhatatlanul rá kell mutatniuk arra, mennyire ártalmas a reformizmus, vagyis az a taktika, amely forradalmi jelszavak *helyett* részreformok követelését helyezi a középpontba.

5. A likvidátorok az egyesülési jogért és általában a részleges reformokért folytatott agitációjuk során a liberálisok útjára tévednek. Valójában tagadják a forradalmi tömegagitációt, s lapjaikban nyíltan azt hirdetik, hogy a „demokratikus köztársaságnak" és a „föld elkobzásának" jelszava nem lehet tömegagitáció tárgya. Az egyesülési jogot a kor mindent átfogó jelszavának tüntetik fel, és ténylegesen ezzel helyettesítik az 1905-ös forradalmi követeléseket.

6. A tanácskozás felhívja a figyelmet a likvidátorok káros reformista agitációjára, és emlékeztet arra, hogy az OSzDMP minimális programjába már régen beiktatta az egyesülési, a szólás-, a sajtószabadság stb. követelését, s mindezeket a követeléseket szorosan összekapcsolta a cári monarchia megdöntéséért folyó forradalmi harccal. A tanácskozás megerősíti az 1912 januári konferencia határozatát, amely kimondja: „A konferencia felhív minden szociáldemokratát arra, hogy magyarázza meg a munkásoknak, mennyire fontos a proletariátus számára az egyesülési jog, de ezt a követelést mindenkor elválaszt-

hatatlanul egybe kell kapcsolni általános politikai követeléseinkkel és a tömegek közötti forradalmi agitációval"*.

A mostani időszak fő jelszavai a következők maradnak: 1) demokratikus köztársaság, 2) a földesúri földek elkobzása, 3) nyolcórás munkanap. Az egyesülési jog benne foglaltatik e követelésekben, mint rész az egészben.

HATÁROZAT
A SZERVEZETI KÉRDÉSRŐL ÉS A PÁRTKONGRESSZUSRÓL

1. A helyi szervezetek beszámolói megmutatták, hogy a legfontosabb soron következő szervezési feladat nemcsak az, hogy minden egyes városban megszilárdítsuk a vezető pártszervezeteket, hanem az is, hogy az egyes városok munkáját összefogjuk.

2. A tanácskozás javasolja, hogy a területi egyesülés megvalósítását a munkásmozgalom különböző pontjain működő elvtársak tanácskozásainak (ahol pedig lehetséges, konferenciáinak) megszervezésével kezdjük. Emellett arra kell törekedni, hogy a tanácskozáson a pártmunka minden ága — a politikai, a szakszervezeti, a biztosítási, a szövetkezeti munka stb. — képviselve legyen.

3. A tanácskozás megállapítja, hogy a Központi Bizottság mellett működő megbízottak rendszere az egész oroszországi munka összefogásához feltétlenül szükséges. A februári tanácskozásnak a megbízottakra vonatkozó döntését még csak most kezdték alkalmazni a gyakorlatban. Az élenjáró munkásoknak a helyi szervezetekben mindenütt gondoskodniuk kell arról, hogy a megbízottakat a munkásmozgalomnak legalább minden nagy központjában és lehetőleg minél nagyobb számban kijelöljék.

4. A tanácskozás napirendre tűzi a pártkongresszus összehívásának kérdését[98]. A munkásmozgalom növekedése, a politikai válság érlelődése az országban, a munkásosztály országos méretű egységes akcióinak követelménye

---

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 430. old. (oroszul). — *Szerk.*

ilyen kongresszus összehívását — kellő előkészítés után — szükségessé és lehetővé teszi.

5. A tanácskozás felhívja a helyi szervezetekben dolgozó elvtársakat, hogy e kérdés megvitatása során tegyenek javaslatot a napirendre és a kongresszus összehívásának időpontjára vonatkozóan, dolgozzanak ki határozattervezeteket stb.

6. A tanácskozás rámutat arra, hogy az egyéb nehézségekkel együtt a kongresszus költségeinek kérdését is csak maguk a munkások oldhatják meg.

A tanácskozás felhívja az elvtársakat, hogy lássanak hozzá, és teremtsék elő a pártkongresszus összehívásához szükséges pénzalapot.

A SZTRÁJKMOZGALOMRÓL

1. A tanácskozás megerősíti az 1912. évi januári konferencia és az 1913. évi februári tanácskozás határozatait*, amelyek az utóbbi hónapok összes tapasztalatai alapján értékelték a sztrájkmozgalmat.

2. A forradalmi sztrájk fellendülésének új szakaszára jellemző a moszkvai mozgalom, valamint a forradalmi hangulat emelkedése néhány olyan vidéken, ahol eddig nem vettek részt a mozgalomban.

3. A tanácskozás üdvözli a Pétervári Bizottság és több moszkvai pártcsoport kezdeményezését, amelyek felvetették az általános politikai sztrájk kérdését, s idén júliusban és szeptemberben lépéseket tettek ez irányban**.

4. A tanácskozás megállapítja, hogy a mozgalom az országos politikai sztrájk napirendre tűzése felé halad. E sztrájk érdekében mindenütt azonnal rendszeres előkészítő agitációt kell kezdeni.

5. A politikai sztrájkok jelszavai — amelyeket

---

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 417—419. old. (oroszul); és 18. köt. 1955. 460—462. old. (magyarul). — *Szerk.*

** A Központi Lap szerkesztősége, amelyet megbíztak a tanácskozás határozatainak kiadásával, ezenkívül a szeptemberi eseményekre is utalt, amelyek teljes mértékben igazolták ezeket a határozatokat.

fokozott eréllyel kell terjeszteni — a jelenlegi helyzet fő forradalmi követelései legyenek: demokratikus köztársaság, nyolcórás munkanap, a földesúri földek elkobzása.

6. A tanácskozás felhívja az összes helyi funkcionáriusokat arra, hogy fejlesszék tovább a röplap-agitációt, s létesítsenek minél rendszeresebb és minél szorosabb kapcsolatot a különböző városok munkásainak politikai és egyéb szervezetei között. Különös figyelmet kell fordítani elsősorban a pétervári és moszkvai munkások megállapodására, hogy a különböző okokból (a sajtó üldözése, biztosítási sztrájk stb.) esetleg kitörő politikai sztrájkok lehetőleg egyidejűleg folyjanak le a két fővárosban.

A PÁRTSAJTÓRÓL

1. A tanácskozás megállapítja, hogy a legális sajtónak rendkívül nagy jelentősége van a szociáldemokrata agitáció és szervezés szempontjából, s ezért felhívja a pártszerveket és az öntudatos munkásokat arra, hogy fokozottan támogassák a legális sajtót oly módon, hogy azt minél szélesebb körben terjesztik, tömeges kollektív előfizetéseket és állandó gyűjtéseket szerveznek. Ezzel kapcsolatban a tanácskozás újból megállapítja, hogy az így gyűjtött összegek párttagsági járulékoknak számítanak.

2. Különösen nagy figyelmet kell fordítani a moszkvai legális munkáslap[99] megszilárdítására, valamint egy déloroszországi munkásújság mielőbbi létrehozására.

3. A tanácskozás kifejezi azt az óhaját, hogy a fennálló legális munkásújságok kölcsönös tájékoztatás, tanácskozások stb. révén lehetőleg minél szorosabb kapcsolatba kerüljenek egymással.

4. A tanácskozás megállapítja a marxista elméleti folyóirat fontosságát és szükségességét, s kívánatosnak tartja, hogy a párt- és szakszervezeti sajtó minden lapja ismertesse a munkásokkal a „Proszvescsenyije" című folyóiratot, és hívja fel őket a folyóirat állandó előfizetésére és rendszeres támogatására.

5. A tanácskozás felhívja a pártkiadók[100] figyelmét

arra, hogy rendkívül nagy szükség van a szociáldemokrata agitáció és propaganda kérdéseivel foglalkozó népszerű brosúrák nagy példányszámban való kiadására.

6. Minthogy az utóbbi időben a tömegek forradalmi harca kiéleződött, s ezt a harcot teljesen és minden oldalról meg kell világítani, ami a legális sajtónak nem áll módjában, a tanácskozás különösen hangsúlyozza az illegális pártkiadó fokozott fejlesztésének fontosságát, s illegális röplapok, brosúrák stb. kiadásán kívül rendkívül nagy szükség van arra, hogy a párt illegális lapja (a Központi Lap)[101] minél gyakrabban és rendszeresebben jelenjék meg.

A SZOCIÁLDEMOKRATÁK DUMABELI MUNKÁJÁRÓL

A tanácskozás, miután részletesen megvizsgálta az OSzDMP-nek a szociáldemokrata duma-frakcióról az 1908. évi decemberi konferencián elfogadott határozatát és megvitatta a szociáldemokratáknak a IV. dumában végzett munkájára vonatkozó egész anyagot,

1. megállapítja, hogy az említett határozat tökéletesen helyesen határozta meg a szociáldemokraták dumabeli munkájának feladatait és irányvonalát, s ezért a továbbiakban is ezt a határozatot kell irányadónak tekinteni;

2. hogy a decemberi határozat 3. pontjának utolsó alpontját (3. h) (szavazzunk vagy tartózkodjunk a szavazástól a munkások helyzetének megjavítására vonatkozó kérdésekben)[102] a következőképpen kell értelmezni. Ha a törvénytervezetekben, vitazáró javaslatokban stb. a munkások, alacsonyabb beosztású alkalmazottak és általában a dolgozó tömegek helyzetének azonnali és közvetlen megjavításáról van szó (például a munkanap megrövidítése, a munkabér emelése, a munkásoknak és általában a lakosság széles rétegeinek életét megnehezítő — ha nem is nagy jelentőségű — bajok kiküszöbölése stb.), akkor azokat a pontokat, amelyek ezeket a javításokat tartalmazzák, meg kell szavazni.

Olyan esetekben viszont, amikor a IV. duma a javítást olyan feltételekhez köti, amelyek a javítás megvalósulását kétségessé teszik, a frakció tartózkodik a szavazás-

tól, s tartózkodását, miután a kérdést előzetesen a munkásszervezetek képviselőivel megvitatta, *feltétlenül* külön megindokolja.

A tanácskozás megállapítja, hogy:

A szociáldemokrata frakciónak minden interpellációval, minden fontosabb törvényjavaslattal stb. kapcsolatban önálló vitazáró javaslatot kell beterjesztenie.

Olyan esetekben, amikor a szociáldemokrata vitazáró javaslat elvetése után a frakciónak a kormány elleni szavazása megegyezik más pártok szavazásával, a frakciónak feltétlenül arra kell törekednie, hogy külön megindokolja, miért szavazott idegen javaslatra vagy annak egy részére.

A SZOCIÁLDEMOKRATA DUMA-FRAKCIÓRÓL

A tanácskozás megállapítja, hogy a szociáldemokrata frakció egysége a dumabeli munka terén lehetséges és szükséges.

A tanácskozás viszont azt is megállapítja, hogy a 7 képviselő viselkedése komolyan veszélyezteti a frakció egységét.

A 7 képviselő véletlenül kialakult egy szavazatnyi többsége kihasználásával megsérti az oroszországi munkások túlnyomó többségét képviselő 6 munkásképviselő elemi jogait.

A 7 képviselő, szűkkeblű frakciós érdekekből kiindulva, megfosztja a 6 képviselőt attól a lehetőségtől, hogy a munkások életének legfontosabb kérdéseiben a duma szószékén felszólalhassanak. Számos felszólalás alkalmával, amikor a szociáldemokrata frakció két vagy több szónokot állított, a 6 képviselőnek követelésük ellenére sem tették lehetővé, hogy szónokot állítsanak.

Ugyanígy nem hajlandó a 7 képviselő a duma-bizottságok (például a költségvetési bizottság) helyeinek elosztásakor a 6 képviselőnek két hely közül egyet átengedni.

Amikor a munkásmozgalom szempontjából fontos intézményekbe megválasztják a frakció képviselőit, a 7 képviselő egy szavazattöbbséggel megfosztja a 6 képviselőt

a képviselettől. A frakció részére dolgozó személyeket mindig egyoldalúan választják meg (például elutasították a másodtitkári tisztségre vonatkozó követelést).

A tanácskozás megállapítja, hogy a 7 képviselőnek ez a magatartása elkerülhetetlenül súrlódásokat idéz elő a frakcióban, akadályozza az egybehangolt munkát és a frakció szakadására vezet.

A tanácskozás a legerélyesebben tiltakozik a 7 képviselő ilyen eljárása ellen.

A 6 képviselő az oroszországi munkások óriási többségét képviseli, és szervezett élcsapatának politikai irányvonalával teljes összhangban cselekszik.

Ezért a tanácskozásnak az a véleménye, hogy a szociáldemokrata frakció egységét a dumabeli munka területén csakis akkor lehet fenntartani, ha a frakció két része teljesen egyenjogú, s a 7 képviselő lemond az elnyomás politikájáról.

A tanácskozás a kibékíthetetlen nézeteltérések ellenére, melyek nemcsak a dumabeli munkában jelentkeznek, követeli a frakció-egységet mindkét rész egyenlőségének fentebb megjelölt elvei alapján.

A tanácskozás felhívja az öntudatos munkásokat, hogy mondjanak véleményt ebben a fontos kérdésben és minden erejükkel segítsék elő a frakció egységének fenntartását az egyetlen lehetséges alapon, a 6 munkásképviselő egyenjogúságának az alapján.

A LEGÁLIS EGYESÜLETEKBEN FOLYÓ MUNKÁRÓL

1. A munkásosztály gazdasági és politikai harcának jelenlegi fellendülése idején különösen fontos, hogy minden legális munkásegyesületben (szakszervezetek, klubok, betegsegélyző pénztárak, szövetkezetek stb.) fokozzuk a munkát.

2. A legális munkásegyesületekben nem a semlegesség szellemében, hanem az OSzDMP londoni kongresszusa és a stuttgarti nemzetközi kongresszus határozatainak szellemében kell dolgozni[103]. A szociáldemokraták minden munkásegyesületbe vonják be a munkások minél szélesebb

köreit, minden munkást — pártálláspontra való tekintet nélkül — szólítsanak fel az egyesületekbe való belépésre. De a szociáldemokraták ezekben az egyesületekben alakítsanak pártcsoportokat, s az egyesületekben végzett hoszszas, rendszeres munkával igyekezzenek odahatni, hogy a legszorosabb kapcsolat alakuljon ki az egyesületek és a szociáldemokrata párt között.

3. A nemzetközi munkásmozgalomnak és oroszországi munkásmozgalmunknak a tapasztalatai arra tanítanak, hogy az ilyen munkásszervezetek (szakszervezetek, szövetkezetek, klubok stb.) megalakulásának pillanatától kezdve arra kell törekednünk, hogy mindegyikük a szociáldemokrata párt támaszpontja legyen. A tanácskozás felhívja minden párttag figyelmét arra, hogy tartsa szem előtt ezt a fontos feladatot, amely különösen sürgető Oroszországban, ahol a likvidátorok rendszeresen megkísérlik a legális egyesületeket felhasználni a párt *ellen*.

4. A tanácskozásnak az a véleménye, hogy a biztosítási pénztárak megbízottainak választásakor, a szakszervezetek stb. egész munkájában — a mozgalom teljes egységét védelmezve, s a kisebbséget a többségnek alárendelve — követni kell a párt irányvonalát, s el kell érni, hogy minden felelős tisztségre a párt híveit válasszák meg stb.

5. A legális munkásegyesületekben folyó gyakorlati munka tapasztalatainak számbavétele érdekében kívánatos, hogy gyakrabban tartsunk tanácskozásokat a helyi legális munkásszervezetek aktív tagjaival, s az általános pártkonferenciákra minél nagyobb számban vonjuk be a legális egyesületekben tevékenykedő pártcsoportok képviselőit.

HATÁROZAT A NEMZETI KÉRDÉSRŐL

A feketeszázas nacionalizmus garázdálkodása, a nacionalista tendenciák fokozódása a liberális burzsoázia körében és a nacionalista tendenciák erősödése az elnyomott nemzetiségek felső rétegeiben — mindez a jelenlegi helyzetben előtérbe helyezi a nemzeti kérdést.

A szociáldemokrácián belül uralkodó helyzet (a kauká-

zusi szociáldemokraták, a Bund és a likvidátorok kísérletei a pártprogram megváltoztatására[104] stb.) arra készteti a pártot, hogy még nagyobb figyelmet fordítson erre a kérdésre.

A tanácskozás az OSzDMP programjára támaszkodva, a nemzeti kérdéssel kapcsolatos szociáldemokrata agitáció helyes megszervezése érdekében a következőket javasolja:

1. Amennyiben a kizsákmányoláson, nyerészkedésen és marakodáson alapuló tőkés társadalomban lehetséges a nemzeti béke, az csak olyan következetes, teljesen demokratikus, köztársasági államrendben érhető el, amely biztosítja minden nemzet és nyelv teljes egyenjogúságát, amelyben nincs kötelező államnyelv, s amely olyan iskolákat biztosít a lakosságnak, amelyekben az oktatás a helyi lakosság anyanyelvén folyik, továbbá ha beiktatnak az alkotmányba egy alaptörvényt, amely érvénytelennek nyilvánít minden néven nevezendő nemzeti kiváltságot és a nemzeti kisebbségek jogainak bármiféle megsértését. Különösen fontos ezzel kapcsolatban a széleskörű területi autonómia és a teljesen demokratikus helyi önkormányzat, az önkormányzattal rendelkező és autonóm területek határait pedig úgy kell megállapitani, hogy maga a helyi lakosság vegye figyelembe gazdasági viszonyait, életkörülményeit, nemzeti összetételét stb.

2. Ha az iskolaügyet egy állam határain belül nemzetek szerint szétválasztják, az feltétlenül káros a demokrácia szempontjából általában, és a proletariátus osztályharcának érdekei szempontjából különösen. Ilyen szétválasztásra vezet az úgynevezett „kulturális-nemzeti" autonómiának a terve, vagyis „a nemzeti fejlődés szabadságát biztosító intézmények létrehozásának" a terve, amelyet Oroszországban a zsidóság valamennyi polgári pártja és a különböző nemzetek kispolgári opportunista elemei elfogadtak.

3. A munkásosztály érdekei megkövetelik, hogy egy állam valamennyi nemzetiségének munkásai egységes proletár szervezetekben, politikai, szakmai, szövetkezeti és művelődési stb. szervezetekben egyesüljenek. Csakis a különböző nemzetiségű munkásoknak egységes szervezetekben való egyesülése teszi lehetővé, hogy a proletariátus győzelmes harcot vívjon a nemzetközi tőke és a reakció ellen, továbbá

a földesurak, a papok és valamennyi nemzet burzsoá nacionalistáinak propagandája és törekvései ellen, akik proletárellenes törekvéseiket rendszerint a „nemzeti kultúra“ zászlaja alatt igyekeznek megvalósítani. A világ munkásmozgalma megteremti és napról napra egyre jobban fejleszti a proletariátus internacionális (nemzetközi) kultúráját.

4. Ami a cári monarchia által elnyomott nemzetek önrendelkezési jogát, vagyis különválásra és önálló állam alakítására való jogát illeti, a szociáldemokráciának feltétlenül síkra kell szállnia e jog mellett. Ezt megkövetelik mind a nemzetközi demokrácia alapelvei általában, mind pedig különösen az a körülmény, hogy a cári monarchia, mely a szomszédos európai és ázsiai államokhoz képest a legreakciósabb és legbarbárabb államrendszer, Oroszország lakosságának többségét hallatlan nemzeti elnyomás alatt tartja. Megköveteli ezt továbbá a nagyorosz lakosság szabadságának az ügye is, mert a nagyoroszok nem teremthetnek demokratikus államot, ha nem sikerül kiirtani a feketeszázas nagyorosz nacionalizmust, amelyet a nemzeti mozgalmakkal szemben alkalmazott véres megtorlások egész sorának hagyományai táplálnak, s amelyet nemcsak a cári monarchia és valamennyi reakciós párt ápolt rendszeresen, hanem a monarchia előtt hajbókoló nagyorosz burzsoá liberalizmus is, különösen az ellenforradalom időszakában.

5. A nemzetek önrendelkezési jogának kérdése (vagyis az, hogy az állam alkotmánya biztosítja a különválás kérdésének teljesen szabad és demokratikus megoldási módját) nem téveszthető össze azzal a kérdéssel, hogy célszerű-e ennek vagy annak a nemzetnek a különválása. Ez utóbbi kérdést a szociáldemokrata pártnak minden egyes adott esetben teljesen önállóan kell eldöntenie, az egész társadalmi fejlődés érdekeinek és a szocializmusért folyó proletár osztályharc érdekeinek a szempontjából.

A szociáldemokráciának emellett szem előtt kell tartania, hogy az elnyomott nemzetek földesurai, papjai és burzsoáziája gyakran nacionalista jelszavakkal leplezik a munkások megosztását és félrevezetését célzó törekvéseiket, s a munkások háta mögött az összes nemzetek

dolgozó tömegeinek rovására kötnek egyezséget az uralkodó nemzet földesuraival és burzsoáziájával.

* *
*

A tanácskozás a pártkongresszus napirendjére tűzi a nemzetiségi program kérdését. A tanácskozás felhívja a Központi Bizottságot, a pártsajtót és a helyi szervezeteket, hogy minél tüzetesebben (brosúrákban, vitákon stb.) világítsák meg a nemzeti kérdést.

A NARODNYIKOKRÓL

1. A londoni kongresszus, amikor összegezte a narodnyik pártok, többek között az eszer párt által a forradalmi időszakban kifejtett tevékenység eredményeit, pontosan rámutatott arra, hogy ezek a pártok állandóan ingadoztak a liberálisok hegemóniájának elismerése és a földesúri földtulajdon és a feudális állam elleni elszánt harc között, s ugyanakkor rámutatott a kongresszus arra is, hogy pszeudo-(ál)szocialista jellegű propagandájuk elkeni a proletár és a kistulajdonos közötti ellentétet.

2. A reakció időszaka még jobban kidomborította ezeket a vonásokat, mert az eszerek pártja egyrészt lemondott a következetesen demokratikus politikáról, sőt a párt egyes elemei a liberálisok nyomdokain haladva bírálni kezdték a forradalmat, másrészt az eszer párt a tömegek életétől elszakadt, tisztán értelmiségi csoporttá vált.

3. Az eszerek pártja továbbra is hivatalosan védelmezi a terrort, amelynek oroszországi története teljes mértékben igazolta e harci módszer szociáldemokrata bírálatát és amely teljes kudarccal végződött. Emellett a választások bojkottálása, valamint az a tény, hogy ez az értelmiségi szervezet teljesen képtelen tervszerűen befolyásolni az ország társadalmi fejlődésének menetét, azt eredményezte, hogy a forradalmi mozgalom újabb fellendülése mindenütt ennek a pártnak a befolyásától teljesen függetlenül ment végbe.

4. A narodnyikság kispolgári szocializmusa a munkásosztály előtt olyan káros eszméket hirdet, amelyek leplezik a munka és a tőke érdekei között egyre jobban mélyülő szakadékot, és enyhébbnek próbálják feltüntetni az osztályharc élességét, s így kispolgári szövetkezeti utópiákra vezet.

5. A demokratikus jelszavak védelmezése területén megnyilvánuló ingadozás, a párt körösdi jellege és kispolgári előítéletei a legnagyobb mértékben akadályozzák a narodnyikságot abban, hogy köztársasági-demokratikus propagandát fejtsen ki a parasztság széles rétegei között. Így tehát e propaganda érdekei maguk is elsősorban azt követelik a szociáldemokráciától, hogy erélyesen bírálja a narodnyikságot.

A tanácskozás egyáltalán nem veti el a narodnyik pártokkal közösen végrehajtott akciókat azokban az esetekben, amelyeket a londoni kongresszus külön megjelölt, s ezért az a véleménye, hogy a szociáldemokrácia feladata a következő:

a) leplezze le a narodnyik pártok ingadozását és a következetes demokratizmusról való lemondásukat;

b) harcoljon a narodnyikság kispolgári szocializmusa ellen, amely leplezi a tőke és a munka közötti szakadékot;

c) támogassa a köztársasági-demokratikus áramlatokat a paraszti tömegek között, állandóan hangsúlyozva, hogy a monarchia és a földesúri földtulajdon elleni harcban csakis a következetesen demokratikus szocialista proletariátus lehet a szegényparaszti tömegek megbízható vezetője;

d) fordítson fokozott figyelmet a szociáldemokrata eszmék terjesztésére azok között a munkáscsoportok között — akármilyen kisszámúak is azok —, amelyek ez ideig még nem szabadultak meg a narodnyikság elmaradott elméleteitől.

EGY SZINTÉN-TRUDOVIK

A „Zaveti“[105] című folyóirat — a legnarodnyikabb, *baloldali* narodnyik lap, melynek főmunkatársa maga Csernov úr. S méghozzá vaskos, komoly folyóirat. Ha valahol, akkor itt meg lehet találni ama nevezetes „*munka*-elv“ kifejtését, amelyről az összes trudovikok, az összes narodnyikok, köztük az összes „eszerek“ beszélnek.

Egyesek még azt is bizonygatják, hogy a „munkaelv“ szocialista elv, és hogy a „munkaelv“ teoretikusai szintén szocialisták.

Lássuk hát, hogyan vélekedik a „*munka*“-iparról egy „baloldali narodnyik“, Sz. Zak úr, aki sokat foglalkozott az ipari kapitalizmus kérdésével.

Sz. Zak úr háromféle ipart különböztet meg: 1) „munka“-ipart, 2) a munkaipar és a kapitalista ipar közti „átmeneti“ ipart és 3) kapitalista ipart. A kapitalista iparhoz sorolja a több mint 50 munkást foglalkoztató üzemeket, az átmenetihez a 11—50 munkást foglalkoztató üzemeket, *a munkaiparhoz — a legfeljebb 10 munkást foglalkoztató üzemeket.*

De miért „munka“-üzemek ez utóbbi üzemek? Azért kérem, mert „amíg minden üzem nem rendelkezik átlagban legalább egy irodai alkalmazottal és egy technikussal, addig ezeknek az üzemeknek a kapitalista jellegéről beszélni sem lehet“.

Ez az elmélet méltó egy félművelt írnokhoz, de nem méltó egy olyan publicistához, aki azt akarja, hogy szocialistának tekintsék! Amíg Zak úr és a többi narodnyik fel nem találja „*saját*“ új, tősgyökeresen orosz politikai gazdaságtanát, addig ahhoz a régi nézethez

tartjuk magunkat, hogy kapitalizmusnak a *munkaerőt* áruvá változtató *áru*termelést nevezzük.

Ez az ábécé, ezt nem tudni szégyen. De a narodnyik urak szavakban Marx elméletének hívei, a burzsoá politikai gazdaságtan ellenségei. Valójában azonban az olyan bárgyú nyárspolgár nézeteit tálalják fel az olvasóközönségnek, aki semmit sem tanult, és a burzsoá frázisok töredékeit szajkózza: ha van „iroda", úgymond, akkor kapitalistával van dolgunk. Ha azonban a gazdaságom kicsiny, akkor hogy lennék én kapitalista, akkor dolgozó ember vagyok!

Aki a sajtóban ilyen nézeteket védelmez, az elveti a politikai gazdaságtan tudományát és védelmezi a tudatlanságot.

Vannak kis- és nagytőkések, ostoba és okos tőkések, de a kapitalizmusnak nem ez a meghatározója, hanem az *áru*termelés és a bérmunka alkalmazása.

Narodnyikunk azt is a „munkaelven" alapuló gazdaság ismertetőjegyének tartja, ha a tulajdonos családtagjai részt vesznek a munkában. Valójában azonban mindenki, aki ismeri a politikai gazdaságtan elemeit, tudja, hogy ez — a *kispolgári* gazdaság ismertetőjegye. Aki a kispolgárságot olyan módon szépítgeti, hogy „munka"-gazdaságnak nevezi, annak fogalma sincs a szocializmusról.

Lássuk magának Zak úrnak a számadatait. 100 üzemben a tulajdonos családtagjai közül átlagban dolgoznak: 1) 28 családtag a legfeljebb 3 munkást foglalkoztató üzemekben; 2) 34 a 4—5 munkást foglalkoztató üzemekben; 3) 22 a 6—10 munkást foglalkoztató üzemekben.

Ugyebár remek a mi „új narodnyikunk"? Maga közöl számadatokat a bérmunka *túlsúlyára* vonatkozólag, és ezt „munka"-gazdaságnak nevezi!!

Zak úr könnyedén érinti a különböző ipari összeírások adatait, s azon lelkendezik, milyen „sok" a „dolgozó" tulajdonos, s azt bizonygatja, hogy ez „az ortodox (vagyis igazhitű — így gúnyolják a narodnyikok Marx tanítását) elmélet gyengeségét" bizonyítja. Közöljük a német statisztika teljes adatait, amelyre Zak úr elsősorban hivatkozik. A tág értelemben vett ipart vesszük, beleértve a kereskedelmet és a közlekedést is.

Üzemkategóriák	Üzemek száma (ezerben)	%-ban	Számuk millióban: Munkások	%-ban	Lóerő	%-ban	Kilowatt	%-ban
Segéderő nélküliek	1 452	44,4	1,4	10,1	—	—	—	—
Kisüzemek (2—5 munkás).	1 524	46,7	3,8	26,2	0,7	7,4	0,1	7,1
Középüzemek (6—50 munkás)	259	8,0	3,5	24,3	1,5	17,3	0,2	15,7
Nagyüzemek (50 munkáson felül)	31	0,9	5,7	39,4	6,6	75,3	1,2	77,2
Összesen....	3 266	100	14,4	100	8,8	100	1,5	100

Nézzük meg az ipari kapitalizmusnak ezt a képét. A segéderő nélkül dolgozó kispolgárok igen „sokan" vannak: számuk *másfélmillió*. S *részesedésük* a termelésben? A munkások *tized*része, és *semmi* gép, sem gőzgép, sem elektromos gép!!

Hát a nagytőkések? Az összes üzemek *egyszázad része*, de a munkásoknak csaknem $^{2}/_{5}$-e (39%) és az összes gépeknek *több mint háromnegyed része* (75—77%)!

Minden gondolkodó munkás azonnal mindennapi tapasztalatainak teljes igazolását látja ebben: a tőke által eltiport kispolgárok szánalmas tömege, és az elenyészően kisszámú tőkés nagyüzem *korlátlan uralma.*

Továbbá. A statisztika, amelyet a „baloldali" narodnyik pokolian elferdít, a kapitalizmus igen gyors növekedését és a kisüzem kiszorulását mutatja. Vessük össze három — az 1882. évi, 1895. évi és 1907. évi (a legutolsó) — német összeírás adatait. Hogy ne fárasszuk számadatokkal az olvasót, csak a legfontosabb adatokat fogjuk megvizsgálni: összevetjük a segéderő nélkül dolgozó üzemeket a tőkés üzemekkel, a közép- és nagyüzemeket összevonva:

Év	Segéderő nélkül dolgozó üzemek: Az üzemek %-aránya	A munkások %-aránya	Közép- és nagykapitalista üzemek: Az üzemek %-aránya	A munkások %-aránya
1882	62	26	4	41
1895	54	17	7	53
1907	42	10	9	63

25 évvel ezelőtt a segéderő nélkül dolgozó üzemtulajdonosok voltak többségben ($^3/_5$). Most kisebbségben vannak ($^2/_5$). Azelőtt az összes munkások $^1/_4$-ét foglalkoztatták; most — $^1/_{10}$-ét.

A kapitalista üzemek részesedése ezzel szemben gyorsan növekszik. 25 évvel ezelőtt a munkások kisebb részét ($^2/_5$) foglalkoztatták, most pedig — *többségét*, az összes munkások csaknem $^2/_3$ részét (63%). S azt már láttuk, hogy a *gépeknek*, a gőzgépeknek is, de még inkább az elektromos gépeknek maroknyi tőkés kezében való koncentrálódása (összpontosulása) még *sokkal nagyobb mértékű*, mint a munkások koncentrálódása.

Tehát: a szabad és gyorsan fejlődő országok ipari statisztikái fényesen igazolják Marx elméletét. A kapitalizmus uralkodik mindenütt. Mindenütt kiszorítja a kisüzemet. Mindenütt tönkremennek a parasztok és a kisiparosok és a kézművesek tömegei. A kistulajdonost a nagytőke ezernyi módszerrel hajtja igába és nyomja el, de ezeket a módszereket a statisztika még alig veszi figyelembe. A kistulajdonos számára nincs menekvés. Számára nincs más kivezető út, mint a proletariátus harcához való csatlakozás.

A „munkaelv“ és a „munkagazdaság“ elmélete az első betűtől az utolsóig régi burzsoá előítéletek ismétlése. Valamennyi ország tapasztalatai lépten-nyomon szétrombolják ezeket az előítéleteket.

A baloldali narodnyikok, amikor azt akarják bebizonyítani a munkásoknak, hogy az 5, 10 bérmunkást foglalkoztató tőkés vagy kistőkés „dolgozó“ tulajdonos, ezzel csupán burzsoá mivoltukat bizonyítják be.

„Pravda Truda“ 18. sz.
1913 október 1.
Aláírás: V. Iljin.

MEGZAVARODOTT PÁRTONKÍVÜLIEK

Közéletünk egyik legelterjedtebb és legfájóbb jelensége a párttal szemben tanúsított lekicsinylő (ha ugyan nem nyíltan elutasító) magatartás.

A politikai remetéknek, a politikai kalandoroknak, a politikai Manyilovoknak sajátsága, hogy tagadják a pártot és dagályos frázisokat pufogtatnak a pártos „szűklátókörűségről", „sablonszerűségről", türelmetlenségről stb. stb. A valóságban az efféle szavak csupán azoknak az intellektueleknek a nevetséges és szánalmas önhittségét és önigazolását tükrözik, akik elszakadtak a tömegektől és szükségét érzik annak, hogy palástolják gyengeségüket. A szó komoly értelmében vett politikát csak a *tömegek* csinálhatnak, de az olyan pártonkívüli tömeg, amely nem követ egy erős pártot, szétforgácsolt, öntudatlan, képtelen a kitartásra és ügyes politikai szélhámosok játékszerévé válik, akik mindig „időben" lépnek színre az uralkodó osztályok köréből, hogy kihasználják a „kínálkozó" alkalmakat.

Oroszország az egyik legkispolgáribb ország, amely a legkevésbé szokott hozzá a szabad politikai tevékenységhez. Ezért és csakis ezért vált nálunk olyan gyakori jelenséggé a párttal szemben tanúsított lekicsinylő magatartás. Oroszországban az öntudatos munkás egyik feladata (és egyik nagy történelmi érdeme) a rendszeres, kitartó harc e lekicsinylő magatartás ellen.

Felhozunk egy újabb példát a *pártkörüli* értelmiség öntelt pártonkívüliségére.

A munkások nagyarányú gyűjtéseket indítottak a munkáslapok javára. Nem nehéz megérteni, hogy a tömeg,

ha tudatosan megvizsgálja, *melyik* lapnak kell segítenie, melyik *irányzatot* kell támogatnia, e gyűjtések során eszmei, elvi politikát *tanul*.

A likvidátorok, akik olyan gyakran siklanak a pártonkívüliség politikájának a lejtőjére, megindították a közismert kampányt *a gyűjtések egyenlő arányban való elosztásáért*. Egyszerűen az a kívánság vezette őket, hogy leplezzék gyengeségüket, s a nagy sietségben nem is gondoltak arra, hogy az ilyen kampány alapja éppen a *pártonkívüliség* elve.

Az élet nyomban leleplezte őket. Az *ő* jelszavukat az oroszországi kispolgári társadalmi élet saját jelszavává *tette*: általában egyenlő arányban, a likvidátorokkal is, a narodnyikokkal is!

A pártonkívüliek, akiknek a politikai kalandorságát leleplezték, s akik megtagadták a marxista múltat valami éppenolyan „nagyvonalú", mint elvtelen dologról szőtt álmok kedvéért, — köntörfalazni kezdtek. G. R. a likvidátor lap 24. számában azt bizonygatja, hogy korántsem híve a narodnyikokkal való egyesülésnek, s hogy az ilyen egyesülést állítólag a marxisták „hirdették rendszeresen".

Nehezen képzelhetjük el az igazság durvább meghamisítását. Ha G. R. és társai nem volnának pártonkívüliek, nem nyárspolgári szemmel néznék a marxista múlt *történetét*, tudnák, hogy *csakis* a marxistáknak (a „pravdistáknak") köszönhető, hogy több mint hat esztendővel ezelőtt teljesen hivatalosan *eldöntötték* azt a kérdést, mi legyen a munkások viszonya a különböző pártokhoz*. Csak a marxisták határozták meg pontosan az *összes* nagy oroszországi pártok *osztály*alapjait; a likvidátorok erre sohasem voltak képesek. Oroszország összes pártjai közül csak a marxisták voltak azok, akik az egyes pártokhoz való zűrzavaros, elvtelen („esetről esetre megállapított") viszony helyett *hat évvel* ezelőtt pontos választ dolgoztak ki arra a kérdésre, mi a lényege a különböző „áramlatoknak", és milyen álláspontot kell velük szemben elfoglalni.

---

* Lásd *Lenin* Művei. 12. köt. 1954. 124—126. old. — *Szerk.*

E válasz helyességét a történelem azóta fényesen, a legkétségbevonhatatlanabbul igazolta.

E válasz pontosan és világosan megmondja, hogy a narodnyikok kispolgári demokraták, s a kispolgári demokratákkal csupán a reakció és a liberalizmus ellen irányuló „közös akciók" engedhetők meg.

Most G. R. és társai azt bizonygatják, hogy ellenzik a narodnyikokkal való egyesülést, s így akarnak kimászni a csávából: mi, úgymond, amellett vagyunk, hogy a *két* lap között egyenlő arányban osszák el a gyűjtéseket, ha „tömegadományokról" van szó, de ellenezzük ezt „öntudatos elvbarátok csoportjai közötti" gyűjtések esetén!! (Lásd „Novaja Rabocsaja Gazeta", 24. sz.)

Először is, az élet már bebizonyította, hogy abból a propagandából, amelyet önök az egyenlő arányban való elosztás mellett folytatnak, pártonkívüli terv adódik. Ez tény. Ugyancsak a 24. számban olvassuk egy munkáscsoport határozatát: *a narodnyikokkal is egyenlő arányban.* Pártonkívülieink és függetleneink, mint mindig, rossz ajtón kopogtatnak!

Másodszor, nevezhetjük-e az öntudatosak csoportját öntudatosnak, ha nem ért a tömegek felvilágosításához? Az öntudatosak ezt mondanák a tömegnek: adakozzatok mindannyian, egyesüljetek mindannyian, de amellett *igyekezzetek eligazodni* a különböző újságok irányzatai közt.

Aki adakozik, s amellett azt mondja, hogy „egyenlő arányban", az pártonkívüli, öntudatlan, közömbös. Aki adakozik, s azt mondja: „*ennek vagy annak az irányzatnak a részére*", — az öntudatos és öntudatosan vesz részt a *közös* akcióban.

Ezt az elemi igazságot G. R. meghamisítja!

Összegezve: G. R. és likvidátor társai, amikor azt hangoztatják, hogy ellenzik a narodnyikokkal való egyesülést, *valójában* továbbra is a narodnyikokkal való *pártonkívüli* egyesülés irányvonalát követik, a *pártonkívüliség* irányvonalát, amely a munkások szempontjából mélységesen ártalmas és megengedhetetlen.

A munkásdemokrácia több ízben erélyesen vissza-

verte, s továbbra is vissza kell hogy verje a pártonkívüliség propagandáját, amely politikailag eltompítja a munkásokat és megkönnyíti mindenfajta félrevezetésüket.

„Za Pravdu" 3. sz.
1913 október 4.
Aláírás: K a r — o v.

A LIBERÁLISOK ÉS AZ AGRÁRKÉRDÉS ANGLIÁBAN

Október 11-én, szombaton, Lloyd George angol liberális miniszter Bedfordban két „ragyogó“ beszéddel megnyitotta az „agrárkampányt“. Ahogy a mi Kit Kitics Gucskovunk megígérte, hogy „leszámol“ a kiváltságos és mindenható orosz földbirtokosokkal, ugyanúgy az angol liberális miniszter is megígérte, hogy kampányt indít az agrárkérdésben, leleplezi a földbirtokosokat — a landlordokat — s „radikális“ (Lloyd George roppant radikális!) agrárreformra hívja fel a népet.

Az angliai liberális lapok igyekeztek vezérük fellépését minél ünnepélyesebb színben feltüntetni. Reklám, reklám, mindenáron! A beszéd túlságosan hosszú — ám közöljük rövid „ismertetését“, nevezzük el agrár „chartának“, szépítgessük úgy, hogy egy parlamenti üzletember diplomáciai kibúvói helyébe reformok hosszú felsorolását tesszük, a munkabér-minimumot, a 100 000 cottage-ot (házacskát) a munkásoknak, „a föld kényszerelidegenítését *tiszta* (!!) földbirtokosi áron“.

Hogy megmutassuk az olvasónak, *hogyan* folytat agitációt a nép körében a liberális angol burzsoázia minisztere, idézünk néhány részletet Lloyd George bedfordi beszédeiből.

„Nincs életbevágóbb, alapvetőbb kérdés, mint a földkérdés — kiáltott fel a szónok. — A táplálék, mellyel a nép táplálkozik, a víz, amelyet iszik, a lakóházak, amelyekben lakik, az ipar, amellyel megkeresi a kenyerét, mindez a föld függvénye.“ De kié a föld Angliában? Maroknyi gazdagé! Angliában az egész föld egyharmada a felsőház tagjainak birtokában van. „A landlordizmus (a földesúri

földtulajdon) a legnagyobb monopólium hazánkban." A landlordok hatalma korlátlan. Elűzhetik a bérlőket, tönkretehetik a földet jobban, mint az ellenség. Ó, én nem támadok sem egyes személyeket, sem egy osztályt — mentegetőzött a miniszter —, de belenyugodhatunk-e ebbe a helyzetbe?

A földművelő lakosság száma az utóbbi évtizedek során több mint kétmillióról másfélmillióra csökkent, a vadőrök száma viszont 9000-ről 23 000-re emelkedett. Nincs a világon egyetlen ország sem, ahol ilyen sok volna a megműveletlen föld, ahol a farmerek ennyit szenvednének a vadaktól, amelyeket a gazdagok saját szórakozásukra tenyésztenek.

Anglia gazdagsága szédítő ütemben növekszik. És a mezőgazdasági munkások? $^{9}/_{10}$ részüknek a keresete nem éri el a heti 20 $^{1}/_{2}$ shillinget (kb. 10 rubel) — ezt az összeget a dologházakban elengedhetetlennek tartják ahhoz, hogy az ember éhen ne haljon. A mezőgazdasági munkások 60%-a heti 18 shillingnél (kb. 9 rubel) kevesebbet keres.

A konzervatívok a földnek kis parcellákban való megváltását javasolják. De aki azt mondja, hogy megváltás — mennydörgött az angol Rogyicsev — attól ezt kérdezem: *milyen áron?* (általános derültség).

Nem fogja-e agyonnyomni a kis földvásárlót a magas ár? Nem nyomják-e agyon a súlyos adók? Nálunk törvény intézkedik arról, hogy a munkásoknak földet kell juttatni. Felhozok erre néhány példát. Egy parcella után az összes adók és illetmények 30 font sterlinget (kb. 270 rubelt) tesznek ki. A földet megveszik és kis parcellákban továbbadják szegényparasztoknak részletfizetés ellenében. Az illetmények ez esetben 60 fontra rúgnak!

Az angliai falvak elnéptelenedése viszont azzal fenyeget, hogy országunk védelem nélkül marad — erős parasztság nélkül nincs erős hadsereg. Hát lemondhat az orosz és az angol liberális arról, hogy a durva nacionalizmusra és sovinizmusra apelláljon?

A földet nem a földesurak teremtették — kiáltott fel Lloyd George —, az országnak választania kell a földesurak hatalma és a munkások jóléte közt. Szilárdan, határozottan kell fellépni a monopóliumok ellen, — márpedig a föld-

tulajdon a legnagyobb monopólium. Biztosítékokat kell nyújtani a földbérlőnek arra nézve, hogy nem űzik el a földről, nem fosztják meg erőfeszítései és tudása gyümölcseitől (egy hang a hallgatóságból: milyen intézkedéseket javasol hát?). Cselekedni kell. Elég volt a félénk kísérletekből és félintézkedésekből. Radikálisan kell cselekedni, ahogy gyakorlati emberek cselekszenek. Nem foltozgatásról van most szó, hanem a monopólium megszüntetéséről. Biztosítani kell a munkás számára egy bérminimumot, meg kell rövidíteni a munkanapot, rendes, kényelmes kis házat kell adni nekik, juttatni kell nekik egy talpalatnyi földet, hogy családja részére termelhessen egyet-mást! Meg kell teremteni a *haladás létráját*, hogy a „vállalkozó kedvű" munkások felemelkedhessenek rajta — a kis parcellától, kerttől az önálló kis gazdaságig. S a legvállalkozóbbaknak tovább kell haladniuk és nagyfarmerekké kell válniuk hazánkban. Önöket az amerikai, ausztráliai kivándorlás gyönyörűségeivel csábítják. De mi azt akarjuk, hogy a brit munkás itt Angliában, tulajdon szülőföldjén találja meg az élelmet, a szabad életet, a jólétet maga és gyermekei számára.

Tapsvihar ... S érezni, hogy egyes hangok, — egyes nem elbolondított hallgatók (mint az, aki felkiáltott: mit javasol hát?) mintha ezt mondanák: szépen énekel, de mi sül ki belőle...

Szépen énekel az angol liberális miniszter, aki a kispolgári csőcselék kedvence, aki a munkások szemérmetlen becsapása révén mesterien tudja meghiúsítani a sztrájkokat, s aki a brit munkásokat és India 300 milliós lakosságát igájában tartó angol tőke leghűségesebb szolgája. De miféle erő kényszerítette ezt a minden hájjal megkent üzletembert, a pénzeszsák lakáját arra, hogy ilyen „radikális" beszédeket mondjon?

A munkásmozgalom ereje.

Angliában nincs állandó hadsereg. A népet nem lehet erőszakkal féken tartani — csak csalással. A munkásmozgalom feltartóztathatatlanul növekszik. El kell terelni a figyelmet, nagyhangú reformtervekkel kell „foglalkoztatni" a tömegeket, színleg háborút kell viselni a konzervatívok ellen, alamizsnákat kell ígérgetni, csakhogy a

tömegek ki ne ábránduljanak a liberálisokból, csakhogy juhok módjára kövessék az ipar- és pénzmágnásokat.

És a reformok ígérgetése... hát nem mondja az angol közmondás, hogy az ígéret olyan, mint a kalács: arravaló, hogy megszegjék. Lloyd George ígérget, s az egész liberális kormány fogja megvalósítani az ígéreteket, oly módon, hogy ötödükre fogja leszorítani őket. S a konzervatívok *még egyszer* leszorítják — az eredmény tízszeres redukció lesz.

Az angol burzsoázia reformizmusa napnál világosabban mutatja az angliai munkásosztály mélyen gyökerező forradalmi mozgalmának erősödését. Szószátyárok, liberális szélhámosok nem tartóztathatják fel ezt a mozgalmat.

„Za Pravdu" 8. sz.
1913 október 12.
Aláírás: V. I.

EGY ROSSZ ÜGY ROSSZ VÉDELMEZÉSE

Egy bizonyos Gr. Goloszov halálosan megsértődött amiatt, hogy én a „Proszvescsenyijé"-ben Csheidzét „pártkörüli szociáldemokratának" neveztem*.

Gr. Goloszov ordít és lármázik, csak úgy ontja a szitkokat, halmozza a felkiáltó és kérdőjeleket. De minél jobban haragszik Gr. Goloszov, annál nyilvánvalóbbá válik, hogy dühös kiáltozásával a bizonyítékok hiányát leplezi.

Én pártkörülinek neveztem Csheidzét. Goloszov könynyen kitalálhatná, hogy megcáfolhatna engem, ha bebizonyítaná Csheidze *párthoztartozását.*

Rámutattam arra a tényre, hogy Csheidze a szociáldemokrata frakció történetének (valamint a párt újjászületése történetének) legválságosabb pillanatában „félreállt". Amikor a likvidátor és az antilikvidátor sajtó kialakult (1911 és 1912 eleje), Csheidzét *sem itt, sem ott nem láttuk.*

Megcáfolja-e dühös ellenfelem ezt a pontosan megjelölt tényt?

Nem. A dühös Gr. Goloszov nem cáfolja meg, nem cáfolhatja meg ezt a tényt. Dühös, de nem erős a szegény Goloszov! Félénken megkerüli azt a tényt, amely bebizonyítja, hogy Csheidze magatartása (szónoki tehetsége és parlamenti tapasztalatai ellenére) egy *pártkörüli* magatartása volt.

Ha a dühös Gr. Goloszov tudna gondolkodni, akkor megértené, hogy a pártember ismertetőjegye — a pártja

---

* Lásd ebben a kötetben 411. old. — *Szerk.*

(s nemcsak a párt duma-frakciója) ügyeiben való legerélyesebb, közvetlen, nyílt részvétel. A likvidátor és a likvidátorellenes sajtó kialakulása igen fontos mozzanat volt a marxista összesség legújabb történetében. Megcáfolhatatlanul bebizonyítottam tehát, hogy Cseidze a párt perifériáján áll.

Gr. Goloszov hisztériás dühvel kiált fel: „A párt ott van, ahol V. Iljin ül Gr. Zinovjevvel."

A derék Goloszov itt vesztére felveti azt az igen érdekes és fontos kérdést, hogy *hol* a párt. S ha maga Gr. Goloszov nem is tud gondolkodni, minden munkás gondolkozott és gondolkozik ezen.

A párt *ott* van, ahol az öntudatos, a politikai életben résztvevő marxista munkások többsége.

Gr. Goloszov éppen azért kap szinte hisztériás dührohamokat, mert érzi, hogy képtelen megcáfolni ezt az egyszerű igazságot.

A IV. duma választásai, a „Pravda" létrejöttének és növekedésének története, a vasmunkás-szövetség vezetőségválasztása, a biztosítási kampány, a munkásoknak a hat munkásképviselő javára hozott határozatai — mindez *bebizonyította*, hogy a párt a hatos csoport mellett, e csoport irányvonala mellett áll. *Ennek* jelszavát fogadta el és tette próbára a munkások *tömeg*akciója a munkásmozgalom minden területén.

A dühös Goloszov éppen azért dühös, mert képtelen megcáfolni azokat a pontos, nyilvánvaló, vitathatatlan tényeket, amelyek azt mutatják, hogy a marxisták legyőzték a likvidátorokat mind a választásokon, mind a szakszervezetekben, mind a napilapok alapításában, mind a biztosítási kampányban.

Azoknak, akik ellen *mindezek* a tények szólnak, nem marad más eszközük, mint a „dühroham" és a hisztéria.

A párt ott van, ahol a munkások többsége tömörült a párthatározatok köré, amelyek következetes, rendszeres, pontos válaszokat adnak a legfontosabb kérdésekre. A párt ott van, ahol e határozatok egységes volta és a lelkiismeretes megvalósításukra irányuló egységes akarat az öntudatos munkások többségét egyesíti.

Gr. Goloszov, amikor védelmezi Cseidzének (és a

hetes csoportnak) azt a „jogát“, hogy megszegje ezeket a határozatokat, a munkásosztálynak ezt az akaratát, akkor, mint minden likvidátor, rombolja a marxista szervezetet a pártonkívüliség érdekében.

Nem kétséges, hogy a munkások továbbra is *saját* hat képviselőjük állásfoglalását fogják támogatni a hetes csoport *pártkörüli* álláspontjával. szemben.

„Za Pravdu“ 12. sz.
1913 október 17.
Aláírás: V. Iljin.

NYILATKOZAT[106]

Tisztelt elvtársak!

Az Állami Dumában végzett közös munka egy esztendeje során számos esetben összeütközésekre és súrlódásokra került sor köztünk és önök, vagyis a többi hét szociáldemokrata képviselő között. Az ügy nyílt sajtópolémiáig fajult, az önök legutóbbi határozatai pedig, amelyeket közvetlenül az Állami Duma berekesztése előtt, 1913 júniusában hoztak, amikor a képviselők egy része már elutazott, véglegesen megmutatták, hogy a kialakult helyzet tarthatatlan és kilátástalan. E határozatok, amelyeket önök 7 szavazattal 6 szavazat ellenében elfogadtak, a következők: nem hajlandók a bolsevikoknak (vagyis a hat képviselőnek) két hely közül egy helyet biztosítani a költségvetési bizottságban, és egy (nem pedig két) megbízottat küldenek be egy fontos intézménybe.

Azok után, hogy önök 7 szavazattal 6 ellenében ismételten meggátolták a 6 munkásképviselőt abban, hogy a dumában két szónok közül az egyiket ők jelölhessék ki, a szóban forgó határozat volt az a csepp, amellyel csordultig telt a pohár.

Önök tudják, hogy mi teljes egészében és kizárólag a következetes marxizmus szellemében cselekedtünk és cselekszünk, s eszmei téren mindenben annak általános határozataihoz tartjuk magunkat.

Önök tudják, elvtársak, hogy vannak teljesen objektív tények, amelyek azt bizonyítják, hogy nem túlozunk, amikor arról beszélünk, hogy tevékenységünk teljes mértékben összhangban van az oroszországi élenjáró

marxista munkások óriási többségének a tudatával és akaratával. Bebizonyította ezt a „Pravda“ története is, az első munkásújságé, amelyet a munkásmozgalom fellendülése hozott létre 1912 április—májusában, s amely maga köré tömörítette a munkások többségét. Bebizonyította ezt a „Pravda“ 40 000 példányban való elterjedése is. Bebizonyították ezt a „Pravda“ javára indított csoportos munkásgyűjtések, amelyekről ez a lap mindig nyíltan beszámolt. Bebizonyították ezt a munkáskúria választásai a IV. dumába, amelyek eredményeképpen kizárólag bolsevik képviselők kerültek ki e kúriából, s amelyek azt mutatták, hogy a II. és a III. Állami Duma munkáskúria szerinti választásaihoz képest a marxizmus és az antilikvidátor nézetek az oroszországi öntudatos munkások körében teljesen vitathatatlanul, óriási mértékben megnövekedtek. Bebizonyította ezt végül a szentpétervári vasmunkás-szövetség vezetőségválasztása, s az első moszkvai munkáslap története az idén. Magától értetődik, hogy feltétlen kötelességünknek tartjuk, hogy a legteljesebb egyetértésben cselekedjünk Oroszország marxista alapon tömörült munkássága többségének az akaratával.

Ezzel szemben önök, a hét képviselő, ettől az akarattól függetlenül és ezzel az akarattal szembehelyezkedve cselekednek. Önök nagybátran hoznak olyan határozatokat, amelyek keresztezik az öntudatos munkások többségének akaratát. Emlékeztetünk akár arra, hogy holmi felemás elvek alapján befogadták a nem szociáldemokrata Jagellót, akit eleddig egyetlen lengyelországi szociáldemokrata sem ismert el, vagy hogy — a munkásság többségének akarata ellenére — nacionalista jelszavakat fogadtak el, például az ú. n. kulturális-nemzeti autonómiát stb. Nem tudjuk pontosan, milyen álláspontot foglalnak el önök a likvidátorok áramlatával szemben, és azt hisszük, hogy önök inkább csak hajlanak a likvidátorság felé, semmint hogy teljes mértékben hívei volnának. De bárhogy áll is a dolog, vitathatatlan tény, hogy önök nem tekintik kötelezőnek magukra nézve az oroszországi öntudatos munkások ama többségének véleményét és követeléseit, amellyel mi szoros egységben haladunk együtt.

Mondanunk sem kell, hogy ilyen viszonyok között a világ bármely országában minden szocialista, minden öntudatos munkás felháborítónak tartja azt a törekvésüket, hogy egyetlen szavazattal elnyomjanak bennünket, megfosszanak bennünket két hely közül az egyiktől a duma bizottságaiban, vagy más intézményekben, vagy a duma-szónokok jegyzékében stb., és olyan taktikát és politikát erőszakoljanak ránk, amelyet az oroszországi öntudatos munkások többsége elítél.

Megállapítjuk és meg is kell állapítanunk, hogy jelenleg nézeteltéréseink nemcsak a dumabeli munka területén kibékíthetetlenek. Kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy az a törekvésük, hogy elnyomjanak bennünket és megfosszanak minket a két hely közül az egyiktől, feltétlenül szakadár törekvés, amely teljesen lehetetlenné teszi az együttes munkát. De tekintetbe véve a munkások állhatatos kívánságát, hogy legalább kifelé megőrizzük a szociáldemokrata képviselők egységét legalább a dumabeli munkában, tekintetbe véve egyesztendős tapasztalatainkat, amelyek azt mutatták, hogy *lehet megegyezéssel* elérni ilyen egységet a *dumabeli* fellépésekben, azt javasoljuk önöknek, szögezzük le egyszer s mindenkorra pontosan és félreérthetetlenül, hogy a kúriai munkásképviselők hatos csoportját semmiképpen sem nyomhatják el a hét szavazattal. A IV. Állami Duma szociáldemokrata frakciója tényleges egységének megőrzése kizárólag akkor lehetséges, ha teljesen és visszavonhatatlanul elismerik a hetes csoport és a hatos csoport egyenjogúságát, és alkalmazzák azt az elvet, hogy a dumabeli munka minden kérdésében megállapodásra kell jutniuk egymással.

„Za Pravdu" 13. sz.
1913 október 18.

A DUMABELI „HETES CSOPORT"

Az Állami Duma hét képviselőjének hosszú nyilatkozatai és elmefuttatásai a likvidátorság védelmében igen különös benyomást keltenek.

A hetes csoport egész idő alatt *kizárólag* a dumában végzett munkáról, a *dumában* kifejtett szociáldemokrata tevékenységről értekezik.

A Tauriai Palotán kívül a hetes csoport számára *semmiféle* szervezett egység nem létezik! „Mi heten határozatot hoztunk, mi Jagellóval megszavaztuk, mi szónokokat állítottunk, mi elfogadtunk egy nyilatkozatot" — egyre csak ezt halljuk a hetes csoporttól. „Mi dumabeliek", „mi a dumában" — ezen kívül a hetes csoport semmit sem tud, semmit sem ért meg.

A hetes csoportot már annyira megfertőzte a likvidátorság, hogy nem érti a marxizmus ábécéjét.

A marxista felfogás szerint a duma-képviselőknek *nem saját* akaratukat, hanem a marxista szervezet akaratát, *nem saját* határozataikat, hanem a marxista összesség határozatait, *nem saját* taktikájukat, hanem ennek a taktikáját kell érvényre juttatniuk. Szégyen és gyalázat, hogy ezt, a marxizmus ábécéjét magyaráznunk kell a duma-képviselőknek! Hova juttatták őket a likvidátorság felé tett lépéseik, ha arra határozzák magukat, hogy mint pártonkívüliek, mint a proletár politikai szervezet rombolói lépnek fel!

Azt a kérdést, hogy „hol a marxista szervezet", a hét likvidátorbarát *fel sem meri vetni*.

Márpedig ez az egésznek a lényege.

Az egység körül csapott lárma csupán színtiszta kép-

mutatás, ha megkerülik azt a kérdést, hogy mi a marxista alapon szervezett, élenjáró, öntudatos oroszországi munkások *többségének egységes* akarata, milyen *egységes* határozatokat hozott, milyen *egységes* taktikát követ.

A „Za Pravdu“ című lap már régen rámutatott arra, hogy milyen adatok alapján lehet (és kell) megállapítani a munkások többségének marxista akaratát, s hogy ha ennek az akaratnak nem vetjük alá magunkat, az szakadárság, dezorganizálás, rombolás.

Ezek az adatok: 1) a IV. duma munkáskúria szerinti választásai; 2) a munkásújságok története; 3) a szakszervezetek. Európában hozzáteszik még a legfontosabbat: valamely politikai párt legálisan bejegyzett tagjainak a számát. Mindenki megérti, hogy Oroszországban ilyen adatok nem lehetnek; ezeket részben pótolják a *közös határozatok*, amelyek kötelezők minden becsületes munkásra.

A likvidátoroknak és a hetes csoportnak erről egy árva *szavuk sincs*, egy szóval sem beszélnek a marxista szervezet ismertetőjegyeiről, határozatairól, taktikájáról! A likvidátorok és a hetes csoport az „egységet“ akarják, vagyis azt akarják, hogy a hat munkásképviselő *alávesse magát a hét pártonkívülinek, vagyis a marxista összesség akaratának a megsértését akarják.*

A likvidátorok és a hetes csoport azt akarják, hogy a szociáldemokrata képviselők duma-csoportja saját felelősségére cselekedjék, ahogy kedve tartja, az összesség *nélkül és* az összességgel *szemben.* S ezt a szégyenletes, bomlasztó követelést az egység követelésének nevezik.

A hetes csoportnak az egység körül csapott lármája egy ismert adomára emlékeztet: a hét képviselő úgy akar „egyesülni“ a hattal, mint ahogy az ember egy karéj kenyérrel „egyesül“. *Megeszi.*

A hét pártonkívüli meg akarja enni a marxisták hatos csoportját, és azt követeli, hogy ezt „egységnek“ nevezzék.

A marxista szervezetet szétrombolja a munkások többségétől *elszakadt* hetes csoport, a *likvidátorbarát* képviselők hetes csoportja, az a hetes csoport, amely meg-

feledkezett arról, hogy ők a dumában csupán a munkások többsége akaratának a *közvetítői*, — íme, ezt teszik a likvidátorok és a hét képviselő!

A munkásosztály szervezete elszemtelenedett ellenségeinek e hallatlan bomlasztó tevékenysége ellen a munkásosztály fellép, s erélyesen követeli az engedelmességet a dumában végzett munka terén *is*.

„Za Pravdu" 19. sz.
1913 október 25.
Aláírás: V. F.

A LIBERÁLIS BURZSOÁZIA ÉS A LIKVIDÁTOROK

Az oroszországi liberális burzsoázia legfontosabb pártjának, a kadet pártnak a törzskarában meglehetősen sok európai műveltségű férfiú van. A mi időnkben nem lehet művelt ember az, akinek nincsenek általános ismeretei a marxizmus és a nyugat-európai munkásmozgalom terén. Az oroszországi kadetoknak, hiszen a polgári értelmiség igen nagy számban van képviselve pártjukban, természetesen vannak ilyen ismereteik, sőt a pártnak számos olyan tagja van, akik ifjúkorukban maguk is marxisták vagy majdnem-marxisták voltak, és akik az évek során „észheztérték“ és liberális nyárspolgárokká lettek.

Mindez megmagyarázza, hogy a régi, európai és az új, oroszországi liberálisok különböző magatartást tanúsítanak a szociáldemokráciával szemben. Az előbbiek a szociáldemokrácia keletkezése ellen harcoltak, tagadták létjogosultságát, az utóbbiak kénytelenek megbékülni a *ténnyel*: „nem kételkedünk abban — írja a „Recs“ vezércikke (287. sz.) —, hogy a szociáldemokráciának adatott meg, hogy Oroszországban a proletariátus nyílt politikai pártja legyen.“ Ezért a szociáldemokrácia *elleni* harc liberálisainknál a szociáldemokrácia *s o r a i b a n fellépő opportunizmusért* indított harc formáját öltötte.

Liberális burzsoáink, akik képtelenek voltak meggátolni a szociáldemokrácia keletkezését és növekedését, minden igyekezetükkel azon voltak, hogy *a szociáldemokrácia liberális irányban fejlődjék.* Ebből fakadnak kadetjainknak több éves és következetes törekvései, amelyek arra irányultak, hogy a szociáldemokrácia soraiban támogassák az opportunizmust (s kiváltképpen a likvidátor-

ságot); ebben a támogatásban a liberálisok *helyesen* látják az *egyetlen* eszközt arra, hogy fenntartsák a proletariátusra gyakorolt liberális befolyást, hogy a liberális burzsoáziától tegyék függővé a munkásosztályt.

Éppen ezért nagyon tanulságos az, ahogyan a liberálisok vélekednek a munkásképviselők hatos csoportja és a likvidátorbarátok hetes csoportja között folyó harcról. A liberálisok, akik kívülről szemlélik a dolgot, kénytelenek nyíltan beismerni az alapvető tényt: a hetek — „a szociáldemokrácia parlamenti elemei", „a parlamenti munka pártja", az ő soraikban van „a dumabeli szociáldemokrácia egész értelmisége". Ez az a vonal, amelyen haladva „a szociáldemokrácia nyílt parlamenti párttá fejlődik", az a vonal, amely egy különleges „taktikai iránnyal" van kapcsolatban. „A «Novaja Rabocsaja Gazeta» a szociáldemokrata parlamenti képviselők lapja."

Ezzel szemben a „Za Pravdu" a „kérlelhetetlenek lapja", írja a „Recs". Ez nem a parlamenti munka pártja, hanem a „szemben álló párt".

Az *„értelmiségi képviselők"* pártja a *„munkásképviselők"* ellen — így ítéli meg a helyzetet a „Recs". A „Recs" finnyásan kijelenti, hogy nem lehet tudni, ki mellett van a munkások többsége, de nyomban megcáfolja önmagát a következő tanulságos mondatban:

„Minél jobban elhúzódik az átmenet — írja — az ilyen normális fennálláshoz" (vagyis a nyílt, legális fennálláshoz), „annál inkább várható, hogy a *szociáldemokrata értelmiség parlamenti többsége kénytelen lesz engedni a parlamenten kívüli munkástöbbségnek*, e többség jelenlegi hangulatának. Az irányzatok ilyen megoszlásának szomorú következményeit láttuk 1905 végén. S akármilyen álláspontot foglalunk is el a jelenlegi zsákutcából kivezető út tekintetében, aligha akadnak olyanok, akik védelmezik azokat a hibákat, amelyeket a spontán tömeghangulat tapasztalatlan irányítói ama téli hónapokban elkövettek." Így ír a „Recs".

Azt emeltük ki, ami most különösen érdekel bennünket ebben a beismerésben.

A parlamenten kívüli munkástöbbség a „szociáldemokrata értelmiség parlamenti többsége" ellen — ez a

hatos csoport és a hetes csoport vitájának a lényege, amely még a liberálisok előtt is feltárult.

A hetes csoport és a „Novaja Rabocsaja Gazeta" — ez a magát szociáldemokratának nevező értelmiségnek a többsége a „parlamenten kívüli munkástöbbség" *ellen*, *a párt ellen*. A régi párt nincs többé, a régi pártra nincs szükség, megleszünk párt nélkül, elég a lap és a dumabeli munka, a majdani nyílt párt mellett agitálunk, — ez a lényege a hetes csoport álláspontjának és minden likvidátor álláspontjának.

Érthető, hogy a liberálisok miért dédelgetik annyira a hetes csoportot és a likvidátorokat, miért dicsérik őket a parlamenti viszonyok megértéséért, miért nevezik taktikájukat „bonyolult, megfontolt, nem leegyszerűsített" taktikának. A hetes csoport és a liberálisok *liberális jelszavakat* terjesztenek a munkások körében — hogyne dicsérnék hát őket a liberálisok? A liberálisoknak más sem kell, csak az, hogy értelmiségiekből, parlamenti képviselőkből, legalistákból támaszuk legyen a régi párt *ellen*, a „parlamenten kívüli munkástöbbség" *ellen*.

— Ám nevezze magát ez a támasz szociáldemokráciának, — nem az elnevezés a lényeg, hanem liberális munkáspolitikája, — így okoskodik a felvilágosult burzsoázia, és a maga szempontjából teljesen helyesen okoskodik.

A liberálisok megértették (és kifecsegték) azt, amit az összes öntudatos, élenjáró munkások már régen megértették, azt tudniillik, hogy a „Novaja Rabocsaja Gazeta" csoportja és a nyomában kullogó hetes csoport nem más, mint a szociáldemokrata párttól elszakadt, a pártot tagadó, az illegalitást szidalmazó védcsapata annak a liberális értelmiségnek, amely következetesen a burzsoá reformizmusnak, burzsoá nacionalizmusnak stb. adott engedmények politikáját folytatja.

A valóban párthű, a liberális burzsoáziától valóban független „parlamenten kívüli munkástöbbség" egysége *elképzelhetetlen* a munkáspárt likvidátorainak értelmiségi támasza ellen vívott elszánt harc nélkül.

„*Za Pravdu*" *20. sz.*
1913 október 26.

A KAPITALIZMUS ÉS A MUNKÁSBEVÁNDORLÁS

A kapitalizmus a népvándorlás sajátos formáját teremtette meg. Az ipari tekintetben gyorsan fejlődő országok, több gépet alkalmazva, kiszorítva az elmaradt országokat a világpiacról, az átlag fölé emelik a munkabért és magukhoz csábítják az elmaradt országok munkásait.

Munkások százezrei kerülnek ily módon sok száz, sok ezer versztnyi távolságra szülőföldjüktől. A fejlett kapitalizmus erőszakkal bevonja őket körforgásába, kiragadja őket eldugott zugjukból, a világtörténelmi mozgalom részeseivé teszi őket, szemtől szembe állítja őket a nagyiparosok hatalmas, egyesült, nemzetközi osztályával.

Kétségtelen, hogy csak a legszörnyűbb nyomor bírja rá az embereket arra, hogy elhagyják szülőföldjüket, s kétségtelen, hogy a tőkések a leglelkiismeretlenebbül kizsákmányolják a bevándorolt munkásokat. De csak reakciósok tagadhatják e modern népvándorlás *progresszív* jelentőségét. A tőke igája alól a dolgozók nem szabadulnak fel és nem is szabadulhatnak fel a kapitalizmus további fejlődése nélkül, a kapitalizmus talaján vívott osztályharc nélkül. S a kapitalizmus ebbe a harcba bevonja az *egész* világ dolgozó tömegeit, áttörve a helyi élet fülledtségét és megcsontosodottságát, lerombolva a nemzeti korlátokat és előítéleteket, egyesítve az egész világ dolgozóit Amerika, Németország stb. legnagyobb gyáraiban és bányáiban.

A munkásokat importáló országok élén Amerika áll. Az amerikai bevándorlók számát a következő adatok mutatják:

1821—1830	közti évtizedben	99 000	bevándorló
1831—1840	« «	496 000	«
1841—1850	« «	1 597 000	«
1851—1860	« «	2 453 000	«
1861—1870	« «	2 064 000	«
1871—1880	« «	2 262 000	«
1881—1890	« «	4 722 000	«
1891—1900	« «	3 703 000	«
1901—1909	közt, 9 év alatt	7 210 000	«

A kivándorlás óriási mértékben növekszik és egyre fokozódik. Öt év alatt, 1905—1909 között, Amerikába évente átlag (csak az Egyesült Államokról van szó) *több mint egymillió ember* vándorolt be.

Érdekes emellett a bevándorlók (az immigránsok, vagyis az Amerikába áttelepülők) összetételében megfigyelhető változás. 1880-ig túlsúlyban volt az ú. n. *régi* bevándorlás, a régi kultúrországokból, Angliából, Németországból, részben Svédországból. Angliából és Németországból együttvéve még 1890-ig is az összes bevándorlóknak több mint a fele került ki.

1880-ban hihetetlenül gyorsan kezd növekedni az ú. n. *új* bevándorlás Kelet- és Dél-Európából, Ausztriából, Olaszországból és Oroszországból. Ebből a három országból az Amerikai Egyesült Államokba irányuló kivándorlás a következőképpen alakult:

1871—1800	közti évtizedben	201 000
1881—1890	« «	927 000
1891—1900	« «	1 847 000
1901—1909	közt, 9 év alatt	5 127 000

Ily módon az óvilág legelmaradottabb országait, amelyek a legtöbb feudális maradványt őrizték meg életrendjükben, úgyszólván erőszakos úton tanítják meg a civilizációra. Az amerikai kapitalizmus az elmaradt Kelet-Európa (s közte Oroszország, ahonnan 1891—1900 között 594 000-en, 1900—1909 között 1 410 000-en vándoroltak ki) munkásainak millióit kiragadja félig középkori viszonyaik közül és a proletariátus élenjáró, nemzetközi hadseregének soraiba állítja őket.

Érdekes megfigyelést tesz Hourwich, a múlt évben

megjelent „Bevándorlás és munka“ című roppant tanulságos angol könyv szerzője. Az 1905-ös forradalom után az amerikai bevándorlók száma különösen megnövekedett (1905 — 1 millió, 1906 — 1,2 millió, 1907 — 1,4 millió, 1908—1909 — évente 1,9 millió). A munkások, akik Oroszországban mindenféle sztrájkokat átéltek, Amerikában is meghonosították a bátrabb, támadó tömegsztrájkok szellemét.

Oroszország egyre inkább elmarad, mert legjobb munkásai egy részét átengedi a külföldnek; Amerika egyre gyorsabb ütemben halad előre, mert az egész világról összegyűjti a legenergikusabb, legmunkaképesebb munkásokat*.

Németország, amely többé-kevésbé lépést tart Amerikával, munkásokat szolgáltató országból idegen munkásokat befogadó országgá válik. A Németországból Amerikába kivándorlók száma, amely az 1881—1890 közti évtizedben 1 453 000-re emelkedett, az 1901—1909 közti 9 évben 310 000-re esett. Ezzel szemben a külföldi munkások száma Németországban 1910—1911-ben 695 000, 1911—1912-ben pedig 729 000 volt. Ha megnézzük ez utóbbiak megoszlását foglalkozás szerint és azok szerint az országok szerint, ahonnan származnak, a következő képet kapjuk:

A Németországban 1911—1912-ben foglalkoztatott külföldi munkások (ezerben)

	A mezőgazdaságban	Az iparban	Összesen
Oroszországból	274	34	308
Ausztriából	101	162	263
A többi országból .	22	135	157
Összesen...	397	331	728

Minél elmaradottabb valamely ország, annál több tanulatlan munkást, segédmunkást, mezőgazdasági munkást szolgáltat. A haladó nemzetek úgyszólván lefoglalják

* Az Egyesült Államokon kívül más amerikai államok is gyors ütemben fejlődnek. Az amerikai bevándorlók száma az utolsó évben kb. 250 000 volt, a braziliaiaké kb. 170 000, a kanadaiaké több mint 200 000, összesen évi 620 000.

maguknak a legjobb kereseti ágakat, és a félbarbár országoknak hagyják a legrosszabb kereseti ágakat. Európa általában („a többi ország“) 157 000 munkást ad Németországnak, ezeknek *több mint* $^{8}/_{10}$-e (157-ből 135) ipari munkás. Az elmaradott Ausztria csak $^{6}/_{10}$ (263-ból 162) ipari munkást szolgáltat. A legelmaradottabb ország, Oroszország — mindössze $^{1}/_{10}$ ipari munkást (308-ból 34-et).

Ily módon Oroszország mindenütt és mindenben megsínyli elmaradottságát. De Oroszország munkásai, a lakosság többi rétegéhez képest, egyre jobban kitörnek ebből az elmaradottságból és barbárságból, egyre jobban szembekerülnek hazájuk e „kedves“ jellegzetességeivel, egyre szorosabban tömörülnek az egész világ munkásaival egyetlen világfelszabadító erővé.

A burzsoázia az egyik nemzet munkásait a másik nemzet munkásaira uszítja, igyekszik éket verni közéjük. Az öntudatos munkások, megértve milyen elkerülhetetlen és haladó jelentőségű az, hogy a kapitalizmus lerombolja az összes nemzeti korlátokat, igyekeznek segíteni az elmaradott országból való elvtársaik felvilágosítását és szervezését.

„Za Pravdu“ 22. sz.
1913 október 29.
Aláírás: V. I.

ADATOK A SZOCIÁLDEMOKRATA DUMA-FRAKCIÓN BELÜLI HARC KÉRDÉSÉHEZ[107]

A szociáldemokráciának az Állami Dumába beküldött hat munkás (kúriai) képviselője, Badajev, Malinovszkij, Muranov, Petrovszkij, Szamojlov és Sagov, valamint az Állami Duma szociáldemokrata frakciójának többi hét tagja között kitört a harc. A hatos csoport is, a hetes csoport is felhívásokkal fordult a munkásokhoz, kérve őket, vitassák meg a kérdést és mondják el véleményüket.

A kérdés megvitatása a pétervári munkásság körében már megkezdődött, s hogy eredményesen folytatódjon, összefoglaljuk itt azokat az adatokat és meggondolásokat, amelyek minden olyan munkás számára érdekesek lesznek, aki szívén viseli marxista szervezete sorsát.

KINEK AZ AKARATA?

Az az alapvető kérdés, amely a munkások előtt a szociáldemokrata duma-frakció szakadásával kapcsolatban felmerül, a szociáldemokrata duma-frakció és a marxista összesség viszonya. Kinek az akarata kell hogy meghatározza a szociáldemokrata duma-frakció határozatait, taktikáját, magatartását?

A világ valamennyi szociáldemokrata frakciójának a tapasztalatai világos és teljesen vitathatatlan választ adnak erre a kérdésre. A szociáldemokrata duma-képviselők minden országban az öntudatos és egyesült proletariátus akaratának a végrehajtói. Azok a határozatok, amelyeket az élenjáró proletariátus elfogad, s amelyeket egész gazdasági és politikai harcában megvalósít, *kötele-*

zők a szociáldemokrata duma-képviselőkre. Azok a parlamenti képviselők, akik nem értenek egyet az öntudatos, egyesült, élenjáró proletariátus akaratával, visszaadják a megbízást, vagyis lemondanak képviselői mandátumukról.

Ezeket az általános és alapvető tételeket, amelyeket a földkerekség minden marxistája elfogad, mindenekelőtt világosan meg kell értenünk és határozottan magunkévá kell tennünk, hogy elejét vegyük annak, hogy mindenféle lelkiismeretlen emberek összezavarják és elködösítsék a vitás kérdést.

Ha valaki megkísérelné védelmébe venni a dumabeli szociáldemokraták függetlenségét a tömörült és öntudatos munkások többségével szemben, az nyomban elárulná, hogy a marxista szervezet ellensége és a szociáldemokrata munkások minden egységének, minden egybehangolt tevékenységének rombolója.

Felmerül mármost a kérdés, hogyan állapíthatjuk meg mi, orosz munkások, hogy az oroszországi öntudatos és egységbe tömörült szociáldemokrata munkások többségének mi az akarata és melyek a határozatai.

MI AZ AKARATA AZ OROSZORSZÁGI ÖNTUDATOS MUNKÁSOK TÖBBSÉGÉNEK?

Az egységes politikai egészbe tömörült proletariátus akaratának megállapítására a világ valamennyi országában a következő ismertetőjegyek szolgálnak.

Először, a munkásújságok. A proletariátus azzal, hogy ezeket vagy azokat a munkásújságokat támogatja, meghatározza politikai akaratát, meghatározza, melyik irányzat mögé sorakozik fel.

Másodszor, a parlamenti választások. A választójogi törvény más-más a különböző országokban, de gyakran teljes biztonsággal meg lehet állapítani, *mely képviselőket* választja a munkásosztály. A munkások által választott képviselők *irányzata megmutatja* a proletariátus *akaratát.*

Harmadszor, a különféle munkásszervezetek és egyesületek, főként a szakmai szervezetek, amelyek a tőke ellen

harcolnak, lehetővé teszik, hogy megismerhessük a proletariátus akaratát.

Negyedszer, Nyugat-Európában a proletariátus akaratának legpontosabb kifejezői a legálisan és mindenki előtt ismert párttagsággal működő szocialista pártok határozatai.

Oroszországban, mint tudjuk, nyílt szociáldemokrata párt nincs, — nálunk még a kadet pártot is betiltottnak tekintik. Azokat az embereket, akik az „illegalitást" támadják vagy megtagadják, vagy igazolják megtagadását, Oroszországban éppen ezért likvidátoroknak, azaz hitehagyottaknak, a munkásszervezet rombolóinak nevezik.

Vegyük most szemügyre, milyen *adatokkal* rendelkezünk az oroszországi élenjáró munkások akaratára vonatkozóan.

MIT MONDANAK A PROLETARIÁTUS AKARATÁRÓL A II., III. ÉS IV. ÁLLAMI DUMA VÁLASZTÁSAI?

Az oroszországi választójogi törvény azzal a reakciós célzattal, hogy elkülönítse a munkásságot a parasztságtól, bevezeti a munkáskúriákat, vagyis azt, hogy a munkások külön választanak. De ilyen módon még könnyebben megállapítható a munkások akarata, akik a dumába olyan embereket küldenek be, akik egyetértenek az ő nézeteikkel, az ő irányzatukkal.

Éppen ezért *a munkáskúria valamennyi képviselője szociáldemokrata* volt mind a II., mind a III., mind a IV. dumában. Ebből minden értelmes ember (kivéve a politikailag rosszhiszeműeket) kénytelen volt levonni azt a következtetést, hogy az oroszországi munkások akarata az, hogy egységben és híven együtt haladjanak a szociáldemokratákkal.

De a szociáldemokrácián *belül melyik* irányzatot támogatták a munkások?

Világos választ ad erre a munkáskúria képviselőinek *irányzatára* vonatkozó adatok összeállítása. A II. dumában 23 ilyen képviselő volt, ezek közül 11 volt bolsevik (vagyis 47%). Tudjuk, hogy ugyanebben az időben, 1907

tavaszán, számszerűleg pontosan megállapították és ellenőrizték, hogy a munkáspárt többsége a bolsevikok mellett volt.

A III. dumában, a választójogi törvény módosítása után, a munkáskúriának 8 képviselője volt, ezek közül 4 bolsevik (azaz 50%). A IV. dumában a munkáskúriának 9 képviselője volt, közülük 6 bolsevik (azaz 67%).

Így tehát hat év alatt, 1907 és 1912 között, amikor az értelmiség menekült a szociáldemokrác*iától*, a munkások *egyre nagyobb és nagyobb mértékben* álltak a bolsevikok oldalára.

Az oroszországi munkások *több mint kétharmadának* ugyanazok a nézetei, ugyanaz az irányvonala, mint a IV. duma *hat* munkás (kúriai) képviselőjének: Badajevnek, Malinovszkijnak, Muranovnak, Petrovszkijnak, Szamojlovnak és Sagovnak. Mellettük van a politikai életben résztvevő öntudatos munkások *túlnyomó többsége.*

Az értelmiségiek elmenekültek a marxista szervezetből, likvidálni akarták ezt a szervezetet. A munkások elmenekültek a likvidátoroktól. Csak rosszhiszemű emberek tagadhatják ezt az igazságot.

KIK A KÉPVISELŐK?

Ugyanazon a napon, amikor a lapokban megjelent egyrészt a 6 képviselő nyilatkozata* és másrészt ellenfeleiké, a likvidátor újság (60. számában) nyomban azt az érvet hozta fel a 7 képviselő védelmében, hogy a hét képviselőre nem szavazott *kevesebb* munkás, mint a hatra.

Ebben az időben megjelentek lapunkban (13. sz.) olyan adatok, amelyek teljesen kiverték állásukból a likvidátorokat, és alapjában zúzták szét az általuk felhozott „érv" jelentőségét.

Ezekből az adatokból kitűnik, hány munkás van azokban a kormányzóságokban, amelyek szociáldemokrata

* Lásd ebben a kötetben 447—449. old. — *Szerk.*

képviselőket küldtek be a dumába, s világos képet nyerünk belőlük arra vonatkozóan, hogy a szociáldemokrata frakciónak melyik része mellett áll több — és mennyivel több — munkásszavazat.

Ezek az adatok a következők:

Kormányzóságok	A képviselők neve	Ezerben		
		A munkások száma a gyárfelügyelők jelentései alapján	Bányászat	Összesen
Moszkva	Malinovszkij	348	3	351
Vlagyimir	Szamojlov	202	3	205
Pétervár	Badajev	170	27	197
Jekatyerinoszlav	Petrovszkij	33	85	118
Kosztroma	Sagov	91	—	91
Harkov	Muranov	45	1	46
	Összesen	889	119	1 008
Varsó	Jagello	78	—	78
Don terület	Tuljakov	18	41	59
Ufa	Hausztov	6	31	37
Tauria	Burjanov	10	10	20
Irkutszk	Manykov	2	11	13
Tiflisz	Csheidze	5	—	5
Karsz és Batum terület	Cshenkeli	1	1	2
	Összesen	120	94	214

Tekintve, hogy Jagello képviselő nem számítható a 7 képviselőhöz — mivel nem tartozik a szociáldemokraták közé, és nincs szavazati joga a hat és a hét képviselő viszonyának a kérdésében, s azonkívül a varsói munkáselektorok többségének akarata ellenére került be a dumába —, Varsó kormányzóság munkásai nem számíthatók a 7 képviselő mellett álló munkásokhoz.

Eszerint 1 144 000-ből a 7 képviselőre összesen 136 000 jut, vagyis 11,8 %, vagyis mintegy *egytized*, a 6 képvi-

selőre viszont 1 008 000, vagyis 88,2 %, vagyis mintegy *kilenctized*.

A likvidátoroknak a munkásszavazatok egyenlőségére vonatkozó határozott állítását ez teljes egészében megcáfolja.

S mit válaszolnak ők erre?

Válaszuk megérdemli, hogy teljes egészében elismételjük, s csupán helyzetük kilátástalanságával magyarázható meg.

„*Figyelmen kívül hagyva e számadatok helyességének és jelentőségének kérdését*, megállapítjuk..." — írja F. úr a „Novaja Rabocsaja Gazeta" 61. számában.

Önök a munkásszavazatok számáról beszéltek, uraim, önökkel számadatokat közöltek, s önök figyelmen kívül hagyják ezeket.

Alighogy ezt a kijelentést megtette, a következő számban (62. sz.) máris egy olyan állításra bukkanunk, amelynek hallatára összecsapja az ember a kezét.

„*Ennek az állításnak aritmetikai részéről lapunk tegnap nyilatkozott.*"

Figyelmen kívül hagyni annyi, mint „nyilatkozni". Hát tökfilkóknak nézik az olvasókat, likvidátor urak?

Amikor az említett, s a likvidátorok által meg nem cáfolt számadatokat közöltük, egy szót sem szóltunk arról, hogy a mi választási rendszerünkben különleges jelentőségük van azoknak a kormányzóságoknak, amelyekben a 6 munkásképviselőt megválasztották. A likvidátorok, elbátortalanodva a *tényektől*, azzal próbálkoznak, hogy különleges kiváltságokról beszélnek, amelyeket a június 3-i törvény biztosít a 6 képviselőnek, arról beszélnek, hogy a sztolipini kúriáktól el vagyunk ragadtatva, s hogy mi csak a 6 képviselőt tartjuk szociáldemokrata képviselőknek stb.

Az ilyen állításokra van egy egészen pontos, bár nem éppen hízelgő megjelölés... De nem akarjuk magunkat bemocskolni!..

A munkások száma a kormányzóságokban ugyanaz marad. Összehasonlításuk lehetséges és szükséges.

A német szociáldemokrácia sikereit a választásokon méri le, noha a nőknek ott nincs választójoguk.

Mindez olyannyira világos és egyszerű, hogy el sem tudjuk képzelni, kit szándékoznak a likvidátorok „érveikkel" megtéveszteni.

MI A MUNKÁSOK AKARATA AZ OROSZORSZÁGI MUNKÁSLAPOK TANÚSÁGA SZERINT?

Köztudomású, hogy az oroszországi munkáslapok a csüggedés és bomlás időszaka (1908—1910) után 1911-től kezdve jöttek létre és 1912-ben erősödtek meg.

Nézzük az 1912. évet. Először a „Zvezda"[108] című hetilap jött létre és szilárdult meg, amely később hetente kétszer jelent meg, és előkészítette a naponta megjelenő „Pravdá"-t. A „Pravda" a munkások *rendkívül erős* támogatásával 1912 áprilisában indult meg. Ez a lap az öntudatos munkások többségét tömörítette maga köré. Irányzata a szervezett és öntudatos proletárok *többségének* az irányzata volt.

1913-ban már *két* ugyanazon irányzathoz tartozó országos lap jelenik meg. A munkások támogatásának hatalmas lendülete létrehozta Moszkvában a „Nas Puty" című, *ugyanolyan* irányzatú lapot.

A másik irányzat, a likvidátor irányzat, csupán 1912 *őszétől*, igen gyenge hetilapok után lépett a porondra a „Lucs" című napilappal.

A tények tehát megcáfolhatatlanul bizonyítják, hogy a munkások *többsége* jóval korábban tömörült a „Pravda" köré. A likvidátor újság alapítása későbbi lépés volt, *harci* lépés a többség *akarata ellen*, *a szakadás irányában tett lépés*, vagyis olyan lépés, amely kifejezte azt, hogy a kisebbség nem akarja alávetni magát a többségnek.

Minden munkás megérti, hogy a proletariátus cselekvési *egységét megbontja*, ha ugyanabban a városban egy *második* lapot is alapítanak, amely igyekszik aláásni az elsőt. Sehol Európában, *egyetlen* szociáldemokrata párt *sem* tűr el ilyesmit.

MI A MUNKÁSOK AKARATA A MUNKÁSLAPOK JAVÁRA RENDEZETT GYŰJTÉSEK TANÚSÁGA SZERINT?

A burzsoá lapokat nagyösszegű tőkékből tartják fenn. A munkáslapokat maguknak a munkásoknak a gyűjtéseiből tartják fenn.

A munkások valamely kiadvány, valamely lap anyagi támogatásával világosan kifejezésre juttatják akaratukat.

Az oroszországi munkáslapok javára befolyt munkásadományok története ezért a munkások akaratának egyik fontos mutatója.Csak egészen tudatlan vagy rosszhiszemű emberek (amilyenek a kadetok és a likvidátorok) intézhetik el egy kézlegyintéssel ezt a történetet.

Az alábbiakban közöljük a *csoportos munkásgyűjtésekre* vonatkozó adatokat, amelyeket már többször nyilvánosságra hoztunk, s amelyeket minden írni-olvasni tudó ember ellenőrizhet:

	A csoportos munkásgyűjtések száma			
	A „Pravdá"-ra	A moszkvai lapra	Együtt	A „Lucs"-ra
1912	620	5	625	89
1913 április 1-ig............	309	129	438	139
1913 « 1-től októberig	1 252	261	1 513	328
A két év alatt összesen ...	2 181	395	2 576	556

Ezek az adatok egy *hosszú* időtartamra terjednek ki. Felölelik az *egész* 1912. évet és az 1913. év 9 hónapját. *Egész Oroszországra* vonatkoznak*.

Mit mutatnak ezek az adatok? Kétségkívül azt, hogy az öntudatos munkások között *abszolút túlsúlyban vannak a „Za Pravdu" hívei, a hat munkásképviselő* hívei, a likvidátorság ellenfelei.

A munkások akaratának keresztezője, szakadár és bomlasztó mindenki, aki nem ismeri el ennek a túlnyomó többségnek a határozatait.

---

* „A marxizmus és a likvidátorság" c. gyűjteményes kötet itt a következő lábjegyzetet közli:

„1914 májusában kereken 6000 munkáscsoportjuk volt a pravdistáknak és kb. 1 $^1/_2$ ezer a likvidátoroknak." — *Szerk.*

MI A MUNKÁSOK AKARATA A PÉTERVÁRI SZAKSZERVEZETEK TANÚSÁGA SZERINT?

Tudjuk, hogy a vasasok a legfejlettebb és leghaladóbb munkások nemcsak Pétervárott, hanem egész Oroszországban, nemcsak Oroszországban, hanem az egész világon.

Senki sem tagadhatja — és a likvidátorok a vasmunkás-gyűlés napján *maguk* is elismerték —, hogy a vasasok az egész oroszországi proletariátus *avantgardeja* (élcsapata).

S mit mutatott a pétervári vasmunkások gyűlése?

Vezetőségválasztás volt. Két listát állítottak össze.

Az egyik lista, amelyet a likvidátorok lapja közölt, és amely mellett ez a lap síkraszállt, *számos* ismert likvidátor *nevét* tartalmazta.

A másik lista, amelyet a „Pravda" közölt, *likvidátorellenes* volt.

A likvidátorok csalárd módon a szakszervezet döntésének tüntették fel listájukat, de a csalás nem segített rajtuk.

A vasmunkások gyűlésén mintegy *3000-en* vettek részt. Ezek közül mindössze *150-en* szavaztak a likvidátorok listájára.

Világos, hogy az öntudatos és élenjáró munkások akarata félreérthetetlenül megnyilvánult. A munkások hallani sem akarnak a likvidátorságról.

Az összes pétervári szakszervezetek közül már csak a nyomdászszakszervezet húz a likvidátorokhoz*, amivel az egész pétervári proletariátustól elszigetelődik. De meg kell állapítanunk, hogy itt sem áll már valami jól a likvidátorok „szénája". Avagy talán sok tisztelője van a likvidátoroknak a kereskedősegédek, az asztalosok, az aranyművesek, a szabók, a pékek, az építőmunkások, a vendéglátóipari alkalmazottak stb. között? Hányan vannak, hol vannak? Avagy sok tisztelőjük van a kulturális-

* „A marxizmus és a likvidátorság" c. gyűjteményes kötet itt a következő lábjegyzetet közli:

„Most szemmelláthatólag ez a szervezet is kezd eltávolodni a likvidátoroktól." — *Szerk.*

művelődési szervekben? Színüket sem látni! Pedig a likvidátorok, amikor felléptek az illegalitás és a „sztrájkszenvedély" ellen, amikor a sztolipini reformok oltalma alatt hadba szálltak a legalitásért, azt állították, hogy minden legális szerv mellettük áll! És kit követett a munkásértelmiség? Az előző számban *106 munkásdiák* üdvözli a hatos csoportot és megbélyegzi a likvidátorokat!

A hetes csoporthoz tartozó képviselők, mivel a likvidátorokat követik, *megszegik* a munkások többségének az *akaratát*. Bebizonyították ezt a duma-választások is, a lapok javára rendezett gyűjtések is, a vasmunkások gyűlései is, valamint a legális mozgalomban végzett egész munka és a most folyó biztosítási kampány (a biztosítási hetilap támogatása a hat munkásképviselő felhívására).

Az a hét képviselő, aki *megszegi* a munkások többségének az akaratát, gondoljon arra, melyek az elkerülhetetlen következményei annak, hogy *saját* akaratukat akarják érvényesíteni a munkástöbbséggel *szemben*.

ESZMEI EGYSÉG

A likvidátor újság ezt írja:

„A szociáldemokrácia bizonyos eszmei egység, és azok, akik nem ismerik el a szociáldemokrácia eszméit, nem tartoznak hozzá."

Ez igaz, de ez nem a teljes igazság. Mert a szociáldemokrácia nemcsak *eszmei, hanem szervezeti* egység *is*. Erről csak a likvidátorok feledkezhetnek meg, vagyis olyan emberek, akik éppen a szervezeti összességet nem akarják elismerni, nem számolnak akaratával, megszegik határozatait stb.

Likvidátoraink, nevezetesen azok, akik a „Lucs"-ba írtak és a „Novaja Rabocsaja Gazetá"-ba írnak, a legvilágosabban azzal mutatták meg valódi mivoltukat a tömegeknek, hogy felléptek az orosz marxisták szervezete ellen és elszánt harcot folytattak ellene.

Az oroszországi munkások eme egyetlen fennálló politikai szervezetének számos határozata kategorikusan

elítélte a likvidátorokat, mégpedig éppen e szervezettel szemben tanúsított megengedhetetlen, bomlasztó, szakadár magatartásuk miatt. Ilyen határozatot hoztak 1908-ban is, 1910-ben is, 1912-ben is. Az osztályuk ügyei iránt érdeklődő oroszországi munkások ismerik ezeket a határozatokat. De a likvidátorok nemcsak hogy nem tartották szükségesnek, hogy alávessék magukat e határozatoknak, hanem egész tevékenységükkel és egész propagandájukkal egyszerűen lábbal tiporják őket.

Ez az oka annak, hogy a likvidátor lap a *szervezeti* kérdés tárgyalása során eltitkolta olvasói előtt, hogy a szociáldemokrácia nemcsak eszmei, hanem szervezeti tömörülés is. Minthogy a likvidátorok teljesen szakítottak a szervezettel, lábbal tiporják határozatait, gúnyt űznek fennállása tényéből, természetszerűleg jobbnak látják, ha a munkások előtt nem tesznek erről említést.

De a likvidátor publicista, habár eltitkolta ezt a körülményt az olvasó elől, mégis kénytelen volt elismerni, hogy semmiképpen sem sorolhatók a szociáldemokráciához olyan emberek, akik nem osztják eszméit. Márpedig éppen az ilyen emberek közé tartoznak a likvidátor urak. Eszméik nem szociáldemokrata eszmék, hanem a liberális munkáspolitika eszméi. Az opportunisták és a legalisták eszméit, azoknak az eszméit, akik megnyirbálják a következetes marxista jelszavakat, akik a június harmadiki rendszerben a régi szervezet lerombolását és nyílt párt létesítését hirdetik, sehol, soha és senki nem tekintheti a szociáldemokrácia eszméinek.

A likvidátorok mind szervezeti tevékenységükkel, mind pedig a nem marxista eszmék propagálásával *elhagyták* a szociáldemokrácia *területét*.

A szociáldemokrácia egy bizonyos szervezeti egység, és azok, akik nem vetik alá magukat e szervezet fegyelmének, akik megvetik e szervezetet és lábbal tiporják határozatait, nem tartoznak e szervezethez. Ez alapvető szabály.

De igaza van annak a likvidátornak is, aki elszólta magát. Igaza van, amikor azt írja, hogy azok, *akik nem ismerik el a szociáldemokrata eszméket, nem tartoznak a szociáldemokráciához*. Helyben vagyunk, likvidátor uram.

Ön csupán nem vette fontolóra, hogy ezek a szavak mindenekelőtt és elsősorban éppen önre, az ön likvidátor eszméire vonatkoznak.

A LIKVIDÁTOROK ÉS A BURZSOÁZIA

Ha ebben bárki kételkedne, az mindenekelőtt figyelje meg, milyen magatartást tanúsítanak a likvidátorsággal, a likvidátorság eszméivel és a likvidátorságnak a marxista munkásszervezet ellen vívott harcával szemben a burzsoá politikusok és a burzsoá sajtó. Mindenki, aki megismerkedik a burzsoá sajtóval, nagyon hamar meggyőződik arról, hogy *a burzsoázia dicshimnuszokkal és elragadtatással fogadja a likvidátorok minden marxistaellenes fellépését.* Örömmel fogadta a likvidátoroknak a régi szervezet ellen irányuló fellépéseit, örömmel fogadta a sztrájkoló munkások ellen, a „sztrájkszenvedély“ ellen indított hadjáratukat.

De a burzsoá sajtó, amely dicsőíti és magasztalja a likvidátorokat, nem leplezhetett el önmaga előtt egy szomorú körülményt. Kénytelen volt elismerni, hogy a likvidátorság, amely annyira tetszik a burzsoá liberálisoknak (minden zsák megtalálja a maga foltját!), csupán értelmiségi áramlat, amelynek semmiféle sikerei sincsenek a munkástömegek közt. Ez nagyon elszomorítja a liberálisokat, de örömmel kell hogy eltöltsön minden öntudatos munkást!

Nézzük meg, hogyan ítélte meg a szociáldemokrata duma-frakcióban lezajlott eseményeket a „Recs“, a burzsoá liberálisok legfőbb sajtószerve.

Nyíltan kijelentette, hogy a hetes csoport tagjai „a szociáldemokrácia parlamenti elemei“, hogy ők a „parlamenti munka pártjához“ tartoznak, hogy „az értelmiségi képviselők állásfoglalása elmélyültebb“. Röviden, a liberális uraknak sokkalta jobban tetszik a likvidátoroknak és a „Novaja Rabocsaja Gazetá“-nak az állásfoglalása, mint a hat munkásképviselő állásfoglalása.

„Valamennyiüket közvetlenül a munkások választották meg“, mondják a munkásképviselőkről a liberálisok, ők a „kérlelhetetlenek“ csoportját képviselik, és jelsza-

vaik sokkal „hozzáférhetőbbek" a munkástömegek számára.

Nos, éppen a munkásképviselőknek ez a „kérlelhetetlensége" és a tömegekkel való közvetlen kapcsolata az, ami nem tetszik a liberális uraknak. És panaszkodnak, hogy „attól kell tartanunk, hogy a szociáldemokrata értelmiség parlamenti többsége kénytelen lesz engedni a parlamenten kívüli munkástöbbségnek".

A liberális urak őszinte szívből kívánnák, hogy a jelenlegi vitában a „mérsékeltek", a „parlamenti" taktika hívei, s a likvidátorok győzzenek, és a „merev" jelszavakkal fellépő kérlelhetetlen munkásképviselőknek kezétlábát megkössék!

De a liberálisok is érzik, hogy a munkásosztály és a munkásosztálynak a csorbítatlan jelszavakhoz való ragaszkodása meggátolja, hogy az opportunistáknak a szociáldemokrácia körében való győzelméről szőtt likvidátor és liberális ábránd teljesedésbe menjen.

AZ ÖSSZEFORROTT MARXISTÁK HATÁROZATA

A proletariátus többségének akaratát megszegő képviselők hetes csoportja félénken megkerüli azt a tényt, hogy a hatos csoport ezzel az akarattal összhangban cselekszik.

Íme a marxistáknak már nyilvánosságra hozott határozata:

„A tanácskozás megállapítja, hogy a szociáldemokrata frakció *egysége* a dumabeli munka terén *lehetséges és szükséges*.

A tanácskozás viszont azt is megállapítja, hogy *a 7 képviselő viselkedése* komolyan *veszélyezteti* a frakció *egységét*.

A 7 képviselő véletlenül kialakult egy szavazatnyi többsége kihasználásával megsérti az oroszországi munkások túlnyomó többségét képviselő 6 munkásképviselő elemi jogait.

A 7 képviselő, szűkkeblű frakciós érdekekből kiindulva, megfosztja a 6 képviselőt attól a lehetőségtől,

hogy a munkások életének legfontosabb kérdéseiben a duma szószékén felszólalhassanak. Számos felszólalás alkalmával, amikor a szociáldemokrata frakció két vagy több szónokot állított, a 6 képviselőnek követelésük ellenére sem tették lehetővé, hogy szónokot állítsanak. Ugyanígy nem hajlandó a 7 képviselő a duma-bizottságok (például a költségvetési bizottság) helyeinek elosztásakor a 6 képviselőnek két hely közül egyet átengedni. Amikor a munkásmozgalom szempontjából fontos intézményekbe megválasztják a frakció képviselőit, a 7 képviselő egy szavazatnyi többséggel megfosztja a 6 képviselőt a képviselettől. A frakció részére dolgozó személyeket mindig egyoldalúan választják meg (például elutasították a másodtitkári tisztségre vonatkozó követelést).

A tanácskozás megállapítja, hogy a 7 képviselőnek ez a magatartása elkerülhetetlenül súrlódásokat idéz elő a frakcióban, akadályozza az egybehangolt munkát és a frakció szakadására vezet.

A tanácskozás a legerélyesebben tiltakozik a 7 képviselő ilyen eljárása ellen.

A 6 képviselő az oroszországi munkások óriási többségét képviseli, és szervezett élcsapatának politikai irányvonalával teljes összhangban cselekszik. Ezért a tanácskozásnak az a véleménye, hogy a szociáldemokrata frakció egységét a dumabeli munka terén *csakis* akkor lehet fenntartani, ha a frakció két része *teljesen egyenjogú*, s a 7 képviselő lemond az elnyomás politikájáról.

A tanácskozás a kibékíthetetlen nézeteltérések ellenére, melyek nemcsak a dumabeli munkában jelentkeznek, *követeli a frakció-egységet* mindkét rész egyenlőségének fentebb megjelölt elvei alapján.

A tanácskozás felhívja az öntudatos munkásokat, hogy *mondjanak véleményt* ebben a fontos kérdésben, *és minden erejükkel segítsék elő* a frakció *egységének fenntartását* az egyetlen lehetséges alapon, a 6 munkásképviselő egyenjogúságának az alapján"*.

---

* Lásd ebben a kötetben 425—426. old. — *Szerk.*

Ez a határozat a munkások képviselői útján világosan és pontosan kifejezésre juttatta a többség akaratát, amelyről már az imént részletesen szóltunk.

Csak a *párton kívül álló* szociáldemokraták szeghetik meg ezt az akaratot. *Csak a likvidátorok* tanácsolhatják a hetes csoportnak, hogy *saját kockázatukra* cselekedjenek, ahogy a szakadárok és a munkásszervezet bomlasztói cselekszenek.

A FRAKCIÓN BELÜL VÉGZETT MUNKÁNK

A 6 képviselő a munkások ítélőszéke elé terjesztette azt a problémát, hogy őket a duma-frakció véletlenül kialakult többsége a frakcióban elnyomja.

Elképesztő tényeket hoztak fel a frakció életéből. És mit válaszolt a 7 képviselő?

Ahelyett, hogy nyíltan és világosan nyilatkozott volna, s megcáfolta volna azokat az eseteket, amelyekben a 6 képviselő szerint korlátozták az ő dumabeli tevékenységüket, a 7 képviselő azzal foglalkozott, hogy felsorolt néhány esetet, amelyben nem volt korlátozás és elnyomás.

Kétségkívül voltak a frakcióban esetek, amikor számoltak a 6 képviselővel, ha még ez sem lett volna, akkor ez egyszerűen a proletariátus megcsúfolása lett volna, ilyen helyzet a frakcióban egy napig sem állhatott volna fenn.

A frakció egysége lehetséges, s a megegyezés szükséges, ezt mutatja a frakció egyéves fennállásának tapasztalata.

De ez a tapasztalat azt is megmutatja, hogy a likvidátorság felé kacsingató és a munkástöbbséggel nem számoló 7 képviselő a frakcióban a 6 képviselőnek kezétlábát megkötötte.

Azokat a tényeket, amelyeket a 6 képviselő felhozott, és amelyek világos képet nyújtanak a frakció belső életéről, senki nem cáfolta meg.

A 7 képviselő: 1) kísérletet tett arra, hogy megváltoztassa a szociáldemokrácia programját. Például a duma szószékéről védelmezték az 1903-ban valamennyi marxista által elvetett kulturális-nemzeti autonómiát.

2) Jagello képviselőt, aki más szervezethez tartozik és nem tartozik a szociáldemokráciához, felvették a frakcióba úgy, hogy a duma-ügyekben szavazati joggal rendelkezik, de úgy akarták felvenni, hogy szavazati joggal rendelkezzék pártügyekben is.

3) Nem ismerték el a 6 képviselőnek azt a jogát, hogy saját titkára legyen, jóllehet ezek ismételten követelték ezt.

4) Mindenképpen korlátozták a 6 képviselőt abban, hogy a duma szószékén fellépjen.

5) Nem akartak képviseletet biztosítani a 6 képviselőnek egy fontos szervben.

6) Korlátozták a 6 képviselő részvételét a duma-bizottságokban, többek közt a költségvetési bizottságban.

Minderre a 7 képviselőnek egy válasza van: *az ügy érdeke.*

Világos, hogy az oroszországi munkások óriási többségét képviselő hatos csoport tevékenységének elnyomása és korlátozása nem *a munkásügynek és a szociáldemokrácia ügyének* az érdekeivel magyarázható.

Hogy a duma-frakcióban mennyire elnyomták a 6 képviselőt, azt meggyőzően mutatják a szociáldemokrata képviselőknek a duma-bizottságokban való részvételére vonatkozó adatok.

Abból a 26 bizottságból, amelyekben a szociáldemokraták képviselve vannak:

a 6 képviselő *7 bizottságban* vesz részt; a többi 7 — *13 bizottságban* — csaknem *kétszer annyiban.*

Abból a 20 bizottságból, amelyben egy-egy szociáldemokrata képviselő van:

a 6 képviselő *7 bizottságnak* a tagja; a többi 7—*13 bizottságnak* — csaknem *kétszer annyinak.*

Azokból a bizottságokból, amelyekben 2—2 szociáldemokrata képviselő van:

a 6 képviselő *3 bizottságnak* a tagja; a többi 7 — *6 bizottságnak* — *kétszer annyinak.*

Ez utóbbiak közül háromban a többi 7-nek 2—2 képviselője van.

A 6 képviselő közül egyetlenegy sem tagja több mint 2 bizottságnak; a többiek közül:

Cshenkeli 6 bizottság, Szkobelev 6 bizottság, Manykov 4 bizottság tagja.

MIT KÖVETEL A HATOS CSOPORT?

A hatos csoport külön titkárt követelt; — *a kettő közül* egy helyet a költségvetési bizottságban; — követelték, hogy ne egy, hanem két képviselőjüket válasszák meg az egyik fontos intézménybe.

A hetes csoport *elismerte*, hogy ezeket a követeléseket *ez ideig nem teljesítette és nem volt hajlandó teljesíteni.*

Minden munkás látja, hogy ezek a követelések feltétlenül méltányosak.

A hetes csoport elveszti a bizalmat, ha nem hajlandó teljesíteni ezeket a méltányos követeléseket!

A hetes csoport köteles biztosítani a *többség akaratával* összhangban cselekvő munkásképviselők hatos csoportjának az *egyenjogúságát, teljes egyenjogúságát.*

A többség *akarata ellen* cselekvő hetes csoport csak így tehet egy lépést az egység felé, !egalább a dumában végzett munka terén.

A munkásoknak rá kell bírniuk a hetes csoportot, hogy számoljon a többség akaratával!

AZ EGYSÉG A DUMÁBAN ÉS AZ EGYSÉG A DUMÁN KÍVÜL

A dumán kívüli egység csak egy módon valósítható meg: a munkássejtek egysége útján, oly módon, hogy ezekbe a munkássejtekbe belépnek mindazok, akik őszintén és méltó formában akarnak dolgozni a munkásosztály érdekében a munkásosztály politikai szervezetének vezetésével. E sejtek mindenki előtt nyitva vannak. Mindenki, aki a szervezettel összhangban akar dolgozni, beléphet és be is kell hogy lépjen ebbe a sejtbe. Csak így valósít-

ható meg a munkásmozgalom egysége, *az alulról kiinduló egység, a gyakorlati munkában, a harcban, kölcsönös ellenőrzés mellett kialakuló egység.*

A mi lapunk már rég kiadta ezt a jelszót és állandóan síkraszáll mellette. De arról semmit sem hallunk, hogy a likvidátorok erre az útra léptek volna, holott ez az út mindig nyitva áll előttük, ha valóban szociáldemokrata munkára és egységre törekednek.

De mi legyen az egységgel a dumabeli munkában?

A dumában végzett munka egysége mindenütt és mindig csak egy úton érhető el: ha a parlamenti képviselet alárendeli magát a szervezett munkások többségének. De nálunk a likvidátorság felé kacsingató hét képviselő nem óhajt számolni ezzel az akarattal. Nem óhajtanak számolni a szervezett munkások pontos határozataival. Inkább felhasználják véletlenül kialakult egy szavazatnyi többségüket arra, hogy elnyomják azt a 6 képviselőt, akik a munkások óriási többségének az akaratát fejezik ki, s akik a marxista szervezettel teljes eszmei összhangban dolgoznak.

Az egyedüli helyes kiút ezeknek az embereknek a számára, akik nem számolnak a marxista összességgel, az volna, ha ezt nyíltan ki is jelentenék.

De ők inkább kihasználják állítólag felelősség nélküli helyzetüket. Nemcsak hogy nem számolnak a szervezett munkások határozataival, hanem fel akarják használni *dumabeli többségüket* arra, hogy megszegjék azokat a határozatokat, amelyek a dumán kívüli proletariátus akaratát tükrözik.

A dumában csak akkor lehet egység, ha a 7 képviselő lemond az efféle eljárásról.

Ennél többet a 6 képviselő nem is kíván.

A dumában végzett munkában akkor lehet egység, mondják elvtársaink, ha a 7 képviselő, akik nem tartják kötelezőnek magukra nézve a marxisták határozatait, lemondanak arról, hogy elnyomjanak bennünket, akik a marxisták eszmei határozataival összhangban akarunk cselekedni.

Ezen a talajon lehetséges az egység.

De csakis ezen a talajon. Ha a 7 képviselő nem teljesíti

ezeket a követeléseket, az azt jelenti, hogy tudatosan és nyíltan szakadásra törekszenek. A szervezett munkások óriási többsége, amely a hatos csoporttal tart, amint ezt fentebb számokkal bizonyítottuk, azt a *megbízást adja* a 7 képviselőnek, hogy a megegyezés talaján működjenek. Ha a 7 képviselő visszautasítja ezt a megegyezést, ez azt jelenti, hogy a marxista munkásszervezettől is teljesen és véglegesen *elpártoltak*. Ez azt jelenti, hogy a 7 ingadozó képviselő teljes egészében a szakadár likvidátorság talajára helyezkedett.

„Za Pravdu" 22. sz.
1913 október 29.

A „MARX SZERINT" ÉRVELŐ KADET HÁZTULAJDONOS

A „Gorodszkoje Gyelo"[109] szerkesztője és kiadója, Velihov háztulajdonos úr, az Állami Duma és a kadet párt tagja, folyóiratában védelmébe vette a városok képviselőinek kievi kongresszusát az „értelmiségi bürokráciával" szemben.

E haragos szóval, amelyet a reakciós sajtótól vett át, a demokratikus értelmiségre céloz, amely — képzeljék — megbántja a szegény háztulajdonosokat, amikor „háztulajdonosi intézményekről" beszél és politikai határozottságot követel. Az „értelmiségi bürokrácia" — panaszkodik Velihov úr — arra törekedett, hogy „a kongresszusra elsősorban egy általános politikai szerepet erőszakoljon rá".

Velihov úr a kongresszusnak ezt az áramlatát „politikainak" nevezi, s szembeállítja vele a másik, a *„municipális"* áramlatot.

Nézeteit a következőképpen fejti ki:

„A forradalom, mondták a városok képviselői, elmúlt, s aligha ismétlődik meg a közeljövőben. Valószínűleg azért nem sikerült teljesen, mert a forradalmi érzelmű osztályok" (vagyis mely osztályok? Mondja meg nyíltan, Velihov úr!) „akkor nem rendelkeztek kellő tapasztalatokkal és tudással, s nem voltak felkészülve az államhatalom átvételére. A gyűlések, jelszavak, lelkesítő beszédek és tiltakozó határozatok széles útja ma senkit sem elégítene ki, ezeknek nyilván lejárt az idejük. Ami ránk vár — az a hatalmas gyakorlati kulturális munka."

Így ír a háztulajdonos úr. Teljesen a feudálisok álláspontján van mind erkölcsi felfogásában, mind abban a törekvésében, hogy megfeledkezzék arról, hogy a burzso-

ázia a döntő pillanatban átállt a feudálisok oldalára. És ugyanakkor furcsa módon ismétli azokat a „szinténmarxista" szavakat, amelyeket felszedett valahol, valószínűleg a likvidátoroknál:

„Gátolja a természetes haladást az — írja —, aki Oroszországban —, ahol a munkásproletariátus még kisszámú és gyenge, ahol a történelmi fejlődés legközelebbi lépcsőfokán az uralomnak még Marx «Tőké»-je szerint is a földbirtokos nemesség kezéből a városi burzsoázia kezébe kell átmennie — támadja, lekicsinyli a burzsoáziát, akadályozza a jelenlegi államforma és rendszer elleni küzdelemre irányuló kísérleteit" („Gorodszkoje Gyelo", 1913. 20. sz. 1341—1342. old.).

Egészen, egészen „Marx szerint"!

Kedves progresszív, sőt alkotmányos-demokrata háziúr! „A burzsoáziának a jelenlegi államforma és rendszer elleni küzdelemre irányuló kísérleteit" a marxisták *sohasem* akadályozták és nem is akadályozzák. Sohasem fognak tudni rámutatni egyetlen olyan esetre sem, amikor a „küzdelemben" *még* erélyesebben részt ne vett volna a „gyenge proletariátus". A burzsoáziának a feudálisok ellen vívott „küzdelmét" *egyetlen esetben sem kicsinyelték le* a marxisták és a munkások.

De nem emlékszik-e ön, Marxot idéző uram, a történelemnek azokra a példáira, amelyek 1848-tól kezdve egyre gyakoribbakká váltak, amikor a burzsoázia *elárulta* a feudálisok elleni harcot és átállt a feudálisok *mellé?*

Ilyen esetekben bővelkedik az orosz történelem is, különösen 1904-ben, még inkább 1905 őszén, még inkább ugyanazon év telén, majd 1906 tavaszán és így tovább, és így tovább.

Nem gondolja, Marxot idéző háztulajdonos úr, hogy a feudálisok elleni *harc* érdekei megkövetelik *azoknak* a burzsoáknak a leleplezését, megtámadását, diszkreditálását, akik beszélnek a harcról, de valójában elárulják azt?

„Za Pravdu" 23. sz.
1913 október 30.
Aláírás: V. I l j i n.

MUNKÁSTÖMEG ÉS MUNKÁSÉRTELMISÉG

A likvidátor „Nasa Zarja" 9. számában ilyen címmel jelent meg G. Rakityin cikke, aki kénytelen volt elismerni azt, ami ellen tehetetlen dühvel kapálódzik a likvidátor lap. G. Rakityin a különféle F. D.-knél különb annyiban, hogy legalább valamennyire igyekszik *gondolkodni*, *eligazodni a kérdésben*, s nem unalmas szitkozódással traktálni az olvasót.

„A győzelem — így kezdi cikkét G. Rakityin — a győzelem, amelyet a «Pravda» hívei a szentpétervári vasmunkás-szakszervezet közgyűlésén arattak, valamint néhány más tény, amely arról tanúskodik, hogy a bolsevizmus befolyása erősödött a munkások körében (különösen Pétervárott), arra késztet minket, hogy önkéntelenül is elgondolkozzunk: hogyan történt, hogy a mensevik irányzat és különösen az úgynevezett «likvidátorság» támaszpontjai lassanként kikerülnek annak az áramlatnak a befolyása alól, amely lerakta az alapját az oroszországi nyílt munkásszervezeteknek, és amely egyedül végzett bennük tevékeny munkát az elmúlt néhány esztendő alatt."

Ezt a mondatot idéznünk kell, hogy megmutassuk az olvasónak az igazság beismerésére kényszerült likvidátorok „világos pillanatainak" ritka eseteit. A „Novaja Rabocsaja Gazeta" F. D. és társai cikkeiben egyszerűen dühöng és szitkozódik, amikor a II., III. és IV. duma választásaira vagy a csoportos munkásgyűjtésekre stb. vonatkozó pontos számadatokkal *bebizonyítják* neki, hogy a „pravdista" áramlat túlsúlyban van az öntudatos (vagyis a politikai életben résztvevő) munkások között.

G. Rakityin elismeri a tényt. Elismeri a vasmunkások gyűlésén aratott győzelmet is, elismer *„más tényeket"*

is (jóllehet szerényen elhallgatja, melyek ezek a tények — ami merőben értelmiségi-irodalmár eljárás, s arra irányul, hogy *leplezze* a munkások előtt azokat a *pontos* számokat, amelyek lehetőséget nyújtanak az *önálló* ellenőrzésre). G. Rakityin általában elismeri, „hogy a bolsevizmus befolyása erősödött a munkások körében, különösen Pétervárott", elismeri, hogy a likvidátorság „támaszpontjai lassanként kikerülnek" ennek az „áramlatnak a befolyása alól".

G. Rakityin ezt a likvidátorokra nézve szomorú tényt a likvidátorok számára a *legvigasztalóbb* módon igyekszik *megmagyarázni*.

Mi ez a magyarázat?

„A munkástömegek" „a mozgalom bolsevik szakaszába" jutottak (59. old.) — ismeri be G. Rakityin. De a „munkásértelmiség — jelenti ki (57. old.) — túlnyomó többségében az úgynevezett «likvidátor» áramlat álláspontján áll". Ebből természetesen azt a likvidátorok számára „vigasztaló" következtetést vonja le, hogy „a mozgalom bolsevik szakasza" nem egyéb, mint „a tömegek és a felnövekvő munkásifjúság ideig-óráig tartó lelkesedése a bolsevik jelszavakért", „inkább az ösztön és az érzelem, mint a tudat és a megfontolás" hatása, a munkástömegek kapcsolata „a paraszti világszemlélet primitívségével", „az ösztönös kitörések jelentőségének túlértékelése", „a rugalmas osztálytaktikának" (a likvidátorokénak) meg nem értése, s „a bolsevizmus leegyszerűsített taktikájával" való felcserélése stb. stb.

Egyszóval, a „Nasa Zarja" munkatársa remek magyarázatot ad: a pravdisták mellett, úgymond, egy éretlen, fejletlen, ösztönös, silány többség áll, a likvidátorok mellett viszont egy intelligens, rugalmas, öntudatos stb. kisebbség. Az összes reakciós publicisták mindig pontosan ugyanebben a szellemben magyarázzák a tömegek demokratikus meggyőződését azzal, hogy a tömegek ostobák, fejletlenek és így tovább, a nemesek és a burzsoák ellenben fejlettek és okosak!

De mégis legyen szabad megkérdeznem, kedves Rakityin, hol vannak a bizonyítékai? Maga is beismerte, hogy a pravdisták győzelmeiről, arról, hogy „a tömegek

a mozgalom bolsevik szakaszába jutottak", *tények* tanúskodnak! Hol tud mutatni olyan *tényeket*, amelyek igazolják, hogy a munkásértelmiség túlnyomó többsége a likvidátorokat követi? Hol tud mutatni olyan tényeket, mint az Állami Duma választásai, vagy a csoportos munkásgyűjtések száma, vagy valamely szakszervezeti listának a győzelme?

Rakityin egyetlen, a szó szoros értelmében *egyetlenegy* tényt, sőt még egyetlen érvet *sem* hoz fel!

Ezért bátorkodunk nem egyetérteni Rakityinnal. Neki persze *kellemes* a bolsevik *munkástömeget* fejletlennek és kissé ostobának („ösztön, nem pedig tudat"), a likvidátor kisebbséget viszont fejlettnek és okosnak tekinteni. De úgy írni történelmet, úgy *magyarázni a munkásmozgalom fejlődési szakaszait*, hogy nem tényekre támaszkodik, hanem arra, ami a történésznek egyénileg kellemes, ez — engedje meg, Rakityin —, ez egyszerűen nevetséges gyerekesség. Persze nem ismerhetem el, hogy a likvidátor Rakityint „ösztöne és érzelme" készteti arra, hogy a likvidátor kisebbséget különösen intelligensnek, okosnak, haladónak tartsa, de különben is, helyes-e, ha egy *író „tudat és megfontolás"* helyett „ösztönére és érzelmére" bízza magát?

A megírás ideje: 1913 november eleje.

Először megjelent: „Proletarszkaja Revoljucija" 9. sz. 1938.

A SZAKADÁS AZ OROSZ SZOCIÁLDEMOKRATA DUMA-FRAKCIÓBAN[110]

Tisztelt elvtársak! Lapjuk 266. számában megjelent „orosz tudósítójuknak" az orosz szociáldemokrata duma-frakcióban bekövetkezett szakadásról írott cikke. E cikk sajnos roppant távol van a tárgyilagosságtól, és bizonyos vonatkozásban alkalmas a német olvasók megtévesztésére. Reméljük, tisztelt elvtársak, hogy nem utasítják vissza e rövid cáfolat közzétételére irányuló kérésünket, hogy így a német munkások és a német testvérpárt helyes tájékoztatást kapjanak ezekről az alapvető tényekről.

1) Az orosz tudósító bevezetőben rámutat arra, hogy az orosz szociáldemokráciának az „a baja, hogy *sok* szervezetre, csoportra és áramlatra forgácsolódik szét". Már maga ez is abszolút téves. Minden orosz szociáldemokrata és általában mindenki, akit érdekel az Oroszországban folyó történelmi harc, tudja, hogy az orosz munkásmozgalomban jelenleg csak *két* áramlat van, *két* vezető pétervári lap van, két politikai irányvonal van: a marxisták és a likvidátorok. Az előbbiek, vagyis a marxisták Szentpétervárott a „Za Pravdu" című napilapot adják ki (a kormány csak nemrég szüntette be Moszkvában a másik napilapjukat, a „Nas Puty"-ot). Az utóbbiak Pétervárott a „Novaja Rabocsaja Gazetá"-t adják ki. Semmiféle egyéb „áramlat" az orosz munkásmozgalomban *nincs*, sőt a külföldi orosz diákok és emigránsok között is eltűnőben van minden más közbülső úgynevezett „áramlat". Most minden orosz szociáldemokratának választania kell a marxisták és a likvidátorok között.

2) Az önök „orosz tudósítója" az orosz marxisták és a likvidátorok közti különbséget úgy határozza meg,

mint a németországi radikálisok és revizionisták közti különbséget, mint „a Bebel vagy Ledebour, másrészt Frank vagy David közti különbséget". Ez azonban nem egészen így van. Az orosz likvidátor, persze, a revizionizmus platformján áll. A nyugat-európai opportunizmusból átvette mindazt, ami a legsilányabb benne. Ámde a likvidátorok és a revizionisták közt van egy jelentős különbség. Frank vagy David sohasem fogja azt állítani, hogy a jelenlegi német szociáldemokrata pártnak és szervezetének a létezése „káros". A mi likvidátoraink viszont éppen a párt létezése ellen harcolnak, ténylegesen meg akarják szüntetni („likvidálni") a párt illegális szervezetét, még a sztrájkok (a politikai sztrájkok) alkalmából hozott határozatai ellen is harcolnak, és e tevékenységük jutalma az egész orosz burzsoázia helyeslése és meleg támogatása.

3) Az önök tudósítója azt írja, hogy a hat marxista és a likvidátorság felé hajló hét képviselő között a „duma-frakcióban" csak egyszer merült fel „politikai nézeteltérés". De nem így áll a dolog. Nézeteltérések lépten-nyomon felmerültek, amint ez a pétervári munkássajtóval kapcsolatban vitathatatlanul bebizonyosodott. A dolog odáig fajult, hogy a hetes csoport egy szótöbbséggel határozatot hozott pártunk programjának hatályon kívül helyezésére. Ez a hét képviselő már a duma-frakció szószékéről nyilvánosságra hozott első politikai nyilatkozatában egész Oroszország előtt megtagadta az 1903. évi II. pártkongresszuson elfogadott programot. A likvidátorokhoz csatlakozó nacionalista elemek (Bund) örömére kijelentették, hogy az orosz szociáldemokrácia az úgynevezett „kulturális-nemzeti autonómia" mellett száll síkra. Holott a párt elveti ezt a követelést, amelyet Oroszországban csaknem valamennyi burzsoá nacionalista támogat. A pártprogram kidolgozásakor ezt a követelést *valamennyi* orosz szociáldemokrata elvetette. Csak nemrég jellemezte Plehanov ezt a követelést úgy, mint „a szocializmusnak a *nacionalizmushoz* való alkalmazkodását". A hat marxista képviselő élesen tiltakozott a program ilyen elárulása ellen. A hét képviselő azonban kitartott pártellenes határozata mellett.

4) Az önök tudósítója kijelenti, hogy csak „közvetett módon" lehet bebizonyítani, hogy a hat marxista képviselő

a munkásosztály többségét képviseli. Ez teljesen téves felfogás. Csak néhány pontos számadatot fogunk felsorolni, amelyek megmutatják, hány munkást képvisel a hat, és hányat a hét képviselő.

Kormányzóság	A marxista képviselők neve	A munkások száma a gyárfelügyelőség adatai szerint
Pétervár	Badajev	197 000
Moszkva	Malinovszkij	351 000
Vlagyimir	Szamojlov	205 000
Jekatyerinoszlav	Petrovszkij	118 000
Kosztroma	Sagov	91 000
Harkov	Muranov	46 000
	Összesen	1 008 000

Kormányzóság	A többi képviselő neve	A munkások száma a gyárfelügyelőség adatai szerint
Varsó	Jagello	78 000
Don terület	Tuljakov	59 000
Ufa	Hausztov	37 000
Tauria	Burjanov	20 000
Irkutszk	Manykov	13 000
Tiflisz	Csheidze	5 000
Karsz terület	Cshenkeli	2 000
	Összesen	214 000

Az egész munkáskúriát a marxisták képviselik. A hat marxista képviselő minimális számítás szerint *ötször* annyi munkást képvisel, mint a likvidátorság felé hajló hét képviselő.

Vajon ezek „közvetett" bizonyítékok?

Még néhány adat azoknak a *munkáscsoportoknak* a számáról, amelyek pénzgyűjtéssel támogatják a marxisták és a likvidátorok legális sajtóját:

	A „Pravda"	A moszkvai lap	Az egész marxista sajtó	A likvidátorok lapja
1912-ben	620	5	625	89
1913 április 1-ig	309	129	438	139
1913 április 1-től októberig	1 252	261	1 513	328
A két év alatt összesen	2 181	395	2 576	556

Ezeket a számadatokat a pétervári „Za Pravdu" 22. száma közölte*, és senki *nem vonta kétségbe* helyességüket. Tudósítójuknak ismernie kellett őket. A csoportos adományokat mindig mindkét lapban közlik, és ezeket az adatokat a burzsoá táborhoz tartozó ellenségeink a két irányzat közti erőviszony mutatójának tekintik.

A számok itt is azt bizonyítják, hogy a marxistákat ötször annyi munkáscsoport támogatja, mint a likvidátorokat.

Hát nevezhetjük ezeket „közvetett" bizonyítékoknak?

A nyugat-európai legális szociáldemokrata pártoktól eltérően mi most nem tudjuk megjelölni pártunk pontos taglétszámát. Mindamellett szintén vannak közvetlen bizonyítékaink arra nézve, kit követnek a munkások.

A második dumában a munkáskúria 23 képviselője (valamennyi szociáldemokrata) közül 11 volt bolsevik, azaz 47%. A harmadik dumában 8 közül 4, azaz 50%. A negyedik dumában 9-ből 6, azaz 67%. Talán ezek az adatok, amelyek az *öt év* leforgása alatt (1907—1912) tartott *három duma-választásra* vonatkoznak, szintén „közvetett bizonyítékok"?

Most, miután a hatos csoport a sajtóban nyilvánosan fellépett a hetes csoport ellen, az összes szakszervezetek, amelyek véleményt nyilvánítottak, a hat képviselő mellé állottak a héttel szemben. Pétervárott a marxista lap naponta közöl olyan határozatokat, amelyekben számos munkás, meghatalmazott, szakszervezet, munkás kulturális-művelődési szervezet a hat képviselő mellett foglal állást.

Az Oroszország egész munkásosztályának akaratát kifejező hat munkásképviselő megalakította a dumában a maga szociáldemokrata munkásfrakcióját, amely minden vonatkozásban aláveti magát a szociáldemokrata munkások akaratának. A hét képviselő „független" csoportként lép fel. A hat munkásképviselő javaslatot tett a hetes csoportnak, hogy egyezzenek meg a dumában végzett munkára vonatkozóan. Mostanáig a hetes csoport mereven elutasí-

* Lásd ebben a kötetben 464. és 467. old. — *Szerk.*

totta ezt a javaslatot. A megegyezés azonban elkerülhetetlen.

Ez a való tényállás.

A „Szocial-Demokrat"-nak,
az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt
Központi Lapjának Szerkesztősége

A megírás ideje: 1913 november eleje.
Megjelent: „Leipziger Volkszeitung" 298. sz.
1913 december 24.
Orosz nyelven először 1934 január 21-én,
a „Pravda" 21. számában jelent meg.

A BALOLDALI NARODNYIKOK A MARXISTÁK KÖZTI HARCRÓL

A „Volnaja Miszl"[111] 3. számában megjelent egy cikk ezzel a cikornyás címmel: „Egyes egység, kettős egység vagy hármas egység".

„Nyíltan kijelentjük — olvassuk e cikkben —, hogy egy frakciónak, a bolsevikokénak, olyan igénye, hogy az egész munkásmozgalmat magába foglalja, ugyanolyan mértékben esztelen és képtelen, mint a szociáldemokrácia két frakciójának az a törekvése, hogy ők legyenek az összes oroszországi szocialista áramlatok megtestesítői. A jövő csakis az összes szocialista áramlatok egy egységes pártba tömörülését hozhatja magával.

S mi, akik 1900 elejétől kiadtuk ezt a jelszót, mindvégig hívek maradunk hozzá."

Iskolapéldája ez az „egységről" hangoztatott mulatságosan dühös frázisoknak!! A marxisták és a narodnyikok közti történelmi harc, az immár néhány évtizede folyó harc elvi tartalmáról *egy árva szót sem* szól. Az 1905—1907-es mozgalom történetéről, amikor az összes osztályokhoz tartozó népesség *tömegeinek* nyílt fellépése a gyakorlatban mutatta meg, milyen *alapvető* különbség van a szociáldemokrata proletariátus és a „munkájából élő" (vagyis kispolgári) parasztság között, ugyancsak nem szól egy árva szót sem.

Ha Oroszországban létezhet egy radikális és komoly lap, amely *így* veti fel a kérdést, akkor ez egyik szembeötlő jele annak, milyen szükség van még arra, hogy az elvi határozottság *ábécéjéért* hosszú és szívós harcot vívjunk.

Hogy a bolsevikok mellett áll az öntudatos munkások

többsége, ezt haraggal és dühtől tajtékozva kénytelenek elismerni ellenségeik — a likvidátor urak.

Érzékenységgel ezt nem lehet megcáfolni. A munkások nem fognak megijedni az olyan kiabálástól, hogy „esztelen és képtelen“, csak mosolyogni fognak rajta.

Az eszmék szempontjából tekintve az oroszországi marxizmus egész története harc a kispolgári elméletek ellen, kezdve a „legális marxizmuson“ és az „ökonomizmuson“. Ez a harc nem volt véletlen. Most sem véletlen a közvetlen folytatása. A munkáspárt mint valóban proletár osztálypárt Oroszországban a június harmadikások nehéz időszakában, éppen a kispolgári likvidátorsággal és a baloldali narodnyiksággal vívott harcban alakul ki és érik meg.

„Mi, baloldali narodnyikok, sohasem örültünk a más bajának“ — írja a „Volnaja Miszl“. S ugyanitt azt bizonygatja, hogy a szakadás „szociáldemokráciánk teljes belső gyengeségét“ idézi elő!

Aki ilyesmit leír, uraim, az igenis „örül“ — csak nem azt mondjuk, hogy a más „bajának“, hanem a „más *eszmei harcának*“. Mert a marxisták közti harc alapja éppen a liberális és a proletár politika eszméinek az összeütközése. A munkások, anélkül, hogy a haragos szavak vagy az érzékenység kihozná őket a sodrukból, már megtanulták felkutatni e harc eszmei alapjait.

„Az európai munkásmozgalom egységes pártjain belül *kevesebb* a nézeteltérés, mint nálunk“ — írja a „Volnaja Miszl“. Ez nagyon elterjedt, de mélységesen téves nézet. Sehol Európában még csak fel se vetették azt a kérdést, hogy a proletár, marxista szervezetet felcseréljék ... egy „széleskörű“, Puriskevics áldásával működő pártról ... stb. való fecsegéssel.

Az *ilyen* vitából a munkások megtanulják, hogyan kell *a valóságban*, nem pedig szavakban *építeni* a munkáspártot.

„Za Pravdu“ 34. sz.
1913 november 13.

AZ AGRÁRKÉRDÉS ÉS OROSZORSZÁG MAI HELYZETE

(EGY PUBLICISTA JEGYZETEI)

Nemrégiben erről a témáról két érdekes cikk jelent meg a folyóiratokban. Egyik a likvidátor „Nasa Zarjá"-ban (1913. 6. sz. — N. Rozskov tollából), a másik a jobboldali kadet „Russzkaja Miszl"-ben (1913. 8. sz. — J. J. Polferov tollából). Kétségtelen, hogy mind a két szerző úgy írta meg cikkét, hogy egymásról egyáltalán nem tudtak, és teljesen különböző feltevésekből indulnak ki.

És mégis, a két cikk hasonlósága megdöbbentő. Közvetlenül megfigyelhető itt — és ez teszi különösen értékessé mindkét cikket — a liberális munkáspolitikusok és az ellenforradalmár liberális burzsoák eszméinek elvi rokonsága.

N. Rozskov anyaga hajszálpontosan megegyezik Polferov úr anyagával, csak az utóbbié szélesebb körű. Az 1905-ös forradalom után Oroszország mezőgazdaságában nő a kapitalizmus. Emelkednek a gabonaárak és a földárak: növekszik a mezőgazdasági gépek és a műtrágya behozatala, s mindkettőnek belföldi gyártása. Szaporodnak a kishitelintézetek; nő a földközösségből kiválók száma. Nő a munkabér (1890-től 1910-ig 44,2%-kal, közli N. Rozskov, megfeledkezve arról, hogy ezalatt növekedett a drágaság!). Fejlődik a piacra termelő állattenyésztés, a tejgazdaság, a takarmánytermelés, a mezőgazdasági oktatás.

Szó sincs róla, mindez nagyon érdekes. A marxizmus szempontjából kétség sem férhetett ahhoz, hogy a kapitalizmus fejlődését megállítani nem lehet. Ha a szerzők csak megvilágították volna ezt a tényt újabb adatokkal, akkor mindenképpen köszönetet kellene nekik mondani.

De a dolog lényege az adatok értékelésében, a belőlük levont következtetésekben, rejlik. N. Rozskov itt úgy elhamarkodja a dolgot... hogy az szinte megható. „A földesúri jobbágygazdaságnak burzsoá, kapitalista gazdasággá való átalakulása befejeződött... a mezőgazdaságban a burzsoá rendszerre való áttérés — teljesen kétségtelen befejezett tény... Az agrárkérdés régebbi formájában Oroszországban lekerült a napirendről... Ne akarjuk feltámasztani halottaiból az agrárkérdés régi formáját."

Amint az olvasó látja, a következtetések teljesen világosak és teljesen... likvidátoriak. A likvidátor folyóirat szerkesztősége (mint ahogy ez már régen szokásos az üzletszerűen elvtelen szerkesztőségekben) ezzel a *fenntartással* közli a cikket: „a szerzővel nagyon sokban nem értünk egyet... szerintünk nem lehet *olyan határozottan* állítani, mint N. Rozskov, hogy Oroszország éppen a XI. hó 9-i—VI. hó 14-i törvény által megjelölt úton fog haladni..."

A likvidátorok „nem olyan" határozottak, mint N. Rozskov! Mélyreható, elvi állásfoglalás!

N. Rozskov cikkével újra meg újra bebizonyította, hogy a marxizmus számos tételét *bevágta*, de *nem értette meg* őket. Ezért „párologtak el" olyan gyorsan a fejéből.

Oroszország mezőgazdaságában 1861 és 1904 közt is fejlődött a kapitalizmus. Mindazok a jelek, amelyekre Rozskov és Polferov most rámutatnak, már akkor is megvoltak. A kapitalizmus fejlődése nem küszöbölte ki az 1905-ös *polgári demokratikus* válságot, hanem előkészítette és kiélezte. Miért? Azért, mert a régi, naturális, félig hűbéri gazdaságot már aláásták és az *új*, burzsoá gazdaság *feltételeit* még nem teremtették meg. Ezért volt olyan rendkívül súlyos az 1905-ös válság.

Az *efféle* válságoknak nincs már talajuk — mondja Rozskov. Ez persze lehetséges, ha elvontan beszélünk, azaz általában a kapitalizmusról, *nem* pedig Oroszországról, *nem* 1913-ról. A marxisták természetesen csupán bizonyos feltételek mellett (*nem* mindig, *nem* mindenütt) ismerik el a polgári demokratikus agrárkérdés létezését.

De Rozskov még azt sem érti, milyen tételeket kell

bebizonyítania, ha *konkrét* következtetését alá akarja támasztani.

A parasztok nincsenek megelégedve helyzetükkel? — „De hiszen a parasztok sehol sincsenek megelégedve helyzetükkel“ — írja Rozskov.

A nyugat-európai parasztok elégedetlenségét, akiknek falvai és jogi helyzete teljesen polgári jellegűek, s akik „rend-pártot“ alakítanak, összehasonlítani és azonosítani az oroszországi *éhínségekkel*, a falu *teljes* rendi elnyomottságával, a *teljesen* feudális jellegű jogrendszerrel stb., egyszerűen gyerekesen nevetséges. Rozskov a fától nem látja az erdőt.

Fejlődik a kapitalizmus, csökken a robot (a ledolgozás) — írja. „A földesurak óriási többsége — írja a liberális Polferov — . . . mind jobban és jobban fejleszti a felpénz és a felesbérlet rendszerét, amely kizárólag a paraszt pénz- és földszűkének az eredménye.“

A *„Russzkaja Miszl“* liberálisa kevésbé naiv optimista, mint a likvidátor „Nasa Zarja“ volt marxistája!

N. Rozskov mégcsak nem is érintette azokat az adatokat, amelyek megmutatják, milyen *mértékben terjedt el* a *mai* faluban a felesbérlet, a ledolgozás, a robot és a szolgai függőség rendszere. Rozskov csodálatos könnyelműséggel kerülte meg azt a tényt, hogy ezek *még mindig* nagyon el vannak terjedve. Ebből pedig az következik, hogy a *polgári demokratikus* válság még jobban kiéleződött.

Ne támasszátok fel a hullát — írja a likvidátor, teljes mértékben kontrázva a liberálisnak, aki *más* szavakkal nevezi „hullának“ kilencszázöt követeléseit.

Mi erre azt feleltük: Markov és Puriskevics — nem hullák. Az a gazdasági rendszer, amely létrehozta és mindmáig létrehozza őket, nem hulla. A harc ez ellen az osztály ellen: élő munkások élő feladata, osztálycéljaik élő felismerése.

Az erről a feladatról való lemondás a likvidátorok *hullaszagú* rothadásának a jele, akik nem beszélnek valamennyien „olyan határozottan“, mint Rozskov; de *valamennyien* elfelejtik vagy elkenik az agrár (különösen — a földbirtokosi) puriskevicsizmus és a politikai puriskevicsizmus elleni harcot.

A Puriskevicsek uralma a mi életünkben — a másik oldala ugyanannak az éremnek, amelyet a falun ledolgozásnak, szolgai függésnek, robotnak, jobbágyságnak, a polgári gazdaság legelemibb általános feltételei hiányának neveznek. Ha a milliomos birtokosok (a Gucskovok és társaik) fent zúgolódnak, akkor nyilvánvaló, hogy lent a kisbirtokosok (parasztok) milliói a leglehetetlenebb viszonyok között tengődnek.

Amikor a munkások a puriskevicsizmus gyökerei elleni harcot tűzik ki feladatukul, egyáltalán nem haladnak „saját" feladataiktól eltérő úton azért, hogy „feltámasszanak" egy tőlük idegen valamit. Nem. Ők *éppen ezzel saját* harcuk, saját osztályuk demokratikus feladatait tisztázzák *önmaguk* előtt, éppen ezzel demokratizmusra és a szocializmus ábécéjére tanítják a nagy tömegeket. Mert csak a „porosz királyi szocializmus" (ezt a kifejezést használta Marx Schweitzerrel szemben)[112] képes arra, hogy homályban hagyja általában a puriskevicsizmus, különösképpen pedig a földbirtokos puriskevicsizmus feudális teljhatalmát.

Rozskov, habár maga sem vette észre, egészen Polferov színvonalára süllyedt, aki ezt mondja: „egyszerű pótlólagos földjuttatás" nem lenne „menekvés" belterjesség nélkül! Mintha a puriskevicsizmus *kiküszöbölése* nem gyorsítaná meg százszorosan a belterjességet! Mintha itt csupán a parasztokról volna szó — „pótlólag földet juttatni" nekik vagy nem — s nem pedig az *egész* népről, nem a kapitalizmus *egész* fejlődéséről, amelyet a puriskevicsizmus eltorzít és visszatart!

Rozskov kikottyantotta a likvidátorság *lényegét* azzal, hogy rámutatott az „egyesülési szabadság" mindent átfogó jelszavának (hasonlítsuk össze e jelszó felvetésének módját Tuljakov *liberális* beszédében és Badajev *marxista* beszédében, az állami duma 1913. X. hó 23-i ülésén) és az agrárkérdés mai helyzetébe való *belenyugvásnak a kapcsolatára.*

Ez a kapcsolat — objektív tény; „fenntartásokkal" ezt a „Nasa Zarja" nem változtatja meg.

Ne törődj az egész néppel, az egész élet puriskevicsizmusával, a parasztok éhínségeivel, a ledolgozással, a robot-

tal, a jobbágyrendszerrel, — harcolj a „legalitásért“, az „egyesülési szabadságért“, mint a reformok egyikéért — ezek azok a *gondolatok*, amelyeket a *burzsoázia* sugall a munkásoknak. Rozskov és a likvidátorok, anélkül, hogy ennek tudatában volnának, csak a burzsoázia után kullognak.

Mi pedig azt gondoljuk, hogy a proletár, a dolgozó tömegek élenjáró képviselője, a maga felszabadításához sem juthat el más úton, csak úgy, ha a burzsoázia elleni harc nevében és érdekében minden vonalon küzd a puriskevicsizmus ellen, — ezek azok a gondolatok, amelyek a marxistát a liberális munkáspolitikustól megkülönböztetik.

„Za Pravdu“ 36. sz.
1913 november 15.
Aláírás: V. Iljin.

A VITÁKNAK ÉS A HARCNAK KÉT MÓDSZERE

Vannak a sajtóban olyan viták és polémiák, amelyek elősegítik, hogy az olvasók világosabban megértsék a politikai kérdéseket, mélyrehatóbban vizsgálják jelentőségüket és biztosabban eldöntsék őket.

Vannak olyan viták, amelyek szitkozódássá, pletykává és marakodássá fajulnak.

Az élenjáró munkásoknak, akik tudatában vannak annak, hogy *ők* felelősek a proletariátus felvilágosítására és szervezésére irányuló munka menetéért, a leggondosabban ügyelniük kell arra, hogy az *elkerülhetetlen* viták, az *elkerülhetetlen* polémiák *ne fajuljanak* szitkozódássá, pletykává, marakodássá, rágalmazássá.

Ez a munkásügy, a munkásszervezet kérdése. Ez a legcsekélyebb bomlasztó kísérletek elleni harcnak igen komoly és igen fontos kérdése. Ezt nem szabad egy kézlegyintéssel elintéznünk: aki nem tanulja meg a bomlasztó tevékenységet gyökerében kiirtani, az nem való szervezőnek. Márpedig szervezés nélkül a munkásosztály *semmi*. Vita, polémia nélkül, a vélemények harca nélkül semmiféle mozgalom, így munkásmozgalom sem lehetséges. A vitáknak szitkozódássá és marakodássá való elfajulása elleni kíméletlen harc nélkül *semmiféle* szervezet *nem lehetséges*.

Felhívjuk az öntudatos munkásokat arra, hogy ebből a szempontból nézzék a szociáldemokrata frakcióban a hatos csoport és a hetes csoport között folyó harcot.

A hatos csoport kötelességének tekintette, hogy figyelembe vegye a marxisták tanácskozásának az akaratát és döntését. A proletariátus duma-képviselői kötelesek alá-

vetni magukat az öntudatos, szervezett marxista munkások dumán kívüli többsége akaratának.

Ez általános elv. Ez a munkásmozgalom feladataival kapcsolatos összes nézeteink általános alapja.

Ha ez a felfogás helytelen, meg kell cáfolni és el kell vetni. Ha helyes, ha ez *ábécé*, amely nélkül nem lehet a politikához hozzányúlni, ha nélküle *semmiféle* szervezet sem képzelhető el, — akkor ezt a felfogást el kell fogadni és szilárdan ki kell tartani mellette, minden kiabálás, üvöltözés, jajgatás, rágalom ellenére.

Munkás elvtársak! Vitatkozzatok erről. Törekedjetek arra, hogy viták, beszélgetések, disputák során ez a kérdés teljesen tisztázódjék, de forduljatok el azoktól, akik a vitákat szitkozódással cserélik fel.

Nézzétek meg, mit válaszoltak a likvidátorok a hatos csoport első és alapvető érvére?

Válaszuk szitkozódáson kívül nem tartalmaz semmit! Szidalmazták a tanácskozást, századszor is szidalmazták az illegalitást, s ez minden.

Hát válasz ez? Hát nem egyszerűen a szervezet bomlasztására, rombolására irányuló kísérlet ez?

A dolog odáig ment, hogy F. D. a 70. számban szó szerint a következő mondatot írta: „hol vannak a felelős kollektívák, amelyek jelölték őket és utasításokat adtak nekik?"

Gondolkozzatok, munkás elvtársak, e kérdés jelentésén, és meglátjátok, hogy ez olyan kérdés, amely . . . azokhoz méltó, akik . . . vallatnak! . . Értsék hát meg, F. D. és más likvidátor urak, hogy *nem vitatkozhatunk* önökkel, ha *ilyen* kérdéseket tesznek fel.

Vizsgálják meg a dolog lényegét: helyes-e a tanácskozás döntése, helyesen fejezte-e ki a munkástöbbség érdekeit és nézeteit? A „pravdisták" erre egy egész sor pontos számadattal válaszolnak (a „Za Pravdu" 1913 október 29-i, keddi száma)*. Ezek a számok azt mutatják, hogy a „pravdisták" mellett van az öntudatos, azaz a politikai életben résztvevő munkások feltétlen és vitathatatlan *többsége*.

---

* Lásd ebben a kötetben 460—478. old. — *Szerk.*

Ezek a számok a II, III. és IV. duma munkáskúriai választásainak összehasonlítására, — a hatos csoport és a hetes csoport által képviselt munkások számára, — az egyik vagy másik lapot gyűjtésekkel nyíltan támogató munkáscsoportok számára stb. vonatkoztak.

Hol van hát a likvidátorok válasza erre az érvre, amely a többség kérdésének lényegét érinti?

Válasz helyett — szitkozódás. A likvidátorok egyetlen, a szó szoros értelmében egyetlen számot sem cáfolnak, még kiigazítani, más számokkal helyettesíteni sem próbálják őket!!!

A dolog napnál világosabb: aki a többségre vonatkozó pontos adatokat megkerüli, az *semmibe veszi* a többség akaratát, az dezorganizátor.

A dumabeli hetes csoport a likvidátorok felé kacsingat, mert a hetes csoport megengedi az illegalitás szidalmazását, mert részt vesz a többség akaratának semmibevevésében. Éppen ez a hetes csoport *pártonkívüliségének* a jele. S nincs a világon egyetlen épeszű ember, aki megengedné, hogy hét pártonkívüli egy szavazattal elnyomja a párthatározatokat és azok híveit.

A likvidátoroknak semmiféle szitkozódása sem fogja megcáfolni ezt az egyszerű és világos tényt.

A hatos csoport teljesítette kötelességét. S minél jobban kiabálnak és szitkozódnak a likvidátorok, annál gyorsabban megértik az összes munkások és marxisták, hogy a hatos csoport eljárása helyes, hogy az egyenjogúság és az Állami Duma pártonkívüli szociáldemokrata képviselőivel való megegyezés feltétlenül szükséges.

„Za Pravdu" 36. sz.
1913 november 15.

SZINTÉN-„EGYESÍTŐK"

A lengyel szociáldemokraták berlini köre (Rosa Luxemburg, Tyszka és társai), akiket a lengyel szociáldemokrata munkások határozottan visszautasítottak, nem nyugszik. Továbbra is a lengyel szociáldemokrácia „Központi Vezetőségének" nevezi magát, jóllehet igazán senki a világon nem tudná megmondani, hogy voltaképpen mit is „vezet" ez a gyászos, párt *nélküli* „Vezetőség"[113] A varsói és a lodzi szociáldemokrata munkások már régen kijelentették, hogy semmi közük sincs a szóban forgó berlini körhöz. Az Állami Duma varsói választásai, a varsói biztosítási kampány lefolyása kivétel nélkül mindenkinek megmutatták, hogy Lengyelországban csak egy szociáldemokrata szervezet van — az, amelyik kategorikusan kijelentette, hogy nem ismeri el a „Központi Vezetőséghez" tartozó dezorganizátorokat és rágalmazókat. E „Vezetőség" hőstettei közül elég egyet megemlítenünk: a lengyel szociáldemokrata munkások fő védőbástyájáról — a varsói szervezetről — ezek az urak *minden alap nélkül* kijelentették, hogy „a titkos rendőrség hálójába" került. Eltelt egy esztendő. A „Vezetőség" semmivel sem bizonyította be felháborító vádját. Ez persze egymagában is elég volt ahhoz, hogy a munkásmozgalom egyetlen becsületes harcosa se óhajtson semmiféle kapcsolatot a Tyszka köréhez tartozó gentlemanekkel. Amint az olvasó látja, a harci módszerek tekintetében ezek az urak alig különböztek a mi Martovjainktól, Danjainktól és társaiktól . . .

Most pedig ez a kör, amelynek tagjait az *összes* lengyelországi pártok megbélyegezték, elhatározta. hogy megmenti az oroszországi munkásmozgalmat. Rosa Luxem-

burg a Nemzetközi Szocialista Irodához[114] javaslatot terjesztett be, hogy vizsgálják meg az oroszországi egység helyreállításának a kérdését. Ennek egyik indokaként azt hozta fel, hogy a „lenini csoport", ugyebár, szakadást idéz elő a *lengyel* szociáldemokrácián belül.

A berlini kör ezzel a nyilatkozattal egy csapásra lerántotta magáról az álarcot. A bolsevikok, mint tudjuk, teljesen egyetértenek a lengyel szociáldemokrata munkásokkal, akik visszautasították az intrikusok körét. Ez nyugtalanítja a hírhedt „Vezetőséget", és ez a magyarázata az egész „egyesítő" kampánynak, amely az orosz marxisták ellen intézett támadásokkal indult meg, és amelynek célja az orosz likvidátorok támogatása.

Rosa Luxemburg ezt nem azért teszi, mert „jól megy a dolga". Annak idején még az ő köre sem volt hajlandó elmenni a likvidátorokhoz az „augusztusi" kibékülésre.

De a bukott politikusok e csoportja, miután elvtelensége és intrikái a lengyel és az orosz munkásmozgalomban minden jelentőségétől megfosztották, most a likvidátorok frakkjába kapaszkodik. Persze a „lenini csoportot" a hét főbűnnel vádolják, és ezért . . . ezért ha törik, ha szakad, egyesülni kell ezzel a csoporttal. Régi história! . .

Mi lesz az orosz marxisták érdembeli álláspontja abban a kérdésben, hogy a Nemzetközi Szocialista Iroda vizsgálja meg az orosz nézeteltéréseket?

Tudomásunk szerint nagyon fognak örülni, ha sikerül elérni, hogy a nyugat-európai elvtársak megismerkedjenek vitáink lényegével. Azt hallottuk, hogy az orosz marxisták viszont azt a javaslatot terjesztik be a Nemzetközi Szocialista Irodához, hogy vizsgálják meg a lengyel szociáldemokrácia szakadását és azokat a szégyenletes cselekedeteket, amelyeket Tyszka csoportja Lengyelország igazi munkásszervezeteivel szemben megengedett magának. A marxisták nagyon fognak örülni, ha a Nemzetközi Iroda a 6 és a 7 képviselő közti nézeteltérések megvizsgálásával is foglalkozni fog. Ez a külföldi elvtársak előtt fel fogja vetni azt a kérdést, vajon a parlamenti frakció köteles-e alávetni magát a munkáspártnak, vagy ellenkezőleg, a munkáspárt köteles alávetni magát a duma-frakciónak.

Még jobban meg lesznek elégedve a marxisták, ha

elfogadják Rosa Luxemburgnak azt a javaslatát, hogy az 1914-ben Bécsben tartandó nemzetközi kongresszus napirendjébe iktassák be az orosz egyesülés kérdését.

Az új Internacionálé két ízben foglalkozott ilyen kérdésekkel nemzetközi kongresszusokon. Egyszer — Amszterdamban 1904-ben — napirendre tűztük a franciaországi egység kérdését. A kongresszus megvizsgálta a guesdisták (marxisták) és a jaurèsisták (revizionisták) között felmerült vita alapjainak a *lényegét*. *Elítélte* a jaurèsisták irányvonalát — a burzsoá minisztériumokban való részvételüket, a burzsoáziával kötött alkuikat stb. S e határozat alapján, amely a *lényeges* kérdéseket eldöntötte, javasolta a küzdő feleknek, hogy egyesüljenek.

A másik alkalommal — Koppenhágában 1910-ben — a cseh—osztrák szakadás kérdése vetődött fel. A kongresszus itt is megvizsgálta a vita *lényegét*. Állást foglalt a cseh szeparatisták „bundista-nacionalista“ elvei ellen, és úgy vélekedett, hogy a munkások szakmai szervezeteinek egy országon belül *nem* szabad a nemzetiségi elv alapján felépülniük. A vita *lényegét* illető döntés alapján a kongresszus azt javasolta a két félnek, hogy egyesüljön. (A cseh bundisták egyébként nem vetették alá magukat az Internacionálénak.)

Ha napirendre kerül az orosz kérdés, a bécsi kongresszus kétségkívül állást foglal majd abban a kérdésben, mi az „illegalitás“ jelentősége egy olyan országban, amilyen a mai Oroszország, valamint abban a kérdésben, hogy az adott feltételek között a marxistáknak az „evolúció“ *vagy* a „csorbítatlan“ út perspektívájából kell-e kiindulniuk stb. Mindenesetre nem lesz érdektelen minderről meghallgatni az Internacionálé véleményét . . .

De sajnos ettől még távol vagyunk. Egyelőre csak Rosa Luxemburg és Tyszka berlini körének dühös, de tehetetlen fellépésénél tartunk. Ajánljuk F. D. úrnak, hogy ezt a fellépést jól használja fel a marxisták ellen és a likvidátorság védelmében. A likvidátorok lapja ugyan beszámolt arról, hogy ez a berlini kör a lengyel munkások elleni harca során milyen szégyenletes kalandokba bocsátkozott, de F. D. úr szükségből persze nem fogja elmulasztani, hogy igyon ebből a . . . friss forrásból is.

Az orosz munkások ellenben ezt fogják mondani: az egységet *mi* magunk fogjuk megteremteni orosz munkásszervezeteinkben. A tehetetlen intrikákon pedig csak nevetni fogunk.

„Za Pravdu" 36. sz.
1913 november 15.

LEVÉL SZ. G. SAUMJANHOZ

1913. XII. 6.

Kedves barátom! Nagyon örültem XI. hó 15-i levelének. Bizonyára tudja, hogy az én helyzetemben az ember roppantul megbecsüli az oroszországi elvtársak véleménynyilvánításait, főleg azokét, akik gondolkodnak és foglalkoznak a szóban forgó kérdéssel. Éppen ezért különösen kellemes volt számomra gyors válasza. Kevésbé érzi az ember magát elszigeteltnek, amikor ilyen leveleket kap. De elég a lírából. Térjünk a tárgyra.

1. Ön *amellett* van, hogy Oroszországban legyen államnyelv. Erre „szükség van; nagy progresszív jelentősége volt és lesz". Ezzel határozottan nem értek egyet. Régebben már írtam erről a „Pravdá"-ban*, és egyelőre senki sem cáfolt meg. Az Ön érve egyáltalán nem győz meg — ellenkezőleg. Progresszív jelentősége volt az *orosz* nyelvnek egy sereg kis és elmaradt nemzet számára — ez vitathatatlan. De csakugyan nem látja, hogy még inkább progresszív jelentősége *lenne* kényszer nélkül? Hát nem bot az „államnyelv", amely *elriaszt* az orosz nyelvtől?? Hát miért nem akarja megérteni azt a *pszichológiát*, amely a nemzeti kérdésben különösen fontos, s amely a legcsekélyebb kényszer esetén bemocskolja, bepiszkítja, semmivé teszi a centralizálás, a nagy államok, az egységes nyelv vitathatatlanul progresszív jelentőségét?? De még fontosabb a gazdaság, *mint* a pszichológia: Oroszországban *már* van *kapitalista* gazdaság, amely szükségessé teszi az *orosz* nyelvet. S Ön nem hisz a gazdaság erejében és a

* Lásd ebben a kötetben 350—353. old. — *Szerk.*

rendőri csőcselék mankóival akarja „megtámasztani“ a gazdaságot?? Hát nem látja, hogy ezzel Ön *eltorzítja*, gátak közé szorítja a gazdaságot?? Vajon az ocsmány rendőri rendszer kiküszöbölése nem fogja-e megtízszerezni (megezerszerezni) az orosz nyelv védelmére és terjesztésére alakult szabad egyesületeket?? Nem, a legkevésbé sem értek egyet Önnel, és königlich preussischer Sozializmus-szal* vádolom Önt!!

2. Ön az autonómia *ellen* van. Ön *csupán* a területi önkormányzat híve. Semmiképpen sem értek ezzel egyet. Gondoljon Engelsnek arra a fejtegetésére, hogy a centralizáció korántsem zárja ki a helyi „szabadságjogokat“[115]. Miért legyen autonómiája Lengyelországnak, a Kaukázusnak, a délnek, az Urálnak pedig nem?? Hiszen az autonómia *határait* a központi parlament határozza meg! Mi feltétlenül a demokratikus centralizmus hívei vagyunk. Mi a *föderáció* ellen vagyunk. Mi a jakobinusok mellett vagyunk a girondistákkal szemben. De Oroszországban félni az autonómiától ... már engedje meg, ez nevetséges! Ez reakciós. Hozzon fel nekem egy példát, találjon ki egy példát arra, hol *lehet* káros az autonómia! Nem fog felhozni. Ez a szűklátókörű értelmezés pedig: csak önkormányzat — Oroszországban (és Poroszországban) az ocsmány rendőri rendszer malmára hajtja a vizet.

3. „Az önrendelkezési jog nemcsak a különválásra való jogot jelenti. Jelenti a föderatív kapcsolatra, az autonómiára való jogot is“ — írja Ön. Ezzel egyáltalán nem értek egyet. Az önrendelkezési jog *nem* jelenti a *föderációra* való jogot. A föderáció egyenlők szövetsége, olyan szövetség, amely *közös* megegyezést feltételez. Hogyan volna lehetséges, hogy az *egyik* félnek *joga* legyen arra, hogy a másik fél megegyezésre lépjen vele?? Ez abszurdum. Mi elvben a föderáció ellen vagyunk — a föderáció gyengíti a gazdasági kapcsolatot, nem megfelelő típus egységes állam számára. Külön akarsz válni? Menj az ördögbe, ha el tudod tépni a gazdasági kapcsolatot, vagy helyesebben ha az „együttélés“ igája és súrlódásai olyanok, hogy *elrontják* és tönkreteszik a gazdasági kap-

* — porosz királyi szocializmus. — *Szerk.*

csolatot. Nem akarsz különválni? Akkor, már megbocsáss, *helyettem* ne dönts, ne gondold, hogy *„jogod“* van a föderációhoz.

„Az autonómiára való jog“?? Megint csak téves. Mi az összes részek *autonómiája mellett* vagyunk, mi a különválási *jog* mellett (de nem az összes részek *különválása mellett!*) vagyunk. Az autonómia a *mi* tervünk a demokratikus állam felépítésére. A különválás egyáltalán nem a mi tervünk. A különválás mellett egyáltalán nem agitálunk. Általában véve a különválás ellen vagyunk. De a különválási *jog* mellett vagyunk tekintettel a feketeszázas nagyorosz nacionalizmusra, amely olyannyira eltorzította a nemzeti együttélés ügyét, hogy olykor a szabad különválás *után* a kapcsolat *szorosabbá* válik!!

Az önrendelkezési jog *kivétel* általános premisszánk, a centralizmus premisszája alól. Ez a kivétel okvetlenül szükséges a feketeszázas nagyorosz nacionalizmus miatt, s a legkisebb lemondás erről a kivételről opportunizmus (mint Rosa Luxemburgnál), együgyűség, amely a nagyorosz feketeszázas nacionalizmus malmára hajtja a vizet. De a kivételt *nem szabad* tágabb értelemben magyarázni. Itt nincs szó és ne is legyen szó *semmi* egyébről, mint a *különválásra* való *jogról*.

Írok erről a „Proszvescsenyijé“-ben*. Okvetlenül írjon nekem részletesebben, ha majd befejeztem ezeket a cikkeket (három számban fognak megjelenni). Még azonkívül is küldök valamit. A határozati javaslatot elsősorban éppen én támogattam. Nyáron előadásokat tartottam a nemzeti kérdésről[116], és valamelyest tanulmányoztam a kérdést. Éppen ezért az a szándékom, hogy „szilárdan kitartok“, bár persze ich lasse mich belehren** olyan elvtársaktól, akik alaposabban és hosszabb ideje tanulmányozták ezt a kérdést.

4. A program „módosítása“ ellen, — a „nemzeti program“ ellen?? Ezzel sem értek egyet. Ön fél a *szavaktól.*

---

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 20. köt. 1—34. old. (oroszul). — *Szerk.*

** — szívesen tanulok. — *Szerk.*

Nem kell tőlük félni. Úgyis módosítani fogják (a programot) *valamennyien suttyomban*, alattomban, rossz irányban. Mi pedig a **program** szellemében, *következetesen*-demokratikus szellemben, marxista (osztrákellenes) szellemben magyarázzuk, precizírozzuk, fejlesztjük, rögzítjük. Ezt meg *kellett* tenni. Csak hadd nyilatkozzék most az opportunista (bundista, likvidátor, narodnyik) csőcselék, csak adja most meg az *ő* ugyanilyen *pontos* és ugyanilyen *teljes* válaszát *összes* kérdéseinkre, amelyeket határozatunkban érintettünk és megoldottunk. Kísérelje meg. Nem, mi nem „kapituláltunk" az opportunisták előtt, hanem *szétvertük* őket *minden* pontban!

— Nagy szükség van egy népszerű brosúrára a nemzeti kérdésről. Írjon. Várom válaszát, meleg kézszorítással.

V. I.-je. Összes barátainkat üdvözlöm.

A megírás ideje:
1913 november 23 (december 6).

Először megjelent:
„Bakinszkij Rabocsij" 48. sz.
1918 március 2 (15).

A „KULTURÁLIS-NEMZETI“ AUTONÓMIÁRÓL

Az úgynevezett „kulturális-nemzeti“ autonómia tervének, illetve programjának a lényege (más szóval: „a nemzeti fejlődés szabadságát biztosító intézmények megteremtése“) *az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztása.*

Ezt a lényeget annál nyomatékosabban kell hangsúlyoznunk, minél gyakrabban kísérlik meg elhomályosítani a különböző nyílt és álcázott nacionalisták (köztük a bundisták).

Minden nemzet, függetlenül attól, hol él bármely hozzá tartozó egyén (függetlenül a területtől: innen származik az „exterritoriális“, területenkívüli autonómia elnevezés), egységes, államilag elismert szövetséget alkot, s ennek hatáskörébe tartoznak a nemzeti kulturális ügyek. Ezek közül a legfontosabb az oktatásügy. Ha a nemzethez tartozást minden állampolgárnak valamely nemzeti szövetségbe való önkéntes bejegyzése alapján határozzák meg, függetlenül az illető lakóhelyétől, ezzel biztosíthatják az oktatásügy nemzetiségek szerint való szétválasztásának teljes pontosságát és teljes következetességét.

Felmerül a kérdés, megengedhető-e az ilyen szétválasztás általában a demokrácia szempontjából és különösen a proletár osztályharc érdekei szempontjából?

Elég, ha világosan látjuk a „kulturális-nemzeti autonómia“ programjának a lényegét, hogy habozás nélkül válaszoljuk erre a kérdésre: semmiképpen sem engedhető meg.

Amíg különböző nemzetek egy államban élnek, millió meg milliárd gazdasági, jogi és az életmódból adódó

kapocs fűzi össze őket. Hogyan lehet az oktatásügyet kiszakítani ebből az összefüggésből? Lehet-e az oktatásügyet az állam „hatásköréből kivonni“, ahogy a képtelenség szembeszökő hangsúlyozása révén klasszikussá vált bundista fogalmazás mondja? Ha a gazdaság összekapcsolja az egy államban élő nemzeteket, akkor az a kísérlet, hogy a „kulturális“ és különösen az oktatásügyi kérdésekben egyszer s mindenkorra szétválasszák őket, képtelen és reakciós kísérlet. Ellenkezőleg, az oktatásügyben a nemzetek *egyesítésére* kell törekednünk, hogy az iskola előkészítse azt, ami az életben megvalósul. Jelenleg azt látjuk, hogy a nemzetek nem egyenjogúak, és fejlettségi színvonaluk nem egyenlő; ilyen viszonyok között az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztása a *gyakorlatban* elkerülhetetlenül *rosszabb* helyzetet fog teremteni az elmaradottabb nemzetek számára. Amerikában az egykori rabszolgatartó déli államok mind a mai napig külön iskolákat tartanak fenn a néger gyermekek számára, míg északon fehérek és négerek együtt tanulnak. Oroszországban nemrég született meg a „zsidó iskolák nacionalizálásának“ a terve, vagyis az a terv, hogy a zsidó gyermekeket külön iskolákban elválasszák a többi nemzetiség gyermekeitől. Mondanunk sem kell, hogy ez a terv a legreakciósabb, puriskevicsi körökben született meg.

Nem lehet demokrata, aki síkraszáll az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztásának elve mellett. Jól jegyezzük meg: mi egyelőre a kérdést általános demokratikus, vagyis polgári demokratikus szemszögből vizsgáljuk.

Hasonlíthatatlanul erélyesebben kell fellépni az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztása ellen a proletár osztályharc szempontjából. Ki ne tudná, hogy valamely állam valamennyi nemzetének a tőkései a részvénytársaságokban, kartellekben és trösztökben, a gyáriparosegyesületekben stb. a legszorosabb, legbonthatatlanabb egységbe forrnak össze bármely nemzet munkásai *ellen?* Ki ne tudná, hogy *bármely* tőkés vállalkozásban, kezdve az óriási üzemeken, bányákon, gyárakon, folytatva a kereskedelmi cégekkel és végezve a tőkés földbirtokokon, — kivétel nélkül *mindig* azt látjuk, hogy a munkások

nemzetiségi összetétele tarkább, mint az istenhátamögötti, békés, álmos faluban?

A városi munkásnak, aki a fejlett kapitalizmust a legjobban ismeri és az osztályharc pszichológiáját tökéletesen elsajátította — egész élete során, sőt talán már az anyatejjel magába szívta —, az ilyen munkásnak önkéntelenül és elkerülhetetlenül eszébe jut, hogy az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztása nemcsak *kárt okozó* fogás, hanem valósággal alávaló, szélhámos mesterkedés *a kapitalisták részéről*. A munkásokat *lehet* szétforgácsolni, megosztani, gyengíteni az ilyen eszme hirdetésével, s még jobban a népiskolák nemzetek szerinti szétválasztásával, míg a tőkéseket, akiknek a gyermekei nagyszerűen el vannak látva gazdag magániskolákkal és külön pedagógusokkal, semmiféle „kulturális-nemzeti autonómia“ *semmiféle esetben* semmiféle szétforgácsolással, semmiféle gyengítéssel nem fenyegetheti.

Voltaképpen a „kulturális-nemzeti autonómiát“, vagyis az oktatásügynek teljesen tiszta és következetes szétválasztását nemzetiségek szerint nem a tőkések agyalták ki (ők *egyelőre* durvább eszközöket alkalmaznak a munkások megosztására), hanem Ausztria opportunista, kispolgári intellektueljei. Ennek a zseniálisan kispolgári és zseniálisan nacionalista eszmének *mégcsak nyoma sincs* egyetlen nemzetiségi szempontból heterogén nyugat-európai demokratikus országban sem. Csak Európa keleti részében, az elmaradott, feudális, klerikális, bürokratikus Ausztriában, ahol *minden* társadalmi és politikai élet megreked a nyelvek körüli nyomorúságosan kicsinyes veszekedés, sőt még rosszabb: kötekedés, verekedés miatt, csakis ott születhetett meg a kétségbeesett kispolgárnak ez a gondolata. Ha már nem lehet a kutyát összebékíteni a macskával, akkor válasszuk szét legalább az oktatásügy terén teljes egészében és teljesen következetesen az összes nemzeteket „nemzeti kúriákra“! — ez az a gondolkodásmód, amely a bárgyú „kulturális-nemzeti autonómiát“ szülte. A proletariátus, amely tudatában van internacionalizmusának és sokra tartja azt, sohasem fog egyetérteni a kifinomult nacionalizmusnak ezzel a bárgyúságával.

Nem véletlen, hogy Oroszországban a „kulturális-

nemzeti autonómiát" *csak* a zsidóság *összes* burzsoá pártjai, azonkívül (1907-ben) különböző nemzetek *kispolgári*, baloldali narodnyik pártjai, s végül a *majdnem-marxista* csoportok kispolgári, opportunista elemei, vagyis a bundisták és a likvidátorok fogadták el (ez utóbbiak nem is merték ezt teljesen nyíltan, egész határozottan megtenni). Nem véletlen, hogy az Állami Duma szószékéről *csak* a nacionalista eszmékkel megfertőzött féllikvidátor Cshenkeli és a kispolgár Kerenszkij beszéltek a „kulturális-nemzeti autonómiáról".

Általában nevetséges, hogy a likvidátorok és a bundisták ebben a kérdésben Ausztriára hivatkoznak. Először is, miért kell a heterogén nemzeti összetételű országok közül a legelmaradottabbat *példaképül* venni? Miért nem a leghaladottabbat? Hiszen ez olyan eljárás, amely hasonlatos a rossz orosz liberálisok, vagyis a kadetok eljárásához, akik inkább az elmaradott országokban, Poroszországban, Ausztriában, s nem a haladó országokban, nem Franciaországban, Svájcban, Amerikában keresnek mintaképeket az alkotmány számára!

Másodszor, az oroszországi nacionalista kispolgárok, azaz a bundisták, a likvidátorok, a baloldali narodnyikok stb., akik az osztrák példát választják, még *különösen* el is rontják azt. Nálunk leginkább és mindenekelőtt a bundisták használják fel a propagandában és az agitációban a „kulturális-nemzeti autonómia" tervét (plusz a zsidóság *összes* polgári pártjai, amelyek után a bundisták kullognak — anélkül, hogy ennek mindig tudatában volnának). Holott éppen a „kulturális-nemzeti autonómia" eszméjének a hazájában, Ausztriában, ennek az eszmének a szerzője, Otto Bauer, könyvében külön fejezetet szentelt annak bizonyítására, hogy a „kulturális-nemzeti autonómia" eszméjét *nem lehet* a zsidókra alkalmazni!

Az a tény, hogy Otto Bauer az *egyetlen* exterritoriális (vagyis saját területtel nem rendelkező) nemzetet kizárta a nemzetek exterritoriális autonómiájának a tervéből, mindenféle hosszú beszédnél világosabban bizonyítja, milyen következetlen és mennyire nem hisz eszméjében.

Ez azt bizonyítja, hogy a bundisták *divatjamúlt* terve-

ket vesznek át Európától, megtízszerezve Európa hibáit, s ad abszurdum viszik e hibákat „fejlesztésük során".

Mert — harmadszor — az osztrák szociáldemokraták a brünni kongresszuson (1899) *elvetették* a „kulturális-nemzeti autonómia" tervét. Csupán egy kompromisszumot fogadtak el: az állam összes nemzetileg elhatárolt *területeinek* a szövetségét. E kompromisszum *nem* foglalja magában sem az exterritorialitást, sem az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztását. E kompromisszumos tervezet alapján a leghaladottabb (kapitalista szempontból leghaladottabb) települések, városok, gyárak, bányák, nagybirtokok stb. *nem* forgácsolják szét az oktatásügyet nemzetiségek szerint!

Az oroszországi munkásosztály harcolt és harcolni fog a „kulturális-nemzeti autonómia" reakciós, káros, kispolgári, nacionalista eszméje ellen.

„Za Pravdu" 46. sz.
1913 november 28.

A KÜLFÖLDI CSOPORTOCSKÁK ÉS AZ OROSZ LIKVIDÁTOROK

A „Novaja Rabocsaja Gazeta" 86. száma közöl egy szociáldemokrácia-ellenes szitkozódó cikket, amely figyelemre méltó a szitkozódó hang *ellenére*, az inszinuációk módszerei *ellenére*, amelyekkel már mindenki torkig van. E cikk: „A német szociáldemokrata sajtó a szakadásról". Figyelemre méltó ez a cikk azért, mert rendkívül szemléletesen magyaráz meg az orosz munkásoknak olyasvalamit, amit eddig nem tudtak, és amit *tudni kell*.

Tudni kell, milyen intrikák folynak az oroszországi szociáldemokraták külföldi csoportjaiban az oroszországi szociáldemokrata szervezet *ellen*, mert ennek nem tudása sok orosz szociáldemokratát állandóan és elkerülhetetlenül komikus és tragikomikus hibák elkövetésére kárhoztat.

A likvidátorok cikke dőlt betűkkel kezdődik: „*senki sem* emelte fel szavát eddig a német szociáldemokrácia soraiban" a szakadás mellett („szakadásnak" a likvidátor urak azt nevezik, hogy a likvidátorok *ellenére felépítik* a marxista szervezetet).

Figyeljük meg a dőlt betűs szedést a cikk első mondatában: „*senki sem* emelte fel szavát"!

A polgári firkászok elkoptatott fogása: nem mindenki olvassa végig az újságot, de a cikk hatásos *első* szava mindenkinek szemébe ötlik . . .

Olvassuk tovább a likvidátorok cikkét: itt van egy frankfurti újság nyilatkozata. Persze a likvidátorok *mellett*. Arról hallgat a cikk, hogy a lap opportunista!!

Derék likvidátorok! Hát az orosz munkásokat csakugyan tökfilkóknak tartjátok, akik nem tudnak a német

szociáldemokraták soraiban meglevő opportunizmusról és arról, hogy az állítólag „Szocialista Havifüzetek“, a német opportunisták legfőbb sajtószerve *állandó* támogatásban részesíti a „Nasa Zarjá“-t?

Olvassunk tovább. Egy drezdai lap nyilatkozata. Elítéli a szakadást általában. Nem tudni, hogy a lap az orosz ügyekben kikkel rokonszenvez, és hogy a német ügyekben milyen irányzatot követ. A likvidátoroknak nem az a fontos, hogy felvilágosítsák az orosz munkásokat, hanem hogy számos tény elhallgatásával félrevezessék őket.

Olvassuk tovább. A lipcsei szociáldemokrata lap

„kb. két héttel ezelőtt közölt egy oroszországi tudósítást, amely az ügyet a szakadárokra nézve eléggé kedvező szellemben világította meg“.

Szó szerint ezt írja a likvidátor lap. S természetesen minden dőlt betűs szedés nélkül.

S természetesen egy szót, egy árva szót, egy hangot sem szól *érdemben* e „kellemetlen“ cikkről!! Ó, nagymesterei vagyunk mi a kis trükköknek és a nyomorúságos intrikáknak!

Egyrészt a dőlt betűvel szedett „*senki sem* emelte fel szavát“, másrészt az e g y e t l e n oroszországi tudósítás a likvidátorok ellenfeleire nézve „eléggé kedvező szellemben“ nyilatkozik.

Olvassuk tovább:

„a (lipcsei szociáldemokrata lap) november 15-i számában terjedelmes *szerkesztőségi* (a likvidátorok kiemelése!!!) cikk jelent meg...“

amelyből *csakis* a likvidátorokra nézve kedvező részeket idézik.

Orosz munkások! Ideje, hogy megtanuljátok leleplezni a likvidátorok hazugságát.

„Szerkesztőségi“ cikk — ezt a likvidátorok dőlt betűkkel szedik. *Hazugság.* A cikk *I. K.*[117] aláírással jelent meg, vagyis éppen *nem mint* szerkesztőségi cikk, hanem mint egy munkatárs cikke!!!

A likvidátorok a legszemérmetlenebb, legpimaszabb módon becsapják a munkásokat.

Ez még nem minden. A likvidátorok *eltitkolták*, hogy ugyanaz a cikk *„lelkiismeretlen szakadároknak"* nevezi a *hetes csoportot*, amiért az a lengyel szociáldemokraták akarata ellenére felvette Jagellót!!

Ez még nem minden. A likvidátorok *eltitkoltak* egy tényt, amely minden politikailag képzett ember előtt világos. I. K. cikkét egy *tyszkista* írta. Ez mindenből kiviláglik. A „tyszkisták" Rosa Luxemburg, Tyszka és társaik berlini körének a tagjai, akik azt a hallatlanul ocsmány pletykát terjesztették, hogy a varsói szociáldemokrata szervezet soraiban provokátorok működnek. Még a „Lucs" is beismerte (igaz, csak Jagello becsempészése *után!*), hogy ez ocsmány pletyka. Még a „Novaja Rabocsaja Gazeta" is nemegyszer beismerte, hogy a „tyszkisták" nem képviselik Varsó lengyel szociáldemokrata munkásait, s harcolnak *a munkásbiztosítási központ* ellen, amelynek tagjai a Bund, az LSzP balszárnya és a lengyel szociáldemokraták (a varsóiak, de persze nem a tyszkisták).

S most a likvidátorok, hogy félrevezessék az orosz munkásokat, a tyszkisták frakkjába kapaszkodnak. A fuldokló a szalmaszálba kapaszkodik (még ha az piszkos és rothadt is).

A tyszkista I. K. cikkét, mint a tyszkisták valamennyi megnyilatkozását, egyetlen vágy hatja át: a szakadást felhasználni intrikákra, „politikai tőkét" kovácsolni belőle. Az oroszországi munkásmozgalomtól „elszakadt" csoportocskák hatalmi ambíciója, ebből fakadó intrikák, édeskés frázisok annak tanulmányozása *helyett*, ami Oroszországban történik, — ez a „tyszkizmus" lényege, ez az, amivel az önálló és „független" külföldi csoportocskák kilenctizede foglalatoskodik.

Most úgy látszik felélednek, remélve, hogy a hatos csoport és a hetes csoport szakadását „kiaknázhatják" . . .

Hiú remény! Az orosz szociáldemokrata munkások már annyira érettek, hogy *maguk* fognak, a többség alapján, dönteni szervezetük sorsáról, megvetéssel félre-

lökve a külföldi csoportocskák intrikáit. A német szociáldemokrata sajtóban nagyon gyakran írnak ilyen csoportocskák tagjai e csoportocskák szemszögéből, de az ilyen társaságot aztán igen könnyűszerrel megismerhetjük „a füléről".

„Za Pravdu" 46. sz.
1913 november 28.

A KADET MAKLAKOV ÉS A SZOCIÁLDEMOKRATA PETROVSZKIJ

Elég sok idő eltelt már azóta, hogy a szociáldemokrata Petrovszkij az Állami Dumában felszólalt a házszabályok kérdésében, és az elnök megvonta tőle a szót, mert a miniszterrel kapcsolatban „erős kifejezéseket" használt stb. Mint szorosan vett „szenzáció", ez már alighanem elavult. De lényegében Petrovszkijnak és a kadet Maklakovnak a felszólalásai több figyelmet érdemelnek, mint egy közönséges „aktualitás".

A kadet Maklakov az Állami Dumában az új házszabályok kérdésében szólalt fel. Ez az úriember a házszabályok szerzője és a házszabályokat összeállító bizottság előadója. S íme, a kadet Maklakov számos kérdésben a kadet frakció *ellen* foglal állást, s az oktobristák és a jobboldaliak segítségével az ellenzékkel *szemben* keresztülerőszakolja *az igen reakciós* házszabályokat.

Ez nem újdonság. Régóta tudjuk, hogy V. Maklakov az oktobristák kedvence, hogy lényegében oktobrista. De közéletünknek az az *igen nagy jelentőségű* ténye, amelyet ez a régóta ismert körülmény feltár, a legnagyobb figyelmet érdemli.

Egy befolyásos kadetról van szó, aki egy olyan kérdésben, amelyben a duma viszonylag *kevésbé tehetetlen*, mint más kérdésekben, a jobboldaliak és az oktobristák segítségével maga *fojtja el a duma szabadságát!!* A szociáldemokrata Petrovszkijnak ezerszer igaza volt, amikor keményen megmondta véleményét a politizálgatás e nagymesteréről.

De mi is a dolog veleje? Vajon azért hamis-e V. Maklakov magatartása, mert V. A. Maklakov úr *sze-*

mély szerint hamis? Persze hogy nem! Vagyis nem ez a lényeg.

Aminthogy a Bejlisz-ügy[118] érdekes és jelentős, mert különösen éles fényt vetett belpolitikánk hátterére, a kulisszák mögötti „mechanizmusára" stb. — úgy az a kicsiny (viszonylag kicsiny) eset, hogy V. Maklakov a kadetok *ellen* és a duma szabadsága ellen lépett fel, századszor és százegyedszer feltárja a mi oroszországi liberális burzsoáziánk pártjának igazi lényegét.

A kadetok és az októbristák közötti harc *versenytársak* harca, — ezért olyan éles és olyan elvtelen. V. Maklakov, az októbristák kedvence és a duma szabadságának elfojtója *éppen* azért és *csakis* azért *válhatott* a kadetok „vezércsillagává", mert a kadetok az októbristákkal *együtt ugyanazon az osztálytalajon* állnak. Ezek a liberális burzsoázia különböző árnyalatainak különböző szárnyai vagy képviselői, s a burzsoázia jobban fél a demokráciától, mint a Puriskevicsektől.

Ez a lényeges. Ez a fontos. Ez a politika lényege. Ez a gyökere annak, hogy burzsoáziánk, minden gazdasági hatalma ellenére, politikailag meglepően tehetetlen.

A szociáldemokrata Petrovszkij demokrata kötelességét teljesítette, amikor V. Maklakov úr, a duma szabadságának elfojtója ellen harcolt. Nem lehet szabadság orosz földön, amíg a demokrácia nagy tömegei nem tanulják meg megvetni a V. Maklakov urakat, valamint az efféle lovagokat kitermelő pártokat.

„Za Pravdu" 47. sz.
1913 november 29.
Aláírás: M.

ZABERN

Vannak a politikában olyan „esetek“, amikor a dolgok bizonyos rendjének a lényege egy viszonylag jelentéktelen eseménnyel kapcsolatban valahogy hirtelen rendkívüli erővel és világossággal tárul fel.

Zabern kis elzászi város. Elzászt a győztes poroszok több mint 40 évvel ezelőtt szakították el Franciaországtól (s csak egy párt volt Németországban, mely ezellen hevesen tiltakozott: a szociáldemokrata párt). Több mint 40 éven át erőszakkal „germanizálták“ Elzász francia lakosságát, és minden módon nyomást gyakorolva rá „belepréselték“ a porosz királyi, őrmesteri, bürokratikus fegyelembe, amelyet „német kultúrának“ neveznek. Az elzásziak pedig tiltakozó dalukkal válaszoltak: „Elvettétek tőlünk Elzászunkat, Lotharingiánkat, németesíthetitek földjeinket, de sohasem hódítjátok meg szívünket, sohasem.“

S most egy porosz nemes, egy Forstner nevű tejfölösszájú tiszt „robbanást“ idézett elő. Durván szidalmazta az elzászi lakosságot („Wackes“ — durva szitok). A német Puriskevicsek milliószor megengedték maguknak a kaszárnyákban az ilyen stílust és sohasem történt semmi. A millióegyedik alkalommal ... becsapott a mennykő!

Mindaz, ami az elnyomás, a kötekedés, a sértések évtizedei alatt, az erőszakos poroszosítás évtizedei alatt felhalmozódott, most kitört. Nem a francia kultúra kelt fel a német kultúra ellen — a Dreyfus-ügy[119] annak idején megmutatta, hogy a durva, minden kegyetlenségre, barbárságra, erőszakra, bűntettre képes katonai klikk ugyanúgy megvan Franciaországban, mint más országok-

ban. Nem, nem a francia kultúra kelt fel a német kultúra ellen, hanem a francia forradalmak során nevelkedett demokrácia kelt fel az abszolutizmus ellen.

A felháborodás vihara a lakosság körében, a porosz tisztek iránti elkeseredett düh, az, hogy a szabadságszerető, büszke francia tömeg gúnyt űzött belőlük, a porosz őrmesterek veszett dühe, önkényes letartóztatások és a közönség bántalmazása — mindez Zabernben (majd pedig csaknem egész Elzászban) „anarchiát" idézett elő, amint a burzsoá lapok mondják. A földesúri, „októbrista", klerikális német Reichstag óriási többséggel elfogadott egy határozatot a birodalmi német kormány *ellen*.

„Anarchia" — ostoba szó. Feltételezi, hogy Németországban volt és van valami „állandó" polgári jogrend, amelytől — valami ördögi felbujtásra! — eltértek. Az „anarchia" szó teljesen át van itatva annak a földesurak és a katonai klikk előtt hajbókoló kincstári német egyetemi „tudománynak" (engedelemmel mondva tudománynak) a szellemével, amely dicshimnuszokat zengett a németországi rendkívül nagy *„törvényességről"*.

A zaberni eset megmutatta, mennyire igaza volt Marxnak, aki csaknem 40 évvel ezelőtt „parlamenti formákkal szegélyezett katonai önkényuralomnak"[120] nevezte a német államrendszert. Marx százszorta, ezerszerte *mélyebben* behatolt a német „alkotmány" valódi lényegébe, mint a burzsoázia sok száz professzora, papja és közírója, akik a „jogállamot" dicsőítik. Ezek hasra estek a német kegyencek sikerei és diadala előtt. Marx a politika osztálylényegének megítélésében nem az események adott „fordulatából" indult ki, hanem a *nemzetközi* demokrácia és a nemzetközi munkásmozgalom *egész* tapasztalatából.

Nem az „anarchia" „tört ki" Zabernben, hanem kiéleződött és napvilágra tört Németország *igazi* rendszere, a porosz félfeudális földbirtokos kardjának uralma. Ha a német burzsoáziában volna becsület, ha volna esze és lelkiismerete, ha hinne abban, amit mond, ha a tettei és a szavai között nem tátongana szakadék, — egyszóval, ha *nem* volna burzsoázia, amely szemben áll a sokmilliós szocialista proletariátussal, — akkor a zaberni „eset"

„alkalmából“ republikánussá válna. Most viszont nem történik majd egyéb, mint hogy a burzsoá politikusok plátói tiltakozásokat fognak bejelenteni — a parlamentben.

De a parlamenten kívül más is fog történni. A németországi kispolgári tömegek hangulata megváltozott és változik. Megváltoztak a viszonyok, megváltozott a gazdasági helyzet, és a nemesi-porosz kard „nyugodt“ uralmának *összes pillérei alá vannak ásva. Az események menete* a burzsoáziát, akarata ellenére, mély politikai válság felé sodorja.

Elmúlt az az időszak, amikor a „német Michel“ nyugodtan alhatott a porosz Puriskevicsek gyámkodása alatt és a németországi kapitalizmus kivételesen szerencsés fejlődése mellett. Feltartóztathatatlanul érik és közeledik az általános, teljes összeomlás . . .

„Za Pravdu“ 47. sz.
1913 november 29.
Aláírás: V. I.

AZ IRODA HATÁROZATAINAK A KÉRDÉSÉHEZ[121]

Ma, december 2-án (15-én), hétfőn, tudomásunkra jutott — egyelőre még csak egy rövid táviratból — az Irodának az orosz ügyekben hozott tegnapi határozata. Plehanov írásban bejelentette lemondását, vagyis *maga* kérte felmentését.

A Szervező Bizottságot (a likvidátorok vezető szervét) az Iroda felvette, vagyis megadta neki a képviseleti jogot. (Ezzel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy a Szervezeti Szabályzat szerint nemcsak a legopportunistább pártokat, hanem még a félig pártjellegű munkásszervezeteket is felveszik. Felvették az angolok legopportunistább csoportjait; nem lehetett tehát meggátolni a Szervező Bizottság felvételét sem.)

S végül mi az eredmény? Az, hogy a likvidátorok kiszorították Plehanovot! Ha a likvidátorok megpróbálnak ezen ujjongani, ezt kell nekik válaszolni: *Az egység képmutató hívei*. A likvidátor urak elérték, hogy Plehanov *helyére* kerültek. Ez a tényleges eredmény. Ám ítéljék meg a munkások, s különösen a mensevik munkások, őszintén törekszenek-e az egységre a likvidátorok? vajon az egység őszinte hívei nem választották volna önmaguk helyett Plehanovot? Hát akadhat-e olyan együgyű ember, aki elhinné, hogy Plehanovnak egy likvidátorral való felcserélése lépés az egység *felé*, és nem *eltávolodás* az egység*től*?

Mindenesetre ajánlhatom a szerkesztőségnek ezt a megjegyzést arra az esetre, ha a likvidátorok valamiféle ostoba örömujjongásba törnének ki. Még hozzá lehet majd fűzni (később), hogy a szervező bizottságiak (= a likvidá-

torok) azzal, hogy felvétették magukat, kötelezettséget vállaltak arra nézve, hogy egy *e g y s é g g é*, vagyis párttá válnak. Valószínűleg *nyílt párttá*, uraim? Aki megéri, meglátja!

Végül „az egyesítéssel megbízták a végrehajtó szervet" — így szól a távirat. Ez azt jelenti, hogy az Iroda végrehajtó bizottságát (= Vandervelde + Bertrand + Anseele + Huysmans, a tikár) megbízták, hogy intézkedjen, vagyis tegyen lépéseket az egység helyreállítása érdekében.

Ezzel kapcsolatban nyilvánvalóan (illetve valószínűleg) nem tettek nekünk szemrehányást. Akkor ezt teljes mértékben elfogadhatjuk. Meg kell mondanunk, hogy az Iroda végrehajtó bizottságának *mindig* és feltétlenül szívén kell viselnie az egységet, és Huysmans, az Iroda titkára már két évvel ezelőtt levélben tanácskozott Leninnel arról, milyen lépéseket kell tenni az egység érdekében. A végrehajtó szerveknek (= végrehajtó bizottságnak) adott megbízás tehát, ismétlem, teljesen elfogadható számunkra, és a likvidátorok esetleges félremagyarázásai egyszerűen hazugságok volnának.

A hetes csoportról és a hatos csoportról a távirat egy szót sem szól. De a levélből tudjuk, hogy az Iroda ülésének kezdetén a névsor felolvasásánál egy likvidátort említettek. Akkor küldöttünk kijelentette, hogy a hatos csoport őt nem választotta meg, mire Huysmans azzal válaszolt, hogy megmagyarázta a Szervezeti Szabályzatot, amelynek értelmében (a szocialista parlamenti frakciók részéről) kizárólag a többség képviselteti magát, *függetlenül* a párthoz való tartozástól. Ezért valószínű, hogy ennyiben is maradt a dolog: a hetes vagy nyolcas csoportból egy likvidátor. Ha ezt írja elő a Szervezeti Szabályzat (amit ellenőrizni fogunk; *egyelőre* kénytelenek voltunk megelégedni azzal a hivatalos magyarázattal, amelyet egy hivatalos ülésen az Iroda titkára adott az Iroda Szervezeti Szabályzatáról), akkor jól tettük, hogy nem fecséreltük hiába az erőnket és „nem léptünk fel", nem utazgattunk, nem követelőztünk. Gyakorlati jelentősége ennek nincs. A sajtóban ezt nyilvánosságra hozni nem volna helyes. Ha a likvidátorok ujjongani fognak, — ismét ezt válaszoljuk nekik: az

egység képmutató hívei, az öntudatos munkások többsége akaratának megszegői.

Végül is tehát úgy alakult a dolog, ahogy korábban megírtuk.

Képviselőnk leveléből az is kiderül, hogy a likvidátorok agitálták Kautskyt (aki a németeket képviselte), hogy jelöljenek ki egy *bizottságot* az egység kérdésében. Kautsky viszont megrótta Rosa Luxemburgot a Lenin elleni támadásaiért, és úgy vélekedett, hogy külföldről semmit sem lehet tenni; arra van szükség, hogy az orosz munkások követeljék az egységet.

Várjuk e szavak igazolását. Mi éppen az oroszországi öntudatos munkások *többségének* akarata értelmében vagyunk az *egység* mellett.

Így állnak a dolgok a jelenleg rendelkezésünkre álló információk szerint.

A megírás ideje:
1913 december 2 (15).
Először e kötet orosz nyelvű kiadásában jelent meg.

A MUNKÁSEGYSÉGRŐL

A „Novaja Rabocsaja Gazeta“ polémiája a hat munkásképviselő ellen az utóbbi időben egyre kevésbé objektív, egyre kevésbé eszmei, egyre inkább „marakodó“ jellegűvé válik. *Annál inkább* szükség van arra, hogy ezt a polémiát *visszatérítsük* a vitás kérdések komoly taglalásának útjára, — ebben bizonyára minden öntudatos munkás egyetért velünk.

Íme, itt vannak azok a „hangzatos nevek“, amelyekkel a likvidátorok előhozakodnak. Cereteli és Gegecskori elítélik a hatos csoportot, az augusztusi konferencia (1912) „vezető szerve“ szintén elítéli. Ezeregyedszer illetik a hatos csoportot a szakadár szitokszóval, és hirdetik meg az „egységet“.

Anélkül, hogy engednénk magunkat megzavarni a szitkoktól és a lármától, ezeregyedszer nyugodtan fel fogjuk hívni a munkásokat arra, hogy gondolkozzanak és tanulmányozzák a kérdést.

A munkásosztály számára szükséges az egység. Az egység csupán egységes szervezet révén valósítható meg, amelynek határozatait az összes öntudatos munkások önként, meggyőződésüknek megfelelően, végrehajtják. Megvitatni egy kérdést, különböző véleményeket nyilvánítani és meghallgatni, megismerni a szervezett marxisták *többségének* a nézetét, kifejezésre juttatni ezt a nézetet az összes tagok nevében hozott határozatban, lelkiismeretesen végrehajtani ezt a határozatot — ez az, amit a világon mindenütt, az összes értelmes emberek *egységnek* neveznek. S az ilyen egység végtelenül drága, végtelenül fontos a munkásosztály számára. A szétforgácsolt munkásság — semmi. Az egyesült munkásság — minden.

Kérdés, vannak-e olyan adatok, amelyek alapján minden öntudatos munkás, aki önállóan óhajtja tanulmányozni a vitás kérdést, ítéletet alkothatna magának arról, miként *valósult meg* az egység a szociáldemokrata munkások között az utóbbi években?

Igyekezzünk ilyen adatokat gyűjteni, ellenőrizzük őket, tegyük közzé őket mint a munkások felvilágosítására, tömörítésére, szervezésére szolgáló anyagot.

1912 áprilisától megjelent a „Pravda" című lap, amelynek az iránya (ezt egyetlen ellenfele sem tagadta) mindenkor szigorúan megfelelt azoknak a határozatoknak, amelyeket azóta *három ízben* hoztak (egyszer 1912-ben és kétszer 1913-ban) a marxisták vezető szervei. Hány munkás ismerte el és hajtotta végre ezeket a határozatokat (amelyek a munkásélet valamennyi kérdését érintették; összesen mintegy negyven határozat volt)?

Erre a kérdésre — amely nyilván igen fontos és érdekes — csak megközelítő választ adhatunk, amely azonban teljesen pontos, objektív, *nem* egyoldalúan összegyűjtött tényeken alapul. 1912-ben és 1913-ban általában *két* olyan munkásújság volt, amelyek *különböző* nézeteket fejtettek ki a munkástömeg előtt. Mindkét lap közölte a jelentéseket azokról a munkáscsoportokról, amelyek valamelyik lap támogatására gyűjtést rendeztek. Nem lehet vitás, hogy azok a munkáscsoportok, amelyek *valamely* lap javára gyűjtöttek, tettel (s nem szavakkal) bizonyították, hogy rokonszenveznek az illető lap irányával, s el vannak szánva arra, hogy a lap által helyesnek tartott határozatok mellett síkraszálljanak.

Az, hogy ezeket az adatokat mindkét vitázó lap közli, a legjobb biztosíték a tévedések ellen, amelyeket maguk az érdekelt munkások igazítanak ki. Ezek az adatok, amelyek már *sokszor* megjelentek, és amelyeket *egyszer sem* cáfoltak meg, nem közöltek helyettük más adatokat, a következők: csaknem két év alatt, 1912 januárjától 1913 októberéig, 556 csoportos munkásgyűjtést rendeztek a „Lucs" számára, 2181-et a „Pravda" számára, és 395-öt a moszkvai munkáslap számára.

Bátran mondhatjuk, hogy akit csak nem vakít el valami különös szenvedély, habozás nélkül elismeri,

hogy a többség (mégpedig az óriási többség) a „pravdisták" mellett van. A pravdisták — lassan, de biztosan — építik maguknak a munkásoknak *valódi egységét*, akiket egységes határozatok egyesítenek, s akik lelkiismeretesen végrehajtják azokat. *Először* történik meg Oroszországban, hogy marxista napilap, amely mindenkor lelkiismeretesen védelmezte az egységes pontos határozatokat, ilyen hosszú ideig *egyesíti*, mégpedig egyre rendszeresebben és szorosabban, az ország minden szegletében szétszórt *munkáscsoportokat*.

Ez munkásegység a valóságban, s nem szavakban! Persze ez még korántsem minden, de ez már tett, s nem szó, nem üres reklám.

De Cereteli, Gegecskori, az „augusztusi vezető szerv", akárcsak valamennyi többi likvidátor, *makacsul* megkerüli a tényeket!!

Az „egységről" kiabálnak, s megkerülik, hogy éppen a likvidátorok, bár köztudomásúan kisebbségben vannak az öntudatos munkások között, *igenis megsértik az egységet*, amikor semmibe veszik e többség akaratát!!

Semmiféle kiabálás, jajgatás, szitok nem fogja megcáfolni ezt az egyszerű és világos tényt. Csak mosolyoghatunk az „augusztusi vezető stb."-nek a különböző „szervekre" és csoportokra való hivatkozásán. Gondolják csak meg, uraim, mit érnek a „szervek és csoportok", ha *egyáltalán nincsenek* munkások, vagy a munkások *nyilvánvaló* kisebbsége van mellettük? Ilyen „szervek és csoportok" *szakadár* szervek, ha nem hívják fel az összes munkásokat arra, hogy hajtsák végre a többség akaratát.

A munkásmozgalom kétesztendős megélénkülésének a tapasztalatai egyre inkább igazolják a pravdisták *nézeteit*. Azok a tapasztalatok, amelyek az oroszországi *munkásoknak* a marxisták meghatározott határozatai körüli egyesüléséből levonhatók, egyre világosabban mutatják szervezetünk sikereit, növekedését és erejét. Érthető, hogy mi bátrabban és gyorsabban fogunk haladni ugyanezen az úton, mitsem törődve a szidalmakkal, a kiabálással és egyebekkel.

„Za Pravdu" 50. sz.
1913 december 3.

EGY ROSSZ ÜGY KONOK VÉDELMEZÉSE

A likvidátor urak konokul kitartanak annak az októbrista cikkelynek a védelmében, amely a szabadságjogokra vonatkozó törvénytervezetükbe „bekerült". Az 5. cikkelyről van szó, amely az egyesülési szabadságot körmönfont módon azzal a megjegyzéssel korlátozza, hogy a munkások cselekedetei nem büntetendők, *„amenynyiben általában nem tekinthetők büntetendő cselekménynek"*.

E cikkely reakciós volta nyilvánvaló. Világos, hogy *igazi* szociáldemokraták, ha erről a csűrés-csavarásról kellene beszélniük, az ellenkezőjét mondanák, vagyis vagy azt mondanák, hogy elnyomott elvtársak megsegítésére egy sztrájkkal kapcsolatban elkövetett cselekedetek nem büntethetők, vagy legalábbis, hogy büntetendőségüket enyhíteni kell.

Világos, hogy a likvidátoroknak tervezetükből törölniük kell majd ezt a reakciós cikkelyt: a munkások rá fogják kényszeríteni erre a likvidátorokat.

Mármost a likvidátorok (Burenyinnel és Gammával az élen[122]) hibájuk nyílt beismerése helyett csűrnekcsavarnak, köntörfalaznak, nyomorúságosan hazudoznak. Gorszkij úr a „Novaja Likvidatorszkaja Gazetá"-ban[123] azt bizonygatja, hogy külföldi értekezleteken (3—4 évvel ezelőtt)[124] „N. Lenin legszorosabb közreműködésével" a sztrájkokról szóló törvénytervezetbe felvettek ilyen cikkelyeket.

Mindez szemenszedett hazugság.

A külföldi értekezleteken a munkamegosztás olyan volt, hogy albizottságok dolgozták ki a tervezeteket, a főbizottság pedig egyes alapvető kérdéseket vitatott meg.

A sztrájkokkal foglalkozó albizottságnak a munkájában Lenin egyáltalán nem vett részt (a nyolcórás munkanappal foglalkozó albizottságnak volt a tagja). A főbizottságban viszont Lenin *ellenzett* minden olyan pontot, amely megengedi vagy elismeri a büntetőjogi felelősségre vonást!!

Gorszkij úr valami F. D. úrnak (a sztrájkokkal foglalkozó albizottság volt tagjának!) a tervezetét Lenin nyakába akarja varrni. Ez nem fog sikerülni önöknek, uraim.

Burenyin és Gamma úr a rossz ügy védelmében még egy rossz érvet hozott fel.

„Osztályharcukat — írta — bizonyos keretek közt kell folytatniuk (a szociáldemokratáknak), nem a «burzsoá törvényesség», hanem a nagy néptömegek erkölcsi és jogérzéke iránti tiszteletből."

Ez aztán nyárspolgárhoz méltó érv!

Osztályharcunkat, likvidátor uram, *célszerűségi* megfontolásokból folytatjuk bizonyos keretek között, oly módon, hogy nem engedjük meg azt, ami (bizonyos feltételek között) bomlaszthatja sorainkat, vagy megkönnyítheti az ellenség ellenünk intézett rohamát olyan időpontban, amikor ez csupán a másik félnek előnyös stb. A likvidátor, minthogy nem érti meg ezeket a tényleges okokat, az opportunizmus mocsarába süllyed. Mik azok a nagy néptömegek? Az elmaradt proletárok és a kispolgárok, akik telve vannak nyárspolgári, nacionalista, reakciós, klerikális stb. stb. előítéletekkel.

Hogyan „*tisztelhetnénk*" például az antiszemitizmus „erkölcsi és jogérzékét", amely, mint tudjuk, igen gyakran domináló vonásnak bizonyult pl. Bécsben (egy kulturális szempontból sok orosz városnál különb városban) még a „nagy néptömegek" tudatában is?

Tegyük fel, hogy a *kispolgári* tömegek széles rétegeinek „erkölcsi és jogérzéke" elítéli azt az ütést, amelyet az éhbér emeléséért folyó sztrájk védelmének hevében a sztrájktörőre mértek. Mi az efféle esetekben nem fogjuk az erőszakot *hirdetni*, mert ez a *mi* harcunk szempontjából *célszerűtlen*. De „tisztelni" ezt a nyárspolgári gondolkodást nem fogjuk — ez ellen a „gondolkodás" ellen a

meggyőzés, a propaganda, az agitáció minden eszközével fáradhatatlanul harcolni fogunk.

Burenyin és Gamma úr felhívása a nagy néptömegek erkölcsi és jogérzékének a „tiszteletére“ nem más, mint a kispolgár felhívása a nyárspolgári előítéletek tiszteletére.

Újabb bizonyítéka ez (ezernyi más bizonyíték kiegészítéseként) a likvidátor urak nyárspolgáriasságának.

„Proletarszkaja Pravda“ 1. sz.
1913 december 7.

A KADETOK ÉS „A NÉPEK ÖNRENDELKEZÉSI JOGA“

Idén nyáron a „Recs“, a legfőbb oroszországi liberális újság, közölte M. Mogiljanszkij úrnak a lvovi összukrán diákkongresszusról irt cikkét. A „Rabocsaja Gazeta“ rámutatott arra, hogy Mogiljanszkij úr teljesen megengedhetetlen módon (mármint egy demokrata, vagy olyan ember számára megengedhetetlen módon, aki azt akarja, hogy demokratának tartsák) *szitkokat* szórt az ukrán szeparatizmusra, amelyet többek között Doncov úr hirdet*. A lap azonnal leszögezte, hogy korántsem arról van szó, hogy egyetértünk vagy nem értünk egyet Doncov úrral, aki ellen sok ukrán marxista fellép. Arról volt szó, hogy *megengedhetetlen* dolog lepocskondiázni a „szeparatizmust“, mint „lázálmot“ és kalandorpolitikát, hogy ez soviniszta eljárás, hogy a szeparációnak (különválásnak) ezt vagy azt a tervét bírálva a nagyorosz demokrata köteles a különválás *szabadsága* mellett, a különválás *joga* mellett agitálni.

Amint látja az olvasó, ez elvi kérdés, ez programkérdés, amely általában a demokrácia kötelezettségeire vonatkozik.

S most, egy fél évvel később, M. Mogiljanszkij úr a „Recs“-ben (331. sz.) ismét fellép ezzel a ponttal kapcsolatban, de nem nekünk, hanem Doncov úrnak válaszol, aki a „Sljahi“[125] című lvovi lapban hevesen rátámadt a „Recs“-re, s ugyanakkor hangsúlyozza, hogy „a «Recs» soviniszta kirohanását csupán az orosz szociáldemokrata sajtó bélyegezte meg kellőképpen“.

---

* Lásd ebben a kötetben 259—260. old. — *Szerk.*

Doncov úrnak válaszolva Mogiljanszkij úr *háromszor* is kijelenti, hogy „Doncov úr receptjei bírálatának *semmi köze sincs a nemzetek önrendelkezési jogának a tagadásához*". A liberális „Recs" munkatársának ez a kijelentése roppant fontos, s felkérjük olvasóinkat, hogy különös figyelmet fordítsanak rá. Minél ritkábban hajlandók a liberális urak a közkeletű politikai ellenzéki pletykáról áttérni a demokrácia alapvető és lényeges igazságainak a megállapítására és elemzésére, annál kitartóbban kell követelni minden egyes ilyen áttérés komoly értékelését. Elismeri-e a mi alkotmányos-„demokrata" pártunk a nemzetek önrendelkezési jogát vagy sem? — ez az az érdekes kérdés, amelyet Mogiljanszkij úr váratlanul érintett.

Háromszor is fenntartással él, de nem ad egyenes választ erre a kérdésre! Jól tudja, hogy sem a kadet párt programjában, sem e párt mindennapi politikai megnyilvánulásaiban (propagandájában és agitációjában) nem találhatunk egyenes, pontos, világos választ erre a kérdésre.

„Meg kell mondanunk — írja Mogiljanszkij úr —, hogy a «nemzetek önrendelkezési joga» sem valami fétis, amely nem bírálható: egy nemzet egészségtelen életfeltételei létrehozhatnak egészségtelen tendenciákat a nemzeti önrendelkezés kérdésében, s ezek felfedése még nem jelenti a nemzetek önrendelkezési jogának tagadását."

Iskolapéldája ez azoknak a liberális kibúvóknak, amelyeknek a variációit megtalálhatjuk Szemkovszkij úréknál a likvidátor lap hasábjain! Bizony, Mogiljanszkij úr, *egyetlen* demokratikus jog sem „fétis", egyetlenegyben sem lehet figyelmen kívül hagyni például az *osztály*tartalmat. Valamennyi általános demokratikus követelés *polgári* demokratikus követelés, de ebből csupán anarchisták és opportunisták vonhatnak le olyan következtetést, hogy a proletariátusnak nem kell a legkövetkezetesebben védelmeznie ezeket a követeléseket.

Magától értetődik, hogy az önrendelkezési *jog* és valamely nemzet bizonyos esetben való önrendelkezésének, különválásának a *célszerűsége* — két különböző dolog. Ez elemi igazság. De vajon elismeri-e Mogiljanszkij

úr, elismerik-e az oroszországi liberálisok, elismeri-e a kadet párt, hogy a demokrata *kötelessége* hirdetni a tömegeknek — különösen a nagyorosz tömegeknek — e jog nagy jelentőségét? időszerűségét?

Nem, nem és nem. Ez az, amit Mogiljanszkij úr megkerül, amit leplez. Íme a kadetok *nacionalizmusának és sovinizmusának* egyik gyökere — nemcsak Sztruve, Izgojev és a többi nyílt kadet, hanem a kadet párt olyan diplomatái nacionalizmusának és sovinizmusának, mint Miljukov, és e párt olyan nyárspolgárai nacionalizmusának és sovinizmusának, mint ... De a nevek nem fontosak!

Az öntudatos oroszországi munkás nem fogja elfelejteni, hogy a nacionál-reakciósokon kívül vannak nálunk nacionál-liberálisok is, felbukkannak a csírái a nacionál-demokratizmusnak is (gondoljunk Pesehonov úrnak a „Russzkoje Bogatsztvo" 1906. évi, 8. számában megjelent cikkére, amely „óvatosságra" int a nagyorosz muzsik nemzeti előítéleteivel kapcsolatban).

A nacionalizmus rákfenéjének minden formája elleni küzdelem szempontjából igen nagy jelentősége van az önrendelkezési jog hirdetésének.

„Proletarszkaja Pravda" 4. sz.
1913 december 11.
Aláírás: I.

JÓ HATÁROZAT ÉS ROSSZ BESZÉD

Kétségtelenül minden öntudatos oroszországi munkás érdeklődéssel és figyelemmel olvasta a Nemzetközi Irodának az orosz ügyekben hozott határozatát. Ennek a határozatnak a veleje tudvalevőleg az a döntés, hogy *„általános eszmecserét"* kell szervezni vagy rendezni az oroszországi „munkásmozgalom összes frakciói közt", mind azok közt, amelyek a szocialista programot elismerik, mind pedig azok közt, amelyeknek a programja azzal „megegyezik" (vagy „összhangban van" — im Einklange).

Ez az utóbbi meghatározás rendkívül tág és magában foglalja nem csupán Jagello híveit, hanem minden olyan csoportot is, amelynek kedve szottyan kijelenteni, hogy programja „egyezik" vagy „összhangban van" a szociáldemokrácia programjával. Mindamellett ez a tág meghatározás nem káros, mert az *„eszmecsere"* szempontjából természetesen kívánatos, hogy a résztvevőknek minél szélesebb körét jelöljék meg, nem zárva ki azokat, akikkel akár csak a szociáldemokraták egyes csoportjai is *szeretnének* egyesülni. Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy az NSzI (Nemzetközi Szocialista Iroda) ülésein két terv merült fel: 1) Kautskynak az a terve, hogy „rendezzünk általános véleménycserét" és *kész.* Egy elfogulatlan testület előtt, nevezetesen az NSzI végrehajtó bizottsága előtt folyó eszmecsere *meg fogja mutatni*, mi a helyzet, és milyen mélyek a nézeteltérések. 2) A másik tervet Rosa Luxemburg javasolta, de Kautsky ellenvetéseire visszavonta; e terv szerint „egyesülési konferenciát" (Einigungskonferenz) kellett volna egybehívni „az egységes párt helyreállítása céljából".

Magától értetődik, hogy ez az utóbbi terv rosszabb volt, hiszen előbb össze kell gyűjteni a pontos adatokat, nem is beszélve arról, hogy Rosa Luxemburg itt titokban csak a szomorú nevezetességre szert tett „Tyszka-klikk“ „helyreállítását“ próbálta becsempészni.

Kautsky tervét fogadták el, amely körültekintőbb, rendszeresebben, előzetes „eszmecsere“ és a pontos adatok tanulmányozása *útján* nyúl hozzá az egység kérdésének tárgyalásához. Ezért egészen természetes, hogy Kautsky határozati javaslatát egyhangúlag elfogadták.

De a Kautsky-féle határozati javaslattól, amely a Nemzetközi Iroda határozatává vált, meg kell különböztetnünk Kautsky *beszédét*, aki egy pontban egészen *hihetetlen* kijelentésre ragadtatta magát. Ezt egy ízben már röviden említettük, de most az a beszámoló, amely Kautsky beszédéről a „Vorwärts“-ben (a német központi lapban)[126] megjelent, arra késztet bennünket, hogy tüzetesebben foglalkozzunk ezzel a kérdéssel.

Rosa Luxemburggal vitázva, Kautsky azt mondotta, „hogy a régi párt már nem létezik, bár megmaradtak a régi elnevezések, ezek azonban idővel (im Laufe der Jahre — az évek során) új tartalmat kaptak. Nem lehet régi elvtársakat egyszerűen kizárni pusztán csak azért, mert az ő pártjuk (ihre Partei) nem a régi nevét viseli.“

Amikor Rosa Luxemburg erre azt felelte, hogy „Kautskynak az a kifejezése, miszerint az orosz párt meghalt (sei tot), meggondolatlan kijelentés“, Kautsky csak „azellen tiltakozott, hogy ő azt állította, miszerint az orosz szociáldemokrácia meghalt. Ő nem állított egyebet, mondotta, mint hogy a régi formák szétestek és egy új formát kell teremteni.“

Ez a fordítása a hivatalos beszámoló ama részeinek, amelyek a mi kérdésünkre vonatkoznak.

Nyilvánvaló, hogy Kautsky nem mondotta és nem mondhatta azt, hogy a *szociáldemokrácia* meghalt. De hogy a *párt* már nem létezik, azt igenis mondotta és *nem is vonta vissza*, jóllehet ezzel vitába szálltak!

Ez hihetetlen, de tény.

Kautsky hihetetlen nagy fogalomzavarról tett tanú-

ságot. *Miféle* „régi elvtársak“ kizárásáról beszélt? Potreszov úrék és társaik kizárásáról? A likvidátor formátlanságot nevezte „az *ő* pártjuknak“?

Avagy Kautsky talán az „LSzP balszárnyára“ gondolt, amelyet Rosa Luxemburg fogalmazása kirekesztett? De akkor a „régi elvtársak“ kifejezés érthetetlen, mert hiszen mióta a szociáldemokrata párt fennáll, vagyis 1898 óta, az LSzP tagjai *egyáltalán sohasem voltak* egy pártban a szociáldemokratákkal!

Számunkra mind a két értelmezés egyet jelent, hiszen az egység kérdésében rendezendő „eszmecseréből“ valóban nevetséges volna kizárni a likvidátorokat (mert hiszen elsősorban róluk van szó), mint ahogyan nevetséges volna kizárni az LSzP balszárnyát (lehetséges, elvontan szólva, hogy a likvidátorok — tőlük minden kitelik! — képesek ultimatíve védelmezni a *nem* szociáldemokrata LSzP párttal létrehozott szakadár blokkjukat). Mindenesetre pontosan meg kellene tudni, mit akarnak a párttól nemcsak a likvidátor urak, hanem szövetségeseik is.

Kétségtelenül fennáll az a tény, hogy Kautsky a Nemzetközi Irodában arra a kijelentésre ragadtatta magát, hogy az orosz párt nem létezik többé.

Hogyan ragadtathatta magát ilyen hallatlan kijelentésre? Az orosz munkásoknak, hogy ezt megérthessék, tudniuk kell, hogy *ki tájékoztatja* az orosz ügyekről a német szociáldemokrata sajtót. A németek, amikor az orosz ügyekről írnak, rendesen megkerülik a nézeteltérések kérdését. Mikor oroszok írnak a német szociáldemokrata kiadványokban, akkor vagy azt látjuk, hogy az összes külföldi csoportocskák szövetkeznek a likvidátorokkal a „leninisták“ legpimaszabb szidalmazására (így volt ez a „Vorwärts“-ben 1912 tavaszán), vagy pedig azt, hogy valamelyik tyszkista, trockista vagy egy külföldi klikk valamelyik más tagja írásában szándékosan elhomályosítja a kérdést. *Éveken át* nem látunk egyetlen okmányt, egyetlen határozatgyűjteményt, nem látjuk az eszmék egyetlen elemzését, nem látunk egyetlen kísérletet sem a ténybeli adatok összegyűjtésére!

Sajnáljuk a német vezetőket, hogy (bár ha az elméletről van szó, össze tudják gyűjteni és tudják tanulmá-

nyozni az adatokat) nem restellik meghallgatni és elismételni a likvidátor informátorok dajkameséit.

A gyakorlatban a Nemzetközi Iroda *határozata* kerül majd végrehajtásra, Kautsky beszéde pedig szánalmas csodabogár marad.

„Proletarszkaja Pravda" 6. sz.
1913 december 13.

A TANULÓK NEMZETISÉGI ÖSSZETÉTELE AZ OROSZ ISKOLÁKBAN

Hogy pontosabb fogalmat alkothassunk magunknak a „kulturális-nemzeti autonómia“ tervéről, amelynek lényege az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztása, érdemes szemügyre vennünk az orosz iskolák tanulóinak nemzetiségi összetételére vonatkozó konkrét adatokat. A pétervári tankerületben erre vonatkozólag az 1911 január 18-i összeírás során gyűjtöttek adatokat.

Nézzük a népoktatási minisztérium alá tartozó elemi iskolák tanulóinak a tanulók *anyanyelve* szerinti megoszlását. A számok az egész szentpétervári tankerületre vonatkoznak, *zárójelben* pedig a Szentpétervárra *vonatkozó adatokat* közöljük. A hivatalnokok „orosz nyelv“ elnevezés alatt állandóan összekeverik a nagyorosz, a belorusz és az ukrán (hivatalos elnevezése szerint: „kisorosz“) nyelvet. A tanulók száma összesen — 265 660 (48 076).

Orosz — 232 618 (44 223); lengyel — 1737 (780); cseh — 3 (2); litván — 84 (35); lett — 1371 (113); zsmud — 1 (0); francia — 14 (13); olasz 4 (4); román — 2 (2); német — 2408 (845); svéd — 228 (217); norvég — 31 (0); dán — 1 (1); holland — 1 (0); angol — 8 (7); örmény — 3 (3); cigány — 4 (0); zsidó — 1196 (396); grúz — 2 (1); oszét — 1 (0); finn — 10 750 (874); karél — 3998 (2); csud — 247 (0); észt — 4723 (536); lopar — 9 (0); zürjén — 6008 (0); szamojéd — 5 (0); tatár — 63 (13); perzsa — 1 (1); kínai — 1 (1); ismeretlen nemzetiségű — 138 (7).

Ezek a megközelítően pontos adatok. A lakosság roppant vegyes összetételét mutatják, noha Oroszország egyik leginkább nagyorosz kerületére vonatkoznak. Első pillantásra kitűnik a nagyváros, Szentpétervár rendkívül vegyes nemzetiségi összetétele. Ez nem véletlen jelenség, hanem a

kapitalizmus *törvénye* minden országban és a világ minden zugában. A nagyvárosok, a gyár-, bánya-, vasúti, általában a kereskedelmi és ipari telepek lakossága szükségszerűen rendkívül vegyes nemzetiségi összetételű, s éppen az ilyen települések fejlődnek leggyorsabban, állandóan egyre nagyobb részt vonva magukhoz az istenhátamögötti falu lakosságából.

Most pedig próbáljuk meg egybevetni ezekkel az eleven életből vett adatokkal a nacionalista kispolgároknak azt a holt utópiáját, melynek neve: „kulturális-nemzeti autonómia" vagy (a bundisták fordításában) a nemzeti kultúra kérdéseinek, azaz elsősorban az oktatásügynek „az állam hatásköréből való kivonása".

Az oktatásügyet „kivonják az állam hatásköréből" és átadják 23 (pétervári vonatkozásban) „nemzeti szövetség" kezébe, amelyek közül mindegyik „a maga" „nemzeti kultúráját" fejleszti!!

Nevetséges egy szót is vesztegetni az ilyen „nemzetiségi program" ostoba és reakciós voltának bizonyítására.

Világos, mint a nap, hogy az ilyen terv propagálása *a valóságban* a burzsoá nacionalizmus, a sovinizmus és a klerikalizmus eszméinek megvalósítását vagy támogatását jelenti. Általában a demokrácia, különösen pedig a munkásosztály érdekei ennek éppen az ellenkezőjét követelik: arra kell törekedni, hogy minden egyes helységben *valamennyi* nemzetiség gyermekei *egységes* iskolákban *együtt* tanuljanak; arra van szükség, hogy valamennyi nemzetiség munkásai *közösen* folytassák azt a proletár iskolapolitikát, amelyet az Állami Duma szociáldemokrata munkásfrakciójának nevében olyan jól kifejtett Szamojlov, a vlagyimiri munkások képviselője[127]. A leghatározottabban fel kell lépnünk az oktatásügynek bármiféle, nemzetiségek szerinti megosztása ellen.

Nem arra kell törekednünk, hogy valamilyen módon válaszfalakat emeljünk a nemzetek közé az oktatásügyben, hanem ellenkezőleg, arra, hogy megteremtsük azokat az alapvető demokratikus feltételeket, amelyek mellett a nemzetek békésen együtt élhetnek az egyenjogúság alapján. Nem a „nemzeti kultúrát" kell pajzsunkra emelnünk, hanem a világ munkásmozgalmának internacionalista

(nemzetközi) kultúrája nevében le kell lepleznünk ennek a jelszónak klerikális és burzsoá jellegét.

De lehetséges-e, kérdezik majd tőlünk, a 48 076 pétervári tanuló között biztosítani *egy* grúz gyermek érdekeit az egyenjogúság alapján? Mi erre azt válaszoljuk: külön grúz iskolát létesíteni Pétervárott a grúz „nemzeti kultúra" alapján lehetetlen, s az ilyen terv propagálása *káros* eszméket terjeszt a tömegek között.

De nem hangoztatunk káros nézeteket és nem törekszünk semmi lehetetlenségre, ha azt követeljük, hogy e gyermeknek bocsássanak rendelkezésére ingyenes állami helyiséget a grúz nyelv, a grúz történelem stb. tanulására, ha azt követeljük, hogy szerezzenek neki grúz könyveket a központi könyvtárból, az állam fedezze a grúz tanító javadalmazásával kapcsolatos költségek egy részét stb. Igazi demokráciában, ha teljesen kiirtjuk az iskolából a bürokratizmust és a „peredonovizmust"[128], a lakosság ezt okvetlen elérheti. Ezt az igazi demokráciát azonban *nem lehet* elérni másként, csak ha *valamennyi* nemzetiség munkásai egyesülnek.

Azért agitálni, hogy külön nemzetiségi iskolákat létesítsenek minden egyes „nemzeti kultúra" számára — reakciós dolog. De igazi demokráciában az iskolák nemzetiségek szerinti szétválasztása *nélkül* is teljes mértékben biztosítható az anyanyelven történő oktatás, a nemzeti történelem stb. oktatása. A teljes helyi önkormányzat pedig azt jelenti, hogy lehetetlen bármit is erőszakkal rákényszeríteni — mondjuk például — a kemszki kerületben (ahol csak 514 orosz gyermek van) lakó 713 karél gyermekre vagy a pecsorai kerületben lakó 681 zürjén gyermekre (153 orosz), vagy a novgorodi kerületben lakó 267 lett gyermekre (több mint 7000 orosz) stb. stb.

A megvalósíthatatlan kulturális-nemzeti autonómia hirdetése olyan ostobaság, amely már most is csak szétforgácsolja eszmeileg a munkásságot. Valamennyi nemzetiség munkásai egyesülésének propagálása megkönnyíti a proletár osztályszolidaritás sikerét, s a proletár osztályszolidaritás biztosíthatja valamennyi nemzetiség egyenjogúságát és a legnagyobb mértékben békés együttélését.

„Proletarszkaja Pravda" 7. sz.
1913 december 14.

AZ OROSZORSZÁGI SZTRÁJKOK[129]

A legtöbb nyugat-európai államban csak viszonylag rövid idő óta, 10—20 éve, van helyesen feldolgozott sztrájkstatisztika. Oroszországban csak 1895 óta vannak adatok a sztrájkokra vonatkozólag. Hivatalos statisztikánk fő fogyatékossága, azonkívül, hogy a sztrájkolók számára vonatkozólag kisebbített adatokat közöl, az, hogy csupán a gyárfelügyelet hatáskörébe tartozó üzemek munkásait öleli fel. A vasutasokra, a bányászokra, a villamosvasúti munkásokra, az állami jövedékhez tartozó vállalatok, a bányaüzemek stb. munkásaira, az építőipari, a mezőgazdasági munkásokra a statisztika nem terjed ki.

Az oroszországi sztrájkstatisztika fennállásának idejére vonatkozólag az összesített adatok a következők:

Évek	A sztrájkok száma		A sztrájkolók száma	
	Összesen	Az összes üzemek %-aránya	Összesen	Az összes munkások %-aránya
1895	68	0,4	31 195	2,0
1896	118	0,6	29 527	1,9
1897	145	0,7	59 870	4,0
1898	215	1,1	43 150	2,9
1899	189	1,0	57 498	3,8
1900	125	0,7	29 389	1,7
1901	164	1,0	32 218	1,9
1902	123	0,7	36 671	2,2
1903	550	3,2	86 832	5,1
1904	68	0,4	24 904	1,5
1905	13 995	93,2	2 863 173	163,8
1906	6 114	42,2	1 108 406	65,8
1907	3 573	23,8	740 074	41,9
1908	892	5,9	176 101	9,7
1909	340	2,3	64 166	3,5
1910	222	1,4	46 623	2,4
1911	466	2,8	105 110	5,1
1912	1 918	?	683 361	?

Hogy mennyivel kisebbített számokat adnak meg, az kiderül például abból, hogy egy nagyon óvatos publicista, Prokopovics úr, 1912-re vonatkozólag más számot közöl: *683 000* sztrájkoló, de „más számítás szerint 1 248 000 a gyárakban és azonkívül 215 000 az olyan vállalatoknál, amelyek nem tartoznak a gyárfelügyelet hatáskörébe", vagyis összesen *1 463 000*, csaknem 1½ millió. A gazdasági sztrájkokra (1905-től) vonatkozó adatok a következők:

Évek	Sztrájkok száma	Munkások száma	Évek	Sztrájkok száma	Munkások száma
1905	4 388	1 051 209	1909	290	55 803
1906	2 545	457 721	1910	214	42 846
1907	973	200 004	1911	442	96 730
1908	428	83 407	1912	702	172 052

Eszerint az oroszországi sztrájkok története világosan 4 időszakra tagozódik (nem szólva a nyolcvanas évekről, amikor a Morozov-gyári híres sztrájkok lejátszódtak, amelyeket még Katkov, a reakciós publicista is úgy könyvel el, mint a „munkáskérdés" jelentkezését Oroszországban):

				A sztrájkolók évi átlagos száma
1.	időszak	(1895—1904)	forradalom előtti időszak...........	43 000
2.	«	(1905—1907)	forradalmi időszak	1 570 000
3.	«	(1908—1910)	ellenforradalmi időszak...........	96 000
4.	«	(1911—1912)	mai időszak, a megélénkülés kezdete	394 000

A 18 év alatt a sztrájkolók átlagos száma nálunk 345 400 évente. Németországban a 14 évi átlag (1899—1912) — 229 500, Angliában a 20 évi átlag (1893—1912) — 344 200. Hogy szemléltessük az oroszországi sztrájkok és a politikai történelem kapcsolatát, közöljük az 1905—1907-re vonatkozó adatokat *negyedévenként:*

Évek	1905				1906				1907			
Évnegyedek	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
A sztrájkolók száma (ezerben) háromhavonta (negyedévenként)	A forr. kezdete			A forradalom		I. Duma				II. Duma		
Összesen ..	810	481	294	1 277	269	479	296	63	146	323	77	193
Gazdasági .	411	190	143	275	73	222	125	37	52	52	66	30
Politikai ..	399	291	151	1 002	196	257	171	26	94	271	11	163

A munkások részvétele a sztrájkokban Oroszország különböző iparvidékei szerint ezekből az adatokból látható:

Iparvidék	A gyári munkások száma (ezerben) 1905-ben	A sztrájkolók száma (ezerben)	
		10 év alatt összesen (1895—1904)	Egyedül 1905-ben
Szentpétervár	299	137	1033
Moszkva	567	123	540
Varsó	252	69	887
3 déli kerület	543	102	403
Összesen	1 661	431	2 863

Ebből kitűnik Moszkva és főleg a Délvidék viszonylagos elmaradottsága, Pétervárnak és környékének (beleértve Rigát is), valamint Lengyelországnak erős túlsúlya.

A főbb iparágak szerint a sztrájkolók megoszlása a következő:

Termelési csoportok	A teljes munkáslétszám (ezerben) 1904-ben	Sztrájkolók száma (ezerben)	
		10 év alatt összesen (1895—1904)	Egyedül 1905-ben
Vasmunkások	252	117	811
Textilmunkások	708	237	1 296
Nyomdászok, famunkások, bőrmunkások, vegyiipari munkások	277	38	471
Kerámiai ipari és élelmiszeripari munkások	454	39	285
Összesen ...	1 691	431	2 863

Ebből kitűnik a vasmunkások vezető szerepe és a textilmunkások, s még inkább a többi munkás elmaradottsága.

A sztrájk okai szerint a következő csoportosítás adódik (14 év alatt, 1895—1908): politikai sztrájkok — a sztrájkolók 59,9%-a; a munkabér miatt — 24,3%, a munkanap miatt — 10,9%; a munkafeltételek miatt — 4,8%.

A sztrájkok eredménye szerint a következő megoszlást kapjuk (ha azokat a sztrájkolókat, akik kompromisszummal fejezték be a sztrájkot, egyenlő arányban elosztjuk a győztesek és a legyőzöttek között):

A sztrájkolók száma (ezerben)
a gazdasági sztrájkokban

	10 év alatt összesen (1895—1904)	%	1905	%	1906	%	1907	%	1911	%	1912	%
Győztesek	159	37,5	705	48,9	233	50,9	59	29,5	49	51	55	42
Legyőzöttek	265	62,5	734	51,1	225	49,1	141	70,5	47	49	77	58
Összesen ...	424	100,0	1439	100,0	458	100,0	200	100,0	96	100	132	100

Az 1911—1912-re vonatkozó adatok hiányosak és nem hasonlíthatók össze teljesen az előzőkkel.

Befejezésül közlünk néhány összefoglaló adatot a sztrájkok megoszlásáról a különböző nagyságú üzemek és telephelyek szerint:

Minden kategória
100 munkása közül sztrájkolt

Üzem-kategóriák	1895—1904, vagyis összesen 10 év alatt	Egyedül 1905-ben
20 munkásig	2,7	47,0
21— 50 munkás	7,5	89,4
51— 100 «	9,4	108,9
101— 500 «	21,5	160,2
501—1000 «	49,9	163,8
1000 munkáson felül	89,7	231,9

A sztrájkok százalékaránya

	a városokban	a városokon kívül
1895—1904 ...	75,1	24,9
1905	85,0	15,0

A nagyüzemek túlsúlya a sztrájkmozgalomban és a falusi gyárak viszonylagos elmaradottsága ezekből a számokból világosan kitűnik.

A megírás ideje: 1913.

Megjelent 1913 decemberében „A munkás útitársa 1914-re" c. zsebnaptárban, „Priboj" kiadás, Szentpétervár.
Aláírás: V. I.

AZ OSzDMP NEMZETI PROGRAMJÁRÓL

A Központi Bizottság tanácskozása elfogadta a „Közlemény"-ben a nemzeti kérdésről közzétett határozatot* és a kongresszus napirendjére tűzte a nemzeti program kérdését.

Hogy a nemzeti kérdés miért és mi módon nyomult jelenleg előtérbe mind az ellenforradalom egész politikájában, mind a burzsoázia osztályöntudatában, mind Oroszország szociáldemokrata pártja körében, — azzal maga a határozat behatóan foglalkozik. Tekintettel arra, hogy a helyzet teljesen világos, aligha szükséges erre kitérnünk. Az utóbbi időben ezt a helyzetet és a szociáldemokrácia nemzeti programjának alapjait az elméleti marxista irodalom már megvilágította (itt elsősorban Sztálin cikke emelkedik ki[180]). Éppen ezért helyénvalónak tartjuk, hogy ebben a cikkben arra szorítkozzunk, hogy a kérdést merőben a párt szemszögéből vessük fel, és tisztázzuk azt, amit a Sztolipin és Maklakov igájába hajtott legális sajtó nem mondhat el.

A szociáldemokrácia Oroszországban teljesen az idősebb, vagyis európai országok tapasztalataira és e tapasztalatok elméleti kifejezésére, vagyis a marxizmusra támaszkodva alakul ki. Országunk sajátossága és annak a történelmi időpontnak a sajátossága, amelyben a szociáldemokrácia az országban kialakul, először is abban rejlik, hogy nálunk — Európától eltérően — a szociáldemokrácia a polgári forradalom *előtt* kezdett kialakulni és a polgári forradalom *idején* folytatódik kialakulása. Másodszor, ná-

* Lásd ebben a kötetben 427—430. old. — *Szerk.*

lunk az az elkerülhetetlen harc, amely a proletár demokráciának az általános polgári és kispolgári demokráciától való leválásáért folyik, az a harc, amely alapjában azonos azzal, amely minden országban lezajlott, ez a harc nálunk olyan viszonyok közt folyik, amikor a marxizmus Nyugaton és nálunk teljes elméleti győzelmet aratott. Ezért e harc formája nem annyira a marxizmusért vívott harc, mint inkább a „majdnem-marxista" frázisba burkolt kispolgári elméletekért vagy e kispolgári elméletek mellett, vagy ellen vívott harc.

Ez a helyzet, kezdve az „ökonomizmussal" (1895—1901) és a „legális marxizmussal" (1895—1901, 1902). Csak azok feledkezhetnek meg arról, hogy ezek az áramlatok szoros, közvetlen kapcsolatban és rokonságban vannak a mensevizmussal (1903—1907) és a likvidátorsággal (1908—1913), akik félnek a történelmi igazságtól.

A régi „Iszkra", amely a marxizmusnak az oroszországi munkásmozgalom elméletében és gyakorlatában első és alapvető megindokolásával együtt elő akarta készíteni 1901—1903-ban és elő is készítette az OSzDMP programját, mint a többi kérdésben, a nemzeti kérdésben is, küzdött a kispolgári opportunizmus ellen. Ez az opportunizmus elsősorban a Bund nacionalista túlzásaiban vagy ingadozásaiban fejeződött ki. A Bund nacionalizmusa ellen a régi „Iszkra" szívós harcot vívott, s aki e harcról megfeledkezik, az ismét csak Feledékeny Jánossá válik, az elszakad az egész oroszországi szociáldemokrata munkásmozgalom történelmi és eszmei bázisától.

Másrészt az OSzDMP programjának végleges jóváhagyásakor 1903 augusztusában a második kongresszuson harc folyt — erről a kongresszusi jegyzőkönyv nem tesz említést, mivel *a programbizottságban* játszódott le a dolog, amelynek üléseit csaknem az egész kongresszus látogatta, — harc folyt néhány lengyel szociáldemokrata azon otromba kísérlete ellen, hogy kétségbevonják a „nemzetek önrendelkezési jogát", vagyis hogy egy egészen más oldalról jussanak el az opportunizmushoz és a nacionalizmushoz.

S most, tíz esztendővel ezután, a harc ugyanezen a két alapvető *vonalon* folyik, ami a maga részéről ugyan-

csak bizonyítja, hogy milyen mély kapcsolat van e harc és a nemzeti kérdés valamennyi oroszországi objektív feltétele között.

Ausztriában a brünni kongresszuson (1899) *elvetették* a „kulturális-nemzeti autonómia“ programját (amelyet Kristan, Ellenbogen és mások képviseltek, és amely a délszlávok tervezetében jutott kifejezésre). A *territoriális* nemzeti autonómiát fogadták el, s csupán az összes nemzetiségi területek kötelező szövetsége mellett kifejtett szociáldemokrata propaganda jelent *kompromisszumot* a „kulturális-nemzeti autonómia“ eszméjével. Azt a tényt, hogy ez az eszme *nem alkalmazható* a zsidóságra, külön és speciálisan hangsúlyozzák e szerencsétlen gondolat fő teoretikusai.

Oroszországban — *mint mindig* — akadtak olyanok, akik feladatukul tűzték ki, hogy a nem túlságosan súlyos opportunista hibát az opportunista politika rendszerévé duzzasszák. Ahogy Bernstein németországi fellépése létrehozta a jobboldali kadetokat Oroszországban — Sztruvét, Bulgakovot, Tugant és társaikat — úgy az a körülmény, hogy Otto Bauer (a rendkívül óvatos Kautsky megítélése szerint!) „megfeledkezett az internacionalizmusról“, Oroszországban *arra vezetett*, hogy a zsidóság *összes* polgári pártjai és számos kispolgári áramlat (a Bund és az eszer nemzeti pártok 1907-es *konferenciája) teljes egészében* elfogadta a „kulturális-nemzeti autonómiát“. Az elmaradott Oroszország úgyszólván példázza azt, hogy a nyugat-európai opportunizmus bacilusai miként hoznak létre egész *járványokat* a mi vad talajunkon.

Nálunk szívesen hangoztatják, hogy Bernsteint „megtűrik“ Európában, de elfelejtik hozzáfűzni ehhez, hogy a bernsteinizmus a „szent“ Oroszhont kivéve sehol a világon nem szült sztruvizmust, a „bauerizmus“ pedig nem vezetett oda, hogy a szociáldemokraták igazolják a zsidó burzsoázia kifinomult nacionalizmusát.

A „kulturális-nemzeti autonómia“ éppen a legkifinomultabb és ezért a legártalmasabb nacionalizmus, a munkások megfertőzése a nemzeti kultúra jelszavával, az oktatásügy nemzetiségek szerinti, mélységesen káros, sőt antidemokratikus szétválasztásának a propagálása.

Egyszóval, ez a program feltétlenül ellentmond a proletariátus internacionalizmusának, s csupán a nacionalista nyárspolgárok eszményeinek felel meg.

De van *egy eset*, amikor a marxisták, ha nem akarják elárulni a demokráciát és a proletariátust, kötelesek síkraszállni a nemzeti kérdésben egy külön követelés, nevezetesen a nemzetek önrendelkezési *joga* (az OSzDMP programjának 9. pontja), vagyis a politikai különválásra való jog mellett. A tanácskozás határozata olyan tüzetesen megmagyarázza és megindokolja ezt a követelést, hogy semmiféle félreértés nem lehetséges.

Ezért csupán röviden térünk ki ama meglepően tudatlan és opportunista ellenvetések jellemzésére, amelyeket e programpont ellen felhoznak. Ezzel kapcsolatban megjegyezzük, hogy a program *10 éves* fennállása óta az OSzDMP *egyetlen része*, egyetlen nemzeti szervezet, egyetlen területi konferencia, egyetlen helyi bizottság, egyetlen kongresszus vagy tanácskozás küldötte *nem* próbálta felvetni azt a kérdést, hogy a 9. pontot módosítsuk vagy töröljük!!

Ezt okvetlenül figyelembe kell venni. Ez nyomban megmutatja nekünk, vajon van-e akár csak egy szikrányi komolyság és pártszerűség azokban az ellenvetésekben, amelyeket e pont ellen tesznek.

Itt van Szemkovszkij úr, a likvidátor lap munkatársa. Ő az olyan ember könnyedségével, aki likvidálta a pártot, kijelenti: „bizonyos meggondolásokból nem értünk egyet Rosa Luxemburgnak azzal a javaslatával, hogy a 9. pontot teljesen töröljük a programból“ („Novaja Rabocsaja Gazeta“, 71. sz.).

Titkos meggondolások! De hogy is ne „titkolóznának“, amikor ilyen tudatlanok programunk történetét illetően? Hogy is ne „titkolóznának“, amikor ugyanaz a könnyedségében párját ritkító (mit nekünk holmi párt és program!) Szemkovszkij úr Finnországra vonatkozólag kivételt tesz?

„Mi történjen ... ha a lengyel proletariátus egy állam keretében közös harcot akar vívni az egész oroszországi proletariátussal, a lengyel társadalom reakciós osztályai pedig ellenkezőleg, szeretnék Lengyelországot különválasztani Orosz-

országtól és egy referendum (általános népszavazás) esetén szótöbbségre tennének szert: mi, orosz szociáldemokraták a központi parlamentben kötelesek lennénk lengyel elvtársainkkal együtt a különválás *ellen* szavazni, vagy pedig, hogy ne sértsük meg az «önrendelkezési jogot», a különválás *mellett*?"

Mi történjen, csakugyan, ha ennyire együgyű, ennyire reménytelenül zavaros kérdéseket tesznek fel?

Az önrendelkezési *jog*, kedves likvidátor úr, éppen azt jelenti, hogy a kérdést *nem* a központi parlament dönti el, hanem a *különváló kisebbség* parlamentje, szejmje, referenduma. Amikor Norvégia (1905-ben) különvált Svédországtól, ezt *egyedül* Norvégia döntötte el (amely fele akkora, mint Svédország).

Még a gyermek is láthatja, hogy Szemkovszkij úr a világon mindent összezavar.

Az „önrendelkezési jog" *olyan* demokratikus rendszert jelent, amelyben nemcsak általában van demokrácia, hanem speciálisan *lehetetlen lenne* a különválás kérdésének *nem demokratikus* megoldása. A demokrácia, általában szólva, összefér a harcos és elnyomó nacionalizmussal. A proletariátus olyan demokráciát követel, amely *kizárja* azt, hogy egy nemzetet erőszakosan az állam keretén belül tartsanak. Ezért, „hogy ne sértsük meg az önrendelkezési jogot", *nem* az a kötelességünk, amint azt az éleselméjű Szemkovszkij úr feltételezi, hogy „a különválásra szavazzunk", hanem arra, hogy rábízzák a különváló területre, hogy *maga* döntse el ezt a kérdést.

Azt hinné az ember, hogy még Szemkovszkij úr szellemi képességei mellett sem nehéz kitalálni, hogy „a különválásra való *jog*" nem követeli meg a különválásra való *szavazást!* De hiába, a 9. pont bírálóinak az a sorsuk, hogy megfeledkezzenek a logika alapelemeiről.

Amikor Norvégia különvált Svédországtól, a svéd proletariátus, hacsak nem akarta követni a nacionalista kispolgárságot, *köteles* volt azellen *szavazni* és agitálni, hogy Norvégiát erőszakos úton Svédországhoz csatolják — amire a svéd papok és földbirtokosok törekedtek. Ez világos és nem túl nehezen érthető. A svéd nacionalista

demokrácia megtehette, hogy nem folytat olyan agitációt, amilyent az *uralkodó*, *elnyomó* nemzetek proletariátusától az önrendelkezési *jog* elve megkövetel.

„Mi történjen, ha a reakciósok vannak többségben" — kérdi Szemkovszkij úr. Egy harmadik gimnazistához méltó kérdés. S mi történjen az *orosz* alkotmánnyal, ha a demokratikus szavazáson a reakciósok jutnak többségbe? Szemkovszkij úr haszontalan, üres, lényegtelen kérdést tesz fel — olyanféle kérdést, amilyenről azt mondják, hogy hét bolond többet tud kérdezni, mint amennyire hetven bölcs válaszolni tud.

Amikor demokratikus szavazáson a reakciósok jutnak többségbe, akkor általában két eset fordulhat és fordul elő: vagy a reakciósok határozatát végrehajtják, és ennek káros következményei a tömegeket többé-kevésbé gyorsan eltávolítják a reakciósoktól és a demokrácia oldalára állítják; vagy pedig a demokrácia és a reakciósok közti konfliktus polgárháború vagy más háború útján oldódik meg, amely (erről valószínűleg még Szemkovszkijék is hallottak) demokráciában is lehetséges.

Az önrendelkezési jog elismerése „a legelvakultabb burzsoá nacionalizmus" „kezére játszik", bizonygatja Szemkovszkij úr. Ez gyermeteg ostobaság, mert ennek a *jognak* az elismerése semmiképpen sem zárja ki sem a különválás *elleni* propagandát és agitációt, sem a burzsoá nacionalizmus leleplezését. Ezzel szemben teljesen vitathatatlan, hogy a különválási *jog* tagadása *a legelvakultabb nagyorosz feketeszázas* nacionalizmus „kezére játszik"!

Éppen abban van a lényege Rosa Luxemburg nevetséges tévedésének, amelyért már régen kinevették mind a német, mind az orosz (1903 augusztus) szociáldemokráciában, hogy egyesek attól való félelmükben, hogy az elnyomott nemzetek burzsoá nacionalizmusának játszanak a kezére, az *elnyomó* nemzet nemcsak burzsoá, hanem feketeszázas nacionalizmusának a kezére játszanak.

Ha Szemkovszkij úr nem volna olyan szűziesen ártatlan a párttörténet és a pártprogram kérdéseiben, megértené, hogy köteles megcáfolni Plehanovot, aki *11 esztendővel ezelőtt* a „Zarjá"-ban[181], az OSzDMP program-

tervezetét védelmezve (amely 1903-tól programmá vált) *külön* kiemelte (38. old.) az önrendelkezési jog elismerését és ezt írta róla:

„Ez a követelés, amely a burzsoá demokratákra nézve még az elmélet szerint sem kötelező, ránk, szociáldemokratákra nézve, kötelező. Ha megfeledkeznénk róla, vagy nem mernők ezt a követelést felállítani, attól tartva, hogy megsértjük nagyorosz származású hazánkfiainak nemzeti előítéleteit, akkor szégyenletes hazugsággá válna ajkunkon a nemzetközi szociáldemokrácia harci kiáltása: «világ proletárjai egyesüljetek!».“

Plehanov már a „Zarjá“-ban felhozza azt a fő érvet, amelyet a tanácskozás határozata részletesen kifejt, — azt az érvet, amelyet Szemkovszkij úrék 11 év alatt nem méltattak figyelemre. Oroszországban 43% a nagyorosz, de a nagyorosz nacionalizmus a lakosság 57%-a fölött uralkodik és az összes nemzeteket elnyomja. A nacionál-reakciósokhoz nálunk már csatlakoztak a nacionál-liberálisok (Sztruve és társai, a progresszisták stb.) és megjelentek a *nacionál*-demokratizmus „első fecskéi“ (emlékezzünk Pesehonov úr 1906 augusztusi felhívására, hogy tanúsítsunk óvatos magatartást a muzsik nacionalista előítéleteivel szemben).

Oroszországban csak a likvidátorok tartják befejezettnek a polgári demokratikus forradalmat, s az *ilyen* forradalomnak a nemzeti mozgalmak a világon mindenütt kísérői voltak, s ez ma is így van. Oroszországban éppen számos határterületen élnek olyan elnyomott nemzetek, amelyek a szomszédos államokban nagyobb szabadságot élveznek. A cárizmus reakciósabb a szomszédos államoknál, mivel a *legnagyobb* gátja a szabad gazdasági fejlődésnek, és mivel teljes erejéből szítja a nagyoroszok nacionalizmusát. Persze a marxista, *egyebekben azonos feltételek mellett*, a nagy államokat mindig előnyben részesíti a kis államokkal szemben. De nevetséges és reakciós még csak egy pillanatra is feltételezni, hogy a cári monarchiában a feltételek azonosak valamennyi európai és a legtöbb ázsiai állam feltételeivel.

Ezért, aki a mai Oroszországban tagadja a nemzetek

önrendelkezési jogát, az kétségtelenül opportunista, az lemond a mindmáig mindenható feketeszázas nagyorosz nacionalizmus elleni harcról.

„Szocial-Demokrat" 32. sz.
1913 december 15 (28).

KAUTSKY MEGENGEDHETETLEN HIBÁJÁRÓL

A „Proletarszkaja Pravda“ 6. számában említést tettünk Kautsky elvtárs beszédéről*, amelyet akkor mondott, amikor a Nemzetközi Szocialista Irodában az orosz ügyeket tárgyalták, és amely minden orosz olvasót meglepett az orosz ügyekben elárult teljes és sajnálatos tájékozatlanságával.

Kautsky beszédében azt mondotta, hogy Oroszországban „a régi párt meghalt“. Az ellenvetésekre válaszolva Kautsky második beszédében kijelentette: „nem azt mondtam, hogy az orosz szociáldemokrácia meghalt, csupán azt állítom, hogy a régi formák széttörtek és új formákat kell teremteni.“ Így beszéli el a dolgot a német pártnak — melynek Kautsky volt a küldötte — a központi lapja, a „Vorwärts“. A „Vorwärts“-et ugyanabban a városban adják ki, ahol Kautsky lakik, és természetes, hogy ha Kautskynak az lett volna a véleménye, hogy a lap nem ismerteti pontosan beszédeit, akkor nem késlekedett volna helyreigazítani a beszámolót, amint azt több ízben megtette jóval kevésbé jelentős kérdésekben is, mint amilyen egy egész párt „létezésének a kérdése“, méghozzá egy olyan párté, amelynek képviselete van az Internacionáléban.

Most pedig a „Novaja Likvidatorszkaja Gazeta“ 101. száma közli a *saját* beszámolóját a Nemzetközi Iroda üléséről. Kautsky második beszédét ez a beszámoló úgy tünteti fel, mintha Kautsky határozottan *tagadta* volna azt a kijelentését, hogy „a párt meghalt“.

---

* Lásd ebben a kötetben 533—536. old. — *Szerk.*

Mi örülnénk a legjobban, ha Kautsky valóban azért szólalt volna fel másodszor, hogy határozottan megtagadja azt a nézetét, amelyet kifejezésre juttatott, s amelynek az az alapja, hogy sajnálatosan hiányosak az orosz párt életére vonatkozó ismeretei. De — sajnos! — semmi alapunk sincs arra, hogy a „Novaja Likvidatorszkaja Gazeta" közlésének jobban higgyünk, mint a német párt központi lapja közlésének.

A likvidátor lap próbálja elhomályosítani a dolgot. De az ügy világos. Kautsky a régi párt „halálára" vonatkozó mondatával nemcsak azt árulta el, hogy nem ismeri az orosz munkásmozgalom tényeit, hanem azt is felfedte, hogy milyen jellegű befolyást gyakorolnak külföldi elvtársainkra a külföldi likvidátor hírhordók.

Kautsky, miután szörnyű mondatát kimondta és ellenvetésekbe ütközött, próbálta azt kijavítani: a német szociáldemokrácia központi lapjából, a „Vorwärts"-ből azt látjuk, hogy rosszul javította ki, a likvidátor tudósítás alapján azt, hogy kicsit jobban, de nem sokkal, —mert hiszen mi más a szociáldemokrácia „formája", mint a párt?

De nem arról van szó, hogyan *javította ki magát* Kautsky, hanem arról, milyen megengedhetetlen hibát *követett el* — a likvidátorok külföldi erőfeszítéseinek eredményeképpen. Az öntudatos oroszországi munkások persze könnyűszerrel leleplezhetnék a külföldi hírhordókat. Csak akarniuk kell. S végül is, kell akarniuk! Úgy kell megszervezniük a külföldi elvtársak tájékoztatását mozgalmukról, hogy kiragadják azt a felelőtlen külföldi csoportocskák kezéből. *Meg* kell *bénítaniuk* a hírhordóknak azokat a törekvéseit, hogy likvidátor céljaik érdekében kihasználják a külföldi pártok (természetes) tájékozatlanságát. Éppen ezért szólítottuk fel a munkás elvtársakat arra, hogy minél energikusabban válaszoljanak a Nemzetközi Irodának a marxisták és a likvidátorok közti nézeteltérések tisztázására való felhívására. Hallják meg végre a külföldi elvtársak — nem a likvidátor hírhordókat, hanem maguknak a munkásoknak a hangját. Ez fontos, ez szükséges, ha a nemzetközi egység gondolatát szívünkön viseljük.

Ugyancsak ezt a felhívást a nézeteltérések tényleges tisztázására, a külföldi elvtársaknak a munkások határozatai, döntései, szavazásai útján való tájékoztatására való felhívást állítjuk szembe azokkal a likvidátor kísérletekkel, amelyek az Iroda ülésén lejátszódott események elpalástolására, elferdítésére irányulnak.

„Proletarszkaja Pravda" 8. sz.
1913 december 15.

MÉG EGYSZER AZ OKTATÁSÜGY NEMZETISÉGEK SZERINTI SZÉTVÁLASZTÁSÁRÓL

A marxisták erélyes harcot vívnak a nacionalizmus ellen, annak minden formája ellen, kezdve kormányköreink és a jobboldali októbrista pártok durva, reakciós nacionalizmusától a polgári és kispolgári pártok többé-kevésbé kifinomult és álcázott nacionalizmusáig.

A reakciós vagy feketeszázas nacionalizmus igyekszik biztosítani az egyik nemzet kiváltságait, s valamennyi többi nemzetet alárendelt, nem egyenjogú, sőt teljesen jogfosztott helyzetre kárhoztatja. Minden marxista, sőt minden demokrata csakis teljesen ellenségesen kezelheti az ilyen nacionalizmust.

A polgári és a polgári demokratikus nacionalizmus szavakban elismeri a nemzetek egyenjogúságát, de valójában védelmezi (gyakran titokban, a nép háta mögött) az egyik nemzet egyes kiváltságait, és mindig arra törekszik, hogy nagyobb előnyöket csikarjon ki „saját" nemzete részére (vagyis saját nemzete burzsoáziája részére), arra törekszik, hogy megossza és elválassza a nemzeteket, hogy fejlessze a nemzeti kizárólagosságot stb. A burzsoá nacionalizmus azáltal, hogy a „nemzeti kultúráról" beszél a legtöbbet, azáltal, hogy azt hangsúlyozza, ami az egyik nemzetet a másiktól elválasztja, *megosztja* a különböző nemzetek *munkásait* és „nemzeti jelszavakkal" butítja őket.

Az öntudatos munkások harcolnak *mindenféle* nemzeti elnyomás és *mindenféle* nemzeti kiváltság ellen, de nem korlátozzák erre harcukat. Harcolnak minden, még a legkifinomultabb nacionalizmus ellen is, s nemcsak amellett szállnak síkra, hogy *valamennyi* nemzetiség munkásai egyesüljenek, hanem hogy *egybeolvadjanak* a reakció és minden-

féle burzsoá nacionalizmus elleni harcban. Nem az a feladatunk, hogy különválasszuk a nemzeteket, hanem az, hogy az összes nemzetek munkásait egybeforrasszuk. Lobogónkra nem a „nemzeti kultúra" van írva, hanem az *internacionális* (nemzetközi) kultúra, amely egy magasabb fokú szocialista egységben olvasztja egybe az összes nemzeteket, és amelyet már most előkészít a tőke nemzetközi egyesülése.

A kispolgári, nyárspolgári nacionalizmus hatása néhány „szintén-szocialistát" is megfertőzött, akik az úgynevezett „kulturális-nemzeti autonómiát" védelmezik, vagyis azt, hogy az oktatásügyet (és általában a nemzeti kultúra ügyét) az állam kezéből átadják az egyes nemzetek kezébe. Természetes, hogy a marxisták harcolnak a *nemzetek elhatárolásának* e propagandája ellen, e kifinomult nacionalizmus ellen, *az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztása ellen*. Amikor a mi bundistáink, majd pedig a likvidátorok a programmal *ellentétben* védelmezni akarták a „kulturális-nemzeti autonómiát", nemcsak a bolsevikok, hanem a pártigenlő mensevikek (Plehanov) is elítélték őket.

Most An úr a „Novaja Rabocsaja Gazetá"-ban (103. sz.) úgy próbálja védelmezni a rossz ügyet, hogy a kérdést meghamisítja és szidalmakkal áraszt el bennünket. A szidalmakat mi nyugodtan félretoljuk, — ezek csupán a likvidátorok tehetetlenségének a jelei.

Olyan iskolák, amelyekben az oktatás az anyanyelven folyik — bizonygatja An úr — éppen ez az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztása; a pravdisták el akarják venni a másfajtájúaktól nemzeti iskoláikat!

An úrnak ezen a fogásán csak nevethetünk, mert mindenki tudja, hogy a pravdisták a nyelvek legteljesebb egyenjogúságának a hívei, sőt az államnyelv szükségtelensége mellett foglalnak állást! An úr tehetetlen dühében kezdte elveszíteni a fejét — ez veszélyes, kedves An úr!

Az anyanyelvhez való jogot a marxisták programjának 8. pontja egészen pontosan és határozottan elismeri[182].

Ha An úrnak igaza volna abban, hogy az anyanyelven oktató iskolák éppen az oktatásügy nemzetiségek

szerinti szétválasztását jelentik, — akkor minek kellett a bundistáknak 1906-ban és a likvidátoroknak 1912-ben „kiegészíteni“ (helyesebben *eltorzítani)* a programot, amely 1903-ban *teljes mértékben* elismerte *az anyanyelvet* ugyanazon a kongresszuson, amely *elvetette* a „kulturális-nemzeti autonómiát“?

Nem, An úr, nem fog önnek sikerülni meghamisítani a kérdést és lármával, kiabálással, szitkozódásokkal elkenni azt a tényt, hogy a likvidátorok *megsértik* ezt a programot, hogy Plehanov elvtárs szavaival élve, „a nacionalizmushoz idomítják a szocializmust“.

Mi nem akarjuk a program megsértését. Mi nem akarjuk a szocializmust a nacionalizmushoz idomítani. Mi a teljes demokráciát, a nyelvek teljes szabadságát és egyenjogúságát védelmezzük, de ezzel korántsem szállunk síkra amellett, hogy „az oktatásügyet átadják az egyes nemzeteknek“, hogy „az oktatásügyet nemzetiségek szerint szétválasszák“.

„Hiszen arról van szó, hogy az iskolákat nemzetek szerint szétválasszuk — írja An úr —, tehát ott helyben meg kell lenniük azoknak a nemzeteknek, amelyek gátolják egymást a fejlődésben, s ennélfogva a népoktatás terén is *el kell őket határolnunk egymástól.*“

Az általunk kiemelt szavak világosan mutatják, hogyan távolítja el An urat a likvidátorság a szocializmustól a nacionalizmus irányában. A nemzetek *elhatárolása* egy államon belül káros, s mi, marxisták, arra törekszünk, hogy *közelebb hozzuk egymáshoz és egybeolvasszuk őket.* Nem a nemzetek „elhatárolása“ a célunk, hanem az, hogy a teljes demokrácia révén biztosítsuk egyenjogúságukat és ugyanolyan békés (viszonylag békés) együttélésüket, mint Svájcban*.

„Proletarszkaja Pravda“ 9. sz.
1913 december 17.

---

* An úr nagy merészen azt állítja, hogy „a svájci kantonokban sincsenek összekeveredve a nemzetek“. Nem fogja-e elszégyelni magát, ha *négy* kantont nevezünk meg: Bernt, Freiburgot, Graubündent, Wallist?

GORSZKIJ ÚRRÓL ÉS EGY LATIN KÖZMONDÁSRÓL

Gorszkij úr a likvidátor lapban továbbra is védelmezi azt a nyilvánvaló hibát, amelyet a hetes csoport követett el, amikor elfogadta a „büntetendő cselekményekre" vonatkozó szomorú cikkelyt. Hasztalanok a kibúvók, Gorszkij úr! Hiába mondja ön, hogy nem ismeri F. D. javaslatát — könnyűszerrel megszerezheti lapja szerkesztősége útján. Ne játssza F. D. az olyan tanú szerepét, akit „nem lehet megtalálni". Ez nevetséges volna.

Hiába bizonygatja Gorszkij úr, hogy Lenin, Zinovjev és Kamenyev „hallgatásukkal" magukra vállalták a felelősséget F. D. és barátai javaslatáért. A három említett publicista mindegyikének 10 titkárra és egy külön lapra volna szüksége ahhoz, hogy megcáfoljanak minden ostobaságot, amely napvilágra kerül.

Hiába rejtőzik Gorszkij úr a (minden lehető szocialisták közül) *leghitványabb* szocialisták mögé, akik a „büntetendő cselekmények" büntetését *lecsökkentenék*, ha nem vetnék el egészen. Van egy jó latin közmondás, amely így szól: „tévedni emberi dolog, de a tévedéshez ragaszkodni ostoba dolog."

Gondoljon erre a közmondásra, Gorszkij úr és F. D. úr, s ajánlja a hetes csoportnak, hogy törölje a törvényjavaslatból a „büntetendő cselekményekre" vonatkozó októbrista cikkelyt!

„Proletarszkaja Pravda" 10. sz.
1913 december 18.

MARX ÉS ENGELS LEVELEZÉSE[133]

A tudományos szocializmus nagynevű megalapítóinak levelezése, amelynek kiadását már régóta ígérik, végre napvilágot látott. Engels végrendeletében Bebelt és Bernsteint bízta meg a kiadással, s Bebelnek rövid idővel a halála előtt sikerült befejeznie a szerkesztés ráeső részét.

Marx és Engels levelezése néhány héttel ezelőtt Stuttgartban, Dietz kiadásában jelent meg, s négy nagy kötetre terjed. E kötetek Marxnak és Engelsnek összesen 1386 levelét tartalmazzák, amelyek az 1844-től 1883-ig terjedő hosszú korszakból származnak.

A szerkesztés munkáját, vagyis az egyes időszakok levelezéséhez szükséges előszavak összeállítását, Eduard Bernstein végezte. Mint várható volt, ez a munka sem technikai szempontból, sem eszmei szempontból nem kielégítő. Bernsteinnek a szélső opportunista nézetek irányában bekövetkezett, szomorú hírnévre szert tett „evolúciója" után nem lett volna szabad olyan levelek szerkesztését vállalnia, melyeknek minden sorát forradalmi szellem hatja át. Bernstein előszavai részben tartalmatlanok, részben valósággal hamisak — például, amikor ahelyett, hogy pontosan, világosan, nyíltan jellemezné Lassalle-nak és Schweitzernek Marx és Engels által leleplezett opportunista hibáit, eklektikus frázisokkal és olyanféle támadásokkal találkozunk, hogy „Marx és Engels nem mindig ítélték meg helyesen Lassalle-t" (III. köt. XVIII. old.), vagy hogy Marx és Engels a taktikában „közelebb álltak" Schweitzerhez, mint Liebknechthez (IV. köt. X. old.). E támadások az opportunizmus kendő-

zésén és szépítgetésén kívül semmi egyebet sem tartalmaznak. Sajnos, a mai német szociáldemokrácia soraiban egyre jobban terjed az eklektikus magatartás azzal a harccal szemben, melyet Marx nagyszámú ellenfelével vívott.

Ami a technikai kérdéseket illeti, a név- és tárgymutató nem kielégítő, egyet állítottak össze mind a négy kötethez (Kautsky és Stirling nevét például kihagyták); az egyes levelekhez írott jegyzetek túlságosan szűkszavúak és elvesznek a szerkesztő előszavaiban, ahelyett, hogy a megfelelő levelek mellé kerültek volna, mint ahogy ezt Sorge tette stb.

A levelezés roppant drága kiadásban jelent meg — a négy kötet ára körülbelül 20 rubel. Kétségtelen, hogy a teljes levelezést kevésbé fényűző kiadásban és sokkal elérhetőbb áron lehetett és kellett volna kiadni, és ezenkívül ki kellett volna adni — a munkások közötti széleskörű terjesztés céljából — egy szemelvényes kiadást az elvi szempontból legfontosabb részekből.

A kiadásnak mindezek a fogyatékosságai persze megnehezítik a levelezéssel való megismerkedést. Ez kár, mert a levelezés tudományos és politikai értéke óriási. Nemcsak Marx és Engels alakja rajzolódik ki itt az olvasó előtt rendkívül plasztikusan és teljes nagyságában. Rendkívül szemléletesen kibontakozik a marxizmus igen gazdag elméleti tartalma, mert Marx és Engels leveleikben ismételten visszatérnek tanításuk legkülönbözőbb részeire, hangsúlyozzák és megvilágítják — néha együttesen megvitatva és egymást meggyőzve — mindazt, ami (az előbbi nézetekhez képest) a legújabb, a legfontosabb, a legnehezebb volt.

Az olvasó előtt csodálatosan megelevenedik az egész világ munkásmozgalmának története — legfontosabb pillanataiban és a leglényegesebb pontokban. Még értékesebb a munkásosztály *politikájának* a története. Marx és Engels, a legkülönbözőbb alkalmakkor, az óvilág és az újvilág különböző országaival, különböző történelmi helyzetekkel kapcsolatban megvitatják mindazt, ami a munkásosztály *politikai* feladataival kapcsolatos kérdések *felvetésében* elvi szempontból a legfontosabb. S a levelezés

éppen azt a korszakot öleli fel, melynek folyamán a munkásosztály kivált a polgári demokráciából, azt a korszakot, amelyben az önálló munkásmozgalom létrejött, azt a korszakot, amikor kialakultak a proletár taktika és politika alapelvei. Mennél gyakrabban van módunkban manapság megfigyelni, hogy a burzsoázia tespedése és rothadása következtében, annak következtében, hogy a munkásvezérek figyelmét a mindennapi élet apró kérdései veszik igénybe stb., mennyire szenved a különböző országok munkásmozgalma az opportunizmustól, — annál értékesebb a levelezés rendkívül gazdag anyaga, mely a proletariátus *alapvető* átalakító céljainak mélységes megértését mutatja, és e forradalmi célok szempontjából rendkívül rugalmasan határozza meg az adott taktikai feladatokat, mégpedig anélkül, hogy a legkisebb engedményeket tenné az opportunizmusnak vagy a forradalmi frázisnak.

Ha egy szóval akarjuk meghatározni, mi az egész levelezésnek, hogy úgy mondjuk, a gyújtópontja, az a centrális pont, amelyben a kifejtett és megvitatott eszmék egész szövedéke egyesül, akkor ez a szó *a dialektika.* A materialista dialektika alkalmazása az egész politikai gazdaságtan átdolgozásában, kezdve annak alapjaitól — a materialista dialektika alkalmazása a történelemre, a természettudományra, a filozófiára, a munkásosztály politikájára és taktikájára —, ez érdekli legjobban Marxot és Engelst, ebben adják ők a leglényegesebbet és legújabbat, ezzel vitték előre egy zseniális lépéssel a forradalmi eszme történetét.

További fejtegetéseinkben az a szándékunk, hogy a levelezés általános áttekintése után felvázoljuk Marx és Engels legérdekesebb megjegyzéseit és okfejtéseit, de korántsem tartunk igényt arra, hogy a levelek egész tartalmát kimerítsük.

I. ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉS

A levélváltást a 24 éves Engelsnek 1844-ben Marxhoz írt levelei nyitják meg. Rendkívül plasztikusan tárul elénk az akkori németországi helyzet. Az első levél 1844 szeptember végén kelt Barmenben, ahol Engels családja lakott és ahol Engels született. Engels akkor még nem töltötte be 24. évét. Rosszul érzi magát a családi környezetben és elkívánkozik onnan. Az apa despota, vallásos gyáros, akit felháborít, hogy a fia politikai gyűlésekre futkos és kommunista nézeteket vall. Ha nem volna az anyám, akit nagyon szeretek — írja Engels —, még ezt a néhány napot sem viselném el, mely az elutazásomtól elválaszt. El sem képzeled — panaszkodik Marxnak —, milyen kicsinyes meggondolások, milyen babonás aggodalmak hangzanak el itt, a családban, elutazásom ellen[184].

Amíg Engels Barmenben tartózkodik — egy ideig még ott tartotta őt egy szerelmi história —, enged apjának, és vagy két hétig dolgozik a gyár irodájában (apja gyáros volt). „A kereskedelem szörnyűség — írja Marxnak —, szörnyű város ez a Barmen, szörnyűség az itteni időtöltésem, és különösen szörnyű megmaradni nemcsak burzsoának, hanem ráadásul gyárosnak is, azaz olyan burzsoának, aki aktívan fellép a proletariátus ellen." Azzal vigasztalódom — folytatja Engels —, hogy a munkásosztály helyzetéről szóló könyvemen dolgozom (ez a könyv tudvalevően 1845-ben jelent meg és a világ szocialista irodalmának egyik legjobb alkotása). „Az még lehetséges, hogy az ember kommunista létére külső körülményeit tekintve megmarad burzsoának és a kupeckedés igavonó barmának, ha nem foglalkozik irodalmi tevékenységgel, — de széleskörű kommunista propagandával foglalkozni és ugyanakkor kupeckedéssel, iparral, ezt nem lehet. Elutazom. Ráadásul még ez az elernyesztő élet egy tipikus porosz keresztény családban, — ezt már tovább nem bírom, végül még német filiszterré válnék és filiszterséget oltanék a kommunizmusba"[185]. Így írt a fiatal Engels. Az 1848-as forradalom után az élet arra kényszerítette, hogy visszatérjen atyja irodájába

és hosszú évekig „a kupeckedés igavonó barma“ legyen, de emellett szilárd tudott maradni, tudott magának nem porosz keresztény, hanem egészen más elvtársi környezetet teremteni, tudott egész életére kíméletlen ellenségévé válni annak, hogy „filiszterséget oltsanak a kommunizmusba“.

A német vidék közélete 1844-ben hasonlít az orosz élethez a XX. század elején, az 1905-ös forradalom előtt. Mindenki a politika felé fordul, mindenkiben forr az ellenzéki felháborodás a kormány ellen, a papok ostorozzák az ifjúságot ateizmusáért, a polgári családok gyermekei jeleneteket rendeznek a szüleiknek, mert „arisztokratikus gőggel bánnak a cseléddel vagy a munkásokkal“.

Az általános ellenzékiség abban fejeződik ki, hogy mindenki kommunistának nyilvánítja magát. „Barmenben a rendőrbiztos kommunista“ — írja Engels Marxnak. Voltam Kölnben, Düsseldorfban, Elberfeldben — léptennyomon kommunistákba ütközik az ember! „Egy Seel nevű lelkes kommunista, karikaturista, két hónap múlva Párizsba utazik. Elküldöm őt hozzátok. A fiú tetszeni fog mindnyájatoknak — lelkes, szereti a zenét, mint karikaturista hasznos lesz“[186].

„Itt Elberfeldben csodák történnek. Tegnap (a levél 1845 február 22-én íródott) a város legnagyobb termében, legjobb vendéglőjében megtartottuk harmadik kommunista gyűlésünket. Az elsőn 40 ember, a másodikon — 130, a harmadikon — legalább 200 ember vett részt. Egész Elberfeld és Barmen képviselve volt, a pénzarisztokráciától a rőföskereskedőkig, csak a proletariátus hiányzott.“

Szó szerint így ír Engels. Németországban akkor mindenki kommunista volt — a proletariátuson kívül. A kommunizmus mindenkinél, és leginkább a burzsoáziánál, az ellenzéki hangulat kifejezési formája volt. „A legostobább, a legtunyább, a legfiliszteribb publikum, amely a világon semmi iránt nem érdeklődött, valósággal rajongani kezd a kommunizmusért“[187]. A kommunizmus fő hirdetői akkoriban olyan fajta emberek voltak, mint a mi narodnyikjaink, „szociálforradalmáraink“, „népi szocialistáink“ stb., azaz lényegében jószándékú polgárok, akik többé vagy kevésbé feldühödtek a kormány ellen.

És ilyen helyzetben, az állítólag szocialista irányzatok és frakciók végtelen sokasága között Engels utat tudott magának törni a *proletár* szocializmushoz, s nem félt szakítani egy sereg derék emberrel, akik lelkes forradalmárok, de rossz kommunisták voltak.

1846. Engels Párizsban. Párizsban akkor politikától és a különböző szocialista elméletek vitájától izzott a levegő. Engels mohón tanulmányozza a szocializmust, ismeretséget köt Cabet-val, Louis Blanc-nal és más tekintélyes szocialistákkal, látogatja a szerkesztőségeket és a köröket.

Figyelmét elsősorban az akkori legkomolyabb és legelterjedtebb szocialista tanításra, a proudhonizmusra irányítja. És Engels még Proudhon „A nyomor filozófiája“ című munkájának megjelenése *előtt* (1846 október; Marx válasza, „A filozófia nyomora“ című nevezetes mű, 1847-ben jelent meg), maró gúnnyal és figyelemre méltó mélységgel bírálja Proudhon fő eszméit, melyeket akkoriban Grün német szocialista különösen buzgón terjesztett. Az angol nyelv és az angol irodalom kitűnő ismerete (Marx sokkal később tanult meg angolul) lehetővé teszi Engelsnek, hogy azonnal (1846 szeptember 16-áról kelt levelében) rámutasson a hírhedt proudhoni „munkabazárok“ csődjének angliai példáira[188]. Proudhon *gyalázatot hoz* a szocializmusra — háborodik fel Engels —, Proudhonnál kiderül, hogy a munkásoknak *fel* kell *vásárolniuk* a tőkét!

A huszonhat esztendős Engels valósággal szétzúzza az „igazi szocializmust“ — ezzel a kifejezéssel 1846 október 23-áról keltezett levelében, jóval a „Kommunista Kiáltvány“ megjelenése előtt találkozunk —, és legfőbb képviselőjeként Grünt nevezi meg. „Proletárellenes, kispolgári, filiszter“ tanítás, „üres frázisok“, különböző „általános emberi“ törekvések, „babonás félelem a «durva» kommunizmustól“, (Löffel-Kommunismus — szó szerint: „kanál-kommunizmus“, vagyis a zabálás kommunizmusa), „békés, emberboldogító tervek“ — így nyilatkozott Engels a Marxot megelőző szocializmus *valamennyi* válfajáról.

„Három este — írja Engels — vitatkoztunk a prou-

dhonizmusról; majdnem mind ellenem voltak, Grünnel az élen. A fődolog az volt, hogy bebizonyítsam az erőszakos forradalom szükségességét“ (1846 október 23-án). Végül dühbe gurultam, és úgy sarokba szorítottam ellenfeleimet, hogy kénytelenek voltak nyíltan állást foglalni a kommunizmus ellen. Követeltem, hogy szavazzunk arról, kommunisták vagyunk-e vagy sem. Óriási volt a felháborodás a grünisták között, akik azt kezdték bizonygatni, hogy azért gyűltek itt össze, hogy „az emberiség jólétéről“ tárgyaljanak, és különben is mindenekelőtt tudni kell, *mi is tulajdonképpen* a kommunizmus. Ekkor én a legegyszerűbb meghatározást adtam, hogy ne bújhassanak ki a dolog lényege alól. A következőképpen határoztam meg — írja Engels —, mik a kommunisták szándékai: 1) a proletárok érdekeinek megvédése a burzsoák érdekeivel szemben; 2) ezt a magántulajdon megszüntetése és vagyonközösséggel való felváltása útján akarják elérni; 3) a célok megvalósítására nem ismernek el más eszközt, mint az erőszakos demokratikus forradalmat (Engels ezt másfél évvel az 1848-as forradalom előtt írta)[139].

A vita azzal végződött, hogy a gyűlés 13 szavazattal 2 grünista ellen elfogadta Engels meghatározását. Ezeket az összejöveteleket kb. 20 asztalos látogatta. Így rakták le Párizsban 67 esztendővel ezelőtt a németországi szociáldemokrata munkáspárt alapjait.

Egy évvel később, 1847 november 23-i levelében Engels közli Marxszal, hogy összeállította a „Kommunista Kiáltvány“ fogalmazványát, és többek között kifogásolja a korábban tervbe vett katekizmus-formát. „Azzal kezdem — írja Engels —, hogy mi a kommunizmus, és azután azonnal rátérek a proletariátusra — keletkezésének történetére, arra, hogy mi a különbség a proletariátus és a régebbi dolgozók között, rátérek a proletariátus és a burzsoázia közötti ellentét fejlődésére, a válságokra, a következtetésekre.“ „Végül a kommunisták pártpolitikájáról szólok“[140].

Engelsnek ez a történelmi jelentőségű levele, amelyben annak a műnek első fogalmazványáról ír, amely az egész világot bejárta, és amely minden alapvető kérdésben mindmáig helyes, élő és időszerű, mintha csak tegnap írták

volna, szemléltetően bizonyítja, hogy Marx és Engels nevét joggal említik egymás mellett, mint a modern szocializmus megalapítóinak a nevét.

A megírás ideje: 1913 vége.
Először megjelent: „Pravda" 268. sz.
1920 november 28.
Aláírás: N. L e n i n.

JEGYZETEK

[1] Lenin „*A marxizmus három forrása és három alkotórésze*“ c. cikke a „Proszvescsenyije“ c. folyóirat 1913. évi 3. számában, a Marx Károly halála 30. évfordulójára kiadott számban jelent meg.

„*Proszvescsenyije*“ („Felvilágosodás“) — havonta megjelenő bolsevik társadalmi-politikai és irodalmi folyóirat; Pétervárott jelent meg legálisan 1911 decemberétől. A folyóiratot Lenin útmutatása szerint alapították a cári kormány által betiltott moszkvai bolsevik folyóirat, a „Miszl“ („Gondolat“) helyett. Lenin külföldről irányította a „Proszvescsenyijé“-t; a folyóiratban Lenin következő munkái jelentek meg: „A választási kampány elvi kérdései“, „A választások eredményei“, „Kritikai megjegyzések a nemzeti kérdéssel kapcsolatban“, „A nemzetek önrendelkezési jogáról“ stb.

Pétervári tartózkodása alatt, 1912—1913-ban Sztálin közvetlenül részt vett a folyóirat munkájában. A „Proszvescsenyijé“-ben jelent meg Sztálin „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia“ c. munkája, amelyet 1914-ben külön brosúrában is kiadtak „Nemzeti kérdés és marxizmus“ címmel (Sztálin. „Marxizmus és nemzeti kérdés“. Lásd Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 314—398. old.). A „Proszvescsenyijé“-nek állandó munkatársa volt V. M. Molotov. A szépirodalmi rovatot A. M. Gorkij szerkesztette. A szerkesztő bizottság tagjai voltak: M. A. Szaveljev, M. Sz. Olminszkij, A. I. Jelizarova és mások. A folyóirat példányszáma elérte az ötezret.

A folyóiratot a cári kormány közvetlenül az első világháború előtt, 1914 júniusában betiltotta. 1917 őszén a lapot újból kiadták; csak egy (kettős) száma jelent meg, amely közölte Lenin: „Megtartják-e a bolsevikok az állam-

hatalmat?" és „A pártprogram felülvizsgálásához" c. cikkeit. — *3*

[2] „*Recs*" („A Szó") — napilap, a kadet párt központi lapja; Pétervárott jelent meg 1906 februártól. A Petrográdi Szovjet Forradalmi Katonai Bizottsága 1917 október 26-án (november 8-án) betiltotta a lapot; más címekkel jelent meg 1918 augusztusáig. — *11*

[3] Lenin a következő szavakra gondol Marx „A hegeli jogbölcselet bírálatához" írt előszavából: „Az az iskola, amely a tegnap gyalázatával törvényesíti a ma gyalázatát, az az iskola, amely a jobbágynak a korbács ellen való minden hangos tiltakozását lázadásnak minősíti, ha az a korbács régi, törzsökös, történelmi korbács ... — *a történeti jog eme iskolája* kitalálta volna a német történelmet, ha jómaga nem a német történelem találmánya volna" (Marx—Engels. Die heilige Familie und andere philosophische Frühschriften. Dietz, Berlin 1953. 13. old.). — *12*

[4] A kéziratnak nincs címe. „*Az «olajínségről»*" cím a Marx—Engels—Lenin Intézettől származik. — *13*

[5] „*Pravda*" („Igazság") — legális bolsevik napilap; Pétervárott jelent meg; Lenin útmutatása szerint és Sztálin kezdeményezésére alapították. Sztálin vezetésével dolgozták ki a „Pravda" platformját és készítették elő az első számot, amely 1912 április 22-én (május 5-én) jelent meg.

A „Pravdá"-t a munkások pénzén adták ki: a munkások 1912-ben 620, 1913-ban 2181, 1914 januártól májusig 2873 csoportos gyűjtést rendeztek a bolsevik sajtó javára. A „Pravda" levelezői élenjáró munkások voltak. A lap napi példányszáma elérte a 40—60 000-et. Minden egyes példánya kézről kézre járt a munkások között.

A bolsevikokat akkor „pravdistáknak" nevezték. „Az 1912-es «Pravda» lerakta a bolsevizmus 1917-es győzelmének alapköveit" — írta Sztálin.

Lenin külföldről irányította a „Pravdá"-t, szinte naponta írt az újságba, útmutatásokat adott a szerkesztőségnek. Amikor Sztálin 1912 szeptemberében megszökött a narimi száműzetésből, részt vett a „Pravda" vezetésében. 1913 január—februárban J. M. Szverdlov volt a „Pravda" szerkesztője. 1913 februárjában Sztálin Lenin útmutatásai szerint J. M. Szverdlovval együtt átszervezte a „Pravda"

szerkesztőségét. 1912 májusától novemberéig V. M. Molotov a szerkesztő bizottság titkára és tagja volt; 1913 őszén, illegalitásban, ő vezette a „Pravda" szakszervezeti rovatát. A szerkesztőség állandó munkatársai M. Sz. Olminszkij, N. N. Baturin, K. Sz. Jeremejev, N. G. Poletajev, K. N. Szamojlova, A. I. Jelizarova és mások voltak. A lap munkájában tevékenyen részt vettek a IV. duma bolsevik képviselői. A „Pravdá"-ban megjelentek A. M. Gorkij írásai.

A cári kormány nyolcszor tiltotta be a „Pravdá"-t, de a lap továbbra is megjelent más címekkel: „Rabocsaja Pravda" („Munkás Igazság"), „Szevernaja Pravda" („Északi Igazság"), „Pravda Truda" („A Munka Igazsága"), „Za Pravdu" („Az Igazságért"), „Proletarszkaja Pravda" („Proletár Igazság"), „Puty Pravdi" („Az Igazság Útja"), „Rabocsij" („A Munkás"), „Trudovaja Pravda" („Dolgozók Igazsága").

A „Pravda", amelyet közvetlenül az imperialista háború kitörése előtt, 1914 július 8-án (21-én) betiltottak, csak a februári forradalom után, 1917 március 5-én (18-án) jelent meg ismét; a lap az OSzD(b)MP Központi Bizottságának és Pétervári Bizottságának hivatalos sajtószerve lett. A Központi Bizottság Irodájának március 15-i (28-i) kibővített ülésén Sztálint beküldték a „Pravda" szerkesztőségébe. Oroszországba való visszatérése után, 1917 áprilisában Lenin állt a „Pravda" vezetőségének élére. A júliusi napok után, mivel Lenin illegalitásba vonult, Sztálin lett a párt Központi Lapjának felelős szerkesztője. A „Pravda" az Ideiglenes Kormány üldözése miatt 1917 júliusától októberig négyszer változtatta nevét és a következő címekkel jelent meg: „Lisztok «Pravdi»" („Az «Igazság» Lapja"), „Proletarij" („A Proletár"), „Rabocsij" („A Munkás"), „Rabocsij Puty" („A Munkás Útja"). Október 27-től (november 9-től) a lap ismét a régi, „Pravda" néven jelent meg. — *25*

6 „*A mai Oroszország és a munkásmozgalom*" címmel Lenin előadást tartott Krakkóban 1913 április 18-án. Az előadásról beszámolt Galícia és Szilézia lengyel szociáldemokrata pártjának központi lapja, a „Naprzód" („Előre"), amely Krakkóban jelent meg 1892-től. — *27*

7 Lenin az 1907 június 3-i (16-i) reakciós államcsínyre gondol; 1907 június 3-án a kormány szétkergette a II. Állami Dumát és megváltoztatta a duma-választásról szóló törvényt.

Az új választási törvény jelentékenyen megnövelte a földbirtokosok és a kereskedelmi és ipari burzsoázia dumaképviseletét, s lényegesen csökkentette a parasztok, a munkások és a nem orosz nemzetiségek képviselőinek amúgy is kis számát. Az új törvény értelmében a földbirtokosi kúriában (földesurak) — 230 választóra, az első városi kúriában (nagyburzsoázia) — 1000 választóra, a második városi kúriában (a többi városi választó) — 15 000 választóra, a paraszti kúriában — 60 000 választóra és a munkáskúriában 125 000 választóra jut egy elektor. A június 3-i választási törvény biztosította a III. és a IV. Állami Duma feketeszázas-kadet összetételét. — *28*

8 *Katkov és Pobedonoszcev „patriarchális jelszavain“* Lenin az általuk felvetett követeléseket, az osztásföldek „elidegeníthetetlenségének“, az obscsina és a hűbéri rend más maradványai fenntartásának követelését érti. Katkov a reakciós „Moszkovszkije Vedomosztyi“ („Moszkvai Közlöny“) szerkesztője, Pobedonoszcev a szinódus elnöke — mindkettő elkeseredett védelmezője volt III. Sándor nemesi-hűbéri politikájának. — *29*

9 Az *Egyesült Nemesség Tanácsáról* van szó, egy 1906 májusában megalakult ellenforradalmi földesúri szervezetről. A Tanács sokban befolyásolta a cári kormány politikáját. Lenin az Egyesült Nemesség Tanácsát az „egyesült hűbérurak tanácsának“ nevezte. — *29*

10 *„Russzkoje Bogatsztvo“* („Orosz Gazdagság“) — havi folyóirat; Pétervárott jelent meg 1876-tól 1918 közepéig. A kilencvenes évek elejétől a liberális narodnyikok sajtószerve volt. 1906-tól a „Russzkoje Bogatsztvo“ valójában az eneszek („népi szocialisták“) félkadet pártjának szócsöve lett. Lenin a „Russzkoje Bogatsztvo“ ekkori irányzatát úgy határozta meg, mint „narodnyik, narodnyikkadet“ irányzatot. — *30*

11 Lenin az 1912 június 23-i (július 6-i) betegség- és balesetbiztosítási törvényekre gondol, amelyeket a munkásmozgalom nyomására hozott a III. Állami Duma. Ezek a törvények az ipari munkásoknak csak 20 %-ára terjedtek ki és nem gondoskodtak a rokkantak, az öregek és a munkanélküliek védelméről.

A bolsevik párt a munkásbiztosítás kiterjesztése érdekében tömegkampányt szervezett, és ezt a kampányt fel-

használta a munkástömegekre gyakorolt befolyásának megerősítésére. — *30*

12 Lenin az osztrák szociáldemokrácián belüli harcra gondol, amelynek eredménye az lett, hogy az egységes párt hat elkülönült nemzeti szociáldemokrata pártra szakadt: a német, a cseh, a lengyel, a ruszin, az olasz és a délszláv pártra. E pártok között napirenden voltak a súrlódások. — *31*

13 A kaukázusi szociáldemokrata bolsevik szervezetekről van szó, amelyeket internacionalista elvek alapján Sztálin hozott létre V. Z. Kechovelivel és A. G. Culukidzével együtt. Lenin nagyra becsülte a kaukázusi bolsevik szervezetek forradalmi munkáját, amelyek a különböző nemzetiségek haladó munkásait egyesítették soraikban (lásd ebben a kötetben 70, 242. old.).

Sztálin azt írta: „Ha a kaukázusiak le tudták küzdeni az örmény és a tatár munkások közötti nemzeti súrlódásokat, ha sikerült megóvniuk a népességet a mészárlás és egymásra lövöldözés veszedelmétől, ha Bakuban, a nemzeti csoportok e kaleidoszkópjában most már lehetetlenek a nemzeti összeütközések, ha a munkásokat sikerült ott bevonni egy hatalmas mozgalom egységes medrébe — akkor ebben nem utolsó szerepet játszott a kaukázusi szociáldemokrácia nemzetközi felépítése" (Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 395. old.). — *31*

14 Az *Angol Munkáspárt* (Labour Party) 1900-ban a parlamenti munkásképviselet létrehozása céljából alakult mint a munkásszervezetek — a szakszervezetek, a szocialista pártok és csoportok — egyesülése („Munkásképviseleti Bizottság"). A Bizottság 1906-ban a Labour Party nevet vette fel. A Labour Party, ideológiáját és taktikáját tekintve, a legopportunistább, „szőröstül-bőröstül burzsoá" párt *(Lenin)*, nyíltan a burzsoáziával való osztályegyüttműködés politikáját folytatja. Az imperialista világháború idején (1914—1918) a Labour Party vezérei szociálsoviniszta álláspontot képviseltek, Lenin kifejezése szerint „az imperialista banditizmus *cinkosai*" voltak.

A Labour Party 1924-ben, 1929-ben és 1945-ben hatalomra jutott, kormányt alakított, amely változatlanul az angol imperializmus politikáját folytatta. Az 1945-ben alakult Labour-kormány bel- és külpolitikájában az angol imperialisták reakciós programját valósítja meg. A labouristák jobboldali vezérei, akik lényegében az amerikai

imperializmus ügynökei, szovjetellenes álláspontra helyezkednek és harcolnak a demokrácia és a szocializmus erői ellen. — *35*

15 A *Brit Szocialista Pártot* (British Socialist Party) 1911-ben Manchesterben alapították. Magva az 1884-ben létrejött Szociáldemokrata Föderáció volt (élén Hyndmannel, Harry Quelchcsel, Tom Mann-nel stb.), amely nevét később Szociáldemokrata Pártra változtatta. A Brit Szocialista Párt marxista szellemű propagandát és agitációt fejtett ki, és „nem opportunista, a liberálisoktól *valóban* független" *(Lenin)* párt volt. Alacsony taglétszáma és a tömegektől való elszigeteltsége következtében a pártot bizonyos szektás vonások jellemezték.

Az imperialista világháború időszakában (1914—1918) a pártban két áramlat keletkezett: egy nyílt szociálsoviniszta áramlat, élén Hyndmannel, és egy másik, az internacionalista áramlat, A. Inkpin, F. Rothstein és mások vezetésével. 1916 áprilisában a pártban szakadás állt be. Hyndman és hívei kisebbségben maradtak és kiváltak a pártból. Ettől kezdve a Brit Szocialista Párt élén internacionalisták álltak, akik harcoltak az imperialista háború ellen. A Brit Szocialista Párt kezdeményezésére alakult meg 1920-ban Nagy-Britannia Kommunista Pártja, és a Brit Szocialista Párt szervezeteinek többsége belépett a Kommunista Pártba. — *35*

16 Az *angol Független Munkáspártot* (Independent Labour Party) 1893-ban alapították. A párt élén Keir Hardie, R. MacDonald és mások álltak. A Független Munkáspárt, amely fennen hangoztatta a polgári pártoktól való politikai függetlenségét, valójában „független volt a szocializmustól, de függött a liberalizmustól" *(Lenin)*. Az imperialista világháború idején (1914—1918) a Független Munkáspárt először egy háborúellenes kiáltvánnyal lépett fel (1914 augusztus 13), de 1915 februárjában, az antant országok szocialistáinak londoni konferenciáján, a függetlenek csatlakoztak a konferencia szociálsoviniszta határozatához. Ettől kezdve a függetlenek vezérei, pacifista frázisok leple alatt, szociálsoviniszta álláspontra helyezkedtek. A Komintern megalakulása után, 1919-ben, a Független Munkáspárt vezetői a párt balra tolódott tömegeinek nyomására elhatározták, hogy kiválnak a II. Internacionáléból. 1921-ben a függetlenek beléptek az úgynevezett kétésfeles Inter-

nacionáléba, ennek felbomlása után pedig újból csatlakoztak a II. Internacionáléhoz. — *35*

[17] *„Labour Leader“* („Munkásvezető“) — hetilap, 1890-ben alapították; később az angol Független Munkáspárt sajtószerve lett. 1922-től „New Leader“ („Új Vezető“), 1946-tól „Socialist Leader“ („Szocialista Vezető“) címmel jelenik meg. — *35*

[18] *„Promislennoszty i Torgovlja“* („Ipar és Kereskedelem“) — az ipar és a kereskedelem képviselői kongresszusi tanácsának folyóirata; Pétervárott jelent meg 1908 januárjától 1917 decemberéig. A folyóirat a nagykereskedő és nagyipari burzsoázia érdekeit fejezte ki. — *39*

[19] *F. D.* — F. Dan — a likvidátor mensevikek egyik vezére. — *43*

[20] *„Lucs“* („Fénysugár“) — a likvidátor mensevikek legális napilapja; Pétervárott jelent meg 1912 szeptemberétől 1913 júliusáig; „*gazdag burzsoá barátai* pénzén“ (*Lenin*) tartották fenn. 1913 júliusától a „Lucs“ helyett a „Zsivaja Zsizny“ („Zajló Élet“), utána a „Novaja Rabocsaja Gazeta“ („Új Munkásújság“), a „Szevernaja Rabocsaja Gazeta“ („Északi Munkásújság“) és a „Nasa Rabocsaja Gazeta“ („Munkásújságunk“) jelent meg. — *43*

[21] Lenin már 1912 nyarán rámutatott arra, hogy szükség van egy Moszkvában megjelenő legális munkáslapra. „Minden öntudatos munkás megérti — írta akkor Lenin —, hogy Pétervár Moszkva nélkül olyan, mint egyik kéz a másik nélkül ... Moszkvának természetesen arról is kell majd gondoskodnia, hogy *saját* munkás-napilapja is legyen.“ Lenin egyben szükségesnek tartotta, hogy először erősítsék meg a „Pravdá“-t, utána alapítsák meg a moszkvai lapot, a „Moszkovszkaja Pravdá“-t („Moszkvai Igazság“), ahogy Lenin a lapot A. M. Gorkijnak írt levelében nevezte. A moszkvai pártlap kiadásának kérdését Poroninban, a központi bizottsági tagok 1913 július 27-i (augusztus 9-i) tanácskozásán vitatták meg.

A moszkvai lap javára 1912 decemberében indították meg a gyűjtés-kampányt, miután a „Pravdá“-ban (az 1912 november 24-i, 176. számban) megjelent a moszkvai munkások egy csoportjának levele, amelyben ez a csoport egy

moszkvai munkáslap megalapításának fontosságát és megvalósíthatóságát hangsúlyozza, és anyagi alap gyűjtésére szólítja fel a munkásokat. A felhívást a munkások lelkesen fogadták. A lap megjelenése késedelmet szenvedett, mivel az előkészítésén dolgozó bolsevikok egy csoportját letartóztatták. A moszkvai munkásújság első száma „Nas Puty" („Utunk") címmel 1913 augusztus 25-én (szeptember 7-én) jelent meg. — *44*

22 „*Russzkaja Miszl*" („Orosz Gondolat") — liberális-burzsoá irányzatú havi folyóirat; Moszkvában jelent meg 1880-tól. Az 1905-ös forradalom után a kadet párt jobbszárnyának sajtószerve. Lenin ebben az időszakban a „Russzkaja Miszl"-t „Csernoszotyennaja Miszl"-nek („Feketeszázas Gondolat"-nak) nevezte. A lapot 1918 közepén betiltották. — *54*

23 „*Vehi*" („Mérföldkövek") — kadet gyűjtemény; 1909 tavaszán jelent meg Moszkvában N. Bergyajev, Sz. Bulgakov, P. Sztruve, M. Gersenzon és más ellenforradalmi liberális burzsoák cikkeivel. Az orosz értelmiségről szóló cikkeikben a „vehisták" megpróbálták befeketíteni az orosz nép legjobbjainak, köztük Belinszkijnek és Csernisevszkijnek forradalmi-demokratikus hagyományait; ócsárolták az 1905-ös forradalmi mozgalmat, és hálálkodtak a cári kormánynak azért, mert „szuronyaival és börtöneivel" megmenti a burzsoáziát „a nép haragjától". A gyűjtemény az önkényuralom szolgálatára buzdította az értelmiséget. — *54*

24 „*Kievszkaja Miszl*" („Kievi Gondolat") — liberális-burzsoá napilap; 1906 decemberétől 1918 decemberéig jelent meg. A likvidátor mensevikek a legközvetlenebbül közreműködtek a lap munkájában. — *56*

25 „*Zemscsina*" („A Honpolgárság") — feketeszázas napilap; Pétervárott jelent meg 1909 júliusától 1917 februárjáig a cári kormány és az Egyesült Nemesség Tanácsa szubvenciójával. — *60*

26 „*Novoje Vremja*" („Új Kor") — napilap; Pétervárott jelent meg 1868-tól 1917 októberéig. Eleinte mérsékelt liberális, a XIX. század hetvenes éveinek a végén pedig a reakciós nemesi és hivatalnok körök sajtószervévé vált. A lap nemcsak a forradalmi, hanem a liberális-burzsoá moz-

galom ellen is harcolt; 1905-től a feketeszázasok egyik szócsöve. Lenin a „Novoje Vremjá"-t a megvesztegethető lapok iskolapéldájának tartotta. — *60*

27 Marx levele Kugelmannhoz. 1868 december 5. Lásd Marx. Briefe an Kugelmann. Dietz, Berlin 1952. 74. old. — *61*

28 A következő párthatározatokról van szó: „A Bund és az OSzDMP egyesülése feltételeinek tervezete", elfogadta az OSzDMP IV. (egyesítő) kongresszusa 1906-ban, és „A helyi nemzetiségi szervezetek egyesítéséről", elfogadta az OSzDMP V. (összoroszországi) konferenciája 1908-ban (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 152. és 231. old.). — *69*

29 *„Nasa Zarja"* („Hajnalunk") — a likvidátor mensevikek legális havi folyóirata; Pétervárott jelent meg 1910-től 1914-ig. A „Nasa Zarja" körül alakult ki az oroszországi likvidátorok központja. — *70*

30 *„Torgovo—Promislennaja Gazeta"* („Kereskedelmi és Ipari Újság") — a kormány egyik napilapja; Pétervárott jelent meg 1893-tól 1918 szeptemberéig. A lap ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági és pénzügyi szemlét és statisztikai anyagot közölt. — *79*

31 Lenin az OSzDMP Párizsban, 1908 december 21 és 27 között (1909 január 3 és 9 között) lezajlott, V. (összoroszországi) konferenciáján hozott határozatokra gondol. A konferencián 16 szavazati joggal bíró küldött vett részt: 5 bolsevik, 3 mensevik, 5 lengyel szociáldemokrata és 3 bundista. Az OSzDMP Központi Bizottságát Lenin képviselte. Lenin a konferencián beszámolót tartott „A jelenlegi helyzetről és a párt feladatairól", beszédet mondott a szociáldemokrata duma-frakcióról, a szervezeti kérdésről és más kérdésekről. A bolsevikok a konferencián a pártban megnyilvánuló opportunizmus két válfaja ellen harcoltak, a likvidátorság és az otzovizmus ellen. Lenin javaslatára a konferencia elítélte a likvidátorságot és felszólította valamennyi pártszervezetet, hogy következetesen harcoljon a párt likvidálására irányuló kísérletek ellen. A konferencia minden kérdésben bolsevik határozati javaslatot fogadott el. — *93*

[82] Lenin az OSzDMP 1912 január 5 és 17 (18 és 30) között lezajlott, VI. („prágai") összoroszországi konferenciáján elfogadott határozatokra gondol. A konferencián több mint 20 pártszervezet volt képviselve. Ezért e konferenciának valójában olyan jelentősége volt, mint egy pártkongresszusnak. A konferenciát Lenin vezette; több beszámolót tartott és a napirend legfontosabb kérdéseiben határozati javaslatokat szerkesztett.

A konferencia határozata értelmében a mensevikeket kiűzték a pártból; örökre véget vetettek a bolsevikok és a mensevikek egy párton belüli formális egységének. A bolsevikok politikai csoportja önálló párttá alakult. A prágai konferencia megvetette az újtípusú párt, a leninizmus pártja, a bolsevik párt alapját.

A konferencia megválasztotta a párt bolsevik Központi Bizottságát. A Központi Bizottságnak Lenin, Sztálin, G. K. Ordzsonikidze, J. M. Szverdlov, Sz. Sz. Szpandarjan és mások lettek a tagjai. Sztálint és Szverdlovot távollétükben választották meg, mivel száműzetésben voltak. A Központi Bizottság póttagjai közé beválasztották M. I. Kalinyint. A konferencia az oroszországi forradalmi munka irányítására gyakorlati központot hozott létre (a Központi Bizottság Oroszországi Irodáját), melynek élén Sztálin állt. — *93*

[83] Lenin az OSzDMP Központi Bizottságának a pártfunkcionáriusokkal tartott és konspirációs okokból „februárinak" nevezett tanácskozásán hozott határozatokra gondol; a tanácskozás 1912 december 28 és 1913 január 1 (1913 január 10 és 14) között zajlott le Krakkóban. A tanácskozáson 14-en vettek részt: Lenin, Sztálin és mások, a Központi Bizottság tagjai, a IV. Állami Duma bolsevik képviselői, és a pétervári, a Moszkva területi, az uráli, a kaukázusi és a dél-oroszországi pártszervezetek képviselői.

Lenin és Sztálin sokat dolgozott a tanácskozás megszervezésén. Lenin útmutatásokat küldött Pétervárra Sztálinnak, a Központi Bizottság tagjának a tanácskozás előkészítésére vonatkozóan; ezekben a levelekben hangsúlyozta, hogy Sztálin okvetlenül vegyen részt személyesen a krakkói tanácskozáson.

A tanácskozáson a következő kérdéseket vitatták meg: 1) Helyi szervezetek beszámolói és beszámoló a Központi Bizottság munkájáról; 2) A forradalmi fellendülés, a sztrájkok és a párt feladatai; 3) Az illegális szervezet építése; 4) A szociáldemokrata duma-frakció; 5) A pártsajtó;

6) A biztosítási kampány; 7) A likvidátorsághoz való viszonyról és az egység kérdéséről; 8) A „nemzetiségi" szociáldemokrata szervezetekről.

A tanácskozáson Lenin elnökölt; számos kérdésben felszólalt, megfogalmazta a határozati javaslatokat és a tanácskozásról szóló közleményt. Gorkijnak írott levelében Lenin hangsúlyozta, hogy a tanácskozás „nagyon jól sikerült és nagy a jelentősége". — *93*

84 A *„Platformtervezetet a Lett Határvidék Szociáldemokráciájának IV. kongresszusára"* Lenin írta 1913 májusában a lett bolsevikoknak, akik a Lett Határvidék Szociáldemokráciája IV. kongresszusát készítették elő. Ebben az időben a lett szociáldemokraták soraiban kiéleződött a harc a bolsevikok és a mensevikek között; 1913-ban minden központi szervet a likvidátor mensevikek és a békítgetők ragadtak magukhoz. A lett bolsevikok, akik a bolsevik érzelmű munkásokra támaszkodtak, frakciót alakítottak. Lenin segítette őket a likvidátor vezetőség elleni harcukban.

A lett bolsevikok vezetői megalakították külföldi központjukat — a „Külföldi Csoportok Irodáját", s 1913 novemberében „Bulletin"-jük („Biletens") 8. száma alapján készült különlenyomatban nyilvánosságra hozták a lenini platformot „Platformunk a Lett Határvidék Szociáldemokráciájának IV. kongresszusára" címmel. A „Platformtervezet" másodszor a „Bulletin" 9—10. számában jelent meg. A „Bulletin" szerkesztősége, a tagjai közt levő békülékeny elemek hatására, a lenini szöveg közlése során elhagyta azt a fejezetet, amely a nemzeti kérdést tárgyalta, más fejezeteket pedig részben megrövidített és megváltoztatott.

Lenin Műveinek negyedik kiadásában, éppúgy mint a harmadikban, a „Platformtervezet" Lenin fennmaradt orosz nyelvű kézirata alapján teljes egészében jelenik meg. — *94*

85 *An* — a kaukázusi mensevikek vezérének, N. N. Zsordanijának az álneve. — *94*

86 *„Vperjod"* („Előre") — pártellenes csoport, amely otzovistákból, ultimatistákból, istenépítőkből, empiriomonistákból (Mach és Avenarius reakciós idealista filozófiájának híveiből) állt; a csoport külföldön alakult meg 1909 decemberében A. Bogdanovval és G. Alekszinszkijjel az élén; a csoportnak Párizsban, Genfben és Tifliszben volt néhány kis

köre, amelyek főleg értelmiségiekből álltak. A „Vperjod"-csoport álláspontja Lenin kifejezése szerint „a bolsevizmus karikatúrája" volt. A „Vperjod"-csoport, mivel a munkások nem támogatták, 1913-ban felbomlott. — *99*

[37] Az osztrák szociáldemokrata pártnak Brünnben (Brno) 1899 szeptemberében megtartott kongresszusán a nemzeti kérdésben elfogadott programról van szó. — *102*

[38] Marx—Engels. A Kommunista Párt kiáltványa. (I. fej.) 10. kiad. 1953. 39. old. — *106*

[39] A cikknek a Marx—Engels—Lenin Intézet adta „*A kadet Maklakov beszédéhez*" címet. — *117*

[40] „*Russzkije Vedomosztyi*" („Orosz Közlöny") — napilap; Moszkvában adták ki 1863-tól a Moszkvai Egyetem liberális professzorai és zemsztvo-képviselők; a liberális földbirtokosok és a burzsoázia érdekeit képviselte. 1905-től a jobboldali kadetok lapja volt; az 1917-es Októberi Szocialista Forradalom után hamarosan betiltották. — *120*

[41] „*A népoktatásügyi minisztérium politikájának kérdéséhez*" c. beszédvázlatot Lenin az egyik bolsevik duma-képviselő felszólalásához készítette elő. A. J. Badajev képviselő 1913 június 4-én (17-én) tartotta ezt a beszédet, amikor a dumában megvitatták a költségvetési bizottságnak a népoktatásügyi minisztérium 1913. évi költségvetéséről szóló beszámolóját. A lenini tervezet nagyobb részét Badajev majdnem szó szerint felolvasta, de beszédét nem fejezhette be. Azért a kitételért, hogy „Nem szolgált-e rá ez a kormány arra, hogy a nép elűzze?" — Badajevtől megvonták a szót. — *122*

[42] A föld municipalizálásának mensevik agrárprogramjáról van szó, amelyet az OSzDMP IV. (egyesítő) kongresszusa fogadott el. Lenin e programot a „Beszámoló az OSzDMP egyesítő kongresszusáról" és „A szociáldemokrácia agrárprogramja az 1905—1907-es, első orosz forradalomban" c. művében bírálta (lásd Lenin Művei. 10. köt. 337—358. old. és 13. köt. 258—375. old.). — *138*

[43] Lenin azt a határozatot idézi, amelyet az OSzDMP januári központi bizottsági plénuma fogadott el 1910-ben „A párton belüli helyzet" kérdésében a likvidátorság és az otzovizmus

ellen (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 267. old.). — *140*

44 „*Vozrozsgyenyije*" („Megújhodás") — a likvidátor mensevikek legális folyóirata; 1908 decemberétől 1910 júliusáig jelent meg Moszkvában. — *143*

45 „*Nyevszkij Golosz*" („Névai Hang") — a likvidátor mensevikek legális lapja; Pétervárott jelent meg 1912 májusától augusztusig. — *144*

46 Lenin az *1905 december 11-i (24-i) törvényre* gondol, amely a „törvényhozó" Állami Duma összehívásáról szól. A törvényt a cári kormány tette közzé akkor, amikor a moszkvai fegyveres felkelés a tetőfokán volt. Az I. duma, amelyet az 1905 december 11-i törvény értelmében választottak meg, kadet duma volt. A törvényről lásd „Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". (III. fej. 5. pont) 8. kiad. 1954. 99. old. — *149*

47 Lenin „*Szabler szentatyáinak*" azokat a papokat nevezi, akik a szinódus főfelügyelőjének, a reakciós Szablernek utasítására tevékenyen részt vettek a IV. Állami Duma választásaiban, hogy biztosítsák a cári kormánynak megfelelő képviselők megválasztását. — *149*

48 *L. Sz.* (L. Szedov) — a likvidátor mensevik B. A. Ginzburg álneve. — *153*

49 Lenin M. Sz. Olminszkij (Vityimszkij) két cikkére gondol, amelyek a „Pravdá"-ban „Ki kivel tart?" és „Igazság" címmel 1913 május 10-én és 30-án, a 106. és a 123. számban jelentek meg. — *158*

50 A „*Bogdanov úrról és a «Vperjod»-csoportról*" c. levelet Lenin a „Pravda" 1913 május 26-i, 120. számában megjelent nyilatkozattal kapcsolatban írta, amelyet A. Bogdanov küldött a szerkesztőségnek. Bogdanov megkísérelte megcáfolni azt a Lenin által megállapított tényt, hogy a dumabeli munkának és az egyéb legális lehetőségek kihasználásának tagadása a „vperjodizmussal" van kapcsolatban (lásd ebben a kötetben 141. old.). A Bogdanov leveléhez írt utóiratban amely ellen Lenin élesen tiltakozott, a szerkesztőség ki-

jelenti, hogy Bogdanov nyilatkozatát „az elfogulatlanság végett" közlik.

Lenin, válaszul a szerkesztőségi utóiratra a „Bogdanov úrról és a «Vperjod»-csoportról" c. levéllel együtt egy kis cikket is küldött a „Pravdá"-nak (amelyet akkoriban nem közöltek és amelyet máig sem találtak meg), amely a párttörténetet meghamisító Bogdanov ellen irányult. Lenin többször figyelmeztette a „Pravda" szerkesztőségét, hogy Bogdanovnak a bolsevik újság munkájában való részvétele megengedhetetlen. Bogdanovot, miután megírta az „Ideológia" c., nyíltan machista nézeteket hirdető cikkét, Lenin követelésére kizárták a „Pravda" munkatársai közül. — *161*

51 *Domov* — M. N. Pokrovszkij álneve. — *162*

52 *Volszkij, Sztanyiszlav* — A. V. Szokolov álneve. — *162*

53 *Sztyepinszkij* — V. R. Menzsinszkij álneve. — *162*

54 A „Der Čechoslavische Sozialdemokrat" („A Csehszláv Szociáldemokrata") c. folyóiratról van szó. — *165*

55 *Porosz októbristáknak és kadetoknak* Lenin a progresszistákat, a porosz liberális burzsoázia pártját nevezte. — *167*

56 *„A mostani kormány (általános) agrárpolitikájának kérdéséhez"* c. beszédvázlatot Lenin az egyik bolsevik duma-képviselő felszólalásához készítette. A beszédet N. R. Sagov képviselő 1913 június 9-én (22-én) mondotta, amikor a dumában megvitatták a költségvetési bizottság beszámolóját az állami földbirtokok ügyosztályának költségvetéséről. A beszéd felolvasását a jobboldali képviselők állandó közbekiáltásokkal zavarták, a duma elnöke pedig többször figyelmeztette a szónokot, hogy megvonja tőle a szót, mert megsértette a felolvasást tiltó rendelkezést. Sagovnak több részletet ki kellett hagynia a lenini beszédtervezetből; csak mintegy a szöveg felét mondhatta el. — *171*

57 A szlavofil tüntetésekről van szó, amelyeket reakciós nacionalista elemek Pétervárott 1913 március 17-én, 18-án és 24-én (március 30-án, 31-én és április 6-án) abból az alkalomból rendeztek, hogy a szerb—bolgár seregek győzelmet arattak a törökök felett az első balkáni háborúban. A reakciós

elemek arra törekedtek, hogy a balkáni népek nemzeti felszabadító harcát kihasználják az orosz cárizmusnak a Közel-Keleten folytatott nagyhatalmi rablópolitikája érdekében. — *211*

58 *A belgiumi általános sztrájk* 1913 április 14 és 24 között zajlott le. A belga proletariátus alkotmány-reformot követelt, követelte az általános, egyenlő választójogot. A sztrájkban négy-ötszázezer munkás vett részt a több mint egymillióból. A „Pravda" rendszeres tudósításokat közölt a sztrájk menetéről és az orosz munkásoktól a sztrájkolók részére befolyó adományokról. — *212*

59 Lenin az 1912. évi lénai sortűz első évfordulójára gondol, amelyről a pétervári munkások egynapos sztrájkkal emlékeztek meg. A sztrájkban több mint 85 000 munkás vett részt. — *215*

60 *SzB* (Szervező Bizottság) — a mensevikek vezető központja; 1912-ben alakult a likvidátor augusztusi konferencián; 1917 augusztusáig, a mensevik párt Központi Bizottságának megválasztásáig működött. — *220*

61 *A pétervári vasmunkás-szakszervezet vezetőségének megválasztása* 1913 április 21-én (május 4-én) zajlott le. A vasmunkások gyűlésén kb. 800-an vettek részt, több mint négyszázan nem fértek be a helyiségbe. A bolsevikok jelöltlistán nyújtották be a vezetőségre vonatkozó javaslataikat. A listát a „Pravda" 91. száma nyilvánosságra hozta, és a gyűlés tagjai között előzőleg szétosztották. A gyűlés résztvevőinek döntő többsége, bár a likvidátorok az „irányzatokra való tekintet nélküli" választás mellett agitáltak, a „Pravda" listájára szavazott. A 14 vezetőségi tag közül 10-et a „Pravda" jelöltjei közül választottak meg. — *221*

62 *„Diszkusszionnij Lisztok"* („Vitaújság") — az OSzDMP Központi Lapjának, a „Szocial-Demokrat"-nak a melléklete; az OSzDMP Központi Bizottsága januári (1910) plénumának határozata értelmében adták ki 1910 márciusától 1911 áprilisáig Párizsban. 3 száma jelent meg.

A „Diszkusszionnij Lisztok" 1910 május 25-i (június 7-i), 2. számában jelent meg Lenin „Egy publicista jegyzetei" c. cikkének befejező része (lásd Lenin Művei. 16. köt. 1955. 212—267. old.) és Sztálin „Kaukázusi levelek" c. cikke (lásd Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 203—211. old.). — *221*

63 *„Der Kampf“* („Harc“) — havi folyóirat, az osztrák szociáldemokrácia lapja; opportunista, centrista álláspontra helyezkedett, s baloldali frázisokkal leplezte, hogy elárulta a proletárforradalom ügyét és az ellenforradalmi burzsoáziát szolgálja; Bécsben jelent meg 1907-től 1938-ig. — *221*

64 *Neomalthusianizmus* — a malthusianizmusnak, Malthus angol burzsoá közgazdász (1766—1834) reakciós tanításának egyik válfaja. Malthus azt állította, hogy van egy „örök“, a társadalmi rend sajátosságaitól független népesedési törvény, amely szerint a népesség gyorsabban növekszik, mint ahogy a létfenntartási eszközök növekszenek. Malthus követői, hogy elvonják a munkásokat a forradalmi harctól, azt a hazug eszmét hirdették, hogy a népszaporulat mesterséges csökkentésével megszüntethető a szociális nyomor.

A marxizmus-leninizmus klasszikusai leleplezték a malthusianizmus tudományellenes és reakciós voltát, s bebizonyították, hogy abszolút népesedési törvény nincs, hogy a nyomor oka a kapitalizmusban a dolgozó tömegek kizsákmányolása.

A mai burzsoá „tudomány“ igyekszik feléleszteni a malthusianizmust, a munkásosztály elleni harcban ideológiai fegyverként használja, hogy igazolja ezzel a kapitalista rendszert és az imperialista háborúkat. — *226*

65 *„Russzkoje Szlovo“* („Orosz Szó“) — liberális irányzatú burzsoá napilap; Moszkvában jelent meg 1895-től 1917 novemberéig; 1918-ban néhány hónapig újból megjelent „Nase Szlovo“ („Szavunk“) címmel. — *226*

66 Lásd Marx—Engels. A Kommunista Párt kiáltványa. (I. fej.) 10. kiad. 1953. 32. old. — *233*

67 *„Tézisek a nemzeti kérdésről“* — a téziseket Lenin a nemzeti kérdésről elmondott referátumaival kapcsolatban írta, amelyeket 1913 július 9-én, 10-én, 11-én és 13-án tartott különböző svájci városokban: Zürichben, Genfben, Lausanne-ban és Bernben. A „Leninszkij Szbornyik“ XVII. és XXX. kötetében megjelent a referátum tervezete, megjegyzések a tervezethez és a referátumok feletti vitára vonatkozó részletes feljegyzés. Lenin Sz. G. Saumjannak írt levelében megemlíti ezeket a referátumokat (lásd ebben a kötetben 243. old.).

A „Tézisek a nemzeti kérdésről“ 21 oldalas, a lap egyik oldalára tintával írott kézirat. A tézisekhez az utolsó lap hátsó oldalára Lenin ceruzával 5 pontból álló kiegészítést írt (lásd ebben a kötetben 243. old.), s e pontokat a görög ábécé első betűivel jelölte. — *235*

68 „*A legrosszabb típusú föderáció*“ — így jellemezték az 1912-es prágai konferencia határozatai az OSzDMP nemzetiségi szociáldemokrata szervezeteinek kölcsönös viszonyát 1907 és 1911 között. Bár Lengyelország, Litvánia és a lett határvidék szociáldemokrata szervezetei és a Bund az OSzDMP tagjai voltak, gyakorlatilag teljesen elkülönültek. Képviselőik nem vettek részt az országos méretekben folyó pártmunka vezetésében; közvetlenül vagy közvetve hozzájárultak a likvidátorok pártellenes tevékenységéhez (lásd erről Lenin Művei. 4. kiad. 17. köt. 415—416. old. (oroszul); és 18. köt. 1955. 412—414. old. (magyarul)). — *242*

69 „*Russzkaja Molva*“ („Orosz Közlöny“) — napilap, a „progresszisták“ 1912-ben megalakult burzsoá pártjának lapja. Lenin ezt a pártot az októbristák és a kadetok kereszteződéséből származó korcsnak nevezte. A lap Pétervárott jelent meg 1912-től 1913-ig. — *243*

70 *Népi Demokrácia* (nemzeti demokrácia, narodovecek, endekek) — a lengyel burzsoázia reakciós, soviniszta pártja; 1897-ben alakult. A narodovecek, akiket megijesztett a forradalmi mozgalom erősödése, Lengyelország függetlenségére vonatkozó első követelésüket felcserélték az önkényuralom keretei közti szűkre szabott autonómia követelésével. Az 1905—1907. évi forradalmi időszakban a narodovecek a lengyel ellenforradalom fő pártjává, ahogy Lenin nevezte őket, lengyel feketeszázasokká lettek. Az Állami Dumában az októbristákat támogatták.

1919-ben a nemzeti demokrácia „Nemzeti-Népi Szövetség“-re („Związek Ludowo-Narodowy“) változtatta nevét, 1928-tól pedig „Nemzeti Párt“-nak („Stronnictwo Narodowe“) nevezte magát. A második világháború után az endekek, mivel saját pártjuk nem volt, Mikołajczyk reakciós pártjához, a „Lengyel Néppárt“-hoz („Polske Stronnictwo Ludowe“) csatlakoztak. — *243*

71 Az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztásáról van szó, amely a „kulturális-nemzeti autonómia“ burzsoánacionalista programjának fő követelése volt. — *243*

[72] Lenin a IV. Állami Duma képviselőinek az első ülésszak utáni nyári szünetére gondol. A duma munkájának nyári szünete 1913 június 25-től október 15-ig (július 8-tól október 28-ig) tartott. — *250*

[73] Lenin a „*Leipziger Volkszeitung*“-*ra* („Lipcsei Népújság“), a német szociáldemokrácia balszárnyának napilapjára gondol. A lap 1894-től 1933-ig jelent meg; hosszú ideig F. Mehring és R. Luxemburg szerkesztette. 1917-től 1922-ig a „Leipziger Volkszeitung“ a német „függetlenek“ sajtószerve volt; 1922 után a jobboldali szociáldemokraták lapja. — *252*

[74] A „*Szovremennoje Szlovo*“ („Korunk Szava“) c. kadet napilapról van szó, amely Pétervárott jelent meg 1907-től 1918-ig. — *254*

[75] „*Rosszija*“ („Oroszország“) — feketeszázas napilap; Pétervárott jelent meg 1905-től 1914-ig. 1906-tól a belügyminisztérium hivatalos lapja. Lenin a „Rosszijá“-t „korrupt rendőri lapocskának“ nevezte. — *257*

[76] Lenin G. I. Petrovszkij bolsevik képviselőnek az Állami Duma 1913 május 20-i (június 2-i) ülésén a belügyi költségvetés vitája során elhangzott beszédére gondol. A beszéd vázlatát Lenin írta. N. K. Krupszkaja 1913 április 18-i (május 1-i), Krakkóból Pétervárra küldött levelében Lenin megbízásából azt írta, hogy a beszéd rendkívül nagy fontosságára való tekintettel mindenképpen arra kell törekedni, hogy elejétől végéig felolvassák. A beszéd kézirata elveszett. — *259*

[77] Lenin a „Neue Rheinische Zeitung“-ban („Új Rajnai Újság“) megjelent „Die Berliner Debatten über die Revolution“ („Berlini viták a forradalomról“) c. cikkre gondol (lásd Marx—Engels. Die Revolution von 1848. Dietz, Berlin 1953. 58—60. old.). — *264*

[78] „*Frankfurter Zeitung*“ („Frankfurti Újság“) — német burzsoá lap; Majna-Frankfurtban jelent meg 1856-tól 1943-ig. — *268*

[79] *L. M.* — L. Martov, a mensevikek egyik vezére. — *279*

80 *„Der Sozialdemokrat“* („A szociáldemokrata“) — a német szociáldemokrácia illegális lapja; 1879-től 1890-ig jelent meg. — *293*

81 Lenin A. Bebel következő beszédeire gondol: „Támadások a párt fő nézetei és taktikája ellen“, beszéd a német szociáldemokrácia hannoveri kongresszusán (1899 október 9—14); „A párt taktikája“ és „Együttműködés a burzsoá sajtóban“, a drezdai kongresszuson (1903 szeptember 13—20) elhangzott beszédek. — *295*

82 Lenin Lassalle-nak arra az ismert tételére gondol, hogy a munkásosztályhoz viszonyítva valamennyi többi osztály csak egyetlen reakciós tömeg. Ezt a tételt beiktatták a Németországi Szocialista Munkáspárt programjába, amelyet 1875-ben fogadtak el a gothai kongresszuson.

Ezt a forradalomellenes tételt Marx „A gothai program kritikája“ c. művében bírálta (lásd Marx. A gothai program kritikája. 1953. 15. old.). — *298*

83 *Rendeleti osztásföldnek* nevezték azt a parcellát, amelyet Oroszország sztyeppe-övezete részére az 1861 február 19-i rendelettel megállapítottak. A feketeföldű és a nem feketeföldű övezetekre vonatkozóan két normát állapítottak meg fejenként: felsőt és alsót (ez utóbbi egyharmada a felsőnek), a sztyeppe-övezet számára viszont, tekintettel a földbőségre, a törvényes (rendeleti) parcellára egy normát állapítottak meg. — *333*

84 *G. R.* (G. Rakityin) — a likvidátor mensevik V. O. Cederbaum álneve. — *339*

85 *LSzP — Lengyel Szocialista Párt* (PPSz — Polska Partja Socjalistyczna) — kispolgári nacionalista párt, 1892-ben alapították. A PPSz programjának gerince a független Lengyelországért való harc volt, s ezért szeparatista, nacionalista propagandát folytatott a lengyel munkások között, igyekezett elvonni őket az önkényuralom és a kapitalizmus ellen, az orosz munkásokkal együtt vívott közös harctól. Az első oroszországi forradalom hatására a PPSz 1906-ban két frakcióra szakadt: a „balszárnyra“ és a „jobbszárnyra“ („frak“-ok). Az első világháború éveiben a „balszárny“ nagy része internacionalista álláspontra helyezkedett és közeledett a lengyel szociáldemokrata párthoz; 1918 de-

cemberében együtt alakították meg a Lengyelországi Kommunista Munkáspártot.

A „jobbszárny", amelynek élén Piłsudski állt, folytatta nacionálsoviniszta politikáját; később ebből a jobbszárnyból született újjá a PPSz. 1918-ban a lengyel burzsoá állam megalakulásával a PPSz kormányzó párttá lett, szovjetellenes politikát folytatott, és támogatta a Lengyelországhoz csatolt nyugat-ukrajnai és nyugat-belorussziјai népek leigázását. A második világháború alatt a PPSz két csoportra szakadt. A PPSz reakciós, soviniszta része, amely „WRN" („Wolność, rowność i niepodległość" — „Szabadság, egyenlőség és függetlenség") néven lépett fel, a fasisztákkal működött együtt. A másik rész, amely a „Lengyel Szocialista Munkáspárt" nevet vette fel, a Lengyel (kommunista) Munkáspárttal és a párton kívüli lengyel hazafiakkal együtt azért harcolt, hogy Lengyelországot felszabadítsa a fasiszta járom alól, és baráti kapcsolatokat teremtsen a Szovjetunióval. A második világháború után a PPSz tagja lett a demokratikus lengyel köztársaság kormánykoalíciójának. — *340*

86 Lásd Marx. Theorien über den Mehrwert. II. köt. 1. rész, Stuttgart 1905. 208. old. — *340*

87 A vasmunkások pétervári szövetségének vezetőségét 1913 augusztus 25-én (szeptember 7-én) újjáválasztották. A gyűlésen kb. 3000 munkás vett részt. Bár a likvidátorok igyekeztek a bolsevik vezetőség ellen hangolni az egybegyűlteket, nagy többséggel elfogadták azt a határozatot, amely elismerését fejezte ki a vezetőségnek munkájáért. A likvidátorok listája, amely elsőnek került szavazásra, kb. 150 szavazatot kapott. A bolsevik listát, amely a „Szevernaja Pravdá"-ban is megjelent, a döntő többség elfogadta. — *346*

88 *„A számok nyelve"* c. cikk a „Nas Puty" („Utunk") c. lapban jelent meg a következő szerkesztőségi megjegyzéssel: „A szerkesztőség a szerző elnézését kéri a cikkben végrehajtott *szükséges* törlésekért és változtatásokért." Hogy milyen változtatásokat eszközölt a cikken a szerkesztőség, azt nem lehet megállapitani, mert a lenini kézirat nem került meg. — *354*

89 *„Justice"* („Igazság") — hetilap; 1884-ben Londonban alapították mint az angol Szociáldemokrata Föderáció

központi lapját; 1911-től a Brit Szocialista Párt sajtószerve lett. 1916-ban, a párt kettészakadása után, a „Justice" a szociálsoviniszta állásponton levő kisebbség lapja lett; 1925-ig jelent meg.

1902—1903-ban a „Justice" nyomdájában nyomták a lenini „Iszkrá"-t. — *366*

90 *Az 1906 március 4-i (17-i) törvény* — mely társaságokról, szövetségekről és gyűlésekről szóló ideiglenes szabályokat tartalmaz, megengedte társaságok, szövetségek stb. szervezését, egyúttal azonban olyan akadályokat gördített a szervezés elé, amelyek gyakorlatilag a semmivel tették egyenlővé a törvényt. A törvény feljogosította a belügyminisztert, hogy, belátása szerint, ne csak betiltsa a társaságokat és szövetségeket, hanem meg is tagadja új szövetségek engedélyezését.

Az 1905 december 2-i (15-i) törvény azokat az ideiglenes szabályokat tartalmazza, amelyek szerint a sztrájkokban való részvétel büntetendő cselekmény. — *384*

91 *„Jenyiszejszkaja Miszl"* („Jenyiszeji Gondolat") — liberális-burzsoá irányzatú vidéki napilap; Krasznojarszkban adták ki 1912-től 1915-ig. — *389*

92 *„Grazsdanyin"* („A Polgár") — reakciós irányzatú hetilap; Pétervárott jelent meg 1872-től 1914-ig. A XIX. sz. nyolcvanas éveitől kezdve a szélső monarchisták sajtószerve; főképpen a cári kormány anyagi támogatásával működött. — *390*

93 Lenin a cárizmus fejlődését a sztolipini reakció idején az OSzDMP 1908. évi V. (összoroszországi) konferenciájának határozata alapján jellemzi (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". 1. rész, 1954. 222—223. old.). — *400*

94 *A Francia Szocialista Párt X. kongresszusát* 1913 március 23 és 25 között tartották Brestben (Franciaország). — *404*

95 Lenin a kereskedelmi és ipari alkalmazottak IV. kongresszusára gondol, amely 1913 június 29 és július 3 (július 12 és 16) között zajlott le Moszkvában. A kongresszuson 378 küldött vett részt. A bolsevikokhoz csatlakozott a

küldötteknek majdnem a fele, sőt maguk mellé állították a kongresszus baloldali narodnyik részét is, és velük együtt többségbe kerültek. A likvidátorokat csak egy elenyészően kis csoport képviselte. A kongresszus munkájáról a „Pravda" részletes tudósításokat közölt. A belügyminiszter rendeletére a kongresszust berekesztették. — *409*

96 Lenin némi változtatással idéz N. A. Nyekraszov „Egy ember a negyvenes évekből" c. verséből:

„. . . Ám néha elvonulok, félreállok,
Ha a kérdés súlyos, elevenbe vág . . ."

(lásd N. A. Nyekraszov. Válogatott művek. 1947. 144. old., oroszul). — *412*

97 *Az OSzDMP Központi Bizottságának a pártfunkcionáriusokkal tartott tanácskozása* (ezt a tanácskozást konspirációs okokból „nyári" vagy „augusztusi" tanácskozásnak nevezték) 1913 szeptember 23 és október 1 (október 6 és 14) között zajlott le Poroninban (Krakkó közelében), ahol Lenin a nyári hónapokat töltötte.

A tanácskozásnak 22 résztvevője volt a következő szervek és szervezetek képviseletében: a Központi Bizottság, a Központi Lap szerkesztősége, a „Proszvescsenyije" c. folyóirat szerkesztősége, az Állami Duma szociáldemokrata frakciója, a pétervári, a moszkvai, a harkovi, a jekatyerinoszlavi, a kosztromai, a kievi és az uráli szervezet. Tanácskozási joggal részt vettek a lengyel szociáldemokraták képviselői is. I. V. Sztálin, J. M. Szverdlov, Sz. Sz. Szpandarjan központi bizottsági tagok ebben az időben száműzetésben voltak, s ezért nem vehettek részt a tanácskozáson.

A tanácskozáson a következő kérdéseket vitatták meg: 1) A helyi szervezetek beszámolói, beszámoló a lengyel szociáldemokraták munkájáról, beszámoló a Központi Bizottság munkájáról; 2) A nemzeti kérdés; 3) A szociáldemokraták dumabeli munkájáról; 4) A szociáldemokrata duma-frakció helyzetéről; 5) A szervezeti kérdésről és a pártkongresszusról; 6) A sztrájkmozgalomról; 7) A legális egyesületekben folyó munkáról; 8) A narodnyikokról; 9) A pártsajtóról; 10) A küszöbönálló bécsi nemzetközi szocialista kongresszusról. Az első két napon a duma-képviselők külön tanácskozást tartottak az Állami Dumában végzett gyakorlati munkáról.

A tanácskozást Lenin vezette. Lenin tartotta a megnyitó beszédet, beszámolt a Központi Bizottság munkájá-

ról, előadói beszédet mondott a nemzeti kérdésről, a bécsi nemzetközi szocialista kongresszusról; ezenkívül majdnem minden napirendi kérdésben felszólalt, javaslatokat tett, határozattervezeteket állított össze és szerkesztett meg. A helyi szervezetek beszámolói rámutatnak a munkásmozgalom további fellendülésére. A tanácskozás kimondotta, hogy a pártmunkát egész Oroszországban egységes vezetés alá kell helyezni, hogy a munkásosztály megmozdulásait országos méretekben lehessen vezetni.

Lenin a Központi Bizottság beszámolójában összegezte a Központi Bizottságnak az OSzDMP 1912-es prágai konferenciája óta eltelt idő alatt végzett munkáját. Lenin az 1914-re tervezett küszöbönálló bécsi nemzetközi szocialista kongresszusról mondott beszédében javaslatot tett, hogy a kongresszusra az illegális és a legális szervezetekből minél több delegátust küldjenek, és hogy a nemzetközi kongresszussal egyidejűleg pártkongresszust is tartsanak. A tanácskozás Lenin zárszavával ért véget.

A poronini tanácskozás jegyzőkönyve nem került elő. A határozatokat „Az OSzDMP Központi Bizottságának a pártfunkcionáriusokkal tartott 1913. évi nyári tanácskozásáról kiadott közlemény és a tanácskozás határozatai" c. brosúrában külföldön, a Központi Bizottság kiadásában nyilvánosságra hozták. Konspirációs okokból néhány határozat nem jelent meg teljes egészében: kihagyták a sztrájkmozgalomról szóló határozat 6. pontját és a pártsajtóról szóló határozat 1—5. pontját. A határozatok teljes szövege illegális sokszorosított kiadásban jelent meg. — *417*

98 A pártkongresszus időpontját a nemzetközi szocialista kongresszussal egyidejűleg tűzték ki, ami megkönnyítette a kongresszus összehívásának konspirációs előkészítését. A kongresszus előkészítésén 1914 tavaszán és nyarán dolgoztak a legintenzívebben. A háború kitörése miatt a kongresszus nem ült össze. — *421*

99 A „*Nas Puty*" („Utunk") c. legális bolsevik napilapról van szó, amely Moszkvában jelent meg 1913 augusztus 25-től szeptember 12-ig (szeptember 7-től 25-ig). Lenin útmutatásai alapján szervezték meg a lapot, s Lenin részt vett a lap irányításában is. A „Pravda" mellett egyidejűleg a „Nas Puty"-nak is elküldte cikkeit. A „Nas Puty"-nak munkatársa volt többek között Sztálin, valamint A. M. Gorkij, a IV. duma bolsevik képviselői, Gyemjan Bednij,

M. Sz. Olminszkij, I. I. Szkvorcov-Sztyepanov és mások. A lap nagyon népszerű volt a munkások között és különleges támogatásukat élvezte. 395 munkáscsoport rendezett gyűjtéseket a lap támogatására; a lap példányszáma elérte a 17—20 000-et.

A „Nas Puty"-ot a rendőrség állandóan zaklatta, végül betiltotta; mindössze 16 száma jelent meg. A moszkvai munkások a lap betiltására a munkássajtó üldözése ellen tiltakozó tömegsztrájkkal válaszoltak. A lap kiadását nem sikerült felújítani. — *423*

100 Elsősorban a „Priboj" legális bolsevik könyvkiadóról van szó, amelyet 1913 elején alapítottak Péterváratt. A „Priboj" a munkásmozgalom különböző kérdéseivel foglalkozó könyveket és brosúrákat adott ki; e kiadványok között jelentős számban szerepeltek a munkásbiztosítással foglalkozó könyvek. 1913 decemberben a „Priboj" kiadott egy zsebnaptárt „A munkás útitársa az 1914. évre" címmel, amelyben megjelent Leninnek „Az oroszországi sztrájkok" c. cikke, 1914-ben kiadta „A marxizmus és a likvidátorság" c. gyűjteményt, Sztálinnak „Nemzeti kérdés és marxizmus" c. brosúráját és egyéb marxista irodalmat. Az első világháború elején a munkássajtó fokozódó üldöztetése miatt a „Priboj" kiadó kénytelen volt megszakítani tevékenységét, és csak az 1917-es februári forradalom után kezdte meg újból tevékenységét. — *423*

101 *Az OSzDMP Központi Lapja* — a „Szocial-Demokrat" illegálisan jelent meg 1908 februártól. Első számát Oroszországban adták ki. A szerkesztőség és a nyomda lebukása következtében a lap kiadását külföldre helyezték: előbb Párizsba, majd Genfbe. A lapnak 58 száma jelent meg.

Az OSzDMP Központi Bizottságának határozata értelmében a Központi Lap szerkesztőségét a bolsevikok, a mensevikek és a lengyel szociáldemokraták képviselőiből állították össze. A „Szocial-Demokrat"-ban jelentek meg Lenin iránymutató cikkei. Lenin a szerkesztőségen belül harcolt a következetes bolsevik vonal érvényesítéséért. A szerkesztőség egy része (Kamenyev és Zinovjev) a likvidátorokkal szemben békülékeny álláspontra helyezkedett, igyekezett meghiúsítani a lenini irányvonal érvényesítését. A mensevik Martov és Dan szabotálták a munkát a Központi Lap szerkesztőségében, s ugyanakkor nyíltan védelmezték a likvidátorságot a „Golosz Szocial-Demokratá"-

ban. Leninnek a likvidátorok ellen folytatott könyörtelen harca azt eredményezte, hogy Martov és Dan 1911 júniusában kivált a „Szocial-Demokrat" szerkesztőségéből. 1911 decemberétől a „Szocial-Demokrat"-ot Lenin szerkesztette.

A „Szocial-Demokrat" munkájában tevékenyen részt vett Sztálin. A lapban Sztálin következő cikkei jelentek meg: „Kaukázusi levelek", „A pétervári munkások utasítása munkásképviselőjük számára", „A pétervári választások", „Útban a nacionalizmus felé" (lásd Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 188—211, 269—271, 292—307. és 308—313. old.).

1912-től a lap nagy megszakításokkal jelent meg: 1912—1913-ban mindössze 6 számot adtak ki. Az imperialista háború kezdetétől a „Szocial-Demokrat" rendszeresebben jelent meg. Utolsó számát Genfben adták ki 1917 január 18-án (31-én). — *424*

102 Az OSzDMP V. (1908. évi összoroszországi) konferenciáján „A szociáldemokrata duma-frakcióról" elfogadott határozat egyik szakaszáról van szó (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". 1. rész, 1954. 228. old.). Leninnek az e szakaszra vonatkozó tervezetét a konferencia olyan változtatásokkal fogadta el, amelyek rontottak az eredeti fogalmazáson (Lenin tervezetében pontosabban voltak megfogalmazva a kulturális kiadásokról szóló cikkely megszavazásának feltételei, mint a határozatban). A poronini („nyári") tanácskozás „A szociáldemokraták dumabeli munkájáról" szóló határozatában új, javított megfogalmazásban hagyta jóvá ezt a szakaszt. — *424*

103 Azokról a határozatokról van szó, amelyeket az OSzDMP V. kongresszusán 1907-ben Londonban és az ugyanabban az évben lezajlott stuttgarti nemzetközi szocialista kongresszuson hoztak a szakszervezetek „semlegességének" opportunista elve ellen. — *426*

104 Lenin a likvidátorok 1912 augusztusi konferenciáján hozott határozatra gondol, amely az OSzDMP programjával összeegyeztethetőnek tartja a „kulturális-nemzeti autonómia" jelszavát. — *428*

105 *„Zaveti"* („Intelmek") — eszer irányzatú legális irodalmi és politikai havi folyóirat; Pétervárott jelent meg 1912 áprilisától 1914 júliusáig. — *432*

106 A *„Nyilatkozat“* szövegét Lenin az Állami Duma bolsevik képviselőivel együtt fogalmazta meg a Központi Bizottság és a pártfunkcionáriusok poronini („nyári“) tanácskozásán.
A szociáldemokrata duma-frakció 1913 október 16-i (29-i) első ülésén, az Állami Duma második ülésszakának kezdetén, a bolsevik képviselők ultimátumszerű felhívásban azt követelték a mensevik képviselőktől, hogy ismerjék el a „hatos csoport“ és a „hetes csoport“ egyenjogúságát. A bolsevik képviselők, mivel nem kaptak kielégítő választ, elhagyták az ülést. A bolsevik képviselők aláírásával ellátott „Nyilatkozatot“ október 18-án (31-én) közzétették a „Za Pravdu“ c. lapban, s egyben felszólították a munkásokat, hogy vitassák meg a „hatos csoport“-nak a „hetes csoport“-tal szemben támasztott követelését és segítsék a munkásképviselőket a szociáldemokrata duma-frakció egységének helyreállításában. — *447*

107 Az *„Adatok a szociáldemokrata duma-frakción belüli harc kérdéséhez“* c. cikket Lenin elküldte a „Za Pravdu“ szerkesztőségének, és azt javasolta, hogy a vasárnapi számhoz mellékeljenek egy külön betétlapot, amely teljesen a bolsevik „hatos csoport“ támogatásával foglalkozik. Lenin, miután megtudta, hogy a lapnak azt a számát, amelyben a cikk megjelent, elkobozták, azt írta a szerkesztőségnek, hogy az „Adatokat“ a következő számokban újból közöljék. A cikk azonban nem jelent meg még egyszer a lapban. 1914-ben „A marxizmus és a likvidátorság“ c. gyűjteményben jelent meg a cikk újra „Adatok az oroszországi szociáldemokrata munkás duma-frakció kialakulásának történetéhez“ címmel, kiegészítve még egy fejezettel, melynek címe ez volt: „Az Állami Duma oroszországi szociáldemokrata munkásfrakciója megalakulásának visszhangja a munkások körében“. — *460*

108 *„Zvezda“* („Csillag“) — legális bolsevik újság, a „Pravda“ elődje; Pétervárott jelent meg 1910 december 16-tól (29-től) 1912 április 22-ig (május 5-ig) (kezdetben hetenként, 1912 januárjától kétszer, márciusától háromszor hetenként). 1912 február 26-án (március 10-én) a „Zvezdá“-val egyidejűleg megjelent az 1. száma a „Nyevszkaja Zvezda“ („Névai Csillag“) c. lapnak, amely a „Zvezda“ betiltása után ennek folytatása volt. A „Nyevszkaja Zvezda“ utolsó, 27. száma 1912 október 5-én (18-án) jelent meg.
A „Zvezda“ munkájában közreműködött: V. M. Molotov, M. Sz. Olminszkij, N. N. Baturin, N. G. Poletajev,

K. Sz. Jeremejev, valamint A. M. Gorkij. 1911 őszéig a „Zvezda" munkájában pártigenlő mensevikek (plehanovisták) is részt vettek. A lap eszmei irányvonalát Lenin szabta meg (külföldről). A „Zvezdá"-ban és a „Nyevszkaja Zvezdá"-ban Leninnek kb. 50 cikke jelent meg.

1912 tavaszán a „Zvezdá"-t Sztálin szerkesztette. Sztálinnak az alatt a rövid idő alatt, míg „szabadlábon" volt, 8 cikke jelent meg, a 30, 31, 32. és 33. számban. A legális „Zvezda" Lenin és Sztálin vezetésével harcos bolsevik lap volt, amely védelmezte az illegális párt programját. A „Zvezda" széleskörű munkáslevelezés rovatot indított, s állandó szoros kapcsolatot létesített a munkásokkal. A lap egyes számai elérték az 50—60 ezres példányszámot.

A kormány állandóan üldözte a lapot: a „Zvezda" és a „Nyevszkaja Zvezda" 96 számából 39-et elkoboztak, tizet megbírságoltak. A „Zvezda" előkészítette a bolsevik napilap, a „Pravda" kiadását; a kormány a „Pravda" 1. számának megjelenése napján betiltotta a „Zvezdá"-t. — *466*

109 „*Gorodszkoje Gyelo*" („Városi Ügyek") — kéthetenként megjelenő kadet folyóirat, amely a városi gazdálkodás és közigazgatás kérdéseivel foglalkozott; Pétervárott jelent meg 1909-től 1918-ig. — *479*

110 Lenin „*A szakadás az orosz szociáldemokrata duma-frakcióban*" c. cikket válaszul írta arra a rágalmazó cikkre, amely az orosz szociáldemokrata duma-frakció szakadásáról a „Leipziger Volkszeitung" c. német szociáldemokrata újságban 1913 november 15-én aláírás nélkül megjelent.

Lenin arra törekedett, hogy megismertesse a nemzetközi és különösen a német szociáldemokráciát az oroszországi munkásmozgalom való helyzetével, a német szociáldemokrata párt opportunista vezetősége azonban központi lapjában, a „Vorwärts"-ben nem adott helyet a bolsevikok cikkének. Csak a „Leipziger Volkszeitung" szerkesztősége tette közzé Leninnek ezt a cikkét, de csak nagy késéssel, amelyet helyszűkével és „egyéb okokkal" magyarázott. — *484*

111 „*Volnaja Miszl*" („Szabad Gondolat") — a „Zsivaja Miszl" („Élő Gondolat") c. baloldali narodnyik (eszer) legális lap egyik elnevezése; a lap Pétervárott jelent meg 1913 augusztusától 1914 júliusáig; a lap többször megváltoztatta nevét. — *489*

[112] *„Porosz királyi kormányszocializmusnak"* Marx és Engels a Bismarck kormányával kiegyező politikát nevezte, amelyet Lassalle nyomán követője, Schweitzer, a „Sozial-Demokrat" c. lassallista lap szerkesztője folytatott. — *494*

[113] A Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciájának Központi Vezetősége és a varsói szervezet, a legerősebb és forradalmi értelemben a legkövetkezetesebb lengyel szociáldemokrata szervezet közti nézeteltérések 1908-ban, e párt VI. kongresszusán kezdődtek. A kongresszuson szigorúan megbírálták a R. Luxemburg, L. Tyszka és mások irányította Központi Vezetőség magatartását az OSzDMP-n belül elfoglalt elvtelen álláspontjáért, a helyi szervezetektől kiinduló kritika elfojtásáért stb. A kongresszus bizalmatlanságát fejezte ki a Központi Vezetőséggel szemben.

1912-ben a Központi Vezetőség alaptalanul azzal gyanúsította a varsói bizottságot, hogy kapcsolatai vannak a titkos politikai rendőrséggel, s mint „szakadár" („rozłamowy") szervezetet felosztottnak nyilvánította, és saját hívei közül új varsói bizottságot nevezett ki. Ettől kezdve a Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciája kettészakadt.

Lenin rendszeresen figyelemmel kísérte a lengyel szociáldemokrácián belül folyó harcot. Nemcsak az orosz, hanem a lengyel pártsajtóban is sok olyan cikket közölt, amely a lengyel szociáldemokrata párt szakadásával foglalkozott, és a Nemzetközi Szocialista Irodában nyilvánosan fellépett a Központi Vezetőségnek a varsói szervezet elleni támadásaival szemben.

A „rozłamowiecek", mivel számos lényeges kérdésben elfogadták a bolsevikok taktikai irányvonalát, a nemzeti kérdésben köztük levő nézeteltérések ellenére (a „rozłamowiecek" félmensevik luxemburgista álláspontra helyezkedtek) szervezetileg is közeledtek a bolsevikokhoz. A „rozłamowiecek" részt vettek az OSzDMP Központi Bizottságának 1913 szeptemberében a pártfunkcionáriusokkal tartott poronini („nyári") tanácskozásán. Az imperialista világháború idején (1914—1918) a lengyel szociáldemokrácia két frakciója újból egységes pártban egyesült, amely internacionalista platformra helyezkedett. 1918 decemberben Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciája a PPSz „balszárnyával" együtt megalakította a Lengyel Kommunista Munkáspártot. — *499*

114 *Nemzetközi Szocialista Iroda* (NSzI) — a II. Internacionálé végrehajtó szerve; az 1900-as párizsi kongresszus határozata alapján szervezték meg. — *500*

115 Lenin Engelsnek „Az 1891. évi szociáldemokrata programtervezet bírálatához" c. cikkében kifejtett nézeteire gondol (lásd Engels. Az erfurti programtervezet bírálata. 1954. 23—24. old.). — *504*

116 Azokról az *előadásokról* van szó, amelyeket Lenin Svájc különböző városaiban: Zürichben, Genfben, Lausanne-ban és Bernben 1913 július 9, 10, 11-én és 13-án a *nemzeti kérdésről* tartott. — *505*

117 *I. K.* (I. Karszkij) — J. J. Marhlevszkij álneve. — *513*

118 *Bejlisz-ügy* — provokációs per, amelyet a cári kormány szervezett 1913-ban Kievben a zsidó Bejlisz ellen, aki ellen azt a koholt vádat emelték, hogy rituális célból megölt egy Juscsinszkij nevű keresztény kisfiút (a gyilkosságot valójában a feketeszázasok szervezték). A cári kormány e per megrendezésével az antiszemitizmust igyekezett szítani, és igyekezett zsidó pogromokat provokálni azért, hogy elvonja a tömegeket az országban egyre növekvő forradalmi mozgalomtól. A per óriási közfelháborodást keltett; sok városban a munkások tiltakozó tüntetéseket rendeztek. Bejliszt a bíróság felmentette. — *517*

119 *Dreyfus-ügy* — provokációs per, amelyet 1894-ben a francia katonai klikk reakciós monarchista körei szerveztek Dreyfus zsidó vezérkari tiszt ellen, akit hazug módon kémkedéssel és hazaárulással vádoltak. A hadbíróság Dreyfust életfogytiglani börtönre ítélte. A Dreyfus-per újrafelvétele érdekében kibontakozott franciaországi társadalmi mozgalom kiélezte a köztársaságpártiak és a monarchisták közötti harcot, és végül is elérte, hogy Dreyfust 1906-ban felmentették.

Lenin azt mondta, hogy a Dreyfus-ügy „a reakciós katonai klikk sok ezer becstelen csalásának egyike". — *518*

120 Lásd Marx. A gothai program kritikája. 1953. 25—26. old. — *519*

121 „*Az Iroda határozatainak a kérdéséhez*" — levél, amelyben Lenin értesíti a „Za Pravdu" szerkesztőségét, hogy meg-

kapta az első közléseket a II. Internacionálé Nemzetközi Szocialista Irodájának 1913 decemberi ülésszakán az OSzDMP-n belüli egység kérdésében hozott határozatairól.

Ezt a kérdést az ülésszakon Rosa Luxemburg kezdeményezésére vetették fel (R. Luxemburg a lengyel és litván szociáldemokráciát képviselte az NSzI-ben), hogy támogassák a bolsevikok elleni harcban vereséget szenvedett orosz likvidátorokat. Az NSzI 1913 december 14-i ülésén elfogadták Kautsky határozati javaslatát, amely megbízta az NSzI Végrehajtó Bizottságát, állítólag az OSzDMP-n belüli egység helyreállítása érdekében, hogy szervezze meg az eszmecserét „Oroszország munkásmozgalmának összes frakciói" között.

A II. Internacionálé vezetői az 1914 júliusi brüsszeli tanácskozáson, amely az NSzI határozata értelmében ült össze, a bolsevikok és a likvidátorok „kibékítése" címén azt követelték a bolsevikoktól, hogy szüntessék be a likvidátorok bírálását. A bolsevikok megtagadták e követelés teljesítését, s folytatták kérlelhetetlen harcukat a likvidátorok, a munkásmozgalom ellenségei ellen. — *521*

122 *Burenyin* — a „Novoje Vremja" c. reakciós lap munkatársa; minden haladó társadalmi és politikai irány képviselői ellen rágalomhadjáratot vezetett. Lenin azok megjelölésére használja ezt a nevet, akik becstelen módszerekkel vitatkoznak.

Gamma — L. Martov álneve. — *527*

123 *„Novaja Likvidatorszkaja Gazetá"-nak* („Új Likvidátor Újság"-nak) Lenin gúnyosan a mensevik „Novaja Rabocsaja Gazetá"-t („Új Munkás Újság"-ot) nevezte. — *527*

124 Arról a bizottságról van szó, amely 1909-ben Párizsban alakult bolsevikok és mensevikek részvételével abból a célból, hogy segítse a III. Állami Duma szociáldemokrata frakcióját a törvényjavaslatok előkészítésében. A bizottság mellett albizottságokat is szerveztek, amelyek a következő kérdéseket dolgozták ki: törvényjavaslat a 8 órás munkanapról, a sztrájkszabadságról, a szakszervezetekről. A sztrájkról szóló törvényjavaslatot a mensevik Dan dolgozta ki és olyan pontot vett be a törvényjavaslatba, amely szerint bűnvádi eljárás indítható a sztrájkokban résztvevők ellen. Lenin a törvényjavaslat bizottsági vitája során határozottan fellépett e pont ellen. — *527*

125 *„Sljahi“* („Utak“) — az Ukrán Diákszövetség nacionalista irányzatú lapja; Lvovban jelent meg 1913 áprilisától 1914 márciusáig. — *530*

126 *„Vorwärts“* („Előre“) — a német szociáldemokrácia központi lapja; 1876-tól jelent meg W. Liebknecht és mások szerkesztésében. A lap hasábjain Engels harcolt az opportunizmus mindenféle megnyilvánulása ellen. A kilencvenes évek második felétől, Engels halála után, a „Vorwärts“ rendszeresen közölte a német szociáldemokráciában és a II. Internacionáléban uralomra jutott opportunisták cikkeit. Az imperialista háború éveiben (1914—1918) a „Vorwärts“ szociálsoviniszta álláspontra helyezkedett. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom után a „Vorwärts“ a szovjetellenes propaganda egyik központja lett; Berlinben jelent meg 1933-ig. — *534*

127 Lenin arra a nyilatkozatra gondol, amelyet F. N. Szamojlov bolsevik képviselő az oroszországi szociáldemokrata dumafrakció nevében az Állami Duma 1913 november 26-i (december 9-i) ülésén az alsófokú mezőgazdasági iskolák hitoktatóinak fizetésemeléséről szóló törvénytervezet megvitatásával kapcsolatban mondott el. — *538*

128 Lenin Peredonovot „A népoktatásügyi minisztérium politikájának kérdéséhez“ c. művében jellemezte (lásd ebben a kötetben 128. old.). — *539*

129 Lenin *„Az oroszországi sztrájkok“* c. cikket „A munkás útitársa az 1914. évre“ című zsebnaptár számára írta, amely a „Priboj“ pártkiadó kiadásában jelent meg 1913 decemberben. A zsebnaptár közölte az oroszországi munkástörvényhozásra, az orosz és a nemzetközi munkásmozgalomra, a politikai pártokra, egyesületekre és szervezetekre, a sajtóra stb. vonatkozó legszükségesebb tudnivalókat. „A munkás útitársát“ betiltották, de a kiadás egy nap alatt elfogyott, mielőtt még a rendőrségnek sikerült volna elkoboznia. Lenin, amikor „A munkás útitársa“ egy példányát megkapta, azt írta Inyessza Armandnak, hogy 5000 példány már elfogyott. 1914 februárban megjelent a naptár második, átdolgozott kiadása, amelyben a cenzúra miatt néhány rövidítést és változtatást eszközöltek. A naptárt új anyaggal is bővítették, hozzácsatoltak egy bibliográfiát a tanulni vágyók számára. „A munkás útitársa“ összesen 20 000 példányban fogyott el. — *540*

180 Sztálinnak 1912 végén és 1913 elején Bécsben írt művéről, a „Marxizmus és nemzeti kérdés"-ről van szó, amely a „Proszvescsenyije" c. folyóirat 1913. évi 3, 4, 5. számában jelent meg „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia" címmel. Lenin nagy elméleti és politikai jelentőséget tulajdonított ennek a munkának. Amikor tudomására jutott, hogy a „Proszvescsenyije" szerkesztőségének néhány tagja vitacikknek szánta Sztálin írását, határozottan állást foglalt ezellen: „Természetesen, mi ezt határozottan ellenezzük. A cikk *nagyon jó.* Harci kérdésről van szó és mi jottányit sem fogunk engedni elvi álláspontunkból a bundista csőcseléknek." Nem sokkal Sztálin letartóztatása után, 1913 márciusában, Lenin a következőket írta a „Szocial-Demokrat" szerkesztőségének: „. . . Nagy letartóztatások vannak. Kobát elfogták . . . Koba még meg tudott írni egy nagy cikket (a „Proszvescsenyije" három számára terjedőt) a nemzeti kérdésről. Kitűnő! Harcolnunk kell az igazságért a Bundból és a likvidátorok közül kikerülő szeparatisták és opportunisták ellen."

Sztálin művét 1914-ben kiadták külön brosúra formájában „Nemzeti kérdés és marxizmus" címmel; az Októberi Forradalom után a mű több új kiadást ért meg; Sztálin Műveinek 2. kötetében szerepel. — *545*

181 Lenin Plehanovnak „Az Oroszországi Szociáldemokrata Párt programtervezete" c. cikkére gondol, amely a „Zarja" c. folyóirat 1902 augusztusi, 4. számában jelent meg.

„*Zarja*" („Hajnal") — marxista tudományos politikai folyóirat; az „Iszkra" szerkesztősége adta ki Stuttgartban 1901—1902-ben. Négy száma jelent meg három füzetben. A „Zarjá"-ban jelentek meg Lenin következő cikkei: „Alkalmi megjegyzések", „A zemsztvo üldözői és a liberalizmus Hannibáljai", „Az agrárkérdés és a «Marx-kritikusok»" c. munka első négy fejezete („A «kritikus» urak az agrárkérdésről" címmel), a „Belpolitikai szemle" és „Az orosz szociáldemokrácia agrárprogramja". — *550*

182 Az OSzDMP II. kongresszusán elfogadott program 8. pontjáról van szó (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 43. old.). — *557*

183 A „*Marx és Engels levelezése*" c. cikk annak a nagy munkának az eleje, amelyet Lenin a Marx—Engels levelezés négy-

kötetes német nyelvű kiadásával kapcsolatban 1913 szeptemberében tervbe vett. Lenin elmélyülten tanulmányozta Marx és Engels levelezését. A Marx—Engels—Lenin Intézet archívumában őrzik Leninnek egy nagy (76 oldalas) füzetét, amely a négy kötet rövid vázlatát és a levelekből kiírt idézeteket tartalmazza.

Leninnek „Marx és Engels levelezése" c. munkáját a „Proszvescsenyije" c. folyóiratban akarták közölni 1914-ben, amint azt a „Proletarszkaja Pravda" 1913 december 14-i, 7. száma közölte, a cikk azonban befejezetlen maradt, s csak 1920 november 28-án, Engels születésének századik évfordulóján közölte a „Pravda". Lenin az évfordulóra való tekintettel a cikk sajtó alá rendezésekor a cikknek a következő alcímet adta: „Engels, a kommunizmus egyik megalapítója", és a cikket a következő lábjegyzettel látta el: „Egy befejezetlen cikk eleje, amely 1913-ban és 1914 elején készült". — *560*

134 Engels levele Marxhoz. 1844 október kb. 8—10. Lásd Marx—Engels. Briefwechsel. I. köt. Dietz, Berlin 1949. 3. old. — *563*

135 Engels levele Marxhoz. 1845 január 20. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 18, 19. old. — *563*

136 Engels levele Marxhoz. 1844 október kb. 8—10. Lásd Marx—Engels. Briefwechsel. I. köt. Dietz, Berlin 1949. 5. old. — *564*

137 Engels levele Marxhoz. 1845 február 22. Lásd Marx—Engels. Briefwechsel. I. köt. Dietz, Berlin 1949. 19. old. — *564*

138 Engels levele a Brüsszeli Kommunista Levelező Bizottsághoz. 1846 szeptember 16. 2. sz. Bizottsági levél. Lásd Marx—Engels. Briefwechsel. I. köt. Dietz, Berlin 1949. 41. old. — *565*

139 Engels levele a Brüsszeli Kommunista Levelező Bizottsághoz. 1846 október 23. 3. sz. Bizottsági levél. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 24, 25. old. — *566*

140 Engels levele Marxhoz. 1847 november 23—24. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 42. old. — *566*

V. I. LENIN

ÉLETÉNEK ÉS TEVÉKENYSÉGÉNEK DÁTUMAI

(1913 március – december)

Március—április.	Lenin Krakkóban tartózkodik.
Március 22 (április 4).	Lenin „A kínai köztársaság nagy sikere" c. cikke megjelenik a „Pravda" 68. számában.
Március 23 (április 5).	Lenin a „Pravda" szerkesztőségének írt levelében útmutatásokat ad ahhoz, hogyan támogassák a IV. Állami Duma bolsevik képviselőit, a „hatos csoport"-ot a mensevik „hetes csoport" elleni harcukban, hogyan gyűjtsenek több előfizetést a „Pravdá"-ra, hogyan bővítsék az illegális irodalom kiadását.
Március 26 (április 8).	Lenin „A liberalizmus régi feladatai és aggkori végelgyengülése" c. cikke megjelenik a „Pravda" 71. számában.
Legkorábban március 26 (április 8).	Lenin a kőolaj-szindikátus kérdésének dumabeli vitájával kapcsolatban megírja „Az «olajínségről»" c. cikkét.
Március 27 (április 9).	Lenin a „Kadet törvényjavaslat a gyűlésekről" c. cikke vezércikként megjelenik a „Pravda" 72. számában.
Március 29 (április 11).	Lenin „A balkáni háború és a burzsoá sovinizmus" c. cikke megjelenik a „Pravda" 74. számában.
Március—április.	Lenin megírja „Beszélgetés" c. cikkét.

Április 5 (18). Lenin Krakkóban előadást tart „A mai Oroszország és a munkásmozgalom" címmel; a „Naprzód" c. lengyel lap 92. száma beszámolót közöl az előadásról.

Április 6 (19). Megjelenik a „Proszvescsenyije" c. folyóirat 3., Marx halála 30. évfordulójának szentelt száma, amely közli Leninnek „A marxizmus három forrása és három alkotórésze" c. cikkét. Ugyanebben a számban tették közzé Sztálin „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia" c. művének első fejezeteit.

Április 11 (24). Lenin „«Kinek van haszna belőle?»" c. cikke megjelenik a „Pravda" 84. számában.

Április 12 (25). Lenin „Angliában" c. cikke megjelenik a „Pravda" 85. számában.

Április 12 (25) —június 2 (15). Lenin cikksorozata „Vitás kérdések" gyűjtőcímmel megjelenik a „Pravda" 85, 95, 110, 122, 124. és 126. számában.

Április 13 (26). Lenin Lipcsében előadást tart, amelynek tárgya: „Az oroszországi társadalmi fellendülés és a szociáldemokraták feladatai".

Április 13 (26) után. Lenin cikket ír, amelyben bírálja Potreszovot a likvidátorellenes álláspontra helyezkedő Plehanov elleni támadásaiért.

Április 14 (27). Lenin „Művelt európaiak és barbár ázsiaiak" c. cikke megjelenik a „Pravda" 87. számában.

Április 18 (május 1) előtt. Lenin elküldi G. I. Petrovszkij képviselőnek a nemzeti kérdésről szóló beszédvázlatát, amelyet Petrovszkij dumabeli felszólalásához állított össze.

Lenin a „Pravda" szerkesztőségének május elsejei röplapokat küld.

Április 18 (május 1). Lenin részt vesz a krakkói munkások május elsejei gyűlésén.

Április 20 (május 3).	Lenin „Üzleti számítások" c. cikke megjelenik a „Pravda" 90. számában.
Április 21 (május 4).	Lenin levelet ír a IV. Állami Duma bolsevik képviselőinek, s kéri, hogy küldjék el neki az új törvénytervezeteket és a duma által kiadott tájékoztató anyagot.
	Lenin „A technika nagy győzelme" c. cikke megjelenik a „Pravda" 91. számában.
Április 23 (május 6).	A „Pravda" jubileumi száma (92. sz.), amely a lap megindulásának első évfordulójára jelent meg, közli Lenin „Egyet-mást az eredményekről és a tényekről" c. cikkét.
Április 23—24 (május 6—7).	Lenin és Krupszkaja nyárra Poronin faluba (Krakkó közelébe) utaznak.
Legkorábban április 26 (május 9).	Lenin levélben arra kéri A. M. Gorkijt, hogy írjon egy cikket vagy elbeszélést a „Proszvescsenyije" c. folyóirat májusi számába.
Április 27 és május 1 (május 10 és 14).	Lenin „Az áttelepítés jelentősége" c. cikke megjelenik a „Pravda" 96. és 99. számában.
Április 29 (május 12).	Lenin a bolsevikoknak a vasmunkás-szakszervezet vezetőségválasztásán elért győzelmével kapcsolatban levelet ír a „Pravda" szerkesztőségének, amelyben kifejti, hogyan kell megszilárdítani a szakszervezet egységét a likvidátorok elleni harcban és segítséget nyújtani a „Metalliszt" c. lapnak.
Május 4 (17).	Megjelenik a „Proszvescsenyije" c. folyóirat 4. száma, amely közli Lenin „A vehisták és a nacionalizmus" c. cikkét.
	Lenin „A liberálisok és az egyesülési szabadság" c. cikke vezércikként megjelenik a „Pravda" 101. számában.
Május 5 (18).	A „Pravda" 102. számában megjelenik Lenin „A «Lucs» és a «Pravda» olvasóinak

	figyelmébe" és „Joseph Dietzgen halálának huszonötödik évfordulójára" c. cikke.
Május 7 (20).	Lenin „A burzsoázia és a béke" (vezércikk) és „Ázsia ébredése" c. cikkei megjelennek a „Pravda" 103. számában.
Május 8 (21).	Lenin „Az oroszországi szeparatisták és az ausztriai szeparatisták" c. cikke megjelenik a „Pravda" 104. számában.
Május 9 (22).	Lenin „Még egyszer az áttelepítésről" c. cikke megjelenik a „Pravda" 105. számában.
Legkésőbb május 10 (23).	Lenin elküld Pétervárra egy beszédtervezetet a bolsevik duma-képviselőnek az 1913. évi állami költségvetés vitájához.
Május 10 (23).	Lenin „A munkásosztály és a nemzeti kérdés" c. cikke vezércikként megjelenik a „Pravda" 106. számában.
Legkorábban május 13 (26) és június 3 (16).	Lenin a „Pravda" szerkesztőségének küldött leveleiben gratulál a pravdistáknak a lap színvonalának emelkedéséhez, és gyakorlati tanácsokat ad, hogyan lehet „elérni a százezres olvasótábort"; követeli az elkövetett hibák kijavítását.
Május 14 (27).	Lenin „A «Brit Szocialista Párt» kongresszusa" c. cikke megjelenik a „Pravda" 109. számában.
Május 16 (29).	Lenin „Javul-e a parasztság helyzete vagy romlik?" c. cikke megjelenik a „Pravda" 111. számában.
Május 18 (31).	Lenin „A maradi Európa és a haladó Ázsia" c. cikke megjelenik a „Pravda" 113. számában.
Május 19 (június 1).	Lenin „Ez nincs rendjén!" c. cikke megjelenik a „Pravda" 114. számában.

Május 21 (június 3). A „Pravda“ 115. számában megjelennek Lenin következő írásai: „Földesúri földbirtokrendezés“ (vezércikk), „A fegyverkezések és a kapitalizmus“ c. cikk és „A tehetetlenségről és fejvesztettségről“ c. jegyzet.

Legkésőbb május 25 (június 7). Lenin platformtervezetet ír a lett bolsevikoknak a Lett Határvidék Szociáldemokráciája IV. kongresszusára. A platformtervezet lett nyelven jelent meg 1913 novemberében a Lett Határvidék Szociáldemokráciája Külföldi Csoportjának kiadásában megjelenő „Biletens“ 8. száma alapján készült különlenyomatban, valamint a „Biletens“ 9—10. számában.

Május—június. Lenin irányítja a poronini pártiskola szervezését és kiegészítését; kidolgozza a tantervet; levelet ír G. V. Plehanovnak és A. M. Gorkijnak, s meghívja őket, tartsanak előadásokat és megbeszéléseket a hallgatókkal.

Lenin „Gyárosok a munkássztrájkokról“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ május 30-i, június 2-i, 5-i és 9-i, 123, 126, 127. és 131. számában.

Június eleje. Lenin megírja „A kadet Maklakov beszédéhez“ c. cikket.

Június 1 (14). Lenin „Egy liberális őszinte szavai“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 125. számában.

Legkésőbb június 2 (15). Lenin beszédtervezetet ír A. J. Badajev duma-képviselő felszólalásához „A népoktatásügyi minisztérium politikájának kérdéséhez“ címmel.

Június 3 (16). Lenin levelet ír M. Sz. Olminszkijnak (Vityimszkijnek), és „Bogdanov úrról és a «Vperjod»-csoportról“ címmel egy másik levelet a „Pravda“ szerkesztőségének; a „Pravdá“-nak küld egy Bogdanov ellen irt kis cikket.

Június 5 (18). Lenin „Bebizonyította-e a «Pravda» a bundisták szeparatizmusát?" c. cikke megjelenik a „Pravda" 127. számában.

Június 6 (19). Lenin „A liberálisok a IV. duma védelmezőinek szerepében" c. cikke vezércikként megjelenik a „Pravda" 128. számában.

Legkésőbb június 7 (20). Lenin beszédtervezetet ír N. R. Sagov képviselőnek dumabeli felszólalásához „A mostani kormány (általános) agrárpolitikájának kérdéséhez" címmel.

Június 7 (20). Lenin „A kapitalizmus és az adók" c. cikke megjelenik a „Pravda" 129. számában.

Június 8 (21). Megjelenik a „Proszvescsenyije" c. folyóirat 5. száma Lenin „Az osztályharc liberális és marxista fogalmáról" c. cikkével.

Lenin „A gazdasági sztrájkok 1912-ben és 1905-ben" c. cikke megjelenik a „Pravda" 130. számában.

Június 9 (22). Lenin „A tőkés gazdagság növekedése" c. cikke megjelenik a „Pravda" 131. számában.

Június 9—11 (22—24). Lenin Krupszkajával Poroninból Bernbe utazik Krupszkaja gyógykezeltetése céljából. Útközben megszállnak Bécsben.

Június 11 (24). Lenin „A parasztság és a munkásosztály" c. cikke megjelenik a „Pravda" 132. számában.

Június 12 (25). Lenin „A gyermekmunka a parasztgazdaságban" és „Az 1912. évi sztrájkok eredményessége összehasonlítva a múlttal" c. cikkei megjelennek a „Pravda" 133. számában.

Június 13 (26). Lenin „Ausztráliában" c. cikke megjelenik a „Pravda" 134. számában.

Június 15 (28). A „Szocial-Demokrat" 31. számában megjelennek Lenin következő cikkei: „A forradalmi proletariátus május elsejei ünnepe" (vezércikk) és „Egy újságíró jegyzetei".

A „Pravda“ 136. számában megjelenik Leninnek a szerkesztőséghez írt levele „Egy hazugságról“ címmel.

Június 16 (29). Lenin „A munkásosztály és a neomalthusianizmus“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 137. számában.

Június 17 (30). Lenin N. I. Podvojszkijnak Pétervárra küldött levelében útmutatásokat ad a bolsevik képviselőknek, hogy milyen taktikát kövessenek a mensevik képviselőkkel szemben a szociáldemokrata duma-frakció tevékenységéről szóló beszámoló elkészítésekor.

Június 20 (július 3). Lenin „A liberálisok felhívásai a IV. duma támogatására“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 139. számában.

Június 23 (július 6). Lenin „Burzsoá üzletemberek és politikusok“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 142. számában.

Legkésőbb június 26 (július 9). Lenin a nemzeti kérdésre vonatkozó tézisek összeállításán dolgozik és elkészíti az e témáról szóló előadás vázlatát.

Június 26 (július 9). A pétervári törvényszék határozatot hoz Lenin „«Hallgasd meg az ostoba ítéletét» (Egy szociáldemokrata publicista jegyzeteiből)“ (Szentpétervár 1907) c. brosúrája megsemmisítéséről.

Lenin Zürichben előadást tart a nemzeti kérdésről; jegyzi a vitát.

Június 27 (július 10). Lenin Genfben előadást tart, melynek tárgya „A szociáldemokrácia és a nemzeti kérdés“; jegyzi a vitát.

Június 28 (július 11). Lenin Lausanne-ban előadást tart a nemzeti kérdésről.

Június 30 (július 13). Lenin Bernben előadást tart a nemzeti kérdésről; jegyzi a vitát.

Július eleje. Lenin cikket ír „Tanulságos beszédek" címmel.

Július 2 (15). Lenin „Életképek" c. cikke megjelenik a „Pravda" 149. számában.

Július 5 (18). Lenin „A feloszlatott duma és a fejvesztett liberálisok" c. cikke vezércikként megjelenik a „Pravda" 151. számában. E szám után a cári kormány betiltotta a „Pravdá"-t.

Július 12 (25). A „Pravda" betiltásával kapcsolatban Lenin levelet ír A. M. Gorkijnak és azt ajánlja neki, hogy Bernből Poroninba való visszatérése közben találkozzanak az egyik útba eső városban, és beszéljék meg, mivel segíthetné Gorkij a bolsevik lap újból való kiadását.

Július 13 (26). Lenin „Az ötödik nemzetközi prostitúcióellenes kongresszus" c. cikke megjelenik a „Rabocsaja Pravda" 1. számában.

Július 16 (29). Lenin „Szavak és tettek" (vezércikk), „A kadetok az ukrán kérdésről", „A legújabb adatok a németországi pártokról" és „Az angol opportunisták leleplezése" c. cikkei megjelennek a „Rabocsaja Pravda" 3. számában.

Július 17 (30). Lenin „A haladó tőke elképzelései" c. cikke megjelenik a „Rabocsaja Pravda" 4. számában.

Július 18 (31). Lenin „Mit tehetünk a népművelésért" és „A mezőgazdasági kisüzem" c. cikkei megjelennek a „Rabocsaja Pravda" 5. számában.

Július 21 (augusztus 3). Lenin „Egy «divatos» iparág" c. cikke megjelenik a „Rabocsaja Pravda" 8. számában.

Lenin beszámolót tart „A párton belüli helyzetről" az OSzDMP külföldi szervezetének második konferenciáján, Bernben.

Július 22—24 (augusztus 4—6). Lenin és Krupszkaja Bernből Poroninba utazik.

Július 24 (augusztus 6). Lenin „A holt likvidátorság és az eleven «Recs»" c. cikke megjelenik a „Rabocsaja Pravda" 10. számában.

Július 26 (augusztus 8). Lenin „Az osztásföldek mobilizálása" c. cikke megjelenik a „Rabocsaja Pravda" 12. számában.

Július 27 (augusztus 9). Lenin Poroninban vezeti az OSzDMP központi bizottsági tagjainak tanácskozását, amelyen megvitatják a párt helyzetét és legközelebbi feladatait, s a duma szociáldemokrata frakciójának, a pártiskolának, a sajtónak, különösen egy moszkvai bolsevik lap megteremtésének a kérdését.

Lenin részt vesz az OSzDMP központi bizottsági tagjainak szűkkörű tanácskozásán, amelyen megbeszélik új tagoknak a Központi Bizottságba való kooptálását és „bizalmi személyeknek" — a Központi Bizottság megbízottainak — kijelölését.

Augusztus 3 (16). Lenin „Hogyan növelhető az egy főre eső fogyasztás Oroszországban?" c. cikke megjelenik a „Szevernaja Pravda" 3. számában.

Augusztus 4 (17). Leninnek az OSzDMP Központi Bizottsága nevében August Bebel halála alkalmából kifejezett részvétnyilatkozata megjelenik a „Vorwärts" 211. számában.

Augusztus 8 (21). Lenin „August Bebel" c. cikke megjelenik a „Szevernaja Pravda" 6. számában.

Augusztus 11 (24). Lenin „A liberalizmus különválása a demokráciától" c. cikke vezércikként megjelenik a „Szevernaja Pravda" 9. számában.

Lenin levélben kéri Sz. G. Saumjant, hogy küldjön neki a nemzeti kérdésről anyagot és küldje el a kaukázusi nemzetiségekre vonatkozó statisztikai kimutatást.

Augusztus 18 (31).	Lenin „Egy figyelemre méltó ügy" és „A zsidó iskolák államosítása" c. cikkei megjelennek a „Szevernaja Pravda" 14. számában.
Augusztus 21 (szeptember 3).	A pétervári törvényszék határozatot hoz arról, hogy Lenin „Martov és Cserevanyin fellépése a burzsoá sajtóban" (Pétervár 1906) c. brosúráját meg kell semmisíteni.
	Lenin „A vas a parasztgazdaságban" c. cikke megjelenik a „Szevernaja Pravda" 16. számában.
Augusztus 24—október 25 (szeptember 6—november 7).	Lenin „Az 1912-es vasmunkás-sztrájkok" c. cikke megjelenik a „Metalliszt" c. folyóirat 7, 8. és 10. számában.
Augusztus 27 és 28 (szeptember 9 és 10).	Lenin „Az oroszországi burzsoázia és az oroszországi reformizmus" c. cikke megjelenik a „Szevernaja Pravda" 21. és a „Nas Puty" 3. számában.
Augusztus 28 és 29 (szeptember 10 és 11).	Lenin „A rendek és az osztályok szerepe a szabadságmozgalomban" c. cikke megjelenik a „Szevernaja Pravda" 22. és a „Nas Puty" 4. számában.
Augusztus 29 és 30 (szeptember 11 és 12).	Lenin „Osztályháború Dublinben" és „Az agrár-«reform» új rendszabályai" c. cikkei megjelennek a „Szevernaja Pravda" 23. és 24. és a „Nas Puty" 4. és 5. számában.
Augusztus.	Lenin értesítést kap Sztálintól arról, hogy szükség esetén Sztálin kész megszökni a száműzetésből.
Szeptember 1 (14).	Lenin útmutatásokat ad a „Priboj" kiadó képviselőjének, hogyan szervezzék meg a legális pártirodalomnak és egy, a biztosítás kérdéseivel foglalkozó folyóiratnak a kiadását, valamint a „Proszvescsenyije" képviselőjének, milyen módon szerkesszék a lapot a továbbiakban.

Lenin „Szalazkin kereskedő és F. D. publicista“ c. cikke megjelenik a „Szevernaja Pravda“ 26. számában.

Szeptember 3 (16). Lenin „Harc a marxizmusért“ és az „Egy héttel a dublini vérengzés után“ c. cikkei megjelennek a „Szevernaja Pravda“ 27. számában. A második cikk a „Nas Puty“ 8. számában is megjelenik.

Szeptember 4 (17). Lenin „A politika elvi kérdései“ c. cikke megjelenik a „Szevernaja Pravda“ 28. és a „Nas Puty“ 9. számában.

Szeptember 5 és 7 (18 és 20). Lenin „A liberálisok és a demokraták a nyelvek kérdéséről“ c. cikke megjelenik a „Szevernaja Pravda“ 29. és a „Nas Puty“ 12. számában.

Szeptember 6 (19). A pétervári törvényszék határozatot hoz arról, hogy Lenin „A szociáldemokrácia és a duma-választások“ (Szentpétervár 1907) c. brosúráját meg kell semmisíteni.

Szeptember 8 és 10 (21 és 23). Lenin „A számok nyelve“ c. cikke megjelenik a „Nas Puty“ 13. és 14. számában.

Szeptember 11, 12 és 14 (24, 25 és 27). Lenin „A burzsoá urak a «munkaelven» alapuló földművelésről“ és „Harry Quelch“ c. cikkei megjelennek a „Nas Puty“ 15. és 16., és a „Pravda Truda“ 1. és 4. számában.

Szeptember 12 (25). Lenin „Marxizmus és reformizmus“ c. cikke megjelenik a „Pravda Truda“ 2. számában.

Szeptember 13 (26). Lenin „A földbirtokrendezés és a falusi szegénység“, a „Hogyan védi Nyikon püspök az ukránokat?“ és „Egy publicista jegyzetei“ c. cikkei megjelennek a „Pravda Truda“ 3. számában.

Szeptember 17 (30). Lenin „Civilizált barbárság“ c. cikke megjelenik a „Pravda Truda“ 6. számában.

Szeptember 23—október 1 (október 6—14).	Lenin Poroninban vezeti az OSzDMP Központi Bizottságának a pártfunkcionáriusokkal tartott „nyári", „augusztusi" tanácskozását; határozati javaslatokat ír és szerkeszt, amelyeket a tanácskozás elfogad.
Szeptember 23—24 (október 6—7).	Lenin külön tanácskozást folytat a duma bolsevik képviselőivel a dumában végzett munkájuk kérdéseiről.
Szeptember 25—október 1 (október 8—14).	Lenin elnököl a poronini tanácskozáson; előadói beszédet mond az OSzDMP Központi Bizottsága nevében, beszámolót tart a nemzeti kérdésről és a nemzetközi szocialista kongresszusról; felszólal több más kérdés vitájában.
Október 1 (14).	Lenin vezeti a párt Központi Bizottságának ülését, amelyen megvitatják a bolsevik duma-képviselők gyakorlati lépéseit a mensevik képviselőkkel szemben; döntenek I. V. Sztálin és I. M. Szverdlov szökésének a megszervezéséről és más kérdésekről.
Szeptember 26 (október 9).	Lenin „A feketeszázasságról" (vezércikk) és „Az orosz kormányzásról és az orosz reformokról" c. cikke megjelenik a „Pravda Truda" 14. számában.
Szeptember 29 (október 12).	Megjelenik a „Proszvescsenyije" 9. száma Lenin „Hogyan üti agyon Vera Zaszulics a likvidátorságot?" c. cikkével.
Október 1 (14).	Lenin „Egy szintén-trudovik" c. cikke megjelenik a „Pravda Truda" 18. számában.
Október 4 (17).	Lenin „Megzavarodott pártonkívüliek" c. cikke megjelenik a „Za Pravdu" 3. számában.
Október 7 (20).	Lenin és Krupszkaja visszatér Poroninból Krakkóba.
Október 12 (25).	Lenin „A liberálisok és az agrárkérdés Angliában" c. cikke megjelenik a „Za Pravdu" 8. számában.

Október 17 (30). Lenin „Egy rossz ügy rossz védelmezése" c. cikke megjelenik a „Za Pravdu" 12. számában.

Október 18 (31). A „Za Pravdu" 13. száma közli azt a Lenin által írt nyilatkozatot, amelyet a bolsevik képviselők a mensevik képviselőknek átadtak.

Legkorábban október 20 (november 2). Lenin a „Za Pravdu" szerkesztőségének írt levelében útmutatásokat ad a bolsevik képviselőknek arról, mit tegyenek, ha a mensevik „hetes csoport" az Állami Duma szociáldemokrata frakciójának nyilvánítja magát.

Október 25 (november 7). Lenin „A dumabeli «hetes csoport»" c. cikke megjelenik a „Za Pravdu" 19. számában.

Október 26 (november 8). Lenin „A liberális burzsoázia és a likvidátorok" c. cikke megjelenik a „Za Pravdu" 20. számában.

Legkésőbb október 27 (november 9). Lenin útmutatásokat ad a „Za Pravdu" szerkesztőségének arra vonatkozóan, hogy szervezzenek kampányt az újságban a bolsevik „hatos csoport" mellett.

Október 29 (november 11). Lenin „A kapitalizmus és a munkásbevándorlás" és az „Adatok a szociáldemokrata duma-frakción belüli harc kérdéséhez" c. cikkei megjelennek a „Za Pravdu" 22. számában.

Október 30 (november 12). Lenin „A «Marx szerint» érvelő kadet háztulajdonos" c. cikke megjelenik a „Za Pravdu" 23. számában.

Október vége. Lenin a „Za Pravdu" szerkesztőségének írott levelében üdvözli a párt szétzüllesztői, a mensevik „hetes csoport" felett aratott győzelmet, a duma szociáldemokrata munkásfrakciójának megalakulását.

Október—december. Lenin megírja „Kritikai megjegyzések a nemzeti kérdésben“ c. cikkét. A cikk megjelenik a „Proszvescsenyije“ c. folyóirat 10, 11. és 12. számában.

November eleje. Lenin levelet ír A. M. Gorkijnak, amelyben bírálja őt az istenépítést helyeslő álláspontja miatt.

Lenin megírja „Munkástömeg és munkásértelmiség“ és „A szakadás az orosz szociáldemokrata duma-frakcióban“ c. cikkeit. Ez utóbbi megjelenik a „Leipziger Volkszeitung“ c. német lap 298. számában.

November 13 (26). Lenin „A baloldali narodnyikok a marxisták közti harcról“ c. cikke megjelenik a „Za Pravdu“ 34. számában.

November 15 (28). Lenin „Az agrárkérdés és Oroszország mai helyzete“, „A vitáknak és a harcnak két módszere“ és a „Szintén-«egyesítők»“ c. cikkei megjelennek a „Za Pravdu“ 36. számában.

November közepe. Lenin A. M. Gorkijnak írt levelében feltárja az istenépítés reakciós jellegét és megbírálja Gorkijnak az istenépítésre vonatkozó nézeteit.

November 23 (december 6). Lenin levelet ír Sz. G. Saumjannak a nemzeti kérdésről.

November 28 (december 11). Lenin „A «kulturális-nemzeti» autonómiáról“ és „A külföldi csoportocskák és az orosz likvidátorok“ c. cikkei megjelennek a „Za Pravdu“ 46. számában.

November 29 (december 12). Lenin elküldi Pétervárra az OSzDMP Központi Bizottságának a pártfunkcionáriusokkal tartott poronini „nyári“ tanácskozásról szóló helyi előadás tervezetét.

Lenin „A kadet Maklakov és a szociáldemokrata Petrovszkij“ és a „Zabern“ c. cikkei megjelennek a „Za Pravdu“ 47. számában.

December 2 (15). Lenin „Az Iroda határozatainak a kérdéséhez“ címmel levelet ír a „Za Pravdu“ szerkesztőségének.

December 3 (16). Lenin „A munkásegységről“ c. cikke megjelenik a „Za Pravdu“ 50. számában.

December 7 (20). Lenin „Egy rossz ügy konok védelmezése“ c. cikke megjelenik a „Proletarszkaja Pravda“ 1. számában.

December 11 (24). Lenin „A kadetok és «a népek önrendelkezési joga»“ c. cikke megjelenik a „Proletarszkaja Pravda“ 4. számában.

December 13 (26). Lenin „Jó határozat és rossz beszéd“ c. cikke megjelenik a „Proletarszkaja Pravda“ 6. számában.

December 14 (27). Lenin „A tanulók nemzetiségi összetétele az orosz iskolában“ c. cikke megjelenik a „Proletarszkaja Pravda“ 7. számában.

Megjelenik „A munkás útitársa az 1914. évre“ c. zsebnaptár Lenin „Az oroszországi sztrájkok“ c. cikkével.

December 15 (28). Lenin „Az OSzDMP nemzeti programjáról“ c. cikke megjelenik a „Szocial-Demokrat“ 32. számában.

Lenin „Kautsky megengedhetetlen hibájáról“ c. cikke megjelenik a „Proletarszkaja Pravda“ 8. számában.

December 17 (30). Lenin „Még egyszer az oktatásügy nemzetiségek szerinti szétválasztásáról“ c. cikke megjelenik a „Proletarszkaja Pravda“ 9. számában.

December 18 (31). Lenin „Gorszkij úrról és egy latin közmondásról“ c. cikke megjelenik a „Proletarszkaja Pravda“ 10. számában.

Az év vége.	Lenin tanulmányozza Marx és Engels német nyelvű négykötetes levelezését; a levelekből rövid jegyzeteket készit és részleteket ir ki.
	Lenin megirja „Marx és Engels levelezése“ c. cikkét.

TARTALOM

41 Lenin 19. — 2/11 S

KÉPMELLÉKLETEK

8310. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc